

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО, АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА
ЄВРОПЕЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ПРЕДСТАВНИЦТВО В УКРАЇНІ**

**Сучасний розвиток державотворення та
правотворення в Україні:
проблеми теорії та практики**

**Збірник матеріалів
III Всеукраїнської конференції студентів,
аспірантів і молодих учених**

11 березня 2011 року

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 20-РІЧЧЮ МДУ

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
члена-кореспондента Філологічного товариства „Парнас” Афінської академії,
члена-кореспондента Пелоританської академії*

К.В. Балабанова

МАРІУПОЛЬ - 2011

УДК 34(063)
ББК 67Я431

Матеріали III Всеукраїнської конференції студентів, аспірантів і молодих учених: Зб. тез наук. праць / За загал. редакцією К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2011. – 503 с.

Друкується за ухвалою Вченої ради економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол засідання Вченої ради економіко-правового факультету № 4 від 10.02.2011 р.).

Редакційна колегія:

Голова - Балабанов К.В., член-кореспондент НАПН України, доктор політичних наук, професор

Члени колегії: Баймуратов М.О., д. ю. н., проф. (заступник голови редакційної колегії); Буроменський М.В., д. ю. н., проф.; Волошин Ю.О. д. ю. н., проф.; Кіндюк Б.В., д.г.н., к.ю.н., проф., Колосов Р.В., к. ю. н., доц.; Марченко М.М. д. ю. н., проф.; Ніколенко Л.М., к. ю. н., проф.; Олефір В.І., д.ю.н., проф., Сліденко І.Д., д. ю. н., доц.; Свірський Б.М. к. ю. н., доц.; Черних Є.М., к. ю. н., доц.; Годованик Є.В., ст. викл.

Збірник містить матеріали III Всеукраїнської конференції студентів, аспірантів і молодих учених, яка відбулася 11 березня 2011 року в Маріупольському державному університеті та була присвячена 20-річчю МДУ.

У матеріалах висвітлено актуальні питання сучасного державотворення та правотворення в Україні в умовах становлення та розвитку національної правової системи в галузях конституційного, цивільного, екологічного, господарського, трудового, фінансового, адміністративного, міжнародного права, господарського та цивільного процесів, а також загальної теорії та історії держави і права.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць, опублікованих у збірнику.

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВА**

Баймуратов М.О., д.ю.н., професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету
Сліденко І.Д., д.ю.н., доцент,
Інститут законодавства Верховної Ради України

**КАТЕГОРІЯ «КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД» У СУЧАСНОМУ КОНСТИТУЦІЙНОМУ
(ДЕРЖАВНОМУ) ПРАВІ: ДО ПРОБЛЕМИ ГНОСЕОЛОГІЇ**

Сучасне конституційне право, незважаючи на бурхливий його розвиток і модернізацію, багате проблемами прикладного й теоретичного характеру. Перші є логічним наслідком останніх, і вже хоча б в силу цього важливість якісної теорії, як базису практики, не підлягає сумніву. Однією з основних проблем конституційного права, особливо в державах які здійснюють трансформаційний перехід до демократії, є визначення категорії «конституційний лад» та її базисних характеристик. Причому, пов'язана вона з характеристикою конституції та породжених нею відносин, у якості однієї з категорій конституціоналізму й конституційного права, і полягає в тому, що сама по собі вона є втіленням певного доктринального підходу до вивчення держави, права, громадянського суспільства й самої конституції. Цей підхід, за великим рахунком, характерний, тільки для пострадянських держав. По суті, на сьогоднішній день він значною мірою є атавізмом, що був породжений надмірною етатизацією і своєрідністю теорії й моделі радянської держави та суспільства, зрештою - своєрідністю архітекτονіки радянських конституцій, які практично не розрізняли сферу держави й сферу суспільства, у західному їх розумінні. З позицій сьогоднішнього дня, такого роду методологічні підходи як мінімум вносять сум'яття й заплутують вивчення й дослідження конституційного права, а як максимум гальмують їхній розвиток і трансформацію. У справедливості цього твердження неважко переконатися, порівнявши теорію й практику цього питання в пост комуністичних державах, і там де демократія набула стабільних та певних форм. У США, Франції, Німеччині, і цей список можна продовжувати досить довго, важко знайти дослідників які вивчають власне «конституційний лад», та й у нормативних актах подібна нормативна та лінгвістична конструкція не вживається ніде. Західні демократичні конституції, як то іспанська або фінська, необхідно мають на увазі те, що розуміється під конституційним ладом, скажімо в Україні чи РФ, і це звичайно для природи таких актів. Більш пізні акти такого роду, як правило, містять у собі частини, під назвою «загальні положення», що вказує на сутнісну сторону норм, які містяться в них. Таким чином, конструкція «конституційний лад» є певною мірою віртуальною, і, безумовно, має штучну природу з обмеженою сферою застосування. Чому ж так відбулося, і із чим власне це пов'язано?

Простежити історію появи категорії «конституційний лад», на сьогоднішній день уявляється досить складним завданням, тим більше, що спеціальних досліджень по цьому питанню практично немає. Складність проблеми полягає ще й у тому, що практично одночасно на початку 90-х років, у державах які здійснюють демократичні перетворення, склались два методологічних підходи, умовно їх можна йменувати західний і пост радянський. У рамках першого, аналізується теорія демократії й конституціоналізму, їх складові й похідні. У рамках другого - конституційний лад, причому, як правило, в авторському розумінні.

Замітимо, що стосовно другої групи досліджень, складається досить парадоксальна ситуація, коли в російсько-, українсько-, etc. - мовні літературі існують сотні дефініцій, десятки спеціальних досліджень, причому жоден підручник національного конституційного права, не обходиться без розділу «конституційний лад», - і при всьому цьому, більш-менш адекватне доктринальне обґрунтування її, практично відсутнє [1]. Автори констатують дану категорію як даність, не вдаючись особливо в подробиці її походження, як би, ігноруючи при цьому той факт, що практично ніде в цивілізованому, демократичному світі, такого роду нормативно-семантична конструкція не вживається. Що цікаво, в тому ж російсько-, українсько-, мовному Інтернеті маса заголовків

«конституційний лад», і навіть такий ресурс як «Wikipedia» містить подібне словосполучення, і тим більше, різного роду і якості юридичні словники [2]. Правда на інші мови, на відміну від переважної більшості інших термінів і категорій, «конституційний лад» теж, чомусь не перекладається. Складається враження, що ніде більше, крім як на пост радянської території, власне «конституційного ладу» немає. Але чи не так це? Власне кажучи, саме тому, первісною проблемою в дослідженні й вивченні даного питання, є казус із походженням й адекватністю категорії «конституційний лад».

Аналіз генези терміну «конституційний лад» слід розпочати з російської дореволюційної літератури, адже там схожа конструкція зустрічається вперше. У дореволюційних російських дослідженнях конституційного, або як воно тоді називалося, державного права, категорія «лад» у будь-яких позиціях практично не вживалася. У цьому неважко переконатися, варто лише переглянути підручники найвідоміших авторитетів цієї області, того часу Б. Чічеріна, П. Новгородцева, Н. Коркунова, В. Гессена або М. Ковалевського [3]. Власне, навіть сама назва галузі права - державне або конституційне, було предметом дискусії, тим більше, будь-які похідні від них терміни. Разом з тим, деякі переклади використовували подібні або схожі конструкції. Як приклад, можна навести найвідоміше дослідження кінця 19 століття, провідного, на той момент, знавця конституційного права Георга Єллінека, «Загальне вчення про державу» [4]. Перекладачі формально транскрибують із німецького на російську категорію «Staatsform» як «державний устрій», що у цілому, безумовно, не є аналогом досліджуваної категорії, хоча й схоже на неї, точніше є її частиною якщо судити по роботах того ж Чічеріна. З позицій сьогодення, виходячи із численних досліджень, можна констатувати, що вона є складовою частиною того, що прийнято йменувати «конституційний лад». Зауважимо, подібне відношення до даної категорії в німецькій науці державного права збереглося й до сьогодні [5]. Паралельний підхід, але, те ж відношення до «конституційного ладу», ми знаходимо в іншому перекладі початку 20 століття, Леона Дюгі [6], правда, на відміну від Єллінека, Дюгі навіть що не будь схоже на конструкцію «конституційний лад», у своїх дослідженнях не використовує. У той же час, інший французький дослідник конституційного права Есмен, одним з перших відобразив у назві сутнісну сторону досліджуваного предмета - загальні підстави або начала [7]. Хоча все-таки, справедливості заради варто відзначити, що схожа на «конституційний лад» конструкція, у дореволюційній Росії застосовувалася. Слід згадати із цього приводу, хоча б найвідоміший переклад Беджгота «Державний лад Англії» [8]. Правда, потрібно відзначити, що російське лад і устрій, по суті те саме, у всякому разі, в даному контексті, а використовувана Беджготом термінологія та ж, що й у Єллінека. Та й зміст той же. Втім, із сучасною концепцією «конституційного ладу», і використовуваною конструкцією мало спільного.

Різного роду праці по конституційному / державному праву того часу, від США до Австро-Угорщини також уникають подібних конструкцій. Тут слід зазначити, що з позицій сьогодення, західна наука конституційного права, як втім, і законодавець, відкидають категорію «конституційний лад» повністю, варто лише для прикладу переглянути базисні дослідження з конституційного права [9]. Для означення аналогічних за сутністю термінів, приміром, у США й Великобританії, та інших англійських країнах, використовуються конструкції, втім, досить рідко, типу constitutional system [10], але при цьому суспільний лад, розуміється як social order, а соціальний лад — social structure. У Франції, традиційно використовується категорія приблизно рівна за змістом «державному ладу» - régime politique [11]. Однак, варто мати на увазі, що капіталістичний лад це régime capitaliste, а суспільний лад — ordre social. В іспаномовному світі, та ж картина: державний лад — régimen estatal, sistema político [12], суспільний лад — régimen social, але, приміром, первісний лад — sociedad primitiva. Щоправда, іноді зустрічається й американізований варіант - El sistema constitutional [13]. Лише в Німеччині й країнах, що сприйняли німецьку традицію - Швеції, Данії й т.д. - ситуація трохи інша. Державний лад, точніше устрій - це Staatsform [14], але при цьому іноді зустрічається конструкція типу «конституційний лад», а точніше порядок - Die Verfassungsmaßige Ordnung. Знов-таки, суспільний лад, це ні що інше як Gesellschaftsordnung. Ну й класичне розуміння форми правління - Regierungsformen.

Таким чином, загальний висновок відносно вживання конструкцій аналогічних «конституційному ладу», такий. У країнах загального права, традиційно такі конструкції не застосовуються, але в країнах романо-германської правової родини, характерним є поділ категорії й виділення сфери держави й сфери громадянського суспільства в рамках різних термінів. При цьому, комплексною категорією за аналогією з конституційним ладом, є вживання конструкції -

конституційні принципи. Замітимо - даний екскурс у лінгвістично-правову область проблеми, не даремна витрата часу, оскільки ще Конфуцій відзначав, що суть речей відкривається саме в їхній назві.

Безумовно, що такий підхід західного вченого й законодавця, пов'язаний з відповідною методико-філософською концепцією, характерної для західної науки взагалі, і науки права зокрема. Відкидаючи філософський погляд на «лад» як такий, західна наука використовує подібні за значенням, але інші за природою категорії, як то страта, сегмент, група. У силу «радянського» походження категорії «лад», і застосовується вона переважно на колишніх або нинішніх радянській території. Для того що б переконається в справедливості цього судження, досить хоча б поглянути на формально різні конституції РФ, Білорусі, Куби або Китаю. Отже, необхідно розглянути етапи становлення категорії лад у радянський період, оскільки саме тоді вона знайшла, як доктринальне, так і нормативне закріплення.

На сьогодні, безумовним є той факт, що джерела категорії лад, варто шукати в політико-економічних теоріях Маркса й Енгельса, взятих на «озброєння» в інтерпретації Леніна, Сталіна. У кожному разі, радянська загальнонаукова доктрина, виходила з марксистської концепції «ладу» як економіко-соціального феномена, у контексті їхньої поступової зміни, аж до найбільш розвинутої у якісному плані - комуністичної.

Парадоксально, але факт - радянська держава практично з моменту свого виникнення використовувала термін «конституція», для означення такого роду документів, вищої юридичної чинності. Нагадаємо, що перша Конституція РСФСР датована 1918 роком. Хоча, між нею, як і всіма наступними, і конституціями західної демократії небагато спільного. Мабуть, тільки назва. Але при цьому, і наука державного права СРСР, і законодавець всіляко уникав конструкції «конституційний лад». Єдине виключення - дискусія в 70-х роках 20 століття, з ініціативи ленінградських учених, які не виключали наявність у соціалістичній державі чогось схожого на конституційний лад. Втім вона була швидко припинена, очевидно по ідеологічних мотивах. У загальнонародній державі сама ідея про те, що існують речі більше значимі, ніж загальнонародна держава, уже здавалася блюзнірською.

Основна риса радянської держави - примат ідеології над всіма іншими сферами, у т.ч. і над правом. Ключовою субстанцією радянської держави, була ідея Маркса про класи, боротьбу між ними, і перехід до безкласового суспільства у такий спосіб, зникнення як самої держави, так і права. В основі вчення про класи, як було зазначено вище, лежала категорія «лад» - тобто суспільно-економічна формація. Саме в цьому значенні, воно й використовувалося в радянський період. Причому поняття суспільний лад мало нормативний характер, що слідує, приміром, з розділу 1 Конституції СРСР 1977 року [15]. Виходячи з радянського розуміння категорії «суспільний лад», вона охоплювала сфери економіки, внутрішньої й зовнішньої політики, основ соціуму й культури. Особливість такого підходу полягала в тому, як бачимо, що особистий статус виводився із зони його дії. Саме тому дана категорія є суцільно специфічним породженням радянського підходу до держави, права та суспільства, і навіть аналогізувати зі схожими західними конструкціями не має сенсу.

При цьому, демократичні процеси другої половини 80-х років, більш відомі як «перебудова», актуалізували питання про значну реорганізацію радянської держави, насамперед з погляду відмови від ортодоксальної ідеології. Заговорили навіть про соціалістичну правову державу, і приматі особистості над державою, а права над останніми [16]. І якось сама собою, стала вживатися конструкція конституційний лад, спочатку на рівні публіцистики, а потім, як загальновідомий факт, - і на нормативному. Уперше з нею ми зустрічаємось в новій редакції Конституції РСФСР 1978 року [17]. І З'їзд народних депутатів РСФСР приймає нову редакцію статті 7 Основного закону, що не допускала створення партій, організацій і рухів, що ставили своєю метою насильницьку зміну «радянського конституційного ладу». І вже потім, практично без будь-якого додаткового обґрунтування, вона ввійшла і в науковий, і в практичний обіг. Правда, як ми вже відзначали, тільки на пост радянських територіях.

Зауважимо, ситуація з появою категорії «конституційний лад» ще більше заплутала вживання термінів, що використовувалися в радянський період, та й продовжують подекуди використовуватись й до цього дня в різних варіантах і комбінаціях. Мова йде про часто вживані в різній навчальній літературі поняття «суспільний лад», «державний лад», «суспільний устрій» і нарешті «конституційний лад». У зв'язку з цим можливо порушити питання якщо не про співвідношення цих понять, то у всякому разі, про взаємозв'язок.

«Суспільний устрій» уперше було введено в практичний і науковий «обіг» так званою «сталінською» конституцією СРСР 1936 року. Саме так називався перший розділ, що містив у собі принципи організації радянської держави й соціуму, від політичних до економічних. Відповідно дана конструкція була продубльована республіканськими конституціями. Наступний конституційний акт, конституція СРСР 1977 року, як ми вже відзначали, трохи змінила формулювання, тепер це «суспільний лад». Але, як у першому, так і в другому значенні, мова йде про типові ідеологеми, породжені специфікою радянської доктрини. Природно, що в задекларованих нових умовах переходу до демократії, подібна ідеологічна спрямованість стала недоречною, тому, не особливо міняючи змісту поняття, змінили його назву. «Конституційний лад» більше відповідає західній моделі конституції, чим попередні конструкції. Адже наприклад поняття «суспільний лад» й «громадянське суспільство» перебувають в очевидній антиномії. Природною стала зміна пріоритетів і змісту елементів що наповнюють категорію «конституційний лад» сенсом. Мова йде насамперед про економічну складову, права людини, тощо. Очевидним також є й той факт, що сама по собі конструкція «суспільний лад» з погляду семантики, є надзвичайно недосконалою. Виразно пояснити суспільний лад, власне кажучи чого, - надзвичайно важко. Якщо мова йде про державу - вийде відверта абракадабра, якщо ж про суспільство - тавтологія. Представляється, що не використання в радянський час формально, прикметника «конституційний», можна пояснити, тими ж ідеологічними обмеженнями. З іншого боку, категорія «суспільний лад» у радянський час відрізнялася чіткою структурою, що була наслідком марксистсько-ленінської доктрини, і містила в собі базис - економічні відносини, і надбудову - політичні, правові, соціальні. Уже хоча б тому вона не застосовна до держави й соціуму функціонуючих на принципах західної демократії, і була рисою саме радянської держави.

Що ж стосується категорії «державний лад», то нічого спільного з ладом «суспільним» тут немає, а в співвідносності з «конституційним», уявляється як частина й ціле, тобто одна зі складових останнього. У цьому плані, до поняття «державний лад» ближче всього французьке *regime politique* і німецьке *Staatsform*, тобто внутрішня структура держави, без громадянського суспільства. У будь-якому випадку те, що розуміється під конституційним ладом або аналогічними конструкціями, є визначальною категорією.

У зв'язку із цим замітимо, що по суті, простежується певна логіка в поступовій заміні терміна «суспільний лад», нормативно й доктринально пов'язаного з радянським типом держави, багато в чому аналогічним за значенням - «конституційний лад». Останній, більш повно відповідає західному типу конституції, що була прийнята як своєрідний зразок для копіювання в пострадянських державах. Системна природа цих понять, по суті та сама.

Як ми вже відзначали, у спеціальній літературі можна знайти десятки визначень категорії «конституційний лад», як і десятки, якщо не сотні досліджень присвячених останньому [18], але при цьому знайти її обґрунтування, річ даремна. Автори презумують дану обставину як щось, що саме собою розуміється, ігноруючи при цьому той факт, що зона поширення даної категорії в різних варіантах, обмежена західними кордонами РФ, України й Білорусі. Але ще більш парадоксальна ситуація складається в сфері компаративно-правових досліджень, там де потрібно з'єднувати непоєднуване. Важко в загальному огляді писати одночасно про конституційний лад США, Великобританії й скажімо тієї ж РФ чи Туркменістану. На диво, варто відзначити, що існують автори, які умудряються проробляти подібні досліди [19]. З іншої сторони в дослідженнях, що наближаються до західних стандартів, розділи типу «конституційний лад» - відсутні взагалі, і відповідно структура компаративно-правових досліджень - зовсім інша [20]. У зв'язку із цим слід зазначити, що ефект від використання не зовсім адекватної логічної структури, має далекі наслідки, аж до впливу на систему й системність предмета, і тим більше на методологію дослідження.

Приміром, однією із ключових проблем функціонування категорії «конституційний лад» в Україні, є її своєрідна нормативна невизначеність, у відмінності скажемо від Росії, де 1 Розділ Конституції 1993 року зветься «Основи конституційного ладу». У принципі вже із самої назви й змісту, загалом зрозуміло про що йде мова. В Україні «конституційний лад» здебільшого є предметом наукових дискусій. Хоча іноді ця категорія зустрічається і на нормативному рівні. У тій же Конституції її можна знайти тричі в 5, 17 й 37 статтях, де законодавець мимохіть згадує про існування в Україні конституційного ладу. Правда далі згадування знову ж таки справа не пішла, а визначити, що ж таке конституційний лад, із суті цих статей практично неможливо. З іншого боку, категорія «конституційний лад», використовується і на практиці. Конституційний Суд України

неодноразово використовував цю конструкцію, втім, також на рівні констатації й без особливої конкретизації [21]. Така ситуація, безумовно не додає визначеності в розумінні конституційного ладу, скоріше навпаки. Представляється, що така ситуація є прямим наслідком доктринальної невизначеності поняття «конституційний лад».

Таким чином, на сьогоднішній день із безумовною впевненістю можна стверджувати, що категорія «конституційний лад» є значною мірою компільованою аналогією, категорії «суспільний лад», яка була базисом, як для нормативування, так і для вивчення радянської держави й права. В справедливості цього твердження неважко переконатися, варто лише подивитися та порівняти форму й структуру радянських досліджень «суспільного ладу», і пост радянських, що аналізують лад «конституційний» [22].

В цілому, суть того, що розуміється різними дослідниками під категорією «конституційний лад», зводиться до системи й певного типу відносин, які встановлюються конституцією. Причому мова йде про сукупності всіх відносин встановлених конституцією. У зв'язку із цим слід зазначити той факт, що такого роду конституція повинна відповідати певним критеріям. У принципі, такі критерії були визначені ще ст. 16 «Декларації прав людини й громадянина» 1789 року, тобто така конституція повинна містити гарантії особистості, і захист від всевладдя держави. У більше загальному плані, з позицій сьогоднішнього дня, можна конкретизувати це питання. Такого роду акт вищої юридичної сили, повинен: по-перше, розмежовувати сфери держави й громадянського суспільства, по-друге, встановлювати якісні (гарантії) основи цих сфер. Така позиція має комбінований характер, і в цілому відображає підхід до цієї проблеми українських дослідників конституціоналізму В. Погорілка [23] й Ю. Шемшученка [24]. В цілому ж можна констатувати, що конституція такого роду повинна відповідати вимогам конституціоналізму.

Якщо підходити до дослідження «конституційного ладу» з огляду на його структуру, то потрібно констатувати - дана категорія, який би зміст у неї не вкладали, має комплексну структуру, тобто складається з декількох взаємозалежних елементів, які поєднуються конституцією. Конкретний склад цієї системи, питання з розряду проблемних, але можна припустити, що використовувані західною наукою конституційного права категорії типу політичний режим або державний лад входять у неї повністю, але не заповнюють, оскільки границі конституційного ладу трохи ширші. З цієї точки зору, конституційний лад є найбільш емкою категорією, оскільки містить у собі всі відносини, які встановлюються конституцією, причому поза залежністю від змісту її норм загального або спеціального характеру, тобто навіть принципами. Власне кажучи, саме дослідження обсягу категорії «конституційний лад» показує наскільки відрізняється методологічний підхід західної науки від пострадянської, у плані поділу сфери держави й сфери громадянського суспільства. «Радянський», якщо можна так виразитися, характер конституційного ладу, саме в тім і проявляється, що в рамках одного поняття поєднуються перше й друге, хоча й на основі одного базису - конституції.

І нарешті. Структурування суспільних відносин за принципом виділення «конституційного ладу» є ні що інше як злегка модернізований, з поправками на демократичну конституцію, радянський підхід, причому як до розуміння конституції, так і породжених нею відносин. Вживання поняття «лад», з його ідеологічним фарбуванням, тільки підсилює цей ефект. У цьому плані, з огляду на введення в науковий обіг більш загальної категорії чим, приміром, державний лад, і більш раціональної з огляду на зміст та форму, є конструкція типу «конституційні основи», з наступним уточненням і переліком чого саме, конституційні основи економічної системи, особистого статусу, тощо. Ну й звичайно ж він містить спеціальні поняття типу державний лад, громадянське суспільство, політична система. Таким чином, з'являється, як й у випадку з конституційним ладом, можливість об'єднати різноманітні категорії під однією загальною основою - конституцією, але з більш чітким і несуперечливим методологічним підходом, з огляду на теорії демократії й конституціоналізму.

Використана література:

- [1]. Фрицький Ф. О. Конституційне право України. Київ, «Юрінком», - 2002. - 535 с.; Конституционное право. Учебник / Отв. ред. А.Е. Козлов. — М., 1996. —464 с.
- [2]. Юридический энциклопедический словарь. - М.-«Инфра М».- 384с.
- [3]. Коркунов Н.М. Русское государственное право. Т.1. Введение и общая часть.— СПб., 1901.— 573 с.; Ковалевский М.М. Конституционное право: Лекции.— СПб., 1909.— 194 с.; Гессен

- В.М. Основы конституционного права. 2-е изд. — Петроград, 1918.—437 с.; Чичерин Б.Н. Общее государственное право. М., «Зерцало». — 2006. -505 с.
- [4]. Еллинек Г. Общее учение о государстве.— СПб., 1903.— 532 с.
- [5]. Zippelius Reinhold. Allgemeine Staatslehre. Verlag C.H. Beck. München. — 2003. — 480 S.; Жалинский А. Рерихт А. Введение в немецкое право. М., Спарк. — 2001. — 767 с.
- [6]. Дюги Л. Конституционное право. Общая теория государства/ Пер. А. Ященко и др.; С предисл. проф. П. Новгородцева. — М., 1908. — XI, 957 с.; Duquit, Leon. Traite de Droit Constitutionnel. Troisième édition. Ancienne Librairie. Fontemoing & C., Editeurs. Paris. 1927. Tome premier - 763 P.
- [7]. Эсмен А. Общие основания конституционного права / Пер. с фр. под ред. проф. В. Дерюжинского.— СПб., 1898.— 357 с.; Эсмен А. Основные начала государственного права / Пер. с фр. Т. 1.—М., 1898.—399 с.; Esmein A. Elements de Droit Constitutionnel français et compare. Paris, Recueil Sirey, 1921.
- [8]. Беджгот В. Государственный строй Англии / Пер. Е. Прейс; под ред. Н. Никольского.— М., 1905.— 359 с.
- [9]. Antonio Amorth. Corso di diritto Costituzionale Comparato. Milano. Dott. A. Giuffre Editore. 1947. 164 p.; Alvarez Conde E. Curso de derecho constitucional. Vol. 1-2. 2ed. Madrid: Tecnos, 1996; Peter Badura. Staatsrecht. Systematische Erläuterung des Grundgesetzes für die Bundesrepublik. Deutschland. C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. München. 1996. 794 S.; Beatty D. Constitutional Law in Theory and Practice. - Toronto: University of Toronto Press, 1995.; Constitutional Law. 6th ed. / Ed. by J.E. Nowak, R.D.Rotunda. St. Paul, Minn.: West Group, 2000.; Maurice Duverger. Droit constitutionnel et institutions politiques. Presses universitaires de France. Paris. 1956. 665 p.; Favoreu L., Gaia P. Ghevontian R., Mestre J.-L., Roux A., Pferstann O., Scoffini C. Droit constitutionnel. Paris, 1998.; Garcia-Pelayo M. Derecho constitucional comparado. Madrid: Alianza, 1993.; Germer P. Statsforfatningsret. . København, 1995.; Grewe C. et Ruiz Fabri H. Droits constitutionnels européens, Montchrestien, 1995.; Handbuch des Staatsrechts der Bundesrepublik Deutschland. Herausgegeben von Josef Isensee und Paul Kirchhof. Band III. Demokratie – Bundesorgane. C. F. Müller. Verlag Heidelberg. 2005. 1640 S.
- [10]. The American Constitutional System: An Introduction to the Study of the American State by Westel Woodbury Willoughby. The Century Co. New York. — 1904. - 323 p.
- [11]. Andre Hauriou. Droit constitutionnel et institutions politiques. Editions Montchrestien. Paris. 1966. 826 p.; Jacqué, Jean-Paul. Droit constitutionnel et institutions politiques. Hardcover, Dalloz. 1994. - 206 P.
- [12]. Aparicio M.A. Introduccion al sistema politico y constitucional espaniol. Barcelona: Ariel, 1989.
- [13]. Fernandez Segado F.. El sistema constitucional espanol. Madrid, Dykinson, 1992.
- [14]. Stern, Klaus. Das Staatsrecht der Bundesrepublik. Deutschland. Band I. C. H. Beck 'sche Verlagsbuchhandlung. München. 1977. 861 S.
- [15]. Конституция СССР. Политико-правовой комментарий / Общ. ред. Б.Н. Пономарева.— М., 1982.— 398 с.
- [16]. Батурин Ю.М., Лившиц Р.З. Социалистическое правовое государство: от идеи к осуществлению. — М., 1989.— 255 с.
- [17]. Конституция (Основной закон) РСФСР: Принята на внеочередной седьмой сессии Верховного Совета РСФСР девятого созыва 12 апреля 1978 года, с изменениями и дополнениями, внесенными Законами РСФСР от 27 октября 1989 года, от 31 мая, 16 июня и 15 декабря 1990 года, от 24 мая и 1 ноября 1991 года и Законами РФ от 21 апреля, 9 и 10 декабря 1992 года.— М, 1993.
- [18]. Колодий А., Копейчиков В., Лысенков С. Основы конституционного строя Украины. — К., 1998; Дзидзоев Р.М. Образование и развитие конституционного строя России. Владикавказ, 1996; Боброва Н.А. О понятии «конституционный строй» // Закон и право. 2003. №10; Каягин А.Б. Конституционный строй как государственно правовая категория // Вестник Челябинского университета. Серия «Право». 2003. №2; Приєшкіна О.В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення, інституціоналізації та розвитку. Одеса. - 2008. — 278 с.
- [19]. Енгибарян Р.В. Сравнительное конституционное право. М.: Юристъ, 2005.
- [20]. Мишин А.А Конституционное (государственное) право зарубежных стран. М., 2003; Конституционное (государственное) право зарубежных стран: В 4 т. Т. 1—2. Часть общая: Учебник / Отв. ред. проф. Б.А. Страшун. — 3-е изд., обновл. и дораб. — М., 1999. — 784 с.

- [21]. Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997—2001 / Відповід. редакт. канд. юрид. наук П. Б. Євграфов. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — С. 41—43. С. 43—44.
- [22]. Кутафин О.Е. Конституционные основы общественного строя и политики СССР. — М.: Изд-во МГУ, 1985.; Румянцев О.Г. Основы конституционного строя России. М.: Юристъ. — 1994; Тодика Ю.Н. Основы конституционного строя Украины. — Х.: Факт, 2000.
- [23]. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: Підручник / За заг. ред. проф. В. Ф. Погорілка. — К.: Наукова думка; Прецедент, 2006. — С. 100—104.
- [24]. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т. — Т. 2 / За заг. редакцією Ю. С. Шемшученка. — К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. — С. 11—13.

Бурова Л.І.,
студентка 4 курсу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ІНТЕРНЕТ-ПРОВАЙДЕРА ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Відповідно до ст. 27 Загальної декларації прав людини кожна людина має право на захист її моральних і матеріальних інтересів, що є результатом наукових, літературних або художніх праць, автором яких вона є. Особливої актуальності питання захисту прав інтелектуальної власності набувають в умовах сьогодення, з розширенням сфер та способів використання об'єктів права інтелектуальної власності. XXI століття називають століттям інформаційного суспільства, основою якого безсумнівно, являються інформаційні та комунікаційні технології, які на сьогоднішній день отримали широке застосування. У зв'язку з цим значно розширилась можливість користувачів Інтернету по розміщенню результатів інтелектуальної діяльності, їх миттєвому копіюванню та передачі на відстань незалежно від територіальної юрисдикції держави. Нажаль, в умовах сьогодення досягнення науково-технічного прогресу активно використовується в цілях піратства, розповсюдження спама, кіберсквотинга та незаконного використання результатів інтелектуальної діяльності.

Одним з найважливіших питань, без вирішення якого неможливо забезпечити ефективний захист результатів інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет, являється визначення умов притягнення до відповідальності осіб, які забезпечують доступ, розміщення та передачу інформації в Інтернеті. Їх називають по-різному. В національному законодавстві вживається термін «провайдер послуг Інтернету» а також «Інтернет провайдер», який визначається, як організація, що надає послуги доступу та передачі (інформації) певними інформаційними каналами. Інтернет – провайдер – це оператор зв'язку, що має ліцензію на надання однієї з нижченаведених послуг: 1) послуги зв'язку по наданню каналів зв'язку; 2) послуги зв'язку в мережах передачі даних, за виключенням передачі голосової інформації; 3) послуги зв'язку з передавання голосової інформації в мережах передачі даних; 4) телематичні послуги зв'язку. Провайдер не виступає ініціатором інформаційних відносин, не вибирає зміст інформації, що передається, та її отримувача, не впливає на зміст інформації і зберігає її лише в часових рамках, що визначені відповідними технічними стандартами і протоколами.

Питання відповідальності провайдерів має важливий міжнародний підтекст. Оскільки Інтернет не має кордонів, а його сфера є глобальною, важливо, щоб подібні підходи до даного питання були прийняті у всьому світі, вони повинні бути взаємно працездатними.

Відповідальність провайдерів базується на тому, що вони мають організаційно-технічну можливість в будь-який проміжок часу впливати на інформаційні суспільні відносини своїх користувачів. Існує три основних підходи до визначення відповідальності провайдерів: провайдер несе відповідальність за всі дії користувачів, незалежно від наявності у нього, як в суб'єкта права, знань про здійснювані дії; провайдер не несе відповідальності за дії користувачів, якщо виконує визначені умови, що пов'язані з характером надання послуг і взаємодії з суб'єктами інформаційного обміну та особами, чії права порушуються внаслідок дій користувачів; провайдер не відповідає за дії користувачів.

Законодавство різних країн пропонує вирішення проблеми відповідальності провайдерів згідно з вищезазначеними підходами. Так, наприклад, в Китаї і країнах Близького Сходу застосовують перший підхід, в Європі дотримуються другого підходу: найбільш детального вирішення проблеми відповідальності розроблено в Європейській Директиві по електронній комерції (“Directive on electronic Commerce” Council of European Union, Brussels, 28 February 2000, розділ 4, статті 12-15). Директива встановлює, що провайдер не несе відповідальності за інформацію, що передається, у випадку, якщо він не ініціює її передачу, не вибирає отримувача інформації і не впливає на її цілісність. При цьому допускається тимчасове зберігання інформації, що передається. Також, Директива деталізує умови “кеширування” і наголошує на тому, що провайдер не несе відповідальності за діяльність користувачів при наданні послуг хостингу, якщо він не був поінформований про їх протизаконну діяльність і після одержання інформації припинив розміщення чи доступ до інформації користувачів. У США провайдери звільняються від відповідальності за збиток за умови, якщо провайдер виконує роль «пасивного провідника» інформації, не є виробником інформації і швидко реагує на запит власника авторського права про зняття або припинення доступу до матеріалу, що порушує права.

На жаль, національне законодавство регулює питання відповідальності провайдерів в межах однієї статті Закону України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 р. Серед заходів, спрямованих на попередження порушень прав інтелектуальної власності в Рекомендаціях для Інтернет-провайдерів, контент-провайдерів та користувачів файлообмінних мереж та інших веб-сервісів щодо правомірного використання об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет, розміщених на сайті Державного департаменту права інтелектуальної власності МОНМС України, пропонується адаптація норм вітчизняного законодавства про відповідальність провайдерів, до положень «Директиви про електронну комерцію».

Інтернет-провайдери, контент-провайдери мають стати одними з основних суб'єктів, діяльність яких має бути спрямована не лише на створення умов для розміщення інформації в мережі, а й на забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності, їх захист у разі порушення. Зокрема, заходи, спрямовані на захист прав інтелектуальної власності, можуть полягати у припиненні надання послуг користувачам, якщо буде доведено факт порушення з їх сторони прав інтелектуальної власності, створення баз даних осіб, які незаконно розміщували на сайтах об'єкти права інтелектуальної власності тощо.

Литвин О.В.,

заступник начальника факультету податкової міліції
Національного університету державної
податкової служби України,
професор кафедри організації ОРД,
кандидат юридичних наук, доцент,

Мартинюк А.В.,

студентка 3 курсу
Національного університету державної
податкової служби України

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО СТАТУСУ СПІВРОБІТНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ

У запропонованих наукових тезах детально розглядається розмежування соціального та професійного статусу, правові гарантії забезпечення соціальних прав особового складу податкової міліції, особливості їх соціального захисту.

До проблематики соціального захисту зверталися такі науковці як Н.Б. Болотіна, І.О. Гуменюк, П. Д. Пилипенко та інші. Їхні праці в певній мірі сприяли розвитку нормативно-правової бази по даному напрямку.

Ю.О. Тихомиров вважає, що відношення до державної служби, до її організації та регламентування, а також проходження чиновниками слугує показником устрою самої держави та її апарату [1, с.248].

Проаналізувавши зміст законодавчих гарантій : Конституції та Законів України «Про державну службу» (ст. 33-37-1), «Про державну податкову службу в Україні» (ст. 26-27.), «Про міліцію»(ст. 20-23), «Про службу безпеки України»(ст. 27-30), «Про прокуратуру» (ст. 49-50) ми вияснили, що податковий міліціонер виступає носієм трьох видів правових статусів. Зокрема, на нього розповсюджується правовий статус громадянина; правовий статус державного службовця; правовий статус спеціального суб'єкта управлінських правовідносин.

У своїх наукових працях Н. Б. Болотіна розглядаючи соціальні права людини виділяє ще професійний статус особи і дає дефініцію даного поняття, зокрема це визначений Конституцією України і відповідним законодавством України сукупність прав та обов'язків, відповідальність особи залежно від посади, яку вона обіймає, або від роботи яку вона виконує [3].

Соціальний статус особи – це встановлена Конституцією України і законодавством України сукупність прав і обов'язків особи у соціальній сфері. Пільги за соціальним статусом надаються особі, яка зазнала особливих соціальних ризиків, наприклад каліцтва.

В законах України, які передбачають надання пільг як за професійною так і за соціальною ознакою, не передбачено залежності цих пільг від матеріального становища особи.

Ст.26 ЗУ «Про державну податкову службу в Україні», що має бланкетний характер і відсилає нас до ст. 20-23 Закону України «Про міліцію», передбачає спеціальні умови соціального забезпечення встановлені особам начальницького складу податкової міліції. Окрім спеціального порядку пенсійного забезпечення таким категоріям осіб законами України встановлено низку соціальних пільг за професійною ознакою.

Зокрема, працівникам податкової міліції надаються пільги за особливі умови праці та підвищений ризик при виконанні службових обов'язків.

Треба також зазначити, що відповідно до правової позиції Конституційного Суду України багато пільг встановлених законами України «Про міліцію», «Про державну податкову службу в Україні» тощо є не пільгами, а гарантіями та іншими засобами забезпечення професійної діяльності окремих категорій громадян, ефективного функціонування відповідних органів. Зупинення пільг, компенсацій і гарантій для працівників податкової міліції є порушенням гарантованого державою права на соціальний захист їх та членів їхніх сімей [2].

Розглядаючи справи у сфері соціального захисту, зокрема щодо обмеження соціальних гарантій, Конституційний Суд України визнав право законодавця встановлювати спеціальні умови соціального забезпечення, а також додаткові гарантії соціального захисту, зважаючи на об'єктивні обставини їх правового статусу.

У питанні щодо надання пільг за професійною ознакою в законах України про державний бюджет на відповідний рік фактично застосовано такий механізм: 1) встановлено правило, згідно з яким такі пільги надаються відповідним установам, де перебувають на службі такі працівники; 2) встановлено, що матеріальне забезпечення і пільги надаються у межах бюджетних асигнувань, які виділяються на утримання таких установ; 3) встановлено, що право на пільги мають лише ті працівники, грошові доходи котрих разом з грошовим еквівалентом пільг не перевищують певної межі [3].

Практика зарубіжних країн свідчить, що пільги за професійним статусом, як правило, не передбачаються, оскільки заробітна плата працівника будь-якої категорії має забезпечувати гідний рівень життя йому та членам його сім'ї і надавати можливість самостійно оплачувати усі необхідні житлові, побутові, медичні та інші послуги. Стосовно пільг за соціальним статусом, то такі пільги передбачаються у законодавстві. Водночас, по-перше вони існують як державна соціальна допомога, яка надається після перевірки ступеня нужденності особи, по-друге, надаються у формі грошової допомоги, натуральної допомоги, субсидії або відшкодування необхідних витрат тощо.

Підсумовуючи все вище викладене можна сказати, що перед Україною постала необхідність зміни підходів, які властиві сучасній реформі соціального захисту, соціального та професійного статусу податкового міліціонера: від "декларативних" до "реальних". Шляхи забезпечення належного рівня соціального захисту повинні дієво захищати правоохоронця в разі настання соціальних ризиків; для уникнення «запільгованості» податківців держава повинна забезпечувати гідний рівень життя йому та членам його сім'ї, щоб заробітна плата надавала йому можливість самостійно оплачувати усі необхідні житлові, побутові, медичні та інші послуги. Для цього важливим є переймання досвіду досвідчених та високо розвинутих країн світу.

Використана література:

1. Ю.А. Тихомиров Административное право и процесс: полный курс. – М.: Издание г-на Тихомирова М.Ю., 2001.– с.652;
2. Рішення Конституційного Суду України від 20 березня 2002 р. №5-рп/2002 у справі щодо пільг, компенсацій і гарантій.
3. Право людини на соціальний захист в Україні / Н.Б. Болотіна – К.: Знання, 2010. -107 с. (Бібліотечка товариства «Знання» Серія Юридична»; 2010, №2-3).

Возний М.В.,
студент 5 курсу
Національний університет державної податкової служби України

ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ

Україна, вступивши на шлях розвитку і становлення дійсно суверенної і незалежної держави, неухильно орієнтуючись на визнані світовим співтовариством демократичні і гуманістичні по своєму складі і спрямованістю міжнародні стандарти, приступила до формування державних інститутів, системи національного права.

В умовах катастрофічного росту злочинності, у тому числі організованої і корумпованої, а також погіршення її криміногенної характеристики, зростає роль органів прокуратури в посиленні нагляду за органами, що ведуть боротьбу зі злочинністю та проводять оперативно-розшукову діяльність у забезпеченні одного з головних принципів кримінального судочинства - невідворотності покарання за кожний вчинений злочин.

В Україні здійснюються великомасштабні перетворення, спрямовані на зміцнення демократії й створення правової держави. Проходить переоцінка цінностей в економічній, соціальній, духовній та інших сферах життя суспільства. Однією з головних проблем громадського розвитку є зміцнення законності та правопорядку.

Це висуває на перший план завдання забезпечення законності, захисту прав і законних інтересів громадян, верховенство закону.

За такої ситуації правоохоронні, інші державні органи в окремих випадках проявляють терпимість до грубих порушень громадського порядку та інших факторів беззаконня. Усі це загострює соціальну напругу, наносить моральну й матеріальну шкоду суспільству, спричиняє недовіру значної частини населення до закону. У зв'язку з цим зростає роль не тільки прокуратури а й взагалі контрольно-наглядової функції держави, щодо виконання вимог закону [2, с.12].

Гарантія свободи має бути збалансована гарантією проти сваволі. Незалежність і відповідальність мають бути врівноважені. Підпорядкованість усіх прокурорів Генеральному прокуророві України і його відповідальність перед парламентом будуть гарантувати потужний баланс незалежності і контролю.

Повне включення прокуратури до складу виконавчої влади несе в собі небезпеку впливу з боку останньої на прокуратуру та служіння її політичній меті і базовим політичним поглядам Уряду.

Виходячи з вимог Конституції України щодо самостійності прокуратури як державної системи, правове положення прокуратури в Законі України "Про прокуратуру", слід визначити як щось середнє між виконавчою і судовою владою. Таке становище прокуратури дає об'єктивну можливість виконувати незалежний нагляд за законністю органів, що ведуть боротьбу зі злочинністю та проводять оперативно-розшукову діяльність, а також адміністраціями місць позбавлення волі [4, с. 6].

З проголошенням України суверенною державою об'єктивно виникла необхідність у реформуванні державного апарату, зокрема прокуратури. Цей процес прискорився і набравши більш конкретних форм у зв'язку з вступом України до Ради Європи і прийняття Конституції України.

Це висуває на перший план завдання забезпечення законності, захисту прав і законних інтересів громадян, верховенство закону. Криміногенна ситуація в державі набирає загрозливого характеру і все далі погіршується. Зростає протидія силам правопорядку.

Конкретні напрями реформування прокуратури можуть бути різних рівнів.

Найвищий рівень міжнародно-правового значення, коли реформування організації і діяльності прокуратури необхідно провести з урахуванням і рекомендацій Ради Європи і відповідних стандартів.

Другий напрям реформування прокуратури пов'язаний суто з реалізацією вимог чинної Конституції України і її Перехідних положень.

Третій напрям реформування прокуратури може бути в межах самої системи прокуратури, що може бути здійснений Генеральним прокурором України. Наприклад, Генеральний прокурор України проводить суттєву реорганізацію структури самого апарату Генеральної прокуратури України, системи органів прокуратури і всієї системи в цілому. Обґрунтованість проведення цих реформ доведе лише практика [3, с.45].

Необхідно удосконалити практику прокурорського нагляду у сфері приватизації, тому що саме тут інтереси держави більш всього порушуються знижуванням оцінки об'єктів приватизації, недотриманням умов купівлі-продажу невеликих державних підприємств.

Всебічний аналіз сформованого у країні стану законності і правопорядку свідчить про всезагальну безвідповідальність, що обумовлено негативними процесами політичного та економічного характеру.

Поляризація суспільства торкнулась і кримінальних правовідносин. Злочинне середовище все більш чітко розподіляється на „білокомірну", яка „орудує" у сфері економіки, кредитно-банківських та фінансових системах, зовнішніх відносин. Ця „п'ята влада" все відчутніше впливає на суспільно-політичні процеси, заважає нормальному розвитку демократичних відносин, подальшому розвитку державності [1, с.17].

Тому, необхідною умовою продовження цих процесів є забезпечення режиму законності в країні. У вирішенні цієї задачі значна роль належить органам прокуратури, здійснюючим нагляд за дотриманням та правильним і застосуванням законів, та органам відомчого (підвідомчого) контролю у сфері господарювання та підприємства.

Зважаючи, що порушення прав та свобод громадян носить, можна сказати і глобальний характер, органи прокуратури особливу увагу приділяють відновлюванню цих прав.

Реформування прокуратури України і наближення її до високо-демократичних державних зарубіжних інституцій має здійснюватися з урахуванням наших реалій. Перед тим як скасувати якусь структуру, яка діяла на користь людині і суспільству, потрібно створити нову більш ефективну. На думку багатьох вчених, при реформуванні прокуратури, необхідно і розробити і прийняти відповідну державну програму, щоб цей процес не був пущений на самоплив і не мав схоластичного і випадкового характеру. При і реформуванні прокуратури висловлюються думки проти того, щоб і перевищувати роль прокурора в суді як державного обвинувача і сліпо переносити зарубіжні аналогії на нашу дійсність. У даному випадку мається на увазі норму з КПК України про те, що відмова обвинувача від обвинувачення тягне за собою закриття провадження у справі у випадках, коли проти цього не заперечують підсудний чи потерпілий [5, с.80].

Використана література:

1. Корнієнко М. Стан та деякі проблеми боротьби з організованою злочинністю в столиці України. // Право України. - 2008. - №11. - С.17-18.
2. Середа Г. Прокурорський нагляд і відомчий контроль у сфері господарювання та підприємства, законність і обґрунтованість заяв і повідомлень про злочин. // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - №3. – С.11-14
3. Стратегія і досвід боротьби з організованою злочинністю і нелегальним наркобізнесом // Матеріали міжнародної наукової конференції. - К., 2005. - С.43-47.
4. Шумський П.В. Прокуратура України. - К.: Вентурі. - 2002. - С.6-7.
5. Ясинський Г. Прокурорський нагляд в сфері економіки. // Юридичний вісник. - 2009. -. №3. - С.78-81.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Судова форма розгляду справ про адміністративні правопорушення — це найважливіша гарантія реалізації й охорони прав та інтересів громадян, задіяних у сфері адміністративного процесу.

Актуальним є аналіз порядку судового розгляду справ про адміністративні правопорушення і тих недоліків чинного законодавства, що перешкоджають ухваленню судом обґрунтованого та правового рішення.

Значної уваги набуває питання дотримання судами першої та апеляційної інстанцій передбачених законодавством вимог і завдань провадження у справах про адміністративні правопорушення, які полягають у своєчасному, всебічному, повному й об'єктивному з'ясуванні обставин кожної справи, вирішенні її згідно із законом, забезпеченні виконання ухваленної постанови, а також виявленні причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобіганню правопорушенням, вихованню громадян у дусі додержання законів та зміцнення законності.

На жаль, правове регулювання судового розгляду справ про адміністративні правопорушення в окремих випадках не має належної чіткості та однозначності, що викликає потребу у нагальному ефективному вирішенні.

Так, законодавство не дає однозначної відповіді на питання, чи може суддя допустити як захисника не лише адвоката, але й іншого фахівця у галузі права?

Щодо повноважень фахівця у галузі права в кримінальному судочинстві, то в постанові Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 8 «Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві» [1] було роз'яснено, що при вирішенні питання про наявність у фахівців у галузі права повноважень на здійснення захисту в кримінальній справі належить також з'ясувати, яким саме законом їм надано право брати участь у кримінальному судочинстві як захисникам. Та зазначено, що слід визнати правильною практику тих судів, які за відсутності спеціального закону не допускають таких фахівців до здійснення захисту в кримінальних справах.

Така позиція більшості правників, пояснюється тим, що на сьогодні в Україні немає спеціального закону, який визначав би повноваження на надання правової допомоги особам, які є фахівцями в галузі права, але не є адвокатами.

Розглядаючи справи про адміністративні правопорушення, деякі судді дотримуються тієї ж правової позиції, яка, на нашу думку, не переконлива.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікована Верховною Радою України 17 липня 1997 р. [2], передбачає право кожного обвинуваченого захищати себе особисто або використовувати правову допомогу захисника, вибраного ним на власний розсуд. У Міжнародному пакті про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р., ратифікованому Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 19 жовтня 1973 р. № 2148-VIII [3] зазначено, що держава повинна гарантувати кожному, чий права і свободи порушено, ефективний засіб правового захисту, і таке право повинно встановлюватись судовим або будь-яким іншим компетентним органом, передбаченим правовою системою держави, та можливість вільного вибору обвинуваченим захисника. Основні принципи, що стосуються ролі юристів, прийняті Восьмим Конгресом ООН з питань попередження злочинності і поведіння з правопорушниками 27 серпня — 7 вересня 1990 р., передбачають, що кожна людина має право звернутися до будь-якого юриста за допомогою для захисту і відстоювання своїх прав та захисту їх на всіх стадіях кримінального судочинства (принцип 1); жодний суд чи адміністративний орган, в якому визнається право на адвоката, не відмовляється визнавати права юриста відстоювати в суді інтереси свого клієнта, за винятком тих випадків, коли юристу було відмовлено у праві виконувати свої професійні обов'язки відповідно до національного права і практики та цих принципів.

Як ми знаємо, зазначені міжнародно-правові акти передбачають право кожного обвинуваченого захищати себе особисто або через вільно вибраного ним на власний розсуд захисника з-поміж юристів, які можуть надати ефективний правовий захист. Ці положення міжнародно-правових актів

щодо права фізичної особи на захист від обвинувачення відтворені у положеннях ч. 1 ст. 59 Конституції [4], де закріплено право кожної фізичної особи на правову допомогу і право вільного вибору захисника з метою захисту від обвинувачення (Рішення Конституційного Суду України від 16 листопада 2000 р. № 13-рп/2000 (справа про право вільного вибору захисника)) [5].

Стає відомим, що у Конституції не встановлено обмежень щодо суб'єктів надання правової допомоги та вимог до їх професійної підготовки, які мають визначатися законодавством України. Діяльність адвокатури в Україні слід розглядати як одну з конституційних гарантій особи вільно отримувати правову допомогу адвоката. Проте, як зазначено в Рішенні Конституційного Суду України від 30 вересня 2009 р. № 23-рп/2009 [6], зазначене не виключає і права на отримання особою такої допомоги від інших суб'єктів, якщо у законодавстві України щодо цього не встановлено обмежень.

Статтею 271 КпАП [7] встановлено, що у розгляді справи про адміністративне правопорушення можуть брати участь адвокат, інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Повноваження адвоката на участь у розгляді справи посвідчуються ордером, що його видає адвокатське об'єднання, або відповідною довіреністю на ведення справи (Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2009 р. № 23-рп/2009 (справа про право на правову допомогу)).

Отже, на нашу думку, відповідно до положень зазначеної статті захисником у справі про адміністративні правопорушення можуть бути не тільки адвокати, а й інші фахівці у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Згідно з викладеним, існує необхідність в удосконаленні законодавства у сфері судового розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Вважається доцільним:

—закріплення повноваження судді надавати судові доручення органу, який укладав первинні матеріали про адміністративне правопорушення, та приймати рішення про зупинення провадження у справі;

—законодавче вирішення питання про визнання особи винною у порушенні Правил дорожнього руху в разі відсутності запису про зазначені обставини у протоколі про адміністративне правопорушення;

—вирішення питання про участь прокурора при розгляді справ про адміністративні правопорушення, а також можливість застосування судом приводу в разі неявки в судове засідання осіб, участь яких суд вважає обов'язковою.

За таких змін, як здається, провадження у справах про адміністративні правопорушення буде більше відповідати загальноновизнаним правовим стандартам.

Не є непомітним, що на практиці, зокрема при розгляді справ про адміністративні правопорушення у транспорті, досить часто виникають проблеми щодо вирішення питань визначення вини обох водіїв (учасників дорожньо-транспортної пригоди). В більшості випадків протокол про адміністративне правопорушення складають лише на одного учасника ДТП, в діях якого уповноважена на складання такого протоколу особа вбачає ознаки складу адміністративного правопорушення. Водночас може виникнути ситуація, коли за висновками проведених у справі подальших судово-автотехнічних експертиз або безпосередньо самим суддею під час розгляду справи встановлено ознаки складу адміністративного правопорушення в діях іншого учасника ДТП, щодо якого протокол про адміністративне правопорушення не складався.

Через відсутність протоколу про адміністративне правопорушення щодо особи, в діях якої може вбачатися склад адміністративного правопорушення, суд не уповноважений розглядати питання визнання винною такої особи у вчиненні правопорушення, передбаченого нормами КпАП. Розглядаючи справи щодо особи, яка притягується до адміністративної відповідальності та щодо якої складено протокол, суд вирішує питання про наявність чи відсутність у її діях складу правопорушення, факту самого правопорушення та встановлює всі інші обставини справи. При цьому питання визнання винною особи, щодо якої відсутній протокол про адміністративне правопорушення, суд не вирішує. Тобто особа, в діях якої вбачається склад адміністративного правопорушення, фактично уникає будь-якої відповідальності за вчинене.

Не можна не відмітити проблему накладення на суддю не притаманних йому функцій обвинувача у справі про адміністративне правопорушення, оскільки за відсутності сторони обвинувачення порушуються конституційні принципи судочинства — змагальності сторін та

диспозитивності. Також актуальним для обговорення вбачається питання про участь прокурора у розгляді справ про адміністративні правопорушення, зокрема у випадках, коли особа заперечує обставини, що зазначені в протоколі про адміністративне правопорушення, посилаючись на неправомірні дії посадової особи, яка склала протокол.

У цьому аспекті помітно, що потребує розгляду питання про можливість застосування судом приводу в разі неявки у судове засідання тих осіб, участь яких для обґрунтованого, об'єктивного розгляду справи суд може визнати обов'язковою.

Суд першої інстанції, оскільки встановлена неповнота складених адміністративних матеріалів, матеріали справи може направити до органу, який склав протокол про адміністративне правопорушення, з метою усунення недоліків, що можуть вплинути на об'єктивність та повноту розгляду справи. Проте, оскільки законодавець чітко визначив строки розгляду справ цієї категорії, таке повернення матеріалів не дає позитивних результатів. Це не передбачено на стадії перегляду справи в апеляційному порядку. А за час додаткового оформлення матеріалів, повторного розгляду справи судом, спливає тримісячний строк притягнення особи до адміністративної відповідальності, тобто накладення на особу адміністративного стягнення.

Зрозуміло, що є варіанти вирішення зазначеної проблеми. Можна законодавчо закріпити можливість вирішення судами питання про винність особи в порушенні Правил дорожнього руху, щодо якої не складався протокол про адміністративне правопорушення. При цьому питання притягнення до адміністративної відповідальності такої особи не вирішувати у зв'язку з відсутністю щодо неї протоколу про адміністративне правопорушення. Можливо визначити в законодавстві випадки, коли, розглядаючи справи про адміністративні правопорушення на транспорті, суд має право вирішувати питання визнання винною особи у вчиненні адміністративного правопорушення та притягнення її до адміністративної відповідальності у разі відсутності протоколу про адміністративне правопорушення щодо такої особи.

Наприклад, при повторному розгляді судом справи щодо особи за ч. 1 ст. 130 КпАП, коли в суді є дані про повторність вчинення правопорушення і особа має нести відповідальність за ч. 2 ст. 130 цього Кодексу. Метою зазначеного підходу є дотримання розумних строків розгляду справ про адміністративні правопорушення, передбачених нормами чинного КпАП, а також прийняття рішення з урахуванням усіх обставин справи на підставі повного та всебічного її розгляду, вирішення питання про винність особи у порушенні Правил дорожнього руху за відсутності такого процесуального документа, як протокол про адміністративне правопорушення.

Можна зробити висновок, що адміністративний примус і адміністративну відповідальність застосовують для захисту особистості, охорони прав і свобод людини й громадянина, забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, захисту суспільної моралі, охорони навколишнього середовища, установленого порядку та суспільної безпеки, власності, захисту законних економічних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства й держави від адміністративних правопорушень. Адміністративній відповідальності також належить значна профілактична роль у запобіганні злочинам, оскільки об'єкт посягань у багатьох адміністративних правопорушеннях і кримінальних злочинах той самий: права і свободи громадян, власність, громадський порядок, порядок управління й інші адміністративно-правові відносини. Тому не є новиною, що проблеми у цій сфері повинні вирішуватися нагальним шляхом.

Використана література:

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 24 жовтня "Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві" // Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах / За ред. В.Т. Маляренка. - К.: Концерн "Видавничий дім "Ін Юре", 2005.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод // Офіційний вісник України. - 1998. - 16 квітня (№ 13).
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України – 1997. - № 3.
4. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесій Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Вид-во Верховної Ради України, 1996. – 47 с.
5. Рішення Конституційного Суду України від 16 листопада 2000 р. № 13-рп/2000 у справі про право вільного вибору захисника // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. - №5. – с. 29.

6. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2009 р. № 23-рп/2009 у справі про право на правову допомогу // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v023p710-09>.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення. - Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) – 1984. - додаток до N 51, ст. 1122.

Антоненко Е.Ю.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

АДМИНИСТРАТИВНАЯ РЕФОРМА В УКРАИНЕ

Никакие реформы в государстве невозможны без административной реформы.

Административная реформа – это вид политико-правовой реформы, которая осуществляется в сфере исполнительной власти и касается как ее организационной структуры, функций, кадрового обеспечения, так и взаимоотношений с местным самоуправлением. В европейских странах административная реформа является частью комплексной модернизации системы государственного управления, включающей реформирование государственной службы, противодействие коррупции и качественную кадровую стратегию.

В Украине, по словам главы Администрации Президента Украины Сергея Левочкина, «административная реформа условно подразделяется на пять блоков: экономический, судебный, реформу криминальной юстиции, внедрение антикоррупционного законодательства, а также реформы политической системы».

Премьер-министр Николай Азаров заявил, что суть административной реформы – новое качество власти. «Прежде всего, админреформа заключается не в том, что мы сократим количество государственных служащих, хотя это неизбежно и обязательно. Смысл админреформы заключается в повышении качества управления страной, в повышении эффективности управления. Главная идея – создать простую эффективную систему управления и сократить издержки на финансирование этой структуры».

Руководитель Центра политико-правовых реформ Игорь Колиушко, заявил, что суть админреформы – разделение на политиков и хозяйственников. «Министерства должны разрабатывать и внедрять политику, проводить реформы, изучать результаты. А другие правительственные органы должны реализовывать законодательство, предоставлять админуслуги, контролировать и управлять государственной собственностью». Кроме того, по словам эксперта, не менее важным аспектом должно стать размежевание политических и административных должностей в министерствах. По мнению Колиушко, «министры должны быть политиками, а аппарат должен возглавлять государственный служащий, госсекретарь» [1].

Первым этапом административной реформы в Украине является принятие Верховной Радой ряда законопроектов, разработанных в Администрации Президента при участии правительства. В частности, речь идет о законопроектах: о государственной службе, о центральных органах исполнительной власти, о естественных монополиях, о регуляторах, а также пакете антикоррупционных законопроектов.

Второй этап админреформы, связанный с сокращением чиновников на местах, устранением дублирующих друг друга структур, может завершиться через 6-9 месяцев. А бюджетная реформа начнется связно с передачей властных полномочий на места. Президент Виктор Янукович обновил состав Кабинета Министров Украины, частично реорганизовав уже имеющиеся органы исполнительной власти. Итак, согласно Указу Президента от 09.12.2010 г «Об оптимизации системы центральных органов исполнительной власти» в Украине создается:

1. Министерство аграрной политики и продовольствия Украины и Государственная инспекция сельского хозяйства Украины (реорганизовано Министерство аграрной политики).

2. Министерство экономического развития и торговли Украины (реорганизовано Министерство экономики), на которое возложены функции по реализации государственной регуляторной политики, политики по вопросам развития предпринимательства, ценовой политики.

3. Министерство энергетики и угольной промышленности Украины (реорганизовано Министерство топлива и энергетики, Министерство угольной промышленности).

4. Министерство инфраструктуры Украины, Государственная автотранспортная служба Украины, Государственная авиационная служба Украины, Государственная служба связи Украины, Государственная служба морского и речного транспорта Украины (реорганизовано Министерство транспорта и связи); новое Министерство будет ответственно также и за государственную политику в сфере туризма.

5. Министерство культуры Украины и Государственное агентство Украины по вопросам кино (реорганизовано Министерство культуры и туризма), которые будут заниматься межнациональными отношениями, защитой прав национальных меньшинств, религией.

6. Министерство чрезвычайных ситуаций Украины, Государственная служба горного надзора и промышленной безопасности Украины, Государственное агентство Украины по управлению зоной отчуждения, Государственная инспекция техногенной безопасности Украины (реорганизовано Министерство чрезвычайных ситуаций и по делам защиты населения от последствий Чернобыльской катастрофы).

7. Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины, Государственная служба интеллектуальной собственности Украины, Государственная служба молодежи и спорта Украины (реорганизовано Министерство образования и науки, Министерство по делам семьи, молодежи и спорта).

8. Министерство экологии и природных ресурсов Украины, Государственная экологическая инспекция Украины, Государственная служба геологии и недр Украины (реорганизовано Министерство охраны окружающей природной среды).

9. Министерство регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства Украины (реорганизовано Министерство регионального развития и строительства, Министерство жилищно-коммунального хозяйства).

10. Министерство социальной политики Украины, Государственная инспекция Украины по вопросам труда (реорганизовано Министерство труда и социальной политики) [2].

Согласно плану проведения административной реформы, на Украине останется шесть типов центральных органов исполнительной власти: министерство, служба, инспекция, агентство, независимые регуляторы и органы со специальным статусом.

Сложно давать оценку фактически первому шагу на пути реализации административной реформы. Она вызвала бурные дискуссии и неоднозначные суждения экспертов, политиков, политологов. Если говорить о мировом опыте, следует констатировать, что осуществление реформ госуправления как в развитых, так и развивающихся государствах сопровождалось рядом серьезных издержек. Ряд специалистов, включая экспертов Всемирного Банка, представили сдержанную оценку результатов реформ в различных странах. Была отмечена неоднозначность большинства достигнутых результатов и их ограниченный характер по отношению к поставленным целям. Несомненно, существует множество примеров конкретных улучшений в тех или иных конкретных услугах или в работе министерств и других организаций в каждом конкретном случае. Однако данных об общем влиянии реформ очень мало. Во многих случаях наблюдается расхождение мнений о результатах программ реформ [2].

Что получится в Украине, пока неизвестно. Как отобразится осуществление данных изменений на простых украинцах? Ожидается, что народ положительно воспримет сокращение безмерно раздутого бюрократического аппарата. Впереди нас ждут новые реформы - ЖКХ, пенсионная реформа и прочие изменения социальной сферы. Будут ли они рассчитаны на улучшение условий существования и повышение благосостояния - вопрос спорный.

Использованная литература:

1. Мамонтов А. Административная реформа в Украине // <http://www.reporter.com.ua>
2. Об оптимизации системы центральных органов исполнительной власти. - Указ Президента Украины № 1085/2010 от 09.12.2010 // <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Пох И. Реформы в Украине. Начало // <http://nikvesti.com>

Барегамян С.Х.,
аспірант кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права Маріупольського державного університету

ЄВРОПЕЙСЬКА СОЦІАЛЬНА ХАРТІЯ (ПЕРЕГЛЯНУТА) ЯК ПРАВОВА ОСНОВА МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ПРАЦЮ В УКРАЇНІ

Стратегічним напрямом розвитку України впродовж останніх років є її інтеграція до Європейського Союзу, участь у якому має суттєво сприяти забезпеченню реалізації в Україні принципів демократії, верховенства права, ефективного захисту прав і основних свобод людини. Це вимагає гармонізації законодавства України із законодавством країн ЄС. Тому потрібен більш зважений підхід до міжнародних джерел права, в тому числі тих, що регулюють право на працю. Протягом останнього десятиріччя Україною здійснено серйозні кроки в напрямку наближення до визнання європейських стандартів. Так, зокрема, під час вступу до Ради Європи Україна взяла на виконання низку зобов'язань, наведених у Висновку Парламентської асамблеї Ради Європи № 190 (1995 р.). До кола зобов'язань входить Європейська соціальна хартія (1961 р.), яку Україна зобов'язалася вивчати, з метою подальшої ратифікації і, разом з тим, проводити політику, відповідно до принципів цієї Хартії.

Слід зазначити, що у юридичній літературі дослідженнями окремих питань відповідності законодавства України про працю положенням Європейської соціальної хартії розглядалися в роботах таких учених як Н.Б. Болотіної, В.В. Жернакова, І.О. Лаврінчук, Є.В. Назаренко, С.Г. Приходько, О.І. Процевського, Н.С. Сидоренко [1], М.М. Феськова [2], Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишевої та ін.

Метою доповіді є аналіз значення Європейської соціальної хартії (переглянутої) як правової основи захисту конституційного права на працю та формування правової позиції України в цій сфері.

Європейська соціальна хартія є одним із основоположних джерел міжнародного трудового права, включеним до системи європейського захисту прав людини, яку було переглянуто і підписано 3 травня 1996 року з метою поновлення та включення до неї нових категорій прав. Нова редакція Хартії [3] фактично об'єднала всі права, що були закріплені в Хартії 1961 р., додаткових протоколах та поправках щодо цих прав, регламентувала нові права, підвищила рівень захисту прав, розширила коло обов'язкових для прийняття статей Хартії.

Основні групи трудових прав, закріплених в Переглянутій Європейській соціальній хартії, включають: право на працю, безпечні умови праці, право на захист своїх трудових прав, захист окремих категорій трудящих і окремих громадян взагалі (діти, молодь, матері, сім'ї, інваліди, мігранти) [4]. При цьому, на думку Сидоренко Н.С., прогресивним зрушенням у становленні європейської системи захисту соціальних і економічних прав людини стало запровадження і посилення дієвості наглядового механізму за виконанням положень Хартії шляхом розмежування компетенції між контрольними органами Європейської соціальної хартії та введення системи колективних скарг. Адже, сам факт подання скарги на державу, яка є основним суб'єктом міжнародного права, не тільки рівними з нею суб'єктами – міжнародними організаціями, а й національними неурядовими організаціями, що є суб'єктами внутрішньодержавного права, підкреслив демократичний характер даної контрольної процедури і розвиток європейського трудового законодавства в цілому.

Зауважимо, що дія Хартії 1961 р. матиме силу доки всі держави-учасниці не ратифікують переглянуту Хартію. Згідно ст. «В» (п.2) частини III з моменту набрання сили для країни обов'язків переглянутої Хартії для неї припиняють діяти зобов'язання, передбачені її попередньою редакцією. Звісно, що приєднання до Хартії ще не означає для держави-учасниці обов'язкове виконання всіх положень її II частини. Зобов'язання, закріплені в статті «А» частини III, дозволяють учасникові договору вибірково підходити до визначення соціальних прав, що мають для нього обов'язкову юридичну силу. Деякі країни при підписанні і ратифікації договору не включили в свої обов'язки ті статті і пункти, які вони визнали для себе важкими для виконання.

Нову редакцію Європейської соціальної хартії Україна підписала 7 травня 1999 року у Страсбурзі, проте процес її ратифікації тривав протягом семи років. Адже Хартія є досить складним для виконання міжнародним договором, вона вимагає від учасників дотримання європейських стандартів з економічного та соціального захисту прав людини. А виконання цих стандартів, для ряду країн, в тому числі України, через стан їх соціально-економічного розвитку, життєвого рівня

населення, системи забезпечення гарантій захисту економічних і соціальних прав громадян є складно виконуваним завданням. Під час підготовки до слухань було детально проаналізовано українське законодавство на відповідність нормам Європейської соціальної хартії, виявлено всі основні прогалини і недоліки. Прийняття Верховною Радою України Закону України «Про ратифікацію Європейської Соціальної Хартії (переглянутої)» від 14 вересня 2006 р. є важливим кроком на шляху інтеграції в європейський правовий простір [5].

Звернемо увагу на унікальність структурної побудови Хартії, одна частина якої носить декларативний, а інша – зобов'язальний характер, а також інкорпорованої до ст. 20 Хартії схеми вибіркового прийняття зобов'язань. Застосування вказаної моделі стало новелою в міжнародному праві.

При здійсненні адаптації державам, у тому числі й Україні, слід враховувати контрольний механізм за дотриманням положень Хартії (як попередньої, так і нової редакції), який набув чинності з 1992 р. і передбачає кожні два роки надання до Ради Європи урядових доповідей державами-учасниками договору про дотримання тих положень Хартії, до яких вони приєдналися.

Законодавство України в цілому відповідає вимогам обов'язкових і низки додаткових статей Хартії, які забезпечуються нормами трудового законодавства, а в окремих питаннях, зокрема щодо захисту прав неповнолітніх у сфері праці, містить навіть більш високі стандарти. Водночас для забезпечення повної відповідності необхідним є здійснення адаптаційної діяльності шляхом унесення змін та доповнень до Конституції України, Кодексу законів про працю України та інших нормативно-правових актів України.

Втім, мало ухвалити адекватне законодавство – потрібно ще гарантувати його виконання. У Європейській соціальній хартії зазначено, що сторони зобов'язані ефективно захищати право працівника заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає. Це означає, що кожна людина має право на працю, право вільно обирати ту чи іншу роботу та одержувати за неї винагороду у вигляді заробітної плати, яка дає їй можливість гідно існувати та утримувати сім'ю. Право на працю включає не тільки вибір роду діяльності та і вибір професії. Важливо щоб цей вибір не порушував закону та не був злочинним, бо інакше він не може бути захищеним на основі права. Однак держава не може бути єдиним джерелом отримання роботи. Але у держави є обов'язок щоб на законодавчому рівні і фактично захистити громадян від примусової праці, забезпечити умови вільно обирати роботу, справедливі та сприятливі умови праці і користуватися захистом від безробіття.

Держава правом на працю включає також право на захист від безробіття. Це не означає, що держава повинна вже зараз гарантувати всім працездатним громадянам робочі місця. Дуже важливо, що Міжнародні правові акти про захист соціально економічних прав покладають на держав учасниць обов'язок створювати безкоштовні служби працевлаштування для усіх працівників (ч.3.ст1 Хартії), а також забезпечувати належну професійну орієнтацію, підготовку та перекваліфікацію або сприяти їм (4.ст.1 Хартії).

Крім того, для забезпечення відповідності законодавства України вимогам Європейської соціальної хартії (переглянутої) щодо захисту конституційного права на працю, пропонується посилити особливий захист безробітних, трудящих-мігрантів, шляхом розробки правового механізму бронювання робочих місць, забезпечення першим робочим місцем молоді. До Конституції України та законів України, які регламентують трудову діяльність окремих категорій працівників, внести зміни про те, що трудящі-мігранти, які на законних підставах перебувають в Україні і отримали у встановленому порядку дозвіл на заняття трудовою діяльністю, – у сфері працевлаштування, застосування їх праці та їх соціального захисту користуються не менш сприятливим режимом, ніж громадяни України; нормативно передбачити можливість установлення обмежень у сфері праці для цих суб'єктів лише в цілях охорони національної безпеки, громадського порядку, здоров'я та моральності населення; поширити на працівників-мігрантів у повному обсязі право на об'єднання у профспілки, користування пільгами, передбаченими у колективних договорах.

Таким чином, порівнюючи з основними нормами Європейської соціальної хартії (переглянутої) норми українського законодавства, можна сказати, що багато що вже зроблено по приведенню його у відповідність з європейськими стандартами, але є необхідність його подальшого вдосконалення. Державну політику та гарантії конституційного права на працю варто розвивати далі, створивши спеціальну національну консультативну раду, котра безпосередньо займатиметься моніторингом практики застосування в нашій країні Європейської соціальної хартії (переглянутої).

Використана література:

1. Сидоренко Н.С. Європейська соціальна хартія: регіональний міжнародно-правовий механізм захисту соціальних та економічних прав людини (позиція України): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Н.С. Сидоренко; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2003. – 17 с.
2. Феськов М.М. Європейська соціальна хартія (переглянута) і трудове законодавство України: питання адаптації: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / М.М. Феськов; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2002. – 19 с.
3. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 р. http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_062
4. <http://emsu.ru/ms/view.asp?c=1206&p=1>
5. Гармонізація трудового законодавства України із законодавством Європейського Союзу: Монографія / Н.М.Хуторян, Ю.В.Баранюк, С.В.Дріжчана, Л.П.Гаращенко, І.П.Лаврінчук, О.В.Макогон, М.П.Стадник, Г.І. Чанишева; Відп.ред.Н.М.Хуторян. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – С.267-270.

Батурін І.Л.,

студент 2 курсу

спеціальності «Правоведение»

Мариупольського державного університета

ОРГАНИ ВЛАДИ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

I. Представницьким органом Автономної Республіки Крим є Верховна рада Автономної Республіки Крим. ВР АРК в межах своїх повноважень приймає рішення та ухвалює постанови, які є обов'язковими до виконання в Автономній Республіці Крим.

II. Урядом АРК є Рада міністрів Автономної Республіки Крим. Голова Ради міністрів АРК призначається на посаду і звільняється з посади Верховною Радою АРК за погодженням із Президентом України. Повноваження, порядок формування і діяльності Верховної Ради Автономної Республіки Крим і Ради міністрів Автономної Республіки Крим визначаються Конституцією України і законами України, нормативно-правовими актами Верховної Ради Автономної Республіки Крим з питань, віднесених до її компетенції.

III. Правосуддя в Автономній Республіці Крим здійснюється судами, що належать до єдиної системи судів України.

IV. До органів виконавчої влади АРК належать: Рада міністрів АРК, міністерства, республіканські комітети та інші органи виконавчої влади АРК. Вони здійснюють загальне або галузеве управління чи виконують спеціальні функції державного управління об'єктами, які розташовані на території АРК, у межах компетенції, визначеної Конституцією та законами України, Конституцією АРК.

V. Рада міністрів Автономної Республіки Крим як орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим самостійно здійснює виконавські функції та повноваження з питань, віднесених до її сфери компетенції Конституцією України, Конституцією Автономної Республіки Крим та законами України Згідно зі ст.139 Конституції України, в Автономній Республіці Крим діє Представництво Президента України, статус якого визначається відповідним законом.

VI. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим є державним органом, утвореним відповідно до Конституції України з метою сприяння виконанню в Автономній Республіці Крим повноважень, покладених на главу держави. Представництво утворюється Президентом України і безпосередньо йому підпорядковується. Правовою основою діяльності Представництва є Конституція України, закони України, укази і розпорядження Президента України, акти Кабінету Міністрів України. Діяльність Представництва ґрунтується на принципах верховенства права, законності, гласності, поєднання загальнодержавних і місцевих інтересів. Представництво є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням, рахунки в установах банків України. Основними функціями Представництва є аналітично-інформаційна, представницька, виконавча, правоохоронна та номінаційна.

VII. Міністерства Автономної Республіки Крим:

1) Міністерство аграрної політики Автономної Республіки Крим (міністерство забезпечує реалізацію державної та регіональної політики в сфері виробництва сільськогосподарської продукції, харчової промисловості та переробки сільськогосподарських продуктів);

2) Міністерство будівельної політики та архітектури Автономної Республіки Крим (Міністерство є республіканським органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим, що забезпечує реалізацію повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим в сфері містобудівництва, архітектури та будівництва);

3) Міністерство житлово-комунального господарства Автономної Республіки Крим (Міністерство є органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим в сфері житлово-комунального господарства);

4) Міністерство економіки Автономної Республіки Крим (міністерство є республіканським органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим, підконтрольним, підзвітним та відповідальним Верховній Раді Автономної Республіки Крим та Раді міністрів Автономної Республіки Крим);

5) Міністерство культури і мистецтв Автономної Республіки Крим (міністерство є республіканським органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим, що здійснює координацію діяльності, міжгалузеве регулювання, виконавські функції та повноваження в підвідомчій йому сфері з питань, віднесених до самостійного ведення Автономною Республікою Крим, а також державні виконавські функції, делеговані відповідно до Конституції України);

6) Міністерство курортів і туризму Автономної Республіки Крим (міністерство здійснює координацію діяльності, міжгалузеве регулювання, виконавські функції та повноваження в сфері курортів та туризму з питань, віднесених до самостійного ведення Автономною Республікою Крим, а також державні виконавські функції, делеговані відповідно до Конституції України, що забезпечують реалізацію державної політики в цій сфері) тощо.

VIII. Республіканські комітети:

1) Республіканський комітет Автономної Республіки Крим з охорони навколишнього природного середовища (комітет в межах своїх повноважень забезпечує реалізацію державної політики в сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання та відновлення природних ресурсів, забезпечення екологічної та радіаційної безпеки на території Автономної Республіки Крим);

2) Республіканський комітет Автономної Республіки Крим по земельних ресурсах (комітет є республіканським органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим, що є функціонально підлеглим Держкомзему України та належить до єдиної системи державних органів земельних ресурсів. Комітет реалізує державну політику у сфері земельних відносин, проваджує земельну реформу);

3) Республіканський комітет Автономної Республіки Крим у справах релігії (комітет в межах свої компетенції забезпечує проведення на території Автономної Республіки Крим державної політики щодо релігії та церкви, розв'язання питань, пов'язаних з державно-церковними відносинами, реалізацію права громадян на свободу віросповідання, дотримання принципів відчуження церкви від держави та школи від церкви, сприяє виконанню релігійними організаціями їх уставних завдань, не втручаючись в проваджувану ними у відповідності до чинного законодавства діяльність) тощо.

IX. Інші органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим:

1) Головне управління з матеріального резерву, оборонно-мобілізаційної роботи та цивільного захисту населення Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

2) Головне управління зовнішніх зв'язків і міжрегіонального співробітництва Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

3) Головне Управління капітального будівництва при Раді міністрів Автономної Республіки Крим;

4) Державна інспекція з нагляду за технічним станом машин та обладнання при Раді міністрів Автономної Республіки Крим;

5) Державний архів в Автономній Республіці Крим.

X. Крім того існують органи зі спеціальним статусом, насамперед це Представництво Автономної Республіки Крим в м. Києві, Фонд майна Автономної Республіки Крим.

Бойко Ю.В.,
асистент кафедри
конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного
університету

СУЧАСНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СУБСИДІАРНОСТІ

Для досягнення співвідношення централізації та децентралізації, яке відповідало б реаліям сучасної України, тим цілям і завданням, які керівництво країни ставить перед державним управлінням, низку дослідників пропонують спиратися на низку принципів, чільне місце серед яких посідає принцип субсидіарності. Принцип субсидіарності є одним з наріжних каменів законодавства Європейського союзу і базовою вимогою Європейської хартії про місцеве самоврядування, тому теза про неможливість європейської інтеграції без впровадження субсидіарності доводиться величезною кількістю досліджень, і її можна вважати аксіомою.

У Конституції України зафіксований принцип відокремлює місцеве самоврядування від системи органів державної влади, але його реалізація не забезпечена відповідним розподілом повноважень у вирішенні місцевих питань, а також відсутність джерел фінансування для вирішення цих питань, які належать до компетенції місцевого самоврядування становлять актуальність сьогодення. Співвідношення місцевого самоврядування й держави повинне відбуватися на принципі субсидіарності, за допомогою якого вирішуватимуться питання розмежування функцій і компетенції між різними рівнями територіального управління.

Європейська хартія місцевого самоврядування закріплює в європейському законодавстві принцип субсидіарності як такий, що визначає розподіл повноважень різних рівнів публічної влади у державі [1, с. 246–254]. Як результат децентралізації державного управління та розбудови реального місцевого самоврядування розглядає принцип субсидіарності В.Токовенко. Субсидіарність наближує громадянина якомога ближче до процесу прийняття рішень, що свідчить про підвищення її значення в процесі управління [2, с. 136–137]. Субсидіарність передбачає достатньо високий рівень фінансової та адміністративної децентралізації, стверджує П.Свяневич [3, с. 7].

Н.Глазунова розглядає субсидіарність як взаємодоповнюючу діяльність різних ланок влади та управління [4, с. 407]. Принцип субсидіарності – це результат необхідності узгодження інтересів різних рівней державного та місцевого управління, переконує С.Сироткін [5]. Принцип субсидіарності призначений для того, щоб максимально забезпечити вирішення на низовому рівні тих питань, які передавати нагору немає потреби [6, с. 58]. Крім того, за допомогою цього принципу відбувається формування компетенції кожного рівня влади, розподіл між ними повноважень, відповідальності й гарантії їхньої діяльності.

Поняття «субсидіарність» констатує, що місцеві умови та обставини не тільки різняться між собою, але й змінюються протягом певного відрізка часу. Тому обсяг послуг, що надаються, так само як і обсяг функцій місцевих органів управління повинен відповідати весь час змінюваним та оновлюваним потребам і умовам, враховуючи місцеві вимоги та побажання [7]. Субсидіарність, за переконанням І.Грицяка, не є статичною концепцією [8, с. 34].

Принцип субсидіарності полягає у тому що кожен громадянин має право брати участь в управлінні суспільними справами безпосередньо або через вільно обраних представників. Це стосується не тільки держави, але, зокрема, і менших сфер життя, які мають безпосередній вплив на конкретне повсякденне життя. Держава живе свідомістю громадян. Ця свідомість виражається, зокрема, в обов'язках громадян та у творчому характері їх діяльності у локальних територіальних організаціях. Субсидіарність є, таким чином, не тільки децентралізацією, її ще розуміють як і локальну автономію.

У розподілі компетенцій між державою і різними рівнями територіальних організацій, які складають державу, вищий рівень не повинен перебирати на себе ніяких компетенцій, які можуть виконуватись нижчим рівнем, принаймні, так само добре або у достатній мірі. Вищий рівень має право втручатись, надаючи допомогу, у справи нижчого рівня, лише якщо нижчий рівень до певного часу не в стані самостійно виконувати своє завдання задовільно; а як тільки проблема вирішується, вищий рівень повинен відразу відійти від справи.

Принцип субсидіарності виник в процесі розбудови Європейського Союзу та передбачав передачу на рівень Співдружності тільки тих повноважень, які не можуть бути виконаними національними урядами, або якість здійснення яких значно підвищується в результаті такої передачі та розподіл повноважень між ними, тому цей принцип було розповсюджено й на всі адміністративні рівні всередині держав Європейського Співтовариства (особливо - в федеративних державах). При цьому, розуміння принципу субсидіарності різниться включно до протилежного: в федеративних державах він сприймається як один з видів централізації (адже суверенні члени союзу віддають свої повноваження до центру), а в унітарних державах - як один з видів децентралізації (адже адміністративно-територіальні одиниці наділяються значними повноваженнями).

Необхідність практичної реалізації принципу субсидіарності в Україні для реалізації завдань європейської інтеграції широко визнається фахівцями. На їх думку, реалізація цього принципу в різній мірі може привести до утворення зовсім протилежних систем. В залежності від обсягу переданих повноважень може утворитися як централізована, так і децентралізована система.

Осмилення принципу субсидіарності стикається із стереотипами, що склалися у поняттях адміністративно-територіального поділу, повноважень органів влади, взаємної відповідальності, співвідношення централізації та децентралізації державного управління тощо. Сучасне його сприйняття відображає практику постійного процесу перерозподілу повноважень між управлінськими ланками. Сьогодні процес перерозподілу повноважень між рівнями управління вже не можна уявляти як статичну якість організаційно-управлінських структур. Поняття субсидіарності констатує, що місцеві умови та обставини не тільки різняться між собою, але й змінюються впродовж певного часу. Тому обсяг послуг, що надаються, так само як і обсяг функцій місцевих органів управління, повинен відповідати весь час змінюваним та оновленим потребам і умовам, враховуючи місцеві вимоги та побажання.

Використана література:

1. Самостійність місцевих влад та розподіл повноважень між ними: організація місцевого самоврядування відповідно до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування: Матеріали міжнар. конф., м. Київ, 11 – 12 червня 2002 р. / Упоряд.: В.Кравченко, М. Пухтинський. – К.: Логос, 2002. – 263 с.

2. Токовенко В.В. Політичне керівництво і державне управління: проблеми взаємовідносин та оптимізація взаємодії: Моногр. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 256 с.

3. Swianiewicz P. Foundations of Fiscal Decentralization. Benchmarking Guide for Countries in Transition. – Budapest: LGI/OSI, 2003. – 77 p.

4. Глазунова Н. Система государственного управления. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 551 с.

5. Сироткин С. Не путать федерализм с бюрократической централизацией // <http://www.hrights.ru/text/b12/Chapter12.htm>

6. Багмет М.О., Євтушенко О.Н. Базові принципи діяльності територіальних інститутів управління в контексті Європейської хартії місцевого самоврядування // Наукові праці: Науково методичний журнал. – Т. 69. – Вип. 56. Політичні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – С. 56-60.

7. Субсидиарность и пространственное развитие: Материалы комиссии по пространственному развитию Приволжского Федерального округа // <http://www.kprpfo.chat.ru/subs.html>.

8. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу: Навч. посіб. – К.: «К.І.С.», 2004. – 260 с.

Бугасва О.,
студентка III-го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ СТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВНИЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

У світлі об'єднання зусиль значної кількості всеукраїнських громадських організацій України протягом другого півріччя 2009 р. з метою ефективного лобіювання прийняття нового Закону України

“Про громадські організації”, який спрямован на вдосконалення процедури створення громадських організацій, та нової хвилі активізації їхньої діяльності у цьому напрямку, а також в умовах стрімкого нарощення темпів подібних лобістських процесів правників та їхніх професійних громадських об’єднань щодо реформування інститутів адвокатури та нотаріату в Україні, у тому числі стосовно необхідності змінити системи правничого самоврядування, під час регулювання порядку створення громадських організацій України застарілим законодавством (Законом України від 16 червня 1992 р. (з подальшими змінами та доповненнями) “Про об’єднання громадян”) вбачається необхідність здійснення наукового аналізу існуючих проблем правового регулювання процедури створення професійних правничих громадських організацій в Україні з одночасним формулюванням пропозицій щодо їх вирішення.

З боку міжнародних установ у сфері захисту прав людини також неодноразово висловлювались зауваження, що Закон України від 16 червня 1992 р. (з подальшими змінами та доповненнями) “Про об’єднання громадян” дуже “нечіткий” стосовно процедури державної реєстрації громадських організацій і непрогнозований щодо його виконання, залишає занадто багато можливостей для органу влади на власний розсуд приймати рішення про реєстрацію громадської організації тощо [1].

У вітчизняній правовій науці, у тому числі в адміністративно-правовій, у різні історичні періоди вчені: А. А. Алієва, Д. А. Алімов, О. М. Вашук, Н. П. Гаєва, М. І. Данченко, А. А. Дарков, Є. Є. Додіна, Л. О. Ємець, В. В. Кравченко, О. П. Кушніренко, І. М. Рожко, Т. М. Слінько, С. А. Солдатов, С. С. Студенікіна, А. П. Ткачук, І. Б. Усенко, С. С. Юр’єв, Ц. А. Ямпольська приділяли увагу лише загальним питанням правового регулювання створення громадських організацій за відсутності акценту на особливостях процедури створення професійних правничих громадських організацій.

Тематика статті також актуалізується сучасними тенденціями, які спричинені багатоетапним процесом проведення в Україні адміністративної реформи, щодо вдосконалення адміністративних процедур шляхом спрощення порядку їх здійснення в напрямку мінімізації часових, матеріальних та організаційних витрат населення під час їх проходження, максимального наближення органів публічного управління, які їх здійснюють, визначення більш чіткого порядку та строків їх здійснення тощо. Удосконалення подібних процедур сприяє спрощенню механізму реалізації прав громадян України, проголошених у Конституції України, в тому числі права на об’єднання, зокрема у професійні правничі громадські організації.

Метою цієї статті є характеристика процедури створення професійних правничих громадських організацій в Україні, висвітлення сучасних найбільш актуальних проблем її правового регулювання як загального, так і спеціального характеру.

Під професійними правничими громадськими організаціями розуміють некомерційні, недержавні, добровільні об’єднання правників (юристів), які базуються на членстві та на основі сумісної діяльності, самоорганізації, самооплати, самоврядування з метою задоволення професійних інтересів її членів, які створені та функціонують відповідно до Конституції України, Закону України “Про об’єднання громадян” та власних внутрішніх нормативних актів [2, 115]. Професійні правничі громадські організації виокремлюються в середовищі громадських організацій завдяки наявності специфічних ознак, які в сукупності притаманні лише їм, а саме: 1) об’єднання виключно правників (юристів) у ролі членів; 2) професійна спрямованість діяльності; 3) порядок створення і функціонування відповідно до Закону України “Про об’єднання громадян” від 16 червня 1992 р. (з подальшими змінами та доповненнями).

Існуючі проблеми правового регулювання процедури створення професійних правничих громадських організацій можна умовно поділити на: загальні, що притаманні всім громадським організаціям в Україні, та спеціальні, які характерні лише для правничих громадських організацій професійного спрямування. Серед проблем загального характеру першою слід виділити довготривалий процес реєстрації місцевих професійних правничих громадських організацій у виконавчих комітетах сільської, селищної, міської ради, який за часом значно перевищує встановлений чинним законодавством триденний термін, оскільки засідання виконавчого комітету відповідної ради проводяться значно рідше, ніж кожні три дні, а саме один раз на місяць. Так Віхляєв М.Ю. у зв’язку з цим пропонує позбавити відповідних делегованих повноважень виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад під час розробки нового перспективного законодавства в цій сфері, а відповідно, вилучити частину, якою передбачаються зазначені делеговані повноваження, зі ст. 38

Закону України від 21 травня 1997 р. (з подальшими змінами та доповненнями) “Про місцеве самоврядування” [4].

Розробники проекту Закону України “Про громадські організації”, який уже зареєстрований у Верховній Раді України, вважають проблемою існування поділу громадських організацій на місцеві, всеукраїнські та міжнародні в розумінні відповідно до Закону України від 16 червня 1992 р. (з подальшими змінами та доповненнями) “Про об’єднання громадян”, який створює обмеження для діяльності громадських організацій за територіальною ознакою. Можливим способом розв’язання цієї проблеми може бути скасування подібного поділу в законопроекті та передбачення можливості громадських організацій набувати статусу всеукраїнських за наявності територіальних підрозділів громадської організації в більшості адміністративно-територіальних одиниць, зазначених у ч. 2 ст. 133 Конституції України [5]. Вбачається також потреба обов’язкової реєстрації зазначених територіальних підрозділів громадських організацій до моменту подання документів для набуття статусу всеукраїнської з метою уникнення існування значної кількості професійних правничих громадських організацій зі всеукраїнським статусом, які взагалі невідомі українській правничій спільноті та створені невеликою групою осіб шляхом подання неправдивих даних про наявність місцевих осередків. За офіційними даними Міністерства юстиції України, нині зареєстровано понад 60 всеукраїнських професійних правничих громадських організацій [6, 16], проте реально проявляють свою активність саме на всеукраїнському рівні не більше десятка з них.

При скасуванні поділу професійних правничих громадських організацій за територіальним статусом виникає необхідність усунення також і диференційованих реєстраційних зборів для різних за статусом організацій та встановлення єдиного реєстраційного збору, який не може перевищувати реєстраційний збір за створення інших видів юридичних осіб [7, 10].

Розробляючи перспективне законодавство щодо процедури створення професійних правничих громадських організацій, слід передбачити можливість юридичних осіб приватного права бути засновниками подібних організацій, запозичуючи практику європейських країн [8], що сприятиме реалізації функції соціальної відповідальності сучасних адвокатських об’єднань, юридичних компаній, які зможуть створювати власні правничі громадські організації професійного спрямування зі стабільними джерелами фінансування.

Наявність повноважень окремих видів правничих громадських організацій професійного спрямування стосовно їх участі у формуванні певних органів самоврядування правничих професій та органів державної влади актуалізує необхідність закріплення на законодавчому рівні додаткових вимог до статутів зазначених організацій щодо обов’язкового членства в них лише юристів або окремих представників правничої професії, а також обов’язкової наявності цілей діяльності професійно спрямованого характеру, необхідності подання засновниками до органу реєстрації додаткових документів (дипломів про вищу або базову вищу юридичну освіту).

Розв’язання зазначених проблем, а також нормативне закріплення засад їх розв’язання сприятиме спрощенню процедури створення професійних правничих громадських організацій, визначенню моделі взаємовідносин професійних правничих громадських організацій і суб’єктів реєстрації, а врешті-решт – реалізації правників права на об’єднання у професійні правничі громадські організації й ефективному існуванню останніх в Україні.

Використана література:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України № 3371, зареєстрованого у Верховній Раді України 14 листопада 2008 р., “Про громадські організації” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=33677.
2. Віхляєв М. Ю. Професійні правничі громадські організації як суб’єкт адміністративно-правових відносин: поняття, ознаки, класифікаційний розподіл [Текст] / М. Ю. Віхляєв // Митна справа. – 2009. – № 5. – Ч. II. – С. 109–115.
3. Серета О. О. Правова процедура: теоретико-правові засади та практичні виміри : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Серета О. О. – К., 2008. – 16 с.
4. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 р. (з наступними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>.
5. Проект Закону України, зареєстрований у Верховній Раді України 14 листопада 2008 року, № 3371 “Про громадські організації” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=33677.

6. Гончар И. Под эгидой юридического сообщества [Текст] / Ирина Гончар // Юридическая практика. – 2009. – № 47 (622). – С. 16–17.
7. Лациба М. В. Чому нам потрібен новий закон “Про громадські організації” [Текст] / Лациба М. В., Вінніков О. Ю., Слюсаревський М. М. ; Український незалежний центр політичних досліджень. – К. : Агентство “Україна”, 2008. – 40 с.
8. Рекомендація Ради Європи CM/Rec(2007)14 щодо правового статусу неурядових організацій в Європі від 10 жовтня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/23578>.

Башко М.В.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правоведення»
Мариупольського державного університета

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СВИДЕТЕЛЬСКИХ ПОКАЗАНИЙ

Показания свидетелей (*der Zeugenbeweis*) - это широко применяемое на практике средство доказывания, которое принимается судом с особой осторожностью. В теории доказательств свидетельские показания оцениваются как важнейшее и одновременно наихудшее из средств доказывания. Такое мнение основано на том, что мировоззрение человека, его мышление, чувства, фантазия и иные качества играют немаловажную роль при даче свидетельских показаний.

Гражданский процессуальный кодекс ФРГ не уточняет, кто может быть свидетелем, однако по смыслу § 373 становится ясно, что в силу действия принципа состязательности в качестве свидетелей перед судом предстают лица, на которых указывают стороны в своих заявлениях. Согласно § 373, доказывание посредством свидетельских показаний начинается с указания свидетелей и тех фактов, о которых свидетели должны быть опрошены. Поэтому свидетелями являются лица, которые должны давать показания об известных им происшедших событиях и фактах. Свидетельские показания как доказательства строятся на представленных свидетелем фактах. Процессуальное положение свидетеля регулируется § 373-401. Сбор доказательств может быть поручен члену суда, рассматривающего дело, или другому суду только при выполнении некоторых условий:- если очевидно, что суд, рассматривающий дело, будет в состоянии оценить по существу результат сбора доказательств и без непосредственного впечатления о ходе собирания доказательств;- если допрос свидетеля по месту пребывания способствует установлению истины;- если закон требует допроса свидетеля не в суде, а в ином месте;- если свидетель не в состоянии явиться в суд;- в некоторых других случаях, указанных законодателем в § 375.

Например, президент ФРГ допрашивается на своей квартире. Он вправе отказаться от дачи свидетельских показаний, если они могут отрицательно сказаться на благе Федерации или одной из германских земель (п.4 § 376). На членов Федерального правительства или правительств земель распространяются особые предписания, предусматривающие порядок допроса этих лиц в соответствии с § 382 и специальными законами Федерации. Депутаты Бундестага, Бундесрата, ландтагов или вторых палат ландтагов допрашиваются по месту нахождения соответствующего парламента, если они там пребывают (п.2 § 382). Повестка, которой вызывается свидетель, оформляется канцелярией суда со ссылкой на определение суда о допуске и проверке доказательств. Она направляется свидетелю без соблюдения особой формы, поскольку суд не распорядился о доставке. Кроме того, суд может решить допросить свидетеля письменно, если сочтет, что этого достаточно с учетом сути выясняемого вопроса и личности свидетеля, либо пригласить его дать показания лично (§ 377).

Во время допроса свидетелю разрешается использовать документы, которые облегчают ему дачу показаний, если он получит соответствующее разрешение (§ 378).

Процессуальное законодательство предусматривает также случаи неявки свидетеля в суд (§ 380). За неявку свидетель наказывается штрафом. На случай невозможности его вызывания выносятся определения о заключении свидетеля под стражу в целях принуждения к совершению определенного действия или в качестве наказания за нарушение порядка в судебном заседании. Если свидетель пропустил заседание по уважительной причине и представил соответствующие доказательства, указанные определения суда отменяются.

Немецкое законодательство предусматривает право свидетеля отказаться от дачи свидетельских показаний по двум основаниям: по личным причинам и по предметным причинам.

В первом случае свидетель вправе не давать показания по личным причинам, если он имеет родственные связи с одной из сторон, либо ему в силу служебного или профессионального положения были доверены факты, которые требуют сохранения тайны, а также в некоторых других случаях, предусмотренных § 383.

По предметным причинам свидетель может отказаться от дачи свидетельских показаний, например, по вопросам, ответы на которые могут привести к прямому правовому ущербу, обесчестить или создать угрозу преследования для свидетеля, его родственников или близких, а также в других случаях, предусмотренных § 384.

Свидетель, отказывающийся от дачи свидетельских показаний, должен заявить об этом и документально подтвердить факты, на основании которых он отказывается от дачи показаний. Сделать это следует в письменной форме до начала заседания, назначенного для его допроса, либо на самом заседании.

Процессуальное положение свидетеля. Свидетеля следует отличать от эксперта и сторон, участвующих в деле.

Поскольку свидетель (нередко единственный) является лицом, обладающим сведениями об интересующих суд событиях и фактах, то в этом смысле он является незаменимым. Эксперт же является заменимым, т.е. место одного такого специалиста может занять другой. В отличие от эксперта, главной задачей которого является вынесение заключения, свидетелю нельзя высказывать собственные соображения, а также делать соответствующие выводы. Кроме того, свидетель не является сведущим лицом, приглашенным судом для осуществления специального исследования. На исключение из этого положения указывает § 414, в котором определено, что свидетель кроме дачи показаний может одновременно высказать свою оценку происшедших фактов и событий, если он является сведущим лицом. Однако и в этих случаях речь идет не о заключении эксперта, а лишь о показаниях свидетеля.

Что касается сторон, то свидетель и стороны противостоят друг другу. Никто не может быть свидетелем в собственном деле. Осведомленность сторон либо их законных представителей выражается и реализуется в их обязанности давать правдивые показания. Причем сторона имеет право отказаться от дачи таковых, свидетель же обязан давать показания (§ 390). Поэтому ни сторона, ни ее законный представитель не вправе быть свидетелями в процессе.

Свидетелем может стать лишь процессуально недееспособная сторона, законный представитель которой выступает в процессе в качестве стороны (§ 455). Свидетелями выступают также третьи лица. К свидетельским показаниям в гражданском процессе Англии и США относятся заключения экспертов, которые рассматриваются как особая категория свидетелей. В большинстве случаев приглашение эксперта — это дело каждой стороны, которая еще до судебного разбирательства приглашает для себя эксперта, а затем вызывает его в суд в качестве свидетеля со своей стороны. Если обычный свидетель должен показать суду о фактах, которые он сам видел или слышал, то в отношении свидетеля-эксперта приходится делать исключение из этого правила. Он излагает суду свое личное мнение. Эксперт должен из фактических обстоятельств сделать заключение, поскольку он способен к этому на основании своих технических, научных знаний и опыта. Поэтому заключение эксперта называется *Opinion evidence*.

Допустимость *opinion evidence* является исключением из общего правила, поскольку мнения свидетелей обычно не допускаются. Исключения из этого правила связаны с допущением: а) мнения (*evidence*) обычных свидетелей; б) мнения экспертов.

В американском гражданском процессе мнения обычных свидетелей могут быть приняты во внимание при определенных обстоятельствах, когда имеется острая необходимость в таких показаниях, с тем чтобы описать все относящиеся факты, поскольку без мнения свидетелей суду нельзя сформулировать вывод при условии, конечно, что свидетели не вторгнутся в компетенцию эксперта,

Свидетели, не являющиеся экспертами, не могут высказывать мнение по вопросам, затрагивающим область научных знаний и искусства.

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА НУО, ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

З проголошенням Україною незалежності практично одразу особливої актуальності набула концепція розбудови громадянського суспільства в країні. Питання становлення та розвитку громадянського суспільства активно вивчається в усіх галузях наукового знання. Такий інтерес до тематики зумовлений сучасними процесами, що відбуваються в українському суспільстві, передусім це реформування в Україні основних сфер суспільного життя та окремих соціальних інститутів.

Громадянське суспільство має комплекс істотних ознак, а відсутність чи нерозвиненість деяких з них впливає на весь суспільний процес, тому є необхідність вдосконалення всіх його напрямків. Для цього потрібно визначити, що саме входить у поняття «громадянське суспільство» та які ознаки воно має.

Ознаками громадянського суспільства є плюралізм, свобода громадян та толерантність; воно засноване на приватній власності та ринковій економіці; таке суспільство автономне від влади, має свої структурні інститути (сім'я, школа, церква, громада, різні організації та асоціації) в яких кожна людина може реалізувати свої інтереси та потреби; у громадянському суспільстві повинні забезпечуватись свобода слова, критики, гласність, доступ до різної інформації, постійний обмін інформацією, технологіями, культурою з закордонними державами та організаціями.

Отже аналізуючи ці критерії, можна зробити висновок, що більшість показників громадянського суспільства перебувають у стадії розвитку, тому саме на їх вдосконалення повинна спрямуватися діяльність держави.

Громадянське суспільство – це середовище в якому відбувається суспільна взаємодія та комунікація між державою та громадянами, а посередником в цих комунікаціях виступають НУО.

Сьогодні невід'ємним чинником, який впливає на формування громадянського суспільства та розвиток всіх його ознак є саме неурядові організації. Діяльність НУО веде до поступового втілення основних ідей громадянського суспільства, як принципів плюралізму й демократії в суспільстві, вони роблять значний внесок в утвердження прав та свобод громадян, підвищення якості життя та рівня соціального захисту. Сектор неурядових організацій виступає інструментом громадянського суспільства, який бере на себе роль наглядача за політикою і діяльністю уряду в інтересах суспільства загалом та кожного індивіда окремо.

Проте, саме держава створює умови для функціонування та розвитку НУО, у зв'язку з цим виникають проблеми у взаємодії органів влади та НУО. Це проявляється в тому, що НУО часто сприймаються органами влади як опозиційні сили, які можуть підірвати авторитет влади, сили, які захищають громаду від зловживання владою і виступають за політичну підзвітність держави. У свою чергу, НУО ставлять під сумнів мотивацію владних структур щодо налагодження співробітництва з ними. Зрозуміло, що кожна сторона має різні завдання та можливості і саме на цьому повинні будуватися партнерські стосунки, потрібно враховувати те, що громадський та владний сектор залежать один від одного, успіх їх взаємодії залежить від розділення обов'язків та відповідальності, а також від усвідомлення того, що ефективна взаємодія можлива лише за наявності спільних цілей у обох сторін. Сприяти розвитку взаємодії двох секторів може стати спільна робота над розв'язанням якоїсь державної чи регіональної проблеми через взаємну повагу до різноманіття думок та цінностей один одного.

Ефективні взаємовідносини потрібно будувати на принципах: розуміння спільного завдання; консультаціях та діалогу з питань розробки політики та дискусіях де існують розбіжності в поглядах НУО та влади, шляхом впровадження досвіду НУО у виробленні соціальної політики та програм, їх пристосуванні до потреб суспільства, завдяки тому що НУО наближені до громади; врахування міжнародного досвіду у співпраці між громадським сектором та владою, а також покращення якості навчання співробітників у сфері управління.

Співпраця органів державної влади та неурядових організацій може здійснюватись за декількома формами, такими як участь НУО у підготовці й обговоренні законодавчих актів, створенні консультаційний та експертних колегій, у виконанні спільних проектів, улучення НУО до

прийняття рішень, створенні спільних освітніх заходів, моніторингу діяльності органів влади НУО та інших.

Вже існують деякі з цих форм між секторної взаємодії, такі як слухання (президентські, комітетські, парламентські), громадські ради та консультаційні групи, проте вони не є досить ефективними, оскільки у всіх випадках НУО залучаються нерегулярно через непрозорість процедури, що супроводжуються відсутністю інформації про заплановані заходи, відбувається ігнорування публічних обговорень проектів владою, які мають важливе суспільне, економічне чи політичне значення, а відтак думка громади не почута і це призводить до нагнітання недовіри до відкритості влади та породження нових конфліктів між владою та суспільством. Вони залишаються тільки декларативно закріплені у Стратегії національної безпеки – пункт 3.2, у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України – пункт 1.1, у Постанові № 1035 Кабінету Міністрів України ухвалена Концепція сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, в якій йдеться про вдосконалення системи взаємодії між секторами, налагодження плідного діалогу, створення сприятливих умов для функціонування та розвитку інститутів громадянського суспільства, вчасне реагування органів влади на ініціативи та звернення громадськості, вдосконалення законодавства стосовно НУО з європейськими стандартами та інше.

Можна зробити висновок, що на законодавчому рівні, більш-менш, створені умови для співпраці та взаємодії органів державної влади на НУО, проте на практиці ці механізми не використовуються повною мірою. Можливо, потребує трансформації саме відношення представників уряду та влади до діяльності неурядових організацій, розуміння того, що вони мають спільну мету – це різносторонній розвиток суспільства в усіх сферах життя, і розуміння цього дасть можливість повноцінно та продуктивно проводити не тільки соціальну політику, а й економічну та зовнішню.

Таким чином, перш за все, потребує налагодження комунікації та ефективного діалогу між владою та суспільством, відкритість та взаємна підзвітність, влада повинна більше враховувати досвід НУО у виробленні програм, оскільки НУО є посередниками між громадою та владою.

Кили буде налаштований ефективний діалог між владою та громадським сектором, тільки тоді буде повноцінно розвиватися громадянське суспільство в Україні, оскільки саме НУО несуть демократичні цінності, сприяють перетворенню та структурним змінам у громаді.

Використана література:

1. Кроки до громадянського суспільства. Пост майданове громадянське суспільство України: уроки для країни та світу / Науковий альманах. За ред. Рубцова В. П., Шестакової А. В., Рябенка В. О. – К.: Українська Всесвітня Координаційна Рада, 2006. – С. 161 – 167.
2. Грабовська О. Створення сприятливих умов для ефективної взаємодії органів державної влади та НУО : український та польський досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.icps.com.ua/files/articles/50/2/Zapyska_Grabovska.pdf

Ганіч Д.О.,
студентка 3 курсу
НТУУ «КІП»

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМА ТЕРИТОРІАЛЬНОСТІ І ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Вдосконалення територіальної організації місцевого самоврядування є актуальною проблемою в Україні. З огляду на перспективи інтеграції України до Європейського співтовариства та враховуючи загальносвітові та європейські тенденції місцевого та регіонального розвитку, існуючі проблеми соціально-економічного розвитку територіальних громад, можна впевнено прогнозувати, що наша держава стоїть на порозі радикальної реформи системи територіальної організації влади, та організації місцевого самоврядування, зокрема.

Відповідно до статті 140 Конституції України право на здійснення місцевого самоврядування має територіальна громада, тобто жителі села чи добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селища та міста. Тобто місцеве самоврядування запроваджується лише на низовому територіальному рівні – рівні населеного пункту, а на регіональному рівні продовжує існувати система прямого державного управління, що виключає можливість існування регіонального самоврядування. Це певною мірою суперечить принципу, закріпленому в статті 3 Європейської Хартії, і передбачає, що місцеве самоврядування означає «право і спроможність місцевих властей, в межах закону,

здійснювати регулювання і управління значною часткою громадських справ». З цього нормативного визначення випливає, що право на місцеве самоврядування повинні мати територіальні громади різних територіальних рівнів, в той час, як згідно з Конституцією України (стаття 140) таке право визнається лише за територіальними громадами сіл, селищ, міст [1].

В сучасному українському законодавстві не визначено територіальної основи місцевого самоврядування, тобто не визначено територіальної одиниці, в межах якої територіальна громада здійснює місцеве самоврядування і на яку поширюється юрисдикція її органів. В силу цього проблематичною уявляється реалізація принципу незмінності територіальних кордонів місцевої влади.

Значна частина населених пунктів, що входять до інших поселень, має власні органи самоврядування, хоча їх населення бере участь також і у формуванні загальноміських органів місцевого самоврядування. При цьому виникає ситуація, коли частина територіальної громади міста являє собою самостійну територіальну громаду з власним конституційним статусом. Це вказує на необхідність нормативно-правового забезпечення територіальної організації місцевого самоврядування в Україні. У зв'язку з цим території одного чи декількох сіл, селищ, міст з навколишніми теренами, що перебувають під юрисдикцією єдиної територіальної громади та підзвітних їй органів місцевого самоврядування, слід надати статус самоврядної адміністративно-територіальної одиниці. При цьому забезпечення територіальності місцевого самоврядування передбачає, що на одній території не може бути кількох територіальних громад, виступаючих самостійними суб'єктами права на місцеве самоврядування.

Основою територіальної громади є населений пункт (місто, село, селище), але не кожний населений пункт [2] може бути самодостатньою адміністративно-територіальною одиницею для здійснення на її території місцевого самоврядування. У межах України сформувалися єдині адміністративно-територіальні одиниці, до складу яких входять кілька сіл, селищ і навіть невеликих сіл, які діють під юрисдикцією єдиних територіальних громад та тих органів, що вони обирають. Так, в Україні нараховується всього 28,8 тис. сільських населених пунктів, що об'єднані в 10 тис. самостійних адміністративно-територіальних одиниць, які в організаційних документах називаються сільрадами. Об'єднуються також села, селища і міста. Так, наприклад, округ Севастополя включає 30 населених пунктів, з яких 8 сільрад, селище міського типу і місто районного значення.

Важливою проблемою місцевого самоврядування є створення в територіальних громадах необхідної матеріальної і фінансової основи, яка б дозволила громадам на належному рівні забезпечувати виконання функцій по наданню населенню необхідних соціальних послуг на рівні, передбачуваному загальнодержавними стандартами. В Україні є багато міст, які через малу чисельність населення і нерозвинутість міської інфраструктури не мають достатньої матеріальної і фінансової бази для ефективного здійснення функцій місцевого самоврядування. Водночас в Україні є досить значна кількість міст, які в силу малої чисельності населення та відсутності необхідної інфраструктури не можуть сформувати належної матеріальної та фінансової бази для ефективного здійснення функцій місцевого самоврядування, наприклад, населення міста Угнів (Львівська область) налічує 1,2 тис. чоловік, міста Берестечка (Волинська обл.) – 1,9 тис. чоловік, міста Герца (Чернівецька обл.) – 2,5 тис. чоловік.

Місцеве самоврядування здійснюється в межах населених пунктів. Тобто юрисдикцією територіальних громад не охоплюються землі загального користування, рекреаційні зони, землі, необхідні для розвитку населених пунктів тощо, цільове призначення яких пов'язане із задоволенням потреб членів територіальної громади, наданням їх відповідних соціальних послуг [3].

В сучасному українському законодавстві не визначена чітка процедура та вимоги з надання окремих статусів адміністративно-територіальним одиницям. Наприклад, 14 містам з чисельністю менше 20 тисяч надано статус міст республіканського та обласного значення, продовжується процес подрібнення сільських рад – з 8,5 тис. у 1978р., їх кількість збільшилась до 10,3 тис. у 2001 р., що ускладнює процес формування державного бюджету за знижує їх ефективність [4].

Зазначені недоліки місцевого самоврядування свідчать про нагальну необхідність реформування законодавства про місцеве самоврядування. Новація законодавства має бути спрямована на забезпечення територіальності місцевого самоврядування, тобто воно має здійснюватися на територіях, які відмежовані одна від одної, а на одній території не може бути кількох територіальних громад, які б виступали самостійними суб'єктами права на місцеве самоврядування [5].

Так, в межах вирішення проблеми територіального забезпечення місцевого самоврядування реформа має бути спрямована на втрату статусу самостійних адміністративних одиниць населеними пунктами, які перебувають в межах адміністративних кордонів інших населених пунктів. Відповідно, і територіальні громади втрачають статус повноправного суб'єкта місцевого самоврядування. Це створює питання щодо утворення нових адміністративно-територіальних одиниць. Також виникає потреба в запровадженні місцевого самоврядування, яке має здійснюватися на всій території України без обмежень. Вдосконалення правового і реального становища місцевого самоврядування має відбуватися шляхом створення відповідних матеріальних, фінансових і інших ресурсів в обсязі, необхідному для ефективної діяльності і реалізації повноважень. Слід додержуватися принципу територіальної доступності послуг [6]. Вона не повинна бути надто великою – населення, яке проживає в її межах, має бути об'єднане спільними інтересами щодо питань, вирішення яких віднесено законом до компетенції місцевого самоврядування. З другої сторони ця територія має бути достатньою з точки зору можливості формування комунальної власності, місцевого бюджету, виборних органів місцевого самоврядування, на цій території мають перебувати об'єкти соціальної та комунальної інфраструктури, необхідні для виконання завдань місцевого самоврядування по наданню соціальних послуг населенню.

Використана література:

1. Конституція України
2. Закон України «Про місцеве самоврядування» № 280/97-ВР, 21.05.1997
3. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право України. Навчальний посібник.-К.: Атіка, 2003.-672 с.
4. Муніципальне право України. За ред. д.ю.н., професорів В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького.-К.: Юрінком Інтер, 2001.-350 с.
5. Національна стратегія реформування місцевих органів виконавчої влади та системи місцевого самоврядування. Проект (оновлена редакція, квітень 2005 року на основі пропозицій Фонду від квітня 2004 року). М.Київ.
6. «Проблеми та перспективи розвитку законодавства про місцеве самоврядування»- Вадим Кравченко.

Гуц М.А.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку державності України суттєво зростають роль і значення адміністративної відповідальності, направлені на забезпечення законності і правопорядку у сфері адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, що склалися у державі. Очевидним є те, що адміністративна відповідальність як важливий інструмент реагування на адміністративні правопорушення не виконує в повному обсязі покладені на неї завдання.

Встановлення правових приписів само по собі не може забезпечити стан законності та правопорядку. Потрібен механізм державного примусу для забезпечення виконання нормативних приписів, одним із видів якого є юридична відповідальність. Кожна людина зобов'язується узгодити свої вчинки зі встановленими нормами у суспільстві, і повинна усвідомити можливість настання негативних наслідків у випадку порушення цього зобов'язання. Саме це обумовлює існування такого суспільного явища, як відповідальність.

Адміністративна відповідальність становить особливий вид юридичної відповідальності. В юридичній літературі проблемам адміністративної відповідальності приділялось та приділяється чимало уваги. Слід зазначити те, що чинний КпАП не дає визначення адміністративної відповідальності, незважаючи на те, що Глава II його Загальної частини має назву “Адміністративні правопорушення і адміністративна відповідальність” [1]. Він лише обмежується вказівкою про те, що мірою адміністративної відповідальності є адміністративне стягнення, яке застосовується з метою перевиховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення і запобігання вчиненню правопорушень. Існує декілька поглядів стосовно цієї проблеми, так К.С. Вельський, зазначає: «для того щоб поняття використовувалося у суспільстві ефективно, запам'ятовувалось людьми, ставало

часткою їх правосвідомості, йому потрібно дати визначення у законодавчому акті» [2, с.20]. Як слід, відсутність законодавчого визначення поняття адміністративної відповідальності породжує жваві дискусії серед науковців щодо його сутності та змісту, про що свідчить наявність багатьох точок зору з цього приводу.

В науковій літературі пропонуються різні визначення поняття *адміністративної відповідальності*, аналіз яких дозволив зробити такі висновки: 1) адміністративна відповідальність розглядається як: діяльність щодо застосування адміністративних стягнень; специфічна форма негативного реагування; різновид правовідносин; 2) за основу вище приведених дефініцій адміністративної відповідальності науковці беруть дві основні ознаки: адміністративний проступок та адміністративне стягнення; 3) традиційно адміністративну відповідальність пов'язують із застосуванням примусових заходів, розглядають її як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення і здійснення санкцій; 4) поняття “адміністративна відповідальність” не слід зводити до поняття “адміністративне стягнення”. Оскільки адміністративна відповідальність включає такі елементи, як державний осуд діяння і особи, яка його скоїла, і застосування до порушника заходів, визначених санкцією порушеної статті закону, тобто адміністративного стягнення; 5) необґрунтованим вважається визначення адміністративної відповідальності як застосування до правопорушників лише адміністративних стягнень, так як в передбачених КпАП випадках можуть застосовуватись заходи впливу (ст.ст.13, 15), які за своєю суттю не є адміністративними стягненнями.

Мета адміністративної відповідальності полягає у вихованні особи в дусі додержання законів, поваги до правил співжиття, запобіганні здійснення нових проступків [3, с.253-254], так як вони характерні і для інших видів юридичної відповідальності.

У КпАП України закріплено “каральний” підхід до визначення поняття адміністративної відповідальності. Тому в такому розрізі це поняття, розкриваючи дану категорію, в повному обсязі не називає всі її структурні елементи, а замикається на одному елементі, фактично ототожнюючи поняття “відповідальність” і “покарання”. Стосовно цього питання існує декілька точок зору, так І.А. Галаган зазначав, що питання про співвідношення відповідальності і покарання (стягнення) повинно бути вирішено на користь їх повного ототожнення. Це однопорядкові правові поняття. Вони стоять поряд і одне без іншого існувати не можуть. Будь-яка відповідальність і є певним покаранням, яке являє собою лише юридичну форму його вираження і виявлення [6]. Інші науковці вважають дане положення неправильним, тому що обмежується зміст відповідальності одним елементом. Воно ототожнює відповідальність і покарання, чим позбавляє категорію відповідальності змісту існування.

Серед характерних особливостей даного виду відповідальності можна виділити наступні:

1. Адміністративна відповідальність накладається за правопорушення, які не являють собою великої суспільної небезпеки. Внаслідок цього такі протиправні діяння визнаються адміністративним правопорушенням (проступком). Хоча, слід зазначити і те, що це питання є дискусійним. Тому, що одні вчені називають адміністративні правопорушення суспільно небезпечними, посилаючись при цьому на матеріальну єдність усіх правопорушень, відмінність між якими полягає лише в ступені суспільної небезпеки. Інші вчені зазначають, що адміністративний проступок не є суспільно небезпечним діянням. Третя думка - адміністративні правопорушення є суспільно шкідливими, антигромадськими явищами. Визнання адміністративних правопорушень суспільно шкідливими, а не суспільно небезпечними є тим критерієм, за допомогою якого стає можливим розмежування злочинів та адміністративних правопорушень. До того ж, про суспільну шкідливість адміністративних проступків свідчить також те, що при визначенні форм вини в статтях 10 і 11 КпАП йдеться не про антигромадську спрямованість діяння, не про його суспільну небезпечність, а про шкідливі наслідки. Отже, саме різний ступінь суспільної небезпеки порушення того чи іншого відношення є тим критерієм, який може бути використаний для розмежування адміністративно-правових та кримінально-правових відносин.

2. Адміністративна відповідальність переважно настає внаслідок правопорушень у сфері загальнодержавних, а не приватноправових інтересів. Адміністративні правопорушення, перш за все, посягають на публічно-правові інтереси держави. Підставою для застосування санкцій за адміністративні проступки є нанесення шкоди у сфері державної безпеки. Основною метою заходів адміністративної відповідальності є захист загальнодержавних інтересів.

3. Адміністративна відповідальність є засобом охорони встановленого державою правопорядку, вона нормативно визначена і полягає у застосуванні санкцій правових норм.

4. Відповідальність в адміністративному праві завжди настає внаслідок протиправної дії (бездіяльності) юридичної або фізичної особи, є наслідком винного антигромадського діяння. У цих правовідносинах завжди беруть участь суб'єкти публічно-правової сфери – органи виконавчої влади і наділені її повноваженнями посадові особи. Всі види правової відповідальності накладаються органами (посадовими особами) держави.

5. Відповідальність супроводжується державним і громадським осудом правопорушника та вчиненого ним діяння.

6. Адміністративна відповідальність пов'язана з примусом, із негативними для правопорушника наслідками (морального або матеріального характеру), яких він може зазнати. Вона реалізується у відповідних процесуальних формах.

Таким чином, вивчення інституту адміністративної відповідальності стає одним із головних напрямів в адміністративно-правових дослідженнях. Сьогодні серед науковців немає єдиного трактування поняття “адміністративної відповідальності”, а також немає однозначної думки і щодо виділення основних ознак цього виду відповідальності. Розробка визначення даного поняття є однією з основних проблем адміністративного законодавства. Ця дефініція, не закріплена діючим правом, може лише відображати суб'єктивну думку науковців. Поняття адміністративної відповідальності повинно синтезувати два основних визначення: перше – характеризує адміністративну відповідальність як об'єктивну категорію, що виражає реакцію держави на адміністративне правопорушення; друге – як суб'єктивно-особистісну категорію, що показує її як сукупність прав особи, яка зазнає покарання.

Використана література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Прийнятий 07.12.1984 // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1984.
2. Вельский К.С. Административная ответственность: генезис, основные признаки, структура // Государство и право. —1999. -№ 12. -С.20-25.
3. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. —К.: Юрінком Інтер, 1999. —736 с.
4. Коваль Л.В. Адміністративне право України. —К.: Основи, 1994. —154 с.
5. Бахрах Д.Н. Административная ответственность граждан в СССР. —Свердловск: Урал. ун-т, 1989. — 204 с.
6. Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник /За заг. ред. А.Т. Комзюка.— Харків: Ун-т внутр. справ, 2000. —99 с.

Квач С.С.,

старший викладач кафедри господарського, цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ДЖЕРЕЛА НАУКИ МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Наука муніципального права є самостійною, невід'ємною частиною системи юридичних наук. Як і будь яка інша наука, муніципальне право має свої власні предмет дослідження, методологію та джерела. Вона органічно взаємодіє із однойменною галуззю права та досліджує притаманній їй закономірності, формулює основні поняття і категорії, якими оперую чинне муніципально-правове законодавство, аналізує функції і роль муніципально-правових інститутів. Наука про місцеве самоврядування вивчає не тільки муніципально-правові норми і інститути, а і процеси, пов'язані з їх реалізацією [1, с. 30].

До того ж, як і будь яка інша наука, наука муніципального права буде та розвиває свою власну систему вчень, про історичний вітчизняний та зарубіжний досвід місцевого самоврядування його сутність, зміст та тенденції розвитку.

До джерел будь-якої науки у галузі права традиційно відносять: твори вчених, законодавство та юридичну практику. Якщо два останніх види одночасно є джерелами та предметом дослідження, то роботи вчених поєднують в собі статус джерел науки і результат її функціонування. При цьому, юридична практика повинна здійснюватись у відповідності із вимогами законодавства.

Отже, основними джерелами, що складають теоретичну основу муніципального права як науки України є саме акти законодавства із відповідних питань та доктринальні розробки видатних вчених, які пропонуємо умовно поділити на три групи: роботи сучасних, радянських та дореволюційних правознавців.

До останніх можна віднести праці В. М. Лешкова «Про право самостійності як основи для самоврядування» (1871р.), О. І. Васильчикова «Про самоврядування» (1871р.), В. П. Безобразова «Земські установи та самоврядування» (1874р.), О. Д. Градовського «Системи місцевого самоврядування на заході Європи та в Росії» (1878р.) та інших, які відносимо до першої групи джерел муніципального права.

Можемо констатувати, що здебільшого інтерес науковців до можливості здійснення самоврядування проявляється після відміни у 1861 році кріпацтва, та одночасним виникненням питання, як поліпшити управління на місцях.

Джерела першої групи являють собою фундаментальні розробки науки муніципального права, і хоча на той період не існувало ні спеціальної наукової галузі ні учбової дисципліни, їх автори першими розробили понятійний апарат осмислення місцевого самоврядування, виявили сфери його повноважень, методи взаємодії з різними суб'єктами влади, питання процедури виборів, впливу на нього політичних процесів і ін. Результати їх досліджень сприяли розробці положень про земські і міські форми місцевого самоврядування [2, с. 6].

До другої групи джерел науки муніципального права віднесемо роботи вчених, які були написані за період коли Україна була у складі радянського союзу.

Конституція УРСР 1937 року закріпила нову систему місцевих органів влади та відкрила шляхи до продовження доктринального дослідження цієї проблематики. Найбільш продуктивними виявилися 60 - 80 роки минулого сторіччя. Протягом цього часу наука муніципального права розвивалася в рамках державного (конституційного) права та адміністративного права. Це пов'язано з тим, що діяльність місцевих Рад та їх виконкомів була врегульована нормами саме цих галузей.

На цей час активно працювали В. А. Барахтян, С. О. Макогон, В. Є. Бражников, В. М. Терлецький, М. П. Орзіх, В. Ф. Погорілко, М. Ф. Селівон, О. Ф. Фрицький та інші вчені. Їх роботи торкаються питань, щодо:

- визначення правового статусу, вдосконалення форм та методів діяльності місцевих рад;
- різних форм роботи депутатів;
- проблем покращення роботи рад та депутатських груп;
- інших загальних питань з організації та діяльності влади на місцях.

До третьої групи джерел науки муніципального права віднесемо роботи, що виникли за часи державної незалежності України, завдяки праці українських вчених таких як: В. Ф. Погорілко, М. О. Баймуратов, М.П. Орзіх, А. О. Селіванов, М. В. Оніщук, В. Ф. Мелашенко та багатьох інших.

В 90-х роках минулого сторіччя, спостерігається сплеск активності розвитку науки муніципального права. Саме в цей час було розроблено та видано значний масив монографій, збірників та навчальних посібників, в яких досліджувались питання пов'язані із здійсненням місцевого самоврядування в Україні. Серед яких, зокрема: монографія М. О. Баймуратова «Міжнародні зв'язки місцевих рад» (1995р.), в якій розглянуто питання правового та організаційного забезпечення міждержавних зв'язків місцевих рад. Освітлені проблеми здійснення співробітництва органів місцевого самоврядування України та інших країн СНД та Балтії; Робота авторського колективу Ткачук А., Агроноффник Р., Браун Т. «Місцеве самоврядування: світовий та український досвід» (1997р.), в якій розглянуто проблеми здійснення муніципальної влади в різних державах; після прийняття Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» побачила світ колективна робота М. В. Оніщука та В.М. Кампа «Правові засади місцевого самоврядування в Україні» (1998р.).

Такий сплеск наукової активності був пов'язаний, в першу чергу, із прийняттям парламентом низки нормативно-правових актів, що принципово змінювали державний устрій в країні, зокрема Конституції, яка закріпила місцеве самоврядування, як одну з форм здійснення влади на місцях.

Отже, можемо побачити, що в системі джерел науки муніципального права є два основних та взаємопов'язаних елемента, це роботи науковців та акти законодавства. Наукові дослідження за своєю природою є первинними, проте поява відповідних галузевих законодавчих актів стимулює активність їх проведення. При цьому, предметом дослідження є не стільки самий нормативно-правовий акт, скільки норми та принципи, що в ньому закладені.

Тоді, поняття «джерело науки муніципального права» можна сформулювати, як основні вхідні данні досліджень у формі норм, порядку, принципів та доктрин, що містяться в попередніх роботах вчених та в чинних нормативно-правових актах.

Використана література:

1. Муніципальне право України: Підручник / Кол. авт.; За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.
2. Цветкова Г. А. Местное самоуправление в современной России (Состояние, тенденции, эффективность) : Дис. д-ра социол. наук: 22.00.08: Москва, 2003.- 340 с.

Керман В.В.,

аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Протягом останнього десятиліття тема громадянського суспільства є однією з найбільш актуальних у науковій і суспільно-політичній літературі. В умовах політичних та інституційних трансформацій в Україні проблема розвитку громадянського суспільства набуває основоположного значення. Відповідно до ст. 6 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р., розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів є одним із пріоритетів національних інтересів України. Проблема розвитку людського потенціалу та формування громадянського суспільства, згідно із ст. 7 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р., є одним із пріоритетних напрямів інноваційного розвитку науки і техніки. Відповідно до Концепції адміністративної реформи в Україні концептуальною основою реформування уряду має бути законодавче визначення ключових напрямів його діяльності, серед яких одним із головних є вироблення стратегічного курсу виконавчої влади щодо здійснення внутрішньої й зовнішньої політики держави, спрямованої на розвиток громадянського суспільства. Згідно зі Стратегією реформування системи державної служби в Україні, затвердженою Указом Президента України від 14 квітня 2000 р., № 599/2000, створення умов для розвитку відкритого громадянського суспільства є одним із основних завдань державної служби. У Програмі діяльності Кабінету Міністрів України "Назустріч людям" громадянське суспільство названо найвищою цінністю й головним пріоритетом у діяльності уряду. Реалізація інформаційної політики уряду полягає у створенні суспільного мовлення як невід'ємного складника існування громадянського суспільства.

Незважаючи на свою актуальність, категорія “громадянське суспільство”, для вітчизняної юридичної науки виявилася малодослідженою. Немає одностайності в тлумаченні її змісту, структури, специфіки, механізмів взаємодії між елементами громадянського суспільства, його інституційної організації. В інтерпретації цього поняття не досягнуто єдиного розуміння, часто його природа й сутність визначаються інтуїтивно, як щось усім відоме, що відбиває різні аспекти залежно від дослідницьких акцентів. Аналіз правової літератури свідчить, що належної уваги в методологічному і прагматичному аспектах тема громадянського суспільства не отримала. Правознавці, політологи, соціологи по-різному трактують феномен громадянського суспільства, бракує узгоджених концептуальних підходів, які дозволили б пояснити основні закономірності його виникнення, функціонування й розвитку.

Сучасні уявлення про громадянське суспільство досить різноманітні. Суть більшості позицій науковців зводиться, як правило, до його протиставлення державі. М. О. Бажинов вважає, що в системі взаємовідносин держави і громадянського суспільства відбуваються конвергентні процеси, що водночас не виключає й не ставить під сумнів факт протилежності сутнісних засад цих двох сфер людської життєдіяльності. На його думку, громадянське суспільство є саморегулюючим феноменом, що перебуває в суттєвій залежності від держави. Проте це не адміністративний вплив останньої на царину приватного (недержавного, неполітичного) життя громадян, а залежність, що характеризує зв'язок громадянського суспільства з тими умовами й можливостями діяльності, які визначаються специфікою й типом реальної політики тієї чи іншої держави. Держава постає як самодостатнє утворення, а громадянське суспільство – як незалежна від неї сукупність різних видів соціальних інституцій, об'єднань, організацій, що служать для громадян основою для вільного розвитку, вираження власних поглядів, переконань та інтересів.

Інші автори називають істотною ознакою громадянського суспільства наявність недержавних, неполітичних інститутів та їх активну діяльність. Так, І. Бутенко розглядає його як систему

автономних, незалежних від держави інститутів і відносин, заснованих на свободі особистості, політичному плюралізмі й демократичній правосвідомості. О.Ф. Фрицький переконує, що громадянське суспільство становить собою систему самостійних і незалежних від держави суспільних відносин, які забезпечують умови для реалізації приватних інтересів людини й колективів у духовній, соціальній і культурній сферах.

В окремих дослідженнях провідною ідеєю концепції громадянського суспільства є обґрунтування розвитку суспільства й держави процесами соціалізації людини, характером утворень і відносин індивідів, у які вони вступають на підставі взаємного визнання своїх невід'ємних прав як первинних суб'єктів. З погляду Є. Бистрицького, громадянське суспільство – це сукупність окремих незалежних особистостей (кожна з яких має свої власні потреби, приватний інтерес), у якій виокремлюються групи громадян на різноманітних засадах єднання, створюючи відповідні самоврядні угруповання. Ю. Сурмін розглядає громадянське суспільство (а) в об'єктивному сенсі – як суспільство людей, які мають права й обов'язки громадян стосовно держави, а держава – права й обов'язки щодо громадян, і (б) у суб'єктивному – як незалежна від держави й існуюча поряд з нею особлива царина громадського життя, яка складається з різних соціальних груп, рухів, об'єднань, культурних, національних, територіальних та інших спільностей і яка служить формою вираження різноманітних інтересів особистості.

Досить поширеною є точка зору згідно з якою громадянське суспільство трактується як сукупність неполітичних відносин (економічних, національних, духовно-моральних, релігійних тощо), сфера спонтанного прояву інтересів і волі незалежних індивідів та їх асоціацій, захищена законами від регламентації їх діяльності з боку державної влади. В. Барков пропонує в найширшому розумінні визначати громадянське суспільство як систему міжструктурних відносин, за допомогою яких будь-яка людина розпочинає суспільно значущі дії без участі держави, а у вузькому – як несубординовану владними засобами еволюційно-природну сукупність громадських інститутів, які сформовані на добровільних і самоврядних засадах у межах Конституції й законів і за посередництвом яких індивіди вільно реалізують свої природні права та свободи. На думку С.М. Тимченка, “громадянське суспільство розуміється як вільна асоціація (союз) рівноправних, свідомих громадян-власників та їх об'єднань, які в рамках правової системи, без втручанням держави, самоорганізовано реалізують свої приватні і суспільні інтереси”.

В цілому, можна констатувати відсутність на сучасному етапі єдиного погляду на конституційно-правову природу громадянського суспільства, що стимулює подальші наукові дослідження у досить важливій площині для сучасного демократичного суспільства.

Ким М.Д.,
студент 2 курсу
спеціальності «Правоведение»
Мариупольського державного університета

ЗАКОНОДАТЕЛЬНАЯ ВЛАСТЬ УКРАИНЫ

Согласно ст. 75 конституции Украины, единственным органом законодательной власти является парламент — Верховная Рада. Местные законы для Крыма принимает Верховный Совет Автономной Республики Крым.

Структура парламента. Верховная рада — однопалатный орган. В ее составе 450 депутатов, избираемых гражданами путем прямых выборов. Депутатом может быть гражданин Украины, достигший 21 года (ранее — 25 лет), обладающий избирательными правами и проживающий на Украине в течение последних пяти лет перед выборами. Не могут быть избраны граждане, имеющие судимость за совершение умышленных преступлений, если эта судимость не погашена и не снята в установленном законом порядке. Депутаты избираются на 4 года. Досрочное прекращение полномочий Верховной Рады возможно только в результате ее роспуска и лишь в одном случае: если она не может начать пленарные заседания в течение месяца после выборов. Досрочное прекращение полномочий отдельных депутатов возможно в случае подачи ими заявления об отставке, вступления в силу обвинительного приговора, признания судом недееспособным, утраты украинского гражданства или выезда для постоянного проживания за пределы Украины.

Верховная рада создает свои руководящие и иные внутренние органы: избирает председателя Верховной рады, его первого заместителя и заместителя и в любое время может отозвать их.

Председатель ведет заседания Верховной Рады, организует подготовку вопросов для рассмотрения в парламенте, представляет Раду в отношениях с другими органами власти и иностранными государствами, организует работу ее аппарата. Своим регламентом Верховная Рада утверждает перечень постоянных комитетов, создаваемых по различным отраслям общественной жизни. Как и в других странах, комитеты на Украине осуществляют законопроектную работу, предварительно рассматривают вопросы, входящие в компетенцию Верховной Рады. О праве контроля комитетов за деятельностью министерств в конституции не говорится. Могут быть созданы временные специальные комитеты и комиссии для подготовки отдельных вопросов, следственные комиссии, если за создание такой комиссии проголосует не менее трети общего состава Рады. Выводы следственных комиссий не имеют решающего значения для следствия и суда. В парламенте существуют различные партийные и иные фракции, депутатов.

Полномочия Верховной рады. Верховная рада — парламент, имеющий полномочия, установленные конституцией. Часть из них прямо перечислена в конституции (в общей сложности 66 пунктов). Кроме того, сказано, что Рада осуществляет и другие полномочия, отнесенные к ее ведению конституцией и законами (законы принимает она сама). Перечисленные в конституции полномочия разделены на две группы: 1) полномочия Верховной рады общего характера (36 пунктов) и 2) полномочия, которые осуществляются только путем принятия законов: «определяются законами» (22 пункта) и «устанавливаются законами» (8 пунктов). К первой группе относятся: изменение конституции, назначение референдума, определение основ внешней и внутренней политики, утверждение государственных программ экономического, научно-технического, социального развития страны, охрана окружающей среды, объявление по представлению президента войны и заключение мира, смещение президента в порядке импичмента, контроль за деятельностью Кабинета министров, назначение на ряд должностей (председателя и членов Счетной палаты, Уполномоченного по правам человека, председателя Национального банка — по представлению президента, половины состава Национального совета Украины по вопросам телевидения и радиовещания и др.), утверждение общей структуры и численности вооруженных сил, дача согласия на назначение и освобождение председателя Антимонопольного комитета, председателя Фонда государственного имущества, генерального прокурора, трети Конституционного суда, на избрание судей (бессрочно) и т.д. Верховная рада вправе досрочно прекратить полномочия Верховной рады Автономной Республики Крым при заключении Конституционного суда о нарушении Верховной радой Крыма конституции и законов Украины.

Право законодательной инициативы принадлежит президенту, народным депутатам, Кабинету министров Украины, Национальному банку. Вне очереди рассматриваются законопроекты, характеризующиеся президентом как неотложные. При рассмотрении законопроектов на Украине применяются обычно три (реже два) чтения. Законодательный процесс включает комитетскую стадию. Принятые законы подписываются председателем Верховной рады и направляются им президенту. Президент в течение 15 дней подписывает закон или возвращает его для вторичного рассмотрения в Верховную раду. Вето президента преодолевается большинством в 2/3 голосов всего состава Верховной рады. На практике нередко Верховная рада принимает замечания президента и такого большинства не требуется. Если же президент не подписал и не возвратил закон в установленные 15 дней, закон считается принятым. Он вступает в силу через 10 дней после официального обнародования, если иное не предусмотрено законом. Проект закона о государственном бюджете представляет только Кабинет министров.

Тиріна М.П.,

аспірант кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ВІД ЄВГЕНІКИ ДО НЕОЄВГЕНІКИ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ РЕГУЛЮВАННІ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ У СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ

Такий термін як «євгеніка» у науковий обіг ввів видатний англійський вчений Френсіс Гальтон у 1883р., визначивши його як науку про покращення людського роду. З'явившись як наука, метою якої було покращення біологічних якостей людини, вона поступово перетворювалась у крайню форму, коли права людини зовсім не враховувались, коли будь-яка рівність ігнорувалась. Так, вперше євгенічний закон було прийнято в США у 1907 році в штаті Індіана, згідно з яким за

рішенням суду могла застосовуватись примусова стерилізація злочинців та спадково дефективних. В 1907-1920 роках закони, згідно з якими недоумкуваті, ідіоти та особи, які робили замах на звалтування, підлягали стерилізації, діяли більш ніж в 15 американських штатах. Європа від американців не відставала. У 1921 році у Швеції був створений перший у світі державний Інститут расової біології. За програмою останнього, завдання расової гігієни полягало в захисті народів від їхніх найнебезпечніших внутрішніх ворогів, які прагнуть їх згубити. У 1922 році шведський рейхстаг прийняв програму стерилізації неповноцінних. У розробленій інститутом доповідній записці говорилось, що, як вважалось, вони мають право обмежувати волю неповноцінних заборонаю шлюбів. Але найлегший і найвірніший спосіб запобігання розмноження таких осіб - оперативна стерилізація, захід, який у багатьох випадках може бути визнаний менш обмежувальним особисті інтереси людини, ніж заборона шлюбів і багаторічне ув'язнення. В остаточному виді закон про стерилізацію був прийнятий лише в 1935 році. Шведські законодавці виходили з того, що оскільки держава інвестує значні кошти в догляд за дітьми, вона має право контролювати інтимне життя шведської родини. Найбільш послідовним реалізатором євгенічних ідей і, як наслідок, державою, що нехтувала будь-якими біологічними і не тільки, правами, звичайно, була Німеччина. «Існує тільки один сором: будучи хворим і неповноцінним, народжувати на світ дітей, і найвища доблесть – відмовитися від цього. У 1933 році рейхстаг прийняв закон, що забороняв мати потомство людям, які страждають деякими хворобами. Під дію цього закону потрапили недоумкуваті від народження, шизофреніки, епілептики, сліпі та глухі від народження та виродки. Іноді стерилізували й алкоголіків. Рішення про необхідність стерилізації приймали суди суспільного здоров'я на підставі заяв приватних осіб і лікарів. "Священне право людини, що є одночасно його священним обов'язком, - писав Гітлер, - це збереження чистоти крові для того, щоб створення кращої людини зробило можливим шляхетний розвиток цієї істоти". Тобто, окрім стерилізації та знищення Німеччина втілила в життя програму з виведення «істинних арійців».

Наведені вище приклади, які не є вичерпними, свідчать про нехтування первинними правами людини, знівечення суті людської природи, зневажання рівності, свободи, права вільного вибору, права на недоторканість і перш за все права на життя. В результаті – людина залишилась незахищеною перед «дверима» науки, які рокривались, але не з метою користі для всього людства, а лише задля задоволення інтересів окремих групувань та осіб.

Так, демократичні суспільства активно розпочали боротьбу за істинно природні права людини. Сьогодні в основу теорії прав людини та громадянина покладено скоріше принцип «неоевгеніки» - науки чи суспільного руху, який має на меті управління появою спадкових змін у ході онтогенеза та наступне створення сприятливого середовища для виключення захворювань, непрацездатності та смертності. Неоевгеніка пов'язана з експериментами з клонування, з біологічною природою людини тощо. Вона покликана захистити права осіб, які підлягають дослідженням. Так, з'явилися такі важливі на сьогоднішній день документи, як Хельсинська декларація ВМА, Конвенція про захист прав людини та людської гідності щодо застосування біології і медицини (Конвенція про права людини та біомедицину) 1997 р., яка має рамковий характер тощо.

Позитивним на сьогодні є те, що деякі з визначених на міжнародному рівні положень знайшли своє відображення у національному праві нашої країни. Так, проголошення статтею 24 Конституції України рівності конституційних прав та свобод та рівності перед законом виключає будь-які євгенічні настрої в нашій державі. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, статі або іншими ознаками. Згідно зі ст. 27 Конституції України кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Статтею 28 передбачено, що кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим досліддам. Статтею 29 Конституції України визначено, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканість. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Виділення таких положень в основному законі держави свідчить про суспільний інтерес, демократичний шлях розвитку України, пріоритетність інтересів окремої людини перед інтересами суспільства чи держави. Однак, ми тільки починаємо йти таким шляхом, тому діюче законодавство має ще багато недоліків.

Так, наше законодавство не дає визначення терміну «особиста недоторканість», не виділяє окремо, за аналогією з міжнародним правом, фізичну та психічну цілісність, що призводить до неоднакового тлумачення, і, як наслідок, порушення «непорушного» права людини. Крім того, в національному праві не знайшли відображення заборони у сфері біології та медицини: на застосування евгеніки, метою якої є селекція людей, на використання людського тіла та його частин як джерело прибутку, на репродуктивне клонування людини. Також не визначено момент виникнення права на життя.

Згідно з Основами законодавства України з охорони здоров'я суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за збереження генофонду народу України. Збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави відповідно до ст. 16 Конституції України. При цьому, генофонд - поняття з популяційної генетики, що описує сукупність всіх генних варіацій (алелей) певної популяції. Таке формулювання в законодавстві України може викликати багато сумнівів з огляду на евгенічне минуле нашого суспільства, оскільки збереження генофонду одного народу може спричинити пригноблення інших, що не допустимо, як в Україні, так і в усьому міжнародному співтоваристві. Підкріплення таких формулювань гарантійними нормами чи такими, що будуть спрямовані на реалізацію вище зазначеного, може призвести до світового обурення.

Зараз людство все більше зіштовхується з порушенням біологічної недоторканості людини, її тіла, інформації, яка міститься в геномі, тощо. Як ми побачили, в історії вже накопичено досить великий досвід несприятливих наслідків необдуманих експериментів, який підтверджує необхідність регулювання цієї сфери діяльності. Світова спільнота опинилась перед необхідністю розробки як на міжнародному, так і на рівні окремих держав ефективних правових заходів захисту від попирання людськими правами в зазначеній сфері.

Наявність зазначених вище норм свідчить про те, що України поступово долучається до міжнародно-правового регулювання біотичних проблем. Однак це лише початок і, на жаль, значимість прав людини у сфері біомедицини усвідомлюється недостатньо. В національному законодавстві не знайшли своє відображення велика кількість міжнародно-правових норм, над якими і повинно працювати сучасне суспільство.

Використана література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Україна. - 1996. – 54 с.
2. Хартія основних прав Європейського Союзу Європейський Союз; Хартія, Міжнародний документ від 07.12.2000 [Електронний ресурс] http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_524
3. Hitler A. Mein Kampf. - Munchen: Zentralverlag der NSDAP. Eher, 1933.
4. Weingaart P., Kroll J., Bajertz K Rasse, Blut und Gene. Fr.-a-M., 1988. S. 371.
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я Верховна Рада України: Закон від 19.11.1992 № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 26.01.1993 - 1993 р., № 4, стаття 19.
6. Курс «Концепции современного естествознания» / Разр. Л. Н. Грошевым. – М.: Современный гуманитарный университет, 1997.

Корець О. Г.,

студент 2 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

СИСТЕМА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Поняття «система» означає цілісну, функціонально обумовлену множину взаємодіючих структурованих (тобто таких, що мають власну структуру, будову) елементів, органів.

Систему прокуратури України, відповідно до ст. 13 Закону України «Про прокуратуру», складають:

- Генеральна прокуратура України;
- прокуратури Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя (на правах обласних);
- міські, районні, міжрайонні прокуратури;

- військові, транспортні, природоохоронні прокуратури та прокуратури з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах.

Територіальні прокуратури — утворені відповідно до адміністративно-територіального поділу України. У кожній області діє обласна прокуратура. На правах обласних діють територіальні прокуратури Автономної Республіки Крим, міст Києва і Севастополя.

Обласні та прирівняні до них територіальні прокуратури очолює прокурор, який має перших заступників і заступників. Структуру цих прокуратур утворюють управління й відділи, що здійснюють передбачені законом функції на обслуговуваній території, а також контроль за діяльністю підлеглих прокуратур міст, районів, районів у містах тощо. У прокуратурах, починаючи з цього рівня, утворюються, як уже раніше наголошувалося, колегії у складі прокурора (голова), його заступників, інших керівних працівників.

Низовими ланками територіальних прокуратур є прокуратури міст, районів, районів у містах, міжрайонні прокуратури на правах районних (юрисдикція яких поширюється на два райони або район і місто обласного підпорядкування).

У цих прокуратурах (низової ланки), за умови значного обсягу роботи у прокурорів є заступники, старші помічники й помічники. До спеціалізованих прокуратур належать:

- військові прокуратури;
- транспортні прокуратури (на залізниці);
- природоохоронні;
- прокуратури з нагляду за виконаннями законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах.

Військові прокуратури поділяються на такі, що прирівнюються до обласних, наприклад, військові регіональні прокуратури та військова прокуратура Військово-Морських сил України, та до районних (військові гарнізонні прокуратури). Транспортні прокуратури діють здебільшого на правах районної прокуратури.

Органи військової прокуратури очолює заступник Генерального прокурора України - начальник Управління військових прокуратур.

На військові прокуратури покладено обов'язок за додержанням законів не тільки органами військового управління, військовими об'єднаннями, з'єднаннями, частинами, підрозділами, установами і військовими навчальними закладами та посадовими особами ЗСУ, а також органами управління та посадовими особами Управління державної охорони, Служби безпеки України та інших військових формувань, дислокованих на території України.

Транспортні (на залізниці) прокуратури організовані відповідно до структури управління залізничним транспортом (назва залізниці). На них покладається обов'язок здійснювати свої функції залежно від додержання законів Міністерством транспорту України і підпорядкованими державними підприємствами, установами та організаціями.

Природоохоронні прокуратури створені з метою посилення нагляду за додержанням екологічного законодавства України.

Прокуратури з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах здійснюють нагляд за законністю діяльності адміністрації виправних, виховних колоній, тюрем, колоній-поселень, лікувально-оздоровчих установ кримінально-виконавчої системи. Хоч інколи ці функції можуть покладатись і на територіальні прокуратури — у випадках, коли на відповідних адміністративних одиницях не створено спеціалізованої прокуратури.

На прокуратури, що здійснюють нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, покладається, крім цього, ще й обов'язок розслідувати злочини, вчинені особами, що відбувають у цих установах покарання, а також працівниками цих закладів, скоєні під час виконання службових обов'язків.

У Генеральній прокуратурі та прокуратурі Автономної Республіки Крим є старші слідчі та слідчі в особливо важливих справах, а в прокуратурах обласного рівня та прирівняних до них можуть бути слідчі в особливо важливих справах і старші слідчі. У районних і прирівняних до них — старші слідчі та слідчі.

Слідчі прокуратури провадять досудове слідство у справах про діяння, що містять ознаки злочину, віднесені законом до їх підслідності, а також в інших справах, переданих їм прокурором.

Кузнецова Ю.В.,
асистент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

МІСЦЕ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ

Інтеграційні процеси, що відбуваються в світі, зумовлюють застосування міжнародних актів у національному правовому полі. Дуже яскраво даний процес в механізмі захисту прав людини ілюструє застосування Європейської Конвенції з прав людини (Конвенції про захист прав та основних свобод 1950 р.).

Проблеми застосування Європейської конвенції з прав людини органами конституційної юстиції в Україні досліджували С. Шевчук, М. Козюбра, Н. Сергієнко, С. Владиченко, В. Паліюк, М. Савенко, В. Темченко, П. Рабінович, М. Савчин, В. Скомороха, П. Мартиненко, О. Соловйов, П. Євграфов, В. Тихий, О. Климович тощо – як теоретики, так і практики – судді Конституційного Суду України та представники його апарату. У російській науковій думці увагу цій проблемі неодноразово приділяв Голова Конституційного Суду Російської Федерації Валерій Зорькін, деякі окремі аспекти досліджувала О.Обухова. Велике значення в питанні використання Конвенції про захист прав та основних свобод має науковий доробок голови Європейського Суду з прав людини Л. Вільдхабера.

Аналізуючи вітчизняний науковий доробок, особливо звертає увагу на себе актуальність цієї проблеми. Протягом останнього часу багато вчених-конституціоналістів розробляли дане питання, але так і не дійшли однозначного висновку щодо місця ЄКПЛ у правовій системі України, крім того, судження деяких науковців повністю протилежні приписам законодавства.

Неодноразово підкреслюється місце та роль цього міжнародного договору у світлі сучасних інтеграційних процесів. Голова Верховної Ради України В.М. Литвин, досліджуючи значення та перспективи застосування ЄКПЛ, зазначає: «Конвенція про захист прав та основоположних свобод 4 листопада 1950 року грає визначальну роль та має фундаментальне значення у міжнародному праві. Під її впливом були прийняті Американська конвенція про права людини 1969 року, Африканська хартія прав людини і народів 1981 року, Конвенція СНД про права і основні свободи людини 1995 року, Арабська хартія прав людини 2004 року та інші договори з прав людини регіонального та спеціального характеру. Низка її положень стали складовою багатьох конституцій європейських держав. Вона вплинула на розвиток національних механізмів захисту прав людини. Нині її слушно називають Конституцією прав людини Європейської спільноти» [1, с.5]

В юридичній доктрині Європейська конвенція з прав людини позиціонується як «конституційний інструмент європейського суспільного порядку» [2, с.106], [3, с.16], «конституційний інструмент визнання та захисту прав та свобод людини та громадянина» [4, с.12], [5], «досягла рівня конституційного закону Європи» [6, с.122].

Голова Конституційного Суду Російської Федерації В. Зорькін наголошує: «особлива, наднаціональна, загальноєвропейська юридична сила Конвенції та постанов Європейського Суду, наділеного правом офіційного тлумачення Конвенції, так чи інакше визнається всіма країнами Європи» [3, с.11]. «В рамках Великої Європи Конвенція *de facto* перетворюється на загальноєвропейську, договірну за своїм походженням, Конституцію основних прав і свобод людини» [3, с.17].

В науковій літературі зустрічається думка, що в Україні Конвенцію про захист прав людини 1950 року треба застосовувати по аналогії з практикою застосування Конвенції в інших країнах Ради Європи, таких як Швейцарська конфедерація, Королівство Бельгія, Великобританія тощо, «в Україні Конвенція повинна мати «квазиконституційний статус» [7, с.91].

Але необхідно зазначити, що в даному випадку під час розгляду справ у Конституційному Суді України, виникатимуть певні процесуальні труднощі, а саме, ускладнюватиметься тим, що орган конституційної юстиції повинен буде перевіряти конституційність, а потім ще й конвенційність конкретного Закону чи іншого нормативно-правового акту центрального органу влади, що призведе, на наш погляд, до досить розтягнутої у часі процедури, що суперечить принципу, проголошеному Конвенцією про захист прав та основних свобод – швидкий судовий розгляд справ.

Вчені-конституціоналісти розробили наступні рекомендації застосування Європейської Конвенції з прав людини. Голова Конституційного Суду України у відставці В.Є. Скомороха пропонує такі шляхи застосування Конвенції: прийняття спеціальних законів або доповнення чинних законів нормами, що впливають безпосередньо з Конвенції; тлумачення Конституційним Судом України чинних законів на основі або у контексті положень Конвенції та рішень Європейського Суду з прав людини; застосування конвенційних норм відповідно до приписів статті 9 Конституції України тощо [8, с.47].

В Паліюк, системно розробляючи питання застосування положень Європейської Конвенції, дійшов висновку, що застосування судами України Конвенції можливе з урахуванням наступних умов: по-перше, у разі невідповідності внутрішнього законодавства України положенням Конвенції та Протоколів до неї; по-друге, при наявності в законодавстві України правових «прогалин»; по-третє, для кращого розуміння тих положень законодавства України, до яких були внесені зміни або доповнення на підставі прецедентної практики Європейського Суду; по-четверте, у випадках використання таких основних принципів Конвенції, як справедливість», «справедлива сатисфакція» або «верховенство права» тощо. [9, с.29].

С. Шевчук підкреслює, що застосування Конвенції в Україні дає можливість змінити унітарні позитивістські погляди на право і ввести в теорію та практику необхідний плюралізм, включаючи рецепцію природного права; застосовувати нові та «динамічні» принципи і методи тлумачення норм про права людини; змінити стиль написання судових рішень; розвинути конституційну юриспруденцію основних прав людини» [10].

М. Селівон, розглядаючи проблеми застосування Конвенції, вважає, що їх розв'язанню могло б сприяти прийняття спеціальних законів або доповнення чинних законів нормами, що впливають безпосередньо з Конвенції, з метою деталізації конвенційних норм, максимального узгодження з ними потреб національного правового регулювання [11, с.50]

Враховуючи принцип верховенства права та пріоритету міжнародного права над національним, а також діюче законодавство, вважаємо за необхідне під час визначення місця та ролі ЄКПЛ в конституційному судочинстві, під час розгляду у Конституційному Суду України кожної справи, що стосується захисту прав людини, застосовувати Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», який встановлює необхідність застосування судами при розгляді справ Конвенції про захист прав та основоположних свобод 1950 року, протоколів до неї та практики Європейського Суду з прав людини як джерела права [12].

Використана література:

1. Литвин В. Європейська конвенція з прав людини: уроки і перспективи /В. Литвин // Право України– 2010. - №11. – С.4-18.
2. Павловски С. Создание національного механизма по защите основных прав и свобод человека: роль и место Конституционного Суда/ С. Павловски //Конституционное правосудие. – 2005. - №2. – С.105-109.
3. Зорькин В. Интеграция европейского правового пространства: вызовы и ответы/В. Зорькин //Конституционное правосудие. – 2006. - №4. – С.5-27.
4. Зорькин В. Конституционные суды стран молодой демократии в европейском правовом поле/В. Зорькин //Конституционное правосудие. – 2005. - №2. – С.12-18.
5. Зорькин В. Роль Конституционного Суда Российской Федерации в реализации Конвенции о защите прав человека и основных свобод [Электронный ресурс] / В. Зорькин// Выступление на VIII Международном форуме по конституционному правосудию "Имплементация решений Европейского суда по правам человека в практике конституционных судов стран Европы". – Режим доступа: <http://sutyajnik.ru/rus/echr/school/news/zorkin.htm>
6. Рисдал Р. Проблемы защиты прав человека в объединенной Европе//Защита прав человека в современном мире. Отв. ред. И.А. Ледяк. – М., 1993. – С.122
7. Темченко В. Особливості співвідношення Європейської Конвенції з прав людини, практики Страсбурзького Суду та Конституційного Суду України/В. Темченко //Вісник Конституційного Суду України. – 2007. - №4. – С. 91-99.
8. Скомороха В. Захист прав і свобод людини Конституційним Судом України в контексті практики Європейського Суду з прав людини/В. Скомороха //Вісник Конституційного Суду України. – 2001. - №2. – С. 40-47.
9. Паліюк В.П. Особливості застосування судами України Конвенції про захист прав людини та основних свобод: Навчально-практичний посібник. – Миколаїв, «Атол», 2003. – 130 с.

10. Шевчук С. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння [Електронний ресурс] / С. Шевчук // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. – 1999. - №2. – Режим доступу: <http://www.eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=416>.
11. Селівон М. Гармонізація положень національного законодавства з нормами міжнародного права та їх застосування в практиці Конституційного Суду України – ВКСУ – 2003. - №3 – с. 36-51.
12. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України: прийнятий Верховною Радою України 23 лютого 2006 року//Відомості Верховної Ради України. – 2006. - № 30. – ст.260.

Куцєвалова Н.Л.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правоведення»
Мариупольського державного університету

СОВРЕМЕННОЕ КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Конституционное право – одна из самых сложных, объемных и динамичных отраслей права. Эта ветвь публичного права гарантирует права и свободы человека, воспитывает гражданственность, ограничивает государственную власть, укрепляет гражданское общество. Конституционное право – одна из наиболее динамичных отраслей отечественного права, что не может не отразиться на содержании соответствующей учебной дисциплины.

Исследования и преподавание в области конституционного права постепенно освобождаются от идеологических догм; спектр учебно-методических и научных публикаций по проблемам конституционализма становится более разнообразным по тематике и либеральным по содержанию.

Повысился интерес к изучению конституционно-правовой культуры и публично-правовых институтов. Однако поскольку правовая система Украины развивалась в уникальных исторических обстоятельствах, многие демократические конституционно-правовые принципы, несмотря на конвергенцию права, с трудом приживаются на украинской правовой почве.

До сих пор отсутствуют современные, постоянно обновляющиеся и доступные базы данных по конституционному праву (авторские учебные программы, модельные проблемные лекции и семинары, библиографические указатели нормативно-правовых актов, материалов конституционно-правовой (судебной) практики, монографических исследований, научных статей).

В образовательном процессе недостаточно используется сравнительно-правовой (компаративистский) метод изучения и преподавания конституционного права, не в полной мере учитывается тенденция конвергенции конституционно-правовых систем, интернационализации отечественного конституционного права. В нашей стране практически отсутствует школа сравнительного права.

Преподавание конституционного права в Украине отличается некоторой узостью, ставит целью ознакомление студентов с содержанием конституционных и законодательных норм, а не анализ разнообразных теорий, концепций и практики их реализации. В современных демократических государствах конституционно-правовые нормы и институты изучаются в тесной связи с социальными и политическими реалиями, нормами и институтами. Представляется важным использовать этот опыт в отечественных научно-методических разработках.

Использованная литература:

1. Суставова Е.Н. Делегированное законодательство. – Журнал права. К., 2009, № 8, с. 144.
2. Хрестоматия по конституционному праву / Сост. Ю.Л. Шульженко. К.: Юристъ, 2007; с.54.

ВИБОРЧІ СПОРИ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОНТОЛОГІЇ ВИДОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Вибори в сучасній демократичній державі є оптимальним інструментом періодичної зміни владних інститутів, що формуються шляхом виборчих процедур. Саме завдяки ним, а точніше, завдяки їх неналежному дотриманню, виникають виборчі спори.

Виборчі спори є дуже різноманітними, проте це зовсім не означає, що їх не можливо згрупувати шляхом визначення їх видової характеристики, не дивлячись на той факт, що деякі з них не володіють загальними ознаками сукупності. Виділення різних видів виборчих спорів є досить продуктивною дією, бо володіє не тільки доктринальним потенціалом, тобто дозволяє виявити їх загальні ознаки, більш ясніше уявити собі та зрозуміти це правове явище, глибше познати його сутність, складові компоненти системи виборчих відносин охороняючого та зберігаючого характеру, як частини правозахисного правостановлюючого механізму виборчого права, а й суттєвим прагматичним наповненням – дає законодавцю можливість моделювати різні конфліктні ситуації, характеризувати та типізувати ознаки останніх, внаслідок чого можливо здійснити дієву допомогу в керуванні електоральними юридичними конфліктами шляхом корегування відповідних норм виборчого законодавства.

Актуальність зазначеній проблематиці надає й той факт, що у національних наукових джерелах єдина класифікація виборчих спорів за певними критеріальними ознаками ще не є напрацьованою. А тому існують окремі погляди та доктринальні позиції з цього питання.

Так, російським вченим Князевим С.Д. обґрунтована класифікація виборчих спорів, яка базується на їх призначенні в механізмі правового регулювання виборчих відносин. За цією ознакою спори систематизуються в зв'язку з: призначенням виборів; реєстрацією (обліком) виборців; утворенням виборчих округів та виборчих дільниць; формуванням виборчих комісій; висуванням та реєстрацією кандидатів; проведенням передвиборної агітації; фінансуванням виборів та виборчих компаній кандидатів; організацією голосування; визначенням результатів виборів [1].

Практично аналогічну класифікацію пропонує й дослідник Іщенко С.П., однак підстави для класифікації він іменує в якості предмету спору (конфлікту). Предметом конфлікту, за його думкою, можуть бути наступні обставини: призначення виборів; утворення виборчих округів та дільниць; складання списків виборців; формування та склад виборчих комісій; право політичних партій на участь в виборах в якості виборчих об'єднань; висування кандидатів у депутати та на виборні посади, надання ними відомостей; збір підписів в підтримку кандидатів та списків кандидатів. Внесення застави; відмова у реєстрації; зловживання можливостями засобів масової інформації (ЗМІ); неправомірне використання службового приміщення; застосування «брудних» виборчих технологій; порушення правил ведення передвиборної агітації; порушення порядку фінансування виборів; відміна рішення про реєстрацію кандидата; безальтернативні вибори; перенесення дня голосування; порушення порядку та процедури голосування (в тому числі дострокового); порушення порядку фінансування виборів; порушення правил підрахунку голосів; встановлення результатів виборів; опублікування результатів виборів [2].

1. Представник науки конституційного права Кисельова Л.А. в якості критеріального чинника обрала суб'єктний підхід. Вона класифікує виборчі спори таким чином: 1. про захист активного виборчого права (не включення до списку виборців, виключення з списку виборців, помилки, що пов'язані з прізвиськом, ім'ям та по – батькові); 2. про захист пасивного виборчого права (право бути обраним). Остання група поділяється, в свою чергу, залежно від суб'єктного складу спірних правовідносин на спори про захист: а) певного суб'єкта (громадяни, громадські об'єднання). Наприклад, про визнання відмови в реєстрації кандидата на виборчу посаду недійсною; про відмову у визнанні депутатських повноважень та видачі депутатського посвідчення, про визнання незаконними дій виборчої комісії, яка відмовила у прийнятті документів для реєстрації кандидатів на виборчу посаду; б) необмеженого кола осіб. В цій групі об'єднуються два різновиди вимог про захист виборчих прав, спрямованих на захист, як пасивного так й активного виборчого права.

У свою чергу, Треушніков М.К. вважає за можливе класифікувати виборчі спори залежно від стадії розвитку виборчого процесу: при формуванні виборчих округів; при перевірці правильності у

списках виборців; при визнанні та реєстрації кандидата у депутати; при проведенні передвиборної агітації; 5. при проведенні голосування та підрахунку голосів; в процесі закріплення результатів голосування [3]. Вважаємо, що така класифікація виборчих спорів, безумовно, заслуговує на увагу, але як здається, вона не може вважатися вичерпаною через різноманітність виборчих спорів як за суб'єктом захисту, так і за об'єктом спору.

Самостійний та своєрідний внесок у класифікацію виборчих спорів зробили вчені-процесуалісти з цивільного права. Так, в якості головних критеріїв класифікації таких спорів вітчизняним дослідником М.В. Жушманом називаються такі: 1. *рівень спору*, який виник залежно від рівня виборів – вибори до місцевих представницьких органів (органів місцевого самоврядування – авт.) або до загальнодержавних; 2. *предмет спору* – призначення виборів неналежне формування виборчих округів та дільниць, неправильне включення або не включення в списки виборців; 3. *сторона, яка заявляє спір* - виборчі комісії, виборці; кандидати на виборчу посаду, інші учасники виборчого процесу; 4. *порядок вирішення* – адміністративно-судовий; 5. *причина виникнення спорів* - порушення виборчого законодавства з боку державних органів та органів місцевого самоврядування, виборців, виборчих комісій та їх членів, кандидатів на виборчі посади [4].

Необхідно зазначити, що розробники вищевказаних класифікаційних ознак не торкаються та не включають в зазначене вище коло ті ознаки, які в більшості своїй традиційно вважаються дослідженими вченими-процесуалістами з конституційного права, про що вже йшла мова. Здається, що такі кваліфікаційні ознаки, як сторона, яка заявляє спір (в процесі - позивач), порядок вирішення спору, причини виникнення спору – навряд чи можуть розглядатися як підстави для класифікації виборчих спорів, що мають значення для судочинства. Скоріше це має значення при проведенні узагальнення по результатах розгляду виборчих спорів.

Використана література:

1. Князев С.Д. Избирательные споры/ С. Д. Князев // Известия ВУЗов.- 2001. - № 3.- С. 53-69.
2. Ищенко Е.П., Ищенко А.Е. Избирательные споры: возникновение, разрешение, предупреждение/ Е. П. Ищенко, А. Е. Ищенко. – М.: РЦОИТ, 2002. – С. 53-68.
3. Треушников М.К. Судебная защита избирательных прав в России/ М. К. Треушников// Вестник Московского университета. Серия 11. Право. - 2000. - № 1. – С. 14.
4. Жушман М.В. Судовий розгляд справ, що виникають з законодавства про вибори/ М.В. Жушман: дис. канд. юр. наук: 12.00.03 // Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. - Х, 2004. – С. 56.

Мацегора Д. С.,

асистент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Проблематика місцевого самоврядування вже тривалий час є особливо актуальною для юридичної науки та для окремих її представників зокрема. І це не дивно, оскільки суспільство розвивається далі і дуже велика увага приділяється питанням, що стосуються підвищення ефективності управління на місцях та демократизації самого управління на місцевому рівні. Це обумовлюється тим, що формування місцевого самоврядування є дуже складним та в деякій мірі суперечливим завданням на шляху будівництва сучасної державності України: місцеве самоврядування як публічна інституція має тривалу й драматичну історію, періоди розвитку та занепаду. Такий підвищений інтерес до цих проблем і є причиною необхідності існування інституту місцевого самоврядування [1].

Важливість місцевого самоврядування обумовлює велику кількість функцій, виконання яких покладається на його органи та посадових осіб. Однією з найголовніших серед них є інформаційна функція. На превеликий жаль, увага цій функції майже не приділяється, але це не зменшує її важливість в системі функцій місцевого самоврядування.

Вагомими документами, що визначають основи місцевої демократії та демократії на місцях в країнах, що увійшли до ради Європи, є Європейська хартія місцевого самоврядування, прийнята у

1985 році, а також проект Європейської хартії регіонального самоврядування, прийнятий у червні 1997 року.

Україна взяла на себе обов'язок додержуватися закріплених положень Європейської хартії місцевого самоврядування, підписавши її без будь-яких обмежень Україна взяла на себе обов'язок додержуватися закріплених положень Європейської хартії місцевого самоврядування, підписавши її без будь-яких обмежень.

Місцеве самоврядування, відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування – це право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення [2].

Згідно з Конституцією України місцеве самоврядування – це право територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України (ст.140) [3].

Проблема місцевого самоврядування в Україні є об'єктом дослідження таких вчених, як М. О. Баймуратов, Ю. Бальцій, В.С. Журавський, М.І. Корнієнко, В.В. Кравченко, В.М. Кампо, П.Любченко, М.П. Орзіх,, О.В. Батанов, В.І. Борденюк та інші.

Існує декілька точок зору стосовно функцій місцевого самоврядування. Наприклад, І. В. Дробуш [4], досліджуючи функції представницьких органів місцевого самоврядування, робить висновок, що місцеве самоврядування є суспільною, громадівською інституцією. Згідно з цим і функції його представницьких органів мають громадівський характер, а не державний.

Такої ж точки зору додержується і М.О. Баймуратов. На його думку, функції територіальних громад, хоча і в деякому сенсі аналогічні функціям держави, але вони зумовлені цілями і завданнями створення муніципальної демократії та мають спрямованість на вирішення питань місцевого значення, адже самоврядування не є формою здійснення політики держави[5]. Автор даної статті схиляється до тієї ж точки зору, адже місцеве самоврядування в Україні не покликано вирішувати державні питання та виконувати безпосередньо функції, що відносяться до прерогативи держави. Місцеве самоврядування в Україні є лише властивістю територіальних громад, що виражається в їх спроможності вирішувати питання місцевого значення в межах їх компетенції та в рамках чинного законодавства.

Але В.І. Борденюк спростовує цю точку зору, говорячи про те, що «такі підходи до функціонального опису місцевого самоврядування є малопродуктивними не тільки з огляду на потреби вітчизняного державотворення, але й на потреби розвитку місцевого самоврядування, оскільки заперечення функціонального зв'язку між цими явищами перешкоджає утвердженню прагматичної державної політики щодо місцевого та регіонального розвитку»[6].

Для конкретнішого розгляду інформаційної функції в першу чергу необхідно визначити її поняття. Проаналізувавши вище зазначене, можна сказати, що інформаційна функція місцевого самоврядування – це діяльність органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, спрямована на інформування конкретної територіальної громади про певні результати роботи, що проводиться вказаними вище органами та їх посадовими особами, стосовно вирішення важливих питань місцевого значення, відведених до компетенції даних органів. Інакше кажучи, інформаційна функція місцевого самоврядування це ніщо інше, як своєчасне доведення повного обсягу достовірної та повної інформації з питань місцевого значення до територіальної громади району, міста, селища, села.

Закон України «Про інформацію» [7], зокрема, визначає інформацію державних органів та органів місцевого самоврядування одним з основних об'єктів інформаційних відносин у суспільстві та державі (ст.21), а обов'язок цих органів інформувати про свою діяльність і прийняті рішення як гарантію права на інформацію (ст.10). Цим законом закріплені також і способи доведення відомостей до заінтересованих осіб: опублікування їх в офіційних друкованих виданнях або поширення інформаційними службами; опублікування в друкованих засобах масової інформації або публічне оголошення через аудіо та аудіовізуальні засоби масової інформації; оголошення під час публічних виступів посадових осіб, а також безпосереднє доведення інформації до заінтересованих осіб.

Звідси, інформаційна функція місцевого самоврядування має наступні форми вираження:

1. Згідно ст.2 Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [8] органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати засобам масової інформації повну інформацію про свою

діяльність через відповідні інформаційні служби, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну таємницю» [9]. Таким чином можна сказати, що засоби масової інформації відіграють роль свого роду посередника між органами місцевого самоврядування та громадянами, що мешкають на певній території, тобто представниками певної територіальної громади. Звідси витікає, що засоби масової інформації мають дуже велике значення для реалізації місцевим самоврядуванням інформаційної функції. І це певним чином відображено в законодавстві. Згідно ст. 26 та ст. 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання місцевих рад відноситься заснування засобів масової інформації, а також призначення і звільнення їх керівників. А в ст. 7 Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» говориться про те, що органи місцевого самоврядування мають право засновувати або бути співзасновниками друкованих чи аудіовізуальних засобів масової інформації в порядку, встановленому законодавством України і в межах коштів, що виділяються з державного чи місцевих бюджетів на висвітлення їх діяльності, або за рахунок перерозподілу коштів, що виділяються для забезпечення їх функціонування. Також територіальні громади можуть створювати комунальні телерадіоорганізації. Рішення про їх створення та фінансування приймається відповідними органами місцевого самоврядування, відповідно до ст. 16 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» [10]. Це знаходить своє відображення на практиці, адже державний комітет телебачення і радіомовлення України за сприяння місцевої влади склав проект так званої медіа-карти комунальних друкованих засобів масової інформації, який містить докладну інформацію про 734 видання [11]. Однак це має і свої негативні сторони, адже політичні сили, які приходять до влади на місцевому рівні намагаються отримати повний тотальний контроль над відповідним інформаційним простором та можуть втручатися в діяльність засобів масової інформації будь-якими шляхами: чи то шляхом тиску на журналістів, звільненням керівників засобів масової інформації та ін. В результаті програють всі. Виборець, якого дезорієнтовано необ'єктивною інформацією, обирає не найгідніших осіб для вирішення питань місцевого значення, а влада втрачає зворотній зв'язок з населенням територіальної громади, що призводить до того, що вона допускає дуже серйозні помилки при визначенні пріоритетів. Саме з цього приводу вбачається логічним питання про доцільність створення засобів масової інформації комунальної форми власності. Це викликано ще і тим, що на ці засоби масової інформації не розповсюджуються гарантії, що передбачені на законодавчому рівні. Ні для кого не секрет, що комунальна телекомпанія чи друковане видання скоріше є «голосом» влади, а не джерелом правдивої інформації та свободи слова.

2. Ще однією формою здійснення інформаційної функції місцевого самоврядування є громадські слухання, на яких територіальна громада має право заслуховувати посадових осіб місцевого самоврядування, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування [12]. Однак, законом не встановлений порядок проведення цих слухань, адже ч. 4 ст. 13 вказує на те, що порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади. Це суттєво ускладнює процес реалізації цієї форми вираження інформаційної функції місцевого самоврядування, адже не всі територіальні громади мають свої статuti. І це є суттєвим недоліком закону «Про місцеве самоврядування в Україні». Вбачається доцільним доповнити Закон положенням, що зобов'язало б кожен територіальну громаду прийняти свій статут або доповнити Закон положенням, що встановило б порядок організації громадських слухань, які повинні відбуватися не рідше одного разу на рік.

3. Наступною формою здійснення інформаційної функції місцевого самоврядування є інформування населення про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, місцевого бюджету, з інших питань місцевого значення, звітування органів місцевого самоврядування перед територіальними громадами про свою діяльність. Це положення виконується за допомогою засобів масової інформації та безпосередніх зустрічей з виборцями депутатів місцевих рад. Задля удосконалення цієї форми здійснення інформаційної функції є необхідним встановити єдиний порядок звітування та чітко окреслити питання, що мають бути предметом звіту депутатів.

4. Четвертою формою вираження інформаційної функції є можливість громадян бути присутніми на засіданнях місцевих рад, адже сесії проводяться гласно і це закріплено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Однак, у разі необхідності рада може прийняти рішення про проведення закритого пленарного засідання. Це положення закону певною мірою дає дуже великий обсяг повноважень місцевим радам, адже їм надане право вирішувати, які саме питання

можуть розглядатися на закритих пленарних засіданнях. На думку автора, для того, щоб інформування населення щодо питань місцевого значення носило більш демократичний характер та було більш досконалим, в законі необхідно чітко визначити ті питання, які мають розглядатися на закритих засіданнях. Вирішення всіх інших питань має носити гласний, відкритий характер.

Аналізуючи викладене можна зробити висновок, що шлях вирішення проблем, що стосуються реалізації інформаційної функції місцевого самоврядування вбачається в удосконаленні діючого законодавства, в розробці та прийнятті нових нормативно-правових актів, які б регулювали відносини в цій сфері функціонування органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, підвищення меж відповідальності за неякісне, неповне та несвоєчасне інформування територіальної громади міста, села, селища, району про вирішення питань місцевого значення, тісний зв'язок між органами місцевого самоврядування та засобами масової інформації та унеможливити вплив органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб на висвітлення інформації щодо їх діяльності засобами масової інформації, а також в спрощенні доступу до інформації для територіальної громади.

Саме неухильне забезпечення принципу безперешкодного доступу громадян до інформації, свободи слова, а також унеможливлення будь-якої політичної цензури з боку місцевої влади має бути пріоритетним напрямком інформаційної політики органів місцевого самоврядування.

Використана література:

1. Конституційне право України: Навчальний посібник/ В.В. Кравченко. – Вид. 3-тє, виправл. та доповн. – К.:Атіка, 2004. – 512 с
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 // < http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_036 >
3. Конституція України. // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 - 1996 р., № 30, стаття 140 Конституція України. // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 - 1996 р., № 30.
4. Дробуш І.В. Функції представницьких органів місцевого самоврядування в Україні// Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.02/ Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2002. – 16 с.
5. Муніципальне право України: Підручник/ В.Ф. Погоріло, О.Ф. Фрицький, М.О. Баймуратов та ін.; За ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. – К.: Хрінком Інтер, 2001. – 352 с.
6. Борденюк В. Концептуальні основи співвідношення функцій місцевого самоврядування та його органів з функціями держави//Право України. – 2003. – №11. – С.17 – 23.
7. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р.// Відомості Верховної Ради України від. – 1992. - №48. – Ст.650
8. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23. 09. 1997 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - №49. – Ст. 299
9. Про державну таємницю: Закон України від 21.09.1999 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1999. - №49. – Ст. 428
10. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 12.01. 2006 р.№ 3317-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2006. - №18. – Ст. 155
11. Любченко П. Засоби масової інформації як структурний елемент громадянського суспільства та їх вплив на місцеве самоврядування//Вісник Академії правових наук України. – 2010. - №1. – с 73
12. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - №24. – Ст. 170.

Мудрик Г.С.,

студентка 3 курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КЕРІВНИК ОРГАНУ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ»

Досить важливим питанням є визначення поняття “керівник” та співвідношення його з поняттям “керівники органів виконавчої влади”. В науці існує таке визначення: керівники – це різновид посадових осіб, наділених адміністративною владою стосовно очолюваного ним певного формально–організованого колективу, які здійснюють внутрішньоорганізаційне управління ним [1].

Але треба пам'ятати, що категорія керівників, що нас цікавить, має деякі особливості. Однією з цих відмітних рис є те, що вони не лише “адміністратори”, “менеджери” або “організатори роботи керованого ними колективу” у вузькому розумінні цих понять, оскільки мають досить широкі повноваження щодо кадрових та організаційних питань діяльності органів виконавчої влади, а й одноособово проводять політику держави на різних рівнях. В цьому сенсі не можна погодитись з твердженням, що керівник органу виконавчої влади „покликаний здійснювати управління персоналом службовців органу і створювати належні умови для його безперешкодної діяльності”.

Обмежене, подекуди уживане трактування сутності керівника органу виконавчої влади лише як “допоміжного персоналу” в наш час є неприйнятним. Така позиція зовсім нівелює намагання реформувати державне управління таким чином, щоб повною мірою відійти від “чистого виконання” до “осмисленої стратегії” в керівництві органами виконавчої влади.

Іншою особливістю є те, що саме поняття “керівники органів виконавчої влади” є узагальненим і передбачає, що при його використанні переважно мається на увазі не особа керівника, а його посада, яка розуміється як структурна одиниця апарату державного органу, на яку покладено встановлене нормативними актами коло службових (організаційно–розпорядчих) повноважень і, отже, сама посада зумовлює статус, власне, керівників органів виконавчої влади. Це зумовлено тим, що особи, які обіймають посади керівників органів виконавчої влади набувають відповідного правового статусу лише перебуваючи на певній посаді і саме посада керівника зумовлює його особливий статус.

Важливим питанням, яке не можна обійти, аналізуючи проблему визначення адміністративно–правового статусу керівника органу виконавчої влади, є: які саме органи влади необхідно вважати органами виконавчої влади? Це дасть змогу визначитись у переліку посад керівників органів виконавчої влади, який характеризуватиме суб'єктні межі цього дослідження.

Серед адміністративістів існує чимало думок стосовно характеристики органів виконавчої влади, які умовно можна поділити на два напрями.

Прихильники першого напрямку вважають органами виконавчої влади всі більш–менш структуровані ланки системи виконавчої влади, визначаючи їх як “структурний підрозділ державно–владного механізму (державного апарату), що створюється спеціально для повсякденного функціонування в системі поділу влади з метою втілення в життя різноманітних економічних, соціально–культурних та адміністративно–політичних програм” [2], до яких включають міліцію, Укрзалізницю тощо [3]. По цьому шляху йде і законодавець, вибірково наділяючи статусом органу виконавчої влади певні структурні елементи центральних органів виконавчої влади, хоча структурно ці органи є невід'ємною частиною окремих органів виконавчої влади (наприклад, міліція підпорядкована Міністерству внутрішніх справ).

Прихильники другої позиції вбачають в органах виконавчої влади, насамперед, певне структурно–функціональне відмежування від інших державних органів. Так, до ознак, які притаманні державним органам у цілому, В.М. Шаповал пропонує відносити, передусім, виокремленість органу як відносно самостійної частини державного механізму (апарату) і його наділення державно–владними повноваженнями з метою безпосередньої участі в реалізації функцій держави. Тим самим державний орган – це відокремлена і відносно самостійна частина (елемент) механізму держави, яка наділена юридично встановленими владними повноваженнями для здійснення визначених завдань, що безпосередньо пов'язані з реалізацією тієї чи іншої функції держави. Тобто вони повинні мати “спеціальний, конституційний” статус. У цьому сенсі в літературі справедливо зазначається: “Суттєвою організаційно–структурною особливістю міністерств і державних комітетів та деяких інших центральних органів є те, що вони мають у своєму підпорядкуванні місцеві ланки (органи), які створюють разом з апаратом центрального органу так звану *систему відповідного міністерства, державного комітету тощо* (курсив наш – А.Н.)” [4]. Ще одним підтвердженням цього може слугувати витяг з Указу Президента: “Центральні органи виконавчої влади можуть мати свої територіальні органи, що утворюються, реорганізуються і ліквідовуються в порядку, встановленому законодавством”.

Дійсно, органи виконавчої влади можуть створювати свої органи чи то як представництво на місцях, чи то як допоміжний орган спеціальної компетенції. Але структурно ці створені органи будуть не органами виконавчої влади а, так би мовити, *органами системи органів* виконавчої влади, що, за суттю не одне й те саме.

До того ж не можна не погодитись з існуючою думкою про обов'язкову наявність дискреційних повноважень у органа виконавчої влади, що надає йому статус *органа влади*, а не *органа управління* певного міністерства.

Користуючись нормами Конституції України, спробуємо класифікувати існуючі органи виконавчої влади за різними критеріями:

а) за статусом керівників органів виконавчої влади:

1) органи, створені з метою вироблення політики (Кабінет Міністрів, міністерства), оскільки Прем'єр-Міністр та міністри є державними політичними діячами;

2) органи, створені з метою реалізації політики (державні комітети, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, місцеві державні адміністрації), оскільки голови державних комітетів, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, голови місцевих державних адміністрацій є державними службовцями.

б) за структурною побудовою органів виконавчої влади:

1) одноособові або єдиноначальні (ряд центральних органів виконавчої влади, місцеві державні адміністрації);

2) колегіальні (Кабінет Міністрів).

в) за характером компетенції:

1) органи загальної компетенції (Кабінет Міністрів, місцеві державні адміністрації);

2) органи спеціальної компетенції (центральні органи виконавчої влади).

За результатами класифікації ми можемо зробити досить цікавий висновок: намагаючись надати характеристику органу виконавчої влади, ми переважно користуємось характеристиками (якостями) його керівництва (наявність або відсутність у керівника статусу державного політичного діяча, одноосібне або колегіальне керівництво тощо). Такий висновок підштовхує до думки про нерозривний зв'язок органу і керівника у системі виконавчої влади.

Свого часу О.І. Щербак зазначав: “Становище посадової особи ускладнює те, що вона виступає елементом правосуб'єктності державного органу в багатьох правовідносинах...”. Це означає, що правосуб'єктність особи та правосуб'єктність органу (і, відповідно, посади) співвідноситься як частина і ціле. І.М. Пахомов з посиланням на А.В. Мицкевича зазначав, що всі службові особи є носіями державно-владних повноважень, тобто вони можуть здійснювати не лише права й обов'язки, котрі входять у правовий статус громадянина, а й права й обов'язки, що входять у правовий статус підприємства, державного органу, громадської організації [5]. І дійсно, навіть сьогодні таке твердження буде цілком справедливим для більшості посадових осіб (“посадові особи” – у розумінні Закону України “Про державну службу” [6]). Але з часом деякі “класичні” посадові особи набули, подекуди, нових рис, які, у свою чергу, зумовили появу їх “надзвичайного статусу” та унеможливили існування співвідношення правосуб'єктності особи та органу у попередньому розумінні. Мова йде про керівників органів виконавчої влади, які за визначенням вказаного закону є посадовими особами, так би мовити, в класичному розумінні, а спеціальні нормативно-правові акти, які регулюють правовий статус кожного з керівників окремо – додатково пов'язують посади керівників з виконанням таких функцій, наявність яких автоматично робить правосуб'єктність посади керівника органу виконавчої влади значно ширшою за правосуб'єктність самого органу.

Правосуб'єктність органу виконавчої влади набула вторинного характеру. Але казати про те, що правосуб'єктність органу є похідною від правосуб'єктності посади керівника з юридичної точки зору, було б передчасним, оскільки в такому випадку органами виконавчої влади визнавались не міністерства, державні комітети або інші державні органи, які на сьогодні мають такий статус, а безпосередньо відповідні керівники (міністри, голови місцевих державних адміністрацій тощо).

В сучасній правовій науці існує подібна теорія, яка зводиться до того, що, наприклад, голова місцевої державної адміністрації – це орган виконавчої влади, а сама місцева державна адміністрація є лише апаратом управління при голові. Так, автори Концепції адміністративної реформи (Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф. і т. д.), характеризуючи єдиноначальні органи виконавчої влади, зазначають, що в таких органах особа, яка їх очолює, юридично і є “органом”. А тому, на їх думку, називати цю особу “керівником органу”, не є, з наукової точки зору, цілком логічним. У цих випадках структура, яка традиційно називається “органом” (наприклад, міністерство, державний комітет тощо), фактично є робочим “апаратом” відповідного органу [7].

Прихильники цієї теорії мають рацію і ми повністю їх підтримуємо, хоча б тому, що так повністю пояснюється існуюча ситуація з так званою політичною (або службовою) відповідальністю

та розподілом повноважень усередині самого органу. Але якщо ставити питання про реформування державного управління, то, на нашу думку, доцільно було б чітко визначитись зі співвідношенням посади керівника – апарат (орган) у кожному з органів виконавчої влади. Необхідність диференційного підходу зумовлена тим, що керівники органів виконавчої влади мають неоднаковий статус, а самі органи – різну структурну побудову.

Коли йде мова про єдиноначальні органи, навіть щодо принципів їх діяльності (представництво, нормотворчість тощо), то мається на увазі одна особа – керівник цього органу, який своїми діями (переважно у вигляді видання відповідних підзаконних актів (розпоряджень, наказів) реалізує покладені на органи виконавчої влади, які він очолює, функції та завдання. Тобто у даному випадку маємо не співвідношення частини і цілого, а практичне поєднання правосуб'єктності органу і правосуб'єктності посади керівника.

Загальне поняття єдиноначальності зводиться до розуміння його як “принципу і методу державного управління шляхом персонального вирішення керівником компетенції очолюваного ним органу та прийняття розпоряджень з її питань, що забезпечує повноту влади керівника та його особисту відповідальність за діяльність органу”.

Як бачимо, посади керівників органів виконавчої влади мають досить вагомий вплив і достатні владні повноваження, щоб їх цивільна правосуб'єктність превалювала над цивільною правосуб'єктністю органа. Тому чітке визначення цього поняття має не тільки теоретичну, а й практичну цінність.

Використана література:

1. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К.: Факт, 2003. – С. 59.
2. Величко В.О. Організаційно-правові питання діяльності місцевої державної адміністрації: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2001. – С. 46; Лепешкин А.И., Ким А.И., Митин Н.Г., Романов П.И. Курс советского государственного права. – М.: Госюриздат, 1962. – С.
3. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підруч. – К.: Юринком Інтер, 1999. – С. 110.
4. Державне управління в Україні: Навч. посіб. / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К.: ТОВ “СОМИ”, 1999. – С. 87.
5. Пахомов І.М. Адміністративноправові питання державної служби в СРСР. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1971. – С. 62.
6. Про державну службу: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
7. Концепція адміністративної реформи в Україні. – К.: Державна комісія з проведення в Україні адміністративної реформи, 1998. – С. 53.

Олефіренко О.Г.,

студентка 4 курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗВЕРНЕННЯ

Визначення прав людини та їх дотримання завжди були у центрі уваги. Ще в античні часи стояло питання: як забезпечити існування сильної держави та при цьому розвивати та дотримуватися прав людини. Хоча права мали лише громадяни якоїсь держави. Будучи одвічним, згадане питання постало після розпаду колишнього СРСР та здобуття своєї незалежності в Україні. З прийняттям Україною Декларації про державний суверенітет, вступом її до міжнародних організацій, зокрема до Ради Європи, та ратифікацією Конвенції про захист прав і основних свобод людини, було змінено внутрішню та зовнішню політику держави, де головним напрямком стало визначення загальнолюдських цінностей. З прийняттям Конституції України у громадян України з'явилася нова правова підстава щодо звернення за захистом їх прав і свобод не лише на рівні національних установ, а й до міжнародних організацій після вичерпання всіх заходів захисту на національному рівні.

Розвиток даного напрямку досліджень набув в працях П. Рабіновича, С. Головатого та інших. Проте цікавість ідей, викладених у даній статті, полягає в тому, що в ній розглядатиметься захист права людини на звернення до міжнародних організацій.

Стаття 9 Конституції України проголосила, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Разом з тим вказана стаття ніби „оберігає" законодавство України від впливу міжнародних договорів, які суперечать Конституції України.

Положення про дію міжнародного права у внутрішньому правопорядку знайшли своє подальше відображення у спеціальному законі „Про міжнародні договори України", в якому зазначається, що „укладені і належним чином ратифіковані міжнародні договори України становлять невід'ємну частину національного законодавства України і застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства". Таким чином, законодавство України наділило особу правом захисту своїх законних прав та свобод як на рівні національного законодавства, так і на рівні міжнародного права.

Розвиток механізму захисту прав і свобод людини дає підстави для того, щоб при реалізації прав і свобод (зокрема права на звернення) людина була наділена індивідуальною міжнародною правосуб'єктністю (здатністю виступати суб'єктом міжнародних правових відносин). Але слід відзначити, що головними суб'єктами міжнародного права є держави, які не тільки наділені правами і свободами, але й обов'язками, і на відміну від індивідів, створюють його норми та принципи, без яких не може бути стійкої системи правопорядку. Тому, особа є суб'єктом з обмеженою правосуб'єктністю, відзначаючись „залежністю" в правовому відношенні від певної держави чи світової спільноти.

У той же час історичний досвід свідчить, що розвиток міжнародного права та міждержавних відносин, обсяг прав і обов'язків індивідуума буде збільшуватися, а його роль як носія правосуб'єктності на міжнародній арені буде зростати. Яскравим підтвердженням цієї тези є право, закріплене в Конституції України - право на звернення, де суб'єктами виступають з одного боку позивач - громадянин, який відстоює свої права, а з іншого - відповідач - держава.

Крім того, право на звернення знайшло своє закріплення в міжнародно-правових актах. Аналіз показує, що одним з перших джерел права, яке надало нормативного значення закріпленню права на звернення, є Загальна декларація прав людини. На території України зобов'язання щодо правонаступництва дає можливість кожній людині опиратися у захисті своїх прав і свобод на міжнародні стандарти, вироблені ООН, а в разі відмови національних органів держави захистити ці права і свободи - звертатися до Організації Об'єднаних Націй.

Після прийняття Загальної декларації прав людини на міжнародному рівні була відпрацьована процедура звернення 1503 у відповідності до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН згідно з якою держава могла скаржитися на іншу державу у випадку порушення останньою прав людини, або коли особа порушувала клопотання про інцидент у самій державі перебування, яка не дала змоги реалізувати права людини. Більшість громадян світу почали використовувати право на звернення і звертатися до організації. Щорічно право на звернення в ООН використовували близько ста тисяч чоловік більше ніж з п'ятдесяти країн світу. Враховуючи таку кількість звернень і декларативність визначення понять прав людини, світове співтовариство на міжнародному рівні поділило права людини за значимістю і за напрямками змісту, що потребують захисту. Такими документами стали Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Україна ратифікувала і визнала обов'язковими для себе 14 із 22-х найважливіших міжнародних угод щодо прав людини, розроблених ООН. Прийняття пактів вважається першою спробою кодифікації прав людини. До того ж пакти розвинули право на звернення, вдосконаливши раніше існуючу процедуру 1503 (змінена 1235 у 1966 р.). Тобто можна вважати, що людство виробило „своєрідний кодекс прав людини в міжнародному праві". Проте міжнародні стандарти - це не просто декларовані міжнародним співтовариством зразки, а норми, які необхідно впроваджувати в життя.

Міжнародний рівень захисту прав людини і реалізація нею права на звернення став існувати не тільки на універсальному рівні, - він здобув і регіональний характер. Особливо актуальним для України право на звернення стало після вступу до Ради Європи та ратифікації Європейської конвенції про захист прав людини і основних її свобод.

Україна, продовжуючи власну політику вдосконалення міжнародного механізму за дотриманням прав людини, ратифікувала Європейську Конвенцію про захист прав людини і основних її свобод у 1997 р. Цими діями було встановлено практично новий правопорядок у державі, який був сприйнятий науковцями неоднозначно. Так, наприклад, професори В. Свінтов та В. Денисов сприйняли це як реальну дію щодо захисту прав людини в Україні.

Точку зору вищезгаданих авторів не повністю поділяє П.М. Рабінович, котрий стверджує, що у самій Конвенції закладено суперечності щодо звернення та не визначений чіткий перелік заходів вичерпання національного законодавства України. Особливо яскраво це простежується, якщо особа має право на звернення до несудових органів.

У свою чергу, ч.2 ст. 17 Законом України „Про міжнародні договори України” фактично усуває ту саму суперечку, про яку говорив П.М. Рабінович, передбачаючи при цьому пріоритет норм міжнародного права по відношенню до національного законодавства.

Як було вже згадано, з ратифікацією Конвенції у галузі захисту прав та свобод людини настав дуже важливий етап - етап застосування норм міжнародного права в галузі захисту прав та свобод людини і громадянина. Головна проблема у цьому напрямку - це формування бази національного законодавства України, яка відповідатиме міжнародним і європейським стандартам.

Ще один бік цієї проблеми - як бути нашим судам при застосуванні Конвенції під час здійснення правосуддя. Вони застосовують лише національне законодавство, в якому детально регламентуються ті чи інші позиції, вказується, як діяти в тій чи іншій ситуації під час розгляду конкретної справи. Європейське ж законодавство, у тому числі судочинство в Європейському Суді з захисту прав людини, базується на змішаній системі континентального та англосаксонського права, яка раніше у нашому законодавстві не застосовувалась. Мабуть наша держава, її діюче законодавство і практика діяльності судів та правоохоронних органів не зовсім готова до такого стану речей.

Практика діяльності судів України в галузі захисту прав та свобод людини свідчить про перші кроки у процесі імплементації норм міжнародного права у національне законодавство України.

Як підсумок, можна відзначити, що норми, які містяться в міжнародних документах, є обов'язковими стандартами, зразками для законотворчості розвинених держав. Право на звернення до міжнародних організацій функціонує, проте реалізація цього права ускладнена через низький рівень інформованості громадян України про такий спосіб захисту. В той же час, законодавством України ще не створено всі умови для реалізації такого права. Тому слід зробити висновок: якщо Україна хоче увійти в Європейську та світову спільноту як рівноправний партнер, вона має розробити систему захисту прав і свобод людини відповідно до „світових стандартів”.

Використана література:

1. Про міжнародні договори України: Закон України від 22.12.1993р. № 3767-ХІІ//Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 10. - Ст. 45.
2. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. - Харків, 2002.
3. Карпачова Н.І. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні. - К., 2000.

Онищенко К.П.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правоведение»
Мариупольського державного університета

ЭКСТРАДИЦИЯ В УКРАИНЕ. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ

Прежде, чем раскрыть актуальные вопросы и проблемы, связанные с экстрадицией в Украине, пожалуй, следует начать с того, что такое экстрадиция и её история.

1. Экстрадиция (выдача преступников) — форма международного сотрудничества государств в борьбе с преступностью. Заключается в аресте и передаче одним государством другому (по запросу последнего) лица, подозреваемого или обвиняемого в совершении преступления, либо осуждённого преступника. В последнее время зачастую термин "экстрадиция" неправильно применяют вместо термина "депортация".

Правовые основания. Как правило, выдача осуществляется на основании договора между соответствующими государствами. Это может быть либо двусторонний договор, либо многосторонняя конвенция, участниками которой должны являться как запрашивающее, так и запрашиваемое государство. Примером такой конвенции является *Европейская конвенция о выдаче 1957*. В принципе выдача может осуществляться и без договора, если это предусматривается законодательством запрашиваемой стороны.

Условия выдачи. Выдача преступников — право государства, но не его обязанность. Обязанностью она становится лишь при наличии двустороннего договора о взаимной правовой помощи по уголовным делам.

Выдача может осуществляться лишь в отношении определенных преступлений — как правило, их список либо критерии их определения (тяжесть наказания и т. п.) устанавливается в договоре. Традиционно должно соблюдаться правило «двойной подсудности», то есть преступление, за совершение которого запрашивается выдача, должно признаваться таковым в законодательстве как запрашивающей, так и запрашиваемой стороны.

При этом договорами устанавливаются условия, которые позволяют отказать в выдаче. К ним относятся, главным образом, обоснованные подозрения запрашиваемого государства о том, что лицо преследуется по политическим мотивам или что в случае выдачи, оно может быть подвергнуто пыткам или смертной казни.

Процедура выдачи. Процедура выдачи начинается с направления одним государством другому соответствующего запроса. Обычно предусматривается составление запроса либо на языке запрашиваемой стороны, либо на одном из языков международного общения (английский, французский — в зависимости от требования запрашиваемой стороны). Запросы передаются либо через министерства иностранных дел, либо напрямую через правоохранительные органы (министерства внутренних дел, юстиции, прокуратура и т. п.).

В случае задержания предполагаемого преступника в запрашиваемом государстве начинается судебная процедура. Роль суда — подтвердить юридическую обоснованность запроса и соблюдение всех соответствующих требований. Если суд отклоняет запрос, процедура прекращается. Если же суд подтверждает возможность выдачи, решение принимается административными органами.

Считается, что окончательное решение о выдаче лица носит политический характер.

Современные тенденции. В современном международном праве наблюдается тенденция упрощения процедуры выдачи. В частности, идет речь о смягчении требований «двойной подсудности», сокращении числа оснований отказа в выдаче, сокращении роли административных органов. Тормозом в этом процессе является неготовность государств безоговорочно признавать выданные в других странах ордера на арест ввиду различия судебных систем, а порой и недоверия друг к другу. Наибольшего прогресса в упрощении выдачи добились страны-члены Европейского союза, которые ввели в отношениях между собой так называемый «*Европейский ордер на арест*». Фактически он предполагает автоматическое исполнение запроса о передаче предполагаемого преступника, без проверки этого запроса с точки зрения содержания.

Выдача и передача. С выдачей часто отождествляют другие виды международной правовой помощи, в частности, те, которые официально называются «передачей». В частности: передача лица международному судебному органу (такому, как Международный трибунал по бывшей Югославии или Международный уголовный суд); передача осужденных (для отбывания наказания в другом государстве, нежели то, в котором вынесен приговор). Именно эта процедура была применена в 2007 при передаче Ливией Болгарии группы болгарских медсестёр, приговорённых к смертной казни.

2. Украина находится на том этапе развития, когда реалии жизни диктуют необходимость реформирования как правовой системы в целом, так и отдельных ее отраслей. В этих условиях пробелы национального законодательства в определенной степени заполняются не только путем создания собственных правовых норм, но и за счет норм международных договоров.

Заключая договоры о правовой помощи, наше государство способствует налаживанию и укреплению международных связей и расширяет свою правовую базу.

Применения договоров о правовой помощи по уголовным делам обусловлено необходимостью тесного сотрудничества государств в борьбе с преступностью, которая не знает территориальных границ и представляет угрозу не только отдельной стране, но и всему мировому сообществу.

Можно выделить пять основных форм отношений в сфере международной борьбы с преступностью: 1) получение доказательств из-за границы для использования в расследовании, 2) выдача преступников; 3) передача уголовного производства; 4) передача надзора за условно осужденными или условно освобожденными лицами; 5) передача осужденных лиц.

Проблема выдачи преступников (в научной литературе довольно распространенным является использование термина «экстрадиция») является одной из самых сложных среди отношений международной правовой помощи, что объясняется комплексностью этого института. Данный правовой институт уголовному праву Украины до недавнего времени был неизвестен и вошел в национальное законодательство путем имплементации норм международных договоров.

Появление этого института в правовой системе Украины обуславливает необходимость теоретико-правового исследования сущности, природы основных элементов отношений, регулируемых его нормами.

О сложности экстрадиции может свидетельствовать и то, что в теории права для обозначения этого правового явления применяется термин «выдача преступников». Однако, понимая под этим выдачей весь круг отношений, составляющих предмет правового регулирования института экстрадиции, мы сужаем сферу применения его норм, поскольку охватываем только тот ее разновидность, когда выдачи подлежат лица с целью приведения в исполнение приговора, вступившего в законную силу. Кроме того, согласно ст. 62 Конституции Украины лицо считается невиновным в совершении преступления, пока его вина не будет доказана в законном порядке и установлена обвинительным приговором суда. Следовательно, преступником является лицо, в отношении которого вступившим в законную силу обвинительный приговор суда. Попутное заметим, что выдача может распространяться как на лиц, обвиняемых в совершении преступления, так и на осужденных. Поэтому применение указанного термина во всех случаях, когда имеют место экстрадиционные правоотношения является противоречащим принципам права, в частности принципа презумпции невиновности.

В теории уголовного права наблюдается отождествление некоторыми учеными выдачи с передачей осужденных. Однако это самостоятельные правовые институты, каждый из которых имеет свой предмет правового регулирования, которое обеспечивается комплексом норм на национальном и международном уровне. Кроме того, передаются только осужденные. Это делается с целью обеспечения отбывания ими наказания, как правило, в государстве, гражданами которого они являются. Поэтому представляется неправильным отнесение к источникам выдачи тех нормативных актов, нормы которых регулируют вопросы, связанные с передачей преступников.

При исследовании института выдачи в разрезе материального уголовного права важное значение приобретают вопросы объектно-субъектного состава экстрадиционных отношений. Эта проблема неоднократно выносилась на рассмотрение учеными прошлого века, освещалась во многих научных работах, имеет дискуссионный характер и сейчас.

В трудах Д. Даневского, Л. Комаровского, А. Степанова и других авторов есть целые разделы о подлежащих выдаче. Наши же современники для обозначения таких лиц вводят понятие «субъект выдачи». В. Панов, в частности, относит к нему физическое лицо, обвиняемое в совершении преступления или осужденную за его совершение. С целью установления субъектного состава правоотношений, возникающих в связи с выдачей преступников, следует обратиться к определению института выдачи. В XIX в. общепринятым было такое определение: выдача (*extraditio*) - это государственный акт, в силу которого лицо, обвиняемое или уже осуждено за преступление, совершенное им за пределами того государства, на территории которой она в данный момент проживает, передается правительству государства, компетентной судить ее и наказать. Выдача преступника - это передача такого лица государством, на территории которого он находится, другому государству для суда над ним или для применения к нему наказания. В приведенных определениях делается акцент на том, что правоотношения экстрадиционного характера возникают между государствами (запрашиваемой и запрашивающей сторонами), которые вступают в них с целью обеспечения реализации задач борьбы с преступностью. Субъект преступления, находящийся за пределами государства, на территории которого или против интересов которого было совершено преступление, при обращении последней в запрашиваемой стороне с запросом о выдаче выступает собственно не субъектом правоотношений, при этом возникают, а объектом, поскольку действия государств сводятся к физической передаче этого лица друг другу. В свое время такого мнения придерживался и профессор М. Таганцев, указывая на то, что объектом выдачи может быть лицо, совершившее деяние, признаваемое преступным как по закону государства, которая требует выдачи, так и по закону государства, от которого выдача требуется. Экстрадиционные правоотношения - это отношения, в которых субъектом выступают государства. Основаниями возникновения экстрадиционных правоотношений, составляющих предмет института выдачи, являются фактические составы, элементами которых выступают факт совершения общественно опасного, уголовное наказуемого деяния (преступления) и пребывания лица (субъекта преступления) вне юрисдикции государства (на территории которого или против интересов которого было совершено преступление), наделенного суверенной властью привлечь к уголовной ответственности и осудить человека, выдача которого запрашивается.

Орлов В.А.,
аспирант кафедры конституционного, административного
и международного права
Мариупольского государственного университета

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МУНИЦИПАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ В ГЕРМАНИИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ

Конституции европейских государств гарантируют право территориальной общины самостоятельно решать вопросы местного значения, основоположными среди которых являются вопросы поддержания на должном уровне общественного порядка на территории проживания общины. Состояние общественного порядка имеет актуальное значение для функционирования эффективного местного самоуправления, что в полной мере относится и к Украине. Однако, создание муниципальной милиции в Украине сталкивается с рядом теоретических и правовых проблем, органы местного самоуправления пока что не готовы принять на себя ответственность за состояние общественного порядка на территории проживания общины, а государство не готово к децентрализации правоохранительных функций. Основные причины – несовершенство и пробелы в правовом регулировании деятельности органов внутренних дел, незавершенность административно-территориальной реформы, недостатки в организации местного самоуправления. Безусловно, такие реформы и соответствующие изменения в действующем законодательстве необходимо осуществлять, учитывая имеющийся мировой опыт, в частности опыт Германии, который даст возможность найти оптимальное решение в процессе создания и формирования муниципальных органов охраны общественного порядка. Положительные и негативные аспекты опыта Германии по децентрализации системы правоохранительных органов, осуществляющих охрану общественного порядка и безопасность, нуждаются в надлежащем научном освещении и осмыслении.

Согласно Конституции Федеративной республики Германии (ФРГ), которая принята 23 мая 1949 года, в государстве признано местное самоуправление. Согласно параграфу 2: “Муниципалитетам должно быть предоставлено гарантированное право рассматривать в рамках закона все их местные дела под свою ответственность”. Таким образом, согласно законодательству ФРГ основное регулирование отношений в сфере местного самоуправления осуществляется на уровне федеральных земель, то есть конституциями, законами и другими актами органов государственной власти федеральных земель.

В Германии муниципальная полиция получила развитие относительно недавно. Например, в городе Дармштадт Германии, муниципальная милиция была создана 18 декабря 2007 г., когда местным советом была принята “Программа мер по предупреждению правонарушений и поддержанию законности и порядка”. Толчком к созданию муниципальной полиции был тот факт, что меры, предпринимаемые государственными органами правопорядка не были достаточными, чтобы поддерживать общественный порядок в городе на надлежащем уровне. Участились жалобы населения о назойливом попрошайничестве на улицах города, загрязнении окружающей среды, разрушении памятников и вандализме, скоплении бездомных людей, лиц, которые употребляют наркотики, на площадях города. Мэр города Дармштадт Вальтер Хоффман, так прокомментировал создание муниципальной полиции: “Программа регулирует надлежащим образом проблемы связанные с состоянием общественного порядка в городе, обеспечивает баланс между толерантностью и социальной ответственностью, между свободой и безопасностью. Возможность граждан города Дармштадт, чувствовать себя в безопасности и не бояться находиться в общественных местах, является приоритетной задачей”. Муниципальная полиция города Дармштадт работает во взаимодействии с государственной полицией, и согласно решению городского совета выполняет функции: соблюдение экологического законодательства и санитарных правил (например: предотвращение незаконных свалок, выгула домашних животных, в неустановленных местах, загрязнению природы); соблюдение законодательства о миграции (например: проверка правового режима пребывания иностранцев, выполнение депортации); обеспечение общественной безопасности и общественного порядка (например: поддержка порядка на массовых мероприятиях, патрулирование улиц, принудительное помещение психически больных людей в психиатрические учреждения); охрана частной и коммунальной собственности (например: недопущение деятельности “граффити”); соблюдение предпринимательского законодательства и проверка соблюдения правил торговли

(например: выявление нелегальной занятости населения, проверка деятельности индустрии туризма, деятельности предприятий связанных с букмекерским бизнесом). Для выполнения возложенных на нее функций сотрудники муниципальной полиции наделены, согласно законодательству, полномочиями сотрудников государственных правоохранительных органов. Сотрудники муниципальной полиции проходят обучение как сотрудники государственной полиции, носят униформу установленного местным советом образца.

Также можно привести пример создания муниципальной полиции в городе Кёльне Германии, которая была создана 13 мая 2004 года. Предпосылками создания муниципальной полиции, исходя из “Положения о полиции общественного порядка города Кёльна”, было то обстоятельство, что граждане Кёльна не чувствовали себя на улицах города в безопасности. В городе участились карманные кражи, квартирные кражи, грабежи. Городским советом Кёльна были приняты “Положения о полиции общественного порядка города Кёльна”. Согласно Положению муниципальная полиция осуществляет деятельность по охране общественного порядка и предупреждению правонарушений в общественных местах. Создание муниципальной полиции было призвано освободить государственную полицию от данных функций, и сосредоточить внимание на выполнении обязанностей по раскрытию преступлений. Муниципальная полиция города Кёльн, действует как вспомогательная полиция, которая оказывает помощь государственной полиции, обеспечивает выполнение решений муниципалитета по обеспечению общественного порядка на территории города.

Решение органа местного самоуправления на примере города Кёльна, свидетельствует о сознательном шаге к переосмыслению подхода к обеспечению общественного порядка на территории муниципалитета, и создало условия к пониманию, что собственная безопасность и общественный порядок в руках самих граждан. Согласно тексту Положения об образовании муниципальной полиции, местные органы власти при организации деятельности муниципальной милиции строго соблюдают разделение полномочий между государственной и муниципальной полицией. Так, деятельность муниципальной полиции Кёльна сосредоточена по следующим направлениям: обеспечение общественного порядка во время массовых мероприятий; обеспечение безопасности дорожного движения; рассмотрение дел о дорожно-транспортных происшествиях; деятельность патрульно-постовой службы по охране общественного порядка; охрана собственности граждан и коммунальной собственности. Муниципальная полиция в этом городе обеспечивается униформой, которая идентична униформе государственной полиции, и отличается только знаками отличия (шевронами с гербом города и указанием “городская полиция”).

Согласно изучению научной литературы, проведенного исследования можно сделать вывод, что преимуществами создания муниципальной полиции в Германии являются: увеличение количества полицейских, которые патрулируют в общественных местах; присутствие полиции создаёт чувство безопасности у граждан; психическое и физическое облегчение деятельности сотрудников государственной полиции; высвобождение сотрудников государственной полиции для выполнения основных задач государственной полиции - борьбы с преступностью. Создание муниципальной полиции в городах Германии носит демократический характер, и проходит только согласно волеизъявлению членов общины. Государство в свою очередь не мешает местному самоуправлению свободно развиваться и использовать свои конституционные права в полном объеме. Анализируя источники по проблеме исследования важно заметить, что муниципальная милиция в Германии полностью справляется с положенными на нее функциями, что приводит к одобрению деятельности муниципальной полиции населением коммуны, и поднимает авторитет местной власти.

Анализ опыта Германии по децентрализации системы органов, которые охраняют общественный порядок, даёт основания считать, что эффективность работы муниципальной полиции Германии прямо зависит от традиционно высокой роли местного самоуправления и специфики административно-территориального деления. Поэтому перед решением вопроса децентрализации правоохранительной функции в Украине нужно завершить все этапы административной реформы (в том числе провести административно-территориальную реформу), увеличить роль местного самоуправления в вопросах налоговой и бюджетной сфер.

Использованная литература:

1. Alexi R. Verfassungsrecht und einfaches Recht/ Robert Alexi. - Berlin: WB Druck GmbH&Co., 2002.- 555 s.

2. Balance zwischen Freiheit und Sicherheit beim "Darmstadter Modell"[Електронний ресурс]=Баланс между свободой и безопасностью в "Дармштадтской модели"— электр. дан. - Дармштадт: Wissenschaftsstadt Darmstadt. Официальный веб-сайт города Дармштадт, 2010 - Режим доступа: <http://www.dafacto.com/artikel/ar/09680/>. - Название с экр.- Язык нем.
3. Einrichtung einer Stadtpolizei in Köln [Електронний ресурс]= Создание муниципальной милиции в Кёльне. – Электр. дан. - Кёльн: www.fdp-koeln.de. Официальный веб-сайт города Кёльна, 2010 - Режим доступа:<http://www.fdp-koeln.de/index.php?l1=7&l2=0&l3=1&pid=415&kid=4>. - Название с экр.- Язык. нем.
4. Koenign C. Kommunalrecht (Polizeirecht- und Ordnungsrecht) / C. Koenign// Zentrum für Europäische Integrationsforschung.- Bonn, 2009. - S. 54-67.
5. Кононов А.М. Муниципальная полиция за рубежом / А.М. Кононов// Конституционное и муниципальное право. - 1999.- № 1.- С. 42-43.

Полкунова О.О.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Мариупольського державного університету

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Діяльність держави, функціонування її управлінського апарату здійснюються через державну службу, яка є особливим інститутом сучасної держави.

Розбудова державності України має супроводжуватися відповідним розвитком та удосконаленням державної служби. Метою реформування цього інституту є становлення справді професійної, високоефективної, стабільної та авторитетної державної служби.

Основними цілями і завданнями державної служби як інституту української держави є: охорона конституційного устрою, створення умов для розвитку відкритого громадянського суспільства, захист прав та свобод людини і громадянина; забезпечення ефективної діяльності державних органів відповідно до їх повноважень і компетенції.

Здійснення економічних і соціальних перетворень, досягнення економічного росту і виконання державою управлінських послуг на високому рівні, просування в напрямку європейської інтеграції можливо тільки за умови створення ефективної системи державного управління, що відповідає стандартам демократичної, правової держави із соціально орієнтованою ринковою економікою.

З цією метою в Україні проводиться широкомасштабна адміністративна реформа, невід'ємною частиною якої є реформування системи державної служби, а саме: створення оновленого, дієздатного державного апарату, становлення професійної, політично нейтральної й авторитетної державної служби.

Стратегія реформування системи державної служби передбачає удосконалювання класифікації посад державних службовців. У побудові системи сучасної державної служби необхідно виходити з чіткого визначення функцій органів державної влади і посадових осіб, створення оптимальної структури управління і розмежування кожного органу.

У будь-якому сучасному суспільстві апарат державного управління практично цілком побудований на бюрократичних принципах. Важко уявити сучасну державу без розвинутої системи бюрократії.

Але значення поняття «бюрократії» чітко не визначено. Існують різні точки зору з цього приводу, вченні, так і не дійшли згоди з цього приводу.

Виникнення бюрократичної структури, згідно з теорією М. Вебера, пов'язано з проявами приватногосподарської діяльності, з необхідністю існування посередника між виробниками і засобами виробництва. В ідеалі бюрократії притаманні ведення технічних справ компетентними і безпристрасними виконавцями відповідно до закону і процедури, упорядковане діловодство, незалежність від суб'єктивних впливів. Словом, в умовах організації сучасного типу існує держава загальнообов'язкових регламентованих процедур, виконання яких не залежить від того, хто саме і стосовно кого їх виконує. Усі рівні перед єдиним порядком. Уніфікація стає гарантією проти недоліків конкретних людей і можливих зловживань. Такою є концепція раціональної бюрократії за М.Вебером.

В. Вільсон розглядав поняття бюрократії як: наявність єдиного керуючого центру в будь-якій системі управління як необхідна передумова її ефективності і відповідальності, структурну подібність усіх сучасних урядів, відокремлення управління від політики, професіоналізм службовців, організаційна ієрархія як умова фінансової та адміністративної ефективності, наявність гарної адміністрації як необхідна умова модернізації людської цивілізації і досягнення благополуччя.

М. Вебер і В. Вільсон, йдучи з різних боків, сформувавши по суті аналогічні концепції. Адже, за М. Вебером, бюрократична організація — це організація, що технічно самоутворилася з усіх мислимих організаційних форм.

М. Вебер і В. Вільсон сприймали бюрократію позитивно.

Принципово протилежного погляду на бюрократію дотримував К. Маркс. Якщо М. Вебер у трактуванні бюрократії виступав як ціннісний нейтральний позитивіст, К. Маркс з його відкритим ціннісним запереченням універсальної соціальної корисності держави стоїть у своєму ставленні до бюрократії на прямо протилежних позиціях. Тут він повний нігіліст. Бюрократія в його розумінні є абсолютним злом. Крім К. Маркса, з критикою бюрократії виступали такі політологи і соціологи, як Л. Мізес, Р. Мертон та інші. Вони вважали, що бюрократія досить швидко стає активним суб'єктом владних відносин, політизується, чиновники використовують бюрократичні методи як самоціль для реалізації приватних інтересів (Р. Мертон); при пануванні бюрократії людина не може вважати себе вільною (Л. Мізес).

Але якщо прийняти такого роду критику за повний аналіз, то залишається незрозумілим, яким чином і чому сучасні буржуазні державні апарати в різних країнах не тільки не «руйнуються під вагою власних злочинів», а й успішно справляються з рішенням важливіших проблем і до того ж користуються у громадян високим авторитетом.

Сучасна концепція бюрократії. Сучасна концепція бюрократії (її ще називають «реалістичною») фактично є зараз пануючою в країнах західної демократії. По суті йдеться про поступове доповнення і модернізацію веберівської моделі.

Біялер зазначав, що найбільше відповідає ідеальним принципам прогресивна бюрократія, коли адміністрація залежить від споживачів і керується їхніми інтересами, тоді вона гнучка, мобільна. Негативними типами, на його думку, є бюрократія, пов'язана з політичним лідером, і корпоративна бюрократія.

Таким чином, реалістичне трактування бюрократії — це підходи, що розвиваються і поєднують основи веберівської теорії з критикою її абсолютизації як універсального зразка. Основа критики двояка — наукова і світоглядна.

Наукова критика ґрунтується насамперед на даних сучасних соціології і психології, що свідчать про величезну роль неформальних зв'язків між людьми, а також їхніх почуттів, орієнтації, настанов, — обставина, недооцінена послідовниками «чистої» веберівської моделі.

Світоглядна критика, з одного боку, заснована на гуманістичних і загальнодемократичних ідеалах, з іншого — багато в чому відтворює нігілістські концепції відчуження людини в системі бюрократичних відносин.

У сфері державної служби реформування спрямоване на забезпечення її результативного, економічного та ефективного функціонування. Це означає необхідність функціонування державної служби в режимі досягнення поставлених цілей з мінімальними витратами.

Проблема підвищення результативності та ефективності державної служби традиційно вирішується за допомогою вдосконалення формальної організації. Головні організаційні принципи в цьому відношенні такі: цільова організація функціонування і відповідна їй структура міністерств, департаментів, агентств та інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування; поєднання однотипної діяльності в єдиних підрозділах органу; відповідність і поєднання влади (повноважень) та власності; забезпечення єдиначальності в тому розумінні, що кожна група підлеглих має одного керівника; обмеження кількості підлеглих, що підпорядковуються одному керівникові; диференціація лінійної, функціональної та штабної діяльності; використання принципу управління по відхиленнях, тобто дії керівництва мають випереджаючий характер і спрямовані на відновлення нормального перебігу управлінського процесу у разі появи відхилень; забезпечення ланцюга команд зверху донизу і відповідальності знизу доверху.

Ефективність функціонування державної служби значною мірою залежить від якості персоналу. У зв'язку з цим особлива увага в західних країнах приділяється залученню кращих кандидатів на

кожну посаду державного службовця, відбору їх на конкурсній основі та забезпеченню просування кадрів на підставі службових заслуг.

Таким чином, головне завдання державної служби полягає в результативному та ефективному забезпеченні комплексної взаємопов'язаної діяльності, спрямованої на вироблення і втілення в життя державної політики і рішень, здійснення регулятивних та обслуговуючих функцій в інтересах усього суспільства або його окремих сегментів.

Використана література:

1. Державна служба: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 344 с.
2. Указ Президента України "Про стратегію реформування системи державної служби в Україні" №599 від 14 квітня 2000р.
3. Державне управління: теорії і практика / За заг. ред. В.Б. Авер'яно-ва.-К., 1998.-С. 188.

Рыбак Л.В.,
студентка 3 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ЗАЩИТА СУБЪЕКТОВ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА

Защита субъектов уголовного процесса от угроз со стороны преступников является одной из важных проблем, от решения которой зависит эффективность дознания, досудебного следствия и правосудия в целом.

К сожалению, сегодня эффективность системы обеспечения безопасности субъектов уголовного процесса вызывает обоснованные сомнения, что является следствием не только обострения криминогенной ситуации в государстве, низкого уровня правовой культуры общества, недостаточного финансирования, но и несовершенства законодательства. Показательным является тот факт, что основные источники регулирования данной сферы общественных отношений такие как Закон Украины «Об обеспечении безопасности лиц, принимающих участие в уголовном судопроизводстве», Закон Украины «О государственной защите работников суда и правоохранительных органов», Уголовно-процессуальный кодекс Украины, существенно не пересматривались.

Решение многих проблем, возникающих в процессе обеспечения безопасности конкретного лица (противоправное воздействие со стороны органов, обеспечивающих безопасность, утечка информации о защищаемом лице, неэффективность отдельных мер и т.д.), видится в устранении противоречий между Кодексом и специальными законами, пересмотре компетенции органов, обеспечивающих безопасность, уточнении процедур принятия решений о применении и отмене мер безопасности, совершенствовании порядка обжалования принимаемых в процессе обеспечения безопасности решений, разработке новых и дополнении существующих процедур осуществления конкретных мер безопасности.

В соответствии со статьей 2 Закона об обеспечении безопасности лиц, принимающих участие в уголовном судопроизводстве на обеспечение безопасности имеют право: лицо, заявившее о преступлении, потерпевший и его представитель в уголовном деле; подозреваемый, обвиняемый, защитники и законные представители; гражданский истец и ответчик; свидетель, эксперт, специалист, переводчик и понятой; члены семьи и близкие родственники вышеперечисленных лиц, если путем угрозы или иных противоправных действий по отношению к ним осуществляются попытки повлиять на участников уголовного судопроизводства.

Целью Закона об обеспечении безопасности лиц, принимающих участие в уголовном судопроизводстве является «обеспечение безопасности лиц, принимающих участие в уголовном судопроизводстве... от противоправных посягательств с целью создания необходимых условий для отправления правосудия». Данная цель одновременно является критерием определения круга «подзащитных» лиц.

Однако защита устанавливается для лиц только на время процесса. Таким образом, например, не имеют право на защиту осужденный, изобличивший в преступлении соучастников и потому подвергающийся угрозам с их стороны, или свидетели после окончания процесса. Месть осужденному или свидетелям за участие в выявлении, предупреждении, прекращении, раскрытии или

расследовании, судебном рассмотрении преступления не влияет на результативность уголовного судопроизводства и находится за его пределами, поэтому как основание для обеспечения безопасности анализируемым законом не рассматривается.

В системе органов, обеспечивающих безопасность, законодатель выделяет, с одной стороны, органы, принимающие решение о применении к конкретным лицам меры безопасности (органы дознания, следователь, прокурор, суд), а с другой — органы, осуществляющие меры безопасности в отношении нуждающихся в этом лиц (спецподразделения органов внутренних дел, Служба безопасности Украины, органы временного содержания и исполнения наказаний). При этом законодательство недостаточно четко разграничивает полномочия указанных субъектов, зачастую возлагая на них одинаковые функции, что не способствует повышению эффективности их деятельности и усилению их процессуальной самостоятельности.

По мнению Бондаренко О. и Сафронова С., «лицо, взятое под защиту, уже находится в определенной зависимости от тех органов, которые ее осуществляют. В психологическом плане человек ощущает свою незащищенность и зависимость своих интересов (сохранение жизни, здоровья, имущества и т.д.) от других. Лицо, боясь потерять защиту, может поставить себе целью, даже на подсознательном уровне, — оставаться объектом защиты, что в свою очередь может способствовать необъективным показаниям. Необъективность может проявляться в различных формах — полное либо частичное перекручивание фактов, высказывание своих предположений в категорической форме, заполнение пробелов памяти субъективными умозаключениями и т.д. Нецелесообразно исключать и возможность «шантажа» лица, взятого под защиту, со стороны субъекта, который осуществляет или принимает решение о применении мер безопасности. В связи с чем предлагается, чтобы обеспечение мер безопасности выполняли самостоятельные органы, которые не входили бы в состав структур Службы безопасности Украины и органов внутренних дел».

Так же, в связи с взятием под защиту, применением мер безопасности (личная охрана, помещение в безопасное место и т.д.) лицо испытывает изменения в привычном образе жизни, ограничение в действиях, сложности в реализации своих гражданских прав, выполнении обязанностей. На орган, осуществляющий меры безопасности, законом должна быть возложена обязанность способствовать реализации гражданских прав защищаемого лица, отстаиванию его интересов: получение заработной платы, пенсии, медицинской помощи, корреспонденции, доступ к прессе, информации, банковским операциям, контакты с работодателем, осуществление предпринимательской деятельности, возможность заниматься спортом, отдых, розыск родственников, принятие наследства, установление необходимых контактов и т.д.

Гарантирование безопасности защищаемого лица включает также психологический комфорт, нормальную социальную адаптацию к окружающей среде, что подразумевает также возможность привлечения психолога к работе с защищаемым лицом.

Использованная литература:

1. Закон Украины «Об обеспечении безопасности лиц, принимающих участие в уголовном судопроизводстве»
2. Закон Украины «О государственной защите работников суда и правоохранительных органов»
3. Уголовно-процессуальный кодекс Украины
4. "Юридическая газета" №649 (22) от 01/06/2010.

Самсонов В.С.,
студент ОКР «Бакалавр»
специальности «Право»
Херсонського державного університету

ПРОБЛЕМИ БІКАМЕРАЛІЗМУ В УКРАЇНСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ

Україна протягом новітньої історії незалежності знаходиться в пошуку ефективної моделі політичного управління. Отже, пошук ефективної моделі дієвості парламенту, як запорука функціонування всього державного механізму, відноситься до числа актуальних і гостро дискусійних проблем у державотворенні. Недосконалість механізму розподілу функцій та повноважень між різними гілками влади можна подолати, як свідчить світовий досвід, в тому числі і за допомогою бікамерального парламенту.

Класична модель двопалатності передбачає формування верхньої палати за територіальним або регіональним представництвом і нижньої палати - за політичним або індивідуальним депутатським представництвом. Як правило ця модель найбільш притаманна федеративному устрою держав і практично найбільш відповідає вимогам законодавчого їх забезпечення. Враховуючи унітарність України, застосування такої моделі призведе до інституціонального конфлікту форми і змісту, бо вони ні в якому разі не будуть співпадати, що в свою чергу неминуче призведе до пошуку нових компромісних моделей двопалатності.

Структура парламенту є однією з важливих характеристик як самого парламенту, так і держави загалом, що справляє досить значний вплив на рівень ефективності діяльності вищого представницького органу держави, його здатність відображати соціальні і політико-територіальні впливи, які існують у суспільстві. На наш погляд, найбільш оптимальною для України є наступна модель формування палат парламенту та процедури прийняття в них рішень.

Парламент (Верховна Рада України) складається з двох самостійних палат, жодна з яких не може діяти сама по собі і, навпаки, вимушені у спосіб, визначений правовими нормами, взаємодіяти між собою. Верхня палата парламенту – орган представників територіальних громад, які об'єднані за цим принципом у комісії для здійснення своїх повноважень.

Нижня палата парламенту є органом депутатів, обраних за списками політичних партій та їх блоків, які об'єднані у фракції для відстоювання своїх політичних поглядів та виконує окрему специфічну функцію і, відповідно до неї, — відносну самостійність у її реалізації. Склад нижньої палати парламенту обирається на підставі загальних та прямих виборів за пропорційно-партійною системою в одному загальнонаціональному виборчому окрузі, відповідно до відсотка голосів виборців та встановленому прохідному бар'єрі. Вона складається зі трьохсот депутатів, які обираються терміном на п'ять років. В стінах парламенту депутати створюють фракції і формують парламентську більшість. Внутрішній порядок існування, утримання та безпосередньо діяльність Верхньої і Нижньої палати парламенту визначається Регламентом, а їх повноваження визначаються Конституцією України. Палати парламенту вважаються постійно діючими органами, для яких передбачається сесійний порядок здійснення повноважень, які скликаються відповідно до регламентної норми, передбаченої окремо для кожної з палат.

Верхня палата парламенту розглядає в комісіях правові акти. Комісії напрацьовують свої рекомендації стосовно схвалення або відхилення правового акта і передають його для подальшого узгодження на пленарному засіданні Верхньої палати парламенту. Верхня палата заслуховує рекомендації комісій і без розгляду простою більшістю голосів від не менш половини від загальної кількості повноважних і регіональних представників палати узгоджує або відхиляє наданий правовий акт. В разі відхилення правового акта він повертається на доопрацювання або повернення заявнику в залежності від рекомендацій, наданих комісіями Верхньої палати парламенту. В разі узгодження правовий акт надходить до Нижньої палати парламенту, де з ним попередньо знайомляться у фракціях для напрацювання зауважень і пропозицій і визначення стосовно його прийняття, доопрацювання або зняття з розгляду. Якщо правовий акт приймається в першому читанні, згідно з регламентною нормою простою або конституційною більшістю голосів, то він направляється на підпис і затвердження Президенту України. Якщо правовий акт приймається в першому читанні простою більшістю голосів депутатів за основу, то він направляється на доопрацювання, згідно із зауваженнями та пропозиціями депутатів, і, пройшовши процедуру узгодження в Верхній палаті парламенту, повертається для прийняття у другому читанні Нижньою палатою парламенту. В разі прийняття він направляється на затвердження і підпис Президенту України, а в разі неприйняття — знімається з розгляду і повертається його замовнику.

Сенатори обираються на 7 років з ротацією депутатського корпусу через кожні 3,5 роки. Це має на меті збереження певної спадкоємності, а також обрання нових senatorів з урахуванням динаміки електоральних уподобань, забезпечує спадкоємність у стратегічних напрямках розвитку суспільства та знижує конфліктогенність в умовах парламентських та президентських виборів.

До складу Верхньої палати, як свідчить досвід, доцільно включити в якості постійних senatorів экс-президентів країни. Виконання функцій та розподіл повноважень між різними палатами залежатиме від принципів формування Верхньої палати. В залежності від цього кількісний склад Верхньої палати може коливатися (від 81 до 140 senatorів).

Введення двопалатного парламенту потребує суттєвої ревізії усієї Конституції України. Має бути врахований цілий ряд факторів, таких як виборча система, перегляд перерозподілу функцій між

гілками влади, повноваження органів місцевого самоврядування та ін. Верхня палата парламенту має отримати повноваження чи то за рахунок поділу повноважень нинішньої Верховної Ради між двома палатами, чи за рахунок передачі деяких повноважень президента. Потребує обговорення і те, з яких регіональних представників і яким чином формуватимуть верхню палату. Головною проблемою залишається децентралізація повноважень між центром та регіонами.

Одним з позитивних аргументів на користь двопалатності є можливість представництва регіонів та сприяння з боку центрального уряду у розв'язанні регіональних проблем. Як свідчить світовий досвід, наприклад Польщі, запровадження бікамералізму потребує одночасно адміністративної реформи та реформи місцевого самоврядування.

Запровадження двопалатного парламенту має наступні вкрай важливі наслідки:

- Посилюється система стримувань та противаг не лише між різними гілками влади, а й в середині парламенту.
- Верхня палата є запобіжником олігархізації усього процесу державного управління та законотворчого процесу, надмірної партизації, враховуючи, що сучасні партії України не виконують функції представництва інтересів різних верств населення.
- Важливим наслідком є забезпечення стабільності законодавчого процесу.

Використана література:

1. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії: Монографія /За заг. ред. д.і.н., проф. А.І. Кудряченка.-К.:НІСД, 2007.-396 с.
2. Томенко М. Український парламентаризм у контексті історичного розвитку та сучасної практики // Хроніка 2000.- К.,1998.-№ 27-28.-С. 232-242.
3. Шемшученко Ю. Теоретичні засади розвитку українського парламентаризму //Право України.- 1998.-№ 1.-С. 17-20.
4. Кислий П., Вайз Ч. Становлення парламентаризму в Україні на тлі світового досвіду.-К.,2000.- 414 с.
5. Маляренко В. Створення двопалатного парламенту в Україні – необхідна умова утвердження демократії, гарант законності і правопорядку в державі //Право України.- 2009.-№ 6.- С.12-17.

Саул Т.В.,

студентка 2 курсу

спеціальності «Право»

Маріупольського державного університету

ОБ'ЄКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Правовідносинам завжди традиційно приділялась значна увага у вітчизняній та зарубіжній юридичній науці. Йдеться передусім про поняття правовідносин, їх види, структуру, характеристики окремих складових правовідносин. При цьому якщо поняттю правовідносин, їх класифікації, дослідженню правової природи суб'єктів правовідносин, юридичних фактів присвячено чимало праць, то проблема визначення юридичної природи об'єктів правових відносин (об'єктів права) залишається відкритою як у загальній теорії права, так і в галузевих юридичних науках. Не є винятком і наука конституційного права.

Як правило, наука конституційного права перебуває під впливом здобутків загальної теорії права. Значною мірою невизначеність категорії «об'єкт конституційного права» (як і «об'єкт конституційно – правових відносин», що є фактично ідентичними) була започаткована ще в науці конституційного (державного) права СРСР. Невизначеність об'єкта права існує також і в інших галузях права, зокрема в адміністративному, міжнародному праві.

Здобутки загальної теорії права до сьогодні перебувають під впливом трьох основних доктринальних підходів до об'єктів правовідносин, що були започатковані ще за радянської доби. Разом з тим, слід зазначити, що останнім часом у вітчизняній правовій науці посилюється інтерес щодо дослідження юридичної природи об'єкта права. Зокрема Є.Курінний зазначає, що об'єкт права

має бути найголовнішою категорією в ієрархії системи правових елементів. Російські вчені також перебувають значною мірою під впливом радянської теорії щодо об'єкта правовідносин. Деякі вчені зазначали, що конституційні-правовідносини взагалі не мають свого об'єкта. Інші говорили, що кожній галузі права властивий свій, індивідуальний об'єкт правовідносин. І ці суперечки тривають і досі, і тому треба нарешті покласти цьому край.

Для вирішення цього питання науковці розробили свої пропозиції. Вчені чудово розуміють, що конституційне право України знаходиться на етапі свого становлення, тому багато питань ще не розкрито ось зокрема поняття об'єкта конституційного права та їх класифікація теж ще не до кінця досліджена.

На погляд деяких вчених це сталося тому що в радянські часи цим питанням приділялась незначна увага, а незалежність Україна здобула двадцять років тому і саме з цієї причини ми досі маємо розвинутого свого конституційного права і багато понять в конституційному праві узяті ще з радянських часів. Тому вчені пропонують залучити всіх правознавців українських, російських та інших, щоб на основі їхніх праць, поглядів було складено найбільш точне поняття об'єкта конституційного права та їх класифікація. І держава повинна цьому сприяти, бо конституційне право - це провідна галузь права на основі якої базуються інші галузі права і в ньому не повинно бути таких прогалин.

Багато фахівців бачать рішення цієї проблеми саме в об'єднанні всіх вчених конституціоналістів. На їх погляд потрібно створити комісії з вчених конституціоналістів і розподілити їх по групах, щоб кожна група займалась окремою проблемою і можливо таким шляхом вдасться заповнити хоча б найбільші прогалини, можливо щось треба буде змінювати, але це реальний шанс поліпшити становище. Не можна тягти далі з вирішенням цієї проблеми, бо вони мають властивість накопичуватись і тому чим раніше ми їх вирішимо тим легше нам буде далі розвиватись і відкривати щось нове і застосовувати його на практиці.

Свірський Б.М.,
к.ю.н., професор кафедри
конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНЕ ТА УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО З ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Основним (базовим) міжнародно-правовим документом, спеціально присвяченим захисту прав жінок, є Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Для спостереження за ходом її здійснення було засновано Комітет по ліквідації дискримінації щодо жінок, що складався на момент обрання чинності Конвенцією з вісімнадцяти експертів. Конвенція була прийнята з метою недопущення дискримінації жінок, оскільки держави-учасниці занепокоєні тим, що, незважаючи на вже прийняті Організацією Об'єднаних Націй та її установами загальні резолюції, декларації та рекомендації, як і раніше мала місце значна дискримінація щодо жінок, що перешкоджало і перешкоджає участі їх на рівні з чоловіками у політичному, соціальному, економічному та культурному житті своєї країни, заважає зростанню добробуту суспільства і сім'ї тощо. Конвенція визначає поняття «дискримінація щодо жінок» як будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямоване на ослаблення чи зведення нанівець визнання, користування або здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі.[1]

Зокрема, згідно зі ст. 2 Конвенції держави-учасниці мають включити принцип рівноправності чоловіків і жінок у свої національні конституції або інше відповідне законодавство, якщо цього ще не було зроблено, та забезпечити за допомогою закону практичне здійснення цього принципу. Частина 2

Конвенції присвячена заходам для ліквідації дискримінації щодо жінок у політичному та суспільному житті, а частина 3 – в галузі освіти та зайнятості.

Велика кількість міжнародно-правових документів щодо забезпечення соціально-економічних прав жінок прийнята також Міжнародною організацією праці. З 1919 р. МОП прийняла 180 конвенцій і 187 рекомендацій з широкого спектра питань у сфері праці. Більшість документів стосується, як чоловіків, так і жінок, за ними жінки користуються такими ж правами, як і чоловіки, в різних сферах. Це основні права людини, зайнятості і навчання, умови праці або техніка безпеки і гігієна праці. Найвичерпніші стандарти містяться в Конвенції про дискримінацію в сфері праці і зайнятості № 111 і рекомендації № 111, прийнятих у 1958 р. Йдеться про проблему дискримінації взагалі за такими ознаками, як колір шкіри, стать, релігія, політичні переконання, походження, соціальної стан тощо. В документах дискримінація визначається як будь-яка відмінність, недопущення або перевага, що призводить до знищення або порушення рівноправності, можливостей або ставлення в сфері праці і занять.[2]

Конвенція щодо політики зайнятості № 122 і Рекомендація № 122, прийняті в 1964 р., визначають, що країни, які ратифікували ці документи, повинні проголошувати і дотримуватися як основної мети активної політики, спрямованої на підтримку повної, продуктивної і вільно вибраної зайнятості. [3]

Чи відповідає Конституція та законодавство України базовим міжнародно-правовим актам з цього питання?

Порівняння змісту розділу II Конституції України з міжнародними актами, зокрема з тими, що складають Міжнародну хартію прав людини, а також з Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, свідчить що в Конституції в основному містяться ті ж гарантії щодо забезпечення прав та свобод жінок, що й в міжнародно-правових актах. Це означає, що Конституція України відкриває перед державою та жінками України широку сферу можливостей щодо захисту своїх прав та свобод. Оскільки норми розділу II Конституції подекуди дослівно повторюють зміст міжнародно-правових актів (зокрема – Загальної декларації прав людини), то визнання конкретної норми чи закону неконституційним означає його невідповідність міжнародним стандартам. На даний час норми розділу I та II Конституції, у яких закріплені основні права людини і громадянина, неможливо визнати навіть теоретично такими, що не відповідають базовим міжнародно-правовим актам, оскільки прийняття її передувала довга і кропітка робота по вивченню міжнародно-правових актів та досвіду інших держав у галузі регулювання прав людини та громадянина. [4]

Використана література:

1. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. (Права людини. Міжнародні договори України. - Київ, 1992. - с. 111.
2. Конвенція щодо дискримінації в галузі праці і занять. (Права людини. Міжнародні договори України. - Київ, 1992. - с. 173
3. Конвенція щодо політики зайнятості. (Права людини. Міжнародні договори України. - Київ, 1992. - с. 189
4. Україна. Закони. Основні чинні кодекси і закони України. – Київ, 2003.

Собецька О.В.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Загальний адміністративно-правовий статус громадян, закріплений у Конституції України, є однаковим для усіх громадян України. Він передбачає рівність прав та обов'язків і є основою для набуття конкретних суб'єктивних прав. Слід звернути увагу на те, що громадянин як носій загального адміністративно-правового статусу не перебуває у трудових або службових відносинах з конкретним органом управління. До того ж між громадянином та органом не повинно бути стійкого організаційного зв'язку. За інших умов обсяг прав і обов'язків громадянина зміниться, і мову можна

буде вести про суб'єкта відносин з певним статусом, наприклад, посадову особу, державного службовця чи представника влади.

Особливість громадянина як учасника адміністративно-правових відносин полягає у такому: 1) громадяни є носіями прав і обов'язків (у тому числі і адміністративно-процесуальних) в будь-якій галузі публічно-управлінської сфери (господарській, соціально-культурній, адміністративній, політичній); 2) специфіка загального статусу громадян породжує у всіх інших суб'єктів адміністративного процесу обов'язок забезпечувати додержання їхніх прав; 3) на відміну від інших суб'єктів, громадяни не є компетентними вирішувати адміністративні справи (якщо не наділені спеціальними повноваженнями, але в такому разі вони вже належать до іншої категорії суб'єктів); 4) громадяни не можуть вступати в адміністративно-правові відносини безпосередньо один з одним.

Що стосується питання сутності правового статусу громадянина, то в теорії відсутня однаковість з даного питання. Зокрема, існують деякі розбіжності стосовно складу елементів адміністративно-правового статусу громадян. Так, за твердженням Ю.П. Битяка, адміністративно-правовий статус громадянина України встановлюється обсягом та характером його адміністративної правосуб'єктності, котру становлять адміністративна правоздатність та адміністративна дієздатність. До складу ж адміністративно-правового статусу громадян автор відносить: 1) основні (невід'ємні) права; 2) комплекс прав та обов'язків, закріплених нормативно; 3) гарантії реалізації цих прав та обов'язків, а також механізм їх охорони державою. Тим часом Ю.А. Тихомиров безпосередньо відносить правоздатність і дієздатність до елементів адміністративно-правового статусу громадян.

У вузькому значенні адміністративно-правовий статус громадянина являє собою сукупність соціальних і правових якостей громадянина як об'єкта управління. Елементами цього статусу є права, правоздатність, дієздатність, свободи, обов'язки і законні інтереси громадян.

У широкому значенні адміністративно-правовий статус включає сукупність усіх засобів, за допомогою яких визначається становище громадян в адміністративному процесі: 1) адміністративно-правовий статус у вузькому значенні; 2) правові принципи; 3) адміністративно-правові гарантії цього статусу; 4) функції, права і обов'язки інших суб'єктів адміністративно-процесуальної діяльності. Дискусійним, є віднесення останніх двох елементів до адміністративно-правового статусу громадянина в широкому значенні, що потребує додаткової аргументації. Однак характеризувати елементи адміністративно-правового статусу немає сенсу, оскільки цьому питанню приділяли увагу багато науковців, що втілювалося в численних наукових статтях, монографіях, навчальній літературі.

Здійснюючи функцію регулювання суспільних відносин, держава визначає зміст прав і свобод громадян, межі їх здійснення, встановлює заборони та відповідальність за їх порушення. Серед гілок державної влади виконавча влада посідає особливе місце. Адже саме у процесі її реалізації відбувається реальне втілення в життя законів та інших правових актів держави, практичне застосування державою важелів владно-організуючого впливу на певні процеси суспільного розвитку. Водночас через відносини з органами виконавчої влади, їх посадовими особами громадянам надається можливість практично скористатися більшістю з наданих їм Конституцією і законами України прав і свобод, виконати покладені на них обов'язки.

Зв'язок між людиною та правом найбільш повно характеризується через поняття правового статусу, в якому відбиваються всі основні сторони юридичного буття індивіда: його інтереси, потреби, взаємовідносини з державою, трудова та суспільно-політична діяльність, соціальні домагання та їх задоволення.

Слід зазначити, що майже всі норми Конституції України, які стосуються прав, свобод та обов'язків громадян, можна віднести до джерел адміністративно-правового статусу громадянина. Дійсно, при реалізації цих прав, свобод та обов'язків громадянин досить часто вступає в адміністративно-правові відносини. Наведене вище дозволяє зробити висновок, що Конституція України є основним джерелом формування та реалізації прав, свобод та обов'язків громадян і являє собою той фундамент на якому „будується” весь адміністративно-правовий статус громадянина.

Для науки адміністративного права та державно-правової практики важливими є дослідження адміністративно-правового статусу громадянина. Адміністративно-правовий статус громадянина дає можливість визначити місце та роль громадянина у державно-управлінських та інших суспільних відносинах, що регулюються нормами адміністративного права. Наявність прогалів і колізій в нормативному регулюванні адміністративно-правового статусу створює, по-перше, труднощі при здійсненні посадовими особами державних органів та органів місцевого самоврядування своїх повноважень, а по-друге, не забезпечує належної реалізації та захисту прав і свобод людини і

громадянина. Особливості реалізації громадянами належних їм прав та виконання покладених на них обов'язків в адміністративно-правових відносинах зумовлені тим, що останнім притаманні ознаки владовідносин: обов'язковість виконання громадянином правових актів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Проблеми загального правового статусу громадян знайшли відображення в роботах теоретиків права, а також представників галузевих наук.

Чимало праць по цій проблемі написано ще в радянські часи. Заслужують на увагу попередні теоретичні дослідження радянських вчених Ц.А. Ямпольської, В.І. Новосьолова. Але на сьогоднішній день ці роботи корисні здебільшого як джерела певних методологічних підходів. Формування сучасного погляду на адміністративно-правовий статус громадянина України має відбуватися на нових концептуальних засадах, які впливають, зокрема, з принципу верховенства прав і свобод людини та громадянина у визначенні змісту та спрямованості діяльності держави (частина 2 ст. 3 Конституції України).

Василькова Є.А.,

аспірант кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ДО ПИТАННЯ ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проблематика конституційно-правового забезпечення реалізації європейських стандартів регіонального самоврядування в Україні безпосередньо є пов'язаною із проблематикою становлення і формування самих міжнародних стандартів такої діяльності.

Слід зазначити, що на протязі багатьох років суспільство під впливом глобальної тенденції інтернаціоналізації міжнародного життя, формувало та створювало різні зразкові, стандартизовані правила поведінки, визнавало їх в якості юридично обов'язкових норм в межах міжнародного співтовариства держав та закріплювало в міжнародних угодах, імплементувало їх в національне законодавство держав. Такі норми отримали назву міжнародних стандартів. На сучасному етапі розвитку міжнародної спільноти вже сформувався дуже великий масив міжнародних стандартів, розроблений державами-членами світового співтовариства в рамках міжнародних організацій і конференцій, в різних сферах міжнародного співробітництва. Але й зараз, цей масив постійно відшліфовується, покращується, вдосконалюється, бо постійно йде процес об'єктивації нових об'єктів міжнародно-правового регулювання, що становлять спільний інтерес для держав та їх народів.

У процесі здійснення муніципальної діяльності в якості стандартів виступають міжнародні норми, що регламентують її основні принципи, форми й методи здійснення, які були прийнятими державами світу в рамках міжнародних міждержавних організацій (ООН, Рада Європи, Європейський Союз тощо).

Особливостями міжнародних стандартів у цій сфері є те, що вони регламентують спільно вироблені принципові підходи і міжнародно-легальні принципи становлення, формування і функціонування інституту місцевого самоврядування (далі – МСВ) на території конкретних держав. Закріплення таких положень на рівні співтовариства держав за допомогою рамкових норм міжнародного права свідчить про важливість цього інституту не тільки в національному (внутрішньодержавному), а й у міжнародному аспектах, що характеризується актуалізацією і глобалізацією предметів правового регулювання [1].

Міжнародні стандарти профільного характеру мають своїм першоджерелом насамперед Загальну декларацію прав людини 1948 р., яка закріплює право кожної людини брати участь в управлінні своєю державою безпосередньо або через вільно обраних представників (ст. 21) [2]. Даний принцип конкретизовано в Європейській (Мадридській) типовій конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади 1980 р., Європейській хартії місцевого самоврядування 1985 р., Всесвітній декларації місцевого самоврядування 1985 р., Європейській хартії міст 1992 р. та ін.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що дуже важливу роль в процесі створення міжнародних стандартів МСВ самоврядування відіграє Рада Європи (далі – РЄ). Вона була створена в 1949 р. і стала першою європейською міжурядовою організацією, яка була створена після Другої світової війни. Ця організація діє на підставі Статуту, прийнятого в 1949 р. і сьогодні об'єднує 47 держав континенту. Україна є членом РЄ з листопада 1995 р. Про пильну увагу РЄ до становлення і функціонування системи МСВ в державах-членах як важливого інструменту демократичного розвитку свідчить те, що в Рекомендації Парламентської Асамблеї РЄ №190 (1995) від 26 вересня 1995 р. щодо вступу України до цієї організації. Слід зазначити, що сам процес вступу ув'язував з виконанням 13 обов'язків і 10 зобов'язань, які підлягали виконанню і важливе місце серед яких, поряд з реформуванням правової системи, відводилося реформуванню саме системи МСВ.

Це мало знайти своє підтвердження в підписанні і ратифікації, протягом одного року після вступу України до РЄ цілої низки документів РЄ – Хартії про регіональні мови й мови національних меншин, Європейської соціальної хартії і Хартії місцевого самоврядування – і реалізації відповідної політики згідно з принципами цих хартій [3]. Підписання у різний час зазначених документів Україною, згідно ч.1 ст. 9 Конституції України [4], перетворило їх на внутрішньодержавні нормативно-правові акти, що володіють силою чинного закону, та створило механізм конституційно-правового забезпечення реалізації європейських стандартів МСВ, в тому числі й регіонального, до якого входять три елементи: а) наявність національного нормативно-правового акту; б) наявність органу держави, що контролює виконання відповідного міжнародного договору; в) наявність нормозастосовчої та нормоохоронювальної практики.

З кожним роком незалежності Україна прагне вдосконалити таку важливу ланку, як МСВ. Довгий час питанням, що стосувалися МСВ, не приділялось належної уваги, не тільки особами, наділеними владою, а й вченими та простими громадянами, хоча ця сфера соціальної діяльності безпосередньо стосується населення нашої держави. Але як свідчить історія незалежної України, кожний підписаний і ратифікований міжнародний договір наближає нас до світової спільноти не тільки в рамках фінансового, політичного або культурного співтовариства, він наближає нас до осмислення та розуміння самостійного життя, коли щастя кожної окремої людини – це щастя всього населення країни. Кожного разу, коли Україна приєднується до того чи іншого міжнародного договору, звичайно потрібно «підігнати» та реформувати наше законодавство згідно стандартів, що містяться в міжнародному договорі профільного характеру. Все це є природним, бо не можливо жити у XXI столітті по законам століття XX.

Використана література:

1. Погорілко В.Ф., Баймуратов М.О., Бальций Ю.Ю. та ін. Муніципальне право України: Підручник / За ред. Баймуратова М. О. – К.: Правова єдність, 2009. – С.131-132.
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: «Укр.енцикл.», 2001. Т.3 К-М. – С. 698.
3. Погорілко В.Ф., Баймуратов М.О., Бальций Ю.Ю. та ін. Муніципальне право України: Підручник / За ред. Баймуратова М. О. – К.: Правова єдність, 2009. – С.133, 139.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради Україн. – 1996. – № 31. -Ст. 140.

Забавін Д.В.,
студент 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

РЕФОРМА СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Необхідність реформування системи місцевого самоврядування значною мірою пов'язана з вимогами побудови ефективного механізму реалізації прав територіальних громад на вирішення питань місцевого значення. Розбалансованість територіальної організації влади виступає одним із чинників виникнення регіональних та місцевих політичних, соціальних та управлінських конфліктів, які становлять загрозу державному будівництву в Україні. У зв'язку з особливим

соціально-політичним статусом інституту місцевого самоврядування, пошук оптимальних шляхів і форм здійснення суспільних реформ неможливий без вирішення однієї з актуальних проблем - реформування місцевої влади.

Дослідження з цієї теми висвітлюється у багатьох роботах таких вітчизняних вчених: Баймуратов М.О., Кравченко В.І., Любченко П.М., Погорілко В.Ф., Шинкар Л.В.

Складовою процесу реформування системи місцевого самоврядування є процес розробки та прийняття необхідної нормативно-правової бази. Одним з останніх кроків роботи у цьому напрямку є проект Указу Президента України «Про заходи підготовки проведення реформи місцевого самоврядування в Україні». Проект містить в собі нароби у сфері удосконалення системи місцевого самоврядування шляхом збільшення повноважень органів місцевого самоврядування та посилення впливу територіальної громади на місцеві представницькі органи.

Реформа місцевого самоврядування в Україні має спрямовуватися на вирішення таких основних проблем:

- Поглиблення депресивності окремих територіальних громад і регіонів;
- недостатнє матеріально-фінансове забезпечення територіальних громад;
- низька якість життя громадян України
- нечіткість правового регулювання питань статусу територіальних громад та визначення повноважень місцевих громад, а також урегульованість функціонування місцевого самоврядування;

- неефективне управління власністю територіальних громад[4].

Всі вище перераховані проблеми є актуальними у кожному регіоні України. Головною проблемою яка потребує першочергового вирішення є дефіцит бюджету.

Виходячи з наявних проблем функціонування територіальних громад, визначається така головна мета проведення реформи місцевого самоврядування:

- створення умов для розвитку територіальних громад у самодостатні, дієздатні, конкурентоспроможні інститути народовладдя на містах;
- надання місцевому самоврядуванню такого рівня державної підтримки, що забезпечить його функціонування як надійного та міцного фундаменту народовладдя[4].

Досягнення мети неможливе без виконання певних дій. Тому програмою передбачено виконання таких завдань:

- 1) Зміцнення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування, що має забезпечуватись розвитком організаційно-правових механізмів державної підтримки територіальних громад, запровадженням диференційованого підходу в наданні державою допомоги окремим категоріям громадян, оптимізацією бюджетного процесу шляхом його переорієнтації на потреби різних категорій територіальних громад;

- 2) розмежування повноважень з однієї сторони – територіальних громад, органів місцевого самоврядування та з іншої сторони – місцевих органів виконавчої влади.

- 3) Нормативно-правове врегулювання питань статусу територіальних громад, адміністрування їх внутрішньої діяльності, механізмів створення об'єднань територіальних громад;

- 4) Вдосконалення порядку управління комунальною власністю, зокрема об'єктами спільної власності територіальних громад;

- 5) Розвиток міжмуніципального та транскордонного співробітництва[4].

Проблемність в реалізації повноважень органів місцевого самоврядування впливає у частині делегованих повноважень від центральних органів виконавчої влади. У своїй більшості власні повноваження фактично дублюються з делегованими. Недоліком також є подвійна відповідальність органів місцевого самоврядування, як перед територіальною громадою яка наділила їх повноваженнями так і перед центральними органами виконавчої влади.

Питання реалізації власних та делегованих повноважень має також свої механізми вирішення. Це можливо впровадити шляхом переведення частини делегованих повноважень до власних.

Для вирішення цього питання буде замало внесення змін до ЗУ «Про місцеве самоврядування». Треба внести комплексні зміни у ряд законодавчих актів та підзаконних актів, починаючи з Конституції України. Але більш ефективним кроком у збільшенні повноважень органів місцевого самоврядування є прийняття Муніципального кодексу України. Це була би законодавча основа вдосконалення організаційно-правових механізмів діяльності інститутів місцевого

самоврядування, посилення інституційної спроможності органів територіальної самоорганізації населення, імплементації в національне законодавство положень Європейської хартії місцевого самоврядування.

Для кардинальних змін у системі місцевого самоврядування треба вирішити проблемне питання формування та розходу місцевих бюджетів. Аспект полягає у можливості самостійно вирішувати питання стосовно місцевого бюджету. Доцільним було би реорганізувати механізм формування місцевих бюджетів. Для збільшення самостійності місцевого самоврядування треба впровадити механізм формування бюджету хоча б у співвідношенні 50 на 50. Тобто 50 % коштів залишається для формування місцевих бюджетів та така ж кількість до державного бюджету.

Можливе це через впровадження певних механізмів підвищення впливу органів місцевого самоврядування. А саме через переведення частини державних податків та зборів на місцеві. Тільки такими заходами можливо збільшити реальний вплив місцевого самоврядування на бюджетну політику.

Підводячи підсумок можна припустити, що запропонований комплексний ряд заходів направлений на підвищення ефективності місцевого самоврядування. Теоретично можливо впровадити всі запропоновані зміни, але на практиці можуть виявитися труднощі у трансформації законодавства та передачі деяких повноважень органам місцевого самоврядування.

Використана література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К.: Україна, 1996.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — №24. — Ст. 170.
3. Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 10.07.2010 № 2487-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 35-36, ст.491.
4. Проект Указу Президента України «Про заходи з підготовки проведення реформи місцевого самоврядування в Україні».

Таранова Є. С.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ДИСКУСІЙНА ПРОБЛЕМАТИКА

Адміністративне право є необхідною умовою і засобом функціонування публічної влади у забезпеченні прав і свобод людини і громадянина. Але сучасне українське адміністративне право не відповідає своєму об'єктивному призначенню. Функція цієї галузі права залишається істотно деформованою. Це виявляється передусім у тому, що й досі, не тільки у суспільній свідомості, а й серед фахівців-юристів зберігається властива радянському періоду певна абсолютизація лише двох аспектів суспільного призначення адміністративного права, а саме:

- а) з одного боку, як «управлінського» права, тобто як засобу управлінського впливу держави на суспільні процеси;
- б) з іншого — як «карального» права, яке регламентує використання державою у відносинах із громадянами різноманітних засобів адміністративного примусу, зокрема заходів адміністративної відповідальності.

Українське адміністративне право потребує радикальних реформ. Його вирішальним спрямуванням має бути принципова зміна суспільної ролі і призначення цієї галузі у функціонуванні публічної влади. Визначальною має стати конституційна формула: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави» (частина друга ст. 3 Конституції України). Ця формула означає підпорядкування діяльності усіх державних інститутів потребам реалізації та захисту прав людини, їх пріоритетів перед іншими цінностями демократичної, правової держави.

Вирішальне значення для формування нової національної доктрини адміністративного права має переосмислення фундаментальних засад теорії адміністративного права, найважливіша серед яких — наукове тлумачення предмета регулювання цієї галузі права. Адже саме завдяки цій основоположній категорії адміністративне право виокремлюється як самостійна галузь українського права і визначається сфера її регулятивної дії.

Кожна правова галузь обслуговує коло суспільних відносин, які складають предмет її правового регулювання. Адміністративне право не є винятком і теж має власний предмет, детальне ознайомлення з яким дозволяє отримати більш чітке уявлення про суспільне призначення і суспільну цю галузі, визначити ті межі, що відокремлюють її від інших галузей права, у тому числі норм, які теж використовуються для регулювання відносин в управлінській сфері.

Як зазначає професор С.С. Алексеев, предмет правового регулювання – це різноманітні суспільні відносини, які об'єктивно, за своєю природою можуть “піддаватися” нормативно-організаційному впливу і в даних соціально-політичних умовах потребують такого впливу, що здійснюється за допомогою юридичних норм, усіх інших юридичних засобів, які утворюють механізм правового регулювання.

Характеристики предмета адміністративного права мають тісний зв'язок із тими головними завданнями, які постають перед ним на тому чи іншому етапі його розвитку.

Дослідження предмета адміністративного права, зважаючи на масштабність і різноманітність державно-управлінських відносин, завжди було непростю справою. На сучасному етапі ця робота ускладнюється процесом реформування вітчизняного адміністративного права, під час якого зміщуються акценти у владно-управлінських відносинах на користь потреб та інтересів звичайної людини, адміністративно-правовий статус якої суттєво зростає.

Термін “державне управління” майже не використовується в нормах чинного вітчизняного законодавства як це було за часів СРСР, а в деяких наукових джерелах можна зустріти суперечливі думки щодо його подальшої долі.

Як відмічає професор В.Б. Авер'янов, щодо проблеми предмета адміністративного права найбільш дискусійними залишаються два принципових питання. Перше стосується співвідношення понять “державне управління” та “виконавча влада”, друге – пов'язане з суб'єктами, що виконують функції виконавчої влади.

Поняття “державне управління” як за радянських часів, так і зараз використовується для характеристики виконавчо-розпорядчої діяльності (владно-управлінської діяльності) владних державних органів.

Наступною, не менш принциповою проблемою, що стоїть на шляху вироблення визначення оновленого предмета адміністративного права, є проблема окреслення його меж.

Хоча ця проблема розглядається із суто теоретичних позицій, але навіть часткове її розв'язання буде мати вагоме практичне значення. Насамперед, це стосується так званих суб'єктів владно-управлінської діяльності, які, виконуючи управлінські функції, застосовують норми інших управлінських галузей права (земельного, фінансового, екологічного тощо).

Особливо важкою проблема окреслення меж адміністративного права, виглядає після ознайомлення з висловлюваннями окремих вчених-адміністративістів. Так, відомий вітчизняний вчений А.Н. Одарченко вважав, що суспільні відносини, які регулюються даною галуззю, настільки широкі й різноманітні, що не піддаються обліку. Англійський адміністративіст Д. Гарпер, майже продовжуючи думку Одарченка, стверджує, що для адміністративного права важко встановити межі.

У деяких підручниках з адміністративного права можна зустріти окремі спроби розв'язання цього питання. Так, професор Д.І. Бахрах стверджує, що адміністративне право регулює всі управлінські відносини, за винятком тих, котрі регламентовані іншими галузями права. Інша позиція викладена професором Ю.П. Битяком, котрий наголошує, що адміністративному праву притаманні певні межі правового регулювання – не сфера діяльності виконавчих та розпорядчих органів і суспільні відносини управлінського характеру, що складаються в цій сфері.

Вирішуючи цю, без усякого сумніву, складну проблему потрібно враховувати те високе місце, яке займає адміністративне право в системі вітчизняного права. Слід нагадати, що адміністративне право – це фундаментальна (основна) галузь публічного права. Воно займає найвище місце в ієрархії так званих управлінських галузей права.

Межі предмета адміністративного права у владно-управлінській сфері мають проходити на рівні регулятивних матеріальних суспільних відносин, об'єкт яких складають публічні інтереси у

сфері земельних або фінансових ресурсів. Іншими словами, дія предмета адміністративного права завершується там, де починають виникати регулятивні матеріальні (організаційно-функціональні) відносини однієї з двох інших управлінських правових галузей – фінансового або земельного права, що мають специфічні та надзвичайно цінні об'єкти регулювання, відповідно, публічні інтереси у сфері фінансів або земельних ресурсів. Причому, якщо зазначені об'єкти фігурують у регулятивних відносинах, які виникають за участю норм, похідних до земельного або фінансового права, у таких комплексних галузях, як екологічне, аграрне, банківське та ін. право, то ці суспільні відносини також потрібно розглядати поза межами предмета адміністративного права.

Широкий діапазон думок щодо змісту предмета адміністративного права України зайвий раз переконує в актуальності та складності порушеної теми, процес дослідження якої має бути продовженим під час подальшої реалізації завдань реформи адміністративного права України.

Використана література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.
2. Авер'янов В.Б. Предмет адміністративного права України: нова доктринальна оцінка // Право України. – 2004. – №10.
3. Адміністративне право України // За ред. Ю.П. Битяка. - Х., 2001.
4. Бахрах Д.Н. Административное право: Учеб. для вузов. – М., 1999.
5. Кубко Е. Про предмет адміністративного права // Право України.-2000.-№5.
6. Курінний Є.Межі та поняття предмета адміністративного права України // Право України – 2002 - №10.

Бабич В.Л.,
старший викладач
Шапка А.В.,
курсант 4 курсу

Національного університету державної податкової служби України

ПРОФЕСІЙНО-ПОСАДОВИЙ РОЗВИТОК ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЇХ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогодні, коли відбуваються кардинальні зміни в політичній, соціально-економічній сферах, в умовах формування інформаційного суспільства, під час динамічних процесів європейської та світової інтеграції, розвитку конкуренції в умовах адміністративної реформи виникає необхідність підвищення ефективності функціонування державної служби України і, зокрема, державної податкової служби.

На думку авторів, Україна робить в цьому напрямку значні зрушення. З метою вдосконалення державного управління, забезпечення надання якісних послуг, впровадження європейських стандартів та процедур у практику організації діяльності органів виконавчої влади Президент України 9.12.2010 року видав указ «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», готуються проекти законів про Державну службу, про Центральні органи виконавчої влади, про Національні регулятори. Одночасно починає реформуватися державна служба України, зокрема державна податкова служба шляхом реорганізації державної податкової адміністрації України. У змістовому плані державна стратегія кадрового забезпечення адміністративної реформи значною мірою спрямована на ефективне використання людських ресурсів на основі всебічного розвитку особи, підвищення її професіоналізму, ефективної реалізації її здібностей та особистих інтересів у трудовій діяльності.

Проблема підвищення та розвитку професіоналізму працівників податкової міліції є досить актуальною у правоохоронній діяльності, адже її вирішення забезпечить більш ефективне запобігання правопорушенням та злочинам у сфері оподаткування, їхнє розкриття, розслідування та інше. Саме від компетентності та ділових якостей податківців-правоохоронців, прагнення до самовдосконалення та службового розвитку залежить успішне здійснення ними своїх функціональних обов'язків.

Принцип професіоналізму є провідним у системі державної служби, зокрема в органах державної податкової служби України. Він має відповідну законодавчу та іншу нормативну базу. Перш за все це норми Конституції України, правові норми Закону України «Про державну службу»,

Закону України «Про державну податкову службу України», інших законів України, що регулюють проходження служби в органах, на які поширюється дія Закону України «Про державну службу». У них тим чи іншим шляхом розглядаються різні аспекти принципу професіоналізму, в тому числі й компетентності при проходженні державної служби.

Одною з основних вимог *принципу професіоналізму*, які визначають формування та практичну діяльність персоналу, необхідну нормативну-правову умову, без якої неможливе отримання права на здійснення посадових повноважень. Він характеризується такими *ознаками*: використання у службовій діяльності наукового знання та передового досвіду, наявність фахових знань, умінь і навичок; оптимально можливого прояву здібностей, особистих якостей працівників, шляхом раціонального їх використання на посадах, створення найдієздатніших колективів; систематичне якісне виконання службовцями своїх посадових обов'язків; просування кар'єрними сходами, що забезпечить динамізм у системі державної служби, зокрема державної податкової служби, прилив до неї нових ідей, удосконалення методів управління, унеможливить розвиток застою, консерватизму, бюрократизму, корупції та інших негативних явищ; поєднання в апараті молодих, кваліфікованих, досвідчених працівників і фахівців, які обмінюються своїм досвідом і навичками.

У контексті розвитку державної служби України загалом, і, зокрема, державної податкової служби особливу увагу приділено підвищенню рівня і якості роботи податківців-правоохоронців, їхньому підбору, розподілу і навчанню. Усю діяльність спрямовано на підвищення якісних параметрів, створення наукового фундаменту і банку даних, раціональне використання накопиченого досвіду правоохоронних органів (як вітчизняного, так і зарубіжного) у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників податкових служб і податкової міліції.

У професійному розвитку державних службовців слід виокремити такі сторони як *професійно-посадовий та професійно-кваліфікаційний розвиток*.

Професійно-кваліфікаційний розвиток пов'язаний із освітою та самоосвітою, набуттям нових знань і нового професійного досвіду. Податківець повинен підвищувати свою кваліфікацію, оволодівати передовими технологіями та вміннями у сфері правоохоронної діяльності, використовуючи при цьому вітчизняні та зарубіжні надбання, що робить його працю прогресивною та ефективною. Сучасні умови розвитку державності в Україні вимагають від податківців високої компетентності, ділової ініціативи, нового мислення, оволодіння прогресивними методами управління. Система підготовки та підвищення кваліфікації кадрів має забезпечити безперервне підвищення професійного рівня управлінських кадрів протягом усієї їх трудової діяльності, враховуючи динамізм соціальних змін. Законом України «Про державну службу» передбачено, що державні службовці підвищують свою кваліфікацію постійно, у тому числі через навчання у відповідних навчальних закладах, як правило, не рідше одного разу на п'ять років.

Поняття «професійно-посадовий розвиток персоналу» нерозривно пов'язане з поняттям «службова (посадова) кар'єра». *Професійно-посадовий розвиток* передбачає пошук шляхів найбільш раціональної розстановки кадрів, службового висування на основі використання здібностей і можливостей кожного працівника. Це знаходить віддзеркалення в зміні статусу людини в організації і виявляються у формі його посадової кар'єри. Кар'єрне зростання включає в себе послідовну зміну стану і спеціальних знань, навичок, його кваліфікації і спеціалізації.

Службова кар'єра податківця-правоохоронця не повинна бути втіленням його особистих інтересів. У кар'єрі необхідно знайти оптимальний баланс між самоціллю працівника та можливістю компетентно і якісно виконувати функціональні обов'язки. Тобто професійне зростання податківця, механізми його самоорганізації (засвоєння новітніх знань, інформаційних технологій, передового досвіду зарубіжних країн в напрямку своєї службової діяльності) мають використовуватись як передумови його службового просування.

Основною умовою професійно-посадового зростання виступає усвідомлення цінності професійного досвіду людини як найважливішого надбання, що включає в себе особисті можливості, здібності, фахові знання, вміння, навички. Нажаль досить часто трапляється, що професійний досвід не враховується при проходженні служби. Причиною цього виступає відсутність системи і механізму затребуваності професіоналізму на державній службі, відповідальності за незатребуваність, у невмінні раціонально розпорядитися цим професійним потенціалом. Ці проблеми мають загальнодержавне значення, вирішення яких можливо різними шляхами, зокрема такими: через створення правових, організаційних, культурних і інших відносин у системі державної служби, зокрема в податковій міліції, які б значною мірою детермінували посадовий рух працівника

виключно залежно від ступеня відповідності його професійним, особовим, діловим та іншим якостям, професійно-кваліфікаційним вимогам посад; шляхом значного зниження ступеня суб'єктивізму у вирішенні питань посадового руху персоналу; через формування системи і механізмів раціональнішого використання можливостей професійного потенціалу податківців-правоохоронців; за допомогою механізмів відповідальності кадрових служб і керівників за зневажливе і нераціональне використання професійних можливостей персоналу, засобів, що виділяються для його професійно-посадового розвитку. Тому Закон України "Про державну службу" необхідно доповнити певними засадами відповідальності керівників і кадрових служб за нераціональне використання професійних можливостей персоналу державної служби, за незатребуваність професіоналізму державних службовців і визначення поняття «професійний потенціал».

На нашу думку, *професійний потенціал* – це сукупність морально-особистісних, психофізіологічних можливостей людини, які необхідні і достатні для ефективної роботи за тією чи іншою професією. Здатність постійно підвищувати рівень професійних знань в умовах швидкого старіння професійних навичок є важливим фактором успішної правоохоронної діяльності податківців.

Таким чином, вимогами сьогодення є наявність у працівників податкової міліції глибоких та всебічних знань, умінь та навичок, оволодіння новітніми технологіями. Адже становлення України як суверенної, соціальної, демократичної, правової держави неможливе без наявності високопрофесійних та висококваліфікованих правоохоронців, зокрема податкових міліціонерів. Лише за таких умов держава здатна повною мірою виконувати свої завдання та функції як на внутрішній так і на зовнішній арені.

Використана література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997.
2. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року N 3723-XII-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 1993 - N 52 - ст.490

Баймуратов М.М.,
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного
університету

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІМАНЕНТНИЙ СУБ'ЄКТ КОМПЕТЕНЦІЇ

Повноцінне місцеве самоврядування (далі – МСВ) виступає в якості однієї з визначальних ознак демократичної, соціальної, правової державності та формування громадянського суспільства. Адже саме через повноцінне МСВ найповніше може бути реалізованою важливіша ідея існування, функціонування та реалізації засадничих принципів демократії, а саме здійснення влади народом, точніше населенням відповідної території – жителями відповідних адміністративно-територіальних одиниць держави безпосередньо, шляхом вирішення важливіших організаційних та організаційно-правових відносин у системі координат «держава (органи державної публічної влади) – МСВ (органи та суб'єкти локальної демократії) – територіальна громада (сукупність жителів відповідної території держави) – особа-член територіальної громади, мешканець відповідної адміністративно-територіальної одиниці держави», що має екзистенціальне значення для існування держави як такої. У сфері формування громадянського суспільства саме МСВ відіграє вирішальну роль, бо на локальному рівні соціуму мешканці відповідних територій продукують екзистенційні (життєво важливі) інтереси, які часто-густо проявляються, формуються та реалізуються за межами державно-правового впливу у сфері правовільного простору та сфері діяльності органів МСВ. Вважаємо, що зазначені системні завдання можуть бути вирішені шляхом визнання, легалізації та визначення МСВ в якості суб'єкта компетенції особливо в умовах муніципальної реформи в Україні.

У цьому сенсі слід зазначити, що МСВ виступає в якості іманентного суб'єкта компетенції, бо саме компетенція як функціональна та предметна складова та основа діяльності органів публічної

влади визначає та окреслює правовий та позаправовий (шляхом виключення – Авт.) простір, в межах якого вказані органи функціонують

Необхідно звернути увагу, що в працях представників доктрини радянського періоду досліджувались статутарні та функціональні аспекти компетенції інституту МСВ, але як інституту державної публічної влади, який у контексті компетенції фактично запозичував і копіював з наступною інтерпретацією на локальний рівень компетенцію вищих органів державної влади та управління, Тому вони не містять адекватного та достатнього відображення багатоаспектних питань формування та становлення компетенції саме місцевого самоврядування - по-перше, в умовах становлення інституту МСВ в умовах незалежної держави; по-друге, в умовах реалізації муніципальної реформи; по-третє, в умовах інтенсифікації пошуку державою саме компетенції МСВ, з визначенням сукупності факторів конституюючого та інституційного значення, що обумовлюють об'єктивні процеси її виникнення, генезису, розвитку, інституціоналізації та безпосередньо впливають на її динаміку в сучасних умовах соціального та державного реформування.

Конституція України (ст.ст. 5, 7, розділ XI) вперше закріпили положення профільного характеру про визнання, легалізацію, легітимацію та гарантування МСВ в Україні [1]. Це є фактично революційним кроком у сучасному національному державотворенні та правотворенні та свідчить про те, що, по-перше, компетенція МСВ визнана державою в Основному Законі, що фактично легалізує систему екзистенційних координат «жителі держави - їх інтереси, що продукуються у сфері МСВ – органи МСВ» та підтверджує іманентний характер «функціонально-компетенційного», «предметно-компетенційного», «статутарно-компетенційного» «наповнення» територіальних громад та органів, що ними сформовано; по-друге, МСВ виступає суб'єктом конституційного права, отже виступаючи в якості інституту конституційного права, МСВ є суб'єктом нормативно-правового супроводження та виступає суб'єктом компетенційної регламентації та компетенційного забезпечення; по-третє, соціальний феномен МСВ має розглядатися з різних боків, залежно від того, яку воно відіграє роль в глобальному, національному, регіональному, трансконтинентальному, локальному та сублокальному соціумі (тобто на рівні міжнародної спільноти, регіональних та транс регіональних об'єднань держав, конкретної держави, її регіональному та локальному рівнях, на рівні територіальної спільноти та її членів – мешканців відповідної території держави тощо) та який акцент на природу, функції та роль локальної демократії при цьому робиться. Відповідно до цього можна розглядати МСВ у різноманітті його онтологічних, аксіологічних, гносеологічних, праксеологічних, екзистенційних, комунікативних, державотворчих, соціальних, групових, особистісних якостей, а саме: одного з фундаментальних принципів конституційного ладу; однієї з форм народовладдя; специфічної підсистеми публічної влади; форми залучення громадян до участі у вирішенні питань місцевого значення; права; системної організації; різновиду суспільного управління; інституту громадянського суспільства [2]; фундаменту сучасної філософії прав людини; найважливішого соціально-політичного та соціально-правового феномену; важливого конституюючого та інституційного чинника правової державності; суб'єкта міжнародних відносин та такого, що володіє частковою міжнародно-правовою правосуб'єктністю; соціального простору, де виникають, проявляється, формуються та реалізуються практично всі життєві устремління людини; сфера виникнення та проявлення муніципальних прав особистості (людини); сфера реалізації компетенції МСВ, його органів посадових осіб, прав і обов'язків його суб'єктів; сфера реалізації практично всієї системи прав і свобод людини і громадянина; сфера реалізації функцій МСВ тощо [3].

Разом з тим феномен МСВ в якості іманентного суб'єкту компетенції можливо розглядати ще й як інституційний елемент сучасного конституційного права через призму загального явища конституціоналізму. В цьому аспекті дуже вдалим здається використання характерних ознак конституціоналізму, які пропонуються російським дослідником Н.О. Бобровою [4], що з відповідною наступною їх інтерпретацією, можливо застосувати для визначення ролі та значення МСВ в контексті визначення його іманентного компетенційного навантаження. Таким чином, локальну демократію слід розуміти як: 1) важливу частину конституційної ідеології (система ідей, концепцій, доктрин відносно локальної демократії); 2) процес (політичний процес з приводу конституційного визнання, легалізації, легітимації, регламентації, гарантування, забезпечення МСВ, а також політико-юридичний процес з ухвалення і зміни відповідного профільного розділу Конституції, що містить положення про локальну демократію); 3) мета (встановлення визнання та гарантування МСВ в якості одного з важливіших елементів конституційного ладу як статутарного та функціонального механізму влади); 4) політико-юридична реальність (конкретний лад, в якому діє МСВ, що обумовлює

реальність комплексної соціальної дії Конституції); 5) юридичний результат (реалізація конкретних норм, принципів і інститутів Конституції, що відносяться до МСВ, всієї системи публічної влади та визначають їх конституційний статус); 6) засіб (в процесі розв'язання політичних криз, що виникають між центральною владою та МСВ; встановлення цивілізаційних форм діалогу між народом в особі сукупності територіальних громад і владою в особі її органів); 7) тип нормативної основи правової системи країни (вихід конституційного регулювання місцевого самоврядування за межі тексту Основного Закону, особливо при сприйнятті правовою системою норм міжнародного права, що містяться в міжнародних стандартах МСВ); 8) тип відносин у системі «Суспільство – Держава – Особистість» (обмеження та самообмеження влади за ліберальним типом у вигляді «мінімізації» держави або за соціальним типом, коли активізуються процеси створення громадянського суспільства і стратегічний напрямок існування держави переорієнтовується на його обслуговування); 9) тип взаємодії в системі «конституційність – демократія – народовладдя», що в умовах становлення повноцінного МСВ стає непорушною парадигмою формування, існування та функціонування демократичної правової державності; 10) тип конституційного ладу (серед можливих типів конституційного ладу - ліберального, соціального, етатистського, демократичного, еволюційного, революційного – саме існування та повноцінне функціонування інституту МСВ перетворює його на - ліберальний, соціальний, демократичний та еволюційний).

Слід зазначити, що кожна з наведених характеристик має системоутворюючий характер та виступає в якості системи-підсистеми в межах системи соціального управління, системи рівнів публічної влади, системи інститутів громадянського суспільства та в межах системи МСВ. Звідси виникає багатооб'єктна та багаторівнева система координат, яка на пряму детермінує необхідність визнання іманентного характеру компетенції МСВ та проведення більш активних процесів наділення МСВ широкими компетенційними повноваженнями.

Використана література:

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 31. – Ст. 140.
2. Любченко П.М. Місцеве самоврядування в системі інститутів громадянського суспільства: конституційно-правовий аспект / П. М. Любченко // Автореферат дис... д.ю.н. – Харків, 2008. – С. 14 с.
3. Див.: Муніципальне право України /Під ред. М.О. Баймуратова. – К.: Правова єдність, 2009. – С. 78.
4. Боброва Н.А. Конституционный строй и конституционализм в России /Н. А. Боброва. – М.: Юристъ, 2003. – С. 24 – 26.

Засипко Д.С., Бурунов Є.В.,

Національний університет державної податкової служби України

ТЕОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ: КЛАСИФІКАЦІЯ, ВИДИ І СТРУКТУРА

Як відомо, адміністративне право розробляє власні конструкції як правило з постійним озиранням на інші фундаментальні галузі права. На думку автора, спеціальні правові режими виникли саме з глибини адміністративного права і є його характерною ознакою та здобутком. Так, дослідник, Б.М. Бахрах наголошує, що майже не існує спеціального правового режиму, який можна зі 100% гарантією віднести до конкретної галузі права [1]. Але феномен спеціального адміністративно-правового режиму полягає в тому, що матеріальні норми знаходяться в трудовому, екологічному, земельному праві, а процедура є адміністративно-правова. Відповідно з наповненням спеціального правового режиму нормами адміністративного права ми можемо його віднести до спеціального адміністративно-правового режиму. В якості критерію *класифікації* спеціальних адміністративно-правових режимів, на нашу думку, треба взяти специфіку об'єкта правового регулювання. Такі режими можна поділити на *види*: інформаційні режими; режими речовин, що мають особливу суспільну небезпеку; режими державної служби; митні режими; прикордонні режими; надзвичайні режими; режими окремих видів господарчої діяльності та ін.

Ми виділяємо класифікацію адміністративно-правових режимів, в основу якої покладено визначення мети адміністративно-правових режимів. Так, відповідно до даної класифікаційної підстави, адміністративно-правові режими об'єднують у *три групи*: перша група охоплює

адміністративно-правові режими, що використовуються для позначення державних станів (надзвичайного, воєнного, охорони державних кордонів чи митних кордонів, регулювання зовнішньоторговельної діяльності, включаючи протекціонізм тощо); друга група включає функціональні адміністративно-правові режими, покликані забезпечувати функції управління у певній сфері діяльності (податковій, санітарній, екологічній тощо); третя група режимів - це легалізуючі режими, що стосуються як офіційної реєстрації юридичних і фізичних осіб, так і регламентації нормативних вимог окремих видів діяльності [2].

В правовому режимі як ні в якому іншому явищі відзеркалено імперативний характер регулювання суспільних відносин. Цей спеціальний порядок затверджений державою та забезпечений реальними заходами виконання правових приписів. Спеціальні правові режими надають публічно правовий окрас юридичній матерії; режимне регулювання нас ще раз настановує на питання первинності та вторинності імперативності й диспозитивності в праві. Відносно цього варто підкреслити ряд особливостей, цікавих на наш погляд. Визнаючи пріоритетність диспозитивності в праві, що базується на працях філософів нового часу, наголошуємо, що після передачі владних повноважень від народу до адміністрації та набрання легітимності такого кроку імперативність зрівнюється з диспозитивністю та навіть перевищує її на окремих напрямках правового регулювання. На даному етапі розвитку юридичної науки в галузях виокремлюються інститути, що переживають різкий розвиток. Із розпадом СРСР виокремилось велика кількість таких інститутів та ще не об'єднаних в інститути однорідних норм, які повинні були розвиватися для нормального існування суспільства в новітніх умовах. У праві сталося явище, яке можна порівняти з розривом біметалевої спайки, коли два спаяних метала по-різному нагріваються, і при досягненні певної температури настає розрив цієї спайки. Так і в нашому випадку, окремі інститути або навіть окремі сукупності норм, що різко відірвалися від галузі, обростають специфічними особливостями та набувають комплексних ознак. Саме феномен правового режиму дозволяє по-новому дослідити ці комплексні явища в праві, говорити про новий режимний підхід і про іншу систематизацію права. Сьогодні правовий режим став самодостатньою правовою конструкцією, і після проведення ряду фундаментальних досліджень, які складають основу теорії правового режиму, можна говорити про те, що його розвиток тепер зумовлений, перш за все, власними внутрішніми закономірностями і слабо залежить від зовнішнього впливу інших соціально-правових явищ [3,4].

На нашу думку до теорії правових режимів взагалі, та адміністративно-правових зокрема слід підходити з позиції *структури*.

Дослідники розглядають різні точки зору. Так, Л. В. Томаш зазначає, що структура правового режиму містить: норми права, юридичні факти, правовідносини, акти реалізації прав і обов'язків, правозастосування, суб'єкти права, їх правові статуси, об'єкти права, методи взаємозв'язку конкретних видів суб'єктів з об'єктами, систему гарантій (передусім юридичну відповідальність за порушення режиму) [5].

Як складові елементи структури правового режиму вчений виділяє: норми права, нормативно-правові акти, юридичні факти, правові відносини, акти реалізації, тлумачення та застосування норм права, правосвідомість, правову культуру тощо.

Б. Я. Бляхман вказує, що правовий режим складається з кількох рівнів (перший рівень – рівень юридичного абстрагування, що містить у собі нетипові приписи (презумпції, фікції, норми-принципи); другий – рівень, що включає матеріально-правові засоби (норми права, нормативно-правові акти, юридичні факти, правові відносини); третій – рівень, який базується на процедурно-процесуальних правових засобах (актах реалізації, актах тлумачення і актах застосування); четвертий – це рівень, який містить у собі морально-психологічні правові засоби (правосвідомість, правову культуру)) [4, с.21].

В. Б. Ісаков пропонує дещо інший підхід до структури правового режиму. Вчений визначає правовий режим через поняття соціального режиму, що закріплений правовими нормами і забезпечений сукупністю юридичних засобів та пропонує виділяти його структуру, що складається з трьох елементів, а саме: об'єкт – носій режиму, середовище та зміст [6].

Таким чином, зроблений дослідниками аналіз свідчить, що в літературі склалися різні підходи до визначення структури правових режимів, в тому числі адміністративно-правових. Кожний з цих підходів має бути врахований при здійсненні галузевих досліджень адміністративно-правового режиму чи визначенні певних об'єктів чи суб'єктів права та при характеристиці його конструкції [7].

Використана література:

1. Бахрах Д.Н. Административное право России: Учебник. –М.: Изд-во НОРМА, 2002. - С.415.
2. Тиндик Н. П. Світовий міграційний процес: теорія, практика, державне регулювання: Монографія. - К.: Атіка, 2006. - С. 264.
3. Ківалов С.В. Спеціальні адміністративні режими: сутність та правове регулювання// Наук. праці Одеськ. нац. юрид. академії. - 2002. -Т.1. –С.159-170.
4. Бляхман Б.Я. Правовой режим в системе регулирования социальных отношений. – Кемерово: Кузбассвуиздат, 1999. –172 с.
5. Томаш Л. В. Правовой режим: поняття та ознаки / Л. В. Томаш // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2005. – Вип. 282. – С. 25.
6. Исаков В. Б. Механизм правового регулирования – правовые режимы / В. Б. Исаков // Проблемы теории государства и права : учеб. / под ред. С. С. Алексеева. – М. : Юрид. лит., 1987. – С. 259.
7. Кузнiченко С. О. Фiнансове право. - 2007 - 1. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://finpravo.jur.com.ua>.

Згура С.О.,

здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СТАНОВЛЕННІ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Фізична культура має велике значення у житті людини, бо ця сфера соціальної діяльності є спрямованою на збереження і зміцнення здоров'я, розвиток психофізичних здібностей людини в процесі усвідомленої рухової активності. Фізична культура є її вагомою частиною загальнолюдської культури, що виступає в якості сукупності цінностей, норм і знань, що створюються і використовуваних суспільством в цілях фізичного і інтелектуального розвитку здібностей людини, вдосконалення її рухової активності і формування здорового способу життя, соціальної адаптації шляхом фізичного виховання, фізичної підготовки і фізичного розвитку Основними показниками стану фізичної культури в суспільстві є: а) рівень здоров'я і фізичного розвитку людей; б) ступінь використання фізичної культури у сфері виховання і освіти, у виробництві і побуті.

Виходячи з особливої значущості фізичної культури та спорту в суспільстві, вони стали об'єктом законодавчої регламентації та регулювання. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1997 року [1] у ст. 1 визначає дефінітивну характеристику зазначених двох понять, яка має пряме відношення до теми нашого дослідження. Так, фізична культура у законодавчому акті розуміється в якості складової частини загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості (культурологічна домінанта - Авт.) Фізична культура визначається в якості важливого засобу підвищення соціальної і трудової активності людей (соціальна домінанта – Авт.), задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування (екзистенційна домінанта – Авт.), розвитку дружніх стосунків між народами і зміцнення миру (цивілізаційна домінанта – Авт.). Спорт, в свою чергу, тлумачиться як органічна частина фізичної культури, особлива сфера виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності. Соціальна цінність спорту визначається його дійовим стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення.

Зазначеним законодавчим актом визначено основні завдання фізичної культури і спорту, до яких відноситься: постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві (ст.2). У зазначеному законі регламентоване державне регулювання фізичної культури і спорту (ст. 3). Його сутність міститься в тому, що держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики у цій сфері, створення відповідних державних органів, фінансового,

матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також визнання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості. Держава визнає і всебічно підтримує олімпійський рух в Україні, діяльність всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, національних спортивних федерацій, інших громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості.

Важливе значення має системне визначення права громадян на заняття фізичною культурою і спортом (ст. 4). Так, громадяни мають право займатися фізичною культурою і спортом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, віросповідання, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин. Для цього, держава:

- надає необхідну допомогу, пільги та гарантії окремим категоріям громадян, в тому числі інвалідам, для реалізації ними своїх прав у сфері фізичної культури і спорту;

- забезпечує пріоритетний розвиток фізичної культури і спорту на селі, створює необхідні умови для занять фізичною культурою і спортом сільських працівників і членів їх сімей;

- гарантує надання в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України, безкоштовних та пільгових фізкультурно-оздоровчих послуг дітям, в тому числі: дітям-сиротам та дітям, що залишилися без піклування батьків, дітям, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, дітям з багатодітних та малозабезпечених сімей, дітям-інвалідам;

- забезпечує в межах, визначених Кабінетом Міністрів України, надання безкоштовних та пільгових фізкультурно-оздоровчих послуг дітям дошкільного віку, учням загальноосвітніх та професійних навчально-виховних закладів, ветеранам війни і особам, прирівняним до них, а також встановлює пільги при наданні таких послуг іншим категоріям громадян;

- створює умови для правового захисту інтересів громадян у сфері фізичної культури і спорту, розвиває фізкультурно-спортивну індустрію та інфраструктуру, заохочує прагнення громадян зміцнювати своє здоров'я, вести здоровий спосіб життя.

Реалізація права громадян на заняття фізичною культурою і спортом має ядро виражений локальний характер, тобто, воно може бути здійсненим тільки на відповідній території в рамках відповідного колективу людей – саме таким чином визначається та підтверджується велика роль органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ) у становленні системи фізичної культури і спорту в територіальній громаді. Саме ОМСВ, що формуються безпосередньо жителями відповідної території несуть відповідальність за зазначений напрямок соціального розвитку. Це підтверджується наявністю компетенційних повноважень ОМСВ у зазначеній сфері.

Так, згідно ч. 2 ст. 11 зазначеного Закону, створення умов для занять фізичною культурою населення за місцем проживання та в місцях масового відпочинку населення покладається на місцеві органи виконавчої влади та ОМСВ за рахунок коштів відповідних бюджетів на основі державних нормативів фінансування фізкультурно-оздоровчих програм. А згідно ст. 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], ОМСВ володіють відповідними повноваженнями у сфері фізкультури і спорту. Так, до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать:

- а) *власні (самоврядні) повноваження*: 1) управління закладами фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними підлітковими закладами за місцем проживання, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; 2) організація медичного обслуговування та харчування у закладах фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм; 3) сприяння роботі громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері фізкультури і спорту, роботи з молоддю; 4) створення умов для занять фізичною культурою і спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку;

- б) *делеговані повноваження*: 1) забезпечення відповідно до закону розвитку і вдосконалення мережі закладів фізичної культури і спорту усіх форм власності, визначення потреби та формування замовлень на кадри для цих закладів, укладення договорів на підготовку спеціалістів, організація роботи щодо удосконалення кваліфікації кадрів; 2) вирішення питань про надання неповнолітнім, студентам, пенсіонерам та інвалідам права на безкоштовне і пільгове користування об'єктами фізкультури і спорту, а також визначення порядку компенсації цим закладам вартості послуг,

наданих безкоштовно або на пільгових умовах; 3) реєстрація відповідно до законодавства статутів (положень) розташованих на відповідній території фізкультурно-оздоровчих закладів незалежно від форм власності.

Таким чином, ОМСВ мають достатні компетенційні повноваження та визначені предмети відання профільного характеру для належного становлення та розвитку в територіальній громаді системи фізичної культури та спорту.

Використана література:

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 14. – Ст. 80.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.

Параниця С.П.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри

Корольова І.В.,

курсант 3 курсу

Національного університету державної податкової служби України

ЗМІСТ ТА ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Як відомо, адміністративне право розробляє власні конструкції як правило з постійним урахуванням на інші фундаментальні галузі права. Адміністративна відповідальність регулюється багатьма нормативними актами різної юридичної сили, які в сукупності складають законодавство про адміністративні правопорушення. Це законодавство визначає своїм завданням охорону суспільного ладу, власності, соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого порядку управління, державного і громадського порядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного дотримання Конституції і законів України, поваги до прав, честі та гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством.

Оскільки норми про адміністративну відповідальність адресуються не тільки правопорушникам, а всім суб'єктам відносин, які охороняються за допомогою цього виду відповідальності, вважаємо, що її законодавче визначення повинно відображати зміст адміністративної відповідальності в об'єктивному розумінні, тобто охоплювати не тільки права та обов'язки тієї чи іншої сторони, до того ж законодавче визначення цього правового явища повинно бути доступним розумінню всіх суб'єктів правовідносин і водночас відображати його суттєві риси. Спираючись на визначення адміністративної відповідальності необхідно зазначити, що своєї мети вона досягне лише при гнучкості в законодавчому регулюванні санкцій[1].

У ст. 92 Конституції України передбачена за діяння, які є адміністративними правопорушеннями, відповідальність, що визначається винятково законами України. Систему законодавства про адміністративні правопорушення в наш час складають Кодекс України про адміністративні правопорушення і окремі законодавчі акти. З окремих питань рішення, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність, можуть приймати органи місцевого самоврядування.

Основним нормативним актом, який регулює адміністративну відповідальність, є Кодекс про адміністративні правопорушення. КУпАП складається з п'яти розділів, 33 глав і майже 350 статей. У розділі I встановлено загальні положення законодавства про адміністративні правопорушення: його завдання, систему, порядок чинності, окремі принципи.

Розділ II «Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність» складається із загальної і особливої частин. У загальній частині закріплено поняття адміністративного правопорушення, форми вини, особливості адміністративної відповідальності окремих осіб, обставини, що виключають протиправність та шкідливість діяння, систему і види адміністративних стягнень, загальні правила і строки їх накладення. В особливій – наводиться перелік діянь, що

визнаються адміністративними правопорушеннями, і дається їх опис, іншими словами, сформульовано склади адміністративних проступків. Кожна стаття особливої частини закріплює не тільки склад, але і санкцію за вчинене правопорушення.

Інші три розділи, по суті, становлять процесуальну частину КУпАП. У розділі III наведено перелік органів і посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, врегульовано деякі питання утворення та функціонування цих органів, а також визначено, які види справ має право розглядати той чи інший орган або посадова особа, тобто вирішено питання про підвідомчість справ.

Правила провадження в справах про адміністративні правопорушення закріплено в розділі IV КУпАП. У ньому визначено завдання та принципи цього провадження, порядок складення протоколу про адміністративне правопорушення, заходи забезпечення провадження, правовий стан учасників, порядок розгляду справ і винесення постанов, оскарження та опротестування постанов і перегляду справ.

Останній, V розділ КУпАП присвячено виконавчому провадженню. У ньому детально врегульовано порядок виконання постанов про накладення кожного із 7 видів адміністративних стягнень, а також постанов у частині відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням.

Окремі законодавчі акти, які регулюють питання адміністративної відповідальності, повинні включатися до КУпАП, що сприяє послідовній кодифікації законодавства про адміністративні правопорушення. Разом з тим, норми деяких законодавчих актів, що передбачають адміністративну відповідальність, до КУпАП не включено, що не можна визнати нормальним, оскільки вже кодифіковане законодавство потребує ніби додаткової кодифікації. Тому потрібно передбачити механізм, який би забезпечував концентрацію всіх норм, що встановлюють адміністративну відповідальність, саме в цьому Кодексі. Інші нормативні акти можуть лише встановлювати її певні особливості в тих чи інших сферах. До згаданих норм належать приписи Митного кодексу України [5], який регулює відповідальність за порушення митних правил, законів «Про боротьбу з корупцією» [6], «Про державну податкову службу в Україні» [7], «Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування» [8] та деяких інших.

Крім цього, сільські, селищні та міські ради мають право встановлювати правила благоустрою територій міст та інших населених пунктів, забезпечення в них чистоти і порядку, правила торгівлі на ринках, а також забезпечення тиші в громадських місцях, за порушення яких адміністративну відповідальність передбачено відповідно до ст.ст.152, 159 і 182 КУпАП (ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні») [9]. Викликає заперечення питання доцільності надання таких повноважень сільським і селищним радам. До того ж, зазначені правила можна було б уніфікувати в межах усієї України. Наприклад, чи потрібно в кожному місті, селищі або селі визначати свій час, протягом якого забороняється порушувати тишу в громадських місцях? Краще в КУпАП визначити цей час централізовано. Це має бути нічний час – з 24.00 до 6.00.

Органи місцевого самоврядування повинні інформувати населення про прийняті ними рішення з адміністративною санкцією. Зазначені рішення набирають чинності через 10 днів із дня їх опублікування, а видані у зв'язку із надзвичайними обставинами (стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями) – з дня опублікування.

Як вважає Д.М. Лук'янець, видоутворюючими ознаками для розподілу публічної штрафної відповідальності на кримінальну і адміністративну буде суб'єкт притягнення до відповідальності і характерний для кожного виду відповідальності порядок притягнення[2]. Для адміністративної відповідальності ключовим моментом є те, що вона застосовується органами виконавчої влади і реалізується в процесі здійснення ними функцій публічних адміністрацій, причому порядок її реалізації встановлюється нормами адміністративного права та закріплюється у відповідних нормативно-правових актах. На аналогічних характерних ознаках адміністративної відповідальності зосереджують увагу Д.Н. Бахрах [3], Л.Л. Попов [4] та деякі інші автори.

На нашу думку, адміністративна відповідальність за адміністративні проступки повинна мати єдиний підхід до правових підстав.

Використана література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997.

2. Лук'янець Д.М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – С. 30.
3. Советское административное право / Под ред. В.М. Манохина. – М.: Юрид. лит., 1977. – С. 228.
4. Административное право: Учебник / Под. ред. Ю.М. Козлова, Л.Л. Попова. – М.: Юристъ, 1999. – С. 338–339.
5. Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 16 (із змінами та доповненнями). – С. 203.
6. Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 25. – С. 256.
7. Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 29. – С. 190.
8. Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – С. 411.
9. Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – С. 232.

Кравець О.О.,
суддя Адміністративного апеляційного суду
Одеської області

ОРГАНІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Прийняття нової Конституції України зумовило утвердження якісно нового поділу публічної влади, як за видами, так і за рівнями. Вперше виділено рівень децентралізованої влади – публічної самоврядної (муніципальної) влади.

Процеси децентралізації державної влади дістають свого вияву у встановленні системи місцевого самоврядування, наділенні його певними державними повноваженнями, а також у створенні місцевих державних адміністрацій, які “приземлюють” державну виконавчу владу, роблять її більш оперативною і наближеною до населення [1]. Таким чином, в результаті реформування місцевої влади склалися дві системи: система місцевого самоврядування як публічна влада територіальних громад і система місцевих органів державної виконавчої влади, що представлена місцевими державними адміністраціями. Це різні за юридичною природою, насамперед за функціями і повноваженнями, системи місцевої влади, “хоча абсолютного розподілу, повного відокремлення державних структур від самоврядних нема і бути не може” [2].

Місцеве самоврядування має свою систему, що складається з територіальної громади, сільської, селищної та міської ради, сільського, селищного та міського голови, виконавчих органів сільської, селищної, міської ради, районних та обласних рад. Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування (далі – ОМСВ) – сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі комітети. Як самостійний суб'єкт конституційного та адміністративного права органи місцевого самоврядування мають свої предмети відання, обов'язки, повноваження, відповідальність за дії або бездіяльність в межах власної чи делегованої компетенції, вони виконують публічно-владні, адміністративні за своєю природою, виконавчо-розпорядчі, дозвільно-реєстраційні, контрольні функції, забезпечують виникнення та динаміку адміністративних правовідносин регулятивного чи правоохоронного змісту.

Предметом відання ОМСВ є, за Законом, питання місцевого значення. Однак, чинне законодавство України не містить дефінітивної характеристики “питань місцевого значення”, тому проблематика їх визначення, належне нормативне обґрунтування є вельми актуальним, бо на практиці це проявляється лише у змісті повноважень та обов'язків ОМСВ.

Загальним обов'язком органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб є їх ординарна діяльність лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і Законами України (ст. 19 Конституції України [3], ст. 24.3. Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 р. [4]). Певні обов'язки встановлюються поточним законодавством та статутами територіальних громад.

Головним джерелом правового регулювання відносин публічної самоврядної влади на місцях (ст. 5 Конституції України) є реалізація повноважень по прийняттю правових документів, що приймаються самими ОМСВ. Це можуть бути Хартії (статути) територіальних громад сіл, селищ, міст, рішення представницьких та виконавчих ОМСВ, накази їх посадових тощо. Тобто мова йде про місцевий рівень нормативно-правового забезпечення місцевого самоврядування (локальна нормотворчість). На цьому рівні, на наш погляд, постає завдання особливої ваги: розробити й

прийняти цілий комплекс нормативних документів, які повинні бути зорієнтованими у своїй дії, а також у правовому впливі як назовні, так й усередину на самих себе. В цьому аспекті це є особливими документами, бо вони передбачають не тільки самоорганізацію населення, реалізацію його нагальних та різнорівневих, різноманітних та багатооб'єктних інтересів, самостійність у вирішенні місцевих питань, а й відповідальність ОМСВ за рішення, що ними приймаються.

Видані в межах повноважень ОМСВ, ці акти діють на відповідній території і розповсюджуються на всіх суб'єктів, які мешкають або функціонують на ній. Їх загальна обов'язковість для виконання органами державної виконавчої влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, організаціями, установами, посадовими особами цих органами, окремими фізичними особами незалежно від їх приналежності до територіальної громади передбачається ст. 73 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні". Невиконання, неналежне виконання актів місцевого самоврядування тягне юридичну – адміністративну, дисциплінарну та іншу відповідальність, а в разі, коли це призвело до збитків – також матеріальну відповідальність, яка може застосовуватися одночасно з адміністративною та дисциплінарною [5].

Якщо правотворчий процес розглядати як процедуру прийняття (видання) юридичних норм, то органи, які здійснюють цю процедуру, будуть правотворчими органами. До правотворчих органів в системі місцевого самоврядування можна віднести і представницький орган територіальної громади, і ОМСВ, що виконує виконавчо-розпорядчі функції.

Процес підготовки проекту нормативного правового акту – незалежно від того буде мати цей акт силу закону, чи буде актом локальної дії - це один з важливих моментів всієї правотворчості. Від того, наскільки якісно буде підготовлено проект, в більшості залежить якість та потенціал нормативно-правового регулювання даного акту. Саме на цьому етапі необхідно звернути увагу на оптимальність та своєчасність його приписів, повноту відносин, що ним регулюється, дотримання вимог формалізації у закріпленні прав та обов'язків сторін, точність і ясність формулювань відповідних положень. Необхідно дотримуватися всіх вимог юридичної техніки, тобто використовувати всю сукупність правил та прийомів, які відносяться до підготовки нормативно-правового акту. Порушення юридичної техніки частіше за все пов'язані в основному з організацією правового матеріалу, його зовнішнім переказом. Переказ матеріалу розходиться з істинним змістом того, що необхідно було довести до відома населення. Такого розходження бути не повинно, звідсіля актуалізується значення професійного підходу до підготовки нормативно-правових актів локальної правотворчості.

На сучасному етапі реформування системи місцевого самоврядування важливе значення для підвищення якості правотворчості має законодавча регламентація порядку підготовки та оформлення проектів нормативних актів. Її відсутність приводить до того, що суб'єкти, які готують проекти, діють на власний розсуд, без дотримання будь-яких загальних правил та рекомендацій та часто допускають порушення вимог законодавчої техніки. Традиції, звичаї, які застосовуються при підготовці актів, не завжди достатньо точні та визначені. До того ж вони юридично не зобов'язують складачів проекту, не передбачають їх відповідальність за неналежний рівень підготовки проекту документу.

Саме порушення вимог юридичної техніки приводить до недосконалості окремих правових актів, уяві населення про недосконалість законодавства та загального правового нігілізму. Чим ширше залучені зацікавлені суб'єкти, громадські організації, наукові та практичні установи, окремі вчені-юристи до підготовки проекту нормативно-правового акту, тим глибше та всебічніше його зміст, досконаліше форма акту, тим більше його авторитет в очах населення.

Для покращення ситуації, яка склалася в локальній правотворчості ОМСВ, необхідно розробляти проекти нормативно-правових актів якісніше, широко використовуючи при цьому прийоми та правила юридичної техніки. Так, на погляд А. Борисова, підготовку проектів актів локальної правотворчості необхідно здійснювати у відповідності до таких вимог: а) відповідність потребам суспільства та територіальної громади; б) зміст таких актів повинен вміщувати оптимальні нормативні рішення, які б відповідали потребам теперішнього часу та впливати на суспільні відносини найбільш ефективним засобом при найменших витрачених зусиллях; в) відсутність протиріччя положенням Конституції України, законів та інших нормативних актів вищої юридичної сили; г) відсутність дублювання положень акту локальної правотворчості з положеннями законів та інших нормативно-правових актів вищої юридичної сили; г') наявність вказівок про зміни або відміну положень чинних законів або інших нормативно-правових актів рівної юридичної сили, у

випадку наявності протиріч з положеннями проекту акту локальної правотворчості та розробка проекту з урахуванням них; д) відсутність норм, в складі яких є відсутніми нові правила поведінки; е) відсутність внутрішніх протиріч, тобто взаємовиключних правил поведінки при одних вимогах дії норм; є) наявність норм, які дозволяють визначити порядок реалізації проекту та забезпечити цю реалізацію; ж) відповідність потребам, на підставі яких розроблявся проект [6].

Таким чином, акти локальної правотворчості повинні, насамперед, відбивати інтереси територіальної громади, відображати нагальні потреби її функціонування, конкретизувати та деталізувати положення законодавчих та інших нормативно-правових актів вищої юридичної сили, але вони не можуть безпідставно розширювати сферу правового регулювання, створювати нові повноваження ОМСВ всупереч приписам нормативно-правових актів вищої юридичної сили та суперечити ним.

Для вдосконалення правотворчого процесу в ОМСВ необхідно створити методичний та координаційний центр по підготовці проектів нормативно-правових актів ОМСВ. Він, гадаємо, повинен функціонувати при Державному Фонді сприяння місцевому самоврядуванню в Україні, що є допоміжним органом при Президентові України [7] та направляти і координувати роботу по підготовці проектів нормативно-правових актів, вимагати дотримання вимог юридичної техніки. В обов'язки спеціалістів зазначеного Центру необхідно включити підготовки висновків з найбільш важливих проектів нормативних актів ОМСВ у сферах відання локальної демократії. Згаданий Центр для стратегічного планування, визначення актуальності проектів нормативно-правових актів, підвищення їх наукового та практичного рівня міг би залучати до співпраці спеціалістів Асоціації міст України та членів Товариства науковців по сприянню муніципальної реформи.

На наш погляд, доцільно було б встановити правило, у відповідності з яким, вказівки координаційного центру про зовнішнє оформлення проекту, використання відповідної юридичної термінології, врахування в ньому основних положень раніше виданих актів з цього ж питання, які вже пройшли випробування на практиці, були б обов'язковими для всіх ОМСВ. Таким чином, створення методичного та координаційного центру по підготовці проектів нормативних правових актів суб'єктами муніципальної правотворчості буде сприяти дотриманню законності в правотворчій діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, тобто вимогам юридичної техніки, росту якості нормативно-правових актів, що приймаються, і, як наслідок – підвищенню довіри до ОМСВ у населення – членів територіальної громади.

В теперішній час правотворчою роботою на рівні сільських, селищних, міських рад займаються сільські, селищні, міські голови та виконавчі комітети відповідних рад. Згідно Закону України від 21.05. 1997 року “Про місцеве самоврядування в Україні” до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян (ст. 38). Але, слід зазначити, що обсяг цих повноважень обмежений, крім того, відсутній механізм реалізації деяких повноважень, і головне - в структурі ОМСВ законодавчо не передбачено створення юридичних служб.

Тому до загальних недоліків нормативних правових актів, які приймаються на цьому рівні можна віднести: порушення компетенції в процесі прийняття рішень (питання, віднесені Законом до виключної компетенції сесії часто-густо вирішуються виконавчими органами); порушення взагалі норм чинного законодавства; недотримання форми зовнішнього оформлення нормативних актів тощо.

На цьому фоні особливу увагу заслуговує вивчення позитивного досвіду роботи Одеської міської ради щодо організації правової роботи. В структурі виконкому Одеської міської ради було утворено управління правового контролю, до складу якого входили чотири відділи: юридичний відділ, претензійно-позовний відділ, реєстраційний відділ та відділ взаємодії з правоохоронними органами. Рішенням виконкому від 06.06.2000 р. № 323 було затверджено Положення про управління правового контролю виконавчого комітету Одеської міської ради, а начальником названого управління затверджено Положення про юридичний відділ. Основними завданнями управління є : 1) правове забезпечення діяльності міської ради та виконкому з реалізації їх повноважень; 2) аналітичне забезпечення діяльності міської ради та виконкому з правових питань; 3) інформаційно-довідкове забезпечення діяльності міської ради та виконкому з правових питань; 4) захист інтересів міської ради та виконкому в судах та арбітражних судах; 5) забезпечення реалізації виконкомом делегованих повноважень з державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності та неприбуткових організацій; 6) забезпечення взаємодії виконкому з правоохоронними органами [8]. З часом

вищезгадане управління було перетворено в Департамент правової роботи, але його функції були лише розширено.

Слід дійти до висновку, що виходячи з кола обов'язків, що покладені на вищезгадане управління (департамент), воно займається досить важливою роботою, виконання якої забезпечує не тільки реалізацію юридичного контролю на подальшому етапі, а й на попередньому етапі локальної правотворчості. Це, безумовно, сприяє дотриманню принципу законності у правотворчості на локальному рівні, де функціонує місцеве самоврядування. Тому, на нашу думку, створення юридичних відділів (управлінь) на рівні ОМСВ структурі їх виконавчих комітетів є нагальною потребою сьогодення.

Використана література:

1. Крылов Ю., Баймуратов М. Особенности становления международной правосубъектности местных органов власти Украины / Ю. Крылов, М. Баймуратов // Юрид.вестник.-1996.-№ 3.- С. 63.
2. Медведчук В. Конституційний процес в Україні і організація державної влади і місцевого самоврядування в Україні / В. Медведчук. – К., 1996. – С. 137.
3. Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 31. – Ст. 140.
4. Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.
5. Там само.
6. Борисов А. Подготовка проектов нормативных правовых актов в правотворческих органах муниципальных образований. – «Юрист». – 1999. - № 4. – С. 37 – 38.
7. Про Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні: Указ Президента України від 24 червня 2010 року // Ресурс доступу: <http://ovu.com.ua/articles/6583-pro-derzhavniy-fond-spriyannya-mistsevomu-samovryu>

Курінний В.К.,

аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету,
народний депутат України (Верховна Рада України 5 скликання)

ФУНКЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНИ

Місьцеве самоврядування (далі – МСВ) в Україні виступає в якості одного з найважливіших факторів становлення та розвитку системи публічної влади та демократичної правової державності. Саме МСВ передбачає залучення до державотворчих процесів, що виникають та протікають на центральному та локальному рівні функціонування, широких верств населення, що мешкають на відповідних територіях держави. Таке залучення відбувається в контексті комунікативної взаємодії державно-правових і суспільно-правових інститутів та структурованого соціуму (на рівні держави – громадяни; на локальному рівні – мешканці відповідних територій – члени територіальних громад) задля реалізації складного системного комплексу завдань та функцій держави.

Слід зазначити, що в останні роки, з легалізацією в державі багатопартійної системи (ст.ст. 15, 36 Конституції України) у процесах реалізації публічної влади, й зокрема, реалізації публічної влади на локальному рівні функціонування соціуму, все важливішу та зростаючу роль відіграють політичні партії. Причому, на тлі перманентного зростання їх чисельності та якості функціонування, зростає не тільки їх роль саме в становленні та розвитку державних інституцій, а й МСВ – адже саме через нього та за його допомогою політичні партії можуть фактично та найповніше реалізувати телеологічну домінанту існування та функціонування демократичної правової державності – через інститути та форми безпосередньої та представницької демократії.

Доктринальне вчення про політичні партії містить низку критеріальних ознак, що дають змогу ідентифікувати політичні партії [1], причому, не тільки як суб'єкти політичної системи, а й як інституції, генеза та функціонування яких міцно пов'язані з локальним рівнем функціонування соціуму, там де діє МСВ, його суб'єкти та органи. До зазначених ознак відносяться такі: а) інституціоналізація – що означає ступінь матеріалізації партії в суспільній свідомості спочатку локального, а потім й національного соціуму; б) проблемна орієнтація – що означає

сконцентрованість телеологічної настанови партії на відповідних проблемних питаннях, що є актуальними для соціуму (локального, регіонального, загальнонаціонального); в) соціальна підтримка – ілюструє, що партії створюються не тільки для відстоювання відповідних політичних проблем, а й для захисту соціальних інтересів верств населення; г) автономія - це структурна незалежність партій від інших інституцій, причому, як усередині, так й за кордонами держави (питання фінансування, керівництва, відносини з політичними партіями всередині держави та з зарубіжними організаціями); г') узгодженість – під цим розуміється згуртованість членів партії в процесі голосування на локальному та національному рівнях, фракційність на поведінковому рівні тощо; д) залученість – членство в партії та ступінь участі у партійних справах; е) стратегія та тактика - діяльність партії щодо досягнення своєї політичної мети за рахунок діяльності її членів та організацій, а також шляхом залучення населення країни; є) урядовий статус – відображає природу та ступінь участі партії в загальнонаціональній політиці.

Найважливішими нормами участі політичних партій в локальних процесах державотворення, що мають принципове значення є норми ст. 15 Конституції України, згідно з якими суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної та ідеологічної багатоманітності, та ст. 36 Конституції України, згідно з якими, громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних та інших інтересів. Систематичний аналіз зазначених конституційних положень свідчить про те, що саме тут закладено правові підвалини для здійснення влади народом, бо політичні партії в Україні сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян та беруть участь у виборах. Все це регламентує правовий статус політичних партій як суб'єктів політичної системи та політичного процесу в Україні, що здійснюється у відповідності до її законодавства.

Виходячи з зазначеного вище об'єктивується та зростає роль функцій політичних партій саме в процесі становлення та розвитку локальної демократії, що реалізується в формі МСВ. Представницька функція, що розкриває та закріплює роль політичних партій у виявленні, відображенні та обґрунтуванні інтересів відповідної частини соціуму. Зазначена функція має ярко виражений локальний характер, бо прояв та виявлення інтересів суб'єктів соціуму відбувається у межах територіальної громади – мешканців відповідних територій. Тому саме з територіальними громадами та їх членами актив політичних партій повинен працювати та співпрацювати, причому не тільки для виявлення найважливіших питань соціального та політичного розвитку, що потім мають бути відображені в програмі політичної партії, а й для поповнення її членського складу та виявлення майбутніх політичних активістів.

Програмну функцію політичної партії треба розуміти як розробку, у відповідності до інтересів відповідної частини соціуму, політичної програми соціального розвитку. Необхідно відмітити, що члени територіальних громад найчастіше продукують такі інтереси, що мають ярко виражену локальну сферу прояву та реалізації, а також носять груповий характер. Ці інтереси насамперед торкаються повсякденних питань існування окремої людини, але в силу їх стереотипності та масовості прояву в реалізації мають важливе значення для переважної кількості населення відповідних територій держави. Саме ці питання, що торкаються дотримання прав людини, забезпечення населення необхідною економічною та соціальною інфраструктурою, тощо – політичні партії беруть на озброєння в якості пунктів своєї політичної програми. Вони надають їм загальнодержавного значення та пропонують відповідні шляхи їх вирішення на альтернативній основі – якщо політична партія буде при владі, або, якщо політична партія буде в опозиції до чинної влади.

Однією з важливіших є ідеологічна функція політичних партій, яка міститься в формуванні, розвитку та втіленні в суспільну думку та суспільну свідомість партійної ідеології. Ця функція також має ярко виражений локальний характер здійснення та реалізації, причому локальна ефективність цієї функції, з одного боку, детермінує формування локального електорату конкретної партії у відповідній територіальній громаді та в майбутньому дасть їй можливість отримати відповідну кількість депутатських мандатів на місцевих виборах в органи МСВ, а з другого боку, детермінує національну значимість політичної партії та її майбутній успіх на загальнонаціональних парламентських або президентських перегонах. Крім того, слід зазначити, що ідеологічна функція політичних партій характеризується кумулятивною складовою, яка дає змогу поповнювати лави прихильників партії як перед виборами, так й у міжелекторальний період.

Владно-конкурентна функція політичних партій припускає їх участь у змаганнях (боротьбі) за державну владу та її утримання. Ця функція також має локальну форму своєї реалізації, бо здійснюється на виборах, що проходять по територіальних та загальнонаціональних округах, а голосування виборців – членів територіальних громад відбувається по місцю їх проживання. Крім того, враховуючи, що вибори до органів МСВ на рівні міст, районів, областей України відбуваються на основі пропорційної виборчої системи, ця функція досить яскраво проявляється й на місцевих виборах.

Владно-практична функція політичної партії реалізується нею в основному після приходу відповідної партії до влади та шляхом реалізації своїх програмних настанов у державній політиці для захисту інтересів відповідної частини суспільства. Але в умовах розвитку багатопартійної системи в Україні, партійного будівництва та партійної демократії – починає зростати роль політичної опозиції, яка хоч і не має своїх представників у владі, але має відповідне число депутатських мандатів чи не має мандатів взагалі. Але опозиційні політичні партії в умовах демократичного розвитку мають можливість виражати та відстоювати інтереси своїх прихильників за допомогою загальнодемократичних засобів політичного діалогу з владою або засобів політичного протистояння владі, що здійснюються в межах чинного законодавства. Зазначена функція має свій прояв й на рівні МСВ, коли більшість політичних партій, що не є парламентськими, все ж мають своїх представників у депутатському корпусі органів МСВ і мають можливість відстоювати свої програмні позиції та боротися за їх втілення.

Нарешті, владно-кадрова функція політичної партії – підготовка, підбір та висування кадрів для державного та муніципального апаратів – формується та реалізується виключно на локальному рівні в межах МСВ. Саме тут проходять обкатування, накопичують досвід партійні активісти – члени територіальних громад, яких політичні партії у разі приходу до влади рекомендують у державних апарат чи апарат органів (виконавчі органи) МСВ.

Виходячи з того, що діяльність політичних партій у практичній площині здійснюється через їх місцеві партійні осередки, можемо констатувати зростання ролі населення відповідної території – членів територіальних громад у їх діяльності. Бо саме вони на локальному рівні безпосередньо, беручи участь у діяльності політичних партій в якості членів таких політичних об'єднань, вирішують важливі політичні питання організаційних та організаційно-правових відносин, що складаються в системі координат «держава (органи державної публічної влади) – політичні партії (як суб'єкти політичної системи, політичного процесу та конституційного права) - МСВ (органи та суб'єкти локальної демократії) – територіальна громада (сукупність жителів відповідної території держави) – особа-член територіальної громади, мешканець відповідної адміністративно-територіальної одиниці держави (член політичної партії)».

Використана література:

1. Див.: Теория партий и политических систем: Хрестоматия / Сост. Б. А. Исаев. – М.: Аспект Пресс, 2008. – С. 41 – 43.

Коваль Микола Васильович,
професор кафедри, кандидат юридичних наук
Махнюк Віталій Вікторович,
курсант 3 курсу
Національного університету державної податкової служби України

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – ПРИОРІТЕТ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В умовах інтеграції і становлення України асоційованим членом Європейського союзу важливе значення і актуальність набуває цілісно комплексні розробка адміністративної реформи в країні, що по суті є пошуком нової, якісно кращої моделі співвідношення і взаємодії суспільно-державних інститутів, утворень місцевого самоврядування в суспільстві. Саме в чіткій, реально-діючій системі місцевого самоврядування зосереджується конструктивний нормативно-правовий потенціал, здатний за умов адміністративного реформування створити децентралізовані самоврядні інститути українського суспільства. Даний потенціал при наявності науково розробленої адміністративної політики держави основаної на міжнародних стандартах права може слугувати джерелом формування

в Україні громадянського суспільства та демократичної, соціальної і правової держави. Це, звичайно ж, потребує комплексного наукового підходу.

Реформування публічної влади в Україні триває з дня отримання незалежності Україною. Ідеться не лише про реформи у сфері політико-владних, а й соціально-економічних відносин, зокрема бюджетно-фінансових, фіскальних, земельних, пенсійних, житлово-комунальних тощо. Важливе значення має в сучасних умовах прийняття країною Податкового кодексу, який сприяє формуванню авторитету та іміджу України в світовій спільноті.

На органи місцевого самоврядування покладено відповідальність за соціально-економічний розвиток територіальних громад сіл, селищ, міст, а відтак – за добробут їхніх мешканців. Тому його розбудова має якнайшвидше стати одним із пріоритетів державної регіональної політики [1].

Реальні контури нової моделі місцевого самоврядування окреслилися із закріпленням цього інституту в Конституції 1996 року, прийняттям у 1997-му базового Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», ратифікацією Європейської хартії місцевого самоврядування. На початку 2000-х почали розроблятися концептуальні підходи щодо проведення так званої політичної, конституційної реформи, які майже не стосуються сфери місцевого самоврядування і не мають цілісного вигляду. Проте реалії сьогодення свідчать про необхідність подальших реформ у даній галузі, які на нашу думку, повинні розроблятися в контексті до Європейського та міжнародного досвіду.

Актуальним питанням реформування місцевого самоврядування є відсутність належної уваги до перерозподілу повноважень у так званому бермудському трикутнику: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів, про доцільність певної форми державного правління. Інакше кажучи, державотворення відбувається навпаки: спочатку перманентно будуємо дах, а потім декларативно міркуємо про фундамент. Зрозуміло, що такий спосіб будівництва розбалансовує систему влади загалом й не додає їй міцності.

Як же все ж таки вирішити питання щодо реформування місцевого самоврядування?

Науково-дослідний аналіз вчинений авторами, свідчить, що *одні* дослідники наполягають на перетвореннях насамперед регіонального рівня місцевого самоврядування, відродження «регіонального самоврядування», створення виконкомів районних і обласних рад та ліквідації місцевих державних адміністрацій. *Інші* автори надають перевагу формуванню передусім економічно спроможних територіальних громад як первинного рівня місцевого самоврядування з одночасним здійсненням адміністративно-територіальної реформи.

На думку дослідників, здається, що *істина* – в системному підході до конституційних нормативно-правових новацій, які стосуються територіальної організації влади.

Ми вважаємо, що основні зусилля необхідно спрямувати на розв'язання найбільш важливих питань самоврядування, а саме: шляхом створення виконавчих комітетів районних та обласних рад запровадити повноцінне самоврядування на районному та обласному рівнях із відповідним коригуванням компетенції місцевих державних адміністрацій; чітко розмежувати повноваження виконавчих органів місцевих рад та місцевих державних адміністрацій; врегулювати у правовому полі питання управління об'єктами комунальної власності; з'ясувати природу економічного становища місцевого самоврядування. Тобто джерела фінансування і їх ступінь співрозмірності із витратами. Як впливає з Бюджетного кодексу України і Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», основними надходженнями до місцевих бюджетів і зокрема до бюджетів місцевого самоврядування є доходи з власних джерел, податки і трансферти.

Надходження до бюджетів місцевого самоврядування формуються у відповідності із статтею 60 ч. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» територіальним громадам сіл, селищ, міст, районів у містах належить право комунальної власності на рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, землю, природні ресурси, підприємства, установи та організації, в тому числі банки, страхові товариства, а також пенсійні фонди, частку в майні підприємств, житловий фонд, нежитлові приміщення, заклади культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, науки, соціального обслуговування та інше майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження.

Звісно, такі фінансові підприємства як, банки, страхові товариства, пенсійні фонди, торгові організації будучи в комунальній власності, враховуючи економічні особливості місцевості, за сучасних ринкових умов можуть бути досить прибутковими, але вони об'єктивно не завжди здатні

наповнювати валову частку місцевого бюджету через ряд факторів. Наприклад не у всіх регіонах України є досить розвинені фінансові, трудові ринки, ринки нерухомості чи природних ресурсів. А у зв'язку з низькою платоспроможністю жителів сільських, селищних, районних громад споживчий ринок таких місцевостей зовсім не стимулює до підприємницьких відносин. Не кажучи вже про те, що частина коштів з підприємств, які знаходяться у комунальній власності відмиваються корисливими посадовими особами в органах місцевого самоврядування. Ця існуюча система економічного забезпечення місцевого самоврядування має бути реформована в першу чергу, так як фактично воно не володіє економічно розвиненими, високоприбутковими підприємствами, які б були первинним, стабільним наповнювачем бюджету місцевого самоврядування як це прийнято у більшості держав розвинутої демократії; розширити фінансову базу місцевого самоврядування шляхом внесення змін до чинного законодавства України та створити належні фінансові умови для здійснення на території нашої держави повноцінного місцевого самоврядування [2]. Зокрема, слід щорічно збільшувати питому вагу місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України, вдосконалювати видаткові повноваження та розширювати доходні повноваження органів місцевого самоврядування, передавати до місцевих бюджетів частину податку на прибуток, удосконалити систему місцевих податків і зборів, збільшити інвестиційну складову місцевих бюджетів, що потребує спільних зусиль усіх гілок влади [3].

Сьогодення необхідно щоб керівні органи влади, незалежно від їхніх політичних поглядів були настроєні на конституційну реформу в Україні.

Вважаємо що, для вирішення цих питань потрібно широко застосовувати принцип субсидіарності. Згідно з ним розподіл повноважень між різними територіальними рівнями влади здійснюється з огляду на те, що найнижчий рівень влади має отримувати повноваження, які наступний за ним рівень територіальної влади не може здійснити ефективніше [4].

Під час реформування системи місцевого самоврядування основний акцент має бути зроблено на втіленні в життя ідеї децентралізації публічної влади, яка виявила свою ефективність у країнах Євросоюзу [5].

Використана література:

1. Тихонов В. Розбудова місцевого самоврядування – один із пріоритетів державної регіональної політики в Україні // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2007. – № 1(7). – С. 20–25.
2. Журавський В. Реформа місцевого самоврядування в Україні: плюси та мінуси // Юридичний вісник України. – 2005. – № 39(535). – С. 1, 6–7.
3. Корніюк В. Місцеві бюджети: самодостатність чи жебрацтво й надалі? // Віче. – 2007. – № 9–10(198–199). – С. 60–61.
4. Кравченко В., Пітцик М. Муніципальне право України. Навч. посібник. – К.: Атіка, 2003. – 672 с.
5. Голенко В. Потрібні зміни, а не імітація // Народний депутат України. – 2007. – № 2(26). – С. 64–65.

Мурадян Р.М.,

здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

МУНІЦИПАЛЬНІ ПОСЛУГИ ЯК ОСНОВНИЙ ОБ'ЄКТ ЛОКАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ТОРГІВЛІ ТА ПОБУТОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Становлення в Україні інституту місцевого самоврядування та системи його суб'єктів та органів супроводжується активними процесами децентралізації та деконцентрації державної влади. Це, насамперед, проявляється у перерозподілі повноважень з центру на місця та підвищенням ролі органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ) у вирішенні питань місцевого значення.

Необхідно зазначити, що хоча термін «питання місцевого значення» має свою конституційну легалізацію (ст. 140 Конституції України) [1] та законодавче закріплення (див.: Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні від 21.05.1997 р.» [2], дефінітивна характеристика цього терміну є відсутньою в українському законодавстві. Тому систематичний аналіз зазначеного терміну дає змогу виявити не тільки його онтологічні, гносеологічні, аксіологічні та праксеологічні характеристики, а й зробити висновок, що «питання місцевого значення» виступають в якості об'єктного складу місцевого самоврядування та становлять основну телеологічну домінанту в діяльності ОМСВ.

Таким чином, можна стверджувати, що зазначені питання є такими, від вирішення яких залежить відповідне та стабільне функціонування територіальної громади в цілому, та по великому рахунку, кожного з її членів – мешканців відповідної адміністративно-територіальної одиниці держави.

В умовах муніципальної реформи в Україні, що повинна розпочатися найближчим часом у рамках адміністративної реформи, об'єктивно зростає роль та значення, так званої муніципальної «послугової» діяльності, яка повинна не тільки стати в майбутньому однією з критеріальних ознак питань місцевого значення в місцевому самоврядуванні, а й явно та однозначно розтлумачити основний зміст зазначених питань. Під послугою розуміють якусь дію або комплекс дій, вироблюваний однією особою для іншої, або в її інтересах. Перша особа (постачальник послуг) робить це з метою отримання нею моральної або матеріальної винагороди, а друга (споживач послуг) - з метою досягнення бажаного результату за певну плату, виражену у відповідній дії або грошовому еквіваленті [3]. Звідсіля можна виокремити характерні ознаки послуги, що дадуть змогу визначити її в якості об'єкту муніципальної діяльності. Таким чином, у контексті нашого дослідження, муніципальною послугою є:

а) забезпечувана і гарантована державою певна діяльність суб'єктів усіх організаційно-правових форм і форм власності, в тому числі й ОМСВ, що розташовані на відповідній території та оказують різноманітні послуги членам територіальної громади (онтологічна ознака – Авт.);

б) метою муніципальної послуги є задоволення потреб членів територіальної громади (телеологічна ознака – Авт.);

в) результат послуги може мати як матеріальне, так й нематеріальне вираження (зовнішньо-змістовна ознака – Авт.);

г) муніципальна послуга має споживчу якість (цінність) (аксіологічна ознака – Авт.);

г') муніципальна послуга є предметом споживання або ж створює умови та засоби для споживання (гносеологічна ознака – Авт.);

д) феномен муніципальної послуги ініціюється її споживачем (внутрішньо-змістовна ознака – Авт.);

е) якість надання муніципальної послуги оцінюється її споживачем (праксеологічна ознака – Авт.)

Оскільки послуги зазвичай надаються споживачам майже в усіх сферах суспільного життя, то така чи інша юридична регламентація відповідних відносин здійснюється нормами різних галузей права. Наприклад, у Російській Федерації навіть у ст.ст. 8 та 74 Конституції держави йдеться мова про такі послуги [4]. Таким чином, мова може йти про те, що регламентація муніципальних послуг може бути комплексною, тобто міститися в різних галузях права України. Але право на надання таких послуг, безумовно, повинно міститися у профільному законодавчому акті про МСВ.

До переліку муніципальних послуг, безумовно, входять питання надання послуг в сферах торгівлі та побутового обслуговування, бо зазначені сфери не тільки виступають в якості основних компонентів соціально орієнтованої ринкової економіки, але й повинні забезпечити членам територіальної громади вирішення екзистенційних (життєво важливих) потреб та визивати до життя продукування відповідних профільних інтересів щодо підняття рівня та якості комунальних послуг та стандартів життя. Саме з цих позицій організація системи торгівлі та побутового обслуговування на локальному рівні та надання послуг в цих сферах, ведуть до сталого розвитку територіальної громади.

Сталий розвиток на локальному рівні може бути обґрунтований з декількох позицій. По-перше, який би рівень не зачіпав сталий розвиток, його реалізація починається та відбувається саме на локальному, місцевому рівні. По-друге, сталий розвиток насамперед торкається всіх, або його суб'єктом, й одночасно об'єктом, виступає людина, яка функціонує на локальному рівні існування соціуму в якості члена територіальної громади та продукує відповідні екзистенційні інтереси. По-третє, реалізація концепції сталого розвитку на локальному рівні соціуму, лівова частка якої містить положення про створення дієвої та ефективної системи надання муніципальних послуг, спричиняє далекоглядні наслідки, причому в самих різних сферах відносин територіальної громади, сформованих нею органів, а саме ОМСВ, інших суб'єктів громадянського суспільства та правовідносин, що функціонують на відповідній території до суттєвіших настанов їх існування – наприклад, до навколишнього середовища і власного здоров'я, до формування мотивації прагнення суспільної згоди, соціальної відповідальності

бізнесу тощо. Тобто тут виникає складна багатоаспектна та багаторівнева система координат, в межах якої виникають якісно нові відносини між територіальною громадою, ОМСВ і бізнесом саме з приводу формування та надання системи муніципальних послуг, в тому числі й в сферах торгівлі та побутового обслуговування.

Діяльність ОМСВ щодо становлення локальної системи торгівлі та побутового обслуговування в контексті реалізації так званих «публічних послуг», є якісно новим феноменом. Слід зазначити, що нещодавно введена в українську правову систему категорія «публічні послуги» з різних причин тлумачиться набагато ширше, ніж в зарубіжній практиці, звідки цей термін і був запозичений. Подібний підхід в деякому роді є однією з причин негативного сприйняття спроб використання категорії «послуги» стосовно діяльності організацій соціально-культурної сфери. Даний процес асоціюється також з прагненням держави трансформувати обов'язки і гарантії в послуги (зробивши їх згодом платними), комерціалізацією діяльності установ культури, освіти, науки.

Проте тільки в рамках широкого підходу до цього явища можливе дослідження держави і народу (громадян, суспільства) як суб'єктів відносин щодо надання послуг, де державні органи і установи виступають в ролі постачальника (виконавця) послуг. Необхідно відмітити, що саме такий підхід багато в чому пов'язаний та співпадає з осмисленням та реалізацією теорії суспільного договору в умовах правової і соціальної держави та знаходить своє втілення в доктрині та практиці місцевого самоврядування.

Інтерес представляє класифікація Л.К. Терещенка, в рамках якої виділяються публічні послуги, державні послуги і соціальні послуги. Всі ці види об'єднують зацікавленість суспільства у виконанні послуг, суспільний інтерес, соціальна значущість [5]. Проте слід мати на увазі, що термін «публічні послуги» є ширшим, ніж термін «державні послуги», оскільки останні характеризуються наявністю лише одного суб'єкта, що їх надає, - державних органів, тоді як публічні послуги можуть бути надані і державними органами, і недержавними структурами, в тому числі й ОМСВ (муніципальні публічні послуги) та громадськими організаціями.

Предметна (блокова) характеристика муніципальних публічних послуг співпадає з предметами відання ОМСВ, тобто з відповідними сферами місцевого життя, де функціонують члени територіальної громади та органи, що ними сформовані. Таким чином муніципальні публічні послуги можна розділити на такі блоки: а) послуги освіти (в тому числі й додаткової – музикальної, художньої тощо); б) послуги в сфері охорони здоров'я та підтримки життєдіяльності (догляд за інвалідами та старими, соціальна допомога на дому, надання фінансової і матеріальної допомоги, санаторно-курортне лікування, дома відпочинку тощо); в) послуги з забезпечення дозвілля (культура, спорт, інформація); г) послуги із забезпечення середовища перебування (благоустрій, озеленення, містобудування, утримання доріг); г') житлові і комунальні послуги; д) послуги транспорту та зв'язку, послуги торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування; ж) послуги підтримки ділової активності (банки, біржі тощо).

Слід мати на увазі, що кожний з названих блоків представляє собою відповідну систему з відповідною кількістю систем-підсистем, кожна з яких має свою проблематику, особливості правового, організаційного, фінансового, матеріального забезпечення, причому як в сфері виробництва, так й у сфері надання конкретних послуг.

Використана література:

1. Конституція України 1996 року// Відомості Верховної ради України. – 1996. - № 30. –Ст. 141.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 року// Відомості Верховної ради України. – 1997. - № 24. –Ст. 170.
3. Услуга // Ресурс доступа: <http://www.luboznaiki.ru/opredelenie/usluga.html>
4. Конституция Российской Федерации 1993 года. – М., 1999.
5. Терещенко Л.К. Услуги: государственные, публичные, социальные / Л. К. Терещенко // Журнал российского права. - 2004. - № 10. - С. 16-17.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ВИДВОРЕННЯ ІНОЗЕМЦІВ З УКРАЇНИ

Демократичні перетворення в Україні повинні відображатися на всіх діях органів виконавчої влади, особливо тих, які безпосередньо пов'язані із забезпеченням національної та громадської безпеки. Це означає, в першу чергу, суворе дотримання принципу законності, що передбачає здійснення дій тільки на підставі, в порядку та у спосіб, встановленими законом. Проте, сучасне законодавство не завжди досконале, що, так чи інакше, відбивається на результативності правозастосовчої діяльності. Зокрема, сказане стосується нормативно-правового забезпечення процедур, пов'язаних із здійсненням адміністративного видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України.

Підстави адміністративного видворення іноземців за територію України передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення [1] (далі - КпАП), а також Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [2]. Частиною другою статті 24 КпАП визначено, що законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок. При цьому жодна із статей Особливої частини КпАП, в якій розташовані склади адміністративних проступків, не містить санкцію у вигляді адміністративного видворення. Таким чином, законодавець, використовуючи бланкетний спосіб викладу норми права, зобов'язує шукати відповідь на запитання, які ж адміністративні правопорушення є грубими, в інших законах. У зв'язку з цим цілком логічно сформульована стаття 32 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», яка регулює питання, пов'язані з видворенням іноземців за межі України. Ця стаття знаходиться в тій структурній частині названого Закону, яка присвячена відповідальності іноземців та осіб без громадянства. У ст.32 зазначено, що іноземець та особа без громадянства, який вчинив злочин або адміністративне правопорушення, після відбуття покарання або виконання адміністративного стягнення може бути видворений за межі України. Не дивлячись на те, що стаття 32 знаходиться у структурній частині Закону, яка присвячена відповідальності, жодна з норм чинного законодавства, в тому числі і названого Закону, не містить вказівку на адміністративне видворення в санкції відповідної статті. Таким чином, адміністративне видворення іноземців та осіб без громадянства не можна віднести до адміністративних стягнень. Воно є мірою примусового впливу превентивного характеру. Процедури адміністративного видворення можна умовно розділити на дві великі групи залежно від органу, що приймає рішення про видворення: адміністративні, судові. Адміністративні процедури - процедури, що здійснюються на підставі рішення про видворення, прийнятого органом внутрішніх справ, органом охорони державного кордону або Службою безпеки України. Судові процедури здійснюються на підставі рішення, прийнятого адміністративним судом.

Детальніше зупинимося на проблемах реалізації процедур в межах кожної з виділених груп. До першої групи віднесено адміністративні процедури. На початку слід проаналізувати підстави їх проведення. Такі підстави, а також відповідна компетенція органів виконавчої влади щодо прийняття рішення про видворення вказані в статті 32 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства». Ст.32 встановлено, в першу чергу, компетенцію органів внутрішніх справ щодо прийняття рішення про видворення. Це рішення приймається за наявності однієї з наступних підстав: 1) вчинення адміністративного правопорушення або злочину; 2) вчинення іноземцем або особою без громадянства дій, що грубо порушують законодавство про статус іноземців та осіб без громадянства або суперечать інтересам безпеки України або охорони громадського порядку або коли це необхідно для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України, 3) в інших випадках, крім затримання іноземців та осіб без громадянства в межах контрольованих прикордонних районів при спробі або після незаконного перетинання державного кордону в Україні.

Відносно першої підстави обов'язковість прийняття рішення про видворення не передбачена. У цьому разі орган внутрішніх справ в особі уповноважених посадових осіб діє, керуючись дискреційними повноваженнями. Інакше кажучи, прийняття рішення органом внутрішніх справ про видворення на підставі вчиненого іноземцем або особою без громадянства адміністративного правопорушення або злочину - право, а не обов'язок.

Так як адміністративне видворення може здійснюватися тільки після виконання адміністративного стягнення, виникає питання про те, чи є особливості притягнення до адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. Відповідь на питання знаходиться у статті 16 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Відповідно до зазначеної статті, іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України. Дипломатичним шляхом вирішуються питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені іноземцями, які користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, згідно з діючими законами і міжнародними договорами України. Такі вимоги встановлені, зокрема, Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18.04.1961 року [3], Віденської конвенції про консульські зносини від 24.04.1963 року [4], Конвенцією про привілеї та імунітети Об'єднаних націй від 13.02.1946 року [5], а також нормативно-правовими актами: Положенням про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні, затвердженому Указом Президента України від 10.06.1993 р. № 198/93, міжурядовими угодами і застосовуються на принципах взаємності. Таким чином, іноземці та особи без громадянства можуть бути притягнені до адміністративної відповідальності поряд з громадянами України на підставі і в порядку, передбаченому Кодексом України про адміністративні правопорушення, крім випадків, коли іноземець користується імунітетом від адміністративної юрисдикції України.

Другою підставою виділено вчинення іноземцем або особою без громадянства дій, що грубо порушують законодавство про статус іноземців та осіб без громадянства або суперечать інтересам безпеки України або охорони громадського порядку або коли це необхідно для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України. Компетенція по прийняттю рішення про адміністративне видворення на цій підставі існує не тільки у органів внутрішніх справ, але і в органів охорони державного кордону, у Служби безпеки України. У зв'язку з наявністю одного виду повноважень - прийняття рішення про адміністративне видворення - у різних органів виконавчої влади, необхідно більш глибоко проаналізувати доцільність такого положення, а також визначити, чи не існує конкуруюча юрисдикція.

Органом охорони державного кордону чинне українське законодавство визначає Державну прикордонну службу України [6]. Аналіз норми ст.20 Закону України «Про Державну прикордонну службу України», якою встановлено права названої служби, показує, що серед їх переліку право прийняття рішення про адміністративне видворення відсутнє. Крім того, прийняття такого рішення взагалі не може бути компетенцією Державної прикордонної служби України тому, що ця служба створена для вирішення конкретних завдань щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) зоні (ст.1 Закону України «Про Державній прикордонній службі України»). Таким чином, рішення про адміністративне видворення може бути прийнято СБУ в тому випадку, якщо іноземець або особа без громадянства вчиняє дії, що суперечать зазначеним інтересам. Проведений аналіз показує необхідність розробки пропозицій про внесення змін до ст.32 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» в частині, що стосується розмежування компетенції прийняття рішення про адміністративне видворення. При цьому необхідно виходити з призначення діяльності кожного з перелічених органів виконавчої влади: органів внутрішніх справ, органів охорони державного кордону, Служби безпеки України. Зокрема, слова, що стосуються права прийняття рішення органом охорони державного кордону, слід виключити. У повноваження Державної прикордонної служби України слід залишити право здійснення самої процедури адміністративного видворення на підставі рішення, прийнятого органами внутрішніх справ або Службою безпеки України.

Наступною проблемою виділена проблема адміністративного видворення, здійснюваного за постановою адміністративного суду. Згідно п.п.2 п.12 Розділу VII Кодексу адміністративного судочинства України [8] (далі - КАС) така постанова приймається адміністративним судом на підставі звернення органу внутрішніх справ, органу охорони державного кордону або Служби безпеки України. Перш за все, слід звернути увагу на проблему, пов'язану з оплатою судових витрат. Згідно ст.89 КАС, особа, яка звернулася до адміністративного суду з позовною заявою, зобов'язане сплатити судовий збір. Виникає питання і про необхідність встановлення у КАС строків звернення до адміністративного суду у випадках, коли позивачем є суб'єкт владних повноважень. Відповідні терміни встановлені ст.99, проте відносно тих випадків, коли до адміністративного суду звертаються за захистом прав, свобод та інтересів.

Також виникнуть певні проблеми в процесі розгляду справи адміністративним судом. Згідно ст.122 КАС, адміністративна справа має бути розглянута і вирішена протягом розумного строку, але не більше двох місяців з дня відкриття провадження у справі. Участь відповідача обов'язково за винятком того випадку, коли він заявляє клопотання про розгляд справи за його відсутності. Враховуючи, що підставою для подачі позову до адміністративного суду є ухилення іноземця або особи без громадянства (тобто відповідача) від виїзду після прийняття рішення про видворення або є обгрунтовані підстави вважати, що він буде ухилитися від виїзду, можна припустити можливість неявки до суду. Наслідки - перенесення на більш пізній термін судового засідання (п.3 ч.1 ст.128 КАС), а також можливість застосування приводу (ч.1 ст.272 КАС). При цьому привід здійснює орган внутрішніх справ. Виходить цікава ситуація, коли тягар витрат і здійснення процесуальних дій лежить на суб'єкті владних повноважень.

Порівняно невеликий обсяг статті дозволив зупинитися тільки на деяких проблемах здійснення адміністративного видворення за межі України. Після внесення змін і доповнень до законодавства, особливо з прийняттям КАС, з одного боку, прийняття КАС - безумовно, позитивно і необхідно як гарантія дотримання прав і свобод, а, з іншого боку, процесуальний порядок реалізації адміністративного судочинства потребує вдосконалення, зокрема в випадку, про прийняття постанови про адміністративне видворення, з метою забезпечення та захисту прав і свобод всіх учасників цього процесу.

Використана література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР УРСР. –1984. – Додаток до № 52. – Ст.1122.
2. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 04.02.1994 р., № 3929-ХІІ // ВВР України. - 1994. -№ 23. -Ст.161.
3. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18.04.1961 року // Конвенція о дипломатических сношениях ратифицирована Указом Президиума Верховного Совета СССР от 11.02.1964 г. с оговоркой по пункту 1 статьи 11 и с заявлением по статьям 48 и 50 Конвенции. Ратификационная грамота СССР депонирована Генеральному Секретарю ООН 25.03.1964 г.
4. Віденська конвенція про консульські зносини від 24.04.1963 року /Ратифікована ВР СРСР 3.03.1989 року.
5. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй від 13.02.1946 року/Імплементовано у національне законодавство України на підставі правонаступництва відповідно ст.7 Закону України «Про правонаступництво України» від 12.09.1991 року
6. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р., № 661-IV // ВВР України. -2003. -№ 27. -Ст.208.
7. Конституція України // ВВР України. - 1996. -№ 30. -Ст.141.
8. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР України. -2005. -№ 35-36, № 37. -Ст.446.

Танаджи Г.Г.,
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

СПІВВІДНОШЕННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПРАВ ОСОБИСТОСТІ З ПРАВАМИ ЛЮДИНИ

Права людини на сучасному етапі розвитку міжнародної спільноти та правової демократичної державності виступають у якості своєрідного «лакмусового» паперу, який визначає рівень гуманітарного потенціалу, причому, як всього міжнародного співтовариства держав, так й конкретної держави.

Виходячи саме з цього, права людини стають не тільки однією з ключових і домінуючих наукових проблем, які вивчаються з самих широких та різноманітних позицій – як філософсько-гуманістичних, так й суто прагматичних - сутності та функціональної характеристики феномену публічної влади, реалізації різних її рівнів – державної та самоврядної (муніципальної) на теренах держави; принципів побудови та трансформації політичної та правової системи; формування і реалізації соціально-економічної та культурної політики; вивіреної боротьби з екологічними

загрозами, злочинністю тощо, але й відіграють суттєвішу роль в існуванні людської цивілізації. Звідсіля, у онтологічному і прагматичному аспектах, на сьогодні проблематика прав людини, фактично виступає у якості гуманістичної парадигми глобального розвитку та є телеологічною домінантою розвитку людської цивілізації, тобто є мегатрендом світового розвитку.

Слід розуміти, що генеза основних інститутів концепції прав людини є безпосередньо пов'язаною з такими поняттями, як «свобода», «демократія», «право», «політика», «держава». Саме тому феноменологія прав людини базується та реалізується саме на рівні держави та її інституцій. Дійсно, хоча права і свободи людини визнаються міжнародною спільнотою, свідомством чого є їх закріплення в численних міжнародно-правових актах, все ж основним суб'єктом, який їх встановлює, визнає, легалізує, гарантує їх реалізацію, здійснює їх охорону та захист, виступає держава та її органи.

У юридичній доктрині під правами людини розуміють її відповідні можливості, що, по-перше, є необхідними для задоволення потреб її існування та розвитку у конкретно-історичних умовах; по-друге, є такими, що об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку суспільства; по-третє, повинні бути загальними і рівними для всіх людей [1]. Тобто, в онтологічному та гносеологічному аспектах права людини можуть бути охарактеризованими загальними принципами: а) екзистенційності (особливої важливості для життя людини); б) культурологічності; в) всезагальності; г) рівності.

Однак у процесі становлення, визнання, реалізації, гарантування, охорони та захисту прав і свобод людини виникає просторова проблематика та виникає питання щодо її рівнів, в межах яких людина може фактично скористатися зазначеними правами (глобальний, загальнодержавний, регіональний, локальний рівні тощо). У цьому сенсі виникає, об'єктивується та актуалізується так званий локальний рівень функціонування соціуму та локальний простір в межах якого існує та фактично діє місцеве самоврядування територіальних громад, в якості локального рівня соціального (публічного) управління.

Таким чином, становлення та розвиток в державі реального інституту локальної демократії і повноцінної системи місцевого самоврядування нерозривно є пов'язаним з проблематикою прав і свобод людини. Бо саме локальна демократія створює найбільш оптимальні умови для продукування мешканцями – членами територіальних громад відповідних індивідуально-колективних інтересів щодо реалізації майже всього спектру прав людини і громадянина, що відбувається, по-перше, у сфері функціонування публічної влади на її локальному рівні управління; по-друге, у сфері місцевого самоврядування на локальному рівні функціонування соціуму. На наше глибоке переконання зазначені сфери управління не тільки накладаються один на одного, але й фактично співпадають, бо саме органам місцевого самоврядування делеговані права органів державної виконавчої влади, які вони реалізують на локальному рівні в сфері локальної самоорганізації населення. У цьому сенсі дуже слушною є доктринальна позиція М.Ю. Каверзіна, який вважає, що саме інститут місцевого самоврядування відіграє значну роль в поєднанні в єдине ціле інтересів держави, суспільства та особистості, оскільки головний сенс та сутність місцевого самоврядування полягають у тому, щоб на рівні кожної окремо взятої особистості, здійснювати гармонізацію прав та свобод людини і громадянина з інтересами держави та суспільства. Саме така спрямованість місцевого самоврядування відповідає ідеям сучасної демократичної правової соціальної держави, вищою цінністю якої є людина, її права та свободи [2].

Саме з принципу існування та локальної реалізації прав і свобод людини впливає інституціоналізація феномену «муніципальних прав особистості», що була запропонована вперше М. О. Баймуратовим. В основу визначення такого феномену ним було покладено такі аргументи:

а) практично всі життєві інтереси та устремління людина реалізує саме на локальному рівні функціонування соціуму в якості члена територіальної громади (за винятком прав на громадянство, на власність, обов'язків щодо воєнної служби тощо, де вона вступає в прямий контакт з державою);

б) саме на локальному рівні функціонування соціуму людина індивідуально чи разом з іншими в рамках територіальної громади продукує так звані локальні інтереси, що торкаються широкого розмаїття індивідуальних та групових, колективних прав і свобод, та знаходять своє відображення і виступають саме як права і свободи людини, що вона потребує і здійснює в різних сферах життєдіяльності чи особисто, чи разом з іншими мешканцями відповідної території держави [3].

Треба зазначити, що дійсно, феномен «муніципальних прав особистості» найбільш рельєфно проявляється та знаходить свою апробацію саме на локальному рівні публічного управління – у межах місцевого самоврядування, де особистість об'єктивно функціонує в обов'язковому порядку в якості члена відповідної територіальної громади – бо на теренах сучасної держави немає людини, яка б не була б членом якоїсь територіальної спільноти. Звідсіля актуалізується роль та значення місцевого самоврядування та феномену «муніципальних прав особистості» саме в процесі реалізації прав людини.

Прагматичним підтвердженням викладених вище доктринальних висновків є проведення системного порівняльного аналізу між конституційно-правовим статусом людини і громадянина та правовим статусом особи у місцевому самоврядуванні, який демонструє, що на відповідній стадії правової реалізації загальний конституційно-правовий статус трансформується у правовий статус особи, як первинного індивідуального суб'єкта місцевого самоврядування. Саме у цьому процесі трансформації конституційні права і свободи людини і громадянина, модифікуються на локальному рівні існування соціуму та проявляються у якості прав особистості у сфері місцевого самоврядування. Таким чином, саме на локальному рівні формуються та проявляються онтологічні засади визначення та виділення в системі прав та свобод людини і громадянина групи муніципальних прав особистості.

На наш погляд, різниця цих двох статусів особи полягає у відмінностях публічно-правового зв'язку людини з владою, державою, суспільством або іншим суб'єктом суспільних відносин у які вона вступає, територіальними межами прояву її життєво важливих функцій, джерелом прав та свобод, які обумовлюють ці статуси, а також відповідною соціальною активністю людини в межах локального соціуму щодо набуття та користування своїми правами ті свободами тощо.

Таким чином можна визначити відповідну процесуальний ланцюжок щодо трансформації прав і свобод людини у муніципальні права особистості, який припускає наявність: а) «відповідних можливостей для людини, що або надані природою (природні права), або надані та гарантовані державою та зафіксовані нею у Конституції держави»; б) «муніципальних прав особистості, що формуються на локальному рівні існування соціуму та визначаються екзистенційними пріоритетами людини, її особистісними та колективними інтересами»; в) «локального рівня функціонування соціуму та реалізації публічного управління, де функціонує місцеве самоврядування територіальних громад». Звідсіля локальний рівень функціонування соціуму та реалізації публічного управління виступає в якості просторової межі трансформації конституційних прав у муніципальні права, а місцеве самоврядування проявляється у вигляді предикату та основного суб'єкту зазначеної трансформації.

Актуалізація проблематики муніципальних прав особистості для України визначається низкою факторів прагматичної властивості, що мають конституційне та інституціональне значення для формування та реалізації процесів навколо здійснення публічної влади, причому, як публічної державної, так й публічної самоврядної (муніципальної) влади.

По-перше, до них треба віднести визнання, легалізацію, легітимацію, конституційну та законодавчу регламентацію самого інституту місцевого самоврядування у якості суттєвого демократичного феномену, причому в державі, яка ще недавно була частиною великої тоталітарної держави.

По-друге, саме місцеве самоврядування стало могутнім фактором державотворення та свідомством затвердження в Україні демократичних засад суспільного та державного життя, важливим фактором становлення та функціонування конституційного ладу, поява якого співпала, а потім й напряду сприяла зростанню на тлі демократичних перетворень соціальної, зокрема й політичної активності населення відповідних територій держави.

По-третє, перехід України до ринкових відносин, що визвав могутні трансформаційні процеси та роздержавлення економічної системи, обумовив інституційне зростання та широке використання можливостей феномену «автономії волі індивіда», яке супроводжувалося зростанням та перманентними проявами особистісної свободи та творчої ініціативи людей, що були конституційно і законодавчо визнані та гарантовані. В результаті активізації та природного «педальовання», внаслідок могутньої інтенсифікації демократизації суспільства, зазначених соціополітичних та соціокультурних процесів, були об'єктивно посилені почуття особистої відповідальності та усвідомленого відношення людини до результатів своєї діяльності, тобто того, що вона є господарем своєї долі та творцем особистого щастя. Це посилило відповідні інтенції поведінки людини відносно моделювання своєї поведінки в рамках макро - (в межах держави) та мікросоціуму (в межах мікроспільноти -

територіальної громади). Результатом останнього стала суттєва модифікація та зміна телеологічного наповнення правового статусу та правового модусу особистості (від системи координат «держава» - «людина», до системи координат «людина» - «місцеве самоврядування» - «держава»), що призвело до об'єктивного зниження декларативного потенціалу конституційно-правового статусу людини і громадянина та його зростання і наповнення активним функціонально-екзистенціальним змістом.

По-четверте, сучасний етап розвитку державності, який напряду пов'язаний з магістральними та перманентними процесами формування інститутів громадянського суспільства і реалізацією на практиці політико-правового та соціально-економічного феномену соціальної держави, як важливіших суспільно-правових домінант, концептів, пріоритетів, «вимірів» сучасного соціального розвитку, в якості таких визнає локальну демократію, як простір в якому відбувається фактична життєдіяльність людини та проявляються всі її життєві потреби та устремління. Слід зазначити, що саме в таких умовах формуються реальні соціальні та державно-правові механізми захисту прав людини, що є запорукою створення відповідного соціального середовища – простору вільного від права (правовільного простору), від правового впливу держави, де людина, а в нашому випадку мешканець відповідної території держави – член територіальної громади, може самостійно модифікувати алгоритм своєї поведінки та здійснювати конкретні дії. Тобто саме на рівні місцевого самоврядування, його інститутів, проявляються складні різнорівневі елементи соціального механізму, спрямованого на здійснення реальної можливості самим громадянам брати активну участь у реалізації, забезпеченні та самозахисті своїх прав та свобод, у тому числі і через інститути місцевого самоврядування.

По-п'яте, сучасний етап державотворення співпадає з процесами муніципальної реформи, яка виступає в якості невід'ємної складової частини адміністративної реформи в Україні. Визначення системи суб'єктів та органів місцевого самоврядування, правосуб'єктності територіальних громад, компетенції органів місцевого самоврядування в залежності від їх реальної можливості реалізовувати інтереси територіальних громад та території, відмова від адміністративного тиску на місцеве самоврядування з боку інституцій державної влади, повага принципу його самостійності в межах визначених повноважень, перебудова владно-компетенційних відносин на засадах принципу субсидіарності – такі нагальні питання муніципальної реформи, вирішення яких дасть змогу реалізувати складний системний комплекс конституційних прав і свобод людини в межах місцевого самоврядування за допомогою феномену «конституційних прав особистості».

Використана література:

1. Рабинович П.М. Основы общей теории права и государства / П. М. Рабинович. – Х.: Консум, 2005. – С. 16.
2. Каверзин М.Ю. Государство и местное самоуправление: проблемы взаимодействия / М. Ю. Каверзин // Вестник Российского университета дружбы народов. – Сер.: Политология. – 2003. - № 4. – С. 13.
3. Баймуратов М. О. Локальна система захисту прав людини в Україні: сутність та становлення / М. О. Баймуратов // Юридична освіта і правова держава: Зб. наук. праць. – Одеса, 1997. – С. 97.

Туру О.О.,
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ФЕНОМЕН ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ

Проблематика обмеження прав і свобод людини і громадянина займає основне і особливе місце в ліберальній концепції прав людини. У онтологічному аспекті обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, тобто фактичне встановлення нормативних меж свободи особи в суспільстві і державі, є один з найважливіших типологічних і алгоритмічних аспектів взаємин, що виникають в системі координат «людина – держава», а також яким прикладом «негативного» регулювання в правовому статусі особи.

Обмеження в праві (правове обмеження) (англ. - restriction in law (legal restriction) – це правове стримування протиправного діяння, що створює умови для задоволення, охорони і захисту інтересів протилежної сторони та суспільства [1]. Ознаки обмеження в праві є такими: а) вони викликані несприятливими умовами для здійснення власних інтересів суб'єктів права або спрямовані на їх втримання і на задоволення, охорону і захист інтересів протилежної сторони чи суспільства (онтологічний фактор – Авт.); б) вони містять вказівки про зменшення обсягу можливостей, свободи суб'єкта права (через введення заборон, обов'язків, покарань) (гносеологічний фактор – Авт.); в) спрямовані на негативні мотиви поведінки (аксіологічний фактор – Авт.); г) розраховані на зниження негативної активності особистості (праксеологічний фактор – Авт.); г') мають на меті охорону і захист суспільних відносин (телеологічний фактор – Авт.) [2].

Відносно до обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, вказане обмеження, що знаходить свій вираз у вищій нормативній (конституційно-правовій) оцінці, фактично спрямоване на побудову відповідної нормативної системи, що міститься:

- а) в Конституції держави;
- б) включає до себе відповідні правові норми профільного характеру;
- в) останні закріплюють юридичні факти, з якими законодавець пов'язує такі обмеження;
- г) перелік таких обмежень є виключним та не підлягає розширеному тлумаченню.

Разом з тим, слід мати на увазі, що в гносеологічному аспекті обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина виступає як якості відповідної дихотомії, яка виражається, з одного боку, в наданні особі відповідної сфери зовнішньої свободи, а з іншої — в обмеженні цієї свободи. Крім того, зазначене обмеження ілюструє смислове навантаження і телеологічне призначення існування природного права, як і будь-якого іншого права, спрямованого на стереотипність, типізацію, стандартизацію, взірцевість людської поведінки.

Основним об'єктом обмеження в нашому випадку виступають конституційні права і свободи людини і громадянина. Під конституційними правами і свободами людини і громадянина в Україні розуміють основні права і свободи людини і громадянина, встановлені та гарантовані Конституцією України [3]; або закріплені в конституційно-правових нормах можливості певної поведінки особи, як людини і громадянина [4]. Зазначені права і свободи виражають об'єктивні можливості члена суспільства володіти, користуватися і розпоряджатися певними соціальними благами, а також набувати й захищати їх. Відповідно до загальноновизнаних норм міжнародного права, права і свободи людини є невід'ємними та повинні поважатися будь-якою державою, незалежно від наявності чи відсутності в особі статусу громадянина цієї держави. Ця ідея є втіленою в ст. 26 Конституції України, відповідно до якої іноземці та особи без громадянства мають такі самі права, свободи та обов'язки, як і українські громадяни, за винятками, встановленими Конституцією, законами і міжнародними договорами України [5].

Необхідно розуміти, що обмеження конституційних прав і свобод не є безцільним. Воно носить строго телеологічний характер і може застосовуватися заради забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки держави, для підтримки правопорядку, створення сприятливих умов економічної діяльності, а в широкому сенсі — в ім'я забезпечення конкретної особи гарантованою свободою (у контексті її визнання, легалізації, легітимації, охорони, захисту, гарантування тощо).

Виходячи з серйозності самого феномену обмеження конституційних прав і свобод, український законодавець передбачає в ч.ч. 1, 2 ст. 64 Конституції України певну ієрархію підстав або телеологічних домінант, при яких обмеження прав і свобод стає легальним. Систематичний аналіз цієї норми призводить до висновку про те, що ця легалізація базується на органічному поєднанні публічних і приватних інтересів. Ці інтереси закріплені в Конституції опосередковано, через:

а) використання методу позитивно-негативної регламентації телеологічного дерева («дерева цілей») Конституції України і

б) категорію «цілеполагання», тобто шляхом визнання правомірними тих обмежень прав і свобод, які необхідні для досягнення певної мети в рамках публічних (державно-суспільних) або приватних (індивідуально-особових) інтересів. До них можуть бути віднесені: захист основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони країни і безпеки держави. При цьому слід враховувати, що такі цілі, не дивлячись на їх особливу важливість, є допустимими, але не обов'язковими. Але при цьому перелік їх є вичерпним і не може підлягати розширювальному тлумаченню, тобто бути довільно розширений.

Таким чином, невід'ємний і невідчужуваний характер основних (конституційних) прав і свобод не суперечить діяльності держави по їх регулюванню, включаючи й обмеження. Але загальновизнаним вважається принцип, згідно якого перерахування в Конституції основних прав і свобод не повинне тлумачитися як заперечення або применшення інших загальновизнаних прав і свобод. У Конституції України він сформульований системне:

а) права і свободи людини і громадянина, закріплені в Конституції, не є вичерпними (ч. 1 ст. 22);

б) конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (ч. 2 ст. 22);

в) при ухваленні нових законів або внесенні зміни в закони, що діють, не допускається звуження змісту і обсягу існуючих прав і свобод (ч. 3 ст. 22);

г) конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, окрім випадків, передбачених Конституцією України (ч. 1 ст. 64);

г') в умовах військового або надзвичайного положення можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод з вказівкою терміну дії таких обмежень (ч. 2 ст. 64).

Резюмуючи, слід зазначити, що обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, є правовим обмеженням, тобто таким обмеженням, яке закріплюється за допомогою права – у нашому випадку за допомогою Конституції держави. Звідси можна сформулювати критеріальні параметри (характеристики) правових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, які: 1) у онтологічному аспекті безпосередньо пов'язані і конститууються за несприятливих умов для здійснення власних інтересів суб'єктів (загроза або позбавлення певних цінностей), направлені на їх заборону і одночасно — на задоволення суспільних інтересів в охороні і захисті; 2) по своїй правовій природі і правовим наслідкам носять негативний характер, тобто при їх реалізації передбачено використання переважно примусових, силових засобів; 3) у аксіологічному і прагматичному аспектах означають зменшення обсягу можливостей, свободи, а значить, і прав людини, що здійснюється за допомогою своєрідних «нормативних хитрувань» та з застосуванням прийомів юридичної техніки – шляхом встановлення обов'язків, заборон, засобів захисту, покарань тощо, що зводять різноманітність в поведінці суб'єкта до певного «граничного» і одночасно стереотипного, зразкового, такого, що типізується, еталонного стану; 4) по своїй телеологічній домінанті мають, перш за все, спрямованість на охорону суспільних відносин, індивідуальної і колективної свободи.

Використана література:

1. Юридический научно-практический словарь-справочник (основные термины и понятия) / Скакун О.Ф., Бондаренко Д.А. / Под общ. ред. профессора Скакун О.Ф. – Х.: Эспада, 2007. – С. 212.
2. Там само.
3. Краткий юридический словарь /А. В. Малько и др.; отв. ред. А.В. Малько. – М.: ТК Велби, Из-во Проспект, 2007. – С. 75.
4. Шляхтун П.П. Конституційне право: словник термінів / П. П. Шляхтун. – К.: Либідь, 2005. – С. 211.
5. Конституція України 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 31. – Ст. 140.

Український С.С.,
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ФУНКЦІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ТА ЇХ РОЛЬ У СТАНОВЛЕННІ І РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Місьцеве самоврядування (далі – МСВ) в Україні виступає в якості нового конституційно-правового інституту, що вперше отримав не тільки підтримку, а й конституційне визнання,

легалізацію, легітимацію та гарантування від держави в Конституції України 1996 року. Саме цьому інституту присвячено окрему статтю у розділі основних засад (принципів) конституційного ладу України та окремих розділ в Конституції України (див. ст. 7 та розділ XI Конституції України) [1], що має дійсно революційне значення, бо вперше в історії сучасної державності, було визнано існування двох рівнів публічної влади – публічної державної та публічної самоврядної (муніципальної) влади (див. ст. 5 Конституції України).

Таким чином, МСВ в суверенній демократичній державі виступає не тільки в якості важливого соціально-правового феномена, а й є ярким виразом виникнення ще одного рівня публічної влади – публічної самоврядної (муніципальної) влади, який зафіксовано та легалізовано в ст. 5 Конституції України. Слід відмітити, що публічна самоврядна (муніципальна) влада є якісно новим феноменом публічно-владних відносин в державі, бо вона реалізується органами місцевого самоврядування від імені територіальних громад – населення відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Важливою характеристикою територіальних громад є те, що вони виступають основним суб'єктом місцевого самоврядування, а вирішення питань місцевого значення, як основного об'єкту місцевого самоврядування, здійснюється органами місцевого самоврядування в інтересах саме територіальних громад. Ця конституційна формула, що закріплена у ст. 140 Конституції України *a priori* визначає важливу роль Парламенту держави в існуванні інституту місцевого самоврядування.

Саме в контексті конституційної легалізації нового рівня публічної влади в державі, конституційно-правової регламентації МСВ в якості інституту, феномену та одного з рівнів публічної влади, впливає важлива роль та значення Парламенту – Верховної Ради України в конституюванні локальної демократії та інституціоналізації її системи. Це твердження впливає з відповідних доктринально-онтологічних і легально-нормативних чинників, до яких можна віднести такі:

- по-перше, Парламенту України - Верховній Раді України належить провідна роль і пріоритетне місце в системі органів державної влади Української держави, бо вона фактично формується народом України, представляє народ України і є виразником його волі;

- по-друге, вказана роль і місце обумовлені, насамперед, важливими функціями, що реалізує на конституційних засадах Парламент держави. Згідно розділу IV Конституції України, Верховна Рада України виконує функції законодавчої влади (ст. 75 Конституції); приймає безпосередню участь у формуванні органів виконавчої і судової влади (ст.ст. 83, п. 26, 27 ст. 85); здійснює бюджетні повноваження (п. 4 ст. 85); визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики (п. 5 ст. 85). Таким чином, основними функціями Парламенту України є представницька, законодавча, установча, фінансова (бюджетна), зовнішньополітична функція, функція парламентського контролю тощо. Виходячи з доктринального визначення функцій Парламенту, як основних напрямів його діяльності [2], саме такі напрямки (функції) визначають його пріоритетне та визначальне значення в системі органів державної влади. Функції визначають й компетенцію Верховної Ради України, тобто визначають сукупність юридично встановлених функцій й повноважень парламенту, що в підсумку визначають його місце в системі органів державної влади [3]. Таким чином, можна стверджувати, що функції Парламенту знаходять своє закріплення та прояв у його компетенційних повноваженнях, звідсіля в Конституції України закріплена складна система владних повноважень Верховної Ради України, що мають визначальне значення для функціонування всієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- по-третє, в процесі реалізації своїх функцій Парламент України досить тісно співпрацює з іншими органами державної влади і суб'єктами політичної системи – політичними партіями, громадськими організаціями, іншими суб'єктами. Таким чином фактично утворюється системний симбіоз державних і суспільних структур, легалізованих за допомогою участі останніх (політичні партії) в діяльності парламенту в єдиний механізм розробки, ухвалення і реалізації рішень, спрямованих на державне управління складними процесами і явищами, що відбуваються в сфері практичної діяльності та функціонування держави та суспільства. Однак слід зазначити, що цей процес має суперечливий характер та відбувається у нелінійному режимі, бо всі суб'єкти політичної системи, які існують в державі та які репрезентовано в Парламенті, мають свої індивідуальні інтереси, суспільні та партійні настанови щодо кожного питання державного життя – звідсіля завдання Парламенту міститься в тому, щоб на засадах вільної конкуренції думок, у повній відповідності до процедури прийняття рішень, обрати такий варіант рішення, який б не тільки задовольняв інтереси

простої чи партійної більшості, а й реально сприяв вирішенню актуальних проблем державотворення та правотворення. У цьому контексті слід зазначити, що питання легалізації та розвитку місцевого самоврядування, визначення правового статусу його суб'єктів та органів, є чи не найважливішими та найтруднішими у процесі прийняття відповідних парламентських рішень;

- по-четверте, глибока телеологічна, аксіологічна, онтологічна наповненість та спрямованість функцій парламенту України відіграє особливу роль в процесах становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні. Зважаючи на те, що інститут МСВ є порівняно новим державно-правовим, соціально-правовим і нормативно-правовим інститутом, який вперше знайшов своє законодавче закріплення і легалізацію в Конституції України 1996 р., роль законодавчої функції Верховної Ради України в його появі має первинне конститууюче та структурно-інституціональне значення;

- по-п'яте, легалізація інституту МСВ, системи його суб'єктів і органів в Основному Законі держави, з'явилася не тільки революційною і справді історичною подією в житті держави і суспільства, що свідчить про прихильність України до загальнодемократичних світових і європейських цінностей і міжнародних стандартів, але й ознаменувала собою легально-нормативне формування феномена публічної влади, її структуризацію на публічну державну і публічну самоврядну (муніципальну) владу (ст. 5 Конституції України), а також закріплення МСВ в якості однієї з засад конституційного ладу держави (ст. 7 Конституції України). Важлива роль Верховної Ради України в конституційній легалізації інституту МСВ (див. ст. 7, Розділ XI Конституції України), особливо в контексті реалізації нею своєї законодавчої та установчої функцій, представляється безперечною. Але, як обґрунтовано думається, вказані функції володіють вельми високим нормотворчим потенціалом, бо Парламент України, відповідно до своїх конституційних повноважень, володіє величезними можливостями щодо впливу на процеси статутарного і перспективного розвитку, діяльності інституту МСВ в умовах ординарного і екстраординарного функціонування державності, в питаннях розробки його концептуальної і нормативно-правової моделі, визначені компетенційних повноважень та предметів відання.

Зазначені напрямки діяльності охоплюють низку проблемних питань, серед яких треба:

а) визначити та легалізувати суб'єктний і об'єктний склад локальної демократії;

б) визначити і встановити систему суб'єктів та органів місцевого самоврядування, структуру органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів;

в) визначити і встановити компетенцію органів і суб'єктів МСВ, її модифікацію і перерозподіл між органами МСВ різних рівнів, а також між органами державної виконавчої влади і органами МСВ, причому, не тільки в залежності від обсягу екзистенційних та функціональних повноважень, а й в залежності від реальних можливостей для їх практичного виконання;

г) легалізувати нові і розширити вже закріплені в законодавстві форми безпосередньої демократії;

г') розробити і легалізувати нові організаційно-правові форми діяльності органів і суб'єктів МСВ усередині територіальної громади і з іншими суб'єктами права, що знаходяться на її території та поза її межами;

д) прослідити дотримання Україною своїх міжнародних зобов'язань щодо становлення інституту місцевого самоврядування, умов функціонування його суб'єктів та органів;

- по-шосте, легалізації інституту МСВ сприяє відповідна зовнішньополітична діяльність Парламенту з ратифікації міжнародних договорів з питань МСВ (його існування та легалізації в державі, визначення його компетенції та принципів взаємовідносин з державною владою, набуття відповідної міжнародної правосуб'єктності органами МСВ тощо), що знайшло свій прояв у ратифікації Європейської Хартії місцевого самоврядування [4].

Демонстрацією правоти такого твердження, є результати здійснення систематичного аналізу повноважень і функцій Верховної Ради України, що стосуються функціонування інституту локальної демократії на території суверенної демократичної держави. Зазначені профільні повноваження і функції Парламенту України виявляються таким чином:

а) з історичних позицій, вони продовжують славні традиції МСВ, які своїм корінням йдуть до витоків українського конституціоналізму (грецькі міста-поліси і римські муніципії на теренах сучасної України, Магдебурзьке право міст на українських територіях, Запорізька Січ з її традиціями самоврядування, земства тощо);

б) вони формуються в умовах правової демократичної державності;

в) у онтологічному сенсі вони є наслідком глибоких демократичних процесів, що відбуваються в посттоталітарному соціумі і посттоталітарній державній організації, що формується на його базі;

г) у аксіологічному сенсі вони є наслідком істотної модифікації всієї управлінської парадигми державного будівництва, що обрала шлях децентралізації державної влади і деконцентрації її повноважень з подальшою їх передачею з центрального на регіонально-локальний рівень;

г') у статутарному аспекті вони визначають порядок та строки формування органів місцевого самоврядування та заміщення посад виборних посадових осіб у місцевому самоврядуванні;

д) у функціональному аспекті вони демонструють органічний зв'язок між різними рівнями публічної влади, стабілізуючи і інтенсифікуючи діяльність державних інститутів і інститутів громадянського суспільства, до яких відноситься МСВ;

е) у комунікаційному аспекті вони демонструють зв'язок між міжнародним та національним правопорядками, бо дають прекрасну можливість запозичення та рецепції зарубіжного досвіду становлення, розвитку і функціонування інституту МСВ за допомогою визнання, сприйняття і подальшої легалізації міжнародних стандартів МСВ, що містяться в міжнародних угодах, які ратифікуються Україною і відповідно до ч. 1 ст. 9 Конституції України, стають частиною її національного законодавства;

е) у контексті конституювання вони формують власну компетенцію МСВ, за допомогою здійснення перманентної законопроектної діяльності по вдосконаленню чинного законодавства України про МСВ;

ж) вони фактично легалізують локальну нормотворчість територіальних громад шляхом закріплення інституту місцевого референдуму та органів місцевого самоврядування шляхом дозволу останнім видавати відповідні нормативно-правові акти, що мають обов'язкову силу на відповідній території, де функціонує зазначений орган;

з) у праксеологічному аспекті вони виробляють певний алгоритм і парадигму законодавчої діяльності у сфері МСВ;

и) вони визначають матеріальну та фінансову базу МСВ, виконуючи відповідні бюджетні повноваження

і) у психологічному аспекті вони формують позитивне відношення національного законодавця до локальної демократії і інститутів громадянського суспільства.

Звідси, функції Верховної Ради України, причому, фактично, будь-яка з них, здійснюючись у сферах, що торкаються правового положення інституту локальної демократії в державі, правового статусу суб'єктів і органів МСВ, ап'орі зумовлюють істотний вплив Парламенту на становлення, розвиток і стабільне функціонування МСВ в Україні.

Використана література:

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Шляхтун П.П. Конституційне право: словник термінів / П. П. Шляхтун. – К.: Либідь, 2005. – С. 550.
3. Там само. – С. 195.
4. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15 липня 1997 року// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 38. - Ст. 249.

Федоров І.В.,

здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В СИСТЕМІ ІНТЕРЕСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Становлення і розвиток в Україні структурованої і інституціоналізованої системи локальної демократії в умовах незалежної держави є одним із найважливіших соціально-політичних і правових факторів удосконалення демократичної державності. Крім того, локальна демократія вибудовує парадигму наближення публічної влади до громадян – жителів певних територій і одночасно членів певних територіальних громад. Вона також виступає важливим засобом формування компетенції таких громад і сформованих ними органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ).

Разом з тим місцеве самоврядування (далі – МСВ) виступає не тільки істотним фактором соціально-економічного розвитку території, що впливає на становлення і зміцнення місцевого господарства, але й важливим суб'єктом соціальної політики на певній території – у рамках певної територіальної громади. Це детермінується тим, що у сфері його відання знаходиться найважливіша сфера соціальної політики держави – соціальна робота, яка впливає на добробут і нормальне стабільне існування цілих категорій місцевих жителів.

Для виявлення ролі МСВ й ОМСВ у становленні соціальної роботи в територіальній громаді слід звернути пильну увагу на роль держави у становленні соціальної політики, а також у формуванні й функціонуванні такого феномена, як соціальна держава. Слід зазначити, що феномен соціальної держави виникає і починає функціонувати в умовах формування демократичної державності. Остання виникає з формуванням правової держави і розвиненого громадянського суспільства із соціально орієнтованим ринковим господарством. Така держава здатна створити належні умови для реалізації економічних, соціальних і культурних прав людини, гарантувати соціальну справедливість і соціальну безпеку особистості, встановити соціальну злагоду в суспільстві [1].

У контексті теоретико-правової доктрини до ознак соціальної держави О. Ф. Скакун відносить такі: а) наявність правової держави і розвиненого громадянського суспільства як умови його функціонування (онтологічний фактор. – Авт.); б) наявність економічної основи – соціально орієнтованого ринкового господарства (матеріальний фактор. – Авт.); в) наявність юридичної основи – соціального законодавства і здійснення на його основі соціальної політики (правовий фактор. – Авт.); г) гарантування реалізації економічних, соціальних і культурних прав людини, забезпечення гідності особистості (організаційний фактор. – Авт.); г') гарантування соціальної безпеки особистості, здатної самостійно забезпечувати необхідний (достатній) рівень матеріального добробуту для себе і членів своєї родини (професійне навчання, перекваліфікація, рівність стартових можливостей для молоді) (особистісний фактор. – Авт.); д) надання державою соціальної допомоги громадянам на рівні прожиткового мінімуму, котрі не здатні нести відповідальність за свій добробут, – соціально раними верствам населення: старим, непрацездатним (хворим), безробітним по незалежних від них причинах (патерналістський фактор. – Авт.); е) проведення соціальної політики держави, спрямованої на зміцнення соціальної справедливості й соціальної злагоди в суспільстві, зведення до мінімуму надмірного майнового розшарування населення, формування «середнього класу» (легально-функціональний фактор. – Авт.) [2].

Уявляється, що інтерпретація зазначених ознак соціальної держави, чи формування сукупності факторів, що виявив автор, у контексті їх соціальної, організаційної, легальної, функціональної, патерналістської складових, надає їм характеру функцій соціальної держави.

Разом з тим процес генезису, становлення і розвитку соціальної держави в її безпосередній, практичній площині зв'язаний з діяльністю державних і інших інституцій, спрямованою переважно на локальний рівень соціуму, на його макро-, мезо- і мікрогрупи, на конкретну людину. Саме в цьому бачиться глибока сполучна нитка між соціальною державою і МСВ.

Цей зв'язок стає більш очевидним при систематичному аналізі специфічних напрямів діяльності соціальної держави – специфічних функцій, які можна виділити в рамках загальної соціальної функції держави. До останніх, зокрема, належать: а) підтримка соціально незахищених категорій населення; б) охорона праці і здоров'я людей; в) підтримка родини, материнства, батьківства і дитинства; г) згладжування соціальної нерівності шляхом перерозподілу доходів між різними соціальними верствами через оподаткування, державний бюджет, спеціальні соціальні програми; д) заохочення благодійної діяльності, зокрема шляхом надання податкових пільг підприємцям, структурам, що здійснюють благодійну діяльність; е) фінансування і підтримка фундаментальних наукових досліджень і культурних програм; є) боротьба з безробіттям, забезпечення трудової зайнятості населення, виплата допомоги по безробіттю; ж) пошук балансу між вільною ринковою економікою і заходом впливу держави на її розвиток з метою забезпечення гідного життя всіх громадян; з) участь у реалізації міждержавних екологічних, культурних і соціальних програм, вирішення загальнолюдських проблем; и) турбота про збереження миру в суспільстві [3].

Таким чином, соціальна держава створюється за допомогою організаційної й організаційно-правової діяльності державних інституцій, а от реалізація зазначених функцій переважно відбувається на локальному рівні функціонування соціуму, у тій сфері, де функціонує МСВ.

Отже, наведені вище організаційні й нормативно-конституційні основи суцільно апріорного існування і функціонування соціальної держави об'єктивно визначають роль і значення ОМСВ з його

фактичного створення на локальному рівні соціуму. Адже навіть просте, а тим більше системне транспонування ознак-функцій соціальної держави стосовно процесів функціонування локальних територіальних колективів приведе до розуміння і визначення саме того рівня соціуму, на якому виявляється і функціонує зовні соціальна держава. Це свідчить про серйозні ініціюючі, організуючі, регулюючі, виконавчі й контрольні функції ОМСВ із створення і функціонування системи соціальної роботи серед членів відповідної територіальної громади.

У зазначеному аспекті виявляються інтереси МСВ у сфері організації соціальної роботи в межах територіальної громади. Вони детермінуються тим, що МСВ виступає важливим інститутом громадянського суспільства й у процесі його зародження, структуризації і функціонування воно відіграє особливу роль. У цьому аспекті досить важливими уявляються висновки В. Ф. Сиренка, котрий вважає, що «громадянське суспільство – це царство інтересів» і «інтерес – мова громадянського суспільства, найперший засіб спілкування між людьми і разом з тим причина дій, що спонукає людей» [4]. Адже, як відзначає Ю. Панейко, «метою самоврядування може бути будь-який інтерес, що виявляється колективом населення даної території» [5].

Отже, генетичні джерела самоврядування, у тому числі й місцевого, лежать у рамках громадянського суспільства. У процесі свого становлення і розвитку МСВ, як матеріальна форма реалізації інтересу територіального співтовариства, легалізується державою і стає репродуцентом територіально-особистісних і територіально-групових, індивідуальних і колективних системних інтересів, що формуються на локальному рівні в процесі становлення, розвитку і взаємодії громадянського суспільства і демократичної правової держави. Таким чином, інтерес до формування і функціонування соціальної складової діяльності територіальної громади і формованих нею ОМСВ, що виявляється, у тому числі й у сфері соціальної роботи з членами цієї громади, посідає важливе місце в системі зазначених інтересів.

Використана література:

1. Юридический научно-практический словарь-справочник (основные термины и понятия) / О. Ф. Скакун, Д. А. Бондаренко ; под общ. ред. О. Ф. Скакун. – Х. : Эспада, 2007. – С. 365.
2. Социальное государство // Юридический научно-практический словарь-справочник (основные термины и понятия) / О. Ф. Скакун, Д. А. Бондаренко ; под общ. ред. О. Ф. Скакун. – Х. : Эспада, 2007. – С. 365-366.
3. Лукашева Е. А. Социальное государство и защита прав граждан в условиях рыночных отношений / Е. А. Лукашева // Социальное государство и защита прав человека. – М. : ИГП РАН, 1994. – С. 12.
4. Сиренко В. Ф. Интересы – власть – управление / В. Ф. Сиренко. – К. : Наук. думка, 1991. – С. 16.
5. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування / Ю. Панейко. – Мюнхен, 1963. – С. 132.

Фисун Ю.І.,

генеральний директор Центру міжнародних програм
Міністерства охорони здоров'я України,
здобувач кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права Маріупольського державного університету

РІВНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПЕРЕД ЗАКОНОМ: ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ПРИНЦИП СВОБОДИ ВІРОСПОВІДАННЯ

В умовах проголошення курсу України на розбудову правової демократичної держави особливого значення набуває питання гарантування свободи віросповідання, стан забезпечення якої значною мірою залежить від характеру відносин держави і релігійних організацій, становлення таких взаємозв'язків та їх юридичної регламентації, як на рівні внутрідержавного, так і міжнародного права.

В основу такої регламентації покладені принципи і норми міжнародного права. Право на свободу думки, совісті та релігії є одним із засадничих і невід'ємних прав людини, якому гарантується міжнародний захист. Механізм його реалізації на міждержавному рівні розкритий в численних міжнародно-правових актах, зокрема у Загальній декларації прав людини 1948 р. [1], Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р. [2], Декларації про ліквідацію всіх

форм нетерпимості і дискримінації на основі релігії або переконань 1981 р. [3], Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних або мовних меншин 1992 р. [4], європейських регіональних правових актах.

Кожному гарантується право на свободу думки, совісті та релігії, яке розкривається через комплекс свобод: мати або приймати релігію або переконання за своїм вибором, сповідувати свою релігію або переконання одноосібно або разом з іншими, у публічному або приватному порядку, у відправленні культу, виконанні релігійних або ритуальних обрядів і вчень.

Такі універсальні підходи знайшли своє відображення і у сучасній українській законодавчій практиці. Гарантування права на свободу віросповідання Конституцією України [5] охоплює два збалансованих аспекти: правомірну реалізацію об'єднаннями віруючих свободи віросповідання та її охорону. Крім того, виходячи з аналізу міжнародних і регіональних угод з прав людини, зазначених раніше, учасницею яких є Україна, гарантування права на свободу думки, совісті та релігії також вимагає повного та ефективного дотримання цього права.

Саме повноцінне гарантування цього права і формування системи нормативно-правових гарантій його реалізації може стати основою для стабільного буття релігійних організацій як інститутів громадянського суспільства. Такі нормативно-правові гарантії закріплені як в чинній Конституції України, так і в Законі України “Про свободу совісті та релігійні організації” [6].

Універсальним в цьому сенсі виступає принцип гарантування свободи віросповідання (ст. 35 Конституції України, ст. 3 Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації”) як сукупність взаємопов'язаних правових засобів, серед яких: закріплення в українському законодавстві визнаного на міжнародному рівні мінімуму прав релігійних організацій і процесуальних форм реалізації таких прав, їх конкретизація, в тому числі шляхом визначення обов'язків органів державної влади та їх посадових осіб у відносинах з групами віруючих; опрацювання і законодавче забезпечення механізмів протидії порушенням свободи віросповідання і захисту цього права, засад відповідальності. Зазначеним принципом охоплюється і визначення основних вимог до обмеження державою свободи віросповідання. В Україні обмеженням має підлягати лише зовнішній аспект цієї свободи - свобода сповідувати релігію - виключно заради передбачених Конституцією України інтересів охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей. Такі обмеження можуть застосовуватися лише до об'єднань віруючих, а не проти них чи самої релігії, і не мають спрямовуватися на знищення релігійного плюралізму.

Основоположним з огляду на становлення громадянського суспільства, одним з ключових показників котрого є створення плюралістичного релігійного середовища, на нашу думку, виступає принцип рівності релігійних організацій перед законом (ст. 35 Конституції України, ст. 5 Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації”), який охоплює всі об'єднання віруючих і не залежить від розсуду держави. Конституція України прямо передбачає, що жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова. Роль вказаного принципу в гарантуванні свободи віросповідання полягає в імперативному, без виключень, закріпленні за всіма релігійними організаціями, незалежно від будь-яких ознак їх рівного правового статусу, єдиного порядку його набуття і припинення, рівного ступеня свободи релігії, що відповідає найбільш прогресивним міжнародним стандартам у цій сфері. На засадах принципу рівності перед законом об'єднань віруючих ними реалізуються їх права і виконуються обов'язки. Цей принцип охоплює і право релігійних організацій на рівний захист перед законом.

Тісно пов'язаним із принципом рівності релігійних організацій перед законом є відображений у законодавстві принцип заборони дискримінації релігійних організацій (ст. 35 Конституції України, ст.ст. 4, 5, 6 Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації”), який відіграє стабілізуючу роль у релігійному середовищі, доповнюючи і повніше розкриваючи зміст принципу рівності. Так, об'єднанням віруючих гарантується реалізація свободи віросповідання без необґрунтованих обмежень, або упереджень, привілеїв і переваг з боку держави, її органів, будь-яких осіб, їх груп, а також забезпечує збереження власної самобутності в атмосфері терпимості і поваги до прихильників інших релігій і переконань.

Існуюча в національному конституційному законодавстві України розгалужена система нормативно-правових гарантій діяльності релігійних організацій повністю відповідає міжнародним стандартам у галузі захисту права на свободу думки, совісті та релігії, що дозволяє релігійним організаціям вести свою діяльність і розвиватись в умовах стабільності і прогнозованості. З огляду на це основним завданням на даному етапі, на нашу думку, є не порушити існуючий баланс і не

втратити набутки системи нормативно-правового гарантування діяльності релігійних організацій, як важливого етапу на шляху до формування громадянського суспільства.

Використана література:

1. Загальна декларація прав людини 1948 р. – ООН, 1995.
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. – ООН, 1995.
3. Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості і дискримінації на основі релігії або переконань 1981 р. – ООН, 1998.
4. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних або мовних меншин 1992 р. – ООН, 1998.
5. Конституція України 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
6. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 32 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 25. – Ст. 283.

Параниця С.П.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри

Хлопоніна А.О.,

курсант 3 курсу

Національного університету державної податкової служби України

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ

На сьогодні актуальною є проблема визначення адміністративної відповідальності, а також шляхів її правового регулювання. У науці адміністративного права існує кілька думок щодо визначення адміністративної відповідальності. Так, М.С. Студенікіна зазначає, що «під адміністративною відповідальністю найчастіше розуміється застосування частини заходів адміністративного примусу, а саме – адміністративних стягнень» [1]. На думку І.О. Галагана, «під адміністративною відповідальністю слід розуміти застосування у встановленому порядку уповноваженими на це органами і службовими особами адміністративних стягнень, сформульованих у санкціях адміністративно-правових норм, до винних у вчиненні адміністративних проступків, що містять державний і громадський осуд, засудження їх особи і протиправного діяння, що виявляється у негативних для них наслідках, які вони зобов'язані виконати, і переслідують цілі їх покарання, виправлення і перевиховання, а також охорони суспільних відносин у сфері ... державного управління» [2].

Г.П. Бондаренко вважає, що «адміністративна відповідальність – це форма реагування держави на правопорушення, яке виявляється в застосуванні уповноваженими державними органами, службовими особами, громадськістю до винної особи адміністративних санкцій у межах і порядку, встановлених законодавством; це обов'язок правопорушника звітувати за свою протиправну поведінку і зазнавати за неї несприятливих наслідків, передбачених санкцією правової норми» [3]. С.Т. Гончарук зазначає, що «адміністративна відповідальність як різновид правової відповідальності – це специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків), згідно з якою особи, які скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь перед уповноваженими державними органами за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установленому законом порядку» [4].

У багатьох роботах, що певним чином стосуються питань адміністративної відповідальності, автори (Ю.М. Козлов [5], Л.В. Коваль [6] та ін.) взагалі не наводять поняття адміністративної відповідальності, констатуючи той факт, що адміністративна відповідальність є різновидом юридичної, виділяючи тільки характерні ознаки цього виду відповідальності. Але на протипагу кримінальній або дисциплінарній відповідальності, для практики, наприклад, важливою є розробка і запровадження саме законодавчого визначення адміністративної відповідальності. Це обумовлено насамперед тим, що у статті 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення зазначено, що положення цього Кодексу поширюються і на адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена законодавством, ще не включеним до Кодексу. У свою чергу, однією з ознак адміністративного правопорушення (проступку), що впливає з положень статті 9 КУпАП, є

передбаченість за нього адміністративної відповідальності. Отже, для того щоб застосувати положення КУпАП за межами цього Кодексу, необхідно мати законодавче визначення адміністративної відповідальності, яке повинно відображати сутність цього правового явища і містити в собі необхідні та достатні класифікаційні ознаки такого виду юридичної відповідальності.

У статті 9 КУпАП України вказано, що адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, соціалістичну власність, права і свободу громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність. Тобто визначення самої підстави класифікації дано через вид відповідальності. Виникає замкнене коло. Крім того, з цього положення КУпАП можна зробити висновок, що адміністративна відповідальність може наставати не лише за адміністративні правопорушення, а й на основі інших підстав.

Отже, визначення адміністративної відповідальності як відповідальності, яка застосовується за вчинення адміністративних правопорушень, не може бути визнано правильним, і взагалі, є очевидним, що виділяти адміністративну відповідальність серед інших видів юридичної відповідальності за однією ознакою (галузь права чи підстава відповідальності) неможливо.

Необхідно зазначити, що в чинному законодавстві відсутнє визначення поняття «адміністративна відповідальність», хоча воно дуже часто використовується. Сьогодні майже єдиним нормативно-правовим актом, зміст якого дозволяє виділити класифікаційні ознаки адміністративної відповідальності з метою відмежування цього виду юридичної відповідальності від інших, є Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП).

Аналіз положень КУпАП, зокрема статей, що містяться в главах 17 «Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення» та 19 «Протокол про адміністративне правопорушення», дає підстави стверджувати, що притягнення осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, до адміністративної відповідальності здійснюється найчастіше органами виконавчої влади, які здійснюють функції державного управління у відповідній сфері суспільних відносин. Адміністративна відповідальність виступає, з одного боку, як необхідний елемент механізму державного управління і є фактично різновидом державно-управлінських відносин, а з іншого – засобом охорони всіх суспільних відносин, що потрапляють до сфери державного управління. При цьому притягнення до адміністративної відповідальності завершує собою процес реалізації органом державного управління такої функції державного управління, як контроль.

Можна стверджувати, що однією з особливостей адміністративної відповідальності є те, що вона застосовується органами державного управління (переважно органами виконавчої влади) в процесі реалізації ними функцій державного управління. Власне, саме тому ця відповідальність і має назву «адміністративна», тобто вона реалізується в адміністративному порядку.

Наведена вище думка може викликати заперечення стосовно того, що згідно з КУпАП частина справ про адміністративні правопорушення підвідомча районним (міським) судам, тобто суб'єктом притягнення до адміністративної відповідальності тут виступає не орган виконавчої влади. Проте така підвідомчість має досить обмежений характер.

Загальноновизнаним є той факт, що одним із ключових моментів юридичної відповідальності є державний примус. У випадках застосування штрафної (каральної) відповідальності примус має прояв або в обмеженні прав особи, яка притягується до відповідальності (позбавлення права займати певні посади, позбавлення права керувати автомобілем тощо), або в накладенні додаткових обов'язків (сплатити штраф тощо). Правильним, на нашу думку, є твердження, що цей аспект адміністративної відповідальності необхідно відобразити у її визначенні.

Здавалося б, ще одним важливим елементом визначення адміністративної відповідальності повинна бути вказівка на юридичні факти, з якими пов'язано виникнення відносин цього явища. Але при визначенні кола таких фактів є певні труднощі. Традиційно вважається, що головною підставою адміністративної відповідальності є адміністративне правопорушення (проступок), однак, як буде показано нижче, адміністративне правопорушення (проступок) є лише однією з можливих підстав адміністративної відповідальності. Крім того, в деяких випадках, наприклад, за вчинення адміністративних правопорушень (проступків) військовослужбовцями і призваними на збори військовозобов'язаними, працівниками органів внутрішніх справ, податкової міліції встановлюється дисциплінарна відповідальність.

Використана література:

1. Советское административное право / Под ред. В.И. Поповой и М.С. Студеникиной. – М.: Юрид. лит., 1988. – С. 88.
2. Галаган И.А. Административная ответственность в СССР. – Воронеж: ВГУ, 1970. – С. 41.
3. Бондаренко Г.П. Адміністративна відповідальність в СРСР. – Львів: ЛДУ, 1975. – С. 84.
4. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України: Навчальний посібник. – К., 1995. – С. 19.
5. Козлов Ю.М. Основы советского административного права. – М.: Знание, 1975. – С. 133.
6. Коваль Л.В. Адміністративне право: Курс лекцій. – К.: Вентурі, 1996. – ст. 122–129.

Провізіон Т.О.,

аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ЗАГАЛЬНОВИЗНАНІ ПРИНЦИПИ Й НОРМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ: КОНСТИТУЦІЙНИЙ, ЗАКОНОДАВЧИЙ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-СУДОВИЙ ПІДХОДИ

Як зазначають деякі науковці, загальноvizнані принципи та норми міжнародного права визнаються складовою частиною національної правової системи відповідно до статті 18 Конституції України. При цьому зауважується, що крапку в дискусії про те, які саме загальноvizнані принципи та норми міжнародного права є джерелами національного права України, повинен поставити Конституційний Суд України шляхом надання офіційного тлумачення змісту даного поняття¹. З іншого боку, в літературі вказується, що закріплені в статті 38 Статуту Міжнародного Суду ООН як джерела загальні принципи права, визнані цивілізованими націями, міжнародні звичаї як доказ загальної практики, судові рішення тощо відповідно до Конституції України не є частиною національного законодавства (конституційного в тому числі) і розглядатися як його джерела не можуть. Вони відіграють роль нормативно-ціннісних орієнтирів у процесі розвитку та вдосконалення конституційного законодавства, є основою модернізації конституційного права, його сучасності й відповідності реаліям світового життя².

На думку Н. Сергієнко, конституційний механізм імплементації загальноvizнаних принципів та норм міжнародного права характеризується тим, що такі принципи і норми, як правило, запроваджуються до правової системи держави без встановлення конкретного змісту кожного з них. Імплементовані до правової системи, вони мають або абсолютний характер, або обмежені сферою зовнішньополітичної діяльності³.

При аналізі статті 18 Конституції України слід зважати на те, що її регулювання поширюється на окрему сферу державних правовідносин, а саме – зовнішньополітичну діяльність України. Прийнятий 1 липня 2010 року Закон України „Про засади внутрішньої і зовнішньої політики“ № 2411-VI⁴ деталізує цю конституційну норму. Зокрема, відповідно до статті 11 зазначеного Закону Україна як європейська позаблокова держава здійснює відкриту зовнішню політику і прагне співробітництва з усіма заінтересованими партнерами, уникаючи залежності від окремих держав, груп держав чи міжнародних структур. Основними засадами зовнішньої політики є: забезпечення національних інтересів і безпеки України шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальноvizнаними принципами і нормами міжнародного права; забезпечення дипломатичними та іншими засобами і методами,

¹ Васильченко О. П. Загальноvizнані принципи, норми міжнародного права та міжнародні договори України як джерела конституційного права // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. - № 4 (66). – С. 220, 223.

² Терлецький Д. Джерела міжнародного права в системі конституційного права України // Юридический вестник. – 2005. - № 3. – С. 73.

³ Сергієнко Н. М. Конституційна імплементація норм міжнародного права // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2003. – Випуск 39 (Частина I). – С. 190.

⁴ Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI // Голос України від 20.07.2010 - № 132

передбаченими міжнародним правом, захисту суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів України, її політичних, економічних, енергетичних та інших інтересів; використання міжнародного потенціалу для утвердження і розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, її сталого економічного розвитку; підтримка зміцнення ролі міжнародного права у міжнародних відносинах, забезпечення дотримання та виконання чинних, вироблення нових принципів і норм міжнародного права тощо (частина друга зазначеної статті).

За своєю формою загальновизнані норми та принципи міжнародного права можуть носити звичаєво-правовий чи договірно-правовий (конвенційний) характер. Багато з них з'явилося в ході тривалого застосування державами звичаєво-правових норм. Деякі із загальновизнаних принципів і норм на даний час залишаються звичаєво-правовими чи носять змішаний характер: для одних держав вони є обов'язковими в силу укладеного міжнародного договору; для інших – залишаються звичаєво-правовими нормами⁵. За Декларацією про принципи міжнародного права, які стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН від 24 жовтня 1970 року принципи Статуту, втілені в цій Декларації, є основними принципами міжнародного права, і тому Генеральна Асамблея ООН закликала усі держави керуватися цими принципами у своїй міжнародній діяльності та розвивати свої взаємовідносини на підставі суворого додержання цих принципів (пункт 3 Загальні положення Декларації)⁶. До принципів, що розкриваються у вказаній Декларації, відносяться: а) принцип, згідно з яким держави утримуються у своїх міжнародних відносинах від погрози силою чи її застосування як проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим способом, який є несумісним з цілями ООН; б) принцип, згідно з яким держави вирішують свої міжнародні спори мирними засобами таким чином, щоб не піддавати загрози міжнародний мир та безпеку й справедливість; в) обов'язок відповідно до Статуту не втручатися у справи, що входять до внутрішньої компетенції будь-якої держави; г) обов'язок держав співробітничати одна з одною відповідно до Статуту; ґ) принцип рівноправності та самовизначення народів; д) принцип суверенної рівності держав; е) принцип, згідно з яким держави добросовісно виконують зобов'язання, прийняті ними відповідно до Статуту.

Власне, деякі з цих принципів у застосуванні їх державами якраз і є підґрунтям для визначення статусу і дії норм міжнародного права в національному правопорядку. Як зазначають науковці, у відповідності з принципом суверенної рівності держав кожна держава вільно обирає порядок взаємодії власного права з міжнародним і закріплює його на конституційному рівні⁷, що отримало своє відображення в статтях 9 та 18 Конституції України.

Загальновизнані принципи й норми міжнародного права застосовуються також і органом конституційної юрисдикції України, зокрема, при здійсненні ним своїх міжнародно-релевантних повноважень. Так, Конституційний Суд України зазначив, що одним з принципів, до яких відсилає стаття 18 Конституція України, „є принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань, який виник у формі міжнародно-правового звичаю „*pacta sunt servanda*“ ще на ранніх стадіях розвитку державності, а нині дістав своє відображення у численних міжнародних угодах. Як загальновизнане правило поведінки суб'єктів зазначений принцип закріплено у Статуті ООН, в преамбулі якого підкреслюється рішучість членів ООН „створити умови, за яких можуть дотримуватися справедливість і повага до зобов'язань, що випливають з договорів та інших джерел міжнародного права“⁸. Власне цей принцип і було покладено в основу Висновку Конституційного Суду України у справі про Римський Статут.

⁵ Сергієнко Н. М. Конституційна імплементація норм міжнародного права // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2003. – Випуск 39 (Частина І). – С. 181.

⁶ Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций // Действующее международное право. Т. 1. – М.: Московский независимый институт международного права, 1996. – С. 65 – 73.

⁷ Денисов В. Н. Статус міжнародних договорів в Конституції України // Вісник Академії правових наук України. – 1997. - № 1. – С. 33.

⁸ Висновок Конституційного Суду України від 11 липня 2001 року № 3-в/2001 у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) // Вісник Конституційного Суду України. – 2001. – № 4.

Крім того, загально визнані принципи й норми міжнародного права застосовуються Конституційним Судом України опосередковано – в процесі так званого „міжнародно-конформного тлумачення Конституції України“. При цьому міжнародно-конформне тлумачення конституції конституційними судами вважається складовою механізмом добросовісного виконання державою міжнародних договорів, тобто елементом імплементації (трансформації) загально визнаних принципів і норм міжнародного права у національну конституційну систему⁹.

Таким чином, можна стверджувати, що в національній правовій системі України загально визнані принципи та норми міжнародного права не мають абсолютного характеру і поширюються на специфічну сферу правового регулювання – зовнішньополітичну діяльність держави. Водночас виходячи з цих принципів Україною самостійно визначається й порядок дії в українській правовій системі інших джерел міжнародного права – як на конституційному рівні та в законотворчому процесі, так і в конституційному судочинстві.

Барвіцький В.Ю.,
аспірант Національної академії
державного управління
при Президентіві України

СУЧАСНІ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Для країн європейської спільноти досконалість управління, чіткий розподіл повноважень і фінансів між центром і територіями, баланс взаємоповаги і взаємоконтролю між структурами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування – це аксіоми, на яких тримається держава і добробут її населення. Україна при проведенні структурних реформ, зокрема і адміністративної реформи, має нагоду оцінити численні приклади європейського демократичного й ефективного управління державою [1].

Інтеграція України в європейську спільноту можлива лише через підвищення відповідності вітчизняної законодавчої бази законодавчій базі Європейського Союзу, принципам верховенства права, а також через розвиток в нашій державі самодостатніх, дієздатних територіальних громад на засадах Європейської хартії місцевого самоврядування [2] та із врахуванням інших документів Ради Європи, рішень Європейських конференцій міністрів, відповідальних за місцеве та регіональне врядування.

Проблемні аспекти імплементації європейської моделі місцевого самоврядування в національну правову систему розглядали у своїх наукових працях Батанов О.В., Кампо В.М., Кравченко В.В., Пухтинський М.О., Толкованов В.В. та інші.

Забезпечення належного місцевого і регіонального самоврядування у країнах-членах Ради Європи стосується цілого ряду завдань, зокрема стосовно внутрішніх взаємовідносин між місцевою і регіональною владами, їх стосунків з іншими органами влади та громадянами тощо. Одним з головних результатів міжнародного співробітництва у галузі місцевої та регіональної демократії стала підготовка Європейської Стратегії інновацій та доброго врядування на місцевому рівні [3, с. 49], що є надзвичайно важливим кроком у подальшому розвитку місцевої демократії як в Україні, так і в інших європейських країнах. В широкому розумінні термін „добре місцеве та регіональне врядування“ означає демократичне, відповідальне, ефективне, прозоре та підзвітне врядування на місцевому і регіональному рівнях [3, с. 5].

Крім Європейської стратегії інновацій та доброго врядування на місцевому рівні важливу роль з впровадження європейських стандартів у вітчизняне місцеве самоврядування відіграють наступні правові інструменти Ради Європи, зокрема: Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування [3, с. 169], переглянута Європейська хартія щодо участі молоді у громадському житті на місцевому та регіональному рівнях [4, с. 109], Рекомендація 19 (2001) Комітету Міністрів Ради Європи „Про участь громадян у громадському житті на місцевому рівні“ [3,

⁹ Кампо В., Савчин М., Сергієнко Н. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та Конституційний Суд України (окремі аспекти міжнародно-конформного тлумачення Конституції України) // Право України. – 2010. - № 10. – С. 192-193.

с. 190], Європейська Конвенція про участь іноземних громадян у громадському житті на місцевому рівні [3, с. 198].

Щодо деяких документів Ради Європи, що визначають сучасні загальноєвропейські пріоритети розвитку місцевого самоврядування та місцевої і регіональної демократії, наразі в Україні проводиться громадське обговорення. Так, для обговорення представлені:

1. Утрехтська декларація "Належне місце і регіональне управління у турбулентні часи: завдання щодо змін" (ухвалена 17 листопада 2009 р. 16-ою сесією конференції Європейських міністрів, відповідальних за місце і регіональне управління. Документ містить рекомендації та перелік пріоритетів, які представляють особливий спільний інтерес для країн-членів Ради Європи в сфері розвитку місцевої і регіональної демократії на 2010-2013 роки.);

2. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування щодо права участі у справах місцевої влади (протокол відкритий для підписання 16 листопада 2009 року як конвенція Держав, що підписали Європейську хартію місцевого самоврядування, та покликаний сприяти забезпеченню прав громадян на участь у громадському житті та прийнятті рішень на місцевому рівні);

3. Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями стосовно об'єднань євро регіонального співробітництва (ОЕС) (протокол відкритий для підписання 16 листопада 2009 року Сторонами, що підписали Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво, та надає додаткові інституційні можливості для реалізації та покращання міжрегіонального, прикордонного і транскордонного співробітництва).

Із зазначеними документами можна ознайомитися, а також прийняти участь у громадському обговоренні, зокрема, через веб-сторінку Державного Фонду сприяння місцевому самоврядуванню України [5]. Відкриті для підписання Радою Європи протоколи є міжнародно-правовими конвенціями, положення яких після їх ратифікації стають необхідним до виконання елементом національного законодавства. Шляхом участі у громадському обговоренні громадянам надається можливість висловити своє ставлення до пріоритетних завдань, визначених Утрехтською декларацією, та окремих пунктів і статей нових протоколів Ради Європи за допомогою 5-бальної шкали. Крім того, формат обговорення дозволяє надати конкретні пропозиції або коментарі стосовно будь-якого із формулювань, що містяться у винесених на обговорення документах.

Не можна не погодитися із твердженням Камінської Н.В. про те, що активне співробітництво з Радою Європи, іншими європейськими організаціями дозволить Україні створити ефективний інструментарій демократичних правових реформ, наблизити органи публічної влади і населення до європейських правових цінностей [6, с. 91]. Таке співробітництво відбувається і через проведення на державному рівні таких заходів, як „Європейський тиждень місцевої демократії“, запроваджений з нагоди 10-ої річниці ратифікації Україною Хартії [7], „День Європи“, що сприяє більшій пропаганді європейських принципів місцевої і регіональної демократії, роз'ясненню положень Європейської хартії місцевого самоврядування та інших документів Ради Європи.

Отже, вважаємо, що адміністративно-територіальна реформа та децентралізація в Україні мають здійснюватись у демократичному руслі, спираючись на загальноєвропейські принципи та стандарти у сфері місцевого самоврядування та регіональної політики [8, с. 56].

Використана література:

1. Пухтецька А.А. Європейський адміністративний простір і принцип верховенства права: Монографія / Відп. ред. В.Б.Авер'янов. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2010. – 140 с.

2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року / Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2002 р. – № 10.

3. Збірник „Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах“. В.С.Куйбіда, В.В. Толкованов. – Київ, ТОВ „Поліграфічний Центр „Крамар“, 2010. – 258 с.

4. Правові інструменти Ради Європи з питань місцевого і регіонального розвитку та проблеми їх імплементації в Україні. Під редакцією Толкованова В.В. – Київ: Центр досліджень питань місцевого і регіонального розвитку та сприяння адміністративній реформі, 2007 р. – 349 с.

5. Режим доступу: Офіційний веб-портал Державного Фонду сприяння місцевому самоврядуванню України // <http://www.municipal.gov.ua/>

6. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз: навч. посіб. – К.: КНТ, 2010. – 232 с.

7. Указ Президента України „Про Європейський тиждень місцевої демократії“ від 27 вересня 2007 року № 922/2007 // Офіційний вісник Президента України. – 2007 р., № 33, ст. 704.

8. Європейська хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої і регіональної демократії в Україні / Науково-практичний посібник / За ред. М.О. Пухтинського, В.В. Толкованова. – К.: “Крамар”, 2003. – 400 с.

Балабанова І.В.,
аспірантка кафедри конституційного,
адміністративного і міжнародного права
Мариупольського державного університета

ПОНЯТИЕ ПОЛНОМОЧИЙ В СФЕРЕ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ И ИХ РАЗМЕЖЕВАНИЯ МЕЖДУ ЕГО УРОВНЯМИ

Становление и развитие в Украине местного самоуправления (далее – МСУ) идет достаточно интенсивными темпами. Но эти процессы сталкиваются не только с существующими управленческими стереотипами, но и с «законодательными минами», способными нивелировать позитивный опыт и потенциал института локальной демократии, его трансформирующую роль в демократической правовой государственности.

Одной из таких проблем выступает проблема понятия полномочий в сфере МСУ. Концепт «полномочия» относится к функциональной составляющей государственного управления [1] и несет в себе многофункциональную и политеологическую нагрузку. Если даже вынести за скобки его общесемантическое содержание (где он обозначает совокупность, систему прав и обязанностей) и сосредоточиться целиком на общественно-политическом и правовом аспектах, то и в этом случае с ним идентифицируется целый ряд явлений. Это, прежде всего, выделение и конституирование компетенции органов государства; институционализация их структуры; различие в полномочиях и предметах ведения указанных органов; сам процесс их легализации и легитимизации в процессуальном и процедурном аспектах; порядок реализации ими своих прав и обязанностей, а также исполнения своих функций, несение ответственности за их невыполнение либо ненадлежащее выполнение и т.д.

При более глубокой идентификации концепта «полномочия между различными органами МСУ» можно выявить ряд явлений, среди которых, прежде всего, выделяются: а) сам феномен МСУ, как вид социального управления и самостоятельный уровень публичной власти; б) конституирование самой локальной демократии в условиях правовой демократической государственности; в) институционализация системы МСУ; г) взаимоотношение центральной власти и МСУ; д) институционализация системы его органов с выделением соответствующих уровней, образующих системы-подсистемы в управленческом и компетенционном аспектах; возникновение и динамика прав и обязанностей, полномочий и компетенции органов МСУ (далее – ОМСУ); е) выделение предметов ведения локальной демократии; возникновение и выявление отличий в полномочиях ОМСУ различных уровней и т.д. Представляется, что исследуемый концепт не только нуждается, но и в функциональном аспекте, настоятельно требует своего основного этимологического уточнения относительно термина «полномочия». В правовой и управленческой науках существует несколько подходов к толкованию этого термина. Так, специалист в сфере управления Н.Н. Мусинова, полагает, что полномочия – это права, которыми наделен каждый уровень власти и управления для выполнения возложенных на него функций. Но одновременно, это и обязанность выполнять данные функции. Таким образом, полномочия – это права, совмещенные с обязанностями [2]. Теоретик права О.Ф. Скакун, под полномочиями понимает систему прав и обязанностей, которые закреплены законодательством за государственными органами, ОМСУ, их должностными лицами, общественными организациями для осуществления возложенных на них задач и функций [3]. Понимая их, как установленные правовыми нормами права и обязанности органов государственной власти, ОМСУ, должностных лиц, П.П. Шляхтун, делает акцент на их интеграционный потенциал, заключающийся в том, что в совокупности с функциями и ответственностью, полномочия составляют правовой статус органа [4].

Отсюда, можно утверждать, что в основе дефинитивного определения полномочий лежат, в основном, единые парадигмальные подходы, имеющие все же свои отличия, обусловленные субъективными позициями представителей правовой доктрины и их авторскими предпочтениями, возникающими в зависимости от предмета и цели исследования. Особый интерес в дефинитивном определении полномочий ОМСУ представляет ряд аспектов, воссоздающих единый политико-правовой феномен: а) *гносеологический* – полномочия характеризуют функциональную основу государственного, муниципального и иных видов социального управления; б) *онтологический* – они предстают в виде постоянной и неразрывной дихотомия – «права – обязанности»; в) *праксеологический* – практическая деятельность, выражаемая посредством полномочий представляют собой выражение определенной субстанции по отношению к обществу, таким образом, они направлены на реализацию деятельности составляющей субъекта социальной жизни; г) *структурный* – они состоят из прав и обязанностей; д) *системный* – они представляют собой систему прав и обязанностей; е) *опорный* – они напрямую связаны с деятельностью составляющей ОМСУ, они лежат в основе понятия их компетенции и состоят в прямой и непосредственной взаимосвязи с их функциями; ж) *легальный* – они закреплены в законодательстве; з) *легитимный* – полномочия ОМСУ признаются в качестве таковых за ними всеми иными субъектами права; и) *субъектный* – ими обладают ОМСУ и их должностные лица; к) *объектно-телеологический* (целевой) – ими наделяются ОМСУ и их должностные лица для осуществления возложенных на них задач и функций.

Концепт «полномочия между различными органами МСУ» актуализируется в процессе проведения муниципальной реформы в Украине первого десятилетия XXI в. В этом процессе выявляется целый ряд системных проблем, одной из которых является последовательное, оптимальное и целесообразное разграничение полномочий между органами государственной власти и местного самоуправления. Здесь необходимо, прежде всего, достигнуть оптимального баланса разграничения полномочий между «центром и регионами», «центром и местами (ОМСУ локального уровня)», «между регионами (ОМСУ регионального уровня)», «регионами и местами (между ОМСУ регионального и локального уровней)», между ОМСУ на местах. В этой области должна быть проведена большая нормопроектная, организационная и организационно-правовая работа, составляющая огромный пласт деятельности по выявлению вопросов местного значения, их учету, реальному организационному и материально-финансовому сопровождению и обеспечению со стороны государства, передаче полномочий по реализации и ведению указанных вопросов местного значения на соответствующий локально-региональный уровень. Проведение указанной работы, прежде всего, объективируется еще и тем, что неокончательно решены перечисленные проблемы и в отношении разграничения полномочий между органами государственной власти Украины, Автономной Республики Крым и ОМСУ.

Необходимо учитывать, что, по сути дела, упорядочение разграничения полномочий между различными уровнями публичной власти было одной из целей административной реформы, осуществляемой в Украине. Однако практика такого разграничения в различных сферах - организационно-правовой, социальной, финансовой и др. - свидетельствует о том, что в полной мере этой цели достигнуть не удалось. Такое положение дел объясняется и существенными изъянами в доктринальном обеспечении и сопровождении указанных процессов. В науке муниципального права не выработано и единого понимания важнейших для решения этой проблемы теоретических понятий - компетенция, предметы ведения, полномочия органов публичной власти, вопросы местного значения и т.д. Следствием такой ситуации стали различные подходы национального законодателя к правовому закреплению и размежеванию публично-властных полномочий в сфере местного самоуправления. Для решения актуальных вопросов размежеванию публично-властных полномочий в сфере местного самоуправления необходимо осуществить ряд нормо-проектных, экспертно-проектных, организационных и организационно-правовых мероприятий, среди которых такие: определить понятие полномочий органов государственной власти и ОМСУ; проанализировать историко-правовые аспекты взаимодействия органов государственной власти и местных органов власти на территории Российской империи и СССР с целью выявления организационных алгоритмов такой коммуникации; осуществить сравнительно-правовой анализ разграничения полномочий органов государственной власти и ОМСУ; провести системное исследование законодательных актов Украины и ее ОМСУ на предмет выявления разграничения полномочий между органами государственной власти и ОМСУ; определить особенности

разграничения полномочий органов государственной власти и ОМСУ в организационно-правовой, финансово-экономической и социальной сферах.

Использованная литература:

1. Глазунова, Н.И. Государственное и муниципальное (административное) управление: Учебник/ Н. И. Глазунова. – М.: Проспект, 2007. – С. 116 – 149.
2. См.: Система муниципального управления: Учебник для вузов. 3-е изд./Под ред. В.Б. Зотова. – СПб.: Питер, 2007. – С. 39.
3. Юридический научно-практический словарь-справочник. Основные термины и понятие /Скакун О.Ф., Бондаренко Д.А. /Под общ. ред. профессора Скакун О.Ф. – Харьков: Эспада, 2007. – С. 245.
4. Шляхтун П.П. Конституційне право: словник термінів/ П. П. Шляхтун. – К.: Либідь, 2005. – С. 346.

Егоров А.Е.,

аспирант кафедры конституционного,
административного и международного права
Мариупольского государственного университета

ПРОКУРАТУРА И МЕСТНОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ: ОНТОЛОГИЯ ВЗАИМОСВЯЗЕЙ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Становление в Украине системы местного самоуправления (далее – МСУ), как самостоятельного уровня публичной власти, выражающей и продуцирующей интересы жителей определенных территорий – административно-территориальных единиц государства, которые выступают в качестве членов территориальной громады, причем, как граждан, так и лиц, обладающих различными правовыми состояниями (иностранцы граждане, лица без гражданства, беженцы, трудящиеся-мигранты и члены их семей), актуализирует вопрос о взаимосвязях и взаимодействии органов местного самоуправления (далее – ОМСУ) с прокуратурой, как институцией, осуществляющей надзор за соблюдением законодательства в стране.

Принятие Верховным Советом Украины 5 ноября 1991 г. Закона Украины «О прокуратуре» [1], явилось ярким свидетельством возросшего значения законности в условиях глубокой правовой реформы, происходящей в новом суверенном государстве и признанием особой важной роли прокурорского надзора в её обеспечении. В соответствии с этим нормативным актом, прокуратура стала и является неотъемлемой частью сложного государственного механизма, она наделена определенным объёмом власти для осуществления своей телеологической доминанты - высшего надзора за исполнением законов в государстве. Отсюда, естественно, деятельность МСУ и функционирование ОМСУ являются объектами прокурорского надзора.

Взаимоотношения прокуратуры с институтом МСУ и ОМСУ осуществляются в определенных организационных и организационно-правовых формах, установленных Конституцией Украины, ее законодательством и практикой осуществления прокурорской деятельности. Средства осуществления надзора едины для прокуроров всех уровней и применяются в пределах компетенции каждого прокурора. При установлении нарушений закона прокуроры в пределах своей компетенции вправе опротестовывать акты министерств, государственных комитетов и ведомств, исполнительных и распорядительных органов, ОМСУ их исполнительных органов, предприятий учреждений, вне зависимости от формы их собственности, объединений граждан, а также решения и действия должностных лиц; вносить представления или протесты на решения ОМСУ в зависимости от характера нарушений; возбуждать в установленном законом порядке уголовные дела, дисциплинарные производства об административных правонарушениях, передавать материалы на рассмотрение объединений граждан; давать предписания по устранению очевидных нарушений закона; вносить представления государственным органам, ОМСУ, объединениям граждан и должностным лицам об устранении нарушений закона; вносить представления государственным органам, ОМСУ, объединениям граждан и должностным лицам об устранении нарушений закона и условий, им способствующих; обращаться в суд или арбитражный суд с заявлением о защите прав и законных интересов граждан, государства, предприятий и других юридических лиц; вносить кассационные и отдельные представления на приговоры, решения, определения и постановления

судей в пределах их компетенции; истребовать в пределах своей компетенции из суда любое дело или категорию дел, по которым приговоры, решения, определения и постановления вошли в законную силу. При наличии оснований к пересмотру дел в порядке судебного надзора, прокурор приносит протест на приговор, решение, определение или постановление суда. Указанные акты обязательны для рассмотрения органами и должностными лицами, которым они адресованы. Органы прокуратуры составляют единую централизованную систему, которую возглавляет Генеральный прокурор Украины с подчинением нижестоящих прокуроров вышестоящим.

Системный анализ приведенных полномочий дает возможность определить онтологические парадигмы взаимосвязей и взаимоотношений МСУ, ОМСУ и прокуратуры. Во-первых, в системе координат эти отношения можно определить как отношения «власти и подчинения», но, следует учитывать, что в соответствии со ст. 4 Закона Украины «О местном самоуправлении в Украине», МСУ и, следовательно, ОМСУ, обладают правовой, организационной и материально-финансовой самостоятельностью в пределах полномочий, предоставленных им законодательством [2].

Во-вторых, осуществляя общий надзор за соблюдением законности, органы прокуратуры вправе осуществлять проверки законности решений, принимаемых местными советами, их исполнительными комитетами, должностными лицами, а также хозяйствующими субъектами, которые созданы ОМСУ для осуществления своих функций и подчиняются им. Следует указать, что указанная проблематика весьма актуальна и интересна тем, что цели, задачи и функции прокуратуры Украины в корне изменились в связи с принятием Конституции Украины 28 июня 1996 г., переходом украинского общества от социалистического к капиталистическому пути развития посредством введения рыночной экономики и построению подлинного демократического правового государства.

В-третьих, важное место в деятельности прокуратуры занимает защита социально-экономических, политических, личных прав и свобод человека и гражданина от нарушений, в том числе преступных посягательств. В этой сфере мы наблюдаем:

а) становление важного феномена расширения прокурорской защиты на уровне МСУ на всех членов территориальной громады, к числу которых относятся не только граждане Украины, но и широкий круг физических лиц, обладающих другими правовыми состояниями;

б) имеет место трансформация защиты конституционных прав и свобод граждан Украины в защиту муниципальных прав личности, к которым относится фактически весь кадастр конституционных прав и свобод человека, реализация и «потребление» которых осуществляется в рамках территориальной громады на локальном уровне функционирования социума [3];

в) возникает объективная потребность в расширении и легализации прокурорского надзора на другие группы прав и свобод человека и гражданина, которые хотя фактически и защищаются прокуратурой, но формально их защита не легализована в профильном законодательстве – в частности, культурные и экологические права и свободы (см. ст. 4 Закона Украины «О прокуратуре»);

г) детализации требует положение п. 3 ст. 4 профильного Закона Украины «О прокуратуре» относительно дальнейшей регламентации и детализации самостоятельного направления прокурорского надзора по защите от преступных посягательств основ демократического устройства государства, к которым относится и МСУ, а также правового статуса местных советов и органов самоорганизации населения, входящих в систему МСУ в Украине. .

Кроме того, деятельность института МСУ, ОМСУ в правовом государстве может быть соотнесена с основными принципами организации и деятельности прокуратуры, к которым относятся: а) осуществление полномочий на основе соблюдения Конституции Украины и действующих на ее территории законов, независимо от любых органов государственной власти, должностных лиц, а также решений общественных объединений или их органов (общий функциональный принцип конституирующего характера, который распространяется на деятельность института МСУ и ОМСУ); б) защита в пределах своей компетенции прав и свобод *граждан* (выделено нами – авт.) на принципах их равенства перед законом, независимо от национального и социального происхождения, языка, образования, отношения к религии, политических убеждений, служебного или имущественного положения и других признаков (индивидуализированный принцип защиты, который относится ко всем членам территориальных громад и направлен на реализацию муниципальных прав личности); в) принятие мер для устранения нарушений закона, от кого бы то они не исходили, восстановление нарушенных прав и привлечение в установленном порядке к ответственности лиц, которые допустили эти нарушения (общий принцип превенции и

ответственности, распространяющий свое действие на сферу МСУ). Такая авторская интерпретация законодательных принципов деятельности прокуратуры дает возможность формирования многоуровневой онтологическо-функциональной системы взаимосвязей и взаимодействия прокуратуры и местного самоуправления в условиях формирования правовой, демократической государственности.

Использованная литература:

1. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. - Ст. 793.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. - Ст. 170.
3. Див.: Баймуратов М.О., Танаджи Г.Г. Муніципальні права людини// Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні / За ред. академ. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2008. – С. 183 – 193.

Кофман Б.Я.,

соискатель кафедры конституционного,
административного и международного права
Мариупольского государственного университета

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ В ФОРМИРОВАНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО КОНСТИТУЦИОНАЛИЗМА

Защита политических прав и свобод личности занимает важное место среди факторов, определяющих степень гуманизма, демократичности и правового развития современного государства и общества. Ей принадлежит ведущее место в сложнейшей в социальном, политическом, правовом и гуманитарном аспектах системе отношений, возникающих между государством и гражданином, в процессе обеспечения и реализации регулярного обновления институтов государственной власти, участия гражданина в управлении государством, в обеспечении преемственности вовлеченности граждан в процесс политического управления.

В контексте современных подходов и оценки воззрений и взглядов представителей конституционной и международной правовой доктрин, главным назначением государства и его институтов, выступает, прежде всего, служение обществу, создание нормальных и оптимальных условий для жизни и деятельности всех его членов. Именно поэтому актуализируется необходимость выявления, выделения и обоснования важнейшей роли государства по обеспечению реализации политических прав граждан, большая часть из которых проявляется в процессе различных выборов, направленных на систематическое обновление государственной, региональной и местной публичной власти, и, фактически, либо на новацию всех государственно-правовых и локально-правовых институтов, либо на активизацию их деятельности по реализации задач и функций государства и территориальных общин.

В этом отношении важное методологическое значение приобретает дефинитивное определение выборов, данное М.И. Кукушкиным и А.А. Юговым, полагающим, что выборы - это такое политико-правовое состояние общества, которое можно характеризовать как динамичную форму постоянной активности избирательного корпуса, всех его участников, а также как непрерывный процесс осуществления суверенной политической воли народа, являющейся неиссякаемым источником реальной политической и юридической силы всех властных структур, независимо от их форм и персонального состава [1].

Международно-правовое признание существования у личности категории неотчуждаемых, естественных прав и свобод, посредством принятия международных норм, содержащихся в международных актах, привело к формированию и четкому определению, не снижаемого на национальном уровне их минимума, получившего впоследствии название международных стандартов прав человека, т.е. международно-правовых норм, которые категорическим образом трансформируют сферу социально-правовых отношений, всегда находящейся в исключительной компетенции конкретного государства. Генезис этой сферы, ее формирование, регламентация, гарантированность, реализуемость и контроль за ней осуществлялись исключительно профильными институтами государства, на его территории. Именно отсюда вытекает важный методологический вывод о том, что

выборы, их правовая оболочка – избирательное право и их процессуальная основа – избирательный процесс, становятся важным фактором формирования и обновления власти, обеспечения ее позитивной преемственности и стабильности в социуме конкретного государства, что непосредственно влияет на формирование его национального конституционализма. Одновременно выборы занимают все более весомое место и приобретают все более существенное значение в международном праве, становясь одним из мегатрендов мирового развития.

В этом аспекте следует сослаться на позицию Н. Миронова, отмечающего, что «выборы и другие электоральные процессы рассматриваются мировым сообществом как один из ключевых факторов внутрисударственных властеотношений, имеющих системообразующий характер и определяющих весь «облик» национальной правовой и политической систем» [2]. Отсюда возможно сделать логический вывод о том, что в зависимости от того, как организованы в государстве выборы, насколько они свободны и позволяют выразить волю нации или территориального коллектива, отразить реальный расклад политических сил, учесть сложившиеся в обществе идеологические и иные интересы системного характера, зависит демократический характер государственного правления и управления, а также фактическое обеспечение верховенства закона, что в конечном итоге, влияет на институционализацию и структурирование реальной системы защиты прав каждого конкретного человека, лежащей в основе государственной идеологии, конституционной истории, доктрины и практики – составных элементов национального конституционализма.

В этом аспекте наиболее ярко проявляется роль международных правовых стандартов, в том числе и избирательных, в становлении национального конституционализма. В контексте национального демократического управления международные правовые стандарты становятся связывающим звеном между национальным и глобальным конституционализмом. Они обеспечивают, по мнению болгарского конституционалиста Е. Танчева, взаимное соответствие разных правовых принципов в условиях современного конституционного плюрализма [3]. В настоящее время правовые иерархические структуры наиболее развиты на уровне национального конституционализма. Они также весьма зримо присутствуют в сфере федерализма и утверждаются в области взаимодействия конституционных актов ЕС и конституций его государств-членов. Но если в национальном конституционализме существует определенная совместимость демократических стандартов, то о полностью построенной иерархии конституционных принципов в глобальном конституционализме речь пока не идет, так как сама глобализация находится в активном поиске своего собственного конституционного правопорядка [4]. Поэтому власть закона и взаимодействие глобальных стандартов с национальными конституционными порядками все еще основываются на принципе *pacata sunt servanda*. В этих условиях растет значение международных правовых стандартов, как в национальном конституционализме, в контексте его существенного укрепления на демократических принципах, так и в сфере формирующегося глобального конституционализма, в котором эти стандарты компенсируют юридическую слабость наднационального конституционализма.

Немецкий исследователь М. Мадуро в этом контексте идет дальше и выдвигает идею трех ключевых опор конституционного развития в национальном и глобальном масштабе. По его мнению еще формирующийся глобальный конституционализм, уже оказывает влияние на конституции национальных государств, ставя под вопрос их статус носителей высшего суверенитета и безусловность легальности их правовых систем. Глобальный конституционализм влияет на национальное конституционное самоопределение в части идеи самоуправления, *форм демократического участия* (выделено авт.), распределения властных компетенций и демократического представительства. Правовые стандарты, закрепленные в международных договорах, и «рекомендательное право» («мягкое право» - авт.) (*soft law*) также могут играть роль опоры, с помощью которой возникающие ограничители применения власти проникают на уровень национального конституционализма как универсальный критерий конституционного порядка [5].

Развивающееся в рамках глобального конституционализма конституционное управление, на глобальном уровне весьма четко соотносится с так называемым социальным конституционализмом. Существуют, по крайней мере, два основных толкования этой концепции. Одно из них связывает социальный конституционализм с расширением сферы нормативной регуляции – одним из важнейших явлений жизни четвертого поколения, которое живет при конституционализме. Другое – акцентирует основное внимание на то, что социальный конституционализм задевает интересы все большего количества международных и национальных акторов, которые непосредственно участвуют в процессе принятия решений, и ограничивает свободу их действий. Представляется, что именно

такую важную роль международных избирательных стандартов следует отметить в контексте как глобального управления, так и формирования национального конституционализма.

Использованная литература:

1. Кукушкин М.И., Югов А.А. Выборы - конституционный институт прямого народовластия в России // Российский юридический журнал. - 1996. - № 2. - С.74.
2. Миронов Н. Международные избирательные стандарты и российские выборы// Сравнительное конституционное обозрение. – 2005. - № 4. – С. 66.
3. Танчев Е. Верховенство конституции в контексте конституционного плюрализма // Сравнительное конституционное право. – 2005. - № 4. – С. 109.
4. Maduro M. From Constitutions to Constitutionalism: A Constitutional Approach for Global Governance, Lead Paper to the Workshop Changing Patterns of Rights Politics: A Challenge to a Stateness? - Hamse Institute for Advanced Studies. Delmenhorst, Germany, 2003. - P. 9-12.

Маликов С.В.,

соискатель кафедры конституционного,
административного и международного
права

Мариупольского государственного университета

РОЛЬ ПРИНЦИПОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В АНТИКРИЗИСНОМ УПРАВЛЕНИИ ТЕРРИТОРИЯМИ В УКРАИНЕ

Местное самоуправление (далее – МСУ) как новая форма публичной власти и управления территориями, несмотря на свою молодость, переживает в настоящее время глубокий кризис, обусловленный, прежде всего, экономическими причинами. Экономический кризис, который наблюдаем и в котором живем — это не кризис отдельного предприятия или отдельного органа местного самоуправления (далее – ОМСУ), это кризис, поразивший всю систему публичного управления, деятельность всех ОМСУ по всей стране, т.е. он носит системный и многоуровневый характер. Следовательно, следует говорить о том, что причины кризиса не внутренние, а находятся скорее вне сферы компетенции конкретного ОМСУ. Онтологические корни этих причин обнаруживаются и в идеологии и во взглядах властных структур различного уровня на сущность муниципальной деятельности, на роль института МСУ и ОМСУ в организации локального уровня функционирования социума и в управлении муниципальным хозяйством.

Масштаб кризисных явлений, имеющих место в МСУ, весьма ярко показывает, во-первых, несовершенство и несостоятельность той схемы публичного управления, которая заложена и развивается в стране в соответствии с Законом Украины «О местном самоуправлении в Украине» от 21.05.1997 г. [1]; во-вторых, отсутствие не только какой-либо антикризисной практики на уровне территорий, но даже попыток теоретической постановки вопроса об антикризисном управлении в сфере МСУ и деятельности ОМСУ, формируемых территориальной громадой.

Следует учитывать, что в праксеологическом понимании всякий кризис требует поиска и применения контрмер, направленных на устранение порождающих его причин и недопущения их появления вновь. Поэтому в первом приближении терминологическое понятие «антикризисное управление» можно определить в качестве системы мер, методов и форм, которые используются для достижения указанной цели в виде наступления позитивных результатов управленческой деятельности. Как нам представляется, это вроде бы простое определение антикризисного управления вполне приемлемо, не только когда речь идет о процессах антикризисного управления отдельными предприятиями и организациями, но оно абсолютно пригодно, когда речь идет о таком объекте управления как МСУ, ОМСУ, территориальная громада. Вместе с тем, по отношению к указанным объектам управления такое понимание антикризисного управления носит схоластический и упрощенный характер, поскольку именно в этом случае мы выходим на управленческие перспективы совершенно другого уровня проблем, отличающегося своей аксиологической (ценностной), экзистенциальной (жизненноважной), гносеологической (познавательной) и иными существенными философско-прагматическими характеристиками.

Для того чтобы ответить на вопрос о том, что представляет собой антикризисное управление в сфере МСУ, следует вначале исследовать глубинное содержание муниципальной деятельности,

изучить, какие вопросы оно регулирует и решает, найти тот главный элемент или сферу хозяйства, с которой связаны возникновение и развитие кризисных явлений.

Рассматривая проблемы МСУ с этой точки зрения, нельзя не задаваться вопросом о том, что является формообразующей основой для современных ОМСУ. Поиск ответа на этот вопрос непременно приводит к заключению, что таким первичным фактором выступают коллективные интересы и потребности территориальной громады, т.е. те потребности, которые проявляются только как общие (общественные) и могут быть удовлетворены только совместными усилиями. Попытка выйти на общую причину кризиса в сфере МСУ и деятельности ОМСУ также показывает, что переживаемый ими кризис связан с теми сферами муниципальной деятельности, которые предназначены для удовлетворения коллективных (общественных) потребностей территориальной громады. Это, прежде всего, важнейшие сферы жизнеобеспечения городов, более известные под названием «жилищно-коммунальное хозяйство», играющее определяющую роль в стабильном и предсказуемом существовании населения территории, функционирующего на этой территории в форме приоритетной социальной общности - территориальной громады.

Исследователи муниципализма, в частности Л.А. Велихов, еще в начале XX века склонны были объяснить возникновение муниципального хозяйства исходя из того факта, что город как социальная организация может существовать только при наличии служб, входящих в муниципальное хозяйство [2]. Для современных городов это самоочевидно. Поэтому муниципальная политика XX века была ориентирована больше на решение экономических проблем, чем на формирование институтов самоуправления. Чем большего прогресса достигала техника в сферах жизнеобеспечения, тем большими становились объем и масштабы экономической деятельности ОМСУ. И теперь, в начале XXI века, города как среда обитания цивилизованного человека, немыслимы без эффективно функционирующего комплекса технической инфраструктуры, которая именно в XX веке с началом промышленного применения электричества получает свое бурное развитие.

Важное следствие развития городской технической инфраструктуры в XX веке состояло:

во-первых, в появлении и удовлетворении новых видов потребностей, имеющих чисто коллективный или общественный характер (например, общественный транспорт и внешнее благоустройство);

во-вторых, в развитии общегородских инженерных систем, благодаря чему становятся общественными и те виды услуг (потребностей), которые раньше удовлетворялись путем самообеспечения;

в-третьих, в появлении системы так называемых муниципальных услуг, оказываемых исключительно в сфере МСУ и ОМСУ.

Указанные обстоятельства привели к тому, что экономические интересы ОМСУ сместились в сторону проблем надежности, безопасности и бесперебойности обеспечения населения города услугами предприятий сфер жизнеобеспечения. Таким образом, на сегодня техническая инфраструктура как первичное звено городской инфраструктуры составляет ядро муниципального хозяйства, вокруг которого формируются другие виды городской инфраструктуры — социально-культурная инфраструктура, сфера бытового обслуживания, общественной безопасности и т. д. Можно сказать без преувеличения, что системы инженерной инфраструктуры стали одним из основных факторов экономического благополучия и стабильного развития современных городов и поселений.

Отсюда можно сделать вывод о том, что в основе кризиса современной системы МСУ и деятельности ОМСУ лежит экономическая катастрофа в жилищно-коммунальном хозяйстве городов. Наблюдаемые в настоящее время на практике случаи банкротства коммунальных предприятий являются следствием, с одной стороны, тех искусственных условий, в которых оказались эти предприятия в результате долгое время не проводимой в стране жилищно-коммунальной реформы, а с другой — недостаточно полного и точного определения сферы компетенции, прав и обязанностей ОМСУ, что является свидетельством не проведения муниципальной реформы. Негативное влияние на усиление кризисных явлений в этой сфере оказывает и недостаточное понимание руководящими деятелями ОМСУ роли коммунальной инфраструктуры в экономическом благополучии и развитии МСУ. «Выборные головы городов, поселков и сел, депутаты местных советов очень обижаются, когда мы указываем им, что их главная задача — водопровод, канализация, отопление, освещение... Они почему-то считают, что мы хотим их низвести до уровня водокачек» — признавался один из

руководителей Министерства регионального развития и строительства Украины [3]. О том же говорит и существенное противостояние ОМСУ и предприятий ЖКХ в процессе их реформирования.

Такое отношение к предприятиям ЖКХ характерно не только на муниципальном уровне, но также и на общегосударственном. Последнее нашло свое отражение в массовой пропаганде руководителями правительства Украины против коммунальных предприятий как монстров-монополистов. По существу была объявлена настоящая информационная война против коммунальных предприятий, с монополизмом которых связывались существующие экономические трудности отрасли.

Научная дискуссия по программным материалам коммунальной реформы показала причины ее неудачи, несостоятельность концепции, положенной в ее основу, истоки идеологических и теоретических ошибок, допущенных в ней, пагубность для коммунального хозяйства проведения реформы по демополизации и формированию конкурентных отношений в сфере коммунальной деятельности. И дело здесь не только в том, что экономические процессы в коммунальной деятельности не укладываются в традиционное понимание рынка и рыночных отношений, что и послужило причиной тех трудностей, которые встретила коммунальная реформа в нашей стране. Одно из важных объяснений этого состоит и в том, что в ходе проведения реформы были полностью проигнорированы: а) отраслевые особенности коммунального хозяйства, которые, как показала практика, могут оказать существенное влияние на ход рыночных преобразований в отрасли; б) понимание сущности и форм проявления этих особенностей коммунального хозяйства в контексте построения новых механизмов экономических отношений в ЖКХ, для того, чтобы такая социально важная сфера деятельности была успешно адаптирована к условиям свободного рынка; в) общественный характер коммунальной деятельности, объявление коммунальных услуг конкурентоспособным товаром; и, наконец, одно из главных – г) принципы МСУ, на основании которых оно функционирует. Причем, данные принципы, получившие свое нормативное закрепление и легализацию в профильном законе Украины, и, прежде всего, такие из них, как принципы самостоятельности МСУ, коллегиальности, сочетания местных (локальных) и государственных интересов, правовой, организационной и материально-финансовой самостоятельности в пределах полномочий ОМСУ, определенных настоящим и другими законами, государственной поддержки и гарантий местного самоуправления – были полностью проигнорированы.

Все это свидетельствует о том, что в парадигме осуществления публичной власти имеются существенные пробелы в вопросе о сущности коммунальной деятельности, в понимании механизмов, движущих рынком коммунальных услуг. Поэтому коммунальная деятельность сведена на уровень прикладных исследований, ей отказано в праве быть объектом управления. Представляется, что именно в этом заключается причина того, что до сих пор четко не определила своего отношения к коммунальной реформе украинская управленческая и юридическая наука: ее позиция в этом вопросе оказалась позицией стороннего наблюдателя. Речь идет не только о пренебрежительном отношении к коммунальной деятельности, к муниципальному управлению, к муниципальной экономике, осознанию, пониманию и реализации принципиальных основ такой деятельности, но также и о отсутствии теоретического осмысления указанных проблем.

Анализ трудов по экономической теории также убедительно показывает, что коммунальная деятельность преимущественно не входит в круг их научных интересов. Например, интересные в познавательном плане высказывания Людвиг фон Мизеса о «монополиях ограниченного пространства» [4], в которых можно определить локальные естественные монополии — коммунальные предприятия, являются всего лишь их классификационной характеристикой, попыткой выделения их в особый тип экономических субъектов, которые нельзя идентифицировать с монополиями, порождаемыми условиями свободного рынка.

Поэтому одной из целей данной статьи является научное осмысление содержания и сущности коммунальной деятельности, попытка выработать принципы, заложить основы теории коммунальной деятельности, позволяющие научно сформулировать эффективные пути решения экономических проблем ЖКХ, указать на конституирующую и институциональную роль принципов МСУ, уже закрепленных в национальном законодательстве. Представляется, что изучение взаимоотношений коммунальной деятельности и рыночных структур в контексте реализации принципов МСУ, позволит понять причины теоретических и прагматических ошибок, допущенных в период разработки коммунальной реформы, предотвратить от их появления в процессе ее реализации.

Использованная литература:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 року// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.
2. Велихов Л.А. Основы городского хозяйства / Л. А. Велихов. – М.: Наука, 1997. – С. 47.
3. Проблеми реформування житлово-комунального господарства// Голос України. – 2009. – 23 вересня.
4. Мизес Л. Человеческая деятельность: Трактат по экономической теории / 2-е испр. изд. — Челябинск: Социум, 2005. – С. 234.

Темирова В.І.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
МДУ

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В СТАНОВЛЕННІ ТА ФУНКЦІОНУВАННІ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Національне державотворення, пройшовши складний і часто неоднозначний етап свого розвитку в період незалежності України (1991 – 2011 р.), донині залишається заручником цілої низки проблем, які вимагають свого конструктивного розв'язання з метою оптимізації існуючої моделі державної влади в Україні. Масштабна політико – правова криза 2007 – 2008 р., підсилена національними і міжнародними кризовими явищами у сфері фінансів і економіки, проілюструвала вразливість основних інститутів державної влади в Україні й нині усталеної моделі державної влади загалом. Тому найбільш гостро у той час постало питання про необхідність реформування системи виконавчої влади в поєднанні з проведенням комплексної адміністративно – правової реформи в Україні.

Важливі кроки у цьому напрямку здійснювалися та здійснюються сьогодні й на окремих з них необхідно звернути особливу увагу, відносно проблем оптимізації організації та діяльності органів виконавчої влади на інституційному та законодавчому рівні. Консолідація зусиль у цьому напрямку має сприяти формуванню теоретико – методологічних основ конкурентоздатної моделі системи органів виконавчої влади, здатних протистояти політичній, фінансовій та соціально – економічній кризі в Україні, а також забезпечити належний рівень законопроектних робіт у відповідній сфері.

Ст. 6 Конституції України встановлює: «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України». Не вдаючись до проблем законодавчого регулювання основ організації законодавчої та судової влади на сучасному етапі (ці проблеми нині не викликають сумніву щодо їх актуальності), необхідно зазначити, що прийняття Закону України «Про Кабінет Міністрів України» (спочатку в 2006 р., а потім у 2008 р.) стало помітним прогресом в розвитку української державності. У цьому сенсі слід погодитись з В.Б. Авер'яновим, що особливість виконавчої влади серед гілок державної влади полягає в тому, що саме у процесі її реалізації відбувається реальне втілення в життя законів та інших нормативних актів держави, практичне застосування важелів державного регулювання і управління важливими процесами суспільного розвитку. Водночас виконавча гілка влади в Україні набуває своєї ефективної дієвості лише за умови інституціоналізації та унормування всіх складових елементів системи органів виконавчої влади – Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади.

Процес інституціоналізації та законодавчого закріплення системи органів виконавчої влади загалом і системи центральних органів виконавчої влади зокрема має давню історію і хронологічно збігається з генезисом незалежної України. Як відомо, у «спадщину» від колишнього СРСР Україні, після проголошення її незалежності в 1991 р., дісталась застаріла та громіздка система органів виконавчої влади, до якої входили всі органи, що не відносились до «системи рад усіх рівнів». Тривалий час, навіть після запровадження в Україні посади Президента України (1991 р.) та прийняття Конституції України (1996 р.), система органів виконавчої влади, особливо на рівні її центральних органів, зберігає інерцію попереднього розвитку й примножувалась значною кількістю

комітетів, служб, агенцій тощо.

Положення Конституції України 1996 р. про виконавчу владу деталізувались у цей період лише загальним положенням про міністерство, інший центральний орган виконавчої влади в Україні, затвердженим Указом Президента № 179/96 від 12 березня 1996 р. Але це положення містило переважно принципи організації та діяльності центральних органів виконавчої влади в Україні й мало декларативний характер. Це ускладнювало як структуру центральних органів виконавчої влади, так і оперативність функціонування виконавчої влади загалом. Зокрема з'явилися центральні органи виконавчої влади із взаємодублюючими функціями, що мало своїм наслідком численні правові колізії.

Сьогодні є досить гостра потреба нових підходів до теоретичного і практичного опанування адміністративним правом та його інститутами, розкрити зміст адміністративно – правових норм, характер і специфіку тих суспільних відносин, які цими нормами регулюються. Слід зазначити, що особливість дослідження даної тематики становить те, що внутрішня ідея і зовнішні прояви адміністративного права та його інститутів варіюють залежно від свого оточення.

Адміністративне право – це сукупність юридичних норм, обумовлених національною ідеєю та ідеями свободи, справедливості і формальної рівності, науково – обґрунтованою програмою соціально – економічного розвитку суспільства, встановлених або санкціонованих державою, або які регулюють суспільні відносини у сфері організаційно – владної діяльності структур виконавчої влади. Отже, змістом норм адміністративного права є науково – обґрунтована програма (політика) соціально – економічного розвитку суспільства. Готує її правляча партія або блок партій, враховуючи попередні показники розвитку а також вимоги об'єктивних законів та суспільні, громадянські і особисті інтереси. Вироблена політика об'єктивується в законах та інших державно – правових актах. Саме тому закон є мірою політичною. За допомогою права держава нормує поведінку і дії людей в потрібному напрямі, у напрямі виконання програми соціально – економічного розвитку країни. У цивілізованих суспільствах в ринкових умовах виконання норм права забезпечується головним чином моральними факторами. Сукупність юридичних норм, які регулюють відносини, що виникають у даному процесі між державними органами (між собою), а також владні відносини з громадянами мають публічний характер. Це означає, що публічними є не тільки норми адміністративного права, а й норми інших галузей права України. Саме тому некоректними є висловлювання окремих вчених – адміністративістів, щодо представників інших галузей права, що адміністративне право є пріоритетною галуззю серед галузей публічного права. Автори не враховують становища галузей права і юридичної науки, яке склалося сьогодні, що жодна її галузь не може стати пріоритетною. Існує єдиний взаємопов'язаний фронт галузей права.

В Україні склалася певна система структур виконавчої влади, через яку безпосередньо здійснюється організація виконання законів та інших державно – правових актів. Ця система перебуває в нерозривному і постійному взаємозв'язку з іншими елементами державного механізму та громадянськими організаціями. Гармонійний взаємозв'язок і взаємообумовленість усіх елементів державного механізму забезпечується, зокрема, системою тих принципів, які лежать в основі його організації і діяльності. Одним з таких принципів, який нині в Україні в занепаді, є принцип законності. Законність полягає в становленні юридичних норм при верховенстві закону, у вимозі точного і неухильного додержання і активного їх виконання всіма державними органами, громадськими організаціями, службовими особами і громадянами, внаслідок чого забезпечується стабільність законів, встановлюється міцність і ясність правового порядку, створюється стійке правове становище особи в суспільстві.

На жаль в Україні є державні службовці, які повинні додержувати вимог законності, ніколи їх не додержували. Це породжує в суспільстві масову неповагу до закону, і передусім – до самої Конституції, яка має верховенство у правовій системі України.

У 1998 р. було розроблено Концепцію адміністративної реформи в Україні, яка мала на меті приведення системи органів виконавчої влади у відповідність до положень Конституції України та оптимізацію діяльності всіх складових цієї системи і, у першу чергу, центральних органів виконавчої влади.

За роки незалежності в Україні сталися суттєві зміни політичної та економічної систем. Це обумовило необхідність удосконалення правової системи, в тому числі і системи адміністративного права, привести її у відповідність до сучасних потреб соціально – економічного розвитку суспільства. Незважаючи на надмірне декларування необхідності реформування адміністративного права,

служіння її інтересам народу та захисту прав і свобод людини реальна ситуація до цього часу змінюється досить повільно.

За цей час в країні сталися разючі зміни, проте проблеми залишаються. Проводиться адміністративна реформа, складовою частиною якої є реформа адміністративного права. Прийняття Кодексу адміністративного судочинства України є вагомим досягненням реформи адміністративного права і важливою подією для усього українського суспільства, адже його головним завданням є захист прав, свободи та інтересів фізичних осіб. Та прийняття кодексу не вирішило усіх питань, які виникають у ході взаємодії учасників публічно-правових відносин.

Використана література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради Україн. – 1996.
2. С.В. Ківалова. Адміністративне право України: Підручник/ За заг ред. С.В. Ківалова. - Одеса: Юридична література, 2003. - 896 с
3. В.Б. Авер'янова .Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник/За заг. ред. В.Б. Авер'янова: У двох томах: Том 1. Загальна частина. - К.: Юридична думка, 2004. - 584 с.
4. Бахрах Д.Н. Административное право России. Учебник для вузов. - М.: НОРМА, 2000 - 640 с.

Тихомирова Г.Є.,
старший викладач кафедри
конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ПРОЦЕС ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ГРЕЦІЯ

Об'єктивним є той факт, що за роки свого функціонування, ЄС накопичив чималий досвід гармонізації національних законодавств. Саме гармонізація законодавства до норм права ЄС – це один з суттєвих засобів створення спільного ринку Європейського Союзу. Адже як Римський Договір про заснування ЄС (Treaty Establishing the European Community), так і Маастрихтський договір про Євросоюз (Treaty on European Union) [1, 35] передбачають необхідність гармонізації національного законодавства з правом ЄС, а також визначають її механізми.

Слід зазначити, що в установчих договорах та в багатьох інших документах, які створюють правові засади регулювання процесу європейської інтеграції, використовуються різні терміни для визначення процесу приведення національного законодавства у відповідність до норм права ЄС. Так, в Римському Договорі про заснування ЄС застосовуються терміни «зближення» (згідно ст. 94, 136) та «гармонізація» (ст. 93, 129, 149, 174), але як визначають дослідники права ЄС, обидва терміни є синонімами. Проте більшість з них сходяться у думці, що найбільш адекватним є саме термін «гармонізація», який більш повно віддзеркалює процес створення гомогенного правового простору в межах ЄС відповідно до єдиних моделей, запропонованих інститутами Співтовариства [2, 242-244]. Крім того, важливою особливістю гармонізації систем національного і європейського права є те, що вона не може здійснюватися механічно. Як справедливо зазначає Ю.С.Шемшученко, по-перше, продовжує діяти принцип державного суверенітету кожної країни. По-друге, кожна країна має багато особливостей, які слід оберігати і не втрачати в ході інтеграційних процесів [3, 45].

Метою запропонованої статті є аналіз правових проблем, що виникли і знайшли своє ефективне вирішення в ході гармонізації національного законодавства Республіки Греція до права ЄС. Адже саме правова система Республіки Греція визначена, як одна з найбільш адаптованих до європейських стандартів, доволі значна кількість грецьких дослідників приділяє увагу вивченню актуальних проблем права ЄС. Серед них до питання гармонізації національного права зверталися Н.Алівізатос, Й.Пападімітріу, Е.Рукунас, Е. Спильотопулос, В.Скурис, А. Фатурос, М.Д. Мароуда, Е. Сискос та ін. Однак, дослідженню процесу гармонізації національного законодавства приділяють все більше уваги і українські дослідники, що підкреслює зростання важливості таких досліджень для правової системи України та її євроінтеграційного процесу. Праці таких дослідників, як Ю. Шемшученка, В.Муравйова, В.Забігайло, В.Денисова, О. Ковальова, Г.Друзенка та багатьох інших, присвячені вивченню досвіду інших країн в процесі гармонізації та зближення національних законодавств держав-членів ЄС.

Шлях Греції в єдину Європу не був простим і швидким. Він почався в 1961р. з підписання Афінської угоди. Важливим є той факт, що саме ця Угода увійшла в історію ЄС як перший договір, укладений на той період Європейським Економічним Співтовариством з державою, що не входили до його членів, якими на той період були лише шість країн-засновників. Отже, Греція вимушена була першою пройти шлях законодавчих змін і тим самим гармонізувати своє національне законодавство під єдині стандарти ЄС. При чому слід зазначити, що перехідний період, протягом якого Греція пройшла цей шлях і підготувала свою політичну й соціальну систему, був доволі значний – 22 роки.

Оцінюючи досвід Греції в сфері гармонізації різних галузей внутрішнього права, слід резюмувати, що на практиці, цей процес виявився не простим. Тільки в період з 1981р. по 1985р. Єврокомісія ініціювала 108 розглядів, викликаних некоректним застосуванням Грецією норм і правил ЄС.

Важливим, на нашу думку, в ракурсі теми гармонізації права Греції до норм права ЄС, є питання так званої «вибіркової гармонізації». Справа в тім, що інститути ЄС приймають директиви, в яких державам-членам дозволяється мати більш суворі стандарти, ніж ті, що встановлені цими документами. І навпаки, деякі директиви дозволяють державам-членам використовувати нижчі стандарти, ніж ті, що діють на рівні ЄС. Але такі стандарти стосуються переважно невеликих національних виробників, які збувають свою продукцію на місцевих ринках. Вибіркова гармонізація здійснюється головним чином шляхом взаємного визнання та встановлення мінімальних стандартів. Але важливим є те, що взаємне визнання діє поки не ухвалюються положення Співтовариства у тій чи іншій сфері. Це було вперше закріплено у Рішенні Суду ЄС по справі *Cassis de Dijon* 1979 року [9]. Саме про важливість вибіркової гармонізації і йдеться у дослідженнях відомих грецьких науковців-правників. Зокрема, вказується, що застосування вибіркової гармонізації зіграло значну роль на початковому етапі зближення права Греції до норм права Європейського Співтовариства [10,16-18].

Резюмуючи, слід визначити основні тези, які характеризують та узагальнюють досвід гармонізації національного законодавства Республіки Греції до стандартів права ЄС.

По-перше, планомірний етап гармонізації, який був досягнутий Грецією - це наслідок раціонального використання об'єктивних чинників і результат цілеспрямованої діяльності уряду держави.

По-друге, незважаючи на певні проблеми невідповідності поточного національного законодавства Греції та права ЄС, загалом, можна стверджувати, що перше знаходиться під впливом другого. Це доводить і положення Конституції Греції 1975 року (параграф 2 статті 28), яке дозволяє використання конституційних повноважень міжнародними організаціями, а також обмеження національного суверенітету при певних умовах. Окрім того, згідно судової практики Греції, застосування загальноновизнаних норм міжнародного та європейського права не вимагає їхньої інкорпорації за законом.

По-третє, застосування «вибіркової гармонізації», яка застосовувалась в практиці ЄЕС шляхом взаємного визнання, доки не були прийняті положення права ЄЕС в тій чи іншій сфері, зіграло значну роль на початковому етапі зближення права Греції до норм права Європейського Співтовариства.

По-четверте, загалом для Греції ефективне застосування норм права ЄС у внутрішньому праві має особливе значення в тому розумінні, що цей важливий фактор сприяв перетворенню країни на державу європейського зразку і входженню її до правового простору Європейського Союзу.

Використана література:

1. Конституційні акти Європейського Союзу. Частина I / Упорядник Г.Друзенко, за загальною редакцією Т.Качки. – К.: Видавництво «Юстініан», 2005р. – 512с.
2. Boulouise J. Droit institutinel de l'Union europeen. – P.:1995, p.242-244.
3. Ю.С. Шемшученко. Теоретичні проблеми гармонізації законодавства України з європейським правом // Журнал «Правова інформатика». - 2007 - №3(15) . – С.45.
4. Ю.О. Волошин. Дія міжнародних договорів за законодавством України та країн північного Середземномор'я // Журнал «Правова держава», - 2008 - №15.- с.282.
5. The Treaty between Member States of the European Community concerning the accession of the Hellenic Republic to the European Economic Community and the European Atomic Energy Community. - Luxembourg, 1988, - p. 69.
6. Β. Σκουρής. Το κοινοτικό δίκαιο στην ελληνική νομοθεσία και νομολογία-βασικοί προβληματισμοί, εις ΕΕΕυρΔ., 1985, σελ. 3 και επ. - Σ. 45-50.

7. Конституция Республики Греция // Конституции государств Европы: В 3 т. – М., 2000. – Т. 1. – С. 657.
8. А.А. Fatouras. International Law in the New Greek Constitutional // AJIL. – 1976. - №3. – P.495.
9. Case 120/78, Rewe Zentrale AG [1979] ACR 649.
10. Άγγελος Σ. Γιокάρης. Η Πρακτική των δικαιοδοτικών οργάνων στην εφαρμογή του διεθνούς δικαίου (Ελληνική πρακτική και συγκριτικό πλαίσιο). – Εκδόσεις Αντ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα-Κομοτήνη, 1986. – Σ. 16-18.

Фомичов С.С.,
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА, СВОБОДИ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Українське суспільство, поряд з іншим цивілізованим світом, прагне до справедливості, добробуту та свободи у самому широкому розумінні цих слів. Незважаючи на великі труднощі та перешкоди, Україна рухається шляхом демократичних змін, будівництва демократичної держави, тобто до справжнього народовладдя. Тому конституційне закріплення та реалізація прав та свобод людини дуже актуальна проблема і зумовлена: по-перше, глобалізацією доктрини прав людини у сучасному світі; по-друге, необхідністю створення цілісної сучасної теорії системи основних прав та свобод людини і громадянина; по-третє, необхідністю концептуального аналізу права людини і громадянина на свободу наукової творчості, визначення місця цього права в системі прав і свобод людини і громадянина та розробки наукової моделі механізму його реалізації; по-четверте, потребою вдосконалення чинного законодавства у галузі прав людини, приведення його у відповідність до принципів, проголошених чинною Конституцією України; по-п'яте, процесами інтеграції України у світове співтовариство та іншими чинниками.

Права людини — це певні можливості людини, котрі необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (економічним, духовним, соціальним) і мають бути загальними та рівними для всіх людей. Свобода людини пов'язується з характеристикою таких прав та можливостей особи, які визначають сферу її самостійності, захисту від втручання в її внутрішній світ (свобод та світогляду і віро сповідання, свободи думки і слова тощо) [1].

У сучасному світі, коли проблема прав людини вийшла далеко за межі окремої держави, виникла необхідність у створенні універсальних міжнародно-правових стандартів, які також визнаються як основні права людини. Ці стандарти відображені у низці важливих міжнародно-правових актів, що встановили загальнолюдські стандарти прав та інтересів особи, визначивши ту межу, за яку держава не може виходити. Таким чином, права людини стали об'єктом регулювання не лише окремої держави, а й міжнародного співтовариства.

В основу міжнародних стандартів з прав людини покладені такі загальноновизнані принципи, як: повага суверенітету держави; неприпустимість втручання у внутрішні справи держави; самоврядування народів та націй; рівноправність всіх людей та заборона дискримінації; рівність прав і можливостей чоловіків та жінок; дотримання прав людини, навіть, за умови збройних конфліктів і відповідальність за злочинні порушення прав людини. Значення наведених принципів полягає у тому, що вони є основою розроблення прав людини та їх закріплення у національному законодавстві, а також є критерієм законності діяльності держави у сфері прав людини.

Конституція України 1996 р. юридично закріпила широкий спектр прав і свобод людини і громадянина. Їх перелік і зміст в повному обсязі відповідають сучасним міжнародно-правовим стандартам прав людини. Конституція України, згідно з цими документами, чітко визначає єдиний і однаковий для всіх конституційний статус людини і громадянина та його принципи.

Принципи конституційного статусу людини і громадянина:

- свобода людини (ст.21,23) обумовлює її право на вільний розвиток своєї особистості;
- рівність людей у своїй гідності та правах (ст.21);
- невідчужуваності та непорушності прав та свобод людини (ст.21) стосується основних конституційних прав і свобод людини, які мають невід'ємний природний характер;

- гарантованості прав і свобод людини і громадянина (ч.2 ст. 22) означає;
- невичерпності конституційного переліку прав і свобод людини і громадянина (ч.1 ст.22);
- рівності конституційних прав і свобод людини і громадянина України та рівності їх перед законом (ст.. 24);
- єдності прав людини та її обов'язки перед суспільством.

В Україні є умови та засоби, що забезпечують ефективну реалізацію прав і свобод кожною людиною і громадянином. Конституція України встановлює політичні, соціально-економічні та юридичні, конституційні гарантії прав і свобод людини і громадянина. Під політичними гарантіями розуміють відповідним чином орієнтовану політику держави, її спрямованість на формування умов із забезпечення належного рівня життя людини, стабільність політичних структур. Соціально-економічні гарантії передбачають наявність відповідного середовища і матеріальної основи, які забезпечили б реалізацію прав, свобод і обов'язків. Юридичні гарантії охоплюють усі правові засоби, які забезпечують реалізацію прав, свобод і обов'язків людини. До конституційних гарантії належать такі інститути держави: Президент України – головний гарант прав і свобод людини і громадянина (ст..102). Верховна Рада України – здійснює захист через відповідну законодавчу діяльність (ст.. 92), призначає на посаду та звільняє з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (ст.. 101). Кабінет Міністрів України – вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини (ст.. 116) Суди – згідно ст.. 55 Конституції України права людини захищаються судом. Судовий захист здійснюють як суди загальної юрисдикції, так і Конституційний Суд України. [2]

Як складеться ситуація з дотриманням прав людини на Україні на сьогоднішній день, та які права найбільше порушуються на Україні?

Останніми роками світова спільнота та правозахисні організації України помічають збільшення кількості скарг з порушення прав людини. Серед проблем із правами людини відзначено:

1. серйозні порушення їх з боку міліції, випадки тортур до заарештованих та в'язнів, погані умови утримання у в'язницях, незаконне й тривале попереднє ув'язнення, неефективна й корумпована система правосуддя.
2. корупція в уряді й суспільстві повсюдна.
3. інциденти антисемітизму, випадки насильства й дискримінації стосовно жінок, дітей, циган, кримських татар і людей із неслов'янською зовнішністю.
4. торгівля людьми.
5. порушення прав людини у Збройних Силах України та в інших формуваннях[3].

Крім того кожне третє звернення до Уповноваженого з прав людини стосується порушення соціально-економічних прав громадян, зокрема права на соціальний захист, охорону здоров'я, медичну допомогу, право на житло та землю. У понад 13 відсотків звернень йдеться про порушення особистих прав. Таким чином можна казати про наявність ознак загальнодержавної кризи в галузі забезпечення прав і свобод людини. До того ж глобальна фінансово-економічна криза ще більше загострила існуючу ситуацію і звела нанівець усі сподівання на соціальну справедливість. Різко зросла нерівність між бідними і багатими як у середині нашої країни, так і в міжнародному масштабі. Через бідність унеможливується реалізація інших прав і свобод людини. В основі проблеми бідності насамперед лежать, бруталне порушення прав більшості населення, членів українського суспільства на доступ до ресурсів і до національного багатства, до отримання повноцінної вищої освіти, безкоштовної медицини тощо.

Отже, очевидно, основні завдання, що постають перед державою та громадянським суспільством такі:

1. Неухильне дотримання принципів верховенства права та верховенства закону для всіх громадян України і владних структур.
2. Необхідно налагодити соціально-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини — систему засобів і чинників, що будуть забезпечувати необхідні умови поваги до всіх основних прав і свобод людини, які є похідними від її гідності.
3. Розробити механізм охорони прав людини, що буде включати заходи з профілактики правопорушень для утвердження правомірної поведінки особи.
4. Направити зусилля на боротьбу з корупцією, та забезпечити, щоб економічні реформи не призвели лише до перерозподілу влади серед олігархів.
5. Державі активізувати діяльність у сфері боротьби з торгівлею людьми, виділити достатні ресурси для цієї мети.

6. Покращити контроль за правоохоронними органами, продовжувати застосовувати політику абсолютної нетерпимості та забезпечити швидке, неупереджене й повне розслідування усіх випадків катувань та іншого поганого поводження, у тому числі кримінальне переслідування та покарання винних у вчиненні таких дій; а також забезпечити компенсацію жертвам або їхнім сім'ям.

Використана література:

1. Правознавство // під ред. П.Д. Пилипенка – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – С.100-104
2. Конституція України – К.: Преса України, 1997 – С. 9-23
3. Права людини в Україні – 2009. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини – К.: Права людини, - 2009. – с. 5 – 10

Халіна А.Г.,
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного
університету

СУЧАСНЕ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Фактичне відродження місцевого самоврядування в Україні, у широкому розумінні цього слова, почалося після обрання депутатів Верховної Ради Української РСР та місцевих Рад народних депутатів у березні 1990 р. Звичайно, після цих виборів місцеві ради по всій Україні залишилися за своїм складом комуністичними (більшість депутатського корпусу були членами КПУ), проте в багатьох містах та у деяких регіонах місцеві ради або вже не були комуністичними, або мали у своєму складі чисельні демократичні депутатські групи. Новообрані місцеві ради хотіли позбутись, як партійного, так і державного патронажу над своєю діяльністю у сфері забезпечення потреб місцевого населення.

До 1990 року головну роль в організації та діяльності органів влади в Україні відіграла Комуністична партія. На кожному рівні адміністративно-територіального устрою існувала відповідна партійна структура: обком, райком, міськком, а всі керівники рад чи виконкомів обов'язково належали до правлячої партії.

Від грудня 1990 р. до 1992 р. в Україні діяла перша редакція Закону «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування». Декларація про державний суверенітет України, прийнята 16 липня 1990 року, проголосила, що влада в Україні має будуватися за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу і судову. Проте реальний розподіл влади почався із введенням в Україні поста Президента. Після виборів Президента 1 грудня 1991 р. почалося внесення змін і доповнень до Конституції і відповідна корекція українського законодавства. Саме на початку 1992 року, у лютому-березні, були прийняті два нових закони «Про представника Президента України» та «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування». Нова редакція Закону про місцеве самоврядування була ухвалена 26 березня 1992 року. У ній було враховано передання частини повноважень від обласних та районних рад представникам Президента. Головним тут було те, що на районному і обласному рівні Ради народних депутатів позбавлялися власних виконавчих органів і мали характер виключно представницьких органів. Лише на рівні населених пунктів функціонувало реальне самоврядування. Оскільки ще перша редакція закону «Про місцеві ради народних депутатів та місцеве самоврядування» ліквідувала так звану «радянську матрешку», а саме підпорядкування рад одна одній по вертикалі, то введення інституту представників Президента мало остаточно ліквідувати радянську модель влади і створити систему влади, у якій поєднується принцип забезпечення в регіонах державного управління через місцеві державні адміністрації з широкою самодіяльністю громадян у населених пунктах через органи самоврядування з досить широкими повноваженнями. Але основним недоліком такої структури влади стало те, що представники Президента в областях і районах фактично не мали виходу на Кабінет Міністрів, вплив Уряду на їх призначення та управління діяльністю був надто слабкий, а адміністрація Президента не могла забезпечити тісної взаємодії між місцевими державними адміністраціями та урядом. Структура влади в Україні змінилась за новою Конституцією України, прийнятою українським парламентом 28 червня 1996 р. Після виборів у березні 1998 року у Верховній Раді здійснена перебудова, пов'язана з парламентською політичною кризою. В результаті,

після тривалих переговорів і узгоджень позицій на початку 2000 р. була сформована депутатська більшість, що, в свою чергу, призвело до реорганізації комітетів та заміни значної частини їх керівників. Аналізуючи текст нової Конституції в частині відповідності її правових норм потребам місцевого самоврядування, на сьогодні і на перспективу можна зробити висновок, що розробники проекту не дуже переймалися проблемами самоврядування, а лобіювати інтереси суб'єктів самоврядування у Верховній Раді було нікому. Конституція практично повністю заблокувала можливість реформування адміністративно-територіального устрою, а деякі норми, наприклад, про бюджетну систему (ст. 95) чи про обласні та районні ради (ч. 4 ст. 140) настільки двозначні, що навряд чи хто може впевнено сказати, чи можуть органи самоврядування мати власні бюджети і що, згідно з Конституцією, мають формувати районні та обласні ради. Як уже наголошувалося, розділ про місцеве самоврядування в кожному із проектів Конституції був чи не найслабшим, у тому числі і в проекті узгоджувальної комісії. Тому щодо удосконалення цього розділу було подано багато пропозицій з боку науковців, асоціацій органів самоврядування. Особливо активними тут були Асоціація міст України та Асоціація народних депутатів України попередніх скликань Верховної Ради. Проте практично жодна з цих пропозицій не була сприйнята узгоджувальною Комісією і не знайшла відображення у Конституції.

21 травня 1997 року був прийнятий новий Закон «Про місцеве самоврядування в Україні». Цей закон, відповідно до Конституції України, визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

В Україні зі здобуттям незалежності діють такі правові основи місцевого самоврядування:

Міжнародного значення: Європейська Хартія місцевого самоврядування (Рада Європи, 15 жовтня 1985 р.); Всесвітня декларація місцевого самоврядування (1985 р.); Європейська декларація прав міст (Постійна конференція місцевих і регіональних органів влади Європи Ради Європи, 18 березня 1992 р.); Хартія конгресу місцевих і регіональних влад Європи (ухвалена Комітетом міністрів 14 січня 1994 р. на 506 зборах заступників міністрів); Європейська Хартія міст (Страсбург, 17-19 березня 1992 р.);

Національне законодавство про місцеве самоврядування: Конституція України (прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р., розділ 10: Місцеве самоврядування); Конституція Автономної Республіки Крим (прийнята на другій сесії Верховної Ради Автономної Республіки Крим 21 жовтня 1998 р., розділ 4. Місцеве самоврядування в Автономній Республіці Крим); Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (зі змінами); Закон України «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» (від 14 січня 1998 р.); Закон України «Про статус депутатів місцевих рад народних депутатів» (від 4 лютого 1994 р.); Закон України «Про передачу, об'єктів права державної та комунальної власності» (від 3 березня 1998 р.); Хартія Українських міст (прийнята Загальними зборами Асоціації міст України 26 червня 1997 р., м. Київ); Закон України «Про Всеукраїнський та місцеві референдуми» (від 3 липня 1991 р.); Закон України «Про столицю України — місто-герой Київ» (від 15 січня 1999 р.); Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» (зі змінами).

Хараджа О.О.,

аспірант Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОБЛЕМИ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

Найважливішою юридичною передумовою правового положення особистості у суспільстві є громадянство. Закон України «Про громадянство України» визначає громадянство України як «постійний правовий зв'язок між фізичною особою та Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках».[1]

«Саме громадянство є основою держави, це важлива ланка сучасної світової політичної системи... І якщо територія держави визначається географічними кордонами, то кордони між народами визначаються законами про громадянство».[2] Цей вислів Томаса Хаммара є лаконічним та найкращим поясненням ролі інституту громадянства в процесі державотворення.

В теперішній час питання подвійного громадянства гостро стоїть як перед світовою спільнотою, так і перед українським народом. Саме тому метою даного дослідження є розкриття основних положень подвійного громадянства, а також аналіз окремих аспектів цього правового інституту в суспільному житті.

Подвійне громадянство (біпатризм) у науковій вітчизняній літературі визначається таким правовим статусом особи, за яким вона одночасно перебуває у громадянстві двох або більше держав.[3] Подвійне громадянство, як свідчить реальна практика, виникає через різні причини як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

До об'єктивних причин виникнення інституту подвійного громадянства відносять: територіальні зміни; міграцію населення та приплив біженців; розбіжності законодавства держав про порядок набуття та припинення громадянства.[4] Подвійне громадянство також виникає у випадках натуралізації, якщо законодавство держави, громадянство якої набуває індивід, не вимагає відмови від попереднього, а також в результаті змішаних шлюбів та при усиновленні.

У даний час подвійне громадянство найчастіше виникає в результаті колізії законодавства різних держав, коли одна держава при визначенні належності до свого громадянства додержується виключно принципу «права крові» (*jus sanguinis*), тобто визнає своїми громадянами осіб, батьками яких є його громадяни, а інша держава додержується виключно принципу «права ґрунту» (*jus soli*), тобто визнає своїми громадянами осіб, які народилися на її території. У цьому випадку подвійне (множинне) громадянство виникає як об'єктивний юридичний факт незалежно від волевиявлення особи, оскільки стосується не конкретної особи, а різних підходів у законодавствах держав.

Причинами виникнення досліджуваного явища можуть бути також спеціальні міжнародні угоди.

Крім об'єктивних, існують ще й суб'єктивні фактори виникнення подвійного громадянства, а саме: діяльність осіб, які набули громадянство іноземної держави, порушуючи встановлені державами правила набуття та припинення громадянства.

На практиці нерідко мають місце ситуації, коли виникнення інституту подвійного громадянства пов'язане з юридичними формальностями, деякими особливими обставинами: народженням дитини в державі, в якому батьки не мають громадянства; народженням дитини на водних, повітряних суднах; народження дитини в межах нейтральних вод.

У багатьох державах ставлення до подвійного громадянства не однозначне. Законодавство більшості держав світу не визнає подвійного громадянства, оскільки це створює значні проблеми на практиці. Проте воно існує і визнане світовою практикою. Існують різні підходи до проблеми подвійного громадянства.

До першої групи належать держави (Росія, Молдова, Таджикистан), законодавства яких (насамперед конституції) прямо допускають подвійне громадянство. Другу групу становлять держави, чії конституції, навпаки, прямо забороняють можливість існування біпатризму (Вірменія, Грузія, Казахстан). До третьої групи належать країни, які не визнають подвійного громадянства, хоча їхні конституції та закони про громадянство не містять прямої заборони – це впливає зі змісту відповідних статей. Саме до цієї групи можна віднести і Україну, а також Естонію і Латвію. Нарешті, до четвертої групи слід віднести країни, чії конституції взагалі не торкаються проблеми подвійного громадянства, вона позитивно розв'язується на рівні відповідних законів (Туркменія, Білорусь).[5]

Подвійне (множинне) громадянство має як позитивні, так і негативні наслідки.

До позитивних наслідків встановлення подвійного громадянства відносять:

- додаткові гарантії реалізації і захисту прав і свобод особи, оскільки особи, які володіють подвійним громадянством, мають рівні права і обов'язки з громадянами держави, в якій вони проживають, водночас зберігаючи культурні й інші зв'язки з державою походження;
- вигоди щодо права проживання в обох державах, права на повернення і збереження громадянства у змішаному шлюбі;
- приймаюча держава легше інтегрує резидента з подвійним громадянством, ніж іноземного громадянина, а держава походження зберігає зв'язок зі своїм громадянином, що особливо важливо для держав, які розвиваються;
- наявність значного числа осіб з подвійним громадянством може сприяти інтенсифікації зв'язків між державами. [6]

Але в подвійному громадянстві є й негативні наслідки. До них відносять:

- подвійне громадянство, здатне створити для індивіда додаткові обов'язки. Його можуть зобов'язати нести військову службу в двох державах, платити податки двом державам і т.д. Такого роду встановлення подвійних обов'язків є правомірним, оскільки Гаазькою конвенцією 1930 року про деякі питання, що стосуються колізій законів про громадянство встановлено, що особа, яка володіє одним або двома громадянствами, може розглядатись кожною державою, громадянином якої вона є, як її громадянин;

- особа з подвійним громадянством відповідно до цієї конвенції має значно менші права на дипломатичний захист. Неминучі колізії в правовому статусі особи з подвійним громадянством через протиріччя в законодавстві двох держав, вирішуються найчастіше не на користь цієї особи;

- щодо осіб з подвійним громадянством виникають труднощі у сфері міждержавних відносин, тому що, з одного боку, може виникнути суперечка про громадянство особи між державами, які вважають її своїм громадянином, а з іншого – третя держава з тих чи інших причин може бути змушена вирішувати, якому громадянству особи з подвійним громадянством надати перевагу;

- для держави особа з подвійним громадянством завжди буде сприйматися як недостатньо лояльна;

- подвійне громадянство не знімає проблеми культурної, мовної та іншої інтеграції;

- з правової точки зору ефективність подвійного громадянства і для особи, і для держави – мінімальна – особа може повноцінно користуватись правами і виконувати обов'язки лише перед однією державою, права ж і обов'язки перед іншою державою фактично є декларативними. [7]

Зміст принципу єдиного громадянства можна охарактеризувати як «відносно жорсткий», оскільки Закон надає можливості перебування особи на встановлений у кожному випадку проміжок часу одночасно громадянином України та іншої держави, наділеним усіма правами і обов'язками обох країн громадянства, що у свою чергу має ряд переваг та недоліків. Наявність подвійного громадянства в особі у конкретний момент і встановлених законом випадках не є перепорою для обіймання ряду владних посад в Україні. До найпроблемніших питань випадків перебування особи у подвійному громадянстві належить виконання військового обов'язку, обов'язку сплати загальнообов'язкових податків, виконання Конституції і законів України, і в деяких випадках – притягнення до кримінальної відповідальності особи. Вирішення цих проблем можливе або шляхом міжнародного нормативно-правового регулювання даних питань з державами, з якими ще відсутні домовленості з проблемних питань, або перегляд державної позиції щодо допущення тимчасових статусів осіб з перебуванням у подвійному громадянстві. Для однозначного вирішення проблем, що виникають, необхідним є вдосконалення внутрішнього законодавства та регулювання відносин на міжнародному рівні. Універсальною нормою Закону, що є ключовою при вирішенні будь-якої суперечності з приводу питань наявності подвійного громадянства, є норма ст. 2 Закону України «Про громадянство України», яка встановила, що «якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави, то у правових відносинах з Україною, він визнається лише громадянином України. Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною, він визнається лише громадянином України.

Незважаючи на невизнання законодавством України подвійного громадянства, біпатризм в Україні існує. Національних механізмів запобігання цьому явищу недостатньо. Серед основних причин поширення випадків подвійного громадянства експерти називають прогалини та недоліки українського законодавства в цій сфері. Міжнародно-правовим засобом усунення біпатризму є укладення відповідних двосторонніх та багатосторонніх договорів, а також приведення у відповідність національного законодавства з міжнародними стандартами в цій області, розробка та прийняття універсальних міжнародних угод та конвенцій.

Використана література:

1. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 року № 2235-III // Відомості Верховної Ради України. -2001. - № 13. -Ст.65
2. Хаммар Т. Государство, нация и двойное гражданство [Электронный ресурс] / Т.Хаммар // Рос. Бюл. По правам человека. – М.: Мемориал, 1994. – Вып. 3. – Режим доступа: <http://www.hrights.ru/text/b3/bul3.htm>
3. Юридична енциклопедія:В 6 т./Редкол.: Ю.С.Шемшученко та ін. – К., 1998. – Т.1: А-Г. – С. 245
4. Кабирадж, Сантаян. Проблемы двухгражданства. – К., 1996. – С. 6-14

5. Нагорний Є.В. Подвійне громадянство в історичному аспекті // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. - 2002. - №5. - Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 1996. - С.279-283
6. Российское гражданство: Учеб. пособие для вузов / Под ред. В.Я.Кикотя. – М., 2003. – С. 137-138
7. Там само. – С. 138-140

Харченко В.І.,
аспірантка спеціальності
«Політичні інститути та процеси»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ГАЗОВОМУ СЕКТОРІ

Енергетична безпека для України сьогодні є однією з найважливіших складових національної безпеки країни. Її рівень визначається спроможністю паливно-енергетичного комплексу забезпечувати країну енергоресурсами в умовах як сталого розвитку, так і надзвичайних та особливих станів держави. Тому безпека паливно-енергетичного комплексу залежить не стільки від економіки, скільки від дійсного, а не декларованого рівня політичної незалежності держави.

Незбалансована політика держави, ручне управління економікою, постійні кризові явища призводять до прогалин в законотворчому процесі. Нормативно-правове забезпечення роботи газового сектору при рушійних проривах за останні декілька років ще не відповідає ринковим вимогам, залишає ряд невирішених питань, що можуть завадити реалізації благородних ідей уряду, загальмувати розвиток конкуренції та використання потенційних можливостей газової галузі, завадити транспарентності та прозорості лібералізованого газового ринку України, т.п.

Імпортна залежність України від природного газу одного постачальника складає понад 70%. Геополітично і економічно Україна знаходиться у трикутнику газових взаємин між Росією і Європейським Союзом, що і є чинником планування тактики і стратегії у руслі газової дипломатії [5].

У питанні нормативно-правового забезпечення енергетичної безпеки України у газовому секторі слід виділити групу основних документів, одні з яких обслуговують внутрішній державний газовий ринок, інша група міжнародних документів, імплементовані у національне законодавство і регламентують правила довкола енергетичного сектору на міжнародній арені. Окрему групу становлять нормативні договори: міждержавні угоди, договори компаній, урядів, спільних підприємств, які переважно складають державну таємницю, не підлягають публічному розголошенню [2].

Виходячи з орієнтуру зовнішньої політики України на інтеграцію до європейського економічного і зокрема енергетичного простору, ключовим аспектом підготовки до членства в ЄС є досягнення саме «членських» критеріїв — вимоги імплементації до національного законодавства *acquis communautaire* (досягнень Співтовариства) та забезпечення його дієвого застосування. Це стосується структурних змін в адміністративній системі держави, у побудові ПЕК країни, в організації та функціонуванні її енергетичного ринку та системи управління ПЕК. В частині загальних вимог була розробка енергетичної стратегії [3; 2-25].

Формуванню національного газового ринку надана значна увага у державних програмних документах, що визначають перспективи вітчизняного паливно-енергетичного комплексу, – Енергетичній стратегії України на період до 2030р., що затверджена Розпорядженням КМУ №145 від 15 березня 2006р., а також Указі Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України” від 09.12.2005 р. “Про стан енергетичної безпеки України та основні засади державної політики у сфері її забезпечення” від 27.12.2005 р., що визначають основні напрями державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки.

Поряд із позитивними моментами фактичної появи в Україні Енергетичної стратегії, серед яких нарешті визначена довгострокова політика України по забезпеченню енергетичної безпеки, експерти наголошують на явних недоліках документу, зокрема – його формальності й абстрактності. Оскільки при підготовці Стратегії не проводилося досліджень з визначення фактичного об’єму втрат енергоресурсів у різних галузях народного господарства, тому цей показник в кінцевому результаті не відображає реального потенціалу енергозбереження країни. Це призвело до того, що ряд положень

Стратегії та самі її принципи в 2008 році виявилися нереалістичними. Крім того виявлено ряд методологічних прорахунків. Зокрема, при підготовці Стратегії було порушено базові принципи розробки державних програмних документів стратегічного характеру. А саме: принцип системності розробки, принцип комплексності розгляду проблем, принцип узгодженості структурних складових, принцип обґрунтованості розрахункових параметрів, принцип реалістичності задекларованих механізмів реалізації державної стратегії (виходячи з ресурсних можливостей країни) [4].

Слід зазначити, що протягом майже двох десятиліть газові відносини були врегульовані фрагментарно: окремі норми містилися у законах України: Кодексі “Про надра” 1994 р., який має рамковий характер, встановлений Законом “Про нафту і газ” 2001р., у Законі “Про енергозбереження” 1994р., “Про трубопровідний транспорт” 1996р., «Про природні монополії» 2000р., «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» 2000р., «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» 2004 р., «Меморандумі про взаєморозуміння між ЄС і Україною у сфері енергетики» 2005 р., а також «Основних напрямках державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки України» 2005р [3; 30-35].

У згаданих документах були намічені шляхи до зменшення енергетичної залежності нашої держави через збільшення власного виробництва паливно-енергетичних ресурсів, забезпечення енергоносіїв не менш, ніж з трьох джерел, створення державного стратегічного резерву паливно-енергетичних ресурсів, інші. Однак далеко не все задеклароване було перетворено в життя.

Переважну більшість норм було закріплено у підзаконних нормативно-правових актах — у низці рішень Кабінету міністрів України: Постанова “Про утворення Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України” від 1998р., «Про забезпечення споживачів природним газом» від 2001 р., і постанов Національної комісії регулювання електроенергетики України.

Задля узгодження українського законодавства у газовій галузі з цілями та принципами права Європейського Союзу (насамперед із положеннями Першої та Другої газових директив ЄС №98/30/ЄС від 22.06.1998 р. та №2003/55/ЄС від 26.06.2003 р.), а також для закріплення на рівні закону правил функціонування ринку природного газу, 8 липня 2010 року був ухвалений і набрав чинності з 24 липня 2010-го Закон України «Про засади функціонування ринку природного газу», що дало право міністру палива та енергетики України Ю.Бойку 24 вересня 2010 року в Скоп’є підписати Протокол про приєднання України до Договору Енергетичного співтовариства, а 15.12.2010р. Верховна Рада його ратифікувала.

До головних позитивних наслідків закону можна віднести те, що він закріплює три основоположні принципи, які є ключовими в праві ЄС та від яких значною мірою залежить можливість лібералізації газового ринку: 1) вільний вибір споживачами постачальників газу; 2) вільний і рівний доступ до газових мереж (магістральних газопроводів та внутрішніх газорозподільних мереж) і до потужностей для зберігання газу; 3) відокремлення діяльності з транспортування газу від діяльності з його видобування та постачання, а також відокремлення діяльності з розподілу газу від діяльності з його видобування, постачання, зберігання і транспортування (так зване газове розмежування).

Прийняття закону у поданій редакції може призвести до певних правових колізій та неповноти правового регулювання, оскільки він не містить достатніх і завершених правових механізмів реалізації положень, як того вимагає принцип правової держави. Практична реалізація закону значною або навіть вирішальною мірою залежатиме від механізмів його імплементації, що мають бути додатково розроблені Кабміном, НКРЕ та Мінпаливенерго. Від останніх залежатиме, чи отримають європейські принципи, на яких ґрунтується закон, таке ж європейське практичне наповнення [1].

Загалом, у нормотворчому процесі, спрямованому на забезпечення енергетичної безпеки у газовому секторі Україна сьогодні дещо наблизилася до рівня європейських стандартів, однак вироблення нормативно-правових актів досі носить стихійний характер, як було із підписанням "газових угод" у 2006 р., у прийнятих документах не завжди відображені національні потреби, не перевірені факти, та багато непрозорих положень. Така ситуація зумовлює можливість політичних впливів на національний газовий ринок і високий рівень його тінізації. При цьому забезпечення енергетичної безпеки України залежить не тільки від прийнятих документів, а і від їхньої успішної реалізації юридично і політично.

Використана література:

1. Малиновський О. Закон про газовий ринок: нові перспективи? / О. Малиновський // Дзеркало тижня. – 2010. – № 43. – С. 6–9.
2. Омельченко В. Законодавче врегулювання роботи газового сектору України: шлях до реформ чи декорація для євробюрократів? / В. Омельченко // Дзеркало тижня. – 2010. – № 43. – С. 10–11.
3. Паливно-енергетичний комплекс України: готовність до євроінтеграції (Аналітична доповідь Центру Разумкова) [електронний ресурс] / А. Чернова, Л. Шангіна // Національна безпека і оборона. – 2002. – № 9 (33). – с. 56. – Режим доступу до журн.: http://razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD33_ukr.pdf
4. Єрмілов С. Енергетична стратегія України на період до 2030 року: проблемні питання змісту та реалізації / С. Єрмілов // Дзеркало тижня. – 2006. – № 20 (599). – С. 2–3.
5. Чекаленко Л. Д. На роздоріжжі відносин України – ЄС / Л. Д. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2009. – № 4. – С. 27-32.

Циклаурі О.Б.,
старший викладач кафедри
конституційного, адміністративного
та міжнародного права МДУ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

Транскордонне співробітництво - це один з найпотужніших чинників процесу європейської інтеграції та інструментів розвитку прикордонних територій країн Європи, воно відіграє важливу роль у процесі європейської інтеграції України.

Ухвалення в травні 1980 р. “Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями” та підписання її державами-членами Ради Європи перетворили термін «транскордонне співробітництво» на правове поняття. Політична ж роль транскордонного співробітництва у процесі європейської інтеграції знайшла своє відображення у цілій низці документів Ради Європи, зокрема, у “Декларації про транскордонне співробітництво в Європі”, ухваленій 6 листопада 1989 р. Комітетом Міністрів з нагоди 40-річчя Ради Європи, “Європейській хартії регіональних мов і меншин” (Страсбург, 5.11.1992 р.), Віденській декларації голів держав і урядів – членів Ради Європи (Відень, 9.10.1993 р.). На цей час Україна вже має, хай не дуже велику, але власну історію цих інтеграційних процесів.

Проблемами дослідження міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні займаються багато науковців серед яких П.Беленький, З. Бройде, В. Будкін, Б. Буркінський, О. Вишняков, О. Воронова, С. Гакман, М. Долішній, В. Євдокименко, Є. Кіш, Н. Луцишин, В. Ляшенко, Ю. Макогон, М. Мальський, М. Максимюк, А. Мельник, В. Мікловда, А. Мокій, В. Пила, С. Писаренко, І. Студенников та інші. Однак, здебільшого, ці дослідження здійснюються не в юридичному, а в економічному просторі.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності нормативно-правової регламентації повноважень територіальних громад та органів місцевого самоврядування у транскордонному співробітництві, та правової регламентації зазначених процесів, а також надання реальної державної підтримки розвитку транскордонного співробітництва на підставі аналізу проблем розвитку міжрегіональної співпраці в сучасній Україні.

Відповідно до Закону України „Про транскордонне співробітництво” від 24.06.2004р.: транскордонне співробітництво - спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством.

Правовою базою, що регламентує транскордонні відносини, є національні нормативно-правові акти, низка двосторонніх та багатосторонніх угод, що регламентують співробітництво між Україною та державами в питаннях режиму кордону, пересування людей, транспортних засобів і

товарів через кордони, співробітництва між прикордонними службами. До регламентації транскордонного співробітництва мають пряме відношення також документи, що визначають стратегічні напрями євроінтеграційного курсу України.

Державне управління у сфері транскордонного співробітництва здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції. Проте, управління транскордонним співробітництвом, в основному, полягає у його координації.

Відповідно до Закону України „Про транскордонне співробітництво” від 24.06.2004р., в якому визначені організаційні форми транскордонного співробітництва, транскордонне співробітництво може здійснюватися: в межах створеного єврорегіону; шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах; шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва. Попри всі недоліки у регламентації механізму фінансового забезпечення транскордонного співробітництва, яку відзначає більшість науковців, надання державної підтримки, здебільшого, передбачено та регламентовано для такої форми співробітництва, як єврорегіони, створення яких відбувається за участі обласних державних адміністрацій.

Безпосередніми ж суб'єктами транскордонного співробітництва є територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво, саме вони безпосередньо здійснюють правовідносини у зазначеній сфері. Держава та центральні органи влади, укладаючи угоди про міжрегіональне та транскордонне співробітництво, підписуючи декларації та приєднуючись до Конвенцій забезпечують нормативно-правове середовище для здійснення міжтериторіального та транскордонного співробітництва його суб'єктами, та розробляють програми підтримки транскордонного співробітництва. Міжнародні регіональні організації, агенції регіонального розвитку сприяють розвитку між територіального та транскордонного співробітництва.

Проте, в Україні, процес створення нормативно-правового середовища, щодо залучення до участі територіальних громад у транскордонному співробітництві, відбувається дуже повільно. З часу прийняття зазначеного Закону, Кабінетом Міністрів України було розроблено дві Державних програми розвитку транскордонного співробітництва: на 2007-2010 роки та на 2011-2015 роки, але незважаючи на численні публікації дослідників цієї проблематики та самого уряду, попри прагнення вдосконалення існуючої ситуації, визначення в новій Програмі шляхів і способів подолання проблем, визначення обсягів та джерел фінансування, не зазначено конкретної долі фінансування з державного бюджету.

Законом України «Про державний бюджет України на 2011 рік» не передбачено жодної статті видатку, щодо фінансування зазначеного процесу. Отже, як і раніше розвиток транскордонного співробітництва фінансуватимуся переважно за рахунок іноземних інвестицій та коштів місцевих бюджетів, тобто втілення в життя зазначених процесів європейської інтеграція покладаються на територіальні громади і залежить, насамперед, від їх фінансової спроможності

Спираючись на аналіз нормативно-правової регламентації участі територіальних громад України у транскордонному співробітництві, можна зробити наступні висновки: на сьогодні питаннями які потребують невідкладного вирішення є насамперед відсутність нормативно-правової регламентації повноважень територіальних громад та органів місцевого самоврядування, а також державної підтримки участі зазначених суб'єктів у процесі транскордонного співробітництва в Україні.

Використана література:

1. Макогон Ю.В., Ляшенко В.И. Формы и направления межрегионального трансграничного сотрудничества: Монография, изд. 2-е, исп. и допол. – Донецк: ООО „Юго-Восток, Лтд”, 2003. – 512 с.
2. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
3. Монастирний В.М. Сучасні тенденції розвитку транскордонного співробітництва // <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2007-1/>
4. Нагорна І. Транскордонне співробітництво як напрямок євроінтеграційних процесів в Україні // „Теоретичні та прикладні питання державотворення” on-line збірник наукових праць

ОРИДУ НАДУ при президентові України. Вип.2 // <http://www.library.oridu.odessa.ua/>

5. Петренко З. Приграничные регионы как новая форма международной интеграции // Экономика Украины. - 1999. - №12. - С. 66 – 73.

6. Пирожков С. Українсько-російські відносини у євроатлантичному інтер'єрі // Політична думка. - 1999. - №3. - С. 87 – 95.

7. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами. – К., 2004. – 229 с.

8. Студенников І. Транскордонне співробітництво як дзеркало регіональної політики в Україні // Економічний Часопис – XXI. – 2005.- №1. // <http://www.soskin.info>

9. Студенников І. Транскордонне співробітництво та його роль в процесі європейської інтеграції України// Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Вип. 15: Міжвідомчий збірник наукових праць / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. – С. 309-322.

Шевердіна Г.В.,

аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного
університету

ДЕЯКІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Із здобуттям незалежності України відбулися суттєві позитивні зміни у формуванні системи захисту прав національних меншин, зокрема: сформована належна законодавча база для розвитку національних меншин та забезпечення відповідних їх прав; на конституційному рівні визнано існування національних меншин в Україні та закріплені окремі положення в Конституції України, спрямовані на захист і забезпечення прав національних меншин; створено та офіційно зареєстровано численні громадські організації національних меншин, які діють на різних рівнях: всеукраїнському, регіональному та місцевому; ратифіковані численні міжнародні угоди, спрямовані на захист прав національних меншин в Україні.

У сучасних умовах національного відродження в Україні різних національних спільнот, еволюції концепції національних меншин, розвитку правового статусу національних меншин за законодавством України та за міжнародним правом, важливе практичне та теоретичне значення має дослідження захисту прав національних меншин в Україні.

Слід особливо підкреслити, що у міжнародному праві замість термінів "етнічна" та "національна" групи, вживається термін "національна меншина".

Одну з найбільш вдалих для свого часу концепцій "меншинних груп" або просто "меншин" ще 1945 року запропонував відомий датський вчений Луїс Вірт. Він, зокрема, визначив меншину як "групу людей, яких через їх фізичні або культурні ознаки виділяють серед інших у суспільстві для особливого і нерівноправного до них ставлення і які через це вважають себе об'єктом колективної дискримінації". При цьому він особливо наголошував, що, по-перше, "меншини об'єктивно займають несприятливі позиції у суспільстві", а, по-друге, - "люди, яких ми вважаємо меншинами з точки зору чисельності можуть бути більшістю".

Наприкінці 60-х років американські етносоціологи К.Уоглі та М.Гарріс, не даючи власного визначення національної меншини, запропонували наступні критерії її ідентифікації:

- 1) меншини - це підлеглі і залежні частини складного, тобто поліетнічного суспільства;
- 2) меншини мають особливі фізичні чи культурні риси, які не поважаються пануючими частинами суспільства;
- 3) меншини це - групи, об'єднані особливими рисами, які мають їх члени, та безсиллям, котре спричиняється цією неповагою;
- 4) належність до меншини передається за принципом походження;
- 5) члени меншин чи то за бажанням, чи то за необхідністю схильні одружуватись із представниками своєї групи.

Концепція К.Уоглі та М.Гарріса, а також запропоновані ними критерії ідентифікації меншин знайшли чимало прихильників серед західних етнополітологів. Але деякі з них звернули

увагу на дискусійний характер цих критеріїв та на такий суттєвий недолік, як ігнорування фактору чисельності етнічних груп. "Мабуть, тому Р.Шермсгорн дав дещо інше визначення меншини. "Ми, - писав він, - вживаємо термін "меншина група" для визначення будь-якої етнічної групи..., яка становить менше половини населення даного суспільства, але є помітною підсистемою з обмеженим доступом до центральних посад та активної діяльності в економічних та політичних установах суспільства, яке розуміється як "нація-держава".

Але й наведене визначення, проіснувавши певний час, зазнало деяких уточнень і змін. Зробив це 1978 року досить відомий датський етносоціолог Ганс Ван Амерсфорт. В одній із статей він виклав свою альтернативну концепцію, в якій зокрема, відзначив, що меншина має три властивості:

1) меншина - це безперервна спільнота у середині населення держави. Ця безперервність має два важливі аспекти: а) меншина складається із кількох поколінь; б) належність до меншини має пріоритетність над іншими формами соціальної категоризації;

2) чисельний стан меншини позбавляє її можливості брати активну участь у політичному процесі;

3) меншина має об'єктивне несприятливе становище у чотирьох наступних "суспільних" сферах: а) законодавчій системі; б) системі освіти; в) ринку праці; г) ринку житла.

Отже, на сьогодні у західній етнології вже існує кілька досить вдалих визначень і концепцій національної меншини. Однак, це не знімає з порядку денного питання про подальше їх вдосконалення. Особливо важливого значення ця проблема набуває для міжнародного права та діяльності відповідних міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО та ін.). Адже, термін "меншина" є невизначеним у більшості документів міжнародного права.

Також, що стосується України, то у вітчизняній суспільно-політичній та юридичній літературі і навіть у деяких відповідних законодавчих актах поняття "етнічна", "національна група" та "національна меншина" використовуються як синоніми.

Також не можливо не згадати про правовий статус національних меншин в Україні.

Після проголошення незалежності України сформовано якісно новий правовий статус національних меншин, механізм захисту та забезпечення їх прав, а також систему нормативних та інституційних гарантій реалізації їх прав. Права національних меншин визнаються як невід'ємна складова цілісної системи прав і свобод людини і громадянина в Україні. Проблематика реалізації прав національних меншин є важливим елементом конституційного права України.

Важливе значення має створення належних умов для реалізації природних прав національних меншин, без яких неможливо забезпечити їхнє існування в поліетнічній державі.

Національні меншини в Україні реалізують свої права, як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні. Реалізація прав національними меншинами на регіональному рівні має свою специфіку в окремих багатонаціональних регіонах України, зокрема: в Автономній Республіці Крим та Закарпатській області.

Одним із особливо спірних питань на даний час є визнання прав меншин, яке може призводити до позитивної дискримінації: ідея полягає в тому, що меншини отримують права, яких бракує в більшості. Наприклад, коли член меншини отримує переваги при вступі до вищого навчального закладу проти так само освіченого абітурієнта, який не має статусу члена меншини, для заповнення квоти студентів із меншин.

Критики таких заходів часто називають їх зворотньою дискримінацією і переконують, що вони призводять до нових помилок замість старих, та підсилюють відчуття провини більшості перед меншиною.

Прибічники таких заходів стверджують, що кінцевий результат — різноманітність серед студентів, поліцейських, або іншої групи — виправдовує засоби.

Інші ж, вважають, що позитивна дискримінація має потенціал підсилювати гомофобію та міжрасові напруження, стверджуючи, що підвищення відсотків самогубств, депресій, та скоєння жорстоких злочинів серед молодих білошкірих британців, особливо чоловіків, частково викликано обмеженими перспективами через дискримінацію в працевлаштуванні білошкірих гетеросексуалів (на перевагу жінок, не-білошкірих, та гомосексуалів) роботодавцями, які побоюються санкцій уряду.

Дехто вважає, що позитивна дискримінація організаціями, які надають кошти для проектів спільнот, стала мотивуючим фактором в деяких бунтах.

За таких обставин, з урахуванням викладеного, можливо зробити висновок, що на даний час все ж таки існують проблеми стосовно національних меншин, як в Україні так на світовій арені.

Значні прогалини у нормативних актів, не дають національним меншинам у повному обсязі користуватися законними правами та свободами. На даний час суттєво поліпшується юридичне становище національних меншин, але дане питання все ж таки залишається відкритим.

Використана література:

1. http://uk.wikipedia.org/wiki/Національна_меншина;
2. Вступ до етнополітології: науково-навчальний посібник. / О. В. Картунов. - К. - 1999. - 300 с
3. Антонович М. "Права національних меншин в Україні: національне законодавство та міжнародно правові стандарти" // Право України. – 2004 – №6.

Безгіна О.В.,

студентка 3 курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

АДМІНІСТРАТИВНА ДЕЛІКТОЗДАТНІСТЬ ІНОЗЕМЦІВ: ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Адміністративна деліктоздатність суб'єкта правових відносин є часткою його адміністративно-правового статусу і полягає у здатності особи нести юридичну відповідальність за порушення норм адміністративно-деліктного законодавства. Питання адміністративної деліктоздатності іноземців висвітлені у працях О.Кузьменко[1], О.Малиновської[2], В.Новіка[3], В.Олефіра[4], М.Хавронюка, Б.Процаєва, М.Марченко, С.Трофімова[5].

Принципові положення щодо адміністративної деліктоздатності іноземців і осіб без громадянства встановлені Конституцією України. Саме вона поширює на іноземців, що на законних підставах перебувають в Україні, права, свободи і обов'язки, передбачені для її громадян, за винятками, встановленими самою Конституцією, законами чи міжнародними договорами України[6]. Одним з таких винятків є можливість застосування у відповідних випадках до іноземних громадян та осіб без громадянства адміністративного видворення за межі України. Застосування зазначеного примусового заходу передбачено Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП)[7] і Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»[8].

Порівняльний аналіз юридичних конструкцій, які містяться у зазначених нормативних актах, щодо поняття «адміністративне видворення» дозволяє встановити логіко-семантичні розбіжності принципово-методологічного значення як для теоретичного осмислення низки юридичних категорій, так і для процесу правозастосування, для правозастосовчої діяльності.

У ст. 24 КУпАП встановив, що Законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок. Зазначимо, що відповідно до цієї статті для застосування адміністративного стягнення у вигляді адміністративного видворення необхідним є: а) наявність законів, які передбачають саме адміністративне видворення; б) вчинення адміністративного проступку, який грубо порушує правопорядок.

Законом, який необхідно використовувати для застосування ст. 24 КУпАП, є Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», що містить ст. 32 «Видворення за межі України». Ця стаття визначає, що іноземець та особа без громадянства підлягають затриманню і адміністративному видворенню у примусовому порядку, коли вони ухиляються від виїзду після прийняття рішення про видворення або коли є обгрунтовані підстави вважати, що вони ухилятимуться від виїзду. З наведеного тексту витікає, що адміністративне видворення може застосовуватися лише у двох випадках: а) якщо відповідні особи ухиляються від виїзду після прийняття рішення про видворення; б) якщо є обгрунтовані підстави вважати, що вони будуть ухилятися від виїзду.

Як бачимо, цей закон не містить вказівок на зв'язок адміністративного видворення з адміністративним правопорушенням. У першому випадку він характеризує діяння, за вчинення якого застосовується адміністративне видворення, — ухилення від виїзду після прийняття рішення про

видворення. У другому випадку йдеться про наявність у компетентного органу інформації, що іноземець ухилитиметься від виїзду.

Аналіз зазначених підстав показує, що вони не є порушеннями адміністративно-деліктного законодавства і їх вчинення не утворює складу адміністративного проступку. Так, ухилення від виїзду після прийняття рішення про видворення є порушенням рішень компетентних органів, яким надано право здійснювати контроль за перебуванням іноземців на території України, але статті, за якою такі дії кваліфікувалися б як адміністративний проступок, КУпАП не містить.

Другою підставою адміністративного видворення є інформація про майбутню протиправну поведінку. Зауважимо, що йдеться не про можливу в майбутньому, а саме про відому майбутню протиправну поведінку. Таким чином, отримана інформація повинна об'єктивно і точно засвідчити наявність у іноземців замислу ухилитися від виїзду, а також містити «штамп» майбутньої протиправної поведінки. Навіть важко уявити, у яких формах може бути об'єктивована така інформація, а також гарантії того, що особа ухилитиметься від виїзду, а не змінить в останній момент своїх намірів.

Зазначена термінологія запозичена у нормативних актів, якими регламентована оперативно-розшукова діяльність [9]. Саме вони вказують, що підставами проведення оперативно-розшукової діяльності є отримання інформації щодо протиправної поведінки — як минулої, так і майбутньої. Але така інформація ні у якому разі не тягне застосування примусових заходів. Вона лише є підставою для проведення перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, для пошуку і фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб. Після виявлення і фіксації таких даних здійснюється їх правова оцінка і приймається відповідне рішення.

Нічого подібного Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» не передбачає. Фактично він встановлює покарання не за діяння (дію або бездіяльність), а за продукт мислення - світогляд, думки, міркування, переконання, помисли. У той же час Конституція України гарантує кожному право на свободу світогляду, думок, переконань і забороняє розцінювати припущення як докази вини. Таким чином, застосування до іноземців і осіб без громадянства адміністративного видворення за Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» не є притягненням до адміністративної відповідальності і не може розцінюватись як санкція відповідно до ст. 24 КУпАП.

Дослідження зазначених підстав свідчить про наступне.

По-перше, такі підстави видворення, як вчинення у минулому адміністративного правопорушення і виконання адміністративного стягнення та вчинення у минулому злочину і відбуття призначеного покарання, прямо вказують на причинний зв'язок примусового заходу з правопорушенням, за вчинення якого особа відбула покарання, відповіла перед суспільством і державою за свою протиправну поведінку, у повному обсязі компенсувала матеріальну і моральну шкоду на умовах, які визначені державою, і не має перед нею і суспільством ніяких зобов'язань, які б витікали з вчиненого правопорушення.

За таких обставин застосування державно-примусових заходів суперечить юридичній логіці. Більше того, Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» не уточнює терміна «вчинення у минулому» і не корелює його зі ст. 39 КУпАП «Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню» і ст. 89 КК «Строки погашення судимості».

По-друге, підставою видворення визначена необхідність захисту прав і законних інтересів громадян України. Дана підстава у контексті Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» виглядає загально-декларативною категорією. Права людини і громадянина визначені Конституцією України і конкретизовані у чинному законодавстві України. Щодо «законного інтересу», то Конституція України зазначений термін не застосовує. У її статтях інтереси громадян конкретизовані за змістом і сутністю. Так, у ст. 36 зафіксовано, що громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Зазначимо, що іноземці і особи без громадянства не можуть мати обов'язків, які б були у кореляційних зв'язках із законними інтересами громадян України. Стосовно заборони на порушення

прав громадян необхідно зазначити, що різні види відповідальності за такі дії передбачені іншими, більш конкретними нормами.

Таким чином потреба у введенні підстави видворення, яка визначена як необхідність захисту прав і законних інтересів громадян України, відсутня.

По-третє, підставами для видворення іноземця з території України є необхідність охорони здоров'я. Аналіз зазначеного положення дозволяє зробити такі висновки, а) застосування зазначеної підстави не пов'язане з вчиненням іноземцем або особою без громадянства правопорушень (злочинів чи адміністративних проступків); б) позбавлення права перебування в Україні з цієї підстави виникає у випадках, коли іноземець є носієм відповідної хвороби (наприклад, СНІД, наркоманія, туберкульоз, алкоголізм тощо); в) використання зазначеної підстави можливо лише до іноземців, які законно перебувають на території України. Якщо іноземець перебуває на території України незаконно, то він є нелегальним мігрантом і повинен нести відповідальність за порушення правил перетинання державного кордону України або перебування на території України.

Таким чином, з цієї підстави примусовий виїзд іноземця за межі України застосовується до осіб, які є носіями небезпечних хвороб і легально перебувають на території України. У таких випадках застосування адміністративного видворення не є виправданим. Доцільніше застосовувати ст. 31 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» — скорочення терміну тимчасового перебування іноземця та особи без громадянства в Україні.

По-четверте, підставами для видворення іноземця з території України є вчинення ним дій, що суперечать інтересам безпеки України або охороні громадського порядку. Значимо, що йдеться про застосування адміністративного примусу за дії, які суперечать саме інтересам, а не порушують безпеку або громадський порядок. Як і у попередньому випадку, необхідно погодитись з тим, що з наявністю інтересів не виникає обов'язків.

З огляду на колізії адміністративно-деліктних норм КУпАП і Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» виникає питання щодо правової природи таких заходів, як «адміністративне видворення за межі України» і «видворення за межі України».

У Законі «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» застосовано формулювання: «підлягають... адміністративному видворенню у примусовому порядку». Така конструкція дає можливість трактувати адміністративне видворення як а) примусовий захід, б) непримусовий захід. Підставою для цього є уточнення: «у примусовому порядку». Якщо «адміністративне видворення» є виключно примусовим заходом, то потреби у такому уточненні немає. Якщо «адміністративне видворення» може застосовуватися без примусу — таке уточнення є необхідним.

Аналіз юридичних фактів, які законодавець позначив «видворення іноземців», показує, що дії відповідних органів та посадових осіб є адміністративними за своєю сутністю і встановленою Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» процедурою. Так, рішення про видворення приймають в односторонньому порядку уповноважені особи: а) органів внутрішніх справ, б) органів охорони державного кордону, в) Служби безпеки України. Значені структури віднесені до категорії органів виконавчої влади, які здійснюють управління у закріплених за ними сферах, тобто виконують виконавчо-розпорядчі, адміністративні функції. До таких функцій належать і повноваження щодо видворення іноземців та осіб без громадянства.

Доречно зазначити, що за рішенням органу внутрішніх справ видворення іноземця та особи без громадянства за межі України може супроводжуватися заборонаю подальшого в'їзду в Україну строком до п'яти років. Таким чином, законодавець передбачає можливість застосування додатково до видворення ще одного примусового заходу за адміністративною процедурою.

Таким чином, усі види видворень, які передбачені Законом «Про правовий статус іноземців» і КУпАП, є адміністративними, здійснюваними в односторонньому порядку і примусово. Ліквідація законодавчих колізій щодо адміністративного видворення іноземців повинна починатися з узгоджених між собою і теоретичними постулатами змін до чинного законодавства і перш за все до КУпАП, включити адміністративне видворення за межі України як стягнення до статей 202, 203, 204-1 КУпАП.

Встановити відповідальність іноземців і осіб без громадянства за порушення рішень компетентних органів, яким надано право здійснювати контроль за перебуванням іноземців на території України.

Використана література:

1. Кузьменко О.В. Адміністративно-правова протидія нелегальній міграції в Україні. — Дніпропетровськ, 2001.
2. Малиновська О.А. Міграційна ситуація та міграційна політика в Україні. — К., 1997.
3. Н о в і к В. Державна політика і регулювання імміграційних процесів в Україні: Аналітичне дослідження. — К., 1999.
4. О л е ф и р В.И. Административная ответственность иностранных граждан в СССР: Дис. кан. юр. наук. — К., 1989.
5. Хаворнюк МЛ., П р о щ а є в Б.В., Марченко МЛ., Т р о ф і м о в С.Г. Порядок виїзду з України і в'їзду в Україну. Правовий статус іноземців. — К., 1998.
6. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. - № 30. — Ст. 141.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Прийнятий 07.12.1984 // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1984. — Ст. 1122.
8. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 04.02.1994 // ВВР. - • 1994. -№ 23. - Ст. 161.
9. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 // ВВР. — 1992. -№ 22. - Ст. 303.

Геворкян Н. В.,
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ

З початку 90-х років, із становленням національних держав, питання національних меншин на пострадянському просторі все частіше привертає увагу науковців. Перспективи щодо внутрішнього розвитку новостворених держав та зародження демократії тісно пов'язані із проблемою національних меншин.

Проголошення незалежності України у 1991 році створило умови для її трансформації у демократичну, соціальну і правову державу, головним обов'язком якої є забезпечення прав і свобод громадян, інтеграції в міжнародно-правову систему захисту прав людини, врегулювання правового становища національних меншин.

Проблема національних меншин є дуже актуальною для України, оскільки сьогодні спостерігається масове переселення інших народів. На території України проживають, за переписом населення 2001 р., 130 національностей. Українці становлять 77,8 %, росіяни 17,3 %. Далі йдуть білоруси (0,6 %), молдавани (0,5 %), кримські татари (0,5 %), болгары (0,4 %), угорці, румуни та поляки (по 0,3 %), євреї (0,2 %) та інші, що є незаперечним свідченням важливості правового регулювання становища національних меншин в Україні.

Кожна з представлених в Україні етнічних груп так чи інакше прагне зберегти свою мову, культурну спадщину, традиції, які в кінцевому рахунку формують основи національної ідентичності, забезпечують можливості для підтримки життєдіяльності й розвитку культури того чи іншого етносу, підтримки його соціальної й політичної спроможності. Ці положення закріплені Законом України «Про національні меншини в Україні» 1992 р. і Конституцією України 1996 р., а також наявність Декларації прав національностей України 1991 р. свідчить, що українська держава поступово створює необхідні правові умови розвитку національних меншин.

Мирне співіснування народів у багатоетнічному суспільстві визначається поєднанням різноманітних чинників: економічних, соціальних, політичних, релігійних, культурних, історичних. Природно, усталені типи міжетнічної взаємодії, як правило, мають стабільний потенціал толерантності та взаємоприспосованості етнічних груп до спільного життя на єдиній території.

Україна відкрито проголосила світові, що буде демократичну правову державу, в якій однаково добре буде українцям і росіянам, євреям і полякам, білорусам і угорцям, болгарам і молдаванам, німцям і румунам, представникам усіх народів, для яких українська земля стала рідною.

Проблеми міжнаціональних відносин стали одним з важливих аспектів діяльності Верховної Ради України, її комісій і комітетів з питань культури та духовного відродження, державного

суверенітету, міжреспубліканських та міжнаціональних відносин. Для сучасної України проблеми національних меншин і міжнаціональних відносин гостро актуалізовані ще тією обставиною, що вони відбуваються в процесі трансформації та побудови національної держави не відходячи від принципів євроінтеграції, задекларованої українською дипломатією. Процес формування нової держави, нового суспільства, передусім повинен спиратися на ідею єднання, яка б консолідувала це суспільство, стала б фундаментом його стабілізації, й цілком очевидно, що в багатонаціональній державі, якою є Україна, ця ідея повинна сприйматися всіма її громадянами незалежно від їх національних відмінностей. Забезпечення гарантій та механізму реалізації прав національних меншин стало одним з провідних політико-правових напрямів діяльності у становленні незалежної Української держави та у максимальному наближенні законодавства України до законодавства провідних європейських країн стосовно національних меншин і національних відносин.

До головних елементів механізму реалізації прав національних меншин віднесено: 1) систему вітчизняних законодавчих актів, які закріплюють правовий статус національних меншин; 2) систему міжнародно-правових документів стосовно статусу національних меншин, підписаних і ратифікованих Україною; 3) правові акти державних органів виконавчої влади, спрямовані на забезпечення національної самобутності та задоволення національно-культурних потреб представників різних національних меншин; 4) державні органи загальної та спеціальної компетенції, які безпосередньо займаються проблемами розвитку національних меншин, здійснюють контроль за дотриманням чинного законодавства в сфері міжнаціональних відносин та національно-культурного розвитку; 5) систему громадських організацій і рухів, покликаних сприяти задоволенню національно-культурних потреб національних меншин; 6) цільові програми національно-культурного відродження націй і народностей; 7) спеціальні фонди розвитку національних меншин.

Сучасна етнополітична ситуація в Україні висуває на переднє місце цілий ряд гострих питань, які потребують свого вирішення, активної участі у цьому процесі політиків, державних службовців, широкого загалу науковців. Виділимо серед них дві проблеми:

- потребу удосконалення правової бази регулювання міжетнічних відносин в Україні;
- створення концепції етнополітики в Україні.

При цьому слід зазначити, що статус національних меншин в Україні відповідає міжнародно визнаним стандартам.

Проблеми регулювання етнонаціонального розвитку, вироблення оптимальних моделей міжетнічної взаємодії, запобігання конфліктогенним ситуаціям актуальні для багатьох країн. Протягом тривалого часу уряди цих країн шукають шляхів законодавчого супроводу етнонаціонального розвитку. Зокрема, дані проблеми існують в багатьох державах Європи, в тому числі Франції, Англії та ін.

Досвід зарубіжних країн слід розглядати у двох контекстах: 1) формування теоретико-концептуальних засад розвитку поліетнічного суспільства, які є основою для побудови політико-правового поля (законодавчої бази) вирішення етнічних проблем, котрі супроводжують суспільні процеси у країнах з поліетнічним складом населення; 2) конкретної практики вирішення тих чи тих проблем у конкретних історичних умовах.

Отже, права національних меншин є невід'ємною складовою прав людини. Потреба належного забезпечення прав національних меншин та надання їм відповідного правового статусу, сприймається як необхідність міжнародною спільнотою. Вдосконалення чинного законодавства Україні щодо правового статусу національних меншин потребує врахування законодавства та практики іноземних держав.

Використана література:

1. Конституція України №254к/96-ВР від 28.06.1996р. // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид.- К. : Парлам. вид-во,1996. - №30. - ст.141.-(Бібліотека офіційних видань).
2. Закон України "Про національні меншини в Україні" від 25.06.1992р № 2494-ХІІ// Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид.- К. : Парлам. вид-во, 1992. - №36. - ст.529.-(Бібліотека офіційних видань).
3. Колісник В.П. Конституційно-правові проблеми регулювання міжнаціональних відносин в Україні в умовах становлення правової держави : дис. доктора юридичних наук: Колісник В.П. – Х., 2003

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА**

Бендич Д.А.,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правоведение»
Мариупольського державного університета

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ
ИНТЕГРАЦИИ**

Исследованию интеграционных процессов, олицетворяющих особый тип взаимоотношений между суверенными государствами, посвящено немало трудов ученых и специалистов в области международного права. Не стал исключением и европейский региональный интеграционный процесс, послуживший благодатной почвой для появления множества разнообразных интеграционных взглядов и теорий. Имеющиеся на сегодняшний день научные разработки в этой области сводятся в основном к изучению международной интеграции как явления всемирного масштаба.

Понятие "интеграция" происходит от латинского "integratio", что дословно переводится как «воссоединение, восполнение». Применительно к сфере межгосударственных отношений оно означает добровольное и взаимовыгодное объединение отдельных частей (субъектов) в некую самостоятельную целостность (общность).

Интересно отметить, что вплоть до настоящего времени среди исследователей европейской интеграционной тематики так и не сложилась единая точка зрения относительно того, что же представляет собой интеграция государств в рамках Европейского региона. Хотя, пожалуй, в одном практически все они оказались едины, а именно - в признании того факта, что интеграция сама по себе рассматривается сегодня как определенно положительное явление, как «процесс, с необходимостью обусловленный получением преимуществ всеми участвующими в нем сторонами».

По терминологии А. Этzioni, понятия «сообщество» и «интеграция» являются субъектом и предикатом. При этом «сообщество» представляет собой некую общность или даже систему, обладающую самодостаточными интеграционными механизмами, в то время как «интеграция» является своеобразной способностью данной системы поддерживать себя саму в результате воздействия и влияния как внутренних, так и внешних изменений. По мнению А. Этzioni, понятие «интеграция» включает в себя целый ряд необходимых и существенных элементов, а именно: 1) наличие эффективного контроля за использованием принудительных мер воздействия; 2) существование единого центра, отвечающего за принятие и исполнение решений; 3) наличие доминирующего центра политического единства основной массы политически активного населения. К. Дойч рассматривает интеграцию прежде всего как реальную возможность обеспечить мирное сосуществование государств, что может быть достигнуто посредством таких мер, как расширение торговли, свободное перемещение людей, развитие культурного обмена, активное проведение политических консультаций и т. п. Э. Хаас определяет интеграцию как процесс возникновения нового центра политического влияния, притягивающего к себе главных действующих лиц национального масштаба. Современный подход к исследованию и анализу понятия «интеграция» характеризуется тем, что определяет последнюю как процесс, посредством которого отдельные государства передают часть своих суверенных прав в пользу создаваемой и единой для них всех институциональной структуры с тем, чтобы обеспечить учет и реализацию их общих интересов.

В традиционном восприятии межгосударственная интеграция, как правило, ассоциируется с определенными политическими или экономическими процессами либо с их совокупностью. Вместе с тем, нельзя забывать и о той важной роли, которую играет право в области регулирования интеграционных взаимоотношений государств. По мнению М. Каппеллетти, М. Секкомбе и Дж. Уэйлера, именно право определяет статус и сферу деятельности главных действующих лиц в условиях интеграции, контролирует, а при необходимости и ограничивает их действия, выполняет роль своеобразного нормативного регулятора во взаимоотношениях между участниками интеграционного процесса. Именно право осуществляет функцию «упорядочения и стимулирования интеграционного процесса, консолидации его содержательных и организационных структур». Наглядным примером тому является деятельность Европейских сообществ, чьи основополагающие

цели и задачи (создание основ для все более тесного союза европейских народов, экономический и социальный прогресс, непрерывное улучшение условий жизни и труда, устойчивое развитие, процветание и стабильность и т. д.) не могут быть достигнуты и реализованы вне рамок правового поля, без реального и эффективного регулирующего воздействия со стороны правовых норм. Как справедливо отмечают некоторые специалисты, интеграция в Западной Европе, начавшись с права, и на всех последующих своих этапах характеризовалась достаточно высоким уровнем правового регулирования.

Одной из наиболее характерных особенностей Европейских сообществ, по мнению представителей правового подхода, является уникальность их юридического статуса, которая заключается в том, что, с одной стороны, Сообщества созданы государствами и функционируют на основе международно-правовых норм, а с другой, в рамках ЕС сформировался собственный специфический автономный правопорядок, существенно отличающийся от национального правопорядка какого-либо из государств-участников. В числе наиболее важных и серьезных вопросов, исследуемых и анализируемых представителями данного подхода, в первую очередь стоит отметить следующие: какова роль и значимость основополагающих институтов (органов) ЕС в процессе Европейской интеграции и как осуществляется их взаимодействие; существует ли юридическая перспектива у Евросоюза и каково его нынешнее место в рамках Европейского континента, а также в системе всего мирового сообщества; в чем специфика автономного правопорядка ЕС и какова его роль в углублении интеграционных взаимоотношений между отдельными государствами; в чем важность и значение фундаментальных принципов права Европейских сообществ и какова роль Суда ЕС в их развитии и нормативном закреплении?

Другим важнейшим аспектом, который на протяжении нескольких десятилетий дискутируется в среде представителей правового подхода к исследованию и анализу европейской интеграции, является проблема соотношения права Европейских сообществ и национальных правовых систем государств-участников. Необходимо отметить, что очевидной и несомненной заслугой Суда ЕС как раз и стало создание им такой системы, в центре которой находится именно норма права и которая является наглядной иллюстрацией того, сколь эффективной может быть деятельность международного судебного органа в реальном закреплении и практической реализации правовых норм, регулирующих взаимоотношения между суверенными, независимыми государствами. Некоторые представители данного подхода в связи с этим рассматривают Суд Европейских сообществ в качестве одного из главных действующих лиц (акторов) на интеграционной сцене. И это неудивительно, ибо сегодня практическая деятельность Суда ЕС "служит эффективным инструментом для применения судами стран -- участниц "малой" Европы принципа примата права Сообщества в национальных правопорядках". Столь важная роль Суда ЕС в рамках интегрирующейся Европы во многом объясняется тем, что с самого момента учреждения в 1952 г. он был наделен беспрецедентной по своим масштабам и разнообразию юрисдикцией, выходящей далеко за рамки той, которой традиционно обладают судебные учреждения. Некоторые специалисты отмечают, что Суду Европейских сообществ присущи черты и международного, и конституционного, и административного, и уголовного судов одновременно.

Таковы существующие на сегодняшний день основополагающие подходы к исследованию и анализу европейской интеграции. При этом их имеющееся разнообразие вполне закономерно. Необходимость анализировать интеграционные взаимоотношения государств с самых различных позиций и точек зрения представляется совершенно очевидной. Безусловно, каждый из представленных подходов имеет право на существование, каждый по-своему индивидуален и содержит определенное рациональное начало. Что же касается юристов-международников, то для них, естественно, наибольший интерес и значимость представляет именно правовой подход, ибо он закладывает тот необходимый фундамент, который чрезвычайно важен для осуществления серьезного комплексного исследования, позволяющего установить собственные внутренние законы, по которым развивается европейский интеграционный процесс, а также выявить те многочисленные особенности, которые этому процессу присущи.

Годованик С.В.,
старший викладач
кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН

Проблемні питання діяльності Ради Безпеки ООН (далі: РБ) щодо підтримання міжнародного миру та безпеки об'єктивують на сучасному етапі необхідність доктринальної розробки оптимальної концептуальної, інституційної та нормативної моделі цього органу, що має відповідати принципово новим загрозам та викликам, забезпечуючи таким чином найповніше досягнення цілей та реалізацію принципів ООН в частині здійснення його спеціальної компетенції у вказаній сфері.

Слід відзначити, що зазначена проблематика досить ретельно розглядається як у вітчизняній, так й у західній міжнародно-правовій літературі. Так, протягом останніх років щодо вказаних питань висловлювалися такі українські і російські науковці, як М.О. Баймуратов, В.Н. Денисов, К.О. Савчук, В.О. Каргашкін, М. Тахер, М.В. Андрєєв. Крім того, можна назвати західних вчених, зокрема, П. Кеннеді, С. Доуса, Я. Воутерса, Б. Сімму та інших.

Аналізуючи джерельно-монографічну базу, можна зробити загальний висновок про досить високий рівень наукової розробки міжнародно-правових питань реформування РБ на сучасному етапі. В той же час, жодне з наявних профільних досліджень не вирішує питання створення оптимальної комплексної організаційно-правової моделі такого реформування, що вбачається необхідним елементом та основою будь-якої інституціональної модернізації головного органу ООН, а тому така постановка проблеми є новою для науки міжнародного права, що характеризує важливе методологічне та загальнонаукове значення такого дослідження, а також його безпосередній зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями.

Можна запропонувати наступну організаційно-правову модель реформованого РБ: а) загальна кількість членів РБ не має перевищувати 30; б) членами РБ мають бути виключно держави, а не міжнародні організації чи об'єднання держав регіонального характеру; в) постійні члени РБ, що мають відповідний статус згідно з п. 1 ст. 23 Статуту, мають залишитися у чинному правовому становищі, г) для висунення кандидатур нових постійних членів РБ необхідно провести рейтингове голосування у дві третини ГА ООН на підставі заяв держав-кандидатів, що відповідають певним мінімальним критеріям площі державної території, чисельності населення, фінансового внеску до бюджету та окремих програм ООН та ступеню участі в ОПМ та діях у відношенні загрози миру, порушень миру та актів агресії, санкціонованих РБ на підставі статутних норм, який доцільно вимірювати за двома показниками – залученими матеріально-технічними та людськими ресурсами, включаючи військовослужбовців та допоміжний персонал, що безпосередньо обслуговує вказані напрями державної діяльності, причому найдоцільнішим варіантом є встановлення вказаних критеріїв окремою резолюцією ГА у розмірі найменшої території, найменшої чисельності населення, найменшого фінансового внеску до бюджету та окремих програм ООН та найменшого ступеню участі в ОПМ та примусових діях на підставі глави VII Статуту будь-якого чинного постійного члена РБ, що дозволить претендувати на постійне місце в РБ не за політичним принципом, а на підставі чітко визначеного юридично мінімального рівня ваги тієї чи іншої держави на універсальному рівні міжнародних відносин, який не може бути меншим за відповідні показники тих держав, що вже мають постійне місце в РБ. В той же час, тією ж резолюцією доцільно передбачити не обов'язковість виконання вказаних вимог для держави-заявниці, кандидатуру якої підтримало щонайменше 3/4 членів ГА, а також те, що від кожного континенту можуть бути рекомендовано щонайбільше дві держави (які наберуть більшу кількість голосів ГА). Після голосування відібрані кандидатури мають бути подані на розгляд РБ, адже розширення складу постійних членів РБ можна здійснити виключно шляхом внесення змін до п. 1 ст. 23 Статуту за процедурою, передбаченою ст. 108, яка повинна відібрати п'ять кандидатур з числа поданих, про що Голова РБ повинен повідомити у офіційній заяві та листі Генеральному секретарю ООН, після чого є практичний політико-правовий сенс виносити відповідну поправку на розгляд ГА у відповідності до ст. 108 і, у разі ухвалення резолюції у 2/3 голосів, запускати внутрішній конституційний механізм ратифікації прийнятих змін щонайменше 2/3 держав-членів ООН, включаючи п'ять чинних постійних членів РБ; є) застосування вказаного принципу одноголосся як чинної концептуальної та функціональної основи діяльності РБ з підтримання міжнародного миру та безпеки, слід суттєво обмежити, виключивши зі сфери його застосування рішення

на підставі глави VI Статуту «Мирне вирішення спорів», а крім того, радикальним чином модернізувати сам принцип одноголосся, змінивши його на принцип «одноголосся мінус два постійних члени» у розширеному складі РБ, тобто за умови загальної чисельності у 30 членів (10 постійних та 20 непостійних місць) рішення приймається кваліфікованою більшістю у 21 голос, а право вето можуть застосувати виключно колективно щонайменше три постійних члени з десяти; ж) при внесенні вказаних змін до п. 3 ст. 27 Статуту слова «включаючи співпадаючи голоси всіх постійних членів Ради» замінити на слова «за відсутності голосів «проти» щонайменше трьох постійних членів Ради», що дозволить, крім іншого, формально-юридично легітимізувати ситуацію, за якої на практиці голоси постійних членів, що утрималися або не були присутні, не вважаються перешкодою для прийняття проекту резолюції, пункту резолюції або поправок до неї; з) непостійні члени РБ мають обиратися у спосіб, вказаний п. 1 ст. 23 Статуту, але резолюцією ГА мають бути визначені мінімальні критерії участі відповідних держав у підтриманні міжнародного миру та безпеки та досягненні інших цілей ООН, а також внесено положення про те, що одночасно непостійними членами РБ не можуть бути більше п'яти держав від одного континенту, але не менше хоча б двох від Європи, Південної Америки, Північної Америки, Азії, Африки, Австралії та Океанії (у широкому тлумаченні тихоокеанського регіону), оскільки, як вбачається саме принцип континентального розподілу непостійних місць в РБ є найбільш справедливим, юридично обґрунтованим та рівним для всіх держав-членів ООН варіантом «справедливого географічного розподілу», про який абстрактно йдеться у п. 1 ст. 23; з) періодичний огляд складу постійних членів РБ є доцільним за тією самою процедурою, що й обрання нових членів РБ, але має стосуватися всіх постійних членів та проводитися щонайменше кожні 50 років; к) термін повноважень непостійних членів РБ варто збільшити з двох років до п'яти.

Таким чином, пошук оптимальної моделі модернізації РБ ООН дає змогу зробити загальний висновок про те, що необхідною умовою досягнення поставлених завдань щодо реформування вказаного органу та міжнародної організації в цілому є адаптація інституційного механізму ООН до принципово нових загроз та викликів шляхом внесення змін і доповнень до Статуту, що мають на меті підвищення ефективності такої діяльності через посилення її головних органів, в першу чергу – РБ як органу спеціальної компетенції у вказаній сфері, а також адаптації міжнародного права, перш за все – положень Статуту ООН, до сучасних фактичних умов.

Городовенко А.В.,

студент 2 курсу

спеціальності «Правоведение»

Мариупольського державного університета

ТОРГОВЛЯ ЛЮДЬМИ: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ

Свобода человека является одной из главных ценностей современного цивилизованного общества, а обеспечение неприкосновенности свободы личности - одной из главных функций государства.

Торговля людьми стала самой быстроразвивающейся и очень прибыльной деятельностью для транснациональной организованной преступности. Статистические данные неопровержимо указывают на тенденцию возрастания торговли людьми во многих других государствах мира. ООН дает нам данные статистики, в которых сказано, что сейчас в мире в рабстве находится, примерно, 27 миллионов людей, и это количество растёт.

Основными странами-поставщиками торговли людьми являются: Таиланд, Китай, Нигерия, Албания, Болгария, Беларусь, Молдова и Украина. Для Украины данная проблема появилась в конце XX ст., в частности, после распада СССР. Совокупность социально-экономических условий, специфика географического положения и истинный "хаос" на украинских границах привели к тому, что Украина превратилась в страну-донора и страну-транзит "живого товара". Особенно угрожающих форм приобрела торговля женщинами и детьми. В Украине, по оценкам, начиная с 1991 года, до 0,5 млн. украинских женщин были проданы за границу, (80% всех безработных в Украине составляют женщины). По данным опроса, проведенным организацией «Ла Страда Украина», в 2001-2003 г.г. из 106 украинских женщин 3% были несовершеннолетними.

Уголовный кодекс Украины от 5 апреля 2001 года дает определение понятия торговли людьми путем перечисления действий, которые входят в его состав. Так, согласно статье 149 УК под торговлей людьми подразумевается:

1) продажа или другая платная передача человека. Продажа - это договор (соглашение), согласно которому один человек (продавец) передает, в данном случае – человека, в фактическую незаконную собственность другого лица (покупателя), а последняя обязуется уплатить за него определенную денежную сумму, предусмотренную соглашением сторон;

2) незаконное перемещение через государственную границу Украины для дальнейшей продажи или передачи другому лицу. К таким соглашениям можно отнести те соглашения, вследствие которых человек передается другому лицу бесплатно (дарение, безвозмездная эксплуатация). Для этой формы торговли человека обязательной есть цель: дальнейшая продажа или другая передача другому лицу. Причем виновный должен осознавать, что человек передается им другому лицу именно с такой целью.

Торговлю людьми, независимо от цели, можно разделить на: торговлю женщинами и детьми с целью использования их в сексуальных целях (для производства порнографических материалов или для занятия проституцией), втягивание в преступную деятельность, привлечение в долговую кабалу, усыновление (удочерение) в коммерческих целях, использование в вооруженных конфликтах, эксплуатацию в работе.

Анализ деятельности современных работорговцев и существующей ситуации на рынке "живого товара" свидетельствует о том, что основной и первоочередной причиной торговли людьми является неравномерность социально-экономического развития отдельных регионов мира. Это привело к тому, что все страны мира можно разделить на две части. Первую - страны-доноры - государства, граждане которых становятся жертвами торговли людьми. Как правило, это страны со слабо развитой экономикой и низким уровнем социальной защищенности населения. Вторая часть - это страны- реципиенты (государства, на территорию которых ввозится "живой товар"), к которым принадлежат страны с высоким социально-экономическим уровнем развития.

Рассматривая механизм осуществления торговли людьми, необходимо выделить и понятие "страна-транзит". Это государство, через территорию которой "живой товар" переправляют в страну-реципиент. Преимущественно в качестве стран-транзитов используются государства с высоким уровнем коррупции и относительной "прозрачностью" границ.

Украина сегодня является страной-донором и страной-транзитом.

Рост безработицы, неуклонное и стремительное снижения жизненного уровня населения, выход страны на мировой рынок обмена товаров и услуг создали благоприятные условия для распространения торговли людьми и в Украине. Кроме вышеуказанных причин важную роль в этом играла специфика географического положения Украины и "прозрачность" ее границ. Все это в совокупности привело к тому, что Украина оказалась перекрестком мировых путей транспортировки жертв торговли людьми.

Исследование, проведенные Международной организацией, установили несколько ключевых маршрутов транспортировки "живого товара". Целесообразно привести те маршруты, в которых фигурирует Украина:

1) Балтийский маршрут через Литву пользуется самой большой популярностью среди работорговцев. Из Белоруссии, Российской Федерации и Украины через польско-литовскую границу (которая пересекается легко, в сравнении с другими границами) рабы попадают в Германию, Скандинавию, США, некоторые же остаются "работать" в Польше;

2) Грузинский транзитный маршрут. Из Украины женщины и дети перевозятся в Тбилиси (Грузия), а оттуда - в Турцию, Грецию и средиземноморские страны;

3) Маршрут, в котором Украина фигурирует как страна-донор и страна-транзит. Из России, Белоруссии, Молдавии детей привозят в Киев с подделанными документами. Как правило, формируется "туристическая группа" под надзором нескольких взрослых. Из Киева через город Любляна (Словения) дети попадают в город Триест (Италия), а оттуда - в Милан (Италия). На отрезке пути Любляна - Триест детей распределяют на маленькие группы без надзора взрослых и без документов. В Триесте таких детей "подбирают" или же благотворительные организации (такие как "Каритас") и полиция, или же работорговцы, которые заранее ждут прибытие будущего "живого товара".

В Украине существуют множество организаций, которые противодействуют торговле людьми. С 1998 г. начала свою работу программа Международная организация по миграции в Украине, которая противодействует торговле людьми. За десятилетний период данная организация предоставила помощь свыше 5000 жертвам торговли людьми.

Торговля людьми – третий по прибыльности после торговли оружием и наркотиками вид преступной деятельности. По оценкам ООН, исключительно на торговле людьми, организованные преступные группировки зарабатывают 3,5 млрд. долларов каждый год.

Согласно информации Мариупольского городского центра социальных служб для семьи, детей и молодежи Мариупольского городского совета с октября 2010 года в Мариуполе проходит апробация национального механизма перенаправления пострадавших от торговли людьми, координатором которой выступает вышеуказанный орган.

По расчетным данным в Мариуполе проживает около 14 тысяч пострадавших от торговли людьми. Эти люди не знают, куда обратиться за помощью, не чувствуют поддержки и, как следствие, зачастую повторно попадают в сети работоторговцев. В рамках апробации проходит информационная кампания, благодаря которой в центры социальных служб для семьи, детей и молодежи уже обратилось 3 человека, пострадавших от торговцев людьми. Им была предоставлена юридическая, медицинская, денежная, гуманитарная и др. помощь.

Я считаю, что необходимо создать в каждом регионе Украины единый центр, на примере города Мариуполь, который будет предоставлять помощь пострадавшим и предотвращать граждан от попадания в такую ситуацию. Для этого центр должен быть уполномочен: предоставлять помощь пострадавшим от данного правонарушения с момента получения просьбы о помощи; просвещать родителей и молодежь о правах ребенка, которые обучаются за границей; осуществлять проверку зарубежных работодателей и с помощью СМИ объяснять населению о возможных последствиях заключения браков с иностранными гражданами; проводить социально-рекламные и психологические меры; также необходимо создать единую «горячую линию» по телефону по вопросам предоставления социальной помощи пострадавшим от торговли людьми. Также, необходимо уполномоченным органам усовершенствовать мероприятия: паспортно-визового, пограничного и таможенного контроля; по выявлению и учету лиц, пересекающих или пытающихся пересечь государственную границу без документов на въезд/выезд или с документами, принадлежащими другим лицам, торговцам людьми или жертвам такой торговли; по развитию и совершенствованию системы мер по предотвращению правонарушений, связанных с торговлей людьми; повысить квалификацию кадров уполномоченных органов государственной власти, осуществляющих предотвращение торговли людьми; модернизировать специальные службы, правоохранительные органы, организации иностранных государств для эффективного решения возложенных задач по противодействию торговли людьми; внести изменения в договоры между Украиной и другими странами в области борьбы с этим преступлением.

Гоша І.О.,
старший викладач
кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Мариупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З РАДОЮ ЄВРОПИ ТА ЄВРОСОЮЗОМ

Важливим для правової системи України на нинішньому етапі її розвитку є формування конституційно-правового механізму взаємодії правової системи нашої держави з правовими системами Ради Європи та Євросоюзу, який фіксував би конституційно-правові засоби, що забезпечують узгодження міжнародного та національного права. Конституція України визнає міжнародні договори складовою частиною національної системи законодавства. Проте відсутність чітких положень про пріоритет норм і принципів міжнародного права, неузгодженість положень щодо співвідношення міжнародного та національного права в чинній системі законодавства породжує юридичні колізії, знижує ефективність правозастосування. Так, неузгоджені положення II розділу та ст. 9 Конституції України; низка законопроектів не містить положень стосовно основних

принципів взаємодії правових систем Ради Європи, Євросоюзу та України, які не включено й у Конституцію України.

Правовий механізм взаємодії Ради Європи та України мав би передбачати такі правові засоби, зокрема процедури: 1) основні принципи такої взаємодії, що засновані на положенні про пріоритет загальнодержавних принципів і норм міжнародного права: верховенства права Ради Європи в разі виникнення колізій; взаємопов'язаності та взаємодоповнюваності права Ради Європи та України; співробітництва, добросовісного виконання зобов'язань перед Радою Європи, захисту прав людини; 2) визначення та законодавче закріплення автономних сфер регулювання; зокрема сфера правового регулювання Ради Європи визначається її цілями, а України – завданнями української держави. При цьому міжнародні договори, що є частиною національного законодавства, мають пряму дію, а в разі колізій – пріоритет щодо інших джерел права; 3) визначення правових засобів взаємодії правових систем Ради Європи та України (конвенцій, рекомендацій, резолюцій), створення нормативно-правової бази щодо впровадження правових актів Ради Європи, створення механізму реалізації їхніх положень у юридичній практиці України; 4) узгодження змісту джерел права з правовими стандартами Ради Європи (зокрема створення загальнодержавної програми, яка передбачала б характеристику та комплексну оцінку всього нормативного масиву Ради Європи, визначення пріоритетів приєднання з позицій національних інтересів та можливостей України). Складовою частиною механізму взаємодії Ради Європи та України має бути колізійно-правовий механізм, що складається із засобів запобігання та подолання колізій.

Запобігання юридичним колізіям мало б досягатися завдяки таким правовим засобам, зокрема процедурам: 1) визнанням Україною основних принципів права Ради Європи та їх упровадженням у національну систему джерел права; 2) визначенням правових стандартів Ради Європи та критеріїв співвідношення з ними нормативно-правових приписів, що містяться в національній системі джерел права; 3) врахуванням загальних і специфічних вимог під час входження нормативних приписів джерел права Ради Європи в правову систему України; 4) визначенням випадків, коли під час впровадження норм права Ради Європи є потреба у створенні спеціальних актів; 5) фіксацією положень про взаємодію права Ради Європи та України в Конституції та законах; 6) врахуванням міжнародних зобов'язань України в законопроектній діяльності; 7) прогнозуванням потенційних колізій і заходів щодо їх запобігання; 8) врахуванням правил щодо конкуруючих норм.

Подолання юридичних колізій сприяє участь України в діяльності Ради Європи; гармонізація законодавства з нормативними положеннями джерел права Ради Європи; дотримання всіх процедур щодо дії міжнародних договорів та їх упровадження в національну правову систему; виявлення особливостей джерел права Ради Європи; використання порівняльно-правових засобів дослідження правових систем Ради Європи та України й виявлення спільного правового поля їх взаємодії; систематичність дій у цій сфері; наявність фахівців, які мають навички в цій сфері діяльності.

Правовий механізм взаємодії правових систем Євросоюзу та України повинен передбачати такі правові засоби, зокрема процедури: 1) визначення основних принципів такої взаємодії: верховенства та прямої дії права Співтовариств; впровадження норм права Співтовариств та юрисдикційної їх захищеності судовими інстанціями Євросоюзу та держав-учасниць; 2) визначення автономних сфер регулювання: у Євросоюзі це сфери зовнішньої політики та безпеки, а також юстиції та внутрішніх справ; сфера самостійного регулювання у правовій системі України буде звужуватися за рахунок розширення спільної сфери регулювання (інтеграційних відносин); важливим є виявлення пріоритетних напрямів адаптації законодавства України до нормативно-правових приписів Євросоюзу; 3) визначення правових засобів і способів взаємодії: гармонізації та уніфікації законодавства; 4) узгодження норм права Євросоюзу та України: створення переліку нормативних актів, які потребують внесення змін згідно з нормативними приписами джерел права ЄС; узгодження понять і термінів національного права та права ЄС; підготовка проектів узгоджувальних законів щодо права ЄС; підготовка юристів-спеціалістів зі знанням права Євросоюзу; запровадження експертизи проектів нормативно-правових актів на відповідність праву ЄС.

Складовою частиною правового механізму взаємодії Євросоюзу та України є колізійно-правовий механізм. Він базується на необхідності визнання основних принципів права ЄС, гармонізації та уніфікації нормативно-правових приписів, впровадженні їх у національну систему джерел права, забезпеченості та захищеності їх Судом Співтовариств. Реформування правової системи України на підставі цих засад, створення чи уповноваження органів держави на виконання

інтеграційних завдань, зближення нормативно-правових масивів Євросоюзу та України – все це сприяє запобіганню юридичним колізіям.

Для ефективності правового механізму взаємодії Ради Європи, Євросоюзу та України важливим є формування системи правових засобів і заходів, які забезпечували б інтеграційні процеси на кожній зі стадій відповідними способами. Така система заходів має включати: 1) порівняльно-правове дослідження правових систем Євросоюзу, Ради Європи та України, виявлення їх особливостей; 2) визначення оптимальних форм здійснення гармонізації та уніфікації і відповідних засобів їх здійснення; 3) визначення видів та рівнів гармонізації й уніфікації та сфер і меж їх застосування; 4) виявлення умов здійснення цих процедур; 5) створення відповідних колізійних механізмів; 6) узгодження термінології; створення словників термінів і понять.

Необхідною умовою належного функціонування правового механізму взаємодії правових систем Ради Європи, Євросоюзу та України є фіксація основних його положень у Конституції та спеціальних законах України, визначення в них співвідношення міжнародного універсального права, права Ради Європи, Євросоюзу та України. Реалізація цих засобів буде ефективніша за умови їх внесення до системи основних вихідних засад Єдиної концепції реформування правової системи України. Така концепція має охопити інституційну (законодавчі, виконавчі, судові, контрольно-наглядові органи), функційну та нормативну частини правової системи України загалом.

Гриценко О.А.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ У СФЕРІ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Свобода об'єднань належить до основних прав людини, закріплених в міжнародних документах. Одним із шляхів реалізації цієї свободи є можливість створювати та брати участь в діяльності неурядових організацій – ключових елементах розвинутого громадянського суспільства. Діяльність неурядових організацій полягає не лише в задоволенні потреб суспільства, але й створює можливість кожній людині контролювати та впливати на процеси, що відбуваються в державі. До того ж наявність розвинутої мережі добровільних громадянських інститутів, що включають неурядові організації, є показником та основою сучасного демократичного суспільства.

На сучасному етапі кількість неурядових організацій в країнах Східної Європи швидко зростає. Такі країни, як Україна і Польща, що мали спільне соціалістичне минуле, наприкінці минулого століття стали на шлях побудови демократичного суспільства та інтеграції у європейські структури. Польща, на сьогодні, вже пройшла період структурних реформ, що були пов'язані зі вступом до ЄС. Ці реформи включали в себе також і адаптацію польського права до права ЄС, в тому числі й законодавства у сфері неурядових організацій. Отже, в даній статті прикладі Польщі та України будуть проаналізовані особливості і відмінності законодавства цих двох країн в сфері неурядових організацій.

Основними документами, що на сьогодні регулюють діяльність неурядових організацій в Україні є Конституція України, Закон України «Про об'єднання громадян», Закон України "Про молодіжні та дитячі громадські організації», Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» від 16 вересня 1997 року. В Польщі також, на вищому рівні, тобто в Конституції, гарантується право на об'єднання. Існують також закони й постанови, що формують корпус законодавства, якому підкоряється неурядовий сектор. Це Закони Республіки Польща «Про суспільно корисну діяльність і волонтерство», «Про суспільні об'єднання» та «Про фонди».

В українському законодавстві термінологія для визначення організацій «третього сектору» є досить різноманітною: об'єднання громадян, невідприємницькі організації, некомерційні організації, неприбуткові організації тощо. Подібна ситуація була в Польщі до 2003 року, коли, водночас із прийняттям Закону від 24 квітня 2003 року «Про діяльність суспільного блага та волонтерів», з'явилося юридичне визначення неурядових організацій. Відповідно до цього закону, "неурядовими організаціями є юридичні особи або одиниці, що не мають статусу юридичної особи, котрі не є одиницями сектору фінансів в розумінні законодавства про публічні фінанси і не діють з метою

отримання прибутку, створені на основі закону, в тому числі фундації та товариства з врахуванням винятків, зазначених в п.4"2 (відповідно до п.4 неурядовими організаціями не визнаються політичні партії, профспілки та організації роботодавців, органи самоврядування професійних груп, фонди, єдиним засновником яких є держава)[4]. Вже у визначенні неурядової організації за Польським законодавством бачимо першу головну відмінність із законодавством України. Відмінність полягає в тому, що за українським законодавством неурядова організація має бути юридичною особою, (адже такого статусу вона набуває через реєстрацію та легалізацію) інакше її діяльність є протизаконною[1]. Неурядовою організацією в Польщі може бути також, організація, котра не є юридичною особою – це, наприклад, звичайні товариства.

Що стосується типів громадських об'єднань в Україні і Польщі, то Закон України «Про об'єднання громадян» на рівні з громадськими організаціями, до об'єднань громадян відносить також політичні партії [1]. В Польщі ж існує два основних види неурядових організацій - товариства та фундації. Основна відмінність між ними полягає в тому, що товариства є формою об'єднання осіб для спільного досягнення певної мети. Це може бути як загальносуспільна мета, так і партикулярна (в такому випадку товариство має служити лише його членам). В той же час при створенні фундації, що створюється для досягнення суспільно чи економічно корисних цілей, найважливішим є капітал. Серед цілей, для реалізації яких може бути створена фундація, виділяють, зокрема, такі, як: охорона здоров'я, розвиток економіки та науки, освіти і виховання, культура і мистецтво, опіка і суспільна допомога, охорона середовища і культурної спадщини. Це закріплено в Законі «Про фундації»[5]. Цьому польському закону частково відповідає Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» від 16 вересня 1997 року. Відповідно до ст. 6 цього закону, організаційно-правовими формами благодійних організацій в Україні є: членська благодійна організація; благодійний фонд, установа, фундації, місії, ліги тощо). Подібно, як і в Польщі, засновниками благодійної організації в Україні можуть бути громадяни держави, громадяни інших держав, особи без громадянства, а також юридичні особи [3]. Основні ж відмінності між польським та українським законодавством про благодійні організації полягають в окресленні питань щодо майна благодійної організації, членства в ній, а також порядку ліквідації.

Однак, незважаючи на деякі очевидні плюси польського законодавства, (як то існування спрощених видів неурядових організацій, які не є юридичними особами) українське законодавство, натомість, встановлює більш сприятливі умови для створення та реєстрації громадських організацій. Зокрема, за українським законодавством, засновниками громадської організації можуть бути не менш як троє фізичних осіб, незалежно від того, як буде легалізуватись організація – шляхом реєстрації чи шляхом повідомлення. Окрім того, засновниками громадських організацій в Україні можуть бути громадяни України, громадяни інших держав, особи без громадянства, причому законом не передбачена необхідність для двох останніх категорій постійно проживати на території України. Мінімальний вік, з якого особа може бути членом громадської організації складає 14 років, в той час, як в Польщі є вимога досягнення 16-річного віку [6].

Українське законодавство передбачає, що громадські організації можуть не мати фіксованого індивідуального членства, а у діяльності громадських організацій у випадках, передбачених їх статутами, можуть брати участь колективні члени. Натомість в Польщі фіксоване індивідуальне членство є обов'язковим, оскільки якщо кількість членів товариства становить менше, ніж 15 осіб, товариство автоматично припиняє свою діяльність. Колективного членства в товариствах не передбачено, однак юридичні особи можуть виступати "підтримуючим" членом товариства. Тобто як українське, так і польське законодавство суперечить фундаментальним принципам статусу неурядових організацій в Європі, котрі передбачають право не лише фізичної особи (осіб) бути засновником і учасником (членом) неурядової організації, а й наділяють цим правом будь-яку юридичну особу [5].

Що стосується питання фінансування діяльності громадських організацій, створених ними центрів чи світлиць великим плюсом є те, що кожен платник податку в Польщі кожного місяця може направляти 1% від суми свого податку на рахунок громадської організації. Таку процедуру непогано було б запозичити і запровадити в Україні - надати право фізичній особі, платнику податку, певну частину податку з доходу перераховувати одній з неурядових організацій. В такому випадку робота неурядових організацій по наданню соціальних послуг буде більш ефективною, прогнозована і послідовна.

Таким чином на основі аналізу українського та польського законодавства, можна зробити висновок, що, зокрема, Україні варто прийняти закон, в якому б чітко визначався термін «неурядові організації», було описано види неурядових організацій, що діють в Україні. Цей закон також має регулювати діяльність неурядових організацій, окремо від політичних партій. Що ж стосується відносно простих та сприятливих умов заснування та реєстрації громадських організацій – то це можна розглядати, як плюс так і мінус українського законодавства. Така доступність щодо заснування організацій може призвести до реєстрації безлічі неурядових організацій, що фактично є недовірливими, неефективними.

Використана література:

1. Закон України «Про об'єднання громадян» [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2460-12>. — Назва з екрану.
2. Закон України "Про молодіжні та дитячі громадські організації» [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=281-14>. — Назва з екрану.
3. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.ngo.if.ua/themes/ngo/material.asp?folder=1886&matID=1873>. — Назва з екрану.
4. Закон Республіки Польща «Про суспільно корисну діяльність і волонтерство» [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.lawngo.net/index.php?itemid=129>. — Назва з екрану.
5. Грабовська О. Неурядові організації в Польщі і в Україні: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.rada.lviv.ua/articles/print/2008/06/24/725.html>. — Назва з екрану.
6. Заржицький О. Польські неурядові організації. Величезна кількість не зменшує якість [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://dk.stop-street.org.ua/?lang=ru&page=public&show=126>. — Назва з екрану.

Гузик А.В.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВА ОСНОВА РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КАНАДОЮ У 1991 – 2009 РР.

Сьогодні Канада є однією з найбільших держав, політика якої впливає на формування сучасної системи міжнародних відносин. Проводячи багатовекторну зовнішню політику Канада певною мірою приділяє увагу стосункам із Україною.

Відносини України з Канадою мають стратегічний характер. Активне співробітництво двох держав охоплює всі галузі – від політичного до гуманітарного. Багато в чому це співробітництво було обумовлене наявністю правової бази. У цілому з 1991 р. здійснено 60 спільних українсько-канадських проектів, з яких 14 - з питань сприяння переходу до ринкової економіки, 20 - у сфері демократизації та розвитку управління, 17 - регіональні і 8 - з питань ядерної безпеки.

Вважаємо, що серед найголовніших була Спільна Декларація про особливе партнерство між Україною і Канадою, один з основоположних документів українсько-канадських відносин, урочисто підписана 31 березня 1994 р. в Києві під час офіційного візиту в Україну Міністра закордонних справ Канади А. Уеллета. Із цього часу двосторонні відносини отримали новий імпульс [1].

Загалом, політичне співробітництво між двома країнами можна умовно розділити на три етапи. Перший – від 24 серпня по 1 грудня 1991 р., коли особливо активно була позиція української діаспори. Другий – від грудня 1991 р. до кінця 1993 р. – є найбільш продуктивним щодо активності політичних контактів, саме тоді було підписано спільну програму «Партнерство в прогресі», а високий ступінь політичної активності зумовлювався формуванням дипломатичних і державних структур, які й забезпечували взаємозв'язок двох країн. Україна була вимушена витримувати подвійне навантаження – налагоджувати й міждержавні механізми, і міжнародні зв'язки. Із квітня 1992 року діє Посольство Канади в Україні, у листопаді 1992 року було відкрито Посольство України в Канаді, а пізніше – Генеральне консульство України в Торонто (березень 1993 року). Третій –

почався в 1993 р. Його характерна риса – переміщення ділової активності з дипломатично-державного рівня на рівень виконавців підписаних програм і угод. Програми, запропоновані канадським урядом, по-перше, були спрямовані на вдосконалення системи управління, сприяння демократичному розвитку, утвердження політичного плюралізму, приведення української законодавчої системи у відповідність з міжнародними стандартами; по-друге, повинні були сприяти переходу молодій незалежній українській державі до ринкової економіки; по-третє, передбачати полегшення торгових та інвестиційних зв'язків з Україною; по-четверте, вміщувати заходи зі зростання її ядерної безпеки; по-п'яте, гарантувати захист глобальних канадських інтересів. Одразу ж після того в 1994 р. на зустрічі держав «Великої сімки» у Вінніпезі (Канада) обговорювалися питання забезпечення таких реформ в Україні та була висловлена підтримка прозахідному напрямку розвитку України.

Особливу роль у розвитку двосторонніх відносин відіграє Угода про дружбу і співробітництво між Україною і Канадою, підписана Президентом України Л.Д. Кучмою та Прем'єр-міністром Канади Ж. Кретьєном у Отаві 24 листопада 1994 р. у ході державного візиту Президента України до Канади. Сторони взяли на себе зобов'язання сприяти співробітництву на всіх рівнях, як на офіційному, так і на приватному, з метою подальшого розвитку та зміцнення двосторонніх зв'язків [1].

Зустрічі, які відбулись у 2001 р. були продовженням тієї динаміки контактів, яка сформувалась у 90-ті рр. Слід ще раз акцентувати увагу на тому, що взаємодія у економічній, інвестиційній сфері між двома країнами була пов'язана з успіхами, досягнутими у політичних відносинах.

Визначним документом в історії розвитку двосторонніх відносин стала Декларація про економічне співробітництво між Україною і Канадою, підписана в Києві 7 липня 1992 року Міністром зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України А. Воронковим та Міністром промисловості, науки і технологій, Міністром міжнародної торгівлі Канади М. Вільсоном під час візиту в Україну канадської урядової делегації, у результаті чого до багатьох українських товарів почали застосовувати пільгові тарифи. Крім того, канадський уряд надав Україні кредит у розмірі 50 млн дол., ставши таким чином першою державою, що пробрала фінансову блокаду нашої країни у той час, коли переважна більшість грошових ресурсів, які виділялися світовими фінансовими інститутами, обходила українську економіку [2; 55].

Загалом, під час візиту до України Прем'єр-міністра Канади і делегації з 150 канадських бізнесменів між підприємствами двох країн були підписані 18 комерційних угод на загальну суму 163 млн дол.

Особливе місце у світлі гуманітарного напрямку співробітництва завжди займали питання ядерної безпеки, екології, охорони природного середовища. 20 грудня 1995 року в Оттаві була підписана Міністром охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України Ю.І. Костенком і Віцепрем'єр-міністром, Міністром охорони навколишнього середовища Канади Ш. Коппс Адміністративна домовленість між Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України і Контрольною радою з атомною енергією Канади згідно з Угодою між Урядом України і Урядом Канади про співробітництво в мирному використанні ядерної енергії, це створило необхідну основу для плідного співробітництва у цій сфері [3; 177].

Правову основу мають під собою також галузі охорони здоров'я, військового співробітництва та співпраці в сфері юрисдикції. Це такі, як: Протокол про взаєморозуміння між Верховним Судом України, Радою суддів України і Державною судовою адміністрацією України та Офісом Уповноваженого з федеральних судових справ Канади (підписаний в м. Києві 9 листопада 2006 Головою Верховного суду В.Онопенком, В.о. Голови Ради Суддів України С. Міщенком, В.о. Голови Державної судової адміністрації України О. Гашицьким та Уповноваженим з питань федеральних судових справ Канади Дейвидом Гордо), Угода між Урядом України і Урядом Канади про військові відносини (підписана в Оттаві 24 жовтня 1994 року Віце-прем'єр-міністром, Міністром оборони України В. М. Шмаровим та Міністром національної оборони Канади Д. Колленеттом під час державного візиту Президента України Л. Д. Кучми до Канади), Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Міністерством національної оборони Канади в галузі двосторонніх військових стосунків (підписаний в Оттаві 24 жовтня 1994 року) та ін. [1].

Ще одним важливим напрямом наших зв'язків з Канадою є розвиток регіонального співробітництва. Зокрема, підтриманню зв'язків з українською громадою Канади, яка, за даними останнього перепису населення, проведеного у 2006 р., становить 1 млн. 209 тис. 085 осіб (3,87% від загального населення країни) та за розміром є сьомою національною меншиною Канади. Як приклад можна навести угоду про регіональне співробітництво між провінцією Онтаріо та

Ивано-Франківською областю, підписану 1996 р. Провінції домовились про встановлення прямих зв'язків, про обмін сучасними технологіями, про співробітництво у багатьох сферах. Угода розрахована на 10 років [4; 1]. У цьому відношенні прикладом також може слугувати провінція Саскачеван, до 10 % населення якої складають українці. Із провінцією Україна підписала Меморандум про співробітництво, Меморандум про наміри зі співробітництва в енергетичному секторі, Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством аграрної політики України та Урядом провінції Саскачеван [5; 20].

За підрахунками найбільша кількість чинних документів з приводу українсько-канадських відносин була затверджена саме в економічному напрямку – близько 30 позицій на міждержавному рівні. Станом на квітень 2009 р. двостороння договірно-правова база українсько-канадських торговельно-економічних відносин є фактично повністю сформованою – укладені та діють: угоди про торговельні та комерційні відносини; угоди про сприяння та захист інвестицій; угоди про економічне співробітництво; конвенція про уникнення подвійного оподаткування та попередження ухилень від сплати податків стосовно доходів і майна. Координатором сприяння політичним і економічним реформам в українському суспільстві, а також демократичним перетворенням і переходу до ринкової економіки є відділ Центральної і Східної Європи Канадського агентства міжнародного розвитку.

Розвиток усіх цих напрямів співробітництва та довготривалих контактів став можливим у тому числі завдяки політичному діалогу між країнами, що має під собою діючу правову базу. Канада однією з перших країн «Великої сімки» почала розвивати політичне спілкування з Україною та сприяла її утвердженню як рівноправного учасника міжнародної спільноти. Особливо активно становлення цих відносин проходило у 90-ті рр., а починаючи з 2001 р. вони ще більш розширилися та отримали нове наповнення. Спираючись на традиції дружніх відносин та взаєморозуміння, які склались між країнами, існуючу практику взаємних консультацій і співробітництва у міжнародних організаціях, вважаємо, що Україна справедливо може розраховувати на подальше поглиблення взаємодії з Канадою.

Використана література:

1. Договірно-правова база українсько-канадських відносин (станом на квітень 2009 р.) [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/?country=can
2. Саламатін Р.О. Політичне співробітництво України з Канадою у 90-ті рр. XX ст.// Наука. Релігія. Суспільство. – 2006. - № 2. – С. 51-57.
3. Чеколенко Л.Д. Зовнішня політика України: Підр./ Л.Д. Чеколенко.- К.: Либідь, 2006.- С.176 – 180.
4. Угода про регіональне співробітництво між провінцією Оїтаріо (Канада) та Івано-Франківською областю (Україна) 1996 р.// Поточний архів Управління торгово-економічних зв'язків з країнами Америки Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції. – С.1.
5. Аппатов С. Горбатюк Н. Океан - не перепона. Формування українсько-канадських відносин і роль у цьому української діаспори// Політика і час. - 1998.- № 10.- С.19 - 21.

Добродий А.Е.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Мариупольського державного університета

ПРАВОВОЙ СТАТУС ТНК В СОВРЕМЕННОМ МИРОВОМ СООБЩЕСТВЕ

Процесс современной глобализации ставит перед международным правом все новые и новые задачи, требующие детального рассмотрения и решения. В последнее время субъекты мирового торгового процесса, хорошо известные всем транснациональные компании, претендуют на весомую роль как в экономике, так и в системе международных отношений в целом.

Могут ли ТНК на современном этапе быть признанными полноценными акторами международного публичного права? На этот счет существует ряд противоречивых мнений.

Начнем с того, что в проекте Кодекса поведения ТНК, разрабатывавшегося в ООН в течение нескольких десятилетий, ТНК определяется как «предприятие, будь то государственное, частное или смешанное, имеющее отделения в двух или более странах, независимо от юридической формы и области деятельности этих отделений, которое функционирует в соответствии с определенной

системой принятия решений, позволяющей проводить согласованную политику и общую стратегию через один или более центр» [1].

В западной доктрине международного публичного права даже выдвигается концепция квазимеждународного права или права международных компаний (Б. Ченг, Х Кок, У.Магнус, П. Винклер фон Маренфельс), которое создается транснациональными компаниями и осуществляется с помощью механизма ими же созданного. Под квазимеждународным правом при этом понимают систему соглашений, заключаемых субъектами международного публичного права с частными образованиями (такими как ТНК), причем эти соглашения находятся вне юрисдикции международного публичного и национального права. Сторонники данной концепции утверждают, что ТНК не контролируются какой - либо из существующих правовых систем. Иными словами ТНК стоят вне и над правом. Между тем как свидетельствует опыт, деятельность ТНК может и должна регулироваться национальным и международным правом. В частности ст. 2 Хартии экономических прав и обязанностей государств от 17 декабря 1974 г. прямо закрепляет за государством право регулировать деятельность ТНК в рамках своей юрисдикции.

Говоря в целом, существует проблема деятельности ТНК, заключается в недостаточной регламентации поведения такого рода компаний на мировой экономической арене. Да, имеются такие документы как резолюция Генеральной Ассамблеи «О мерах против коррупции, практикуемой транснациональными корпорациями и другими корпорациями, их посредниками и причастными к делу сторонами», конвенция по борьбе с подкупом иностранных должностных лиц при совершении международных деловых операций» (ОЭСР), трехсторонняя Декларация Международной организации труда (МОТ) о принципах, касающихся многонациональных предприятий и социальной политики, затрагивающих деятельность таких предприятий и ее последствия в социальном плане, 1977г., [2]. Характер этих документов достаточно ясно свидетельствует о том, что, к сожалению, в данный момент у мирового сообщества нет реальных рычагов ограничения деятельности ТНК.

При этом эксперты все чаще выделяют несколько уровней регулирования деятельности ТНК, взаимодействие на которых могло бы принести положительные результаты. А именно:

1. Внутригосударственное регулирование.

Оно предполагает подчинение деятельности филиалов и дочерних предприятий ТНК национальному законодательству принимающей страны. В большинстве случаев, это инвестиционное законодательство, направленное на определение правового статуса иностранного вкладчика: физического или юридического лица. Однако наиболее уязвимым моментом в одностороннем регулировании деятельности ТНК является то, что благодаря своей организационной структуре, она способна избежать контроля со стороны одного государства. Поэтому для регулирования деятельности ТНК национального законодательства принимающих государств явно недостаточно.

Здесь одновременно возникает и другая проблема: поскольку отделения ТНК реализуют политику главного предприятия, то необходимо учитывать влияние, которое оказывает законодательство страны их базирования. Страны базирования обычно регулируют поведение ТНК с помощью национального законодательства о корпорациях, не делая особого различия между ТНК и национальными корпорациями. При этом предпринимаются попытки распространить действие внутреннего законодательства на отделения национальной компании, находящиеся за границей. Наиболее типичным примером здесь являются США, где данная позиция нашла отражение в доктрине эффективной связи и теории транснационального права, которые применяются для обоснования правомерности действия национального права на территории других государств.

2. Двусторонние соглашения.

Здесь речь идет об международном обычае, который в значительной мере содействует развитию международного права в области экономического сотрудничества.

Практика показывает, что в настоящий момент наиболее распространенным способом регулирования деятельности ТНК является именно заключение договоров между принимающей страной и страной базирования.

3. Многосторонние соглашения.

В данном случае примером могут служить попытки правового регулирования деятельности ТНК в рамках СНГ, направленного на создание многонациональных компаний как важнейшего компонента интеграции и инвестиционной деятельности. Первым нормативно-правовым документом по созданию ТНК в рамках СНГ было "Соглашение о содействии в создании и развитии

производственных, коммерческих, кредитно-финансовых и смешанных объединений" от 15 апреля 1994 года, которое послужило основанием для принятия ряда документов о формировании ТНК между правительствами Белоруссии, Казахстана, Узбекистана, Кыргызстана, Таджикистана и России. В марте 1998 г. была подписана Конвенция о ТНК, которая констатирует правовые основы сотрудничества стран СНГ в области регулирования создания и деятельности ТНК.

Как видим, на сегодняшний день пока не создано единого механизма контроля над сферой глобального экономического сотрудничества. Если дискуссии между ведущими экспертами и дадут результат в виде разработки специальных правовых норм для ТНК, то их применение на практике будет все же зависеть от заинтересованности отдельных субъектов мирового сообщества

Использованная литература:

1. Шимаи М.О. Роль и влияние транснациональных корпораций в глобальных сдвигах в конце 20 столетия / М.О. Шимаи // Проблемы теории и практики управления. — 2006. — № 3. — С.5 — 7.
2. Лукашук И. И. Международное право. — Изд-во: Wolters Kluwer, 2005. — С.326.

Доценко С.О.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НЕОБХІДНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Початок ХХІ століття характеризується глобалізацією світових процесів, невід'ємною складовою яких є інтенсивне розвинення сучасних інформаційних технологій. В світі проходить стрімке формування інформаційного суспільства. Головною його особливістю є те, що стратегічним ресурсом стає інформація, яка здатна взаємодіяти не тільки з матеріальним, але й з духовним світом людини, яка здатна впливати на політику держави. Після вибору Україною шляху інтеграції до числа Європейських держав, які сьогодні активно розбудовують інформаційне суспільство, гостро постала проблема ефективного законодавчого врегулювання інформаційної безпеки. У сучасному світі інформація є найціннішим глобальним ресурсом. Інформація постійно ускладнюється, змінюється якісно, зростає кількість її джерел і споживачів. Водночас зростає уразливість сучасного інформаційного суспільства від недостовірної (а іноді й шкідливої) інформації, її несвоєчасного надходження, промислового шпигунства, комп'ютерної злочинності і та інші.

Конституція України, що стала гарантом побудови демократичної правової держави, не могла не врахувати загальносвітових тенденцій інформатизації суспільства. Тому ряд її статей (зокрема ст.17, 32, 34) визначають забезпечення інформаційної безпеки як одну з найважливіших функцій держави і мають стати основою розвитку інформаційного законодавства. Зростання загроз для інформації, спричинене лібералізацією суспільних та міждержавних відносин, застосуванням технічних засобів обробки інформації та засобів зв'язку іноземного виробництва, поширенням засобів несанкціонованого доступу до інформації та впливу на неї, визначає необхідність проведення робіт із розробки і впровадження нормативних документів системи технічного захисту інформації. На сьогодні правову основу становлять Концепція національної безпеки України, Закони України "Про інформацію", "Про державну таємницю", "Про захист інформації в автоматизованих системах", інші нормативно-правові акти, а також міжнародні договори України, що стосуються сфери інформаційних відносин.

Чинне законодавство України не відповідає сучасному рівню розвитку відносин в сфері інформації та не в змозі адекватно вирішувати проблеми, що виникають. Більшість чинних законів, спрямованих на врегулювання інформаційних відносин, були прийняті до набрання чинності Конституції, і навіть зі значними змінами та доповненнями непридатні для задоволення потреб сьогодення. Багатьом питанням взагалі не приділено уваги. Здебільшого вони або наводять терміни, або декларують певні положення без вказівок на шляхи їх реалізації. Результатом її ігнорування є неможливість застосування багатьох чинних законів для регулювання інформаційних відносин (так, без додаткових застережень неможливо застосовувати до інформації засоби захисту цивільних прав, хоча інформація і є об'єктом права власності). Зміни, що вносяться до існуючих законів, або законопроекти (вони розробляються за аналогічними принципами) не в змозі здійснити виправлення

своїм змістом недоліків існуючого законодавства в сфері інформації та уточнення його положень. Найбільш істотними є вади власне інформаційних законів (“Про інформацію”, “Про державну таємницю”, “Про науково-технічну інформацію”, “Про захист інформації в автоматизованих системах”), оскільки інші закони інформаційного характеру – ті, які мають за мету врегулювання окремих суспільних відносин, що виникають в інформаційній сфері або з приводу інформації – наприклад, закони України “Про друковані засоби масової інформації в Україні”, “Про телебачення та радіомовлення”, можуть функціонувати з незначними доповненнями, якщо існуватимуть ґрунтовні основні закони. Недбалим є використання понятійного апарату, що набуває особливого значення в контексті питань, пов’язаних з обмеженнями доступу до інформації, застосуванні інформаційних технологій та в сфері функціонування інформації певного змісту. Питання щодо обмежень або вилучень з прав суб’єктів інформаційних відносин мають бути врегульовані на законодавчому рівні, як того вимагає Конституція, оскільки прогалини з цього приводу можуть призвести до неконтрольованих обмежень прав зазначених суб’єктів і до виникнення загроз інформаційній безпеці. Інформаційна безпека забезпечує можливість здійснення інформаційних відносин та реалізації прав їх суб’єктів. Завданням законів, що покликані регулювати інформаційні відносини, слід визнати забезпечення інформаційної безпеки суспільства, та суб’єктів окремих суспільних відносин однак це чомусь не визначається в якості головної мети регулювання чинними законами, які не містять навіть визначення інформаційної безпеки.

Неможливо гарантувати інформаційний суверенітет держави при міжнародному інформаційному обміні, якщо існують невідповідності між категоріями інформації з обмеженим доступом в різних країнах. Чинні закони з питань інформації не приділяють уваги цим питанням, обмежуючись двома-трьома декларативними нормами з цього приводу. Заходи забезпечення безпеки інформації більш-менш врегульовані в Україні щодо Державної таємниці. Щодо інших категорій інформації, в чинних законах існують лише окремі декларативні норми, хоча зазначені закони і містять розділи під назвою “охорона інформації”. Закон “Про захист інформації в АС” майже не містить норм, придатних до практичного застосування. Невизначеною є позиція чинного законодавства щодо таємної інформації, яка не становить Державної таємниці, її захисту, особливостей відкритої інформації як об’єкту захисту, персональних даних, комерційної таємниці та іншої конфіденційної інформації, захисту інформації на певних матеріальних носіях тощо.

Інформація, згідно з законом “Про інформацію”, є об’єктом права власності, а з іншого боку, являє собою нематеріальний об’єкт, що зумовлює неможливість застосування форм охорони інтересів власника, розроблених речовим правом, у зв’язку з певними якостями інформації (неможливість її вилучення з обігу внаслідок копіювання і відбиття у свідомості споживача, збільшення вартості інформації за її тиражування та ін.). Суттєві прогалини законодавства наявні саме щодо захисту права власності на інформацію. Стаття 47 закону “Про інформацію”, що містить перелік порушень в галузі інформації, взагалі не передбачає складів правопорушень проти власності на інформацію. Інформація як об’єкт власності практично позбавлена й кримінально-правового захисту, окрім статей, що передбачають злочини, об’єктом яких є не відносини власності, а інші суспільні відносини, що охороняються правом.

На нашу думку, зазначене вище підлягає обов’язковому врахуванню під час законотворчої діяльності, що в подальшому сприятиме вдосконаленню інформаційного законодавства та відповідному забезпеченню державної інформаційної політики.

Іванова А.Є.,
Студентка 4 курсу
Спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

РОЛЬ ПРИНЦИПІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВІ

Політика підтримання міжнародного миру та безпеки, співробітництва держав на різних рівнях характеризується активними інтеграційними процесами, що превалюють у зовнішніх відносинах світових держав. Вона породжує тенденції об’єднання у різноманітного роду союзи з метою забезпечення своїх національних та регіональних інтересів в різних сферах суспільного життя. Ефективність створення та функціонування таких союзів проглядається у високих темпах економічного розвитку, у стабільності господарської ситуації, у вигідних позиціях в світовій торгівлі

суб'єктів, що беруть активну участь у міждержавних союзах. Провідне місце в системі регіональних союзів відіграє Європейський Союз, ефективне функціонування якого доводить доцільність створення такого роду співтовариства. Яскравим доказом зразкового втілення в життя ідеї «об'єднаної Європи» та концепції західноєвропейської інтеграції є вдале виконання завдань та поступове здійснення цілей, поставлених перед союзом. Продуктом, а одночасно і інструментом інтеграції, що розвернулася в Європі, є європейське право. Очевидність існування європейського права як новітнього явища підкреслюється багатьма науковцями та політиками. Європейське право стало невід'ємною складовою частиною сучасного загальносвітового правового потенціалу [1]. І хоча ще важко дати повну та остаточну характеристику всього того нового і значного, що внесено європейським правом в розвиток юридичної теорії та практики, без нього уявити собі право в цілому вже неможливо. Достатньо буде сказати, що в європейському праві успішно співіснують ідеї та норми континентального та загального права, принципи суверенітету і наднаціональності, взаємоузгодженість з міжнародним та з національним правом.

Термін «європейське право» використовується для позначення сукупності правових норм, що регулюють взаємовідносини, які складаються в рамках європейських інтеграційних об'єднань, в рамках Європейських співтовариств і Європейського Союзу.

Європейське право є окремим, особливим правом, яке має не тільки свої чіткі рамки, але й власну природу. Воно є новим правом, що суттєво відрізняється від традиційного міжнародного права. Той факт, що співтовариства, які зі своїм правом входять до Європейського Союзу, слугують його головною опорою, не змінює сутності справи: правове регулювання, що доповнює в рамках Європейського союзу право співтовариств, це право іншого характеру. Воно охоплює ділянки міждержавного співробітництва, що виходить за рамки співтовариств. Але найголовніша відмінність є в тому, що за своєю природою таким «додатковим правом» є міжнародне право [2]. Тобто підкреслюючи виняткову та унікальну сутність європейського права, потрібно звернути увагу на правову основу його виникнення - міжнародне право, оскільки перші європейські інтеграційні інститути та міжнародні європейські організації виникли на основі норм міжнародного права.

Європейське право має свої власні принципи як самостійна галузь права, яка бере своє походження від міжнародного публічного права. Тому основні принципи міжнародного права мають суттєве значення для функціонування і подальшого розвитку європейського права.

В міжнародному праві під основними принципами розуміються узагальнені норми, що виражають характерні ознаки, основний зміст міжнародного права, а також ті, що наділені найвищою юридичною силою. До сьогодні поняття принципів міжнародного права не має нормативного визначення. Існує лише доктринальне їхнє тлумачення. Про основні принципи звичайно пишуть і говорять як про «основоположні норми, котрі виражають провідні ідеї й якісні особливості» системи права, «його провідні положення».

Основні принципи міжнародного права містяться в Статуті ООН і мають обов'язкову юридичну силу для членів цієї Організації. Для інших суб'єктів міжнародного права ці принципи також є обов'язковими, оскільки вони набули характеру міжнародного звичаю.

Європейське право виступає як особлива самостійна правова система, що існує поряд з національними правовими системами і системою міжнародно-правовою. Як в будь-якій галузі права, в європейському праві існує інститут принципів права. Він складається з окремих принципів національних правових систем, принципів міжнародного права та зі своїх власних, притаманних лише європейському праву.

Взаємодія європейського права і національного права здійснюється на базі принципів, закріплених в статутних договорах і розвинутих, інтерпретованих й доповнених актами вторинного права та практикою Суду ЄС. Взаємовідносини європейського та національного прав держав-членів характеризуються чотирма важливими принципами, що є тісно пов'язаними один з одним: верховенство європейського права по відношенню до права держав-членів, пряма дія європейського права, інтегрованість норм європейського права в національні системи права держав-членів, юрисдикційний захист європейського права, що здійснюється судовими установами Співтовариств і держав-членів.

В умовах європейської інтеграції судова практика виходить із того, що загальні принципи права - це не тільки загальні принципи національного права держав-членів, а й принципи міжнародного публічного права. На це вказує, наприклад, рішення Суду Європейського співтовариства від 12 грудня 1972 р.

Співвідношення європейського права з міжнародним правом будується на тих же засадах, що і співвідношення національного права з міжнародним. Іншими словами, мова йде про примат міжнародного права над європейським правом. Особливість полягає в тому, що подібно до міжнародного права, формування європейського права базується звичайно на балансі інтересів держав-членів. В його основі був і залишається міжнародний договір, «господарями» якого є держави-члени. Тому європейське право згідно з цим критерієм схоже з міжнародним правом. Національне право визначається суверенно самою державою. Але такий критерій не є визначальним і не відбивається на сутності європейського права як особливого, автономного правопорядку, що якісно відрізняється від міжнародного права [3].

Європейське право виходить з загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права. Вони не тільки впливають на зміст європейського права, але й визнаються первинними у випадку колізій. В своїх рішеннях Суд співтовариств послідовно керується тим, що ці принципи і норми носять загальний характер в рамках співтовариств. При цьому не має значення походження загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права. Вони можуть впливати як зі складених звичаїв і традицій, так і з важливих багатосторонніх декларацій, угод, конвенцій (наприклад, з Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.).

Теорія і практика застосування європейського права проводить розрізнення між двома категоріями договорів, що впливають на формування і еволюцію європейського права. За принципом аналогії можна говорити про різні рівні функціонування і європейського права, а звідси і про існування своєрідних принципів, властивих кожному рівню.

Це - договори, що укладаються Співтовариствами з третіми державами і/або міжнародними організаціями. На цьому рівні функціонування європейського права основні принципи міжнародного права є пріоритетними, оскільки Співтовариства виступають як суб'єкт міжнародного права зі всіма наслідками, що впливають звідси.

У взаємовідносинах між державами-членами та Співтовариством пріоритетними принципами є принципи європейського права за умови відповідності загальним принципам права в найширшому розумінні.

Отже, європейське право як унікальне явище, що пов'язує національні правові системи держав-членів і міжнародний правопорядок, гармонійно поєднує основні принципи міжнародного права і власні принципи європейського права, втілюючи новий і оригінальний правопорядок, що засновує своє існування і функціонування на особливій і самостійній системі права.

Використана література:

1. Топорнин Б.Н. Европейское право. - М., 1998. - С. 18.
2. Фердросс А. Международное право. -С-П. 2007, С. 164.
3. Ентин Л.М. Европейское право. - М., 2000. - С. 92.

Кайдаловский М.С.,

студент 2 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

ПРАВОВОЙ СТАТУС БЕЖЕНЦЕВ

В соответствии со ст. 4 Закона Украины «О правовом статусе иностранцев» иностранцам может предоставляться убежище. Согласно ст. 14 Всеобщей декларации прав человека, принятой резолюцией Генеральной ассамблеи ООН 10.12.48 г., каждый человек имеет право искать убежище от преследований в других странах и пользоваться этим убежищем. На основании данной нормы резолюцией Генеральной ассамблеи ООН от 14.12.67 г. была принята Декларация о территориальном убежище, в соответствии с которой право пользоваться убежищем не имеет лицо, в отношении которого существуют серьезные основания считать, что оно совершило преступление против мира, человечества, или воинское преступление.

Нормативно-правовую базу Украины о беженцах составляют Конституция Украины, Закон Украины «О беженцах» от 24.12.93 г., указы Президента Украины, постановления Кабинета Министров Украины, ведомственные акты, принятые на основании и в соответствии с законодательством Украины.

Определение понятия «беженец» закреплено в ст. 1 Закона Украины «О беженцах», в соответствии с которой беженцем является иностранец (иностранец или лицо без гражданства), который вследствие обоснованных опасений стать жертвой преследований по признакам расы, национальности, отношения к религии, гражданства, принадлежности к определенной социальной группе или политических убеждений вынужден оставить территорию государства, гражданином которой он является (или территорию страны своего постоянного проживания) и не может, или не желает, пользоваться защитой этого государства вследствие указанных опасений, и в отношении которого в порядке и на условиях, определенных Законом «О беженцах», принято решение о предоставлении ему статуса беженца.

Статус беженца в соответствии с законодательством Украины (ст. 3 Закона Украины «О беженцах») не предоставляется лицу:

1) за которым компетентными органами власти государства, где оно проживает, признаются и обеспечиваются права и обязанности, связанные с гражданством этого государства;

2) относительно которого установлено, что оно совершило преступление против мира, военное преступление, или преступление против человечества и человечности;

3) которое совершило тяжкое преступление не политического характера за пределами Украины до прибытия на ее территорию. Понятие тяжкого преступления определяется в соответствии с законодательством Украины;

4) которое к прибытию в Украину находилось в государстве, где могло в установленном порядке получить убежище или оформить статус беженца.

Вопросы о предоставлении и лишении статуса беженца решают в пределах своей компетенции органы миграционной службы Министерства по делам национальностей и миграции Украины. Вышеуказанное Министерство является центральным органом исполнительной власти в этой системе. Оно координирует взаимодействие других органов исполнительной власти при решении всех вопросов, касающихся проблем беженцев. Оформление всех необходимых документов по предоставлению статуса беженца производится на основании личного заявления лица или его законного представителя. Срок подачи такого заявления зависит от того, на законных основаниях лицо пересекло государственную границу Украины или нет. Если пересечение границы состоялась в порядке, установленном законодательством, лицо может подать заявление о предоставлении статуса беженца в 3-дневный срок. В случае незаконного пересечения государственной границы Украины — на протяжении одних суток.

При правовом регулировании вопросов, связанных с предоставлением статуса беженца, важное значение имеет урегулирование всех процедур механизма регистрации и получения статуса беженца. Это связано с тем, что при получении такого статуса лицо также наделяется определенными правами и обязанностями.

Так, к правам лица, которое подало заявление о предоставлении ему статуса беженца, относятся:

— право на временное трудоустройство и образование;

— право на медпомощь и социально-бытовые услуги;

— пользование жильем, предоставленным в пункте временного размещения до решения вопроса о предоставлении статуса беженца на срок, который не превышает 3 месяцев;

— свободное исповедание своей религии.

К обязанностям указанной категории лиц Закон Украины «О беженцах» относит:

— обязанность предоставлять в соответствующий орган миграционной службы сведения, которые являются необходимыми для решения вопроса о предоставлении статуса беженца;

— при получении направления органа миграционной службы выехать в определенное место временного проживания в трехдневный срок и зарегистрироваться в местном органе внутренних дел;

— придерживаться установленного в Украине порядка пребывания на ее территории;

— проходить медицинский осмотр по требованию органов охраны здоровья.

Права беженцев:

— на выбор места временного проживания из предложенного им миграционной службой перечня населенных пунктов и передвижение на территории Украины при условии соблюдения правил, установленных для иностранцев;

— на роботу по найму или на предпринимательскую деятельность, приобретение в собственность имущества на условиях, предусмотренных законодательством Украины для иностранцев;

— на охрану здоровья и на отдых;

— на получение денежной помощи, пенсий и других видов социального обеспечения в порядке, определенном Кабинетом Министров Украины;

— на пользование предоставленным им в месте временного проживания жильем;

— на обучение в порядке, предусмотренном украинским законодательством для иностранцев;

— на пользование достояниями культуры;

— на свободу совести и свободное отправление религиозных обрядов;

— на неприкосновенность личности, жилья, тайны переписки, телефонных разговоров и телеграфных сообщений;

— на судебную защиту от посягательств на честь, достоинство, жизнь и здоровье, личную свободу и жилье, а также на защиту имущественных и неимущественных прав;

— на вступление в легализованные общественные организации в соответствии с их уставами.

Беженцы обязаны:

— соблюдать Конституцию и законы Украины, выполнять решения и распоряжения органов исполнительной власти, местного самоуправления;

— выполнять законные требования государственных органов и должностных лиц.

К гарантиям прав беженцев отнесено то, что беженцы не могут быть высланы или принудительно возвращены в страну, в которой еще существуют условия, на основании которых они получили статус беженца. Судебная защита прав беженцев также является важным элементом в обеспечении правового статуса данной категории лиц.

Коваленко О.Р., Крутий Г.В.,

студенти 1 курсу

спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

«ПІВНІЧНИЙ ВИМІР» ЯК ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ПІВНІЧНІЙ ЄВРОПІ: ФОРМУВАННЯ ОСНОВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ

"Північний вимір" - політика ЄС, запущена з ініціативи Фінляндії, восени 1997 р. у м. Рованьемі (Фінляндія) на конференції, присвяченій проблемам розвитку Баренцева регіону. Хоча зростаючий інтерес ЄС до Балтійської Європи виник ще з падінням залізної завіси в 1989 р. і розширенням ЄС в 1995 р. У травні 1999 р. на сесії Європейської Ради у Відні були вироблені основні параметри політики, націленої на досягнення «позитивної взаємозалежності» між Євросоюзом та державами-партнерами по «Північному виміру» [1, с.69-71]. Метою ініціативи зі створення «Північного виміру» був розвиток і визначення інтересів Євросоюзу в Північній Європі: від Ісландії до Північного Заходу Росії, від Баренцева моря до південного узбережжя Балтійського моря. Цей проєкт був орієнтований в основному на Росію (Північно-Західний регіон), Литву, Латвію, Естонію і Північно-Східну Польщу. Не тільки Фінляндія, але і інші північні країни, тобто Швеція, Норвегія, Данія та Ісландія, взяли участь в реалізації проєкту «Північний вимір». Ініціатива ґрунтувалася на апробованих і ефективних структурах співробітництва, існуючих в даній частині Європи, і фінансової підтримки регіону без створення нових інститутів.

За основу політики було взято прагнення північних країн-членів ЄС та кандидатів до Євросоюзу не відстати від субрегіональної інтеграції, що швидко розвивається на південному фланзі ЄС в Середземномор'ї і зміцнити свої позиції в Євросоюзі, в тому числі з опорою на природні ресурси Півночі Росії. Загалом ініціатива ЄС «Північний вимір» була прийнята Європейською комісією в якості стратегії ЄС у 1999 р. спочатку на період з 2000 по 2003 р. Найважливішою складовою частиною «Північного виміру» став розвиток транскордонного співробітництва між суміжними адміністративними одиницями країн-учасниць [2, с.47-48].

«Північний вимір» був націлений на поліпшення координації політики Європейського союзу в Північній Європі та усунення відмінностей в економічному розвитку, особливо країн Євросоюзу і

Росії та держав ЄС і колишніх членів східного блоку. Концепція «Північного виміру» була представлена фінами як основа для діалогу між країнами Євросоюзу та іншими країнами, щоб запобігти поділ Європи з Польщею, Литвою, Латвією та Естонією як членами Євросоюзу та Росією, яка не може розраховувати на членство в Союзі в доступній для огляду перспективі, за межами її європейських структур.

У 2003 р. Єврокомісія заснувала Другий план дій «Північного виміру» на 2004-2006 рр. Це мало зробити внесок в реалізацію політики добросусідства. В даний час у рамках «Північного виміру» діють два партнерства: Природоохоронне партнерство і Партнерство в галузі охорони здоров'я та соціального забезпечення. За чотири роки функціонування Природоохоронне партнерство зарекомендувало себе як дієвий багатосторонній механізм співпраці, що має адекватну фінансову базу і менеджера проектів - Європейський банк реконструкції та розвитку. Загальний обсяг коштів Партнерства - 1,8 млрд євро. У рамках Партнерства здійснюються 15 проектів, які в основному фінансуються міжнародними банками розвитку на поворотній основі, а частина коштів надається у формі грантів в якості співфінансування із спеціального фонду Природоохоронного партнерства[3, с.76-80].

З 2006 р. відносини в рамках «Північного виміру» визначалися прийняттям Декларації та основ політики «Північного виміру». У них названі такі пріоритети: економічне співробітництво, в тому числі розвиток торгівлі, інвестицій, фінансових послуг, інфраструктури, енергетики, сільського господарства, лісового господарства, транспорту і логістики; свобода, безпека і правосуддя; наука, освіта і культура - заходи, що стимулюють співробітництво в рамках дослідницьких програм, освітнього та культурного обміну; навколишнє середовище, ядерна безпека та природні ресурси, в тому числі мінімізація ядерних ризиків та інших видів забруднення, захист акваторій, морських середовищ Балтійського і Баренцева морів та біологічного різноманіття; добробут і охорона здоров'я.

У грудні 2007 р. Європейська рада прийняла положення, які зобов'язали Європейську комісію розробити стратегію ЄС щодо регіону Балтійського моря. Суть стратегії полягає в розкритті потенціалу Балтійського моря, який з'явився після розширення ЄС в 2004 р. Згідно з прогнозами Європейської ради, дана мета буде досягнута шляхом вирішення наступних пріоритетних завдань: захист навколишнього середовища, досягнення благополуччя, привабливість і доступність, а також безпека. У Європейській комісії члени парламентів, в основному балтійських країн ЄС, з неформальної групи «Балтійська Європа», підготували і представили документ, названий «Стратегія ЄС у регіоні Балтійського моря», президентові Єврокомісії в листопаді 2005 р. Це дослідження в значній мірі вплинуло на резолюцію про розвиток «Північного виміру», яка була відхилена Європейським парламентом 16 грудня 2005 р. Документ визначав роль балтійської співпраці в контексті розширення ЄС у 2004 р. Це була перша пропозиція прийняти окрему стратегію для Балтійської Європи, яка стала важливим елементом «Північного виміру» всередині спільноти[4, с.56-57].

Європейський парламент прийняв резолюцію про стратегію в регіоні Балтійського моря 16 листопада 2006 р. Резолюція включала в себе заклик до Єврокомісії розробити стратегічний документ, що забезпечує умови для розвитку потенціалу регіону Балтійського моря після розширення ЄС в 2004 р., популяризації Балтійського моря як привабливого і конкурентоспроможного регіону, докладання спільних зусиль до поліпшення стану навколишнього середовища регіону[5, с.85].

У фінансовому відношенні "Північний вимір" спирається на засоби програм ЄС ТАСІС (для Росії), Інтеррег (країни ЄС басейну Балтики) та структурних фондів ЄС (для менш розвинутих регіонів Швеції, Фінляндії і східних земель Німеччини). З 2007 р. для цих цілей планувалось використовувати новий фінансовий інструмент ЄС (European Neighbourhood and partnership instrument - ENPI).

На сьогоднішній день проведено чотири зустрічі міністрів закордонних справ щодо «Північного виміру» (Хельсінкі, листопад 1999 р.; Люксембург, квітень 2001 р.; Люксембург, жовтень 2002 р.). Четверта міністерська конференція відбулася 21 листопада 2005 р. в Брюсселі.

Таким чином, основні документи, що регулюють співробітництво в рамках «Північного виміру»: розроблені на основі рекомендацій першої міністерської зустрічі «Північного виміру ЄС» (Хельсінкі, листопад 1999 р.), затверджені на засіданні Європейської ради 19 червня 2000 року (2000 - 2003 рр.); розроблені на основі рекомендацій третьої міністерської зустрічі «Північного виміру ЄС» (Хельсінкі, листопад 1999 р.), затверджені на засіданні Європейської ради 12 грудня 2003 року (2004 - 2006 рр.); плани дій щодо «Північного виміру».

Рада Баренцева / Евроарктического регіону (РБЕР), Арктична рада (АР), так само як і Рада країн Балтійського моря (РКБМ) і Рада міністрів північних країн (РМПК), відіграють особливу роль в «Північному вимірі». Проголошеною метою Ради Баренцева / Евроарктического регіону є сприяння динамічному розвитку регіону, двостороннього і багатостороннього співробітництва. Арктична рада була створена в 1996 році за ініціативою Фінляндії для захисту унікальної природи північної полярної зони. Метою Ради країн Балтійського моря є сприяння демократичним інститутам, економічному співробітництву, радіаційної та ядерної безпеки. Рада міністрів північних країн сприяє координації співпраці між парламентами і урядами країн Північної Європи.

Отже, концепція "Північного виміру" може сприяти поліпшенню координації та підвищенню ефективності взаємодії між країнами ЄС, країнами регіону та регіональними інститутами. Незважаючи на те, що ініціатива «Північний вимір» із самого початку заперечувалася, в її рамках було досягнуто чимало, ключовою перевагою є те, що вона сприяла ефективному залученню Росії в європейські структури поза так званої «високої політики». Особливо важливо, щоб співпраця між сторонами ініціативи «Північного виміру» не розглядалася лише в контексті певних сировинних проєктів, а була дійсно багатосторонньою і відігравала роль додаткової можливості всебічного розвитку регіонів сторін ініціативи. Її екологічний компонент не повинен обмежуватися лише проєктами ядерної безпеки. І досягнення всіх цих цілей, а також подальший динамічний розвиток ініціативи стане ще більш можливим при появі певного політичного компоненту, спрямованого на досягнення миру і безпеки в субрегіоні.

Використана література:

1. Балтийский регион как полюс экономической интеграции Северо-Запада Российской Федерации и Европейского союза. / Под ред. В. П. Гутника, А. П. Клемешева. — Калининград : Изд-во РГУ им. И. Канта, 2006.— 392 с.
2. Пальмовский Т. Балтийская Европа: от идеи к стратегии / Т. Пальмовский // Балтийский регион. — 2009. — № 1. — С. 43—54.
3. Воронов К. «Северное измерение»: затянувшийся дебют / К. Воронов // Мировая экономика и международные отношения. — 2003. — № 2. — С. 76—86.
4. Бусыгина И. М. «Северное измерение»: стратегии участников / И. М. Бусыгина, М. Г. Филиппов // Балтийский регион. — 2009. — № 1. — С. 55—63.
5. Разумнова Л. Расширение Европейского союза: «Северное измерение» / Л. Разумнова // Мировая экономика и международные отношения. — 2000. — № 12. — С. 84—90.

Константинова В.А.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ ІРАНСЬКОЇ ЯДЕРНОЇ ПРОГРАМИ

Існування багатьох проблем в міжнародних відносинах обумовлено реаліями сучасного життя. Характерно, що проблеми, які постали перед світовою спільнотою на цьому етапі цивілізаційного розвитку, носять як локальний, так і глобальний характер. Саме вирішення цих проблем призведе до подальшого прогресивного чи навпаки регресивного розвитку сучасного світу. Однією з найбільш гострих міжнародних проблем на сьогоднішній момент є проблема нерозповсюдження ядерної зброї, яка має тенденцію до загострення. Зокрема, мова йде про іранську ядерну програму, за якою останнім часом так пильно стежить світова спільнота.

Ядерна загроза як фактор світової політики починає активно фігурувати в міжнародних відносинах після закінчення Другої світової війни. Це зумовлено тим, що наявність у країни ядерної зброї додавала їй статус наддержави і гарантувало певну військову безпеку і стабільність. Яскравим прикладом є Сполучені Штати Америки, які перші розробили технології виготовлення ядерної зброї та протестували їх у 1945 р., і Радянський Союз, який в свою чергу, отримав ядерні технології у 1949 р. Тож, був відновлений баланс сил і біполярність світу була збережена.

Очевидно, що ядерна зброя стала сприйматися як загроза після бомбардування Хіросіми та Нагасакі (1945 р.). Відбувається процес усвідомлення світовою спільнотою нищівної дії ядерної зброї, що в результаті призводить до народження практики міжнародних договорів та встановлення «правил гри» в ядерній сфері.

Прагнення неядерних країн до створення власних ракетно-ядерних арсеналів обумовлене сукупністю чинників і обставин. Помітну роль відіграють інтереси національної безпеки, національного престижу. За часів «холодної війни» неядерні країни користувалися прямими або непрямими гарантіями безпеки з боку наддержав і знаходилися під надійною ядерною «парасолькою» або СРСР, або США. З крахом біполярного світу такі гарантії в більшості випадків були втрачені. Постала проблема врегулювання питань, пов'язаних з розвитком ядерних технологій. Характерним є той факт, що завдяки вищезазначеним державам, ядерна зброя стала доступною таким країнам, як Великобританія (1952 р.) і Франція (1960 р.) з боку США та Китай (1964 р.) з боку СРСР [6, 4].

Проблема невідповідності договірно-правової бази сучасним реаліям життя ставить під загрозу ефективне функціонування механізмів регулювання міжнародних відносин, зокрема, з питань нерозповсюдження ядерної зброї. Коли справа стосується питань глобальної безпеки, саме договірно-правовий комплекс має ключове значення.

Визначним є той факт, що договірно-правова база з цього питання бере свій початок з Договору про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі і під водою, який був підписаний 5 серпня 1963 року в Москві [3]. Хоча Іран і не є учасником цього договору, однак, саме цей договір став першим сигналом усвідомлення світовою спільнотою на юридичному рівні (на практичному рівні усвідомлення прийшло в 1945 р. на прикладі Хіросіми та Нагасакі) нищівної дії ядерної зброї не тільки для навколишнього середовища, а й для майбутнього всього людства.

Визначне місце в питаннях обмеження нарощування озброєнь у кількісному та якісному сенсах, на наш погляд, посідає Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань, який був відкритий для підписання Генеральною Асамблеєю ООН 10 вересня 1996 р. [2]. Він є продовженням часткової заборони ядерних випробувань в будь-якому середовищі 1963 року. ДВЗЯВ ще не набув чинності через неможливість ратифікації деякими обов'язковими учасниками.

Генеральний секретар ООН, як депозитарій договору, декілька разів скликав Конференції із сприяння набуттю чинності Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань (ДВЗЯВ) – в 1999, 2001, 2003, 2005 роках відповідно. На сьогоднішній момент документ підписаний 177 державами, в тому числі США і Ісламською Республікою Іран. Не підписали договір КНДР, Індія і Пакистан [4].

Головним фундаментальним міжнародно-правовим актом, що регулює «правила гри» у ядерній сфері, залишається Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) 1967 р. Він був підписаний країнами-членами «ядерного клубу» з подальшим приєднанням до нього країн, які на той час не мали технологій виробництва ядерної зброї чи просто відмовилися від них.

Договір набрав чинності у 1970 р. і фактично розділив світ на дві частини – ядерні держави, постійні члени Ради Безпеки ООН (США, СРСР, Великобританія, Франція та Китай) та без'ядерні держави. Втім, не всі країни діяли за алгоритмом, запропонованим великими державами: Ізраїль, Індія та Пакистан не приєдналися до ДНЯЗ і на сьогодні де-факто є ядерними державами. У травні 1995 р. Договір отримав безстрокове продовження. Безумовно ДНЯЗ став самим універсальним договором, членами якого тепер є 189 держав ООН і лише 4 стоять за його межами (Ізраїль, Індія, Пакистан і КНДР, яка вийшла з Договору про нерозповсюдження в 2003 р.). Учасником цього договору є і Ісламська Республіка Іран [8]. Разом з тим, з формально-правового погляду використовувати ядерну енергію у мирних цілях нікому не забороняється. У ДНЯЗ зафіксовано право кожної держави-учасниці розвивати дослідження, виробництво та використання ядерної енергії у мирних цілях, брати участь у міжнародному обміні обладнанням, матеріалами та науково-технічною інформацією з усіх питань «мирного атому».

Фундаментальним завданням Договору було формування умов, за якими держави, що досягли високого технологічного рівня, будуть співробітничати з неядерними державами й сприяти подальшому розвитку мирної ядерної енергетики. Всі процеси у цій сфері здійснюються під контролем спеціалізованої міжнародної інституції – Міжнародної агенції з питань атомної енергетики (МАГАТЕ). Будь-які непрозорі дії у сфері ядерних технологій автоматично розцінюються США – депозитарієм ДНЯЗ – як спроба створення ядерної зброї [4].

Одним з ключових недоліків Договору, який виявився майже одразу, є відсутність положень про спеціальні заходи контролю – всі контролюючі функції було делеговано МАГАТЕ. У ДНЯЗ передбачається, що неядерна держава підписує з Агенцією угоду й дотримується її положень. Для контролю за постачанням ядерних матеріалів та обладнання, що може бути використаним у сфері «мирного атому», держави, що вже за фактом володіли ними, в 1971 р. утворили Комітет Цангера та у 1975 р. Групу ядерних постачальників (ГЯП) [6, 4]. У свою чергу ядерні постачальники зобов'язали держави створити національні системи експортного контролю, які повинні були унеможливити неконтрольоване розповсюдження ядерних технологій.

Необхідно відзначити ключову технологічну колізію, яка фактично виводить проблему ядерних технологій з правової у суто суб'єктивну площину. Мова йде про так звані технології подвійної дії. Це пов'язано з тим, що деякі технології, які використовуються в ядерній енергетиці, також застосовуються і при створенні ядерної зброї. Цивільний та військовий ядерні цикли мають кілька спільних технологічних ланок, одна з яких – ізотопне збагачення урану. На одних й тих самих потужностях можна отримувати як низько збагачений уран для ядерного палива, так й високозбагачений уран для ядерної зброї. Оскільки ДНЯЗ дозволяє вийти з нього, попередивши про це за три місяці, то певна країна з прихованими ядерними амбіціями практично може цілком легально розвивати мирні ядерні технології, а потім відмовитись від свого без'ядерного статусу й дуже швидко розробити ядерну зброю.

У цьому контексті найбільш показовою є ядерна програма комуністичного режиму Північної Кореї. Корейське керівництво свідомо зробило ставку на створення ядерної зброї як ефективної (якщо не єдиної) противаги можливим спробам Сполучених Штатів змінити нинішній режим КНДР – однієї з держав так званої «вісі зла». На іншому полюсі цієї проблеми перебуває ядерна програма Ірану. До речі, як і КНДР, Іран в 2002 р. також був віднесений до «вісі зла» [7].

Тож, Договір про нерозповсюдження ядерної зброї містить в собі три головні аспекти. Перший аспект – це нерозповсюдження, тобто забезпечення того, щоб ядерною зброєю не могли оволодіти інші країни, окрім «ядерної п'ятірки». Другий аспект – це зобов'язання ядерних країн вести переговори про повне знищення ядерного арсеналу, ядерне роззброєння. І третій аспект – це зобов'язання сприяти мирному використанню ядерної енергії.

Важливим документом з питань механізмів контролю за ядерними розробками є Додатковий протокол до Угоди про гарантії з МАГАТЕ [1], сформульований Агентством в 1997 р. Він істотно розширив можливості Агентства по виявленню незаявлених ядерних матеріалів і діяльності, надаючи МАГАТЕ ширші права доступу до інформації, ядерних установок і інших місць знаходження матеріалу.

Тиск на членів ДНЯЗ у напрямі доказів їх вірності Договору з урахуванням Додаткового протоколу був відчутним. Іран зволікав з цим кроком, що було розцінене як доказ того, що йому є що приховувати. Проте, все ж таки 18 грудня 2003 р. у штаб-квартирі МАГАТЕ у Відні Іран приєднався до додаткової угоди [11, 162]. Підписання цього протоколу Іраном дало інспекторам МАГАТЕ доступ до раніше закритих для них об'єктів – зупинених ядерних реакторів, дослідницьких центрів і лабораторій. Він надав МАГАТЕ право проводити будь-які перевірки, попереджуючи про них іранську сторону всього лише за декілька годин, брати всі необхідні зразки на проби і шукати підпільні лабораторії, які можуть бути пов'язані з програмами розробки ядерної зброї. Однак Протокол так і не був ратифікований іранським парламентом й у лютому 2006 р. у зв'язку з деякими подіями президент ІРІ призупинив його дотримання. Внаслідок цього МАГАТЕ було позбавлене можливості в майбутньому виявити незаявлену (що порушує вимоги ДНЯЗ) діяльність з боку Ірану.

Визначним документом з питань нерозповсюдження ядерної зброї та ядерного роззброєння є Резолюція 1887 (2009), яка була ухвалена Радою Безпеки ООН 24 вересня 2009 р. [5]. Хоча резолюція не стосується безпосередньо Ірану, проте вона тісно пов'язана з Договором про нерозповсюдження ядерної зброї. Вона засвідчує прихильність меті досягнення миру, вільного від ядерної зброї, і схвалює широкий комплекс заходів по зменшенню глобальних ядерних загроз, однією з яких, на погляд західних держав, є іранська ядерна програма.

Резолюція 1887 РБ ООН містить нові положення щодо заборони виходу з ДНЯЗ і забезпечення використання ядерної енергії в рамках, що зменшують небезпеку розповсюдження і відповідають високим стандартам безпеки. Рада зобов'язалася негайно розглядати повідомлення будь-якої держави про вихід з ДНЯЗ і підтвердила, що держави будуть притягуватися до відповідальності за порушення ДНЯЗ, здійснені до їхнього виходу з Договору. Рада також схвалила важливі норми з приводу

зниження вірогідності перетворення мирної ядерної програми у воєнну. Крім того, Резолюція підсилює виконання Резолюції 1540, яка зобов'язує уряди встановлювати внутрішній державний контроль з метою запобігання розповсюдженню ядерної, хімічної або біологічної зброї і засобів його доставки [10, 86].

Таким чином, можна зробити висновок, що Іран з одного боку активно бере участь у міжнародних-правових процесах щодо зміцнення режиму нерозповсюдження ядерної зброї. Проте, приклади ігнорування ІРІ зобов'язань деяких договорів свідчать про прагнення іранського керівництва мінімізувати залежність Ірану від інших країн в питаннях розвитку власної ядерної програми. Більш того, складається таке враження, що ІРІ намагається зменшити обсяг тих юридичних зобов'язань, які вона вже на себе взяла. Принаймні такі думки виникають на основі тієї інформації, яка з'являється на сторінках іноземної преси.

Основним документом, який покликаний координувати та регулювати проблему розповсюдження зброї масового знищення, є Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 1967 р. Розуміючи той факт, що базовий документ був укладений в кінці минулого століття та за інших умов, стає зрозумілим деякі його недоліки, зокрема, проблематичність визначення країни, яка отримала свою ядерну бомбу.

Більш того, неконтрольоване збільшення держав, які опанували технології виробництва ядерної зброї, наочно свідчить про невідповідність сучасним геополітичним реаліям міжнародно-правової бази часів «холодної війни». Тож, очевидно є необхідність розробки нового договірно-правового комплексу, який забезпечить ефективність механізмів запобігання виробництву і розповсюдженню ядерної зброї в майбутньому.

Використана література:

1. Agreement between Iran and The International Atomic Energy Agency for the application of safeguards in connection with the treaty on the non-proliferation of nuclear weapons [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pircenter.org/data/resources/Iran%20Safeguards%20agreement.pdf>. – Назва з екрану.
2. Договор о всеобъемлющем запрещении ядерных испытаний (ДВЗЯИ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iss.niit.ru/dogov/dog-06.htm>. – Назва з екрану.
3. Договор о запрещении испытаний ядерного оружия в атмосфере, в космическом пространстве и под водой [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_376&p=1273865522588504. – Назва з екрану.
4. Договор о нераспространении ядерного оружия. Одобрен резолюцией 2373 (XXII) Генеральной Ассамблеи от 12 июня 1968 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/russian/document/convents/npt.htm>. – Назва з екрану.
5. Резолюция 1887 (2009), принятая Советом Безопасности на его 6191-м заседании 24 сентября 2009 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pircenter.org/kosdata/page_doc/p2068_1.pdf. – Назва з екрану.
6. Арбатов А. Ядерное сдерживание и распространение: диалектика «оружия судного дня» / А. Арбатов // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – №1. – С. 3 – 15.
7. Севак Саруханян. Процессы вокруг ядерной программы Ирана [Електронний ресурс] / Севак Саруханян. – Режим доступу : <http://www.nogavank.am/ru/?page=analitics&nid=2054>. – Назва з екрану.
8. Синовец П. А. Иранская ядерная программа – выживет ли режим нераспространения ядерного оружия? [Електронний ресурс] / П. А. Синовец. – Режим доступу : <http://www.iimes.ru/rus/stat/2006/12-09-06c.htm>. – Назва з екрану.
9. Синовец П. А. Иранская ядерная программа – международный аспект проблемы [Електронний ресурс] / П. А. Синовец. – Режим доступу : <http://www.iimes.ru/rus/stat/2004/01-10-04.htm>. – Назва з екрану.
10. Соколов Ю. Ядерная энергетика – следующая четверть века / Ю.Соколов // Международная жизнь. – 2008. – №1/2. – С. 84 – 94.
11. Фененко А. В. Будущее ядерного сдерживания: дискуссии и реалии / А. В. Фененко // Полис. – 2004. – №5. – С. 162 – 173.

ДОГОВІР ПЕРЕВЕЗЕННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У сучасних умовах гнучка, надійна, транспортна система, яка дозволяє здійснювати міжнародні перевезення, набуває вирішального значення. Україна посідає важливе місце у мережі транспортних сполучень, оскільки через її територію проходить кілька коридорів, які дають змогу в найкоротші строки спрямовувати вантажопотоки з Азії до Європи. Розробляються нові проекти пасажире-та вантажоперевезень.

Розвивається такий вид транспортування як подача нафти, газу, води тощо трубопроводами. Трубопровідний транспорт є ефективніший та безпечніший спосіб доставки вказаних вантажів, ніж інші.

Міжнародні перевезення набувають все більшого значення для держав, у тому числі і в Україні. Їх належне правове регулювання дозволить найоптимальніше вирішити низку господарських питань.

Перевезення пасажирів, вантажу, багажу здійснюється залізничним, автомобільним, повітряним, морським, річковим та трубопровідним видами транспорту. Розрізняють прямі перевезення, тобто здійснювані одним видом транспорту, та змішані або комбіновані, здійснювані кількома видами транспорту.

За договором перевезення транспортна організація (перевізник) зобов'язується доставити пасажирів, вантаж, багаж до пункту призначення в іншій державі, видати вантаж (багаж) уповноваженій особі (одержувачу). Відправник чи пасажир) зобов'язані оплатити таку послугу. Міжнародним вважається перевезення, здійснюване між двома чи більшою кількістю держав. Особливістю договору міжнародного перевезення є застосування матеріальних норм права на підставі колізійних принципів, передбачених міжнародними договорами, національним законодавством чи транспортним документом, виданим перевізником. Колізійними прив'язками, що переважно застосовують для обрання матеріального законодавства при відправленні вантажу, є закон країни відправлення, при його видачі в кінцевому пункті – закон країни призначення. Застосовується також закон перевізника та закон країни суду.

Правове регулювання відносин, які регулюють із здійснення міжнародних перевезень, має специфіку. По-перше, їх найважливіші умови визначені у міжнародних угодах – транспортних конвенціях, що є основним джерелом регулювання у цій сфері відносин. Угоди містять уніфіковані матеріально-правові норми, необхідні для врегулювання колізій, що найчастіше виникають при морських та автомобільних міжнародних перевезеннях. Звичайно уніфіковані норми міжнародних договорів регулюють вимоги до перевізної документації, порядку приймання вантажу до перевезення та його видачі у пункті призначення, умови відповідальності перевізника, процедуру заявлення претензій і позовів. Міжнародні транспортні конвенції мають і колізійні норми, до яких звертаються у разі відсутності уніфікованих матеріально-правових норм. Переважно договірні колізійні норми відсилають до національного законодавства. По-друге, норми конвенцій про міжнародні перевезення є імперативними. По-третє, специфіка регулювання міжнародних перевезень може виявлятися у відображенні норм міжнародних договорів у національному законодавству без попередньої ратифікації, підписання або ж приєднання до них. Таке явище відоме за назвою рецепційного ефекту міжнародного договору. Воно є достатньо поширеним. Наприклад, правила Брюссельської конвенції про коносамент перевезення 1924 р., які застосовують до регулювання морських перевезень, і в якій беруть участь близько 50 держав, сприйняті національним законодавством ще майже 30 державами без ратифікації чи приєднання до зазначеної Конвенції. По-четверте, здійснення змішаних перевезень, транзит і контейнерні перевезення регулюються спеціальними нормами міжнародних чи національних актів.

Міжнародні договори. Серед багатосторонніх міжнародних договорів в залежності від виду транспорту, яким здійснюються перевезення, поширення отримали такі договори. Щодо залізничних перевезень – Угода про міжнародні залізничні перевезення (КОТИФ) 1980 р., Угода про міжнародне вантажне сполучення (УМВС) 1950 р., Угода про міжнародне пасажирське сполучення (УМПС) 1950 р.; щодо морських перевезень – Конвенція про коносамент перевезення (Брюссель 1924 р.); щодо

авіап перевезень – Варшавська конвенція для уніфікації деяких правил стосовно міжнародних повітряних перевезень (із змінами) 1929 р.; щодо автомобільних перевезень – Конвенція про договори міжнародного дорожнього перевезення вантажів автомобільним транспортом (Женева, 1956 р.).

Серед багатосторонніх міжнародних конвенцій, які регулюють окремі питання перевезень, відомі: Європейська угода про найважливіші лінії міжнародних перевезень 1997 р.; Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів, підписана 24 травня 1980 р., Конвенція про цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну при перевезенні небезпечних вантажів автомобільним, залізничним та внутрішнім водним транспортом від 1 лютого 1990 р.; Конвенція ООН про відповідальність операторів транспортних терміналів у міжнародній торгівлі від 15 квітня 1991 р. Регулюванню змішаних перевезень присвячена Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів від 24 травня 1980 р. В 1998 р. Україною ратифіковано багатосторонню угоду про проведення узгодженої політики у визначенні транспортних тарифів.

В Україні матеріально-правові норми, спрямовані на організацію міжнародних перевезень, мають, зокрема, Цивільний кодекс України, Закон України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 р. та інші.

З вищесказаного можливо зробити висновок, що договір перевезення регулюється нормами міжнародного законодавства.

Використана література:

1. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. — 2-ге вид., стереотип. — К.: МАУП, 2004. — 312 с
2. Фединак Г.С, Фединак Л.С. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. — 2-е вид., допов. — К., Юрінком Інтер, 2000. — 416 с
3. Міжнародне приватне право: Навч. посібник / За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана – К.: Юрін-ком Інтер, 2005. — 368 с.

Кухалейшвілі Г. Р.,

студент 3 курсу
спеціальності «Міжнародні
відносини»
Маріупольського державного
університету

ПРЕВЕНТИВНА ДИПЛОМАТІЯ В КОНТЕКСТІ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН

Найважливішою та традиційною складовою діяльності ООН є миротворництво. Взагалі, згідно Уставу ООН, під миротворництвом розуміється сукупність мір, що приймаються в інтересах збереження та підтримки міжнародного миру та безпеки [1]. Також важливою метою миротворчої діяльності як інституту ООН є недопущення переростання локальних конфліктів, криз до регіональних і навіть глобальним [3]. Більш того, з моменту заснування організації, було проведено 63 миротворчої операції в різних кутках світу, деякі з яких тривають по сей день на території Близького Сходу, Кіпру, Балканського п-ву, Закавказзя, держав Чорної Африки, а також Азії [3]. Але проводячи миротворчу діяльність, ООН досить часто стикається з певними проблемами попередження, вирішення конфлікту, криз, своєчасної ліквідації нового конфлікту в латентній фазі. Не менш важливою проблемою миротворчої діяльності ООН є зменшення та локалізація обсягів існуючих конфліктів, недопущення їх ескалації. Але на протязі існування ООН, в її рамках відбувся постійний пошук та розробка відповідних до існуючих геополітичних умов та міжнародної ситуації засобів, механізмів для попередження, локалізації, ліквідації конфліктів та криз.

Саме тому в ході даних пошуків та розробок, в рамках ООН було створено першу концепцію превентивної дипломатії. Взагалі, превентивна дипломатія стала новим явищем та поняттям не тільки в миротворчій діяльності ООН, але й в теорії міжнародних відносин. Слід відзначити, що до даної проблеми звертали увагу генсеки ООН, які з'ясували значення превентивної дипломатії, сфери її реалізації [3].

Вперше поняття превентивної дипломатії висунув генсек ООН Д. Хамершельд (1953-1961 рр.) в кін. 50-х рр. Згідно його поглядом під превентивною дипломатією вважалися дії спрямовані на

недопущення переносу локальних конфліктів в сферу глобального протистояння двох військово-політичних блоків в умовах біполярності, завдяки проведенню «операцій підтримання миру» під егідою ООН в конфліктогенних зонах третіх держав. В основному «операції підтримання миру» передбачають спостереження, припинення вогню, а також діяльність спрямовану на сприяння початку переговорів між супротивниками [3].

В нових історичних умовах після закінчення «холодної війни», при зміні геополітичної ситуації, в умовах глобалізації, генсек ООН Б. Бутрос-Галі (1992-1996 рр.) дав нову інтерпретацію превентивної дипломатії, згідно якої це дії спрямовані на попередження виникнення суперечок між сторонами, недопущення переростання існуючих суперечок між ними в конфлікти та обмеження обсягів конфліктів після їх виникнення [3], [4]. Дана інтерпретація в подальшому стала сутністю дефініції концепції превентивної дипломатії ООН. Також він розробив елементи превентивної дипломатії («превентивне розгортання сил», «сприяння миру», «підтримка миру», «раннє відстеження конфлікту») для ефективного попередження конфліктів, розширив масштаб застосування превентивної дипломатії на внутрішньодержавні етнічні, релігійні конфлікти, окрім міждержавних [5].

Ідеї Б. Бутрос-Галі були розвинуті наступним генсеком ООН К. Аннаном (1997-2006 рр.) в кін. 20 – на поч. 21 ст., який доповнив ідеї застосування превентивної дипломатії в нових сферах для ліквідації економічної, соціальної нестабільності в різних державах, а також для ліквідації конфліктів в латентній фазі [3]. Також він додав до елементів превентивної дипломатії ядерне роззброєння, гуманітарну допомогу [2]. В подальшому він висунув ідею створення «Групи високого рівня з приводу загроз, викликів та змін» для дослідження потенційних загроз світовій безпеці [6]. К. Аннан є автором ідеї «Миротворчої Комісії задля попередження даних загроз, їх локалізації, ліквідації» [6]. Його ідеї були реалізовані завдяки створенню запропонованих їм органів [3].

Таким чином в рамках ООН було сформовано концептуальні підходи превентивної дипломатії, основу якої склали чотири елементи [3].

Перший елемент «превентивне розгортання сил ООН» передбачає можливість розміщення військових контингентів під егідою ООН в зоні конфлікту чи конфліктогенному регіоні, а також створення демілітаризованих зон для припинення конфлікту, недопущення його ескалації, переростання в регіональний [3]. Фактично даний елемент був створений на основі ідей Д. Хамершельда («операції підтримання миру»), Б. Бутроса-Галі («превентивне розгортання сил»), оскільки в ньому простежується її вплив.

Другий елемент «встановлення довіри» передбачає дипломатичні методи переговорів, посередництва для стримування конфлікту, врегулювання суперечок [3]. Помітний в даному елементі вплив елементів «сприяння миру», «підтримка миру» Б. Бутроса-Галі, які передбачають мирне попередження конфлікту.

Третій елемент «система далекого виявлення» передбачає пошук інформації для виявлення конфлікту в латентній фазі, а також для більш ефективного застосування інших елементів превентивної дипломатії ООН, відповідно виду, специфіки конфліктів, а також для встановлення його передумов та причин [3]. Простежуються в даному елементі вплив елементу «раннього відстеження конфлікту» Б. Бутроса-Галі (для пошуку свідчень про передумови конфлікту), ідеї «Групи високого рівня» К. Аннана, (для збору інформації).

Четвертий елемент «примус до миру» представляє собою форму військового втручання, або загрози до застосування військової сили, з метою примусу учасників конфлікту погодитися на збереження або відновлення миру на умовах світового співтовариства. В даному елементі чітко простежується вплив елементів «превентивне розгортання сил» Б. Бутроса-Галі (проводиться на будь-якій території), «операції з підтримки миру» Д. Хамершельда (полягають в військовому сприянні миру).

Таким чином можна вважати, що превентивна дипломатія є досить гнучким, добре відпрацьованим, адекватним до сучасних геополітичних умов миротворчим інструментом, який є здатним до ефективного попередження, ліквідації існуючих видів конфліктів, криз та нестабільності. Також слід вважати, що авторами превентивної дипломатії є генсеки ООН Д. Хамершельд, Б. Бутрос-Галі, К. Аннан, які розробили до неї основні концептуальні підходи.

Використана література:

1. Устав Организации Объединённых Наций [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/documents/charter/index.shtml> — Title from screen.

2. Выступление Генерального секретаря ООН перед Генеральной Ассамблеей 23 сентября 2003 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/russian/ga/58/plenary/sgstat_58ga.htm — Title from screen.
3. Djibom J. An analysis of Theory of Preventive Diplomacy / J. Djibom [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.peaceopstraining.org/theses/djibom.pdf> — Title from screen.
4. Boutros-Ghali B. An Agenda for Peace Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping, 17 June 1992 / B. Boutros-Ghali [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html> — Title from screen.
5. Boutros-Ghali B. An Agenda for Development Report of the Secretary-General, 1995 / B. Boutros-Ghali [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/226/32314.html> — Title from screen.
6. In larger freedom:towards development, security and human rights for all Report of the Secretary-General [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/largerfreedom/contents.htm> — Title from screen.

Мітюшкіна Х.С.,
ст. викладач кафедри
міжнародної економіки МДУ

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

Розвиток транскордонного співробітництва є важливим аспектом реалізації регіональної політики та необхідною передумовою для активізації зовнішньоекономічної діяльності регіонів. Його мета полягає в активізації розвитку соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами транскордонного співробітництва. Основними завданнями є: активізація зовнішньоекономічної діяльності регіонів; розвиток малого та середнього підприємництва; збереження навколишнього природного середовища; розвиток соціальної сфери. Транскордонне співробітництво дозволить в комплексі вирішувати спільні проблеми прикордонних регіонів України та сусідніх з нею країн, що в свою чергу опосередковано сприятиме інтеграції України у Європейський Союз. Але ефективним таке співробітництво може бути за умов достатнього правового забезпечення - як національними актами, так і міждержавними угодами, що усуне ряд організаційних та юридичних бар'єрів, спростить реалізацію місцевих ініціатив.

Міжнародне (європейське) нормативно-правове регулювання транскордонного співробітництва базується на системі угод, договорів і конвенцій, основними серед яких є:

- Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владами, підписана Бельгією, Данією, Великобританією, Ірландією, Італією, Північною Ірландією, Люксембургом, Нідерландами, Норвегією, Францією, Швецією у Мадриді у 1980 р.;
- Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владами, укладений у Страсбурзі у 1995 р.;
- Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владами, зокрема міжтериторіальне співробітництво, укладений у Страсбурзі у 1998 р.

А також: Європейська хартія місцевого самоврядування, підписана державами-членами Ради Європи у Страсбурзі у 1985 р.; Декларація про транскордонне співробітництво в Європі, прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи у 1989 р.; Європейська хартія прикордонних і транскордонних регіонів, прийнята у 1995 р.; Декларація Асамблеї Європейських регіонів щодо регіоналізму в Європі, прийнята у 1996 р.

Європейська конвенція 1980 р. є дійсно рамковим документом, що в узагальненому вигляді описує такі аспекти транскордонного співробітництва, як: регіональний, міський та сільський розвиток, охорона навколишнього середовища, удосконалення інфраструктур і обслуговування населення, а також взаємодопомога у випадках стихійного лиха; сприяння розквіту та розвитку прикордонних регіонів; розширення співробітництва і таким чином сприяння економічному та соціальному прогресу прикордонних регіонів і солідарності, яка об'єднує європейські народи [1].

В Україні нормативні акти, що регулюють будь-які відносини, поділяються за певною класифікацією, яка визначає місце норми в механізмі правового регулювання, тобто створено певну

структуру юридичної значимості цих актів. На сьогодні система юридичних норм, тобто визначені джерела, що регулюють правове поле, зокрема у галузі транскордонного співробітництва, виглядає таким чином: міжнародно-правові акти і угоди, підписані і ратифіковані в установленому порядку в Україні; закони України; підзаконні нормативно-правові акти, до яких належать нормативно-правові акти, підписані президентом та затверджені урядом України тощо; підзаконні акти місцевого рівня.

Безпосередньо транскордонне співробітництво в Україні регулюється Законом України «Про транскордонне співробітництво» та низкою нормативних актів, що стосуються зокрема підготовки заявок – проектів у сфері транскордонного співробітництва на отримання фінансової підтримки з державного бюджету. Просторове облаштування транскордонного регіону здійснюється відповідно до основних положень Законів України «Про Генеральну схему планування території України» та «Про планування і забудову територій».

Серед інших важливих документів, якими керується Україна як член Ради Європи, є Європейська Хартія прикордонних і транскордонних регіонів (Гронау 1981, II редакція 1995); Хартія Конгресу місцевих і регіональних органів влади Європи (1994); Європейська хартія регіонального просторового планування (Торремолинос, Іспанія, 1983); «Базові принципи стійкого просторового розвитку європейського континенту» (Ганновер, 2000). Специфіка розвитку прикордонних територій враховується у багатьох інших конвенціях і хартіях щодо різноманітних сфер життя, починаючи від Кіотської Конвенції із спрощення та гармонізації митних процедур та Конвенції про комбіновані перевезення й інші угоди, що регулюють відносини у сфері перевезень. До наведених документів належать і Європейська хартія регіональних мов і мов меншин (Страсбург, 1992), зокрема в частині, що стосується транскордонного обміну, та Європейська ландшафтна Конвенція (Флоренція, 2000), у якій згадуються транскордонні ландшафти. Також діють чотири міжнародні конвенції в сфері охорони навколишнього середовища, а саме: Конвенція про транскордонне забруднення повітря на значні відстані; Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті; Конвенція про транскордонний вплив промислових аварій; Конвенція з охорони і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер.

Щодо спрощення перетину кордонів для вантажів та людей прийнято та діють ще ряд Конвенцій, наприклад: Конвенція про комбіновані перевезення; Міжнародна конвенція 1973 року з спрощення та гармонізації (узгодження) митних процедур (Конвенція Кіото), у якій встановлюються зобов'язання сторін щодо сприяння спрощенню, уніфікації та гармонізації митних режимів, що значною мірою створює умови для ліквідації протекціоністських бар'єрів. До Конвенції додаються 30 узгоджених Додатків, які стосуються стандартів та рекомендованої практики митних формальностей у міжнародних зв'язках, у т.ч. прикордонних[2].

До транскордонного співробітництва мають пряме відношення також документи, що визначають стратегічні напрями руху України у бік ЄС. Це, перш за все, – “Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу”, затверджена Указом Президента України від 11.06.1998 р., “Національна програма інтеграції України до Європейського Союзу”, схвалена у вересні 2002 р., а також “План дій Україна – Європейський Союз” від 22 квітня 2005 р.

Загалом серед пріоритетів, що визначаються цими документами, можна виділити: зміцнення конкурентоспроможності українських територій на західному кордоні держави; будівництво пунктів перетину кордону та відповідної інфраструктури; укладання нових транскордонних угод; розвиток мережі логістичних центрів та центрів підтримки підприємництва; координацію соціально-економічного та екологічного розвитку прикордонних регіонів; гармонізацію законодавства України в цих сферах з європейським законодавством.

Також значну частину законодавчої бази України щодо транскордонного співробітництва формують міждержавні угоди добросусідства і співробітництва, у яких в окремих статтях передбачається розвиток транскордонного співробітництва, або міждержавні угоди про співробітництво між прикордонними областями України та адміністративно-територіальними одиницями сусідніх держав. Нині всі області України мають укладені транскордонні угоди про співпрацю із сусідніми територіями суміжних країн. Наприклад, Договір про основи добросусідства та співробітництва між Україною і Угорською Республікою (6 грудня 1992 р.); Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією (2 червня 1997 р.); Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією (31 вересня 1997 р.), у яких в окремій статті передбачається розвиток транскордонного співробітництва, або угоди типу: Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво між прикордонними областями

України та адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова (11 березня 1997 р.); Указ Президента України "Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними прикордонними областями Російської Федерації" (№ 112/94 від 25 березня 1994 р. із змінами і доповненнями, внесеними Указом Президента України від 3 червня 1994 р. № 271/94, від 9 червня 1994 р. № 287/94); Указ Президента України "Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними областями Республіки Білорусь і адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова" (№ 271/94 від 3 червня 1994 р.).

Діяльність всіх єврорегіонів, створених за участю областей України, регламентується відповідними статутами. Єврорегіони не є юридичними особами, проте це питання розглядається Комітетом експертів Ради Європи з питань транскордонного співробітництва у контексті підготовки третього протоколу Рамкової Конвенції щодо транскордонного співробітництва[3, с. 72-83].

Таким чином, можна сказати, що на даний час в Україні сформована нормативно-правова база регулювання транскордонного співробітництва. Законодавство України щодо транскордонного співробітництва включає основні закони, європейські конвенції, хартії, ратифіковані Україною, та багатосторонні міжнародні угоди, підписані Україною з іншими державами, зокрема сусідніми.

Використана література:

1. Ілько І. Регіони Європи у транскордонному співробітництві: історичний досвід 70-90-х років ХХ [Електронний ресурс] / І. Ілько - Режим доступу: <http://194.44.230.1/science/idurr/ilko.doc>.

1. Чмир О.С. Нормативно-правове забезпечення транскордонного співробітництва в Європі та Україні [Електронний ресурс] / О.С. Чмир - Режим доступу: <http://www.univer.km.ua/visnyk/151.pdf>

2. Артьомов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України [монографія] / І.В. Артьомов – Ужгород: Ліра, 2009. – 520 с.

Мальована А.С.,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

Неухильний процес поглиблення інтернаціоналізації економічного життя, який має своїми проявами розширення і ускладнення взаємозв'язків національних економік, усупільнення характеру праці та виробництва в глобальному масштабі об'єктивно підвищує значення зовнішніх джерел фінансових ресурсів для будь-якої національної економіки. Особливе місце серед них належить кредитуванню з боку міжнародних фінансових організацій (МФО).

Що стосується країн з перехідною економікою, зокрема України, то саме співробітництво з провідними МФО на початковому етапі трансформаційних перетворень відіграло вагомий роль у вирішенні таких стратегічно важливих завдань, як структурна перебудова народногосподарських комплексів, системи власності та матеріального виробництва, запровадження дієвих моделей промислової політики тощо. Дана проблема є актуальною і для України, яка пов'язує свою інтеграцію у світову економіку та вихід на міжнародні фінансові ринки з поглибленням співробітництва із такими впливовими МФО, як Міжнародний валютний фонд та група Світового банку. Міжнародні фінансові організації (МФО) представляють собою міждержавні формування, що виконують функції по регулюванню відносин в сфері міжнародних фінансів. Загальна мета всіх міжнародних фінансових організацій – це розвиток співробітництва, забезпечення цілісності і стабільності кредитно-фінансових відносин. Кожна з сучасних фінансових організацій має свій статут, власну організаційну структуру. Для кожної характерні певні умови надання кредитів, певні особливості членства та кожна з них в свій час створювалася з певною метою. Основними з них є наступні: Міжнародний валютний фонд (МВФ) і група Світового банку [1].

Правова природа міжнародних фінансових організацій передбачає певні особливості членства у таких організаціях. Як правило, при вступі до міжнародної організації держава повинна відповідати певним умовам, що висуваються для кандидата в члени організації. Порядок та загальні умови вступу до МФО регулюються їх установчими актами та Правилами процедури цих організацій.

Після набуття державності перед Україною постало завдання налагодження співпраці з

міжнародними фінансовими організаціями, що зумовлено потребами участі країни у міжнародному поділі праці та потребами у забезпеченні доступу країни до міжнародних ринків товарів, послуг, нових технологій тощо. Членом МВФ та організацій Світового Банку наша країна стала 3 вересня 1992 року. Незважаючи на різноманітність форм співробітництва, Україну у відносинах з міжнародними фінансовими організаціями передусім цікавило залучення дешевих фінансових ресурсів. Такі ресурси МФО виділяли під реалізацію різноманітних проектів і програм. Усі проекти, що впроваджувалися в Україні з 1991 року, можна віднести до однієї з таких груп: проекти макроекономічної стабілізації економіки та структурних перетворень в окремих секторах (системні проекти); інвестиційні проекти; проекти міжнародної технічної допомоги.

Розглядаючи співробітництво України саме з МВФ, можна встановити, що перший свій кредит вона отримала на суму 763,1 млн. дол. США в рамках Механізму системних перетворень (МСП). Мета цієї позики - надання фінансової підтримки економіці країн, що переходили від централізованого планування до ринкової економіки. 29 березня 2004 року Радою Директорів МВФ було прийнято позитивне рішення щодо започаткування програми «попереджувальний стенд-бай»[2].

На даному етапі серед усіх форм подальшого співробітництва України з МВФ, Україна обрала співробітництво в сфері технічної допомоги. Станом на липень 2008 року Україна отримала кредитних ресурсів від МВФ на загальну суму 4,41 млрд. доларів США.

Істотно впливає на геополітичні та економічні процеси у світі група Світового банку. Світовий банк - багатостороння кредитна установа, що об'єднує п'ять інституцій, діяльність яких спрямована на підвищення рівня життя у країнах, що розвиваються, за рахунок фінансової допомоги розвинених країн. Першою позикою, наданою нашій країні після її вступу до Світового банку, була позика на підтримку програми реформ у розмірі 27 млн. дол. США строком на 17 років, причому протягом перших п'яти років Україна мала сплачувати тільки стандартну плаваючу процентну ставку 7,43 %.

В 1996 році була затверджена перша Стратегія допомоги Світового банку Україні, яка передбачала надання протягом 1996-1998 років кредитних коштів на загальну суму до 3,1 млрд. дол. США. Нинішній портфель проектів Банку включає в себе 12 активних проектів (1,2 мільярди доларів США) та близько 5 проектів на стадії підготовки.

На цей час Міжнародна фінансова корпорація інвестувала загалом 742 мільйони доларів США у 35 проектів, а загальна сума гарантій від ризику з боку Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій (БАГІ) склала 244,6 мільйона доларів США [3].

Сьогодні наша країна переживає глибоку економічну кризу. Як один з антикризових заходів нашої держави є залучення кредитної допомоги від сучасних міжнародних фінансових організацій. А саме залучення фінансової допомоги від МВФ у вигляді стабілізаційного кредиту у розмірі 16,5 млрд. дол. на підтримку валютно-обмінного курсу і платіжного балансу України, а також на розвиток вітчизняної економіки, зокрема на допомогу їй вийти з фінансової кризи.

Аналізуючи вплив кризи на відносини України з сучасними МФО, слід зазначити, що відносини щодо руху грошових потоків дещо оживились. МВФ надав Україні стабілізаційний кредит, що в декілька разів перевищує надані раніше. Це свідчить про довіру цієї організації до нашої країни. Світовий банк також не залишив Україну в скрутні для неї часи. Це проявляється в наданні з його боку фінансової допомоги на підтримку вітчизняної економіки Україні. Виходячи з цього слід зазначити, що шляхами покращення відносин України з МВФ та Світовим Банком є такі: виконання вимог МВФ, необхідних для надання позики; контроль за ефективним використанням коштів МВФ та Світового банку; проведення ефективної пенсійної реформи; прийняття відповідних законодавчих актів як на загальнодержавному, так і на місцевому рівня, що підвищило б ефективність використання коштів кредиту; необхідно здійснювати контроль, щоб кошти, які виділяються МФО, прямували на рішення соціально-економічних проблем і пом'якшення наслідків кризисних явищ; необхідно досягти стабільності в політичних колах, об'єднати політичні сили, що значно підвищить співпрацю і допоможе країні вийти з кризи. Запропоновані заходи допоможуть покращити відносини України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями.

Використана література:

1. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібн.- 4-те вид., стер.- К.: Знання-Прес, 2009.- 406с.
2. Климко Г.Н., Блешмудт П.П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями.// Фінанси України. - 2010. - №11. - с. 40-43.

3. Колосова В.П. Кредитування економіки України міжнародними інститутами // Фінанси України. - 2010. - №2. - с. 22-24.

Мастепанов О.В.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄС

Чи є інтеграція до Європейського Союзу одним із важливих напрямків зовнішньої політики України на сьогоднішньому етапі? Незалежно від того, які сили знаходяться при владі, кроки України в напрямку наближення до Європейського Союзу підтверджуються низкою політичних та нормативно-правових документів, зокрема Законом України «Про Концепцію загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», Програмою інтеграції України до Європейського Союзу, Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу та ін.

Співпраця між Україною та ЄС на даний час здійснюється в рамках Європейської політики сусідства, а саме через реалізацію спільно погодженого Плану дій Україна — ЄС, та Угоди про партнерство і співробітництво. Окрім цього, ведуться переговори щодо укладання нової посиленої Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, оскільки попередня вже завершує термін своєї дії.

Україна поступово адаптує своє законодавство до стандартів ЄС, робить спроби здійснювати необхідні політичні й економічні реформи, вести відповідну соціальну та екологічну політику. Це все, в свою чергу, вимагає значного фінансування, якого недостатньо у розпорядженні уряду.

Тема співпраці України та ЄС актуалізується з точки зору певної невизначеності відносно зовнішньої політики у реаліях сьогодення. Постають питання, якою форми набудуть відносини, в яких площинах вони будуть складатися, які нові завдання будуть першочерговими на шляху до зближення до Європейського Союзу.

З моменту набуття Україною незалежності у 1991 році та до теперішнього часу стрімко розвиваються відносини між Україною та Європейським Союзом.

Правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994 (набула чинності 1 березня 1998 р.). Ця угода започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Крім того, укладено низку галузевих угод та документів міжнародно-правового характеру, згідно з якими здійснюється співробітництво між Україною та ЄС.

У світлі попередніх домовленостей актуальним є вирішення питання щодо підтримки з боку Євросоюзу процесу вдосконалення інституційної структури співробітництва. Україна має одержувати допомогу з боку Європейської Комісії у створенні системи моніторингу змін в українському законодавстві, використання можливостей програм для реалізації проектів технічного співробітництва з метою створення в Україні конкурентного економічного середовища, трансформації правил і практики державної підтримки підприємств, захисту навколишнього середовища в Україні.

Цілком зрозуміло, що вступ України до ЄС є довготривалим, багатоетапним та віддаленим у часі процесом, проте висвітлення цієї теми вже сьогодні займає чільне місце серед науковців, журналістів та політиків. Водночас вона пронизана різноманітними підходами та оцінками до її висвітлення, політичними та ідеологічними розбіжностями.

Для набуття членства в ЄС потрібна згода всіх країн членів. Деякі політики в ЄС мають сумніви щодо можливого членства України. В 2002-му році Комісар з Розширення ЄС Гюнтер Верхгоген сказав, що «європейська перспектива для України не означає обов'язково членство у найближчі 10-20 років, хоча це можливо».

13-го січня 2005-го року Європарламент фактично одноголосно (467 «за» проти 19) прийняв постанову про бажання Європарламенту наближення позицій з Україною щодо членства. Єврокомісія відзначає, що, хоча ще має пройти певний підготовчий період прийняття нових членів не виключено. Декілька впливових в ЄС лідерів в той час виказали підтримку покращенню зв'язків з Україною.

Сьогодні ЄС та Україна мають спільний кордон і як безпосередні сусіди посилюють свою політичну та економічну взаємопов'язаність. Розширення дає можливість для України та ЄС розвивати якомога тісніші відносини, що виходять поза рамки співробітництва до поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва. ЄС та Україна сповнені рішучості посилити свої відносини та сприяти утвердженню стабільності, безпеки і добробуту. Такий підхід заснований на спільних цінностях, спільній власності та диференціації.

Отже, правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994 (набула чинності 1 березня 1998 р.). Ця угода започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Крім того, укладено низку галузевих угод та документів міжнародно-правового характеру, згідно з якими здійснюється співробітництво між Україною та ЄС.

Україна - це держава, яка є пріоритетним партнером ЄС у рамках European Neighbourhood Policy (Європейської політики сусідства (СПС)) та Східного партнерства.

Амбіції ЄС та України щодо посилення відносин один з одним створили можливість вийти за межі співпраці й сягнути поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва.

Таким чином, у березні 2007 року почалися перемови щодо нової Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що має замінити попередню УПС. У зв'язку з приєднанням України до Світової організації торгівлі у травні 2008 року, нова угода також передбачає створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Оскільки перемовини з приводу Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та її ратифікація потребуватимуть кількох років до вступу в дію повної Угоди, сторони вирішили прийняти Порядок денний асоціації Україна - ЄС.

Також не можливо не наголосити на Європейській політиці сусідства, яка відкриває нові перспективи для партнерства, економічної інтеграції та співробітництва:

- перспектива просування за рамки партнерства до значного рівня інтеграції, включаючи участь у внутрішньому ринку ЄС та можливість для України брати зростаючу участь у ключових аспектах політик та програм Європейського Союзу;
- розширення рамок та поглиблення політичного співробітництва;
- можливість наближення законодавства в економічній сфері, відкриття економік одна одній та подальше зменшення кількості торговельних бар'єрів, що стимулюватиме інвестиції та зростання;
- збільшена фінансова підтримка: надання ЄС фінансової допомоги Україні сприятиме виконанню заходів, які визначені у даному документі. Крім того, Європейська Комісія розробляє новий Європейський інструмент сусідства та партнерства (ЄІСП), який надаватиме допомогу Україні, у т.ч. у сфері транскордонного та міжрегіонального співробітництва між Україною та державами-членами ЄС. Також через Європейський інвестиційний банк надаватиметься підтримка проектам, що потребуватимуть інвестицій у інфраструктуру;
- можливості поступового відкриття або збільшення участі у певних програмах співтовариства, що сприятиме розвитку культурних, освітніх, технічних, наукових зв'язків, а також зв'язків у сфері охорони навколишнього природного середовища та інші.

Становлення України як демократичної, правової та економічно розвиненої держави, а також вирішення інших важливих соціально-економічних і політичних питань практично неможливі без урахування світового досвіду, досвіду розвитку окремих країн, діяльності міжнародних організацій. Важливою з огляду на зазначене є участь України у міжнародному співробітництві на основі принципів і норм міжнародного права. Міжнародна діяльність нашої держави визначає необхідність вирішення ряду завдань, обумовлених активізацією її участі в міжнародному співробітництві. Одним із них є співробітництво з Європейським Союзом — авторитетним міжнародним утворенням. Стратегія європейського вибору має розглядатися в Україні як важливий стимул прискорення системних реформ, піднесення політичної та соціальної активності громадян.

ВОССТАНОВЛЕНИЕ В ГРАЖДАНСТВЕ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ

Проблема гражданства исключительно важна как для науки международного права, так и для практической государственно-правовой деятельности. Гражданство является одним из основных признаков государственного суверенитета, а в суверенитете отдельного государства, в свою очередь, содержится источник существования и развития гражданства. Институт гражданства связан не только с реализацией государственного суверенитета, а и с обязанностью государства обеспечивать защиту прав и законных интересов граждан данного государства. В соответствии со Всеобщей Декларацией прав человека « право на гражданство является неотъемлемым правом человека ». Гражданство, как субъективное право человека, признается многими конституциями народов мира. В этом плане законодательство Украины о гражданстве соответствует требованиям международно-правовых стандартов обеспечения прав и свобод человека.

В соответствии со ст. 1 Конвенции о сокращении безгражданства от 30 августа 1961 г. «государство предоставляет свое гражданство лицу, рожденному на его территории, которое иначе не имело бы гражданства. Такое гражданство предоставляется:

1. при рождении, в силу закона, или
2. по ходатайству перед соответствующими властями заинтересованным лицом или от его имени в соответствии с законом государства».

Таким образом международному праву известны следующие способы приобретения гражданства:

- филиация
- натурализация (укоренение)
- оптация и трансферт
- смешанная система приобретения гражданства.

Наряду с этим, предусмотрены и случаи восстановления в гражданстве лицами, утратившими его в силу различных обстоятельств.

Восстановление в гражданстве может происходить двумя путями: посредством реинтеграции или репатриации.

Реинтеграция – это восстановление в гражданстве в случае его потери или предыдущего выхода из гражданства. В соответствии со статьей 10 Закона Украины от 18 января 2001 года лицо, которое после прекращения гражданства Украины не приобрело иностранного гражданства и предоставило заявление о возобновлении в гражданстве Украины, регистрируется гражданином Украины независимо от того, проживает оно постоянно в Украине или за границей, при отсутствии обстоятельств, предусмотренных законодательством Украины.

Лицо, которое после прекращения гражданства Украины приобрело иностранное гражданство, возвратилось в Украину на постоянное проживание, предоставило заявление о возобновлении в гражданстве Украины, при отсутствии оснований предусмотренных законодательством, регистрируется гражданином Украины. Лицо берет обязательство прекратить иностранное гражданство и предоставить документ об этом, выданный уполномоченным органом соответствующего государства, в орган, который принял документы о возобновлении его в гражданстве Украины, в продолжение года с момента возобновления его в гражданстве Украины. Если лицо, имея все предусмотренные законодательством этого государства основания для получения такого документа, по независящим от него причинам не может его получить или ему предоставлен статус беженца или убежище, оно предоставляет декларацию об отказе от иностранного гражданства.

Лицо, которое является гражданином государства, международный договор Украины с которым, позволяет лицу обращаться для приобретения гражданства Украины, при условии если оно докажет, что не является гражданином другой договорной стороны, может

предоставить заявление о возобновлении в гражданстве Украины лишь после прекращения иностранного гражданства.

Обязательство прекратить иностранное гражданство не требуется от граждан государств, законодательство которых предусматривает автоматическое прекращение лицами гражданства этих государств, синхронно с приобретением гражданства иного государства или международных договора Украины с которыми предусматривают прекращение лицами гражданства этих государств синхронно с приобретением гражданства Украины, а также от лиц, которым предоставлен статус беженца или убежище и лиц без гражданства.

Датой приобретения гражданства в указанных случаях является дата регистрации приобретения лицом гражданства.

Реинтеграция обычно носит индивидуальный характер, в отличие от репатриации, которая характеризуется групповым, коллективным признаком.

Таким образом, репатриация – это восстановление гражданства путем возвращения в страну своего гражданства (постоянного проживания или происхождения) определенной группы лиц, которые оказались в силу различных обстоятельств на территории других государств. Это более всего касается беженцев, освобожденных военнопленных, перемещенных лиц. Особенность репатриации заключается в том, что она является переселением с правом добровольного выбора гражданства.

Репатриация осуществляется как на договорной основе (например, репатриация военнопленных предусмотрена Женевскими конвенциями о защите жертв войны 1949 года), так и на внедоговорной основе, но при условии существования соответствующих законов в заинтересованном государстве или государствах.

Проблема возвращения на родину была актуальной после окончания Второй мировой войны, когда из Германии и стран некоторых ее союзников возвращались на родину сотни тысяч военнопленных, принудительно угнанных на работы, гражданских лиц и т. п. При этом, как известно, часть из них отказывалась возвращаться в свои страны, принимала гражданство или на иных условиях селилась в государствах Европы, Северной или Южной Америки, в Австралии. В настоящее время актуализация проблемы репатриации явилась следствием распада СССР, ухудшения экономического благосостояния в новых государствах - республиках бывшего Союза (репатриация немцев в ФРГ, евреев в Израиль и т.д.)

Закрепленное в законодательстве многих государств, в том числе и Украины, положение касательно пожалования гражданства является, прежде всего, формальным выражением признательности и уважения лица за какие-либо заслуги общезначимого характера. В свое время такое пожалование весьма часто применялось к первым покорителям космоса - летчикам-космонавтам. Но известны и более ранние случаи пожалования гражданства. Так, например, в 1792 году французское гражданство было пожаловано 18 видным государственным и общественным деятелям-иностранцам: американскому президенту Дж. Вашингтону, английскому философу, социологу и юристу И. Бенгтону, немецкому поэту и драматургу Ф. Шиллеру и др.

Следует отметить, что в то время пожалование гражданства не влекло за собой утраты и не требовало отказа от собственного (первичного) гражданства. Оно носило символический характер и не имело каких-либо юридических последствий, в частности, не создавало прав и обязанностей между таким гражданином и государством. Вместе с тем, такому лицу не требовалось визы для пересечения границы государства, почетным гражданином которого он являлся. В настоящее время пожалование гражданства может иметь место и по другим, чаще всего политическим, причинам, когда оно становится фактически единственным гражданством, которым обладает индивид.

Использованная литература:

1. М.А. Баймуратов «Международное публичное право» Х. «Одиссей» 2003г.
2. Европейская конвенция о гражданстве Страсбург, 6 октября 1997г.
3. Закон Украины «О гражданстве Украины» ВВРУ 2001г. №13.
4. Конвенция ООН о сокращении безгражданства от 30 августа 1961 г.

ПРОЦЕС ЕВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої в ЄС, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України.

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС».

Порядок денний асоціації Україна-ЄС (ПДА) – це базовий документ, що регулює відносини між Україною та ЄС до набуття чинності нової Угоди про асоціацію. Він визначає ключові пріоритети реформ, яким Україна має приділити увагу задля того, щоб повною мірою скористатися можливостями поглибленої співпраці з ЄС. Практична мета ПДА полягає у чіткому визначенні пріоритетів, які вимагають негайних дій ще до офіційного підписання Угоди про асоціацію.

Одним з пріоритетних напрямків зовнішньоекономічної діяльності України є подальший розвиток торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва з країнами ЄС.

За результатами аналізу показників зовнішньої торгівлі товарами та послугами України за I квартал 2010 року Європейський Союз був одним з найбільших зовнішньоторговельних партнерів України (поряд з країнами СНД). Так, частка ЄС у загальному зовнішньоторговельному обороті товарами та послугами України з країнами світу склала 28,24% (СНД – 40,37% відповідно). При цьому, частка експорту до ЄС-27 товарів та послуг українського походження становила 23,58%, а імпорту з ЄС – 32,89% відповідно. Обсяги обороту товарами та послугами з країнами – членами ЄС у I кварталі 2010 року зросли порівняно з аналогічним періодом 2009 року на 13,73% та склали 7,29 млрд. дол. США. При цьому обсяги експорту товарів та послуг зросли в порівнянні з 2009 роком на 10,14% та склали 3,04 млрд. дол. США, а імпорт товарів та послуг зріс на 16,44% і склав 4,25 млрд. дол. США.

Загальний обсяг прямих інвестицій з України станом на 01.04.2010 р. до країн-членів ЄС сягнув 6435,9 млн. дол., що складає 94,7 % від загального обсягу українських закордонних інвестицій (6793,2 млн. дол. США). Серед країн ЄС перше місце за обсягами інвестицій з України посідає Кіпр (6346,4 млн. дол.), друге місце посідає Польща (49,0 млн. дол.), третє місце - Латвія (30,2 млн. дол.).

Україна виконала лише 4 з понад 60-и проаналізованих пріоритетів реформ, передбачених Порядком денним асоціації (ПДА) – ключовим документом, що нині регулює відносини між Україною та ЄС. Тенденції протягом липня-жовтня 2010 року характеризується як позитивними діями інститутів влади стосовно виконання ПДА, так і стагнацією змін з питань політичного діалогу – передусім прав людини та дотримання демократичних процедур.

Про це свідчать результати другого етапу (липень-жовтень 2010 р.) громадського моніторингу виконання Порядку денного асоціації (ПДА), оприлюднені 15 листопада 2010 року на прес-конференції в Києві. Моніторинг здійснюють провідні українські аналітичні центри за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Протягом другого етапу моніторингу (липень-жовтень 2010 р.) було проаналізовано 69 пріоритетів ПДА, включно з 3 додатковими пріоритетами.

За висновками експертів, Україна виконала лише 4 пріоритети ПДА. У стадії виконання перебувають 55 пріоритетів. 10 пріоритетів не було виконано.

Як виконані експерти оцінили окремі пріоритети у сфері торгівлі та питань, пов'язаних із торгівлею, співробітництва в сфері енергетики, включаючи ядерні питання.

Загалом звітний період (липень-жовтень 2010 року) характеризується як позитивними діями інститутів влади стосовно виконання ПДА, так і стагнацією змін з питань політичного діалогу – передусім прав людини та дотримання демократичних процедур.

Рішення Конституційного Суду від 30 вересня 2010 р. потенційно суттєво підвищує президентські повноваження та передбачає відновлення централізованої моделі державного

управління на чолі з Президентом. Набуття чинності редакції Конституції від 1996 р. створило прецедент конституційної та законодавчої нестабільності щодо самих інститутів політичної системи та державного управління. Крім того, сьогодні в Україні фактично відсутня структурована дискусія інститутів влади та організацій громадянського суспільства з приводу конституційних перетворень.

Надзвичайно складним у переговорах про створення глибокої та всеохопної зони вільної торгівлі (ЗВТ+) залишається питання взаємного доступу на ринки для окремих товарних позицій. У торгівлі сільськогосподарськими товарами сторони не готові до повної лібералізації торгівлі. Ймовірно, для частини сільськогосподарської продукції в рамках ЗВТ+ будуть встановлені тарифні квоти. Відкритим питанням переговорного процесу залишаються експортні мита України, наприклад, на насіння соняшнику.

Використана література:

1. www.es-ukraine.blogspot.com.
2. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу // Урядовий Кур'єр, 1998 р. 18 червня.

Оболенкова Н.О.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правоведення»
Мариупольського державного університета

ПОНЯТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА В МЕЖДУНАРОДНО - ПРАВОВЫХ АКТАХ

В условиях укрепления международных отношений, а также развития общения между людьми разных стран особую значимость приобретает международный туризм. В последнее время в отечественной доктрине вопросам туризма, в том числе его правовой регламентации, уделяется все больше внимания. Такой интерес объясняется тем, что международный туризм выполняет важные общественно-политические, экономические и культурные функции. Индустрия туризма, располагая огромной материальной базой, развивается стремительными темпами, обеспечивает занятостью миллионы людей и взаимодействует почти со всеми отраслями народного хозяйства.

Бурное развитие туризма закономерно стало обращать на себя взгляды юристов, международных органов и организаций с целью урегулировать данное интернациональное, международное движение товаров, услуг и людей; защитить суверенитет и безопасность государства; предоставить особый статус международным туристам, отграничить их от иных посетителей.

Отныне международные туристские отношения становятся комплексными, ибо они складываются: во-первых, из межгосударственных отношений, регулирующихся нормами международного публичного права; во-вторых, отношений иностранных юридических лиц, регулируемых нормами международного частного права; в-третьих, отношений, возникающих при туристском обмене, которые не ограничиваются пределами одного из их государств-участников и подлежат гражданско-правовому регулированию.

Туризм (франц. *tourisme*, от *tour* - прогулка, поездка), путешествие (поездка, поход) в свободное время (отпуск, каникулы и т. п.); вид активного отдыха, средство оздоровления, познания, духовного и социального развития личности [2; с. 20].

Но все же, дать понятию "туризм" какое-либо одно определение, адекватно отражающее его сущность во все времена, от первых проявлений туристской деятельности, уходящих на несколько веков назад до сегодняшних дней, задача нелегкая. Да и определение туризма появляется позже, в XX веке, до этого под туризмом понималось путешествие.

Одно из первых и наиболее точных определений туризма, которое в своей основе до сих пор используется для указаний на самые существенные характеристики, отличающие его от всех видов деятельности, было дано профессорами Бернского университета (Швейцария) Хунзикером и Крапфом, и, позже было принято Международной ассоциацией научных экспертов по туризму. Эти учёные определили туризм, как ряд явлений и взаимоотношений, возникающих как результат путешествий людей до тех пор, пока это не приводит к постоянному пребыванию и не связано с получением какой-либо выгоды (дохода).

Неудивительно, международный туризм и туристские услуги уже с 20-х годов XX века становятся объектом международного регулирования. Еще Лига наций и первый международный съезд туристских организаций (1925г.) обращают свое внимание на определение туризма, туриста, а также смежных понятий. Период времени между 1937 и 1990 годами характеризовался разработкой определений и классификаций для международного туризма.

В 1937 году Совет Лиги Наций рекомендовал определение термина "международный туризм". Оно было незначительно изменено Международным союзом официальных туристских организаций (МСОТО) на его заседании, проходившем в 1950 году в Дублине. И, фактически, без изменений перешло в новейшие международные акты.

Обратимся к современному понятию туризма в международных актах и юридической литературе, которые полностью осуществляют правовое обеспечение международного туризма.

В Манильской декларации по мировому туризму (1980 г.) [3; с. 45] туризм определяется как деятельность, имеющая важное значение в жизни народов в силу непосредственного воздействия на социальную, культурную, образовательную и экономическую области жизни государств и их международных отношений.

В Гаагской декларации 1989 г. (Межпарламентская конференция по туризму Гаагская декларация по туризму от 14 апреля 1989 г.) отмечается, что "туризм стал явлением, которое вошло в наши дни в повседневную жизнь сотен миллионов людей и:

а) включает все свободные перемещения людей от их места проживания и работы, а также сферу услуг, созданную для удовлетворения потребностей, возникающих в результате этих перемещений;

б) представляет собой вид деятельности, имеющей важнейшее значение для жизни людей и современных обществ, превратившись в важную форму использования свободного времени отдельных лиц и основное средство межличностных связей и политических, экономических и культурных контактов, ставших необходимыми в результате интернационализации всех секторов жизни наций;

в) должен быть заботой каждого. Он является одновременно следствием и решающим фактором качества жизни в современном обществе. Поэтому парламентам и правительствам следует уделять все более активное внимание туризму с целью обеспечения его развития в гармоничном соответствии с обеспечением других основных потребностей и видов деятельности общества".

Туризм, по определению Международной академии туризма (Монте-Карло, Монако), представляет общее понятие для всех форм временного выезда людей с места постоянного жительства в оздоровительных целях и (или) для удовлетворения познавательных интересов в свободное время или в профессионально-деловых целях без занятий оплачиваемой деятельностью вместе временного пребывания [4;с.77].

В юридической литературе международный туризм определяется как поездки с туристскими целями за пределы страны постоянного жительства. Это система путешествий, осуществляемая на основе международных договоров с учетом действующих международных обычаев [5;с.7].

В настоящее время, наиболее распространенным понятием "международного туризма", получившим легализацию в правовых системах различных стран мира, является определение, сформулированное в 1993 году Статистической комиссией ООН для целей статистики туризма (Концепции, определения и классификации для статистики туризма), а также Рекомендации по статистике туризма Всемирной туристской организации.

Таким образом, согласно названным документам международный туризм представляет собой деятельность лиц, которые путешествуют и осуществляют пребывание в местах, находящихся за пределами их обычной среды, в течение периода, не превышающего одного года подряд, с целью отдыха, деловыми и другими целями.

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ В БОРЬБЕ С ПРЕСТУПНОСТЬЮ

Преступность – это сложное социальное явление с признаками системности, являющееся следствием взаимодействия множества отрицательных по своей направленности факторов экономического, общественного, психологического, юридического и иного свойства. Качественные и количественные характеристики преступности раскрывают ее состояние, структуру и динамику, позволяют судить о ее размерах, степени криминализации общества, служат основой для разработки стратегии и тактики предупреждения преступности, выбора средств и методов борьбы с нею. Уровень, темпы роста преступности, особенно наиболее опасных ее видов, могут служить индикаторами устойчивости развития государства и общества.

Сложность борьбы с преступностью определяется рядом обстоятельств. Прежде всего, это связано с тем, что ее причины носят как национальный, так и региональный и международный характер. Поэтому разработка стратегических направлений борьбы с таким негативным явлением, как преступность, должна опираться в первую очередь на анализ причин внутреннего свойства. Вместе с тем нельзя не учитывать и причины регионального и международного уровня.

Преступность на современном этапе развития общества составляет чрезвычайно серьезную опасность для его дальнейшего развития. Выйдя за пределы границ определенного государства преступность, приобрела опасный транснациональный характер. В последние годы активно расширяется и углубляется международное сотрудничество в борьбе с преступностью. Объясняется это тем, что в мире происходит быстрое развитие интеграционных процессов, взаимно упростился порядок въезда и выезда, и проблема приобретает все более глобальный характер. Рост преступности характерен практически для всех развитых государств.

Идет и процесс интернационализации преступности, когда возрастает число преступных проявлений, имеющих международный характер. Например, совершение преступлений на территории других государств, перевод доходов от преступной деятельности за рубеж. Представляют международную опасность незаконный оборот наркотиков, культурных ценностей, оружия, радиоактивных материалов, нелегальная миграция людей.

Борьба с такими видами преступлений может быть эффективной только при единстве действий правоохранительных органов большинства государств, выработке общего правового механизма, позволяющего реально осуществлять принципы международного сотрудничества в борьбе с преступностью, поддержании правопорядка, охране прав и законных интересов граждан.

Эти проблемы особенно актуальны для Украины, которая на Западе граничит с Европейским Союзом и его будущими членами, а на Востоке - с Россией, ведущим членом Содружества Независимых Государств. По своему географическому положению Украина является стратегическим плацдармом для транснациональной преступности.

С одной стороны, преступники, пользуясь "прозрачностью" границ СНГ, после совершения преступления в Украине зачастую скрываются от правосудия на территории другого государства - члена Содружества (и наоборот). С другой стороны, через территорию Украины проходят каналы нелегальной переброски на территорию Евросоюза наркотиков, оружия, иммигрантов, «живого товара» и др.

Наиболее перспективными сферами международного сотрудничества, на наш взгляд, являются:
-непосредственно борьба с такими видами преступности:

- организованная преступность;
- терроризм;
- наркоторговля;
- нелегальная иммиграция;
- отмывание денег;
- коррупция;
- торговля людьми и др.

Опыт совместной борьбы с некоторыми видами преступлений данного вида насчитывает многие десятилетия.

Правовая основа подобной совместной деятельности относительно хорошо разработана, например:

- борьба с терроризмом: Международная конвенция по предотвращению и наказанию актов терроризма, Декларация о мерах по ликвидации международного терроризма.
- фальшивомонетничество: Женевская конвенция по борьбе с подделкой денежных знаков
- наркоторговля: Единая конвенция о наркотических средствах, Конвенция о запрете незаконной торговли наркотическими средствами, Конвенция ООН о борьбе с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ.

Вместе с тем, бурное развитие технологий и процесс глобализации в последние годы дали толчок появлению новых видов преступности, успех борьбы с которыми, напрямую зависит от степени сотрудничества правоохранительных органов различных государств.

Впервые приняв участие в международных операциях по поддержанию мира правоохранительного характера в 1994 г., в настоящее время Украина входит в первую десятку государств-контрибьюторов международного полицейского персонала. Польза от этой деятельности для Украины двойная: с одной стороны работники нашей милиции вносят вклад в общее дело обеспечения мира и безопасности; с другой – они сами перенимают передовой опыт правоохранительной деятельности.

Сотрудничество Украины в борьбе с международной преступностью может принимать два основных вида: путем

- 1) заключения международных договоров по различным аспектам этой деятельности;
- 2) участия в международных организациях, специализирующихся на борьбе с преступностью.

Особое внимание уделяется расширению правовой базы, обеспечивающей возможности реального сотрудничества с органами полиции зарубежных стран в конкретных вопросах. В целом МВД Украины на сегодняшний день имеет несколько десятков двусторонних отношений о сотрудничестве с полицейскими органами зарубежных государств.

Использованная литература:

- 1) Лунеев В.В. Преступность XX века. Мировые, региональные и российские тенденции: Мировой криминологический анализ / В.В. Лунеев. М., 1997.- 525 с.
- 2) Про основи національної безпеки України: закон України від 19 черв. 2003 р. № 964 – IV [Електроний ресурс]. - Режим доступу: [http:// www.portal.rada.gov.ua](http://www.portal.rada.gov.ua)
- 3) Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: закон України від 30 черв. 1993 р. № 3342-ХІІ [Електроний ресурс]. - Режим доступу: [http:// www.portal.rada.gov.ua](http://www.portal.rada.gov.ua)
- 4) Бирюков П.Н. Международное право: Учебное пособие / П.Н.Бирюков. М.: Юрист, 2001. – 416 с.
- 5) Богуславский М.М. Международное частное право: Учебник./ М.М. Богуславский/ М.: Междунар. отношения, 1994.— 416 с.

Потеряхина И.С.,

студентка 3 курса

специальности «Международные отношения»

Мариупольского государственного университета

МЕЖДУНАРОДНО – ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ БОРЬБЫ С КИБЕРПРЕСТУПНОСТЬЮ

Развитие информационных систем создало новые виды преступлений, такие как компьютерная преступность, и компьютерный терроризм.

Актуальность темы определяется не только ее научной новизной, но и большой практической значимостью борьбы с терроризмом. Современное состояние информационно - коммуникационных технологий оказывает влияние на международные отношения. ИТК влияют на социальные и политические процессы. Из-за чего появляются новые международные проблемы.

Развитие научно-технического прогресса внедряет в повседневную жизнь достижения высоких и, в первую очередь информационных технологий, которое привело к возникновению новых видов преступлений, которые получили название - "компьютерные преступления", среди которых наивысшее место по уровню общественной опасности занимает большая группа противоправных действий, условное объединяемая под общим названием "компьютерный терроризм".

Специфика проблемы киберпреступности заключается в том, что отдельно взятая страна не в состоянии противостоять ему собственным государственно-властным механизмом, и только сотрудничая, международное сообщество способно противостоять данному фактору транснациональных угроз. Возникает потребность в разработке соответствующих законов, которые бы отвечали тем требованиям, которые предъявляет современный уровень развития информационных технологий.

Сейчас эта проблема уже давно пересекла границы государств и стала проблемой международного масштаба. Ни одно государство сегодня не способно противостоять этому явлению самостоятельно. Необходимой является потребность активизации международного сотрудничества в этой сфере.

Несмотря на то, что преступность все больше принимает интернациональный характер, проблемы борьбы с ней продолжают реализовываться преимущественно на национальном уровне. Поэтому основной целью международного сотрудничества является, с одной стороны, усовершенствование международного законодательства в этой сфере, с другой стороны - достижение единства действий государств в лице национальных правоохранительных органов при расследовании преступлений.

Весомое место в таком сотрудничестве принадлежит, безусловно, международно-правовому механизму регулирования. Но, учитывая то, что в современных условиях значительная часть средств борьбы с киберпреступлениями, как и с другими преступлениями международного характера, принадлежит к внутренней компетенции каждого отдельного государства, необходимо параллельно развивать и национальное законодательство направленное на борьбу с компьютерными преступлениями, согласовывая его с нормами международного права и опираясь на существующий мировой опыт.

Международное сотрудничество строится на общих и специальных принципах международного права. При этом сотрудничество должно осуществляться без вмешательства во внутренние дела государства. Договорно-правовое сотрудничество реализуется путем:

- универсальных международных договоров (Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности);
- многосторонние соглашения по борьбе с отдельными преступлениями (Европейская конвенция о киберпреступности);
- региональных многосторонних соглашений (Соглашение СНГ по борьбе с преступлениями в сфере компьютерной информации)
- решений ООН и других межправительственных органов;
- двусторонних соглашений государств.

В ходе развития сотрудничества между государствами оказалось, что нельзя ограничиваться двусторонними и региональными соглашениями.

Известно, что некоторые виды преступности, в частности транснациональная организованная преступность, международный терроризм задевают интересы всего мирового сообщества, которое создало предпосылки для выхода сотрудничества государств на универсальный уровень.

В целом же, на универсальном уровне не существует норм решения вопроса спорной юрисдикции в случаях осуществления компьютерных преступлений, как и вопросов экстрадиции. Частично данные проблемы решаются в рамках двусторонних соглашений.

Более всего же разработанный механизм сотрудничества предусмотрен в рамках Совета Европы и Европейского союза.

Таким образом, согласно тенденциям увеличения роста компьютерной преступности и возрастающей угрозы кибертероризма, в рамках СНГ должно быть принято дополнительное соглашение по вопросам спорной юрисдикции, которая возникает в связи с осуществлением компьютерных преступлений или принятые и внесенные изменения в Соглашение о сотрудничестве государств - участников Содружества Независимых Государств в борьбе с преступлениями в сфере компьютерной информации.

Тенденцией развития сотрудничества на данном этапе есть интенсификация международных отношений на глобальном и региональном уровнях. Государства, международные организации выступают с инициативами усиления сотрудничества в области противодействия преступлениям в сфере высоких технологий.

Для успешной борьбы с киберпреступностью обязательны три составляющих:

- гармонизация национального законодательства в борьбе с компьютерной преступностью с требованиями международного права;
- высокая профессиональная подготовка правоохранительных органов - от следовательной к судебной системе;
- взаимодействие правоохранительных органов разных государств.

Необходимо отметить тот факт, что в целом сотрудничество осуществляется практически на региональном уровне, и незначительно захватывая универсальный. Если на двустороннем уровне сотрудничество не окажется довольно эффективным, то недостаток универсального международно-правового регулирования окажется одной из самых больших проблем. С другой стороны подписания соглашений по данной проблеме на двустороннем уровне содействовало бы осознанию важности проблемы и урегулированию вопросов спорной юрисдикции. Наличие проблемы международно-правового сотрудничества на данном этапе развития также объясняется недостаточным пониманием правительствами государств серьезности проблем осуществления компьютерных преступлений. В силу отсутствия программно-технических знаний должностных лиц, способных урегулировать данные вопросы, проблема сотрудничества государств, как и национальные мероприятия по борьбе с преступлениями в сфере высоких технологий остаются нерешенными.

Таким образом, проблему борьбы с кибертерроризмом сегодня уже надо ставить на один уровень с терроризмом и организованной преступностью. При этом необходимо осуществить общий подход к решению этой проблемы на международном уровне. Для более эффективного сотрудничества разных государств, которые противостоят компьютерному терроризму, необходимо радикально пересмотреть существующую сложную процедуру принятия решений в борьбе с этим видом преступления.

Использованная литература:

1. Голубев В.А. Вопросы международного сотрудничества в борьбе с транснациональной компьютерной преступностью / В.А. Голубев [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1442_page_4.html.
2. Щетилов А. Некоторые проблемы борьбы с киберпреступностью и кибертерроризмом / А. Щетилов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.crime-research.org/library/chetilov.htm>
3. Барановский В. Трансформация понятия национальной безопасности в информационную эпоху/ В. Барановский. //Год планеты. – 2005. – С. 52 – 59 .

Пузырев Д. Терроризм в современных международных отношениях./ Д. Пузырев // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. – №8. – С. 63 – 67.

Андрущенко Е.,
студентка 4 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ВСЕОБЩИЕ ПРАВА ЧЕЛОВЕКА И МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

В свете Международного дня защиты прав человека, который ежегодно отмечается в мире 10 декабря, вопрос о соблюдении основных конституционных прав и свобод граждан Украины стал подниматься значительно чаще. Этому не могла не способствовать политика действующей власти, разогнавшей в преддверие новогодних праздников палаточный городок на Майдане Независимости и законодательно внедряющей практику «затягивания поясов» для населения Украины в надежде когда-нибудь рассчитаться с долгами МВФ.

На недавней пресс-конференции, приуроченной к Международному дню защиты прав человека, представитель института «Республика» Владимир Чемерис сказал, что главный признак демократической страны – предоставление возможности любой группе беспрепятственно высказывать свои взгляды. По его наблюдениям, частота акций протеста и количество протестующих в Украине увеличивается, что приносит позитивные результаты, однако и нарушение свободы собраний фиксируется все чаще. Стоит ожидать, что принятие Жилищного и Трудового кодексов, пенсионная реформа и законопроект о высшем образовании принесут новые волны протестов, соответственно, и новые нарушения прав человека со стороны властей.

В октябре текущего года Венецианская комиссия (Европейская комиссия за демократию через право) раскритиковала законопроект об ограничении свободы собраний, посчитав его таким, который не отвечает принципам превосходства права и содержит нормы, устанавливающие в стране авторитарный режим. Не исключено, что при отсутствии законного основания для усмирения акций протеста, власть будет изобретать альтернативные методы, подобные разгону протестующих против Налогового кодекса предпринимателей под предлогом монтажа главной елки страны.

Во многом благодаря постоянной работе Организации Объединенных Наций всеобщий характер прав человека был четко определен и признан в международном праве. Правам человека отведено достойное место в числе целей Организации Объединенных Наций, провозглашенных в ее Уставе, где указывается, что права человека существуют «для всех, без различия». Права человека являются естественными, данными с рождения каждому человеку правами, универсальными для всех. Они не являются привилегиями.

Всеобщие права человека далее закрепляются в обоих Международных пактах о правах человека (Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах и Международный пакт о гражданских и политических правах), а также других международных нормативных документах, отражающих многочисленные вызывающие озабоченность проблемы, включая геноцид, рабство, пытки, расовую дискриминацию, дискриминацию женщин, права ребенка, права меньшинств и религиозную терпимость.

Самыми недавними отзвуками этой идеи стали тексты Венской декларации и Программы действий, в которых воспроизводится та же формулировка с целью подтвердить статус Всеобщей декларации как «общей задачи» для всех. В Венской декларации, принятой в июне 1993 года в Австрии Всемирной конференцией по правам человека Организации Объединенных Наций, в которой далее закрепляется всеобщий характер прав человека, говорится: «Все права человека универсальны, неделимы, взаимозависимы и взаимосвязаны». Это означает, что политические, гражданские, культурные, экономические и социальные права человека следует рассматривать в их совокупности. Никто не может выбирать, какие права поощрять и защищать. Все они имеют равную ценность и распространяются на всех.

Права человека с рождения принадлежат каждому. Если государство игнорирует всеобщие права человека на основании культурного релятивизма, то прав лишаются лица, подпадающие под юрисдикцию данного государства. Лишение или попрание прав человека неправомерно, независимо от культуры нарушителя.

Приліпіна Д.О.,
студенка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГОРОДЯНИНА В УКРАЇНІ

Для європейців, які прагнули до політичної єдності, права людини стали важливим пріоритетом. У травні 1948 року представники багатьох організацій, що прагнули європейської інтеграції, зустрілися в Гаазі на Конференції міжнародного комітету рухів за європейську єдність. 5 травня 1949 року було підписано Акт, згідно якого десять держав у Лондоні утворили Раду Європи. Так 12 липня 1949 року було підготовлено проект Європейської конвенції з прав людини і проект Статуту Європейського Суду та подано їх до утвореного Комітету міністрів Ради. У серпні того ж року на Асамблеї було висунуто пропозицію, у якій пропонувалося створити Європейську комісію з прав людини і Європейський суд з прав людини з метою забезпечення даної конвенції. Після цього звернення Комітет з правових питань постановив, що «хоча кожна держава має право встановлювати норми для захисту прав людини в межах своєї території, метою колективної гарантії повинно бути забезпечення того, щоб такі норми та їх застосування відповідали загальним принципам права, визнаним цивілізованими державами». У ситуації, коли основні права вже було погоджено, але обговорення ролі Суду і права на індивідуальне звернення до суду все ще вирували, у серпні 1950 року Комітет міністрів вирішив зробити факультативними як юрисдикцію Суду, так і право на індивідуальне звернення. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних

свобод набула чинності 3 вересня 1953 року. Як просто європейський Біль про права Конвенція, у тому вигляді, як її розроблено і прийнято, передбачає мало чого виняткового на міжнародній арені. Серцевиною є її дві факультативні статті, які забезпечують вирішальні складові механізму правозастосування системи: стаття 25, яка дає як окремим особам, так і державам право на звернення до Європейської комісії з прав людини, і стаття 46, яка уповноважує Європейський Суд з прав людини провадити слухання і розгляд справ, про які доповіла Комісія. Європейський суд-Європейський суд з прав людини не став ефективним правовим інструментом легко і швидко. Майже двадцять років він виступав "сплячею красунею, до якої часто зверталися, але без особливих результатів". Суд складається з такого числа суддів, що дорівнює числу держав - членів Ради Європи. Судді обираються на дев'ятирічний термін Парламентською Асамблеєю зі списків, що нараховують по три кандидата, що представляються державами. Протягом терміну своїх повноважень вони не повинні займати посад, не сумісних з незалежністю, неупередженістю і вимогами цієї посади. Комісія складається з кількості членів, яка дорівнює кількості Високих Договірних Сторін", а за станом на березень 1995 року ця кількість становила 30 чоловік. Комісія може проводити засідання у формі пленарного засідання, але також і в палатах у складі не менше семи членів та в комітетах у складі не менше трьох членів. Члени Комісії обираються Комітетом міністрів Ради Європи зі списків, що складаються Консультативною Асамблеєю, і працюють протягом шестирічних строків, які можуть поновлюватися. Члени Комісії беруть участь у засіданнях "від себе особисто" тобто, на відміну від осіб, які беруть участь у роботі багатьох міжнародних установ, члени Комісії не представляють уряди. Скарги на ті порушення прав людини, які захищає Конвенція, спочатку надсилаються до Комісії. Згідно зі ст. 24 Конвенції, держави можуть направляти до Комісії "питання про будь-яке згодне порушення положень Конвенції іншою Високою Договірною Стороною" незалежно від громадянства потерпілої особи. Таким чином, іноземні держави можуть захищати окремих осіб навіть від їх власного уряду. У 1955 році в Комісії з'явилися повноваження одержувати індивідуальні звернення відповідно до ст. 25. До 28 липня 1994 року всі 30 держав, на той час учасниць Конвенції, погодилися визнати прийнятність звернень від приватних осіб, які у практиці Комісії називаються "заявами". У цілому ж у неї чотири функції:

- 1) відфільтровувати скарги (через Секретаріат, шляхом ухвалення рішення про неприйнятність);
- 2) по справах, що залишилися, вона виступає посередником у суперечці і прагне досягти дружнього врегулювання;
- 3) якщо дружнє врегулювання неможливе, Комісія розслідує факти і представляє свої висновки;
- 4) Комісія повноважна сама вчиняти і аргументувати позови в Суді.

Вимоги до подавців скарг установлені ст. 26 Європейської конвенції про права людини [1, с. 14]: "Комісія може приймати справу до розгляду, тільки якщо були використані усі національні засоби правового захисту відповідно до загально визнаних принципів міжнародного права, і протягом шести місяців з дати прийняття остаточного рішення". Також не розглядаються скарги, якщо вони анонімні чи якщо однакова справа вже розглядалася Комісією чи іншою процедурою міжнародного розслідування і не містить жодної нової обставини, якщо на її думку звернення не сумісне із положеннями Конвенції, явно необґрунтоване або таке, що є зловживанням права на подання звернення. Якщо Комісія приймає звернення, то вона повинна підготувати доповідь, яка направляється Комітетові Міністрів Ради Європи та заінтересованим державам. Справа, яку Комісія вже заслухала і про яку склала доповідь, може бути направлена нею або заінтересованою державою до Європейського суду з прав людини. Якщо справа не передається в Суд, то Комітет міністрів Ради Європи (більшістю в двох третин голосів) вирішує, чи мало місце порушення Конвенції. Виявивши порушення, Комітет міністрів може далі ухвалити, що держава повинна надати жертві "справедливе задоволення", тобто компенсацію за збиток, розмір якої встановлюється. Як і рішення Суду, рішення Комітету міністрів є остаточними, і держави-члени зобов'язуються вважати їх обов'язковими.

МІЖНАРОДНИЙ ПРАВОПОРЯДОК ТА МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРАВОПОРЯДОК, СУТНІСТЬ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ

Міжнародне право виникло внаслідок реальних суспільних процесів. Вже на ранніх стадіях розвитку первісні общини і племена не існували відокремлено, а були об'єднані неписаними родовими законами. Перші звичаєві норми зароджувалися ще в період первіснообщинного ладу, до становлення державності. Поява ж міжнародного права в сучасному його розумінні як права міждержавного прямо пов'язано з процесами становлення державності.

Міжнародне право є результатом суспільної практики. З'явившись як засіб усвідомлення людьми (групами, класами) свого матеріального інтересу, особливо в зв'язку з міжнародними відносинами, що постійно змінюються, воно справляло і справляє величезний вплив на розвиток держав і народів.

З огляду на особливу значимість міжнародного права як соціального феномена, пошуком його визначення займається доктрина міжнародного права.

Міжнародне право - це самостійний нормативний комплекс, що являє собою сукупність юридичних норм, які створюються спільно суб'єктами міжнародного права з метою врегулювання їх взаємовідносин.

Міжнародний правопорядок - це правила поведінки, що у результаті кілька разового повторення протягом тривалого часу набуло мовчазного визнання суб'єктів міжнародного і виконуються ними в їх міжнародній практиці в якості звичайної міжнародно - правової практики.

Для міжнародного правопорядку притаманні визначеність змісту міжнародних відносин, узгодженість, гармонійність, забезпеченість та системність міжнародних правовідносин, при цьому — динамізм і можливість цілеспрямованих змін. У науці і практиці міжнародних відносин сьогодні широко вживаються формально подібні терміни («міжнародний правопорядок», «міжнародний порядок», «світопорядок», «світовий порядок» тощо), але вони стосуються якісно відмінних сторін міжнародного життя.

Міжнародний порядок має багато спільного з міжнародним правопорядком і ряд характерних особливостей. В основі міжнародного правопорядку лежать норми міжнародних договорів, звичаїв, рішень міжнародних організацій. В основі міжнародного порядку лежать правила міжнародного співтовариства: правові, політичні, міжпартійних відносин, демократії, моралі, релігії, звичаїв, норми громадських організацій та ін.

Міжнародний правопорядок — результат діяльності суб'єктів міжнародного права; міжнародний порядок — результат діяльності суб'єктів міжнародних відносин. Міжнародний правопорядок у необхідних випадках встановлюється із застосуванням примусових заходів державновладного, імперативного характеру; міжнародний порядок підтримується із застосуванням примусової сили (державновладного характеру) лише в правовій сфері відносин. Для міжнародного правопорядку характерна чітка визначеність учасників, змісту, особливостей регулювання міжнародних відносин і впорядкованість. У становленні сучасного міжнародного правопорядку можна виокремити: соціально-економічні передумови (потреби в упорядкуванні міжнародного життя, поведінки держав, народів, міжнародних організацій тощо; припинення «холодної війни» і розпад блокових систем; міжнародні економічні, політичні та інші потреби й інтереси; міжнародна законність тощо) і спеціальні юридичні передумови (необхідність правової впорядкованості міждержавних відносин; наявність міжнародного права як сукупності норм і правил поведінки, які утворюють струнку систему; наявність суб'єктів міжнародного права як можливих учасників правового порядку та їхній певний юридичний статус; наявність міжнародно-правових відносин, які поєднуються в цілісну, впорядковану систему; міжнародно-правові методи встановлення та підтримки міжнародно-правового порядку).

Протягом тривалого часу звичай відіграв дуже важливу роль у розвитку міжнародного права і був його головним джерелом. В умовах відсутності договірних норм з найважливіших питань взаємовідносин держав на міжнародній арені ці питання регулювалися міжнародними звичаєвими нормами. Після початку активних кодифікаційних процесів у сучасному міжнародному праві, роль

міжнародного правопорядку значно знизилася, проте й у сучасний період багато міжнар порядків збереглося в дипломатичному і консульському праві, міжнарод морск праві.

У науці міжнародного права переважає думка, згідно з якою міжнародні економічні відносини регулюються системою міжнародно-правових норм, що об'єднуються поняттям «міжнародне економічне право» (МЕП). Водночас існують різні погляди щодо змісту цього поняття. Найбільш поширеним є той, відповідно до якого міжнародне економічне право — це система міжнародно-правових принципів і норм, що регулюють економічні відносини основних суб'єктів міжнародного права: держав, національно-визвольних рухів, міжнародних міжурядових організацій. У цьому разі предметом регулювання виступають будь-які макроекономічні відносини (торгівля, виробництво, інвестиції, надання економічної допомоги, питання трудової міграції та ін.). При цьому економічні взаємозв'язки фізичних і юридичних осіб залишаються поза рамками МЕП, хоча і зазнають значного впливу з його боку.

Відповідно до іншого погляду МЕП охоплює будь-які економічні операції за умови, що вони виходять за межі правової системи однієї держави, — МЕП у широкому розумінні. Незважаючи на те що ця позиція має набагато менше прихильників, ніж перша, вона яскраво характеризує складність міжнародних економічних відносин¹. Д. Карро та П. Жюйар, аналізуючи поняття МЕП у широкому розумінні, зазначали, що воно охоплює практично необмежену сферу економічних відносин. Тому «неможливо зрозуміти зміст регульованого предмета», що, на їхню думку, і є його основним недоліком¹. До цього додамо, що МЕП у широкому розумінні фактично прирівнює норми, що регулюють економічні відносини публічного характеру, які виникають між основними суб'єктами міжнародного права, і ті норми, що їх прийнято відносити до міжнародного приватного права. Автори цього навчального посібника розділяють ці критичні зауваження та вважають, що МЕП слід визначати лише у вузькому розумінні.

Відповідно до іншого погляду МЕП охоплює будь-які економічні операції за умови, що вони виходять за межі правової системи однієї держави, — МЕП у широкому розумінні. Незважаючи на те що ця позиція має набагато менше прихильників, ніж перша, вона яскраво характеризує складність міжнародних економічних відносин¹. Д. Карро та П. Жюйар, аналізуючи поняття МЕП у широкому розумінні, зазначали, що воно охоплює практично необмежену сферу економічних відносин. Тому «неможливо зрозуміти зміст регульованого предмета», що, на їхню думку, і є його основним недоліком¹. До цього додамо, що МЕП у широкому розумінні фактично прирівнює норми, що регулюють економічні відносини публічного характеру, які виникають між основними суб'єктами міжнародного права, і ті норми, що їх прийнято відносити до міжнародного приватного права. Автори цього навчального посібника розділяють ці критичні зауваження та вважають, що МЕП слід визначати лише у вузькому розумінні.

Економічний правопорядок є необхідним засобом організації суспільства та сучасної відкритої економіки, націленим на максимізацію обсягів виробленої продукції через раціоналізацію ресурсокористування, узгодження соціальних інтересів, створення умов для прийняття раціональних економічних рішень. Економічний правопорядок за трансформаційних умов передбачає зміцнення законодавчої, нормативної бази реформ, консолідацію державної влади, реструктуризацію підприємств, формування ефективного власника, створення нової фінансово-кредитної системи й каналів для інвестицій, побудову розгалуженої ринкової інфраструктури, розвиток культури ділових взаємин, зміцнення довіри між господарськими агентами, реформування трудових відносин, соціальний захист працівників і населення, вдосконалення взаємостосунків між центром та регіонами.

Залежно від конкретного напрямку міжнародного економічного співробітництва в МЕП виокремлюють: міжнародне торгове право (регулює рух товарів і послуг); міжнародне валютно-фінансове право (охоплює різноманітні розрахун-кові та кредитні відносини між державами та міжнародними міжурядовими організаціями); міжнародне інвестиційне право (регулює відносини держав із приводу капіталовкладень (інвестицій)); право міжнародної економічної допомоги (регламентує відносини з надання економічної допомоги у вигляді пільгових позик, кредитів, забезпечення особливих преференцій у торгівлі, що надаються переважно слаборозвиненим державам); міжнародне трудове право (регулює відносини трудової міграції між державами).

Економічний правопорядок, який передусім підтримується державою, є необхідною умовою існування будь-якого суспільства, будь-якої репродуктивної системи. Причому виділення такого суспільного блага, як економічний правопорядок, є і предметом суб'єктивного вибору з боку

відповідних суспільних інститутів, політиків, науки, і безумовною об'єктивною потребою, яку відчувають практично всі господарські суб'єкти, члени соціуму, резиденти та нерезиденти.

Ефективна міжнародна система контролю за відмиванням грошей передбачає надання інформації правоохоронним органам інших країн у рамках дво- й багатосторонніх міжнародних угод. Елементом такої системи є створення в кожній країні єдиного центру з протидії легалізації незаконних доходів. Є потреба в достеменному відстеженні доходів та активів будь-якої організації на базі комп'ютерної обробки всіх даних щодо її господарської діяльності, повідомлень від банків, інших кредитно-фінансових закладів, страхувальних компаній тощо. Збільшення відповідних витрат бізнесу та суспільства матиме подвійну компенсацію завдяки забезпеченню чесних агентів господарської діяльності, а також покращенню умов конкуренції.

Характерною рисою сьогодення є поживлення процесу глобалізації міжнародних економічних відносин. Розширення економічної взаємозалежності держав об'єктивно вимагає багатостороннього управління зв'язками між суб'єктами міжнародних соціально-економічних відносин, а отже потребує переосмислення місця, ролі та функцій держави як регулятора цих відносин. Україна дотепер зацікавлена у співпраці не тільки з міжнародними економічними організаціями (надалі — МЕО), членом яких вона є, але й із тими, про членство України в яких тільки декларується (наприклад, Європейський Союз). Ця обставина вимагає від України не тільки адаптації чинного законодавства до міжнародних вимог, а й відповідних реформ. Проблемам зовнішньоекономічної політики країни та її фінансово-економічної співпраці з міжнародними організаціями приділяється багато уваги, вони неодноразово досліджувались у працях як українських, так і зарубіжних науковців та практиків.

Використана література:

1. Кулініч О.М. Сутність механізмів економічного правопорядку відкритого суспільства: рівні та напрями формування // Актуальні проблеми економіки: теорія і практика. Вип. 1. – К.: Вид-во Європейського ун-ту. – 2005. – С.
2. Кулініч О.М. Сутність механізмів економічного правопорядку // Україна в системі міжнародних відносин в умовах глобалізації: Матеріали наук. конф. (Київ, 9 лютого 2005 р.). – К.: Вид-во Європейського ун-ту. – 2005.
3. Кулініч О. Протидія відмиванню грошей в умовах поглиблення регіональної інтеграції // Глобалізація та регіоналізація економічного розвитку: Мат-ли наук. конф. (Київ, 25 лютого 2003 р.). – К.: ІСЕМВ НАН України. – 2003. – С. 80–83.
4. Кулініч О. Правові аспекти формування відкритої економіки України // Міжнародні економічні відносини: інноваційні та інституційні аспекти: Мат-ли наук. конф. (Київ, 25 травня 2005 р.). – К.: ІСЕМВ НАН України; ІМВ НАУ. – 2005.
5. Кулініч О. Правове регулювання фінансових відносин: трансформаційна специфіка // Міжнародна інтеграція та інформаційне суспільство. – К.: НДІ МВ НАУ, 2005.

Савка О.В.,
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

АМЕРИКАНО-ФРАНЦУЗЬКІ ТРАНСАТЛАНТИЧНІ ВІДНОСИНИ: ВИПРОБУВАННЯ ЧАСОМ

Європейські політики занепокоєні зростанням впливу США у світі, в той час як для американців визначальним мотивом свого зростання робиться ставка на страшний досвід 11 вересня 2001. Американці словом і ділом довели, що вони не мають наміру сидіти склавши руки і чекати теракту із застосуванням зброї масового ураження.

Як і передбачав Колін Пауелл, варто було тільки Вашингтону від риторики перейти до дій, як міжнародна підтримка удару по Іраку виявилася значно ширше, ніж передбачалося. Держсекретар США заявив, що США заручилися підтримкою 45 країн. У Вашингтоні не стали навіть чекати обіцяного голосування в турецькому парламенті. Тепер вже деякі тверді противники військового вирішення іракської проблеми активно зайняті «наведенням мостів» з США.

Взагалі, «французька» дипломатія зазнала нищівної поразки. «Бастіону демократії» з Парижа не вийшло. Але найбільші неприємності - ще попереду. Не помітити небувалого зростання антифранцузьких настроїв сьогодні в Сполучених Штатах неможливо. Спроба Франції зірвати плани США з приводу вирішення проблеми Іраку військовим шляхом викликала бурю протестів і саркастичних коментарів офіційних осіб та простих американців. Франція перетворилася в «хлопчика для биття» в американській пресі і просто на побутовому рівні. Правда, потрібно визнати, що двосторонні американо-французькі відносини завжди носили характер «любви-ненависті». Але такого катастрофічного погіршення двосторонніх відносин ще не було. Небачені по дипломатичних мірках заяви, принаймні, з тих часів, коли Микита Хрущов стукав каблуком по трибуні ООН - на адресу один одного на недавніх засіданнях Ради Безпеки ООН держсекретаря США Коліна Пауелла та міністра закордонних справ Франції Домініка ді Вілlepіна тільки підкреслювали діаметрально протилежні підходи до вирішення іракської проблеми. Чим упертіше вела себе Франція, тим жорсткіше ставали заяви американських офіційних осіб і політичних коментаторів, особливо у виданнях і на телеканалах консервативного спрямування.

Розбіжності з приводу Іраку перетворилися на війну двох культур. На політичному рівні дебати сконцентрувалися навколо деяких законодавчих актів, які зачіпають інтереси Франції. Один ветеран в'єтнамської війни, а нині - відомий сенатор, запропонував законопроект, який забороняє імпортувати деяких французьких товарів. Інший член палати представників Конгресу висунув ініціативу заборонити французьким компаніям претендувати на американські державні замовлення в постсадамівському Іраку. Третій член Конгресу запропонував навіть перевести в США останки американських солдатів, загиблих під час другої світової війни і похованих в Нормандії. Столові в будівлі Конгресу США вже перейшли від риторики до справи. Відтепер всесвітньо відома смажена картопля French Fries у всіх ідалень Конгресу перейменована в Freedom Fries.

У ЗМІ, особливо у провідних консервативних виданнях і телепередачах, стало хорошим тоном ляяти французів і розповідати про них принизливі анекдоти. Ведучий програми телеканалу CNN Карлсон Такер заявив, що «якщо б не ми, то більшість французів зараз говорили б по-німецьки», нагадуючи про роль США у звільненні Франції від фашистської Німеччини в кінці другої світової війни. Навіть зазвичай виважений у своїх оцінках коментатор газети New York Times Томас Фрідман запропонував позбавити Францію місця в Раді Безпеки ООН і замінити її Індією, «яка веде себе більш відповідально, ніж Париж». Далі за всіх, мабуть, пішли провідні нічних комедійних шоу. Відмова боксера Майка Тайсона від бою нібито у зв'язку з грипом, телеведучий компанії NBC Джей Лено пожартував: «Я навіть не знав, що Майк Тайсон француз - він так боїться йти в бій».

У підсумку, що було передбачувано, антифранцузька істерія почала набирати обертів і на побутовому рівні. Населення стало організовувати суспільні групи по бойкоту французьких товарів. Власник магазину в штаті Північна Кароліна демонстративно викинув французькі сири в урну і вилив кілька пляшок французького вина в каналізацію. Жінка, що брала участь зі своєю собакою в недавній демонстрації на підтримку американської армії, тримала плакат: «У моєму щеня немає нічого французького».

Потрібно визнати, що роздратування американців Францією справедливо хоча б частково. Політики і коментатори відзначають, що Франція веде себе вкрай безвідповідально, виступаючи проти США рефлекторно, незалежно від конкретної позиції адміністрації Буша - Париж не терпить впливу США в сьогоднішньому світі в якості єдиної супердержави і намагається ставити палиці в колеса Вашингтону кожен раз, як тільки представляється така можливість. Більше того, Франція хоче послабити трансатлантичні зв'язки Америки і тим самим зайняти домінуюче положення в Європейському союзі. При цьому у Вашингтоні стверджують, що Франція, та й уся Європа, досягла високого рівня життя і економічної стабільності після другої світової війни саме завдяки американській допомозі і військовому захисту в роки «холодної війни».

Дипломатичні розбіжності стали причиною погіршення франко-американських відносин у всіх сферах і на всіх рівнях. Тепер потрібні роки взаємних зусиль, щоб нормалізувати їх, навіть за наявності доброї волі. Але одне вже ясно: швидше за все, Франції доведеться сказати адієу своїм комерційним, і перш за все, нафтовим інтересам в постсадамівському Іраку. Іраку, окупованому американськими військами і керованого проамериканським перехідним урядом, навряд чи буде дозволено мати якісь суттєві комерційні зв'язки з Парижем.

Якщо говорити про глобальне у довгостроковому прогнозі, то традиційні трансатлантичні відносини, швидше за все, будуть поступово слабшати, тому що США почне все більше і більше

покладатися на своїх нових союзників у Центральній та Східній Європі. Більш того, вже сьогодні очевидно, що сама ООН і вся міжнародна система безпеки, що існувала з часів другої світової війни, тріщить по швах і навряд чи витримає нинішню кризу.

Іванова А.Б.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ США

У сучасному світі, зі значними трансформаціями суспільства, з розвитком та перемінами у міжнародних відносинах, зі все більш зростаючою міждержавною конкуренцією країни змінюють та модернізують свій арсенал засобів, за допомогою яких вони реалізують свої національні інтереси, забезпечують свою безпеку та розвиваються. На сьогоднішній день держава реалізує свої національні інтереси не лише військовими, економічними, політичними методами, не тільки через геополітичні чинники та фактори. Величезну увагу країна, що претендує на лідируюче місце у світі, на вагомому роль у міжнародних відносинах має приділяти веденню інформаційної політики. Адже сучасне суспільство є інформаційним, інформація є рушієм розвитку та прогресу і держава, яка більш повно і оперативно поставить собі на службу світові ресурси інформації, буде володіти головною передумовою економічного і соціального розвитку і отримує суттєві переваги перед іншими державами.

За допомогою інформаційної політики держава формує свій імідж (як внутрішній, так і міжнародний), впливає на міжнародні процеси та явища, формує думку про них як у власного населення, так і у закордонного. Зразком вдалого провадження інформаційної політики сьогодні є Сполучені Штати Америки. Саме вони першими започаткували розробку державної інформаційної політики, розуміючи, що у сучасному світі інформація стає одним з головних чинників різних сфер життя, та почали вивчення та власне формування таких понять як інформаційна безпека, інформаційна зброя, інформаційна війна, інформаційне суспільство тощо. Сьогодні США використовують інформацію у всіх сферах життя суспільства, державного управління та ведення міжнародних відносин.

Проблема інформаційної політики (зокрема і США), її нормативно-правове забезпечення є такою, що активно вивчається і досліджується великою кількістю науковців, експертів. Проводяться дослідження різних спектрів даної проблеми, а саме процес ведення інформаційної політики взагалі (Сеїдов В., Щурко О., Якушев М. тощо), аналіз інформаційної політики США (Вайнгартен Ф., Почепцов Г. тощо).

Для розкриття даної проблеми, а саме – визначення нормативно-правової бази інформаційної політики Сполучених Штатів Америки, нам необхідно проаналізувати наступні джерела: Зовнішньополітичну Доктрину США, Доктрину США про спеціальні інформаційні операції, Доктрину про психологічні операції, Стратегію Публічної дипломатії США та Доктрину про формування міжнародного іміджу США.

Говорячи про державну інформаційну політику, ми розуміємо сукупність основних напрямів і способів діяльності держави з отримання, використання, поширення та зберігання інформації.

Головними напрямками і способами державної інформаційної політики є:

- ✓ забезпечення доступу громадян до інформації;
- ✓ створення національних систем і мереж інформації;
- ✓ зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності;
- ✓ забезпечення ефективного використання інформації;
- ✓ сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів;
- ✓ сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування

інформаційного суверенітету.

Формування та провадження інформаційної політики США здійснюється на основі наступних нормативно-правових документів: Доктрина про спеціальні інформаційні операції. Цей документ є

основою інформаційної політики даної країни та детально відображає ціль та задачі інформаційної політики, випадки та об'єкти її використання; відкрито та детально описує всі інформаційні технології та операції, що Сполучені Штати використовують задля досягнення своїх геополітичних інтересів, формування позитивного іміджу як всередині країни, так і на міжнародній арені.

Наступні документи, що входять до нормативно-правової бази інформаційної політики США, це Стратегія публічної дипломатії та Зовнішньополітична доктрина США, що регулюють інформаційний супровід усіх зовнішньополітичних дій та зображують їх у необхідному вигляді.

Державними органами США розроблено багато нормативно-правових актів, що розглядають державну політику у окремих елементах інформаційної політики (Доктрина Відкритого Уряду Сполучених Штатів Америки, Доктрина про спеціальні психологічні операції, Закон про інформацію, Закон про інформаційні агентства, Закон про засоби масової інформації, Закон про теле- та радіомовлення, Закон про рекламу тощо).

За допомогою всіх вищезгаданих нормативно-правових актів, США створюють розвинене інформаційне середовище; модернізують інформаційну інфраструктуру; розвивають інформаційні і телекомунікаційні технології; формують і використовують національні інформаційні ресурси та забезпечують вільний доступ до них; розвивають незалежні ЗМІ і забезпечують громадян суспільно вагомою інформацією; сприяють міжнародному співтовариству в інформаційній сфері та утвердженню інформаційного суверенітету країни; запобігають загрозі заподіяння в процесі інформаційної діяльності шкоди життєво важливим інтересам особи, суспільства, держави.

Дуже важливою є принципова позиція США у інформаційному просторі. Вона звучить як «вільне» володіння та користування інформацією. Всьому світу пред'являється американське суспільство як «вершину розвитку людства». Винятковість інформаційної політики США є те, що вони надають широкому загалу (як власному населенню, так і іноземній аудиторії) доступ до державних документів, законів, постанов, доктрин, що є секретними у більшості інших країн. Цим США вказують, що вони впевнені у правильності, у перспективності свого розвитку, а оте цей шлях розвитку переймають й інші держави, вони змінюються, інколи самі не бажаючи цього. Саме така позиція забезпечує ставлення до Сполучених Штатів як до еталона, як до взірця.

Таким чином, саме розвинена та багатостороння нормативно-правова база інформаційної політики дозволяє Сполученим Штатам Америки бути лідером у даній сфері та використовувати всі її переваги на свою користь та задля втілення у життя свої інтересів та цілей.

Використана література:

1. Вайнгартен Ф. Основи федеральної інформаційної політики. — К.: Наука, 1996. — 324 с.
2. Доктрина Joint Vision [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.dtic.mil/jv2010/jv2010.pdf>
3. Доктрина Відкритого Уряду Сполучених Штатів Америки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.whitehouse.gov/open/documents/open-government-directive>
4. Доктрина о спеціальних інформаційних операціях США [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/doctrine/jp-3-13.pdf>
5. Доктрина про спеціальні психологічні операції [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iwar.org.uk/psyops/resources/doctrine/psyop-jp-3-53.pdf>
6. Якушев М. Информационное общество и правовое регулирование: новые проблемы теории и практики // Информационное общество. — 1999. — № 1. — С. 40 — 43.

Дегерменджи Ю.Д.,

студентка 3 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

РОЛЬ ООН В ОБЕСПЕЧЕНИИ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Демографическая безопасность представляет из себя функционирование и развитие популяции как таковой в ее возрастных, половых и этнических параметрах, соотношение с национальными интересами государства, которые состоят из обеспечения целостности, суверенности, независимости и сохранения геополитического статуса. К основным признакам демографической ситуации относят: а) численность населения и темпы его изменения, б) географию расселения,

возрастную структуру и миграционные процессы. Численность населения руководит спросом на природные ресурсы и потоки материальных ценностей. Повышение численности населения обостряет проблему улучшения качества жизни и обеспечения необходимого набора социальных благ. Задание внешней демографической безопасности заключается в формировании такой совокупности человеческих ресурсов, которые должны соответствовать кругу геополитических интересов государства и его населения.

В последнее время все большую роль в обсуждении проблем народонаселения и поддержки соответствующих мер начала играть ООН. Экономический и социальный совет создал Комиссию по народонаселению, мандат которой предполагал, что она будет консультировать Совет по ряду направлений.

Из вышесказанного следует, что *актуальность* темы обусловлена возрастающим интересом вокруг вопроса демографической безопасности. Такие демографические угрозы как депопуляция, старение населения, нерегулированные миграционные процессы, деградация института семьи влияет на международную безопасность, тем самым выходя за рамки одного государства и требует поддержки таких международных организаций как ООН.

Главным органом Организации Объединенных Наций, который координирует сотрудничество в экономической и социальных областях является Экономический и Социальный Совет ООН (ЭКОСОС). Непосредственно проблемой международной демографической безопасности занимается Комиссия по народонаселению. В задачи, состоящей из 47 государств - членов Комиссии по народонаселению и развитию входит: оказание консультативной помощи ЭКОСОС по проблемам динамики роста народонаселения и его воздействия на социально-экономические условия [3; 22-23].

Отдел народонаселения ООН Департамента по экономическим и социальным вопросам (ДЭСВ) играет роль секретариата Комиссии. Он также своевременно предоставляет международному сообществу свежую и научно обоснованную информацию в области народонаселения и развития, и проводит исследования по демографическим уровнями, тенденциям, оценкам и прогнозам, а также политике в области народонаселения и связи между народонаселением и развитием [2]. Отдел ведет крупные базы данных, в том числе интерактивную онлайн-базу данных о народонаселении, ресурсах, окружающей среде и развитии, известную под названием "**PRED Bank**" («Банк данных о НРОР»). Отдел также занимается подготовкой докладов по широкому кругу областей, включая такие из них, как: «Мировые демографические перспективы» и «Мировая политика в области народонаселения» [5;6-7].

Фонд Организации Объединенных Наций в области народонаселения (ЮНФПА) руководит оперативной деятельностью системы ООН в области народонаселения, помогает развивающимся странам и странам с переходной экономикой найти решения их собственных демографических проблем. Фонд Организации Объединенных Наций в области народонаселения (ЮНФПА), руководящий оперативной деятельностью системы Организации Объединенных Наций в области народонаселения, помогает развивающимся странам и странам с переходной экономикой найти решения их собственных демографических проблем. Как крупнейший финансируемый на международном уровне источник помощи народонаселению, ЮНФПА распоряжается четвертью всего объема помощи в мировом масштабе [4]. Это в первую очередь финансирующая организация по проектам и программам народонаселения, осуществляемым правительствами, учреждениями ООН и НПО. Фонд помогает государствам совершенствовать направления здравоохранения, занимающиеся репродуктивным здоровьем, а также службы планирования семьи, действующие на основе индивидуального выбора, и разрабатывать политику в области народонаселения, направленную на поддержание усилий по устойчивому развитию. Кроме того, он способствует лучшему пониманию проблем народонаселения и способов их решения и помогает правительствам решать эти проблемы народонаселения способами, которые более всего соответствуют нуждам конкретной страны [1].

Для решения актуальных демографических проблем должна проводиться эффективная мировая политика в области народонаселения. В осуществлении демографической политики и обеспечении демографической безопасности особая роль принадлежит ООН. На протяжении десятилетий ООН осуществляет свою оперативную деятельность во многих развивающихся странах с учетом демографических тенденций. В результате плодотворного сотрудничества различных подразделений Организации создаются национальные статистические бюро, проводятся переписи населения, составляются прогнозы и осуществляется распространение достоверной информации.

Статистическая и методологическая работа ООН в области народонаселения, особенно ее авторитетные оценки и прогнозы численности населения и динамики ее изменения, проложили путь дальнейшим исследованиям. Это привело к существенному укреплению национальной базы перспективного планирования, способной инкорпорировать демографическую статистику в контексте планирования в целях развития и принимать взвешенные решения в социально-экономической области

Использованная литература:

1. Вспомогательные органы ЭКОСОС [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.un.org/ru/ecosoc/about/population_commission.shtml
2. Доклад генерального секретаря ООН за 2009 год : мировые демографические тенденции [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=E/CN.9/2009/6>
3. Ливии-Баччи М. Политика в области народонаселения: сравнительные перспективы/ М. Ливии-Баччи // Международный журнал социальных наук. —1995. Февраль. №8. — С.20 — 26.
4. Основные обзоры и доклады ООН в экономической и социальной области [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.un.org/ru/development/surveys/demographic.shtml>
5. Тематический выпуск. Демографическая безопасность //Безопасность. — 1998. -№3-4. — С. 6 — 8.

Гнидина А.Л.,
студентка ОКР «Магистр»
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ПРИНЦИПЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ГОСУДАРСТВ В РАМКАХ ВСЕМИРНОЙ ТОРГОВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

ВТО – это и организация, и одновременно комплекс правовых документов, своего рода многосторонний торговый договор, определяющий права и обязанности правительств в сфере международной торговли товарами и услугами.

Главные задачи ВТО – либерализация международной торговли, обеспечение ее справедливости и предсказуемости, способствование экономическому росту и повышению экономического благосостояния людей. Страны-члены ВТО, которых на июль 2008 года насчитывается 153, решают эти задачи путем контроля за выполнением многосторонних соглашений, проведения торговых переговоров, урегулирования торговли в соответствии с механизмом ВТО, а также оказания помощи развивающимся странам и проведения обзора национальной экономической политики государств.

Страны-члены ВТО взаимодействуют в рамках недискриминационной торговой системы, где каждая страна получает гарантии справедливого и последовательного отношения к ее экспорту на рынках других стран, обязуясь обеспечивать такие же условия для импорта на свой собственный рынок. В выполнении обязательств развивающимися странами предусмотрены сравнительно большая гибкость и свобода действий.

Основные правила и принципы ВТО отражены в многосторонних торговых соглашениях, которые затрагивают торговлю товарами и услугами, а также торговые аспекты прав интеллектуальной собственности, разрешение споров и механизм обзора торговой политики.

Два фундаментальных принципа ГАТТ – это недискриминация и обеспечение доступа на рынок.

Преимущества системы ВТО доказывает не только тот факт, что практически все крупные торговые нации сейчас являются ее членами. Помимо чисто экономических выгод, которые достигаются путем снижения барьеров для свободного товарообмена, эта система положительно влияет на политическую и социальную ситуацию в странах-членах, а также на индивидуальное благосостояние граждан. Преимущества торговой системы ВТО проявляются на всех уровнях – отдельного гражданина, страны и мирового сообщества в целом.

Система ВТО уравнивает шансы всех членов, предоставляя право голоса небольшим странам, ограничивая, таким образом, возможности экономического диктата более крупных государств, что было бы неизбежно при двусторонних переговорах. Более того, объединяясь в союзы, небольшие

страны способны добиваться большего успеха на переговорах. В то же время крупные государства-участники освобождаются от необходимости вести переговоры по торговым соглашениям с каждым из своих многочисленных торговых партнеров, так как согласно принципу недискриминации достигнутые в ходе переговоров уровни обязательств автоматически распространяются на всех участников ВТО.

Система ВТО создает эффективный механизм для разрешения торговых споров, которые, будучи «предоставленными самим себе», могли бы привести к серьезному конфликту. Страны в ходе переговоров согласовывают правила торговли, которые сейчас действуют в рамках ВТО. Они включают в себя обязательства вынесения своих споров в ВТО и неприменения односторонних действий.

Каждый спор, выносимый в ВТО, рассматривается, прежде всего, с точки зрения действующих норм и правил. После принятия решения страны концентрируют свои усилия на его выполнении, и, возможно, последующем пересмотре норм и правил путем переговоров. С момента создания ВТО в 1995 году около 200 споров были вынесены на ее рассмотрение. Соглашения ВТО создают правовую основу для принятия четкого решения.

Увеличивающееся число споров, выносимых в ВТО, свидетельствует не о нарастании напряженности в мире, а скорее об укреплении экономических связей и увеличивающемся доверии стран к данной системе разрешения разногласий.

Торговая система ВТО помогает беспрепятственному осуществлению торговли и обеспечивает страны конструктивным и справедливым механизмом для разрешения споров по торговым вопросам, тем самым создавая и укрепляя международную стабильность и сотрудничество. Система доказала свою жизнеспособность, ибо политический конфликт между странами со сложившимися стабильными торговыми отношениями менее вероятен. Кроме того, люди, которые более обеспечены и благополучны, проявляют меньше склонности к конфликтам.

Система ВТО, в которой соглашения заключаются путем консенсуса в результате переговоров и правила соглашений неукоснительно выполняются, также является важным инструментом укрепления доверия. Когда правительство уверено в том, что другие страны не поднимут свои торговые барьеры, у него не возникает искушения сделать то же самое. Государства также будут гораздо более расположены к сотрудничеству друг с другом, и это позволит избежать конфликтных ситуаций.

Общие принципы взаимодействия государств в рамках ВТО можно суммировать следующим образом:

- создание более благоприятных условий доступа на мировые рынки товаров и услуг на основе предсказуемости и стабильности развития торговых отношений со странами-членами ВТО, включая транспарентность их внешнеэкономической политики;
- доступ к механизму ВТО по разрешению споров, обеспечивающему защиту национальных интересов, если они ущемляются партнерами, и таким образом устранение дискриминации;
- возможность реализации своих текущих и стратегических торгово-экономических интересов путем эффективного участия в МТП при выработке новых правил международной торговли.

Все страны-члены ВТО принимают обязательства по выполнению основных соглашений и юридических документов, объединенных термином «Многосторонние торговые соглашения» (МТС). Таким образом, с правовой точки зрения, система ВТО представляет собой своеобразный многосторонний контракт (пакет соглашений), нормами и правилами которого регулируется примерно 97% всей мировой торговли товарами и услугами.

16 мая 2008 года Украина стала 152-м членом Всемирной торговой организации, успешно завершив многолетний переговорный процесс. Эта дата вошла в историю нашего государства, как день, когда Украина была признана полноправным членом мирового экономического сообщества. За четырнадцать лет переговоров Украина прошла сложный путь экономических и структурных реформ, трансформации от административно-плановой до рыночной экономики. Были завершены двусторонние переговоры о доступе к рынкам товаров и услуг с 52-мя странами-членами ВТО, утверждено более 50 законов, необходимых для адаптации украинского законодательства к требованиям Всемирной торговой организации.

Членство в ВТО открыло для Украины широкие возможности для ускорения развития национальной экономики за счет создания стабильного конкурентного внутреннего рынка, внедрения единых правил регулирования экономической деятельности.

С момента вступления Украины в ВТО страна получила следующие преимущества:

- получение режима наибольшего содействия в торговом пространстве всех стран-членов ВТО, т.е. одновременное улучшение условий торговли с 151 странами мира, на которые приходится свыше 95% мировой торговли;
- уменьшение тарифных и нетарифных ограничений доступа украинских товаров на товарные рынки стран-членов ВТО;
- получение возможности защиты интересов украинских производителей согласно процедуре рассмотрения торговых споров Всемирной торговой организации;
- обретение официального статуса переговорного процесса по созданию зоны свободной торговли с ЕС;
- отмена квот на экспорт национальной металлургической продукции в ЕС;
- доступ к более дешевым комплектующим, оборудованию и сырью;
- обеспечение недискриминационного транзита товаров и услуг.

Эффективное использование этих стратегических преимуществ участия в многосторонней торговой системе, дальнейшая интеграция экономики Украины в Европейское экономическое пространство должны стать одними из главных задач внешнеэкономической политики нашего государства на ближайшую перспективу.

Использованная литература:

1. Международные экономические отношения / под ред. проф. В.Е. Рыбалкина. М.: 2006 год.
2. Основы торговой политики и правила ВТО - М: Международные отношения, 2007 год.
3. Всемирная торговая организация: основные цели и функции, процедуры присоединения, М., 2004
4. Всемирная торговая организация, право и система, учебное пособие / В.М. Шумилов, М.: 2006 год.

Мартиневський Д. П.,
здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ

Термін «стандарт» означає еталон (взірець), який вважається початковим, первісним, і саме з ним зіставляються інші подібні об'єкти. «Стандарт» (англ. standard – зразок, норма, модель) - ознаки певного явища, встановлені звичаєм, компетентним органом або за загальною згодою у вигляді моделі або прикладу. Стандарт являє собою зразок (модель, еталон), що приймається як вихідний у випадку порівняння з ним інших подібних явищ або об'єктів.

Стандартом може бути документ, що встановлює правила для загального і багаторазового застосування, характеристики або загальні принципи, які стосуються діяльності та її результатів з метою досягнення найкращого ступеня впорядкованості у обраній галузі.

Чинне законодавство України поняття «стандарт» використовує в різних нормативно-правових актах, зокрема у Законі України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності», Законі України «Про стандартизацію», Законі України «Про освіту», Законі України «Про вищу освіту» тощо.

У статті 1 Закону України «Про стандартизацію» наводиться наступне визначення «стандарту» - стандарт представляє собою документ, який створений на базі консенсусу і затверджений органом, уповноваженим встановлювати призначені для загального і багаторазового використання інструкції, правила або характеристики, які торкаються діяльності та її результатів, в тому числі продукцію, послуги або процеси, дотримання яких не є обов'язковим.

Слід виділити національну і міжнародну стандартизацію. Національний стандарт – елемент системи стандартів окремої країни. Міжнародний стандарт – узгоджена норма, яка прийнята на міжнародному рівні і відкрито використовуються для відповідних органів багатьох країн.

Отримавши визнання світового співтовариства, міжнародні правові документи стають міжнародно-правовими стандартами, що сприймаються та закріплюються в національних правових

системах різних країн.

Характерним для міжнародних стандартів є факт, згідно якого вони регламентують міжнародне співробітництво держав та конкретних органів держави, місцевої влади, профспілкових організацій, громадських об'єднань, фізичних осіб тощо. Міжнародні стандарти конкретизують спільні для держав принципові підходи і легальні принципи формування, становлення і функціонування приватних і публічних інститутів на території держав.

М.О. Баймуратов вважає, що закріплення таких положень на рівні співтовариства держав за допомогою рамкових норм міжнародного права свідчить не тільки про важливість конкретного інституту на внутрішньодержавному національному рівні, але і в міжнародному аспекті. Це явище характеризується глобалізацією і актуалізацією предметів правового регулювання тощо.

Тому доцільним є визначення наступних особливостей міжнародних правових стандартів, міжнародно-правові стандарти, які:

- регламентують міжнародне співробітництво держав, а також інші визначені ними суб'єкти (конкретні органи держави, місцеву владу, профспілкові організації, громадські об'єднання, фізичні особи тощо);

- приймаються і розробляються державами світу в межах міжнародних міжурядових організацій;

- за своєю правовою природою належать до міжнародних конвенцій спеціального порядку;

- містять у собі вироблені державами принципові підходи і міжнародні легальні принципи формування, становлення і функціонування визначених приватних і публічних інститутів на території держав;

- впливають на загальносвітовий розвиток права, оскільки стандартизують підходи держав до регламентації важливих соціальних проблем і сприяють розвитку національного законодавства і правових систем тощо;

- керуються тенденцією розширення кола суб'єктів, що розробляють і приймають міжнародні правові стандарти в умовах глобалізації, гуманізації і гуманітаризації міжнародних, міждержавних відносин тощо.

Отже, автор розуміє поняття «міжнародно-правові стандарти» як сукупність існуючих норм і принципів, закріплених у міжнародних договорах, конвенціях, угодах, пактах тощо. Дані стандарти визначають зміст і обсяг певного права, стають початком розвитку національного законодавства держави-учасника цих договорів.

Особливої уваги заслуговує дослідження основних критеріїв класифікації міжнародних правових стандартів та поділ на їх основі за видами.

Основними критеріями класифікації міжнародно–правових стандартів є: сфера суспільних відносин (Антонович М. М., Баймуратов М. О.); сила дії (Баймуратов М. О.); суб'єкти, які укладають міжнародні угоди (Антонович М. М., Баймуратов М. О., Черкес М. Ю.); форма (Антонович М. М., Баймуратов М. О.); етапи розвитку (Іванов Ю. А.); вид міжнародного стандарту (Іванов Ю. А.); найменування (Черкес М. Ю.); ступінь відкритості (Баймуратов М. О.); об'єкт міжнародно–правового регулювання (Баймуратов М. О.); галузь права (Шемшученко Ю. С.); тощо.

М.О. Баймуратов до міжнародних правових стандартів включає наступні чотири види: міжнародні конвенції; міжнародний звичай; загальні принципи права; судові рішення та доктрини.

Запропоновані положення складають авторське бачення поняття міжнародного правового стандарту та його основних ознак, класифікацію міжнародно–правових стандартів, що базуються на онтологічних засадах науки міжнародного права в Україні.

Вдосконалення законодавства України під впливом міжнародних правових стандартів є закономірним та планомірним, оскільки воно виступає не тільки складовою інтеграції України до Європейського Союзу, але являється важливим елементом української правової реформи, яка наразі набирає обертів.

ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

В сучасних умовах нового розвитку України та реалізації стратегії європейської інтеграції, потребують переоцінки сучасних та майбутніх загроз економічній безпеці держави.

Так, на думку аналітиків Українського форуму „Безпека - 2010” Україна в умовах сучасного світу і виникнення нових економічно розвинених держав з непередбачуваними сценаріями розвитку виглядає особливо вразливою, тому «...першочерговим завданням є не тільки усвідомлення власних національних інтересів у загальноосвітньому контексті, але й пошук найбільш ефективних шляхів і засобів їх надійного захисту. Створення прогнозованої на перспективу, надійно побудованої системи національної безпеки, яка б базувалася на чітко визначених стратегічних пріоритетах, є сьогодні, без перебільшення, найпершою передумовою державного існування України, подальшого вільного розвитку її народу як самодостатньої, демократично організованої спільноти» [2, с.3].

Сьогодні на теренах країн Європейського Союзу (далі - ЄС) розробляються та діють новітні інформаційно-аналітичні та інформаційно-телекомукаційні технології зв'язку та обміну інформацією, що дозволяє країнам-учасникам відповідних програм здійснювати на належному рівні захист власних економічних інтересів та протидіяти проявам економічних правопорушенням та злочинності. В цих умовах Україна має переймати досвід передових європейських країн з урахуванням національних інтересів в сфері інформаційного забезпечення діяльності органів державної влади.

Мета даної роботи: полягає у розгляді та аналізі існуючої в країнах ЄС системи інформаційного забезпечення, яка спрямована на протидію проявам податкового шахрайства і ухилення від сплати податків.

Вагомий внесок у дослідження інформаційного забезпечення діяльності податкових органів України в умовах євроінтеграції зробили наступні дослідники та практики-податківці: М.Я. Азаров, В.І. Антипов, О.М. Бандурка, В.Т. Білоус, А.І. Брезвін, З.С. Варналій В.Р. Жвалюк, П.В. Мельник, О.В. Солдатенко, Д.Я. Семир'янов, А.А. Папаїка, В.А. Предборський, О.М. Розум, В.В. Лисенко, П.В. Цимбал, Г.Л. Чигрина, В.В. Шейбут, Ф.А. Ярошенко та інші.

Економічна система Європейського Союзу існує та функціонує за рахунок бюджету, який фінансується за рахунок податків та інших платежів, які сплачуються європейськими платниками та служить для його розвитку.

Європейське співтовариство і держави-члени надають великого значення захисту податкових надходжень, як з точки зору правильного збору податків, так і точки зору правильного використання податкових асигнувань. Це виступає одним із пріоритетів який передбачений Договором про заснування Європейського співтовариства основною метою якого є захист фінансових та економічних інтересів.

В Європейському Союзі з метою захисту фінансових та економічних інтересів функціонує певна *інформаційна система*, яка спрямована на виявлення та контроль за ухиленням від оподаткування і інших протиправних дій, які призводять до нецільового використання коштів ЄС та завдають шкоди бюджету Співтовариства.

Європейська правоохоронна практика свідчить, що профілактики та боротьба з проявами податкового шахрайства і ухиленням від сплати податків вимагає якісної співпраці між податковими адміністраціями країн європейської спільноти, оскільки інколи національних заходів не достатньо, тому що їхня дія не виходить за межі національних кордонів. Підозри в податковому шахрайстві були виявленні, приблизно, в двадцяти відсотках (20%) випадків та викликали настання фінансових витрат у розмірі 75 млн. євро від загального числа власних грошових ресурсів ЄС у 2008 році. Найбільш загальними недоліками були: помилкові заповненні декларації (неправильний опис, неправильне зазначення фінансових даних про походження і преференція по угодам та ін.) [3].

У відповідності до Директиви ЕЕС № 77/799, держави-члени ЄС повинні здійснювати обмін будь-якою, зокрема і *податковою інформацією*, яка може дозволити отримати правильну оцінку фінансових даних, які відображені в податкових документах (інформація про податок на прибуток, податок на капітал, податки на доходи від розпорядження рухомого або нерухомого майна, податки на заробітну плату, що виплачуються компаніями та амортизаційних відрахувань) [4].

Податкова практика свідчить, що обмін інформацією між країнами-членами ЄС, а точніше між уповноваженими податковими чи іншими органами може бути досягнуто: *за запитом; автоматично* (регулярно, без попереднього запиту) *та спонтанно*, без попереднього запиту.

Обмін інформацією *за запитом* здійснюється відповідно до статті 2 Директиви ЕЕС № 77/799. Держава в особі уповноваженого податкового чи іншого органу, може звернутися до компетентного органу іншої держави-члена про представлення тієї чи іншої інформації в цілях об'єктивної оцінки про стан податків, які відображені в документах.

Під *автоматичним* обміном інформації розуміється, чітко встановлена нормативна процедура надання консультацій, за наявності двосторонніх проблем, між державами-членами ЄС.

Спонтанний обмін інформацією означає, що при наступних ситуаціях: влада країн-членів ЄС має підстави вважати, що можуть настати податкові чи фінансові витрати іншої держави-члена у зв'язку із неузгодженням певних питань; платник податків отримав скорочення або звільнення від оподаткування в іншій державі, які можуть викликати збільшення податкового навантаження, або викликати настання певного виду відповідальності в іншій державі.

У всіх випадках, межі конфіденційності, встановлюються законодавством або адміністративною практикою і кожна держава-член, може відмовити в наданні або обміні інформацією, якщо інша держава не погодиться щодо межі конфіденційності. Країна-член ЄС має право не надавати інформацію, якщо вона може бути використана іншою державою для використання її у своїх власних цілях, що має на меті розкриття державної, торгової, промислової або професійної таємниці.

Закон України "Про державну податкову службу в Україні" визначає, що ДПС України та її територіальні підрозділи здійснюють, зокрема, і функцію щодо організації роботи по створенню інформаційних систем, автоматизованих робочих місць та інших засобів автоматизації і комп'ютеризації робочих місць. Податкова міліція являється спеціальним підрозділом в складі ДПС України на який згідно із ст. 19 Закону України «Про державну податкову службу в Україні» покладено завдання запобігання злочинам та іншим правопорушенням у сфері оподаткування, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення, розшуку платників, які ухиляються від сплати податків, інших платежів [1].

Працівники податкової міліції в процесі виявлення, розкриття та розслідування податкових злочинів можуть отримувати інформацію з різних джерел (зовнішні та внутрішні). В умовах набуття Україною статусу асоційованого члена ЄС нормативно-правова база держави інколи, не дозволяє у повній мірі отримувати необхідну інформацію від аналогічних податкових та правоохоронними органів країн ЄС по фізичним та юридичним особам, щодо яких існує інтерес з боку податкової міліції.

Таким чином в умовах налагодження співпраці з європейськими країнами у сфері обміну інформації між правоохоронним та податковими органами, виникає необхідність у: створенні міжнародної інформаційної системи, яка фіксує випадки незаконно переміщення отриманих валютних капіталів між країнами учасницями договору, створенні європейської інформаційної системи, яка стежитиме за фінансовою діяльністю підозрюваних чи розроблюваних осіб, або фігурантів кримінальних справ, як на території України та і за її межами.

Отже, для ефективної протидії правопорушенням у сфері оподаткування в Україні податкові та правоохоронні органи, зокрема і підрозділи податкової міліції мають переймати провідний досвід європейських країн у галузі інформаційного забезпечення власної діяльності (обмін інформацією між країнами та правоохоронними органами, створення спільної інтегрованої інформаційно-пошукової системи, застосування новітніх інформаційних технологій та методів інформаційного моніторингу та ін.).

Використана література:

1. Про Державну податкову службу в Україні: Закон України від 4 грудня 1990 року, № 509-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №6. – Ст.37.
2. Безпека України – 2010: під ред. В.П.Горбуліна, А.М.Зленка, Г.К.Крючкова, В.П.Семиноженка. – К., 2007.- 124 с.
3. DLAFL Activity Report for 01.01.2008-31.12.2008 / Електронний ресурс [Режим доступу]: www.antifrauda.gov.ro
4. Council Directive 77/799/EEC concerning mutual assistance of the competent Member States authorities in the field of direct taxation

5. Мастепанова Д.А. Правовые основы информационного взаимодействия кредитных организаций и правоохранительных органов // Деньги и кредит. – 2002. № 11. – С. 48-52.
6. Розум О.М. "Інформаційне забезпечення виявлення, розкриття та розслідування податкових злочинів" // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 10. – 177-180 с.

Пашкова А.С.,
соискатель кафедры международного права
Одесской государственной морской академии

ПРАВОВОЙ СТАТУС АРКТИКИ

Арктика – часть земного шара, ограниченная Северным полярным кругом и включающая в себя окраины материков Евразия и Северная Америка, а также Северный ледовитый океан [1, ст. 450]. Северный Ледовитый океан омывает берега пять государств – России, Канады, США (Аляска), Дании (Гренландия), Норвегии.

Основным принципом решения проблемы правового режима Арктики следует считать секторальный принцип. Только Канадой и СССР были приняты специальные законодательные акты, конкретизирующие рамки пространственной сферы и объем властных функций на территории Арктики. США, Норвегия и Дания выступают против секторальной системы и в настоящее время.

Согласно закону о северных территориях от 27 июня 1925 года, на прилежащие к континентальной части Канады арктические земли и острова распространен её суверенитет, предполагающий осуществление ею здесь суверенитета и юрисдикции. Постановление Президиума ЦИК и СНК СССР от 15 апреля 1926 года к территории СССР были отнесены «как открытые, так и могущие быть открытыми» земли и острова к северу от побережья евроазиатского материка до Северного полюса в промежутке между меридианами 32 04' 35" восточной долготы и 168 49' 30" западной долготы. Коррективы были произведены в 1935 году, когда СССР присоединился к Договору о Шпицбергене 1920 года и признал принадлежащими Норвегии острова, расположенные в Баренцевом море между меридианами 32 и 35 восточной долготы; а также в 1979 году, когда Указом Президиума Верховного Совета СССР восточная граница, разделяющая Азиатский и Американский континенты, была передвинута к западу до меридиана 168 58' 49,4" западной долготы [2, с. 158].

Юридический статус морских пространств Арктики определяется принципами и нормами международного права, относящимися к Мировому океану и закреплёнными в Женевских конвенциях по морскому праву 1958 года и Конвенции ООН по морскому праву 1982 года [3]. Согласно Конвенции 1982 года прибрежные государства имеют право принимать различного рода нормативно-правовые акты по предотвращению, сокращению и сохранению под контролем загрязнения морской среды с судов в покрытых льдами районах в пределах исключительной экономической зоны.

По внутренним морским водам и территориальному морю России пролегает Северный морской путь, который является транспортной коммуникацией страны. Регулирование движения судов на морской трассе проводится прибрежным государством.

США определяют свой арктический сектор как территории, расположенные к северу и западу от границы, формируемой реками Поркьюпайн, Юкон и Кускокуим; в него же включаются цепь Алеутских островов, а также все смежные моря, включая акватории Северного Ледовитого океана, морей Бофорта, Берингова и Чукотского.

Территория Аляски перешла под суверенитет США в соответствии с заключённым между Российской империей и Североамериканскими Штатами в Вашингтоне в 1867 году Договором об уступке российских Североамериканских колоний [4, с. 422].

Норвегия в национальных нормативно-правовых актах не дает определения своих арктических территорий. Но при подписании Руководства по проведению морских работ по нефти и газу в Арктике в 1997 года она определила, что арктическую территорию Норвегии образуют районы Норвежского моря, включая акваторию, окружающую Шпицберген.

В 1920 году 42 страны подписали в Париже договор, устанавливающий норвежский суверенитет над архипелагом, но поскольку на Шпицбергене вели добычу угля компании нескольких стран, архипелаг получил статус демилитаризованной зоны, его использование в военных целях запрещалось. Договор предусматривает свободу хозяйственной деятельности на архипелаге любых

государств. Впоследствии Норвегия установила 200-мильную экономическую зону вокруг Шпицбергена, которую Советский Союз, а затем и Россия, не признает, справедливо отмечая, что море вокруг архипелага — территория такой же свободной экономической деятельности всех желающих государств, как и сам архипелаг. В настоящее время на Шпицбергене сосуществуют два сообщества: норвежское со столицей Лонгйир и российское с центром в Баренцбурге. Норвегия предпринимает все возможные меры для поэтапного вытеснения России с архипелага, стараясь, не нарушая положений Парижского договора, ограничить российское присутствие на Шпицбергене.

Несмотря на подписанное еще в 1957 году соглашение между СССР и Норвегией о морской границе, до сих пор не решены проблемы разграничения экономических зон и континентального шельфа в Баренцевом море.

В 1975 году Норвегия выступила с предложением провести разграничение континентального шельфа по линии, проходящей восточнее границы полярных владений Советского Союза. Норвегия выступила с претензиями на 155 тыс. км² советских морских пространств. Претендует Норвегия и на 10 тыс. км² акватории, образующейся при выпрямлении на север от шпицбергенского квадрата границы полярных владений России [5, с. 35]

Для урегулирования данной проблемы 15 октября 1976 года Правительства СССР и Королевства Норвегии подписали Соглашение о взаимных отношениях в области рыболовства, а 11 января 1978 года – Протокол о временных правилах рыболовства в так называемой «серой зоне» Баренцева моря – спорной акватории, где столкнулись интересы двух стран. Согласно указанным соглашениям в этом районе каждая из сторон будет воздерживаться от любого контроля за выполнением правил регулирования рыболовства в отношении судов под флагом другой стороны.

Королевство Дания включает в свой полярный сектор Гренландию и Фарерские острова. Площадь полярных владений в Заполярье составляет 3 млн. км² (14% площади Арктики). В 1933 году был разрешен вопрос о полярном секторе Дании, когда Постоянная палата международного правосудия решила в пользу этой страны спор с Норвегией о принадлежности Гренландии. Это, с одной стороны, расширило границы страны в контексте полярного сектора, а с другой, позволило Дании претендовать на Северный полюс.

В 1996 году 8 арктических государств (Дания, Исландия, Канада, Норвегия, Россия, США, Финляндия, Швеция) подписали в Оттаве декларацию, на основе чего была создана новая региональная международная организация – Арктический Совет. Это была новая волна сотрудничества арктических государств и всего мирового сообщества по арктическим вопросам.

Проблематика юридического статуса Северного Ледовитого океана выводится из разности подходов к определению этого участка Земного шара. С одной стороны, он может рассматриваться как открытое море, со всеми вытекающими из этого понимания международно-правовыми последствиями. С другой стороны, Северный Ледовитый океан в своей значительной части представляет ледяную поверхность. Поэтому он может рассматриваться как особый вид государственной территории пяти прилегающих стран, которые разделили океан на полярные сектора, а все земли и острова, а также ледяные поверхности, находящиеся в пределах полярного сектора той или иной страны, которые входят в состав государственной территории.

Арктическим сектором каждого из государств является пространство, основанием которого служит побережье этого государства, а боковой линией — меридианы от Северного полюса до восточной и западной границ этого государства. Эта норма не нашла своего подтверждения в Конвенции ООН по морскому праву 1982 года. Если отказаться от секторального разделения Арктики, то на основе требований Конвенции Россия теряет суверенные права на 1,7 млн км² своего арктического сектора. С точки зрения современного международного права линии, обозначающие боковые пределы полярных секторов, не признаются государственными границами.

Для решения вышеперечисленных проблем, прибрежным государствам следует принять международно-правовой акт в соответствии с принципами Конвенции ООН 1982 года. В данном акте необходимо урегулировать юридический статус Северного Ледовитого океана и размер государственной территории каждой прибрежной страны в арктической зоне, а также вопросы об исследовании и использовании морского дна.

Использованная литература:

1. Баймуратов М. А. Международное публичное право: Учебник. Издание второе, переработанное и дополненное / М. А. Баймуратов. – Х.:ООО «Одиссей», 2007. – 704с.

2. Джунусова Д. Н. Становление режима арктических зон / Д. Н. Джунусова // Правоведение. – 2007. - № 2. – С. 157.
3. См.: Конституция для океанов / Сост. Е. В. Додин. – Одесса: Морской транспорт, 2003.
4. Международное публичное право: Учебник / Под редакцией К. А. Бекяшева. – М.: «Проспект», 2005. – 461с.
5. Самсонов В. А. Правовой режим континентального шельфа Российской Федерации, его содержание и обеспечение / В. А. Самсонов //Международное публичное и частное право. – 2005. - № 2. – С. 33.

Телешова Ю.В.,
студентка 1 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Все більшу роль в нашому житті починають грати комунікації. В умовах інформаційного суспільства ключову роль грають телекомунікаційні мережі як середовище для збору і обміну інформацією в локальних, загальнодержавних і міжнародних масштабах.

Яскравим проявом цих процесів є всесвітня комп'ютерна мережа «Інтернет» - система об'єднаних комп'ютерних мереж глобального загальнолюдського суспільства, яка в наш час покриває практично всю поверхню земної кулі.

Загальнодоступною Всесвітня павутина стала порівняно нещодавно, у 1991 році, але процес її розвитку настільки стрімкий, що часом норми права не встигають за ним.

Дослідження ряду джерел дозволило сформулювати такі основні правові проблеми регулювання Інтернету: авторське право, сумлінність використання інформації, порушення в області використання товарних знаків, захист честі, вторгнення в приватне життя, регулювання ринків товарів і послуг, що ліцензуються, зокрема банківських послуг, реклами, освіти і багато що інше.

У 2010 році компанія Google оприлюднила карту, на якій позначена кількість державних запитів на видалення інформації, що надійшли з кожної країни, а також вимог влади різних держав по розкриттю інформації про користувачів. З України запитів на видалення інформації не надходило. Так, лідером по числу запитів на видалення інформації стала Бразилія (291 випадок), за нею йде ФРН (188), Індія (142), США (123) і Південна Корея (64). Що цікаво, Росія опинилася в числі країн, де кількість запитів на видалення інформації з пошукової системи Google не перевищує десяти, а дані про Китай на карті взагалі не вказані. Згідно із статистикою Google, на сьогодні уряди 40 країн цензурують інтернет-простір, тоді як в 2002 році лише дві країни вводили обмеження.

Для ефективного регулювання діяльності мережі Інтернет, як в Україні, так і в інших країнах, необхідно вивчити досвід регулювання діяльності Інтернет в тих державах, де вже здійснюється його регулювання. На Заході норми, що регулюють відносини в мережі Інтернет, більш-менш оформлені. Світовими лідерами у галузі розвитку мережі Інтернет є, перш за все, США, Японія, Південна Корея, країни ЄС. Серед посттоталітарних держав особливе місце займає Естонія, яка досягла високого рівня розвитку інформаційних технологій і ставить питання про те, чи потрібен взагалі державний контроль за діяльністю Інтернету. Серед країн СНД особливе місце належить Росії, яка, з одного боку, стрімко нарощує використання новітніх інформаційних технологій, зокрема, Інтернет; а, з іншого - прагне максимально контролювати цей процес. У травні 2010 року загальна кількість доменів другого і третього рівня в українському Інтернеті (зона .ua) збільшилася до 507 тис., згідно із статистикою, опублікованою компанією "Хостмастер".

В Україні ж відносини в мережі Інтернет регулюють закони України «Про телекомунікації», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.»; Рішення НКРЗ «Про затвердження Порядку регулювання тарифів на загальнодоступні телекомунікаційні послуги», «Про затвердження Порядку звітності на ринку телекомунікацій»; готується проект Закону про Інтернет-рекламу та інші документи.

У листопаді 2010 року Національна комісія з питань регулювання зв'язку України взяла за основу та винесла на громадське обговорення проект «Умов здійснення діяльності у сфері

телекомунікацій з надання послуг доступу до Інтернет», який дозволить регулювати діяльність інтернет-провайдерів. Для здійснення діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг доступу до Інтернет суб'єкт господарювання зобов'язаний зареєструватись в Реєстрі операторів, провайдерів телекомунікацій. Так само проект встановлює кваліфікаційні вимоги до штату суб'єкта господарювання (штат, повинен налічувати не менше 30 відсотків працівників, які мають базову вищу освіту у галузі зв'язку та досвід роботи у сфері телекомунікацій або інформатизації не менше одного року). Організаційні вимоги містять вимоги щодо захисту інформації; блокування доступу до інформаційних ресурсів аморального та протиправного змісту при підключенні до мережі інтернет учбових, освітніх закладів, закладів охорони здоров'я. В проекті містяться технічні вимоги до провайдера.

Але слід зазначити, що на сьогоднішній день в жодній країні світу немає всеосяжного (кодифікованого) законодавства по Інтернету. Існуючі нормативні (підзаконні) акти регулюють приватні аспекти функціонування мережі, перш за все питання підключення до неї через постачальників, надання відповідних ліній зв'язку і т.д. А норми, які можна було б застосувати до відносин з приводу Інтернету, "розкидані" по законодавчим актам інших галузей права. В першу чергу вони містяться в нормах про інтелектуальну і промислову власність, а також у розділі, умовно іменованому " телекомунікаційним правом ". Проблему становить також те, що практично відсутнє регулювання відносин з приводу Інтернету на міжнародному (міждержавному) рівні.

Таким чином, при такій значущості Інтернету, неминучо стає необхідність правового регулювання стосунків, які виникають при використанні глобальної мережі. На цьому етапі і формуватиметься Інтернет-право, як правова форма регулювання громадських стосунків, які виникають при обміні інформацією в глобальній мережі Інтернет за допомогою публічно правових і приватноправових методів.

Використана література:

1. Закон України «Про телекомунікації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1280-15>.
2. Проект «Умов здійснення діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг доступу до Інтернет» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – www.nkrz.gov.ua/img/zstored/File/r%20512dod.doc.
3. Цензура в Google не волнует Украину [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://news.ligazakon.ua/news/2010/4/22/23355.htm>
4. И.В. Яцкевич. О проблемах регулирования деятельности сети Интернет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Rmugt/2010_32/Files/3215.pdf
5. Интернету - Быть! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.hackzona.ru/hz.php?name=News&file=article&sid=100>

Тесленко С., Соболев А.,
студенты 3 курса

специальности «Международные отношения»
Мариупольского государственного университета

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРИСУТСТВИЯ РЕЛИГИОЗНОГО ФАКТОРА В СОВРЕМЕННЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ (НА ПРИМЕРЕ ПРАВОСЛАВИЯ)

Еще совсем недавно многие исследователи при изучении международной системы политических отношений уделяли незначительное внимание религии как фактору международных отношений, носившему на тот момент второстепенный характер. Однако события последней четверти XX в., кардинально изменили положение. Последнее время в международных отношениях наметились новые тенденции, которые уверенно проторяют себе дорогу. В их числе – принципиально новая роль, которую играют мировые религии. Подобное положение вещей не только дает человечеству новую надежду, но и таит в себе большую опасность. Усиление влияния мировых религий способно сыграть как весьма конструктивную роль, задав человечеству духовное измерение международных отношений, сформировав духовные основы взаимодействия разных стран в XXI веке, так и весьма деструктивную, обострив и без того сложную международную ситуацию акцентировкой различий между религиями и культурами.

Так как православие является одной из мировых религий имеющую самую большую паству в мире и оказывает огромное влияние на систему международных отношений, в частности на государства, которые выходят за пределы России, не маловажным является изучение выхода православия на международную арену.

Сегодня Русская православная церковь - это самая крупная Поместная Церковь в православном мире. Православие не является этнической религией русских, украинцев, белорусов, молдаван или других народов. Это вселенское христианство, сохраняющее апостольскую веру. Оно открыто для человека любой национальности. Церковь является живым и реальным воплощением этого утверждения, так как в нее входят представители очень многих народностей. Национальное многообразие Русской православной церкви - это источник ее силы, ее богатство.

Международная деятельность Русской православной церкви на современном этапе имеет четыре наиболее ярко выраженных вектора развития. Первый и наиболее приоритетный предполагает сохранение единства церкви и обеспечение духовной жизни многочисленной церковной диаспоры, проживающей за границей канонической территории Русской православной церкви. Второй направлен на развитие братских отношений со всеми поместными православными церквями. Третий носит религиозно-общественный характер. Он предполагает ведение диалога с другими христианскими конфессиями и организациями, а также с представителями ислама, иудаизма и буддизма по вопросам сохранения нравственности в современном мире. Наконец, четвертый вектор можно определить как совместную деятельность церкви с внешнеполитическими ведомствами различных государств, а также с международными общественными и межгосударственными организациями ради сохранения мира и ценностного основания общественной жизни.

Объединение православия 17 мая 2007 года создало благоприятные условия для её деятельности на международной арене. Это обуславливается следующими факторами:

- 1) Выросла численность государств в которых активно проводится политика Московского Патриархата.
- 2) Преодоля разрыв РПЦ МП и РПЦЗ, возрос имидж православия на международной арене.

Православная церковь после объединения резко активизировалась в своей деятельности, в частности огромную роль сыграл Новоизбранный патриарх Московский и Всея Руси Кирилл. Он совершил несколько визитов в другие страны.

Накануне обострившихся отношений между Россией и Украиной, одним из таких визитов стал визит на Украину Патриарха 27 июля 2009 года. Это первый визит московского патриарха после его избрания на этот пост. Пасторская поездка показала поддержку патриарха Кирилла украинской православной церковью и верующими этой церкви. Кроме того, этот визит не мог не иметь политической нагрузки. Во время 10-ти дневного визита Патриарх, прежде всего, встречался не только с паствой, но и с украинскими руководителями, с президентом Украины Виктором Ющенко, премьер-министром Юлией Тимошенко. На организованных в Киево-Печерской лавре молебнах, на литургии у памятника Святому князю Владимиру также находились многие украинские политики.

Были затронуты вопросы проблемного характера. Одним из вопросов стоял о церковном расколе на Украине. Патриарх Московский и всея Руси Кирилл считает, что причиной нынешних проблем в украинском обществе является церковный раскол, который основывается на политических идеях, который создавался на протяжении годов политическими партиями, властью или под давлением властей. Политики, как правило, радикалы, даже входят в руководящие структуры раскола, в этой заполитизированности и заключается основная трудность их уврачевания. Когда церковное подменяется политическими установками или целесообразностью, диалог вести очень непросто. Об этом глава Русской православной церкви сказал в проповеди после Божественной литургии в Свято Успенской Святогорской лавре (Донецкая область).

Мы видим достаточно жесткую позицию в отношении единства и целостности РПЦ. Кирилл не намерен допустить раскола РПЦ и будет бороться за украинскую паству. Учитывая эти аспекты, мы рассматриваем, их как уверенную мобилизующую линию и вместе с тем - как важный компонент российской политики в широком смысле, когда линия православной церкви помогает и компенсирует то, что не удастся государству. Заседание Синода РПЦ показало доверие и значимость украинской православной общины к РПЦ и уважение к ней. Важно отметить и то, что во время Синода поднимались вопросы не только ратификационного плана, но и общего: влияние последствий глобального кризиса и амбициозные рецепты его преодоления, создание новой экономики, которая

была бы менее порочна в будущем с практической точки зрения и с учетом моральных норм, присущих верующим.

Политический аспект этого формально пастырского визита стал еще более заметен в ходе перемещений Патриарха Кирилла по украинской земле. Прибытие главы РПЦ в пророссийские регионы Украины – Донбасс и Крым – контрастно выявило отличия от посещения столицы. На юге и востоке страны Предстоятеля Русской церкви встречали не только всеобщим ликованием, но и российскими флагами. Даже в охране высокого гостя в Донецке, например, было задействовано втрое меньшее количество милиционеров, чем в Киеве. И здесь Патриарха сопровождал лидер «Партии регионов» Виктор Янукович, публичными оценками визита наглядно демонстрировавший, какие политические силы в Украине считают главу Московского Патриархата не только своим Патриархом, но и союзником.

За 2009 год Патриарх Кирилл посетил 24 епархии, в том числе входящие в состав Украинской Православной Церкви и Белорусского Экзархата, а также епархии в Азербайджане и Казахстане. Состоялся первый визит в братскую Поместную Церковь — Константинопольский Патриархат.

Одной из главных задач деятельности Русской Церкви на мировой арене является работа над инициативой создания консультативной группы религиозных лидеров высокого уровня при генеральном директоре ЮНЕСКО. Эта группа призвана стать действенным механизмом участия религиозных общин в обсуждении актуальных вопросов современности. РПЦ продолжает многоплановое сотрудничество с ООН, Европейским Союзом, ОБСЕ и Советом Европы, участвуя в дискуссиях по важным вопросам, которые проходят на этих площадках. Недавняя встреча Кирилла с новоизбранным Генеральным секретарем Совета Европы Турбьёрном Ягландом продемонстрировала большой потенциал взаимодействия Русской Православной Церкви с Советом Европы.

Значительной составляющей внешней церковной деятельности является взаимодействие с политическими и общественными институтами дальнего зарубежья. Работа в этой сфере обусловлена необходимостью утверждения евангельских принципов в общественной жизни и усиления позиций Православия в мире. За период, прошедший со дня интронизации Кирилла, были проведены встречи с Президентом США Б. Обамой, Президентом Болгарии Г. Пырвановым, Президентом Черногории Ф. Вуяновичем, Президентом Эквадора Рафаэлем Корреа, а также с рядом высокопоставленных лиц многих иностранных государств.

Подводя итоги о значении РПЦ на международной арене, стоит отметить, что, прежде всего вырос имидж РПЦ МП, она окормляет не только Русский народ но и дальше зарубежье. Она активно ведёт переговоры со многими странами, поднимая актуальные вопросы. Благодаря единству церкви, она выступает на международной арене всё более влиятельней, опираясь на единство православия.

Токіна О.Ю.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного
університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА «ОСОБЛИВИХ ВІДНОСИН» США І ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Існування між Великобританією і США політичних відносин, які помітно відрізняються від відносин між будь-якою іншою парою великих держав, уже давно стало незаперечним фактом міжнародного життя. Вони почали складатися ще в роки Другої світової війни і, незважаючи на складності, продовжують розвиватися особливим чином.

Неписана двостороння англо-американська домовленість, широко відома як «особливі відносини», діючи поза рамками західних багатосторонніх союзів та організацій, відіграла у зовнішній політиці держав важливу роль. Цей термін увійшов в обіг у 1946 р. після промови британського прем'єр-міністра У. Черчілля у Фултоні [5; 13].

Народжений Атлантичною Хартією від 18 серпня 1941 р., стратегічний тандем двох англomовних країн дає Британії можливість «під крилом» могутнього атлантичного союзника реалізовувати національну стратегію безпеки й оборони, не вступаючи з ним у конфронтацію, а головне, витратити на ці цілі відносно невеликі ресурси [2;17].

Потрібно зазначити, що «особливі відносини» між двома країнами почали закладатися ще за часів Другої світової війни. Сьогодні британські політики висловлюють думку, що ера «особливих відносин» між США та Великобританією вже закінчилася.

Конференції Другої світової війни заклали підвалини цих відносин між країнами.

Тегеранська конференція, на якій зустрілися глави урядів СРСР, США і Англії - І. В. Сталін, Ф. Рузвельт і У. Черчілль, відбулася 1943 р. [1]. Уряди США та Великобританії вирішили до літа 1944 р. відкрити Другий фронт у Західній Європі. У шеститомній праці «Друга світова війна» Черчілль пояснює військову тактику і стратегію, обґрунтовує ідею створення «великого союзу» англomовного світу для успішного ведення боротьби проти спільного ворога. У свою чергу президент США доводить, що в разі падіння Англії народи Західної півкулі безпосередньо опиняться перед загрозою гітлеризму [5; 19].

З 21 серпня по 28 вересня 1944 р. в Думбартон-Оксі проходила Конференція країн-учасниць антигітлерівської коаліції, де обговорювалися питання установи міжнародної організації з підтримання миру і безпеки. У результаті дискусій сторони дійшли згоди в створенні Економічної і Соціальної Ради, запропонованих США. Британська делегація запропонувала створити Військово-штабний комітет і США підтримали цю пропозицію, яка згодом була прийнята на конференції. Британці, в свою чергу, підтримали пропозицію США щодо участі Ради в прийнятті нових членів. Після довгих дискусій було прийнято запропоновану Рузвельтом назву «Об'єднані Нації» [3].

11 вересня 1944 р. пройшла Конференція «Октагон» у Квебеку (Канада). Рузвельт і Черчілль затвердили план спільного наступу американських і британських військ в Німеччині та обговорили схему поділу Німеччини на зони окупації. Рузвельт підтримав план Черчілля дислокувати англійські війська у Греції. Він підписав інструкцію, яка оголошувала генералу Г. Вільсону, у випадку несподіваного краху Німеччини окупувати Австрію. З метою узгодження спільних дій і звільнення Європи 4-11 лютого 1945 р. в Ялті було проведено конференцію глав урядів СРСР, США та Великобританії. Конференція увійшла під назвою «Аргонавт» – цю кодовану назву запропонував Черчілль [7].

Остання конференція глав урядів СРСР, США і Британії під час війни проходила у Потсдамі 1 липня - 2 серпня 1945 р. Важливим питанням було обговорення подальшої долі Німеччини. Як Черчілль і Іден, так і Еттли і Бевін у контактi з американською делегацією спробували використати конференцію для підризу позицій СРСР в Європі.

25 квітня 1945 р. розпочала свою роботу конференція 50 держав у Сан-Франциско. 26 червня учасники форуму прийняли Статут, який набув чинності 24 жовтня 1945 р. Цей день вважається днем створення Організації Об'єднаних Націй (ООН).

Після закінчення Другої світової війни надзвичайний економічний та військовий потенціал зумовив посилення зовнішньополітичної активності США в усіх регіонах світу [4]. Після того, як США очолили західний блок у його протистоянні з СРСР, Британія у цій біполярній системі міжнародних відносин змушена була відігравати роль сполученої ланки, що поєднувала США із західноєвропейськими країнами у рамках трансатлантичної системи колективної безпеки. Встановивши «особливі відносини» із США і плекаючи мрії про можливу майбутню американсько-британську гегемонію в світі, Британія стала найближчим союзником США [8; 112]. Але водночас вона намагалася повернутися до своєї традиційної політики на європейському континенті – ролі арбітра.

У серпні 1945 р. США без попереднього повідомлення припинили поставки за ленд-лізом. Англія повинна була надалі оплачувати готівкою все, що вона придбавала в США. У грудні 1945 р. була укладена фінансова угода, за якою США надали Британії позику в сумі 4400 млн. доларів [1]. Ще більше зросла фінансова залежність від США у зв'язку з прийняттям американської «допомоги» за «планом Маршалла».

У 1948 р. Англія надала свою територію для американських військово-повітряних баз, ставши гігантським американським авіаносцем. Згодом Бенін взяв на себе ініціативу створення Північноатлантичного союзу, розраховуючи, що США виступатимуть лише як держава, що гарантує

«безпеку» Західної Європи, а керівництво в блоці залишиться за Англією. Однак, договір 1949 р. повністю забезпечував керівне становище США в НАТО.

У 50-х рр. основний напрямок зовнішньої політики Великобританії фактично не змінився в порівнянні з першими післявоєнними роками. Її зовнішньополітичний курс базувався на концепції «трьох кіл», сформульованої Черчиллем. Одним із завдань європейської політики Д. Ейзенхауера було стримування розвитку національних ядерних програм країн - членів НАТО, але це було неможливим без співпраці з СРСР та Британією. У 1957 р. в Римі були підписані договори про створення ЄЕС і Євратому [6].

Отже, підвалини «особливих відносин» між США і Великобританією було закладено ще з часів Другої світової війни, коли було укладено низку договорів, в основному військово-політичного характеру. Але і після закінчення війни відносини між Вашингтоном і Лондоном не вичерпалися як звичайний військовий союз. Країни уклали низку договорів і угод з територіальних, економічних, військових та інших питань. Протягом тривалого періоду держави продемонстрували досить довірливі та активні відносини у різних сферах життя, що пояснюється, в першу чергу, спільною історією в минулому, єдиною мовою та спільними інтересами в світовій політиці.

Використана література:

1. Великобритания в послевоенный период (1945-1960 гг.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bestreferat.ru/referat-47935.html>. — Название с экрана.
2. Грубов В. Больше демократии – больше зброї? Военная политика Великобритании у глобальном вимірі / В. Грубов // Політика і час. — 2006. — №1. — С.17-23.
3. Міжнародно-політичні аспекти створення ООН [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vlnu/Mv/2008_25/08.pdf. — Назва с екрану.
4. налаживание «особого партнерства» США и Великобритании (1945-1956) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ipolitics.ru/lnk/341.htm>. — Название с экрана.
5. Пик С. США – Велика Британія: «особливі відносини» / С. Пик. — К. : Знання, 2006. — 283 с.
6. Политика администрации Д. Эйзенхауэра в связи с подготовкой и подписанием договора о подписании Евроатома (1955–1957 гг.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://elibrary.ru/download/49937722.pdf>. — Название с экрана.
7. Роль Кримської (Ялтинської) конференції у розвитку міжнародної дипломатії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pis/2010_2/Guliyev.pdf. — Назва з екрану.
8. Храбан І. «Третій шлях» Великої Британії в європейській політиці / І. Храбан // Людина і політика. — 2004. — №2. — С. 112-121.

Топузов В.І.,

студент ОКР «Магістр»

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

УКРАЇНА ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Щоб чітко уявляти собі діяльність міжнародних економічних організацій та можливі зв'язки з Україною, необхідно знати загальну характеристику цих організацій на основі відповідної класифікації.

Міжнародною всесвітньою організацією, в якій представлені органи обох організаційно-економічних підструктур світового господарства, є Генеральна Асамблея (ГА) ООН з її Комітетом з економічних і фінансових питань, яка об'єднує всі 186 країн – учасниць організації, а також Економічна і Соціальна Рада (ЕКОСОП) ООН, що формується з 54 учасниць на виборній основі з числа членів ООН. З діяльністю ГА та ЕКОСОП пов'язане функціонування спеціалізованих економічних установ ООН. Рішення ГА зі світових питань мають характер рекомендацій, тобто не є юридично обов'язковими для держав-членів. Обов'язковими до виконання всіма членами ООН є рішення Ради Безпеки (РБ).

Важливою міжнародною установою, що також поєднує у своїй діяльності обидві організаційно-економічні підструктури світового господарства, є Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка складається з 29 країн. ОЕСР має офіційні відносини з

багатьма МЕО функціонального та регіонального характеру. Її діяльність охоплює практично всі сторони економічної політики.

Україна є членом – засновницею ООН, вона постійний член Комітету з економічних і фінансових питань. Надзвичайно важливою проблемою для України, що торує шлях до світового ринку, є встановлення постійних відносин з ОЕСР. Стосунки з «великою сімкою» мають для нашої країни особливе значення у світлі фінансування проекту закриття ЧАЕС.

Питанням діяльності міжнародних, у тому числі економічних, організацій в літературі присвячується багато уваги. Питання діяльності міжнародних економічних організацій знаходяться в полі наукового пошуку В.Печуляка, Т.Ткачука, А.Мар'янович [4], В.Клочко [3], О.Білоруса [1] та інших.

Однак, враховуючи динамічний характер міжнародних економічних відносин, окремі питання правового статусу міжнародних економічних організацій, міжнародно-правового регулювання їх діяльності потребують переосмислення, а в деяких випадках і нових підходів у розумінні їх природи, що відповідало би вимогам сьогодення та сучасним тенденціям розвитку міжнародного економічного співробітництва.

Міжнародна організація – постійно діюче добровільне об'єднання держав, створене на основі міжнародної угоди (договору) для вирішення визначених завдань у політичній, економічній, соціальній, науково-технічній та інших сферах міжнародного співробітництва, що має власну систему органів управління, самостійну (автономну) волю, об'єм якої визначається волею держав-членів, та відповідає вимогам міжнародного права.

"Сприяння-спостереження-нагляд-регулювання" - всі ці функції міжнародних організацій засновані лише на добрій волі країн, що беруть в них участь.

Основні принципи і цілі, на яких Україні слід будувати своє співробітництво з МФО, це:

- сприяння поступовому розвитку ринкових перетворень в Україні з урахуванням необхідності розв'язання не тільки суто економічних, а й соціальних завдань;
- створення умов для успішного входження України у світову економіку;
- забезпечення національних інтересів і національної безпеки та гідна позиція української сторони у відносинах Україна - МФО.

З цього виходить твердження відносно діяльності України і міжнародних економічних організацій:

1. Міжнародні економічні організації регулюють міжнародні економічні відносини на над національному рівні у різних сферах співробітництва.
2. Особлива роль у регулюванні МЕВ належить економічним організаціям системи ООН, які діють на загально та регіональному рівнях, а також через системи спеціальних програм і спеціалізованих установ.
3. Координування діяльності у різних сферах виробництва здійснюють міжгалузеві організації підприємств.
4. Україна за роки незалежності стала членом багатьох міжнародних економічних організацій, перш за все системи ООН та організацій інших пріоритетів сфер міжнародного співробітництва.
5. Діяльність в ООН забезпечує Україні інформаційну відкритість щодо екологічних проблем, політичних і економічних подій у нашій державі.
6. Постійно розширюються торговельно-економічні зв'язки України з ЄЕС.
7. Україна є активним учасником проведення миротворчих дій ОБСЄ.
8. Україна використовує позики міжнародних фінансових організацій МВФ, СБ, МБРР, ЄБРР та кредити окремих держав і їх угруповань.

Основними напрямками України у сфері міжнародних відносин повинні бути: 1) розширення співпраці з Міжнародною фінансовою корпорацією (МФК), яка, на відміну від МВФ та МБРР, надає свої фінансові послуги виключно приватним компаніям; 2) розширення співпраці з ЄБРР; 3) розширення співробітництва з Європейським інвестиційним банком, який є фінансовою установою Європейського Союзу і, як правило, обмежує свою співпрацю країнами — членами ЄС; 4) враховуючи європейський вектор зовнішньої політики України, слід розширювати співпрацю з Європейським Союзом та його фінансовими інституціями — Європейською асоціацією вільної торгівлі (ЄАВТ) та іншими організаціями.

Використана література:

1. Белорус О. Императивы стратегии развития Украины в условиях глобализации // Экономика Украины. – 2001. – №11. – С. 4-13.
2. Кваша С, Патыка Н. Направления и проблемы интеграции Украины в мировое экономическое пространство // Экономика Украины. – 2001. – №9. – С. 77-81.
3. Ключко В. Глобализация и ее влияние на страны с переходной экономикой // Экономика Украины. – 2001. – №10. – С. 51-58.
4. Мар'янович А. Міжнародні економічні організації: проблеми інтеграції України в міжнародне економічне співтовариство // Наукові праці НДФІ. – 2002. – № 1. – С. 49-56.

Хоббі Ю.С.,
асистент кафедри
конституційного, адміністративного та
міжнародного права
Маріупольського державного
університету

ЛІСАБОНСЬКИЙ ДОГОВІР – ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ЩОДО СУВЕРЕНІТЕТУ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Під впливом інтеграційних тенденцій все більше країн добровільно погоджуються на обмеження свого суверенітету, передачу суверенних прав наднаціональним об'єднанням міжнародного характеру, яким можна вважати Європейський Союз. Після прийняття Лісабонського договору про реформування ЄС 1 грудня 2009 року (далі: Лісабонський договір, Договір), який, багато в чому нагадує проект Конституції для Об'єднаної Європи, загострилися суперечки навколо проблеми збереження державного суверенітету держав-членів Євросоюзу.

Дослідженням реформування Європейського Союзу, зокрема проекту Конституції та Лісабонського договору займається багато вчених, серед яких слід назвати А.Я. Капустіна, С.С. Селіверстова, І.В. Кравчука, І.В. Яковюка, О.С. Жадько, А.В. Тюшка, О.М. Гладенко та інші.

Спробуємо визначити, як вплине прийняття Лісабонського договору 2007 року на суверенітет держав-членів Європейського Союзу.

Необхідно зазначити, що в новому Договорі не було використано конституційної термінології, не згадується про символи Союзу (прапор та гімн), зберігаються попередні назви нормативно-правових актів ЄС (регламент та директиви), виключено Хартію про основні права ЄС і положення про верховенство права ЄС над національним правом (із збереженням їхньої обов'язкової юридичної сили). На відміну від проекту „Конституції для Об'єднаної Європи”, Лісабонський договір не замінює, а вносить зміни до установчих договорів ЄС, які мають пріоритет над національним правом його держав-членів.

По суті Лісабонський договір закріпив баланс між телеологічними домінантами та інтересами держав-учасниць та ЄС, надавши останньому статус „супердержави”, що й викликає згадані вище суперечки.

Головним є надання правосуб'єктності Європейському Союзу (п. 55 Лісабонського договору). Це означає, що ЄС може укладати міжнародні договори в усіх сферах його компетенції у чотирьох випадках: по-перше, якщо це передбачено базовими угодами ЄС; по-друге, якщо того потребує досягнення цілей, означених в угодах; по-третє, якщо того потребують юридично обов'язкові документи ЄС; по-четверте, якщо договір може „вплинути на загальні правила ЄС або змінити їх” (ст. 188L Римського договору). Тобто, Євросоюз, як суб'єкт права, набуває юридичної ваги та конкретного організаційного змісту та наповнення, що сприятиме його подальшому оформленню у федерацію чи державоподібну структуру. Держави-члени хоча і мають право укладати будь-який міжнародний договір, але за умови, що він не суперечить угодам, підписаним ЄС або не відноситься до сфери компетенції Союзу, яка значно розширилася.

У Лісабонському договорі уточнюється і структурується компетенція ЄС, не на користь національних урядів. З питань, що не відносяться до „виключної компетенції” ЄС, Союз буде приймати участь тільки тоді і в тому обсязі, якщо цілі не можна досягти певним чином кожною з держав-членів самостійно на місцевому рівні та вони можуть буди досягнуті в рамках всього Союзу,

беручи до уваги масштаби та наслідки прийнятих рішень (тут є незрозумілим механізм визначення та вирішення спроможності конкретної держави досягти цілей – авт.). Крім того, ЄС має „виключну компетенцію” з питань вирішення і проведення загальної зовнішньої політики і політики безпеки, визначення дій для „підтримання, координації або доповнення дій, що вживають держави-члени, але без утиснення їхньої компетенції у цих сферах” (ст. 2 Римського договору). Питання функціонування митного союзу, внутрішнього ринку, монетарної політики держав-членів, офіційною валютою яких є євро (тобто суверенітет держав-учасниць зони євро обмежується ще більше – авт.), загальної комерційної політики і укладання міжнародних договорів, у багатьох випадках також відноситься до компетенції Союзу. Договір по суті посилює центральну владу ЄС.

У світлі вказаних централістських тенденцій вводиться посада Голови Європейської Ради (як інституту ЄС) (п. 14 Лісабонського договору), який обиратиметься на два з половиною роки (з правом повторного обрання) та головуватиме на засіданнях головної міжурядової установи ЄС (ст. 9b Договору про ЄС). Посада постійного Голови Європейської Ради замінить нинішню модель ротаційного головування держав-членів ЄС (пункт 17 Лісабонського договору, що зменшить шанси невеликих держав висунути своїх представників на цей пост і таким чином їх шанси „головувати” в ЄР не тільки значно зменшуються, а й нівелюються. Крім того, названа посада нашоветує на думки про заплановане перетворення Європейського Союзу на державоподібну організацію, наряду з вже наявними багатьма ознаками федералізму, таких як жорстка централізована влада, принцип розподілу влади, судова влада, власний правовий простір, єдина валюта, громадянство та інше.

Вводиться також нова посада Високого представника ЄС у зовнішніх справах і з політики безпеки, який поєднає у собі повноваження Верховного представника ЄС з питань загальної зовнішньої політики та політики безпеки, та Єврокомісара у справах із зовнішніх зносин та стане одним із віце-президентів Європейської Комісії (пункт 19 Лісабонського договору). Національні уряди передають йому деякі із своїх прав – такі як вирішення питань внутрішнього ринку, міжнародної торгівлі, сільського господарства, рибальства або екології. Таким чином, кожна з цих держав не є повністю суверенною, інакше їй довелося би вийти зі складу Євросоюзу.

Згідно з Лісабонським договором, зростає роль Європейського парламенту. Він виконуватиме законодавчі функції та функції, пов'язані з бюджетом ЄС, сумісно з Радою (ст. 9a Договору про ЄС). Крім того, він обиратиме Голову Європейської Комісії, тоді як зараз, він лише ухвалює кандидатуру, висунуту урядами держав-членів. Кількість членів Парламенту не може перевищувати сімсот п'ятдесяти. Представництво європейських громадян у Європейському Парламенті є дегресивно-пропорційним, але не є меншим, ніж 6, і не більшим, ніж 96 представників від однієї держави-члена, але такий ценз починає діяти тільки з 2014 року. Таким чином, Європейський парламент отримує більшу автономію від держав-учасниць.

З метою консолідації інституційної структури ЄС пропонується скоротити склад Європейської Комісії до двох третин кількості держав-членів ЄС (п. 18 Лісабонського договору) з 2014 року, що також обмежить право деяких держав-членів на активну участь в законодавчому та виконавчому процесах всередині Союзу.

Нарешті, передбачається перегляд системи голосування. Вводиться нова система ухвалення рішень „подвійною більшістю” замість існуючого консенсусу, що вимагає одностайного схвалення всіма 27 державами-членами ЄС. Це означає, що з 1 листопада 2014 року рішення вважатиметься прийнятим, якщо за нього проголосувало мінімум 55 відсотків держав-членів ЄС, в яких проживає не менше 65 відсотків населення всього Євросоюзу. І якщо раніше будь-яка країна могла накласти вето на рішення ЄС, то за новою системою, затримати прийняття рішення зможуть не менше чотирьох країн, чисельність населення яких не менш ніж 35 відсотків від населення всього ЄС, плюс ще 1 країна (п. 17 Лісабонського договору), що також значно обмежує суверенітет держав.

Крім того, ст. 352 Договору про ЄС дозволяє Союзу провести ряд законів зі згоди Європарламенту, лише повідомивши про них відповідні національні уряди, що є значним обмеженням суверенної волі держав-членів і веде до створення єдиної держави з власним центром прийняття управлінських рішень та управління.

Введення обов'язкової колективної відповідальності держав-членів ЄС фактично уніфікує політику в сфері оборони та безпеки, що може негативно позначитися на суверенному праві нейтральних держав або пов'язаних особливими угодами та угодами в рамках НАТО та обмежить право країн на створення міжнародних альянсів та самостійне визначення своєї зовнішньої політики, що є прямою загрозою національному суверенітету.

Однак, слід зазначити, що в Лісабонському договорі прописується і таке суверенне право держави, як можливість та процедура виходу зі складу ЄС (нова ст. 35 Договору про ЄС).

Резюмуючи, можна зазначити, що Лісабонський договір фактично призвів до зміни конституційної концепції суверенітету, коли законодавчі, виконавчі та судові функції держави фактично перейшли за межі країни до органів ЄС, що зменшує права національних урядів.

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

Безвербная И.Ю.,
студентка 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ПРАВОВОЙ ОБЫЧАЙ КАК ФОРМА ПРАВА

Сегодня в условиях современной действительности возникает объективная необходимость принципиально новой оценки той позитивной роли, которую может играть правовой обычай в правовой системе государства. С этой точки зрения представляется весьма важным понять и оценить значение того факта, что обычное право - это не пережиток прошлого, а постоянный фактор правового развития общества. Целью работы является теоретическое исследование правового обычая как древнейшего источника права; формулирование на основе достижений юриспруденции современного научного представления о правовой природе обычая в различных национальных правовых системах.

Обычное право неизменно развивается вместе с развитием любого общества, как неотъемлемый компонент жизни соответствующего народа и включенных в него сообществ. В этой связи принципиально важным является, что обычное право - это не просто основа, но и условие преемственного и стабильного развития государства, составляющее одно из качественных его своеобразий. Правовой обычай, очевидно, наиболее древний источник права. Процесс его формирования тесно связан с развитием общества. Обычай естественно возникает как целесообразное и необходимое поведение людей.

Правовой обычай – это санкционированное охраняемое государством правило поведения, которое сложилось в результате его фактического применения в течение длительного времени.

Под обычаем, как разновидностью социальной нормы, понимается правило поведения, сложившееся на основе постоянного и единообразного повторения данных фактических отношений, ставшее привычным и признаваемым обществом.

При формировании государства, его естественной опорой стали обычаи, которые приобрели свойство правовых обычаев, т. е. норм поведения, которые обеспечиваются силой государственного принуждения. Обычаи были и остаются самыми могущественными союзниками государственной власти. Действуя непосредственно на людей и возникающие между ними общественные отношения, обычай освящает всякие государственные установления. Правовой обычай представляет собой санкционированное государством правило поведения, сложившееся в обществе в результате его многократного и длительного применения. Правовые обычаи в основном имеют те же характерные черты и особенности, что и не правовые обычаи, с одной весьма существенной разницей. Первые, будучи санкционированы государством, приобретают юридическую силу и обеспечиваются в случае их нарушения государственным принуждением. Вторые, не правовые обычаи, не обладая юридической силой и не будучи источниками права, обеспечиваются лишь общественным мнением. Правовой обычай является исторически первым источником права. Эта форма права возникла на самых ранних этапах правового развития в раннеклассовых городах-государствах. Обычное (то есть основанное на обычае) право регулировало, прежде всего, брачно-семейные, имущественные отношения, порядок землепользования и водопользования. Первоначально этот опыт направлялся на смягчение агрессивности в отношениях между родовыми общинами, позже – между соседними общинами. Многие обычаи после появления государственности сохранили свое значение и перешли под защиту судебной системы, то есть, стали правовыми обычаями.

Для правового обычая необходимо наличие следующих условий:

- 1) признание обычая в качестве правового обществом, в котором он сложился;
- 2) наличие определенного возраста обычая, то есть срока существования;
- 3) обычай не должен противоречить публичному порядку либо должен быть разумным.

Объектом исследования выступает правовой обычай как источник права, особенности его генезиса и регулирования социальных отношений, входящих в сферу правового регулирования. Пока еще малоизученная источниковая и законодательная базы показывают зависимость существования

этого источника права от конкретной правовой семьи, которая напрямую определяет место и значение правового обычая как источника права.

Можно выделить несколько составляющих правового обычая как источника права:

1. Правовой обычай как источник права – это неоднократно и не достаточно широко применяемое правило поведения, отражающее содержание общественных отношений, которому придана форма позитивного права, то есть это обычай санкционированный государством. 2. Неразрывная связь содержания и юридической формы позволяет сформулировать значение термина «обычное право». Это дает основание считать, что происхождение обычного права начинается с обычной нормы, которая на определенном этапе развития общества выступает индикатором важнейших, жизненно необходимых социальных ситуаций, действует в отношении всех, кто попадает под ее содержание и что в дальнейшем она переходит в разряд норм позитивного права. 3. К основным способам государственного санкционирования обычаев относятся: законодательное; договорное; «молчаливое» санкционирование посредством соблюдения обычая в деятельности государственных органов и учреждений; признание государствами международного обычая; государственное санкционирование обычаев, систематизированных и признанных организациями. 4. Можно выделить несколько основных субъектов санкционирования правовых обычаев: государство как основной субъект, осуществляющий санкционирование через государственные органы исполнительной, судебной и законодательной власти; стороны договора; негосударственные организации; государства как субъекты международного права.

Основополагающее начало научно-теоретического исследования правового обычая и обычного права в отечественной юридической науке было заложено великими русскими учеными-юристами. К их числу относятся в первую очередь фундаментальные работы таких исследователей, как М.М. Ковалевский, Е.Н. Трубецкой, С.А. Муромцев, М.Ф. Владимирский-Буданов, В.И. Сергеевич и другие. Принципиальное значение для современного изучения роли обычая в правовом регулировании общественных отношений и разработки основ теории обычного права имеют научные исследования С.А. Авакьяна, А.А. Белкина, Е.В. Колесникова, В.А. Муравского, Б.Я. Токарева. Именно благодаря усилиям этих ученых данная проблема исследуется по существу с принципиально новых позиций.

Подводя итоги видно, что правовой обычай представляет собой санкционированное в прямой или косвенной форме государством правило поведения, сложившееся в обществе, в результате его многократного и длительного применения. Он является одним из древнейших и одним из важнейших для ранних правовых систем источников права.

Использованная литература:

1. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах. Под ред. проф. М.Н. Марченко. Том 2 Теория права. - М.: Издательство «Зерцало», 1998. - с. 656.
2. Скакун О.Ф. Теория государства и права. - Х., 2000.
3. Сурилов А.В. Теория государства и права. - К.-Одесса, 1989.
4. Шадрин, В.М. Теория государства и права: краткий словарь категорий и понятий
5. Сурилов А.В. Теория государства и права. - К.-Одесса, 1989

Бессонов А.А.,

студент 1 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

ФОРМА И СТРУКТУРА ПРАВА

В современных условиях дальнейшей демократизации нашего общества, углубляющего реформирования национального хозяйства резко возросла роль права, правовой идеологии, юридических профессий. Действующая правоприменительная практика явно показала важную роль права. Общепринятое определение права как системы юридических норм выделяет лишь его институциональную функцию по нормативному упорядочиванию общественных отношений, оставляя в тени нормативно-деятельную природу правовых институтов. Но право есть не просто формальная система, социальный институт, а живой, пульсирующий организм, активный социальный фактор преобразования человеческого бытия, целесообразного изменения и стабилизации

общественных отношений на основе освоения исторически преемственных социокультурных программ. Право - не сухая схематизированная теория, а практическое, опытное знание, повседневное познание и нормативное регулирование различных сторон социальной действительности. Его развитая отраслевая структура проникает во все сферы общественной жизни, изменяя и стабилизируя политические и социально-экономические процессы. Далее рассмотрим особенности формы и структуры права.

Форма права - вся правовая реальность. В этом случае речь идет о правовых явлениях, опосредующих экономические, политические, бытовые и иные фактические отношения, конкретные виды деятельности. Понятие правовой (юридической) формы применимо, когда раскрывается связь права (или любого правового явления) с иными социальными образованиями, процессами, состояниями и отношениями.

Таким образом, вопрос о форме права становится одним из основных узлов, которые пытаются развязать как нормативисты, так и сторонники естественно-правовой концепции, поле теоретических сражений разного понимания права.

К этому надо добавить и дополнительные проблемы, которые вносят сторонники психологической школы права, в понимании формы права. Л. Петражицкий и его сторонники предложили различать и такие формы права, как объективное и интуитивное право, полагая формой последнего сочетание неких атрибутивных и императивных притязаний, проявляющих себя в комплексе, в эмоциональной сфере адресата права. Таким образом, одной из форм права - интуитивному праву - придается чувственный и рациональный характер. Но Л. Петражицкий и его последователи это определение формы права используют для критики и противопоставления объективной, позитивной форме права. Идет речь у них о крестьянском, рабочем праве или о «нашем», «моем», «чужом» праве и т. д.

Структура права – это строение права, выступающее как единство устойчивых его элементов, частей. Право каждой страны, будучи единым по своему содержанию, характеризуется внутренней расчлененностью, дифференциацией, на относительно автономные и в то же время связанные между собой части. Говоря о строении права, обычно выделяют нормы, институты, субинституты, отрасли, подотрасли, которые в свою очередь объединяются в ассоциации, группы, объединения норм или даже отраслей, например регулятивные и охранительные отрасли. В данном случае, конечно, речь идет лишь о праве, формируемом государством. Вместе с тем, более общий взгляд на право позволяет обнаружить в его структуре целые слои, пласты, части и представить его в виде «многослойного пирога». Таких слоев в структуре права насчитывается шесть.

Право включает три компонента, три составные части: идеи, нормы, общественные отношения. Доказать предложенную структуру права с помощью каких-либо логических выкладок невозможно. Такая структура - следствие определенного правопонимания, она исходит из трех объективно существующих видов правовой материи и охватывает эти три вида.

Приведенные здесь определения формы и структуры права приводят к выводу, что они пока достаточно далекие от совершенства. Таким образом, окончательно не сформировавшись, полностью удовлетворив потребности государственно-правовой теории и практики понятия права, не может служить эффективным средством, или путем преодоления негативных последствий множественности, разрозненности и противоречия представлений о праве.

Использованная литература:

1. Теория права и государства. Учебник для вузов. Под ред. Г.Н. Маслова, М.: БЕК, 1996.- с.341
2. Алексеев С.С. Теория права. - 2-е изд., перераб. и доб. - М.: БЕК, 1995. – с. 78 - 79.
3. Загальна теорія держави і права / За ред. академіка АпрН України, доктора юридичних наук, проф.. В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком, 1997 - с. 240-252.

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Право – особливий державний регулятор суспільних відносин. Регулюючи ті чи інші відносини, воно надає їм правову форму, в результаті чого ці відносини стають правовими. Також слід відзначити, що саме ця грань правової науки важлива у кожній її галузі. Кожна галузь права регулює окремий вид суспільних відносин, кожна має зумовлені специфікою метод та об'єкт, але правовідносини, тим не менш, присутні в будь-яких вивчаємих дисциплінах. Тому задля того, щоб найкраще зрозуміти роботу механізму держави, потрібно оволодіти поняттям та структурою правових відносин. Адже кожному юристу необхідно розкрити та виділити основне поняття держави, почавши з внутрішніх правових відносин у суспільстві.

Розглянута проблема достатньо актуальна у нашій країні. Це пояснюється тим, що рівень міжособистісних правових відносин суспільства достатньо низький. Державі своїм впливом необхідно підіймати своєю діяльністю рівень суспільних відносин будь-якими законними та допустимими заходами, наприклад, правовою пропагандою, правовим вихованням дітей у школах та сім'ях. У нашій молодій країні перш за все необхідно сформуванню високий рівень правової свідомості та правової культури, це ключовий момент, за яким слідує підіймання культурного рівня міжособистісних відносин. Для цього необхідно більш детально розглянути, що ж являють собою правові відносини, їхню сутність, структуру, об'єкт та суб'єкт.

Конституційно-правові відносини – це суспільні відносини, врегульовані конституційно-правовими нормами, тобто відносини, суб'єкти яких наділяються взаємними правами і обов'язками згідно з приписами конституційно-правових норм. За своїм змістом це найбільш важливі з точки зору забезпечення життєдіяльності суспільства відносини, спрямовані на здійснення народовладдя, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, які після врегулювання їх нормами конституційного права набувають характеру конституційно-правових.

Так, конституційно-правові відносини мають єдину для всіх правовідносин структуру – об'єкт, суб'єкт, та зміст (суб'єктивні права та обов'язки), а їх специфіка пов'язана:

по-перше, з їх змістом – вони виникають в особливій сфері суспільних відносин (відносини владарювання), які є предметом конституційного права та пов'язані зі здійсненням публічної влади та реалізацією прав і свобод людини;

по-друге, з особливостями об'єкта, суб'єкта та характером юридичних зв'язків між суб'єктами цих відносин.

Об'єкт конституційно-правових відносин – це явище, матеріальна чи нематеріальна (духовна) реальність, з приводу якої виникають суспільні відносини, що регулюються суспільно-правовою нормою. Об'єкти конституційно-правових відносин виступають їх необхідним структуроутворюючим елементом, вони забезпечують зв'язок між суб'єктами і ними можуть виступати різноманітні явища – дії, матеріальні чи нематеріальні блага. Так, Конституція України до їх переліку відносить: народний і державний суверенітет, державну територію, державну символіку, українську мову, політичну та ідеологічну багатоманітність, землю, Державний бюджет тощо. Специфічним об'єктом конституційно-правових відносин є публічна влада. Питання влади (застосування влади, чи захисту від влади) тією чи іншою мірою зачіпають інтереси практично всіх суб'єктів конституційно-правових відносин. Об'єктом конкретних конституційно-правових відносин найчастіше виступають певні дії, що набувають відповідного оформлення. Наприклад, згідно зі ст. 88 Конституції України, Верховна Рада України обирає зі свого складу Голову Верховної Ради України, Першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України, і відповідні дії Верховної Ради України оформлюються постановами.

Суб'єкти конституційно-правових відносин – це особи, спільноти людей, органи, організації тощо, які згідно з приписами конституційно-правових норм є носіями суб'єктивних юридичних прав і обов'язків. Суб'єктами конституційного права зазначені особи, організації тощо можуть стати лише за умови їх правосуб'єктності, яка включає правоздатність і дієздатність.

Коло суб'єктів правових відносин досить специфічне і характеризує особливість даних відносин щодо інших правовідносин. Так, суб'єктами конституційно-правових відносин можуть бути:

- 1) фізичні особи – громадяни, іноземці, біпатриди (особи, які мають два громадянства), апатриди (особи без громадянства);
- 2) спільноти (колективи) людей – народ України, територіальні громади, населення адміністративно територіальних одиниць (областей, Автономної Республіки Крим, районів);
- 3) Українська держава в цілому;
- 4) Автономна Республіка Крим – невід'ємна складова частина України, що має автономний статус;
- 5) органи державної влади України та їх посадові особи;
- 6) органи місцевого самоврядування, та їх посадові особи;
- 7) кандидати в депутати, кандидати у Президенти України, кандидати на посади сільських, селищних, міських голів;
- 8) народні депутати України;
- 9) депутати місцевих рад;
- 10) збори виборців;
- 11) депутати представницьких органів місцевого самоврядування, сільські, селищні, міські голови;
- 12) органи та посадові особи Верховної Ради України;
- 13) виборчі комісії;
- 14) об'єднання громадян – політичні партії, громадські організації, профспілки, релігійні об'єднання;
- 15) загальні збори громадян за місцем проживання тощо.

Зміст конституційно-правових відносин характеризується складною структурою. Умовно в конституційно-правових відносинах виділяють юридичний (суб'єктивні права та юридичні обов'язки) та матеріальний (фактична поведінка суб'єктів) зміст.

При цьому в конкретних конституційно-правових відносинах суб'єктивне право учасників конституційно-правових відносин – це їх, гарантована конституційно-правовою нормою можливість вільно діяти в певних, визначених конституційною нормою межах, а юридичний обов'язок – встановлена конституційно-правовою нормою вимога діяти певним, чітко визначеним чином або утримуватися від здійснення певних дій.

Юридичний зміст загальних конституційно-правових відносин виявляється через конституційно-правовий статус їх суб'єктів. При цьому конституційно-правові норми не містять конкретного переліку суб'єктів і не індивідуалізують їх взаємні права та обов'язки. Для таких відносин характерним є особливий механізм реалізації їх суб'єктами своїх прав та обов'язків. Так, у значній частині цих відносин права та обов'язки суб'єктів реалізуються не безпосередньо, а через інші правовідносини, що виникають внаслідок реалізації різних видів правових норм і мають конкретний характер.

Загальний або конкретний характер конституційно-правових відносин зумовлений характером відповідних норм конституційного права. Так, реалізація конституційно-правових норм загально регулятивного характеру (норм-принципів, норм-деклараций, норм дефініцій тощо) приводить до виникнення конституційно-правових відносин загального характеру, якими не визначаються конкретні суб'єкти відносин, їхні взаємні права та обов'язки (ці питання деталізуються в чинному законодавстві та в конкретних правовідносинах). Це, зокрема, стосуються декларованих Конституцією України принципів народного суверенітету (ст. 5), поділу влад (ст. 6). Зазначені відносини регулюються нормами конституційного права в головних рисах.

Інколи виділяють особливий різновид загальних конституційно-правових відносин – конституційні стани, тобто такі відносини, якими визначаються конкретні суб'єкти, а права та обов'язки цих суб'єктів чітко не встановлені, наприклад, стан громадянства або статус Автономної Республіки Крим у складі України.

Кожний юрист повинен відкрити для себе структуру правових відносин, адже розуміння системи, яка пов'язує як окремих фізичних осіб, так і спільноти, народи та органи влади – основа компетентної юридичної праці.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Вирішення багатьох проблем у теорії та практиці місцевого самоврядування нерозривно пов'язано з дослідженням організаційних та функціональних проявів життєдіяльності людини за місцем проживання. Оскільки місцеве самоврядування є насамперед вираженням самоорганізації, самодіяльності, самодисципліни громадян, то його формування як цілісної системи в межах усього суспільства повинно відбуватися передусім на її низових щаблях, у первинних ланках. Зовнішньо формальним виразом самоврядування мешканців певних населених пунктів виступають територіальні громади – первинні суб'єкти публічної влади на місцевому рівні. Саме на рівні територіальних громад формуються основи громадянського суспільства, закладається підґрунтя соціального, економічного та культурного розвитку країни. Між тим, сьогодні відносини між державою та територіальними громадами формуються не на принципах рівноправ'я та партнерства, а на основі підлеглих та підзвітності. Виходячи з цього, територіальні громади сьогодні фактично позбавлені ресурсів для розвитку та можливостей самостійно захищати свої інтереси, що призводить до занепаду всього місцевого самоврядування. Зазначене обумовлює вельми актуальне значення для удосконалення чинного законодавства щодо визначення правового статусу територіальної громади та механізмів реалізації своїх соціальних ролей та функцій.

Поняття територіальної громади є порівняно новим та малодослідженим для юридичної науки України. Доцільність теоретичного обґрунтування статусу територіальних громад визначається необхідністю мати науково-обґрунтовану систему знань про даний інститут конституційного та муніципального права, які дозволять вибудувати стабільну правову базу, на основі і в рамках якої повинна проводитися конкретизація їх правового становища. Дефініція «територіальна громада» як у працях вітчизняних учених, так і в чинному законодавстві характеризується різними підходами та кваліфікуючими ознаками. При визначенні цих спільностей вітчизняний законодавець оперував різними термінами: «територіальна самоорганізація громадян», «громадяни, які проживають на території», «населення адміністративно-територіальних одиниць», «територіальний колектив громадян» [1].

Актуальні питання розвитку територіальних громад досліджують такі вітчизняні науковці, як В. Бабаєв, О. Батанов, П. Біленчук, Р. Брусак, В. Воронкова, А. Гошко, Г. Дробенко, В. Кампо, І. Козюра, В. Куйбіда, О. Лазор, В. Мамонова, М. Орлатий, І. Санжаровський, Ю. Свірський та ін. Між тим, визначення статусних характеристик територіальних громад в Україні, особливостей їх місця в системі державно-владних і суспільних відносин, ще й досі залишається актуальною науковою проблемою. Чинна Конституція України та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» вводять категорію «територіальна громада», під якою розуміють сукупність жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Виходячи з цього, соціально-правова конструкція такого багатоаспектного явища насамперед містить у собі поняття населення як спільноти жителів, об'єднаних спільною діяльністю, інтересами та цілями щодо задоволення потреб, пов'язаних з побутом, середовищем мешкання, відпочинком, навчанням, спілкуванням. Тобто передбачається відповідна «стійкість», «цілісність» місцевої спільноти, що об'єднується та характеризується системними зв'язками [2].

Згідно з постановою про проект Закону України про територіальну громаду, громадою є адміністративно-територіальна одиниця, утворена на основі одного або декількох поселень, та має визначені в установленому законом порядку межі її території і є територіальною основою для створення та діяльності органів місцевого самоврядування громади та надання населенню громади визначеного законом рівня адміністративних, соціальних та культурних послуг [3].

Основним завданням Закону України «Про самоврядування територіальної громади» [4] розробники його проекту бачили законодавче визначення статусу територіальної громади, реалізація якого знайшла своє відображення в наступних основних положеннях законопроекту: - формування

законодавчих умов для становлення територіальних громад шляхом врегулювання статусу територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування, основного носія його функцій та повноважень, визначення особливостей її правосуб'єктності; - визначення основних принципів самоврядування територіальної громади та розроблення механізму їх реалізації та захисту; - визначення основних функцій та повноважень держави, та органів державної влади у сфері самоврядування територіальних громад; - визначення особливостей реалізації прав людини та громадянина у процесі самоврядування територіальних громад в Україні, встановлення критеріїв належності до територіальної громади та розмежування прав жителів і громадян України як первинних індивідуальних суб'єктів самоврядування територіальної громади; - визначення форм та гарантій участі членів територіальних громад у здійсненні завдань, функцій та компетенції самоврядування територіальних громад; - визначення правових, територіальних, матеріальних, фінансових та інших основ самоврядування територіальних громад; - визначення юрисдикції територіальних громад та системи послуг у сфері місцевого самоврядування.

Доцільність прийняття Закону України «Про самоврядування територіальної громади» навряд чи викликає сумнів. Актуальність такого законодавчого акту в сучасній Україні, в складних економічних, політичних, соціальних та інших умовах розвитку інститутів місцевого самоврядування, полягає у створенні законодавчих умов для реалізації передбачених Конституцією України та Законом України „Про місцеве самоврядування в Україні” 1997 р. принципів, згідно яких в Україні визнається та гарантується місцеве самоврядування, первинним суб'єктом та основним носієм функцій та повноважень якого є територіальна громада. Саме територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування найбільш оптимально розкриває сутність та роль місцевого самоврядування. До того ж це повністю відповідає національним історичним традиціям України та міжнародно-правовим стандартам місцевого самоврядування.

Слід констатувати, що існуюча законодавча база місцевого самоврядування в Україні та проекти, які реалізовувалися в галузі становлення та розвитку місцевого самоврядування, були спрямовані лише на вирішення окремих питань конституювання статусу територіальних громад (Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про органи самоорганізації населення», статuti окремих територіальних громад). Тому, запропонований Асоціацією проект передбачає комплексне вирішення головної проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в сучасній Україні – створення законодавчих умов для становлення територіальних громад як первинних суб'єктів місцевого самоврядування, основних носіїв його функцій і повноважень. З часів проголошення незалежності України територіальні громади отримали новий стимул для розвитку. Між тим, і досі ані у вітчизняній науковій думці, а ні в законодавстві немає єдиного бачення того, що таке територіальні громади, якими є їхні соціальні ролі та функції в системі владних і суспільних відносин, якими повноваженнями її необхідно наділити.

М.П. Орзіх розглядає територіальну громаду як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, – «єдиний на території соціальний субстрат, який має власні інтереси» [5], до складу якого входять «громадяни України, іноземці, особи без громадянства, що постійно мешкають або працюють на даній території, або володіють на території нерухомим майном, або сплачують місцеві податки та збори» [6].

Варто відзначити дефініцію О.В. Батанова, котрий бачить у територіальній громаді територіальну спільноту, що складається з фізичних осіб, котрі постійно проживають і працюють на території села чи добровільного об'єднання у спільну громаду кількох сіл, селища чи міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, нерухоме майно на даній території, платять комунальні податки і пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру [7].

Стосовно територіальної громади І. Бутко зазначає, що «це люди, які мешкають у певних територіальних межах та об'єднані спільними інтересами» [8]. М. Баймуратов та В. Григор'єв зазначають, що територіальна громада – це «сукупність фізичних осіб, які постійно мешкають на певній території та пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру» [9].

У монографії «Місцеве самоврядування в Україні: проблеми та перспективи» територіальна громада представлена як “спільність жителів, об'єднаних шляхом природного розселення і постійним проживанням в межах одного або кількох населених пунктів з єдиним адміністративним центром, за якою Конституцією та законами України визнане право вирішувати питання місцевого значення в межах законодавства України” [10].

Ю. Сурмін розділив громадівські об'єднання на три види спільнот. За його визначенням, громадою є автономна соціальна надструктура, що об'єднана перманентною спільною діяльністю. Під місцевим співтовариством він розуміє певну незалежну частину товариства, характерною рисою якої є її локальна цілісність. Іншими словами – це жителі певної місцевості. Незалежність даної частини товариства – питання відносне. Соціально-територіальною спільнотою Ю. Сурмін називає територіально-об'єднану сукупність людей, що формується на основі соціально-територіальних розбіжностей у специфічне соціальне утворення. Дана спільнота виступає носієм локально виявлених зв'язків і відносин, які панують у даному співтоваристві [11].

Отже, можна констатувати, що визначення поняття «територіальна громада» так і не набуло єдності в наукових працях, воно наділяється різними ознаками та характеристиками. Між тим, спільним для всіх наведених визначень є таке: – розуміння громади як сукупності осіб, що разом мешкають у межах певної території; – наявність між цими особами певних зв'язків та відносин; – наявність у цих осіб певних спільних інтересів; – наявність певних прав і повноважень для вирішення спільних для цієї сукупності осіб проблем.

Дуже великий та прагматичний інтерес має нормативна регламентація правового статусу територіальної громади, яка б демонструвала її правосуб'єктність як фактичного первинного суб'єкту місцевого самоврядування, бо більшість нормативних положень, що стосуються влади громади, її прав та можливостей, мають суто декларативний характер. Функції та повноваження територіальних громад, як і в цілому місцевого самоврядування, в чинному законодавстві визначаються, як і за радянської системи, через компетенцію відповідних органів місцевого самоврядування, не визначено порядку їх створення та реорганізації, не визначено сфери юрисдикції територіальних громад. Це стримує розвиток місцевої демократії, стоїть на заваді становленню дієздатних і самодостатніх територіальних громад. Неможливість виконання своїх функцій нівелює сам інститут територіальної громади, робить невизначеними перспективи розвитку в Україні інституту місцевого самоврядування.

Чинне законодавство дещо суперечить традиційним, історично загартованим принципам самоорганізації та ефективного функціонування територіальних громад в Україні. Без сумніву, вирішення проблем розвитку територіальних громад носить комплексний характер. Вихід з існуючого положення передбачає одночасні дії одразу на кількох рівнях: по-перше, розвиток громадського капіталу комунікативними, організаційними, мотивуючими заходами тощо, задля підвищення активності населення територіальних громад до спільного вирішення завдань соціального та економічного розвитку; по-друге, це законодавче закріплення механізмів реалізації територіальними громадами своїх історично усталених функцій, що передбачає: – прийняття закону «Про комунальну власність», який забезпечить можливості ефективного використання комунального майна в інтересах територіальної громади; – прийняття закону України «Про делеговані повноваження», в якому мають бути чітко закріплені механізми вдосконалення взаємовідносин між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування щодо делегування та виконання владних повноважень, реалізації державної влади на місцях з урахуванням необхідності ефективного вирішення питань місцевого значення; – прийняття закону України «Про територіальні громади», в якому мають бути юридично визначені статус територіальної громади, адміністративні кордони, порядок створення та ліквідації територіальної громади, визначення її виключних повноважень, взаємні зобов'язання з державними інституціями, судові гарантії захисту тощо; - прийняття Муніципального кодексу України, який би забезпечив комплексне вирішення питань муніципального управління.

Вирішення зазначених проблем у запропонованому напрямку буде сприяти чималій поступовій ліквідації цієї проблеми. Так визначення статусу територіальної громади сприятиме активізації участі членів територіальної громади в здійсненні місцевого самоврядування, безпосередньому вирішенні питань місцевого значення, а тим самим – розвитку місцевої демократії.

Використана література:

1. Батанов О.В. Муніципальне право України: Підручник / Відповідальний редактор М.О. Баймуратов – Х.: «Одісей», 2008. - С.361.
2. Баймуратов М.А. Европейские стандарты локальной демократии и местное самоуправление в Украине. – Х., 2000. – С. 7.
3. Проект постанови про проект Закону України про територіальну громаду № 7218 від 11.04.2001. - Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=7218&skl=4.

4. Про самоврядування територіальної громади: Проект Закону України від 20.12.2005 розроблений Асоціацією міст України та громад. – Режим доступу: <http://www.auc.org.ua/activities/draft/sections/?id=22361&ln=ua>.
5. Орзіх М. Регионализм в Украине: критический анализ современной ситуации // Юридический вестник. – 1996. – № 4. – С. 64.
6. Орзіх М. Концепція правового статусу самоврядних територій і органів місцевого самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування України. – Вип. 1–2 (10–11). – К., 1995. – С. 67.
7. Батанов О.В. Муниципальное право Украины: Підручник/ Відповідальний редактор М.О. Баймуратов – Х.: «Одісей», 2008. - С.363.
8. Бутко І. Деякі проблеми становлення і розвитку територіального самоврядування в Україні / І. Бутко // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – 1992. – № 3. – С. 8.
9. Баймуратов М. А. Муниципальная власть: актуальные проблемы становления и развития в Украине / М. А. Баймуратов, В. А. Григорьев / Одесса : Юридична література, 2003. – С. 115.
10. Місцеве самоврядування в Україні: проблеми та перспективи / за ред. В. М. Бесчастного. – Донецьк: Донецький юрид. ін-т Донецького національного ун-ту, 2005. – С. 37.
11. Сурмін Ю. Місцеве самоврядування та громадянське суспільство: моніторинг суспільної думки / Ю. Сурмін // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. . – Дніпропетр., 2000. – Вип. 2(2). – С. 11–23.
12. Баймуратов М.О. Територіальна громада в політичній системі і системі місцевого самоврядування України // В кн.: Муниципальное право Украины: Підручн. / За ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. – К., 2001. – С. 122–123.
13. Баймуратов М.О., Григор'єв В.А. Муниципальная власть: актуальні проблеми становлення й розвитку в Україні. – Одеса, 2003. – С. 102–113.

Дружинская Н.И.,
студентка 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО И ПРАВОВОЕ ГОСУДАРСТВО

Проблема, в данном исследовании, состоит в связи, взаимодействии гражданского общества и правового государства. Полноценное гражданское общество возможно тогда, когда оно находится в состоянии равноправного партнёрства и качественного правового взаимодействия с государством. Это достигается кропотливой созидательной работой со стороны всех субъектов социума.

Гражданское общество и правовое государство логически предполагают друг друга - одно немыслимо без другого. В то же время гражданское общество первично: оно является решающей социально-экономической предпосылкой правового государства.

Гражданское общество в широком смысле и сам термин "гражданское общество" появились, когда сложились представления о гражданстве и гражданине, и возникло понятие общества как совокупности граждан. Это произошло еще в Древней Греции и Риме. Однако тогда различия между гражданским обществом и государством не проводилось. Так, Аристотель полагал, что "государство есть не что иное, как совокупность граждан, гражданское общество", то есть он употреблял термины "гражданское общество" и "государство" как синонимы. И такой подход, в котором государство и общество рассматривались как единое целое, сохранялся вплоть до XVIII в., то есть до того периода, когда в своих основных чертах стало складываться гражданское общество в его строгом (узком), современном понимании.

Гражданское общество в его современном понимании и значении - это общество, способное противостоять государству, контролировать его деятельность, способное указать государству его место, держать его "в узде". Говоря другими словами, гражданское общество - это общество, способное сделать свое государство правовым. Между тем это не означает, что гражданское общество только тем и занимается, что борется с государством. В рамках принципа социальности, то есть социального государства, гражданское общество позволяет государству активно вмешиваться в

социально-экономические процессы. Другое дело, что оно не позволяет государству подмять себя, сделать социальную систему тоталитарной.

Идея правового государства восходит еще к Платону, а соотношение государства и права, политики и закона обосновал Цицерон. Он видел в государстве согласованное правовое взаимодействие свободных членов общества, а не просто множество живущих рядом людей, подчиняющихся единым для всех правилам.

Правовое государство есть само по себе величайшее достижение цивилизации. Основные отличительные признаки правового государства:

- верховенство закона во всех сферах общественной жизни;
- реальность прав и свобод личности;
- взаимная ответственность государства и личности;
- разделение власти на законодательную, исполнительную, судебную;
- наличие эффективных форм контроля и надзора за осуществлением законов.

Правовое государство есть правовая форма осуществления государственного суверенитета народа.

В центре дискуссий о правовом государстве стоит вопрос о гражданском обществе и его связи с государством. Гражданское общество и правовое государство возникли и развивались как реакция против идеала средневековой теократии, как результат раздвоения общественного и частного, общества и государства, права и морали, светского и религиозного.

Гражданское общество в современном его понимании представляет собой необходимый и рациональный способ сосуществования людей, основанный на разуме, свободе, праве и демократии при разумно необходимом вмешательстве государства.

Еще Кант ввел понятие «моральная автономия», согласно которому о правовом порядке можно говорить лишь там, где признается, что общество независимо от государства располагает средствами и санкциями, с помощью которых оно может заставить отдельного индивида соблюдать общепринятые нравственные нормы. Именно институты гражданского общества (семья, школа, церковь, добровольные организации и союзы) способны играть подобную роль.

Безопасность государства не покрываются все жизненно важные условия существования гражданского общества, что характерно именно для тоталитарного государства, где вопроса о безопасности гражданского общества вообще не возникает. Государственная власть здесь едина и неделима, осуществляется всем государственным аппаратом.

Отношения государства с другими элементами политической системы строятся на основе партнерства, взаимодействия, учета реалий политического плюрализма, поиска согласованных усилий в решении проблем и других принципов.

Ж.-Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтескье, Д. Вико ождествляют с гражданским обществом не всякое государство, а лишь такое, которое вследствие того, что оно основано на общественном договоре, выражает интересы граждан. Вместе с тем, они отмечали, что в действительности дело обстоит далеко не так, что реальное государство чаще всего подавляет гражданское общество.

Итак, гражданское общество и его взаимоотношения с государством характеризуются, в основном, следующими моментами:

1) становление и развитие гражданского общества связывается с формированием буржуазных общественных отношений, утверждением принципа формального равенства;

2) гражданское общество базируется на частной и иных формах собственности, рыночной экономике, политическом плюрализме;

3) гражданское общество существует наряду с государством как относительно самостоятельная и противостоящая ему сила, находящаяся с ним в противоречивом единстве;

4) гражданское общество представляет собой систему, которая построена на основе горизонтальных связей между субъектами (принцип координации) и которой свойственны самоорганизация и самоуправляемость;

5) гражданское общество есть сообщество свободных граждан-собственников, осознающих себя именно в таком качестве, а, следовательно - готовых взять на себя всю полноту хозяйственной и политической ответственности за состояние общества;

6) с развитием гражданского общества и становлением правовой государственности происходит сближение общества и государства, их взаимопроникновение: по существу, правовое государство есть способ организации гражданского общества, его политическая форма;

7) взаємодія громадянського суспільства і правового держави направлено на формування правового демократичного суспільства, на створення демократичного соціально-правового держави.

Державою надається вплив на громадянське суспільство, його структури. Але разом з тим воно відчуває і зворотний вплив. Структури громадянського суспільства здатні надавати вплив, зокрема на правотворчу діяльність держави, критикуючи законопроекти, вносячи в них доповнення, зміни або пропонуючи нові.

Правоисполнительна діяльність держави також є полем активного впливу структур громадянського суспільства. Оцінюючи те або інші економічні заходи, проводимі урядом, партією або асоціаціями підприємців або суспільства споживачів здатні донести до нього інформацію про інтереси тієї або іншої частини виборців і змусити уряд діяти в інтересах громадян. Правоохоронна діяльність держави в меншій ступені підвладна впливу з боку структур громадянського суспільства через її меншу відкритість. І, тим не менше, судові справи, наприклад отримавши відкритість з допомогою засобів масової інформації, розглядаються судовими органами більш уважливо і ретельно.

Одним словом, громадянське суспільство – живильне середовище правового держави – змусляє державну владу зменшити свої бажання, підкоритися законам, їй прийнятним, і служити населенню всієї країни.

Использованная литература:

1. Кириченко С.О. Пути формирования гражданского общества и правового государства.- Киев.: Логос, 1999 -145-148с.
2. Кириченко С.О. Гражданское общество и правовое государство: понятие и содержание.– К.; Логос, 1999. -120 -125 с.
3. Некресянец В.С. История политических правовых учений, М., - 1997, -12с.
4. Банс В. Элементы неопределенности в переходный период // Полис. – 1993. №1.

Золотарьова А.О.,

студентка 1 курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

ІСТОРИЧНА І ПСИХОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА

Розуміння сутності права або праворозуміння є початковою, вихідною категорією юриспруденції. В межах розуміння сутності права знаходиться першоджерело проблемності юридичної науки. Тому засобом забезпечення розвитку правознавства є визначення проблеми праворозуміння та основних концепцій права. Це в першу чергу зумовлює актуальність обраної теми.

Право - це надзвичайно складне соціальне явище, оскільки воно відображає складні економічні, політичні і соціальні відносини. Протягом всієї історії розвитку юридичної науки, різні мислителі прагнули з'ясувати, що являє собою право, яка його природа і суть.

Поняття права - це не застигла категорія, а категорія, що розвивається, в якій відображаються і історичні традиції, і суспільна ситуація сучасної епохи.

Ідейну спрямованість базисної юридичної науки теорії держави та права визначає покладений в її основу тип праворозуміння.

Історія теорії правової думки знає дві основні концепції розуміння права: юридичну та легістську. Легістське трактування отожднює право і закон. Право за нею - це продукт, норма офіційної влади, держави, що існує лише як закон, указ, постанова, судовий прецедент, звичаєве право, тобто як позитивне (існуюче, діюче) право. Для легізму в цілому характерна нехтування правами людини і громадянина.

Для юридичного типу розуміння права характерне, насамперед, розходження права як соціального явища, що об'єктивно існує і діє незалежно від інших, зі своєю сутністю, принципами, функціями та позитивним правом, вираженим в законі і державі.

Історично природно-правові концепції були першими, їхні джерела тягнуться до ранніх міфологічних і релігійних поглядів на земні порядки, форми устрою громадського життя людей. Вони з'явилися ще в часи формування первісних людських співтовариств. Відповідно до них, всі

правила і встановлення, що діють у відносинах між людьми, сходять до надлюдського, божественного джерела й повинні бути земним втіленням природного (тобто божественного) порядку справедливості.

Право - це один з найважливіших інститутів людської цивілізації. Виникнення права обумовлене процесом соціалізації й раціоналізації людських відносин, тобто їхнім розвитком від первісної, общинно-родової організації людей до сучасної, державно-правової. На будь-якій стадії історичного розвитку, людський колектив, для того, щоб зберегти себе як стійку, організовану форму взаємин, припускає певні, загальновідомі й загальнообов'язкові для всіх його членів правила й норми поведінки - нормативний порядок. Без наявності відповідного порядку неможливе, існування якої-небудь спільності людей.

Одним з основоположників психологічної концепції права є Л.Петражицький. Він виходив з того, що право корениться в психіці індивіда. Юрист надійде помилково, стверджував він, якщо стане відшукувати правовий феномен “десь у просторі над чи між людьми, у “соціальному середовищі” і т.п., тим часом як цей феномен відбувається в нього самого, у голові, у його ж психіці, і тільки там”. Інтерпретація права з позиції психології індивіда, вважав Петражицький, дозволяє поставити юридичну науку на ґрунт достовірних знань, отриманих шляхом самоспостереження (методом інтроспекції) або спостережень за вчинками інших осіб.

Джерелом права, по переконанню теоретика, виступають емоції людини. Свою концепцію Петражицький називав “емоційною теорією” і протиставляв її іншим психологічним трактуванням права, що сходили з таких понять, як чи воля колективні переживання у свідомості індивідів.

Аналізуючи елементи психіки людини, такі як воля, свідомість, відчуття та емоції, Петражицький вважав, що останні є основою поведінки людини. Найбільш важливими є етичні емоції людини, що виникають внаслідок уявлень про якісь вчинки. Власне, вони є внутрішніми імперативами, заперечують егоїстичні зазіхання і сприяють формуванню почуття обов'язку.

Психологічна теорія пов'язувала витoki права з різними проявами людської психіки (індивідуальної або колективної). Серед них — потреба у впокоренні, почуття наслідування, бажання і вірування, вольові імпульси, пристосування як спосіб вирішення соціальних суперечностей і та ін. Л. Петражицький, зокрема, зводив право до правових емоцій імперативно-атрибутивного характеру. Правові переживання він поділяв на два види: переживання позитивного права (уявлення про те, що норма — результат зовнішнього рішення) і переживання інтуїтивного, автономного права, не пов'язаного з позитивним. Інтуїтивне право — абсолютне, а позитивне — відносне. Законодавство є тільки «проекцією» правових переживань, «фантазмом» психіки. Віддаючи перевагу в процесі виникнення права психологічним чинникам, ця теорія не враховувала впливу на нього інших об'єктивних факторів. Проте слід визнати позитивний внесок психологічної теорії у вчення про формування правосвідомості.

Прихильники психологічних концепцій права – Т.Тард, Ф.Гіддінг, Л.Петражицький бачили основи і джерела права і суспільства в психіці людей. Тард причиною виникнення права (як і будь-якого соціального явища) вважав пристосування, наслідування, відкриття. Завдяки їм первісні відкриття систематизувалися і склалися в систему законів і уряд.

Виникнення права — це складний і багатоаспектний процес. Різноманітність теорій, які намагаються пояснити характер змін у соціальному житті при переході від природного до державно-правового стану суспільства, умови і причини виникнення права, обумовлена суттєвими розбіжностями у світогляді авторів теорій, різним розумінням самої сутності і призначення права, виливом відповідної історичної епохи, відсутністю і неможливістю абсолютного знання з даної проблеми. Але всі концепції мають певну пізнавальну цінність і сприяють відновленню більш достовірної картини генезису права.

Використана література:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. - 656с.
2. Спиридонов Л.И. Теория государства и права. Учебник. М.: Проспект, 1999.
3. Загальна теорія держави і права / За ред. В.В. Копейчикова. – К., 1997.

ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО И ПРАВОВОЕ ГОСУДАРСТВО

Проблема, в данном исследовании, состоит в связи, взаимодействии гражданского общества и правового государства. Полноценное гражданское общество возможно тогда, когда оно находится в состоянии равноправного партнёрства и качественного правового взаимодействия с государством. Это достигается кропотливой созидательной работой со стороны всех субъектов социума.

Гражданское общество и правовое государство логически предполагают друг друга - одно немыслимо без другого. В то же время гражданское общество первично: оно является решающей социально-экономической предпосылкой правового государства.

Гражданское общество в широком смысле и сам термин "гражданское общество" появились, когда сложились представления о гражданстве и гражданине, и возникло понятие общества как совокупности граждан. Это произошло еще в Древней Греции и Риме. Однако тогда различия между гражданским обществом и государством не проводилось. Так, Аристотель полагал, что "государство есть не что иное, как совокупность граждан, гражданское общество", то есть он употреблял термины "гражданское общество" и "государство" как синонимы. И такой подход, в котором государство и общество рассматривались как единое целое, сохранялся вплоть до XVIII в., то есть до того периода, когда в своих основных чертах стало складываться гражданское общество в его строгом (узком), современном понимании.

Гражданское общество в его современном понимании и значении - это общество, способное противостоять государству, контролировать его деятельность, способное указать государству его место, держать его "в узде". Говоря другими словами, гражданское общество - это общество, способное сделать свое государство правовым. Между тем это не означает, что гражданское общество только тем и занимается, что борется с государством. В рамках принципа социальности, то есть социального государства, гражданское общество позволяет государству активно вмешиваться в социально-экономические процессы. Другое дело, что оно не позволяет государству подмять себя, сделать социальную систему тоталитарной.

Идея правового государства восходит еще к Платону, а соотношение государства и права, политики и закона обосновал Цицерон. Он видел в государстве согласованное правовое взаимодействие свободных членов общества, а не просто множество живущих рядом людей, подчиняющихся единым для всех правилам.

Правовое государство есть само по себе величайшее достижение цивилизации. Основные отличительные признаки правового государства:

- верховенство закона во всех сферах общественной жизни;
- реальность прав и свобод личности;
- взаимная ответственность государства и личности;
- разделение власти на законодательную, исполнительную, судебную;
- наличие эффективных форм контроля и надзора за осуществлением законов.

Правовое государство есть правовая форма осуществления государственного суверенитета народа.

В центре дискуссий о правовом государстве стоит вопрос о гражданском обществе и его связи с государством. Гражданское общество и правовое государство возникли и развивались как реакция против идеала средневековой теократии, как результат раздвоения общественного и частного, общества и государства, права и морали, светского и религиозного.

Гражданское общество в современном его понимании представляет собой необходимый и рациональный способ сосуществования людей, основанный на разуме, свободе, праве и демократии при разумно необходимом вмешательстве государства.

Еще Кант ввел понятие «моральная автономия», согласно которому о правовом порядке можно говорить лишь там, где признается, что общество независимо от государства располагает средствами и санкциями, с помощью которых оно может заставить отдельного индивида соблюдать

общепринятые нравственные нормы. Именно институты гражданского общества (семья, школа, церковь, добровольные организации и союзы) способны играть подобную роль.

Безопасностью государства не покрываются все жизненно важные условия существования гражданского общества, что характерно именно для тоталитарного государства, где вопроса о безопасности гражданского общества вообще не возникает. Государственная власть здесь едина и неделима, осуществляется всем государственным аппаратом.

Отношения государства с другими элементами политической системы строятся на основе партнерства, взаимодействия, учета реалий политического плюрализма, поиска согласованных усилий в решении проблем и других принципов.

Ж.-Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтескье, Д. Вико ождествляют с гражданским обществом не всякое государство, а лишь такое, которое вследствие того, что оно основано на общественном договоре, выражает интересы граждан. Вместе с тем, они отмечали, что в действительности дело обстоит далеко не так, что реальное государство чаще всего подавляет гражданское общество.

Итак, гражданское общество и его взаимоотношения с государством характеризуются, в основном, следующими моментами:

1) становление и развитие гражданского общества связывается с формированием буржуазных общественных отношений, утверждением принципа формального равенства;

2) гражданское общество базируется на частной и иных формах собственности, рыночной экономике, политическом плюрализме;

3) гражданское общество существует наряду с государством как относительно самостоятельная и противостоящая ему сила, находящаяся с ним в противоречивом единстве;

4) гражданское общество представляет собой систему, которая построена на основе горизонтальных связей между субъектами (принцип координации) и которой свойственны самоорганизация и самоуправляемость;

5) гражданское общество есть сообщество свободных граждан-собственников, осознающих себя именно в таком качестве, а, следовательно - готовых взять на себя всю полноту хозяйственной и политической ответственности за состояние общества;

6) с развитием гражданского общества и становлением правовой государственности происходит сближение общества и государства, их взаимопроникновение: по существу, правовое государство есть способ организации гражданского общества, его политическая форма;

7) взаимодействие гражданского общества и правового государства направлено на формирование правового демократического общества, на создание демократического социально-правового государства.

Государство оказывает влияние на гражданское общество, его структуры. Но вместе с тем оно испытывает и обратное влияние. Структуры гражданского общества способны оказать воздействие, прежде всего на правотворческую деятельность государства, критикуя законопроекты, внося в них дополнения, изменения или предлагая новые.

Правоисполнительная деятельность государства также является полем активного влияния структур гражданского общества. Оценивая те или иные экономические мероприятия, проводимые правительством, партии или союзы предпринимателей или общества потребителей способны донести до его сведения интересы той или иной части электората и заставить правительство действовать в интересах граждан. Правоохранительная деятельность государства в меньшей степени подвержена воздействию со стороны структур гражданского общества по причине ее меньшей гласности. И, тем не менее, судебные дела, например получившие огласку с помощью средств массовой информации, рассматриваются судебными органами более пристально и взвешенно.

Одним словом, гражданское общество – питательная среда правового государства – заставляет государственную власть умерить свои желания, подчиниться законам, ею принятым, и служить населению всей страны.

Использованная литература:

5. Кириченко С.О. Пути формирования гражданского общества и правового государства.- Киев.: Логос, 1999 -145-148с.
6. Кириченко С.О. Гражданское общество и правовое государство: понятие и содержание.– К.; Логос, 1999. -120 -125 с.
7. Некресянцев В.С. История политических правовых учений, М., - 1997, -12с.
8. Банс В. Элементы неопределенности в переходный период // Полис. – 1993. №1

Ивахненко М.И.,
студентка 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРАКТИКА. ЮРИДИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС И ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРОЦЕДУРА

До сих пор в науке не сложилось четкого представления о понятии и содержании функций юридической практики. В общей теории права нет ни одной крупной научной работы, специально посвященной данной проблеме. Важное значение для ее научной разработки и исследования имеют работы, посвященные анализу социальной практики и ее разновидности - юридической практике. Юридическая практика как философская категория рассматривается в работах К. Маркса, Ф. Энгельса, В.И. Ленина, Е.А. Симоняна, В.А. Вороновича, П.В. Алексеева, А.В. Панина, А.С. Кармана, С.С. Гольденрихта, Й. Элеза, С.Л. Рубинштейна, С.Я. Свирского и других. Вопросам юридической практики посвящен целый ряд научных трудов отечественных и зарубежных ученых-правоведов, а также практических работников. В свое время этой проблеме уделяли внимание такие ученые как С.С. Алексеев, С.И. Братусь, А.Б. Венгеров, В.Н. Карташов, В.Н. Кудрявцев, В.И. Леушин, Л.И. Петражицкий, В.П. Реутов и другие.

Анализу сущности отдельных аспектов тех или иных видов юридической практики посвящены работы Г.Г. Александрова, А. Барака, Ю.Н. Бро, А.В. Василенко, С.И. Вильнянского, Н.Н. Вопленко, И.А. Галагина, К.М. Гарапшина, В.М. Жуйкова, В.М. Лебедева, М.Н. Марченко, В.С. Нерсесянца, И.Б. Новицкого, А.С. Пиголкина, И.С. Самощенко, Т.Я. Хабриевой, А.Ф. Черданцева, Г.Г. Шмелевой и других.

Вопросам функционирования различных видов юридической практики в свое время уделяли внимание Д.А. Гаврилов, В.М. Горшенев, Н.Д. Железнова, А.В. Мицкевич, Л.В. Половова, и другие. Однако имеющиеся теоретические наработки не раскрывают с достаточной полнотой сущности категории «функция юридической практики», не отражают признаки и содержание основных направлений воздействия юридической практики на реальную действительность, т.к. функции юридической практики рассматривались попутно, при анализе других юридических проблем, они не стали предметом специального научного исследования.

Таким образом, юридическая практика призвана направлять организационно-практическую деятельность различных субъектов, изучать и корректировать формирующийся личный и социально-правовой опыт, способствовать выработке и реализации юридической политики в разнообразных сферах общественной жизни. Она определяет методологию и методику юридического познания, систему специальных принципов, приемов, средств, методов и правил, которые используются не только в теоретических исследованиях, но и в организационно-практической деятельности. С целью повышения эффективности юридической науки необходимо создать четкий организационно-правовой механизм внедрения результатов теоретических исследований в конкретную практику. Разработка такого механизма — одна из важнейших задач юридической науки.

Карцев К.,
студент 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОГО ГОСУДАРСТВА В УКРАИНЕ

На сегодняшний день, согласно статье 1 Конституции Украины, Украина является правовым государством. Под правовым государством подразумевается такое государство, в котором верховенство права присутствует во всех сферах государственной и общественной жизни, гарантируются права и свободы человека, существует разделение властей и т.д.

Однако на практике мы можем видеть, что далеко не всегда действует то самое верховенство права, не всегда полностью осуществляются права и свободы человека, как это прописано в

законодательстве Украины. Всё это вызвано многими проблемами, источниками которых являются разные факторы.

Одной из основных проблем, тесно связанных одна с другой, которые препятствуют закреплению за Украиной статуса истинно правового государства, является низкий уровень правосознания среди населения.

Примером тому может послужить незнание простыми гражданами собственных прав и свобод, что часто выливается в различного рода конфликты с представителями власти или же просто затрудняет разрешить какую-либо проблему в свою пользу; отсутствие активной гражданской позиции, вследствие чего законы принимаются без учёта мнения граждан Украины.

Решение данной проблемы заключается в увеличении роли права при решении различного рода проблем, начиная от приёма на работу, конфликта с соседями и заканчивая реальными конфликтами, требующими разбирательства в суде.

Также целесообразным было бы развивать правосознание населения с ранних лет, увеличив количество часов для изучения предмета «Правоведение» в учебных заведениях и разработав программу, основанную не только на теоретических знаниях, но и на практических занятиях, лабораторных работах, семинарах и т.п.

Другой проблемой, затрудняющей назвать Украину правовым государством, является несовершенство существующего законодательства. Под этим подразумевается недоработка некоторых законов, их несоответствие с действительностью («Мёртвые законы», т.е. такие законы, которые лишь существуют юридически, а на деле не выполняются, либо выполняются частично), откуда возникает необходимость проведения различного рода реформ, поскольку наша страна молода и те законы, которыми она живёт по сей день, достались ей от государства с другой политической формой правления, другими взглядами и идеями.

Также существует проблема, связанная с неуважением прав граждан со стороны чиновников различного уровня. Это заключается в некорректном обращении с людьми, в отказах предоставить гражданам ту или иную услугу, полагающуюся им по закону. Истоки данной проблемы следует искать в нашем социалистическом прошлом, поскольку всем известно, что идеология СССР, равно как и законодательство, исключала различные права и свободы граждан, пыталась всячески придушить инакомыслие и т.п. Отсюда следует, что ни о каком вежливом и законном обращении с гражданами в то время речи не было. Прошло почти 20 лет со времён распада СССР, однако проблема всё также актуальна. Её актуальность заключается в том, что с распадом СССР нам досталась законодательная база, не соответствующая статусу независимого демократического государства, множество законов из которой присущи и на сегодняшний день.

Также следует отметить, что, не смотря на период в 20 лет, в государственном аппарате по-прежнему продолжают работать граждане, некогда работавшие в государственном аппарате СССР, чьи политические взгляды и способы работы не соответствуют условиям независимого государства.

Таким образом, на сегодняшний день трудно назвать Украину действительно правовым государством ввиду многих проблем. Эти проблемы затрудняют развитие нашего государства, тормозят прогресс общества.

Поэтому считаю, что для развития нашего государства, для повышения его правового статуса необходимо проводить различного рода реформы, заменяя тем самым остатки законодательства СССР, повышать авторитет права во всех сферах жизни гражданского общества, возрождать активную гражданскую позицию среди населения, закладывать патриотизм и любовь к собственной стране со школьной скамьи.

Кохненко Л.Е.,

студентка 1 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРАВОНАРУШЕНИЯ В ТЕОРИИ ПРАВА

На сегодняшний день проблема правонарушений остается в юридической науке столь же сложной и противоречивой, как и ранее. Ее актуальность несомненна. Правонарушения существовали всегда. Поэтому нельзя не согласиться с французским социологом Эмилем

Дюркгеймом, который считал, что преступления и правонарушения являются элементом любого здорового общества. Следовательно, полностью искоренить преступления не может ни одно общество. Они были, есть и будут всегда.

Именно поэтому необходимо постоянное формулирование новых теоретических концепций борьбы с правонарушениями, разработка новых методов и мероприятий. Ведь преступность, как и любое социальное явление, постоянно развивается, принимает новые формы.

Степень изученности этой проблемы достаточна велика, но, тем не менее, это не приводит к значительному снижению числа различных преступлений и правонарушений, степени их жестокости.

Первые теоретические построения в этой области мы находим еще у Платона и Аристотеля. Над этим задумывались древнегреческие философы Платон и Аристотель, а несколько столетий спустя Ш.Л. Монтескье Те или иные криминологические концепции высказывались еще древними мыслителями., Г. Гегель, К Кант, социалисты-утописты Т. Мор, Т. Кампанелла, Ш. Фурье, Сен-Симон, юрист Ч.Беккариа, мыслители и писатели Вольтер и Ж.Ж. Руссо, основоположники марксистского учения К. Маркс и Ф. Энгельс, Денисов Ю.А., Кудрявцев В.Н., Малеин Н.С., Матузов Н.И., Малько А.В., Попов Л.Л., Кардашова И.Б., Агапов П.Б., Герасименко Н.Ф., Григорьев И.Ю. и т. Д.

Анализируя приведённые источники, можно сделать общий взвод о том, сто правонарушение есть нарушение права, акт, противный праву, его нормам, закону. Совершить правонарушение - значит «преступить» право. Правонарушение по своим объективным свойствам — это посягательство отдельного субъекта права на установившийся в обществе порядок отношений между людьми, коллективами, между коллективом и личностью.

Отсюда правонарушение - социальное, общественно значимое явление. Даже тогда, когда, казалось бы, ущерб понесен только потерпевшим, правонарушитель причиняет вред обществу, ибо посягает на его члена, занимающего свое место в системе общественного разделения труда и потому функционально связанного со всеми остальными членами общества.

Каждое отдельное правонарушение конкретно: оно совершается конкретным лицом, в определённом месте и времени, противоречит действующему правовому предписанию, характеризуется точно определёнными признаками.

Кравченко О.О.,
студентка I курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРЕДМЕТ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Актуальність же даної теми зачіпає відразу декілька проблем. Перша з них стосується всіх питань - всі суперечки, що ведуться на цей час, про характер взаємовідношення держави і права, а разом з тим і про зміст теорії держави і права як науки і учбової дисципліни носять не тільки об'єктивний, обумовлений суперечністю досліджуваної матерії, але суб'єктивний характер. І це цілком природно, оскільки сама державно-правова матерія за своєю природою і є саме такою.

Друга проблема - це неоднозначність поняття предмету теорії держави і права, безліч точок зору на цю тему, різностороннє розуміння предмету Теорії держави та права, нездатність учених дати таке однозначне несуперечливе визначення предмету, яке б розкривало всі його ознаки, розкривало б суть його змісту.

Третя проблема - це тісний зв'язок предмету теорії держави і права і методології Теорії держави і права.

Для багатьох існують ускладнення у відмінності методу від методології, ось, якраз четверта проблема і полягає у відмінності методу від методології. Вона полягає в тому, що методологія Теорії держави і права визначається як наука про методи і як система прийомів, підходів і принципів, методів вивчення загальних і специфічних закономірностей виникнення, розвитку і функціонування державно-правових явищ і процесів, які забезпечують об'єктивність і повноту цих досліджень.

Також актуальність теми полягає в реальному застосуванні методів до діючих державних і правових інститутів, нормами права і законами. Правильний вибір і використання методу забезпечує наукову коректність теорії і практичну результативність її застосування.

Тема «Предмет та методологія теорії держави і права» дуже важлива, тому що питання, які тут порушуються, не тільки не мають чіткого однозначного визначення, але й по сей день викликають багато суперечок у досвідчених вчених у цій сфері знань. І тому вона буде залишатися дуже цікавою та актуальною до тих пор, поки не знайдеться однозначних відповідей на дані запитання.

Теорія держави і права - це наука, яка вивчає державу і право в їх історичному розвитку. Предметом науки теорії держави і права є об'єктивні властивості держави і права, що відрізняються від усіх інших суспільних явищ, а також закономірності їх виникнення, функціонування і розвитку як відносно самостійних суспільних інститутів. Предмет теорії держави і права є історичним. Він застосовується в міру залучення до сфери пізнання нових властивостей і явищ державної та правової дійсності.

Як будь-яка наука теорія держави і права вивчає свій предмет за допомогою методів, які сформувалися в ході історичного пізнання. Теорія і метод виникають одночасно, вони пов'язані. Наукову методологію права і держави можна представити як застосування обумовленої філософським світоглядом сукупності певних теоретичних принципів, логічних прийомів і спеціальних методів дослідження державно-правових явищ. [1, с.5, 12]

Єдність предмета теорії держави і права обумовлюється її практичним і науково-понятійним єдністю. Держава і право невід'ємно пов'язані один з одним, а тому теорія держави і права не ізолювані галузі знання, а єдина наука.

Тему «Предмет та методологія теорії держави і права» підіймають усі автори підручників не тільки з теорії держави і права, а ще й з Теорії права, Теорії держави, Загальної теорії держави і права, Загальної теорії права і держави, Загальної теорії права, Загальної теорії держави, Теорії права і держави, Юриспруденції, Правознавства, тому що питаннями теорії держави і права, тобто теоретичними (науковими) дослідженнями займаються всі юридичні науки – кожна в своїй сфері, а не тільки теорія держави і права. Це свідчить про глобальні масштаби цієї теми. У вітчизняній науці вона висвітлюється такими авторами як: В. С. Нерсисянц, С. А. Комаров, М. Н. Марченко, Ф. М. Раянов, А. Б. Венгеров, Карельській, Н. І. Матузов, А. В. Малько і багато інших відомих провідних авторів.

Предмет теорії держави і права знаходиться в тісному взаємозв'язку з методом його дослідження. Якщо теорія держави і права розкриває природу, сутність і закономірність державно – правових явищ і процесів, то метод орієнтує і націлює на певні пізнавальні підходи і необхідні дії, спрямовані на їх дослідження.

Методи теорії держави і права – це засоби і способи пізнання держави і права, одержання нових знань про них та логічного впорядкування наявного матеріалу з метою глибшого і різнобічного його вивчення.

Методи є основою ширшого поняття – методології. Методологія теорії держави і права – це система підходів, принципів, прийомів і методів вивчення загальних і специфічних закономірностей виникнення, розвитку і функціонування державно – правових явищ і процесів, що забезпечують об'єктивність, повноту і всебічність цих досліджень. В той же час методологію можна розглядати і як науку про методи.

Метод – основна категорія методології. Рівно як методологія є вихідним поняттям у механізмі юридичного пізнання, так само і метод можна розглядати як вихідну базисну категорію методології. Під терміном «метод» розуміють спосіб пізнання явищ природи і суспільного життя. Продуктивність наукового пошуку, ступінь і глибина пізнання реальної дійсності багато в чому залежить від методів, які використовуються дослідниками. Самі методи – продукт творчої, інтелектуальної роботи людини, вони нерозривно пов'язані з предметом вивчення.

Теорія держави і права – це зібрання готових істин, канонів і догм. Це жива наука, яка постійно розвивається, знаходиться в неперервному пошуку.

Таким чином, методи теорії держави і права – це прийоми, способи, підходи, які використовуються нею для пізнання свого предмету й отримання наукових результатів. Вчення про методи наукового пізнання і є методологією.

Теорія і методи виникають одночасно, до них висуваються схожі вимоги: не тільки результати, але й шлях до них повинен бути істинним. Але теорія й методи не є тотожними, не можуть і не мусять замінювати одне одного.

Теорію права і держави не можна розглядати як збори готових істин або догм. Це жива теорія, що розвивається. Застосовуючи методи пізнання, теорія держави і права наближається до здійснення

своєї кінцевої мети – служити державно – правовій практиці, сприяти активному і творчому використанню державних і правових інститутів.

Як окремі методи, так і методологія в цілому визначаються предметом самої науки. Це об'єктивний фактор. Однак важливу роль грають і суб'єктивні фактори. Вони полягають у здатності дослідника використовувати за своїм вибором методи дослідження предмета.

Методологія теорії держави і права дозволяє вивчати право, держава, політику як комплексний процес, виявляти на загальному тлі розвитку ті чи інші прояви, простежити їхні причинно-наслідкові зв'язки, зробити прогноз на майбутнє.

Передова методологія - це різкий прогрес науки, відстала методологія - це застій у науці. Розвиток методології, її використання, знаходяться в залежності від предмета і завдань дослідження.

Таким чином, можна зробити висновок, метод теорії держави і права складний по своїй структурі. Він є внутрішньо організованою системою загальнофілософських, загальнонаукових і частнонаукових принципів, прийомів, засобів пізнання державно-правової надбудови. Методологія не може залишатися раз і назавжди даною, незмінною у всіх частинах. Вона постійно збагачується, підкоряючись завданням все більш глибокого вивчення предмету дослідження - держави і права, які знаходяться в постійному розвитку.

Теорія держави і права має навчальне значення, тому що вона призначена для ознайомлення студентів із первинним поняттям правової науки. Також вона сприяє вихованню поваги до права, закону, підняття рівня правової культури майбутніх професіональних юристів. Ця наука дає подальшу основу для розвитку не тільки майбутнього професіонала в своїй справі, але й для юриста-особистості, який розуміє право і державу в їх глибинних коренях. Тільки той, хто не просто буде застосовувати закони на практиці, а й розуміти їх глибинний зміст, може стати справжнім професіоналом в своїй справі.

Використана література:

1. В.В.Лазарев Общая теория права и государства. М. 1996
2. С.С. Алексеева. Теория государства и права. М. 1998
3. Марченко М.Н. Теория государства и права : Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ТК. Велби, Изд-во Проспект, 2004.

Крестьянкина Е.А.,

студентка 1 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

ПРОБЛЕМЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ В УКРАИНЕ

Сразу после провозглашения независимости Украины, благодаря референдуму 1991 года, на Украине была образована парламентская комиссия по подготовке новой конституции. 28 июня 1996 года, с принятием новой демократической конституции была основана мультипартийная политическая система (плюрализм) и задекларированы основные права и свободы граждан Украины, а также национальных меньшинств страны.

В соответствии с Конституцией, Украина есть суверенное и независимое, демократическое, социальное, правовое государство. Суверенитет Украины распространяется на всю ее территорию. Украина является унитарным государством. Носителем суверенитета и единственным источником власти в Украине является народ. Народ осуществляет власть непосредственно и через органы государственной власти и органы местного самоуправления.

Государственная власть в Украине осуществляется по принципу ее разделения на законодательную, исполнительную и судебную. Органы законодательной, исполнительной и судебной власти осуществляют свои полномочия в установленных Конституцией в пределах и в соответствии с законами Украины.

Глава государства - Президент. Сейчас Президентом Украины является Виктор Федорович Янукович. Единым органом законодательной власти в Украине является парламент - Верховная Рада Украины.

Высшестоящим органом исполнительной власти является Кабинет Министров. Правовой базой его деятельности является Конституция, законы Украины и акты, выданные Президентом.

Судопроизводство осуществляется Конституционным Судом и судами общей юрисдикции. Высочайшим судебным органом в системе судов общей юрисдикции есть Верховный Суд Украины. Правосудие в Украине осуществляется исключительно судами. Безусловно, что законы как таковые могут урегулировать различные сферы общественной жизни: социальную сферу, экономику, развитие культуры и др. В этом смысле они вовсе не обязательно связаны с теми или иными проблемами организации государственной власти. Однако влияние политики, политических мотивов и Интересов в этой ситуации проявляется в том, что она определяет те цели, те ориентиры, те модели, которые должны реализовываться на основании принятых законов. Так, с точки зрения своих формально-юридических признаков любой экономический закон, принимаемый либеральным парламентом, ничем не отличается от закона, принимаемого социал-демократическим или коммунистическим органом законодательной власти. Но если проанализировать те цели, которые преследует цель принятия этого закона в каждом из указанных случаев, то сразу можно заметить такие стратегические политические интересы, как развитие рыночной, социальное ориентированной рыночной и государственно-административной модели экономики. Поэтому, анализируя ныне действующие системы реализации государственной власти, следует отметить факт неоспоримого сочетания в них как политических аспектов, так и чисто управленческих. При чем это касается не столько вопросов распределения элементов государственной власти на политические и управленческие, при которых, например, законодательная власть определяется как политическая, а исполнительная - как управленческая, сколько выделения и тщательный анализ политического и управленческого аспектов в деятельности каждой из ветвей государственной власти. По нашему глубокому убеждению, в условиях современной Украины эта проблема особенно актуальна в отношении законодательной и исполнительной власти. В случае первой из них вопрос соотношения политики и управления касается четкого осознания того, на что именно направляются основные усилия законодателей: на управление обществом, когда законы, во-первых, являются правовыми, а не корпоративными, а во-вторых, - направляются на урегулирование или наиболее важных общественных отношений, или на решение проблем обеспечения и сохранения политической власти. Что касается исполнительной власти, то здесь постоянно существует возможность оценить степень ее эффективности и ответственности, для того чтобы четко знать, что именно и когда от нее стоит ожидать.

Кривчун Х.О.,
студентка 2 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПУ РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ В ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Належна організація та діяльність місцевих державних адміністрацій, оптимальне правове регулювання компетенції та форм діяльності цих органів має суттєве значення для їх впливу на суспільні відносини, насамперед на зростання добробуту населення, яке проживає на відповідній адміністративно-територіальній одиниці, адже це є головною метою і завданням діяльності зазначених органів. Становлення інституту місцевих державних адміністрацій сприятиме також втіленню в життя такого важливого принципу функціонування державного механізму як доцільне поєднання централізації та децентралізації в управлінні суспільством та державою. Адже Україну як сильну унітарну державу можна побудувати лише за умови постійного розвитку регіонів та наявності в них органів виконавчої влади (місцевих державних адміністрацій), які чітко та ефективно зможуть здійснювати функції, що на них покладені, та продуктивно взаємодіятимуть з органами місцевого самоврядування. Висока динамічність та інтенсивність політичних і соціально-економічних процесів у суспільстві й державі потребують переосмислення багатьох теоретичних і практичних розробок правової науки, у тому числі відносно місцевих державних адміністрацій. Інститут цих органів, незважаючи на свою "молодість", встиг не тільки посісти важливе місце у системі державної влади України, але й відчувати трансформацію, пов'язану зі зміною уявлень про місце і роль місцевих органів виконавчої влади в загальній системі влади і більш чітким втіленням у життя принципу розподілу влад.

Головна мета дослідження полягає у розробці теоретичної моделі функціонування системи місцевих державних адміністрацій як органів виконавчої влади на місцях і характеристиці основних елементів, що визначають організацію їх роботи. Для досягнення поставленої мети дисертант мав вирішити такі задачі : - дослідити становлення інституту місцевих державних адміністрацій в Україні;

- обґрунтувати юридичну природу місцевих державних адміністрацій та їх місце в загальній системі органів виконавчої влади;

- проаналізувати порядок формування та організаційну структуру місцевих державних адміністрацій;

- визначити систему функцій місцевих державних адміністрацій;

- розкрити особливості правового закріплення, зміст та різновиди компетенції місцевих державних адміністрацій;

- дослідити такі форми реалізації компетенції місцевих державних адміністрацій як управлінське рішення та адміністративний договір;

- розкрити зміст інформаційного забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій.

Конституція України 1996 року та Закон України "Про місцеві державні адміністрації" 1999 року хоча і підбили підсумки тривалих дискусій щодо загальних засад організації та функціонування місцевих державних адміністрацій, але залишили відкритими цілу низку питань, які потребують подальшого розгляду та розв'язання. Це стосується, наприклад, порядку формування місцевих державних адміністрацій, визначення їх компетенції та механізму її реалізації, взаємодії цих органів з органами місцевого самоврядування, форм та методів їх роботи та інших важливих питань. За одностайною оцінкою вітчизняних державознавців сучасний стан місцевих державних адміністрацій ще далекий від оптимального. Він потребує конструктивного наукового дослідження, критичного аналізу відносно нормативного визначення його статусу і практики функціонування даного інституту, порівняння його з зарубіжними аналогами. У вітчизняній юридичній літературі рівень наукового опрацювання проблем організації та діяльності місцевих державних адміністрацій є недостатнім і не відповідає потребам державно-правового будівництва. З цих питань нема спеціальних комплексних досліджень, за винятком деяких статей, виступів на науково-практичних конференціях та праць науково-популярного характеру, що не відповідає важливості теми. Відставання у дослідженнях проблем організації та діяльності місцевих державних адміністрацій значною мірою пояснюється їх тісним зв'язком із суто політичними аспектами, зокрема з розподілом публічної влади між головними політичними силами країни. Зазначені фактори визначають актуальність обраної теми дисертаційного дослідження і її важливість для державного будівництва.

Об'єктом даного дослідження є юридична природа, функції, проблеми нормативного регулювання та форми реалізації компетенції місцевих державних адміністрацій. Методологічна основа дослідження. В основу методології дослідження покладено комплексний підхід до аналізу організації діяльності місцевих державних адміністрацій. Філософсько-методологічною основою дослідження є принципи, закони та категорії діалектики. За допомогою історико-правового методу досліджувалось вітчизняне законодавство минулих років, яке стосувалося діяльності місцевих органів влади. Була вивчена, а також порівняна їх практична робота протягом різних історичних періодів української державності. Методом порівняльно-правового аналізу досліджувалась практика роботи місцевих органів виконавчої влади у розвинутих демократичних країнах. Широке застосування у роботі знайшли категорії та способи формальної логіки: поняття, визначення, доказ і спростування, судження, аналіз, синтез, аналогія, порівняння, узагальнення тощо. У процесі дослідження також використовувалися, структурно-функціональний, соціологічний, статистичний та ряд інших загальнонаукових і спеціальних наукових методів.

Таким чином, становлення та подальший розвиток України як правової, демократичної, соціальної держави потребує реформування всього державного механізму з метою підвищення ефективності його функціонування і приведення у відповідність до вимог сьогодення. Це передбачає необхідність як структурних перетворень, так і нових підходів до розмежування й нормативного оформлення функцій і компетенції між усіма органами державної влади та місцевого самоврядування. За таких умов особливої актуальності набуває проблема організації та діяльності місцевих державних адміністрацій як органів виконавчої влади, що найбільш наближені до населення.

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОСНОВНЫХ КОНЦЕПЦИЙ ПРАВА

Обзор существующих теорий происхождения права можно начать с теологической теории, которая, стоит несколько в стороне – данная теория опирается не на имеющиеся в арсенале современной науки исторические факты, не на научные доказательства и аргументы, а исключительно на веру, веру людей в то, что право было даровано им самим

богом. К тому же это одна из самых древних известных теорий. Теологическая теория исходит из божественного происхождения права как вечного, выражающего божью волю и высший разум, явления. Но она не отрицает наличия в праве природных и человеческих (гуманистических) начал. Многие религиозные мыслители утверждали, что право – Богом данное искусство добра и справедливости. Теологическая теория одна из первых связала право с добром и справедливостью. В этом её несомненное достоинство.

В теологической теории, особенно со времен Фомы Аквинского (XII-XIII вв.) утверждается о существовании высшего божественного закона и естественного права, которые и составляют основу действующего права. Фома Аквинский говорил, что процесс возникновения и развития государства и права аналогичен процессу сотворения богом мира.

Древние века. Субъектами международных отношений были не государства, а их властители. Широкое распространение получали договоры. Они служили осуществлению не только внешних, но и внутренних функций.

Утверждения относительно того, что право существовало в древнем мире, является, главным образом, результатом перенесения современных представлений в совершенно иные условия. Судят по форме, игнорируя суть явления. Несмотря на жестокость нравов международных связей, накопленный опыт имел существенное значение для будущего международного права. Была доказана принципиальная возможность нормативного регулирования межгосударственных отношений. Были выработаны формы нормативного регулирования - обычаи и договоры. Последние, по форме мало, чем отличались от нынешних международно-правовых договоров.

Средние века (VI - XVI вв.). Несмотря на некоторые особенности, во всех регионах существовали более или менее одинаковые способы и уровень регулирования межгосударственных отношений. Все регионы внесли свой вклад в формирование общепринятой практики. Тем не менее, в силу исторических условий главным регионом, где была подготовлена почва для создания международного права, оказалась Европа.

Средневековье внесло свой немалый вклад в подготовку почвы для создания права. Главное заключалось в том, что оно убедительно продемонстрировало губительность беззакония как для внутригосударственных, так и для международных отношений. Был накоплен некоторый опыт неправового нормативного регулирования межгосударственных отношений, причем особо следует отметить значение формирования обычаев морской торговли.

Основным моментом в теории психологического понимания права является предположение о совпадении предметов, методов, задач и вообще существа науки о праве с психологией, в ее понимании интуитивизмом. Это направление в психологии предполагало возможность познания действительности не разумом, а иррациональной составляющей сознания. Из этого предположения Л.И. Петражицкий, который сформулировал концепцию психологического понимания права, вывел тезисы: право существует в сознании человека, право проявляется в форме мотивационного давления на поведение человека, правоотношения существуют в форме взаимодействия человеческих сознаний, когда в одном сознании находится представление о праве, и ему соответствует представление об обязанности, соответствующей этому праву, в сознании другого человека.

Логачёва Я.,
студентка 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ТОЛКОВАНИЕ НОРМ ПРАВА

Реализация права, т.е. претворение правовых норм в жизнь, достигается сознательной деятельностью людей. Люди осознают смысл нормы, раскрывают для себя её содержание. Понимание нормы правоприменителем под углом зрения её практического претворения в жизнь можно именовать толкованием нормы. Толкование – составная часть процесса применения правовых норм. Без него невозможна их правильная реализация. Процесс применения всякого закона по конкретному поводу связан с необходимостью его уяснения с тем, чтобы решить вопрос о возможности его применения в конкретном случае.

Толкование права составляет значительный объём деятельности большинства юристов. Оно связано с повседневным решением конкретных правовых вопросов в практической работе многих государственных органов, в особенности судебных и прокуратуры.

В конечном счете, толкование как юридическая деятельность служит задачам обеспечения законности и повышения эффективности правового регулирования. В современных условиях его актуальность значительно возросла. Это объясняется тем, что в последние годы законодательство значительно обновилось, в нём появились новые нормы и целые отрасли, разделы права, например, частное право). Правотворчество теперь осуществляется на иных принципах, применяются новые юридические термины и конструкции, совершенно иной тип регулирования. В этих условиях толкование и должно сыграть свою роль как важнейший инструмент познания, реализации и совершенствования права.

Толкование норм права имеет огромное значение в юридической науке и практике. Поэтому эта тема исследуется многими учёными. Многие вопросы по толкованию права остаются спорными. В юридической литературе нет единого мнения в определении сущности толкования права. Авторы расходятся мнениями в выделении приёмов толкования. Нет единства взглядов в вопросе об объёме толкования. Но все исследователи признают огромное практическое значение толкования норм права.

Мамонова Ю.В.,
студентка 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА В УКРАИНЕ

Что представляет собой современное украинское общество? Какие политические, правовые, экономические, духовные процессы происходят в нём? Дискуссии по этим вопросам не утихают несколько лет.

Политический спектр Украины - чрезвычайно многообразен. На современном этапе осуществляются только первые шаги на пути к политической структуризации общества. Определённые политические институты исчезают, рождаются другие. Продолжает нарастать поляризация политических взглядов в обществе. Резкое столкновение идеологий обуславливает политическую дифференциацию общества. Политические взгляды отражают коренные экономические интересы различных социальных группировок. Без познания этих интересов, анализа деятельности политических институтов общества, с выяснения того, кто стоит за определёнными системами политических взглядов, трудно формировать политическую перспективу государства, его политическую систему.

Сейчас практически нет известных аналитиков и политиков, которые бы отрицали необходимость проведения реформ, в том числе политических, в Украине. Существуют лишь разные подходы к цели, стратегии и тактики их осуществления. Поскольку взвешенная стратегия экономических и политических реформ до сих пор не предложена, то и процесс их осуществления

происходит противоречиво, с ошибками, что негативно сказывается на стабильности общества, жизни людей.

К проблемам политической системы общества, его политической организации посвящено много научных работ. Нельзя считать, что в этой сфере все достаточно ясно и исследовано. Это касается современной Украины, которая еще не имеет устоявшейся политической системы, совершенных государственно-правовых и политических институтов. Сегодня Украина представляет собой специфическое переходное общество, которое постепенно трансформируется, по сути, от одного до другого общественного строя. Несмотря на мощный человеческий, природный, экономический и научный потенциал, Украина продолжает сползать в глубокий системный кризис. Должным образом не проведены ни политические, ни экономические, ни судебная, ни правовая реформы, а само общество политически не структурировано. Опыт Украины показывает, что без надлежащей политической организации общества любые экономические преобразования обречены на провал.

Таким образом, исследование правовых аспектов становления политической системы Украины - актуальная проблема. Украина живет по Конституции, согласно которой постепенно формируются новые властные структуры, новые институты политической системы. Без исследования реальных политико-правовых процессов современной Украины, без создания теории политической системы, ее конституционно-правовых основ дальнейшее развитие страны будет тормозиться.

Политическая система носит многоаспектный характер. Тем и объясняется неоднозначность подходов в его анализе:

- Если рассматривать систему в институциональном плане, то ее можно свести к совокупности государственных и негосударственных институтов и норм, в рамках которых проходит политическая жизнь данного общества.
- В другом варианте подчеркивается властный аспект политической системы и ее определение связывается главным образом с узаконением государственного принуждения как средства регуляции взаимоотношений между людьми.
- В третьем — политическую систему рассматривают как систему авторитарного (при помощи власти) распределения ценностей в обществе.

В рамках политической системы основным инструментом воздействия на разнообразные стороны социальной жизни служит власть, авторитетное влияние, которые всегда используют силу организации. В ее качестве могут выступать партии, союзы, движения, институты, возникающие в результате объединения воли и действий многих людей на основе определенных принципов.

Политическая система представляет собой единство четырех сторон

1. Институциональной;
2. Регулятивной;
3. Функциональной;
4. Идеологической.

Поддерживая такой подход к представлению о составе политической системы, можно выделить основные компоненты: политические и правовые нормы, политическую структуру, политическую деятельность, политическое сознание и политическую культуру.

Центральный элемент политической системы - государство, именно оно служит основным звеном управления в политике:

- выступает главным инструментарием реализации важнейших задач политической системы.
- обеспечивает единство ее разнообразных компонентов.

Манько Ю.В.,

студентка 1 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

ЮРИДИЧЕСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ: ПРОБЛЕМА ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Цель данной работы – определить, что скрывается за термином «юридическая ответственность». Эта тема особенно актуальна в наше время, ведь считаться с принципами, ценностями и устоями общества это обязанность каждого субъекта. Ведь закон надо чтить и уважать,

не потому что обратное повлечёт за собой ряд практических применений к правонарушителю установленных законом санкций, а потому что закон это высшая сила общественных отношений. И когда мы научимся, это понимать и осуществлять, тогда и наступят коренные изменения всего общества, в обеспечение организованности и правопорядка.

Понятие ответственности многозначно. Ответственность может быть политической, моральной, юридической и пр.

Общее понятие ответственности имеет философский, методологический характер, передает особое социальное и морально-правовое отношение личности к обществу, заключающееся в реализации нравственно-правового долга.

О юридической ответственности говорят, как об ответственности лица за осуществление возложенных на него обязанностей в настоящем и будущем. В таком плане юридическая ответственность рассматривается в качестве необходимого элемента общественной дисциплины и правопорядка.

В этом аспекте ответственность представляет собой фактор, воспитывающий у граждан положительное отношение к своим обязанностям и тем самым стимулирующим их правомерное поведение.

1. Юридическая ответственность связана с государственным принуждением. Однако не следует отождествлять юридическую ответственность с государственным принуждением, тем более с процессом его реализации. Юридическая ответственность как правоотношение, в котором правонарушитель выступает в качестве страны, обязанной претерпевать определенные лишения, всегда предусматривает меры государственного принуждения. Однако она сама еще не есть применение таких мер. Ответственность - это не само принуждение, а обязанность его претерпевать согласно санкциям правовых норм. Санкции определяют рамки юридической ответственности. Применение же к нарушителю мер государственного принуждения является реализацией юридической ответственности.

2. Юридическая ответственность наступает за совершенные правонарушения (исключения составляют крайняя необходимость, необходимая оборона, профессиональный риск).

Если поведение субъекта не подпадает под признаки правонарушения, то данное лицо не подлежит юридической ответственности.

Юридическая ответственность - это сложное социальное явление. Она наступает в результате нарушения предписаний правовых норм, и проявляется в форме применения к правонарушителю мер государственного принуждения. Важным признаком юридической ответственности является то, что она определяется государством и применяется его компетентными органами.

Любое противоправное деяние, как уже отмечалось, влечет за собой юридическую ответственность. Однако из этого общего правила имеются исключения, связанные с особенностями криминогенных общественных отношений, когда законодательством специально оговариваются такие обстоятельства, при наступлении которых ответственность исключается.

Невменяемость. Обусловленная болезненным состоянием психики или слабоумием неспособность лица отдавать себе отчет в своих действиях или руководить ими в момент совершения правонарушения. Законодатель выделяет два критерия невменяемости: медицинский (биологический) и юридический (психологический). Отсутствие способности отдавать отчет в своих действиях образует интеллектуальный момент юридического критерия. Необходимая оборона. Она имеет место при защите гражданином своих прав и законных интересов, а также прав и законных интересов другого лица, общества, государства от преступного посягательства, независимо от возможности избежать его либо обратиться за помощью к другим лицам или органам власти. Защита от нападения, не сопряженного с насилием, опасным для жизни обороняющегося или другого лица, либо с угрозой применения такого насилия, является тоже правомерной, если при этом не было допущено превышения пределов необходимой обороны. Крайняя необходимость. Этот вид противоправного деяния допустим в случаях устранения опасности, угрожающей интересам государства, общественным интересам, личности или правам данного лица или других граждан, если эта опасность не могла быть устранена другими средствами, а причиненный вред является менее значительным, чем предотвращенный. Одно из условий крайней необходимости - наличие опасности, угрожающей интересам государства, общественным интересам, личности. Закон предусматривает возможность полного или частичного освобождения от юридической ответственности с учетом определенных обстоятельств. Например, уголовный закон допускает

полное освобождение от уголовной ответственности и от наказания даже в пределах срока давности, если вследствие изменения обстановки ко времени расследования или рассмотрения дела в суде совершенное ранее деяние утрачивает общественную опасность либо сам виновный перестает быть общественно опасным. Срок исполнения наказания может быть сокращен, если осужденный своим поведением доказал свое исправление.

Таким образом, по своему содержанию юридическая ответственность выступает в виде применения к лицу мер государственно-принудительного воздействия, Ретроспективная юридическая ответственность есть исполнение правонарушителем обязанностей на основе государственного принуждения, правовое отношение, возникающее между государством и личностью. Состояние правонарушений в стране на данный период времени вызывает обоснованное беспокойство украинцев, осложняет ход демократического развития государства. В нашей стране в борьбе с различными видами правонарушений применяются многочисленные средства: экономические, социально-политические, правовые, а регулирует все общественные отношения юридическая ответственность. Идеей всего законодательства является обеспечение охраны общественного строя, его политической и экономической системы, собственности, личности, прав и свобод граждан, и в целом правопорядка от преступных посягательств. И ещё раз нужно подчеркнуть, что всё это регулируется юридической ответственностью. Однако, в связи с ростом преступности на данном этапе времени необходимо усилить юридическую ответственность, ведь она служит мерой государственного принуждения и несёт своими идеями воспитательный характер.

Мороз Є.О.,
аспірант кафедри історії України
Миколаївського національного
університету ім. В.О. Сухомлинського

ФАШИСТСЬКИЙ “НОВИЙ ПОРЯДОК” ТА ЙОГО ЗАКОНОДАВЧЕ ОФОРМЛЕННЯ

Серед актуальних проблем дослідження німецько-фашистського окупаційного режиму в Україні є чимало таких, що дотепер висвітлювались як вітчизняною, так і зарубіжною історичною наукою досить поверхнево та тенденційно. До таких, без сумніву, належать і питання, пов'язані законодавчим оформленням фашистського режиму. В наші часи друкується значна кількість робіт з даної проблематики, але досліджень де розглядається юридична сторона цієї жакликої сторінки історії майже немає.

У книзі “Майн капф”, у розмовах Гітлера з Верховним комісаром Ліги націй у Данцігу Г. Раушнігом, потім у рішеннях нюренберзьких партійних з'їздів, в творах інших нацистських ватажків завжди проводилась головна ідея про те, що майбутнє Німеччини, її народу залежить від так званого життєвого простору. Ця ідея, на думку нацистів, повинна надихнути німців на війну проти інших країн і народів. Своє практичне втілення ідея життєвого простору для арійців знайшла у генеральному плані “Ост”, робота гітлерівської верхівки над яким продовжувалася з кінця 1940-го до літа 1942 року. Цей план містив детальні розпорядження про германізацію і колонізацію східноєвропейських країн. Наприклад, СРСР повинен бути ліквідований як держава, значна частина населення фізично знищена, інша частина відселена до Сибіру (у тому числі 65% українців) [1 ; с.134].

У планах фашистських агресорів значне місце відводилося Україні, на території якої проживала майже половина населення окупованих районів СРСР і знаходилося приблизно стільки ж основних економічних ресурсів. Маючи це на увазі, відомий американський дослідник окупаційної політики гітлерівців А. Даллін відзначав: “З усіх східних районів, завойованих “третім райхом”, Україна була найбільш важливим” [2 ; с.198].

До здійснення злочинних планів ведення війни і максимального використання в цих цілях населення окупованої України був пристосований апарат управління та окупаційне законодавство. Вони являли собою “узаконену” декретами і розпорядженнями фашистського керівництва систему державного тероризму.

Нехтуючи загальновизнаними нормами міжнародного права, окупанти ліквідували на захопленій ними території України, як і на всіх інших окупованих радянських територіях, закони, що

діяли до окупації, і насильно ввели цілу систему окупаційного законодавства і судочинства, пристосованих до потреб окупаційної політики.

Нормативні акти загарбників просякнуті відвертим цинізмом. Ці акти регламентували режим на окупованих територіях та приписували моделі поведінки. Їх особливістю стало те, що вони не лише обмежували основоположні свободи в ім'я “забезпечення суспільного порядку”, як це передбачається ст. 43 Гаазької конвенції “Про закони і звичаї сухопутної війни” 1907 р. Окупаційні норми були політично заангажованими і слугували інструментом реалізації антигуманної ідеології Гітлера, котра включала в себе расизм, тоталітаризм та культ насильства [3 ; с.7].

Німецькі загарбники грубо порушили всі принципи окупації, визначені на той час міжнародним правом і вказаною Конвенцією, зокрема, “мирне населення має право зберігати вірність своїй державі; забороняються колективні покарання, узяття заручників, депортація населення з місця проживання; заборона залучення населення до військових операцій і оборонних робіт; недоторканність власності населення” [3 ; с.7].

На службі політики окупантів по відношенню до мирного населення стояли суди. На окупованій радянській території наказом Розенберга від 4 серпня 1941 року введено німецько-фашистське кримінальне право. Згідно з цим наказом, німецькі суди та інші німецькі службові інстанції при розгляді вчинків, що підлягають покаранню, повинні застосовувати “відповідні положення імперського кримінального судочинства, а також імперський кримінальний кодекс разом з усіма доповненнями і поправками до них доти, доки не буде іншого розпорядження”. Згаданий наказ передбачав також створення спеціальних судів, які мали право виносити судові вирок в кримінальних питаннях [4 ; с.27].

Таким чином, норми поведінки місцевих жителів повинні визначатися німецькими законами і розпорядженнями німецьких чиновників.

При встановленні цілої системи військово-поліцейського, політичного, економічного і морально-психологічного поневолення окупованих територій створювались і органи місцевого правосуддя. За вказівкою польової комендатури при кожній сільській общині повинен працювати суд, який складався з двох членів і голови, яким призначався бургомістр. Суд розглядав як кримінальні, так і цивільні справи, маючи в розпорядженні слідуючі каральні санкції: штраф до 1000 карбованців, ув'язнення до 14 днів і примусові роботи до трьох місяців [6 ; с.125].

Та на практиці німецькі суди і органи місцевого правосуддя були лише простими додатками каральних органів окупаційної влади. Про це свідчать матеріали Миколаївського обласного державного архіву. Наприклад, фонд “Кримінальна поліція міста Миколаєва” містить перелік справ, які розглядались місцевим судом, що діяв за часів окупації. Це в основному дрібні правопорушення: крадіжки особистого майна громадян, порушення правил користування електроенергією та інші [7 ; арк.1-10].

Одночасно широко застосовувались позасудові розправи. Численні накази, розпорядження, об'яви, що видавались окупаційною владою усіх рангів, регламентували до дрібниць життя всього населення і, як правило, закінчувались лаконічною фразою: “Смерть за порушення”.

Основною вимогою економічної програми на Сході-Україні стало забезпечення Німеччини продовольством, причому Україна і Північний Кавказ повинні були створювати головні продовольчі запаси.

Про значення, яке надавали керівники Німеччини економічним проблемам на Сході, свідчить той факт, що в плані “Барбаросса” був спеціальний економічний розділ під назвою “Ольденбург”. Сформульовані у ньому цілі і завдання одержали більш детальну розробку в “Зеленій папці” Герінга, як звичайно називають “Директиви по керівництву економікою в знову окупованих східних областях” [2 ; с.198].

У сільському господарстві під кінцевою метою малося на увазі створити замість колгоспів і радгоспів індивідуальні капіталістичні господарства і державно-капіталістичні підприємства-маєтки. Саме до цього спрямований аграрний закон Розенберга-Герінга від 27 лютого 1942 року. Цим законом колгоспний лад оголошувався ліквідованим. Але спочатку приватною власністю селян ставали лише присадибні ділянки, на основних сільськогосподарських площах намагались організувати “общинні господарства” [2 ; с.158].

На початку березня 1942 року видано наказ про “тотальну працю” в сільському господарстві. В кожному “громадському дворі” всіх працездатних записували в сотні. “В майбутньому, - писалося в наказі-кожна така сотня становитиме трудову групу, очолювати яку повинен поліцай, або досвідчена

особа, наставлена старостою сільуправи. В списку кожної сотні зазначати прізвища та ім'я поліція чи іншої особи, яка очолює дану сотню [8 ; с.74-75].

Німецький фашизм, розпочавши найкровопролитнішу в історії війну, переслідував ціль ліквідації демократії, підкорення цілих країн і винищення багатьох народів, які він вважав "неповноцінними". У ході війни гітлерівці систематично і грубо порушували право війни як системи норм. Геноцид по відношенню до населення окупованих областей України став результатом заздалегіть продуманої політики винищення частини неарійського населення. Порвавши міжнародні угоди про гуманне поводження, нацисти самі поставили себе не над людством, про що так мріяли, а поза людством.

Використана література:

- 1.Германия во Второй мировой войне (1939-1945) / [Блейер В., Дрехслер К., Ферстер Г., Хасс Г.]; пер. с нем. Ф.П. Тарасенко.- М., 1971. – С.450.
- 2.Семиряга М.И. Тюремная империя нацизма и ее крах / М.И. Семиряга. – М., 1991.- С. 351.
- 3.Дудін В. Україна в роки окупації: садизм під маскою законності / В. Дудін // Юридичний вісник. – 2009. – 28 червня – 7 липня. – С. 7-8.
- 4.Німецько-фашистський окупаційний режим на Україні. Збірник документів і матеріалів / [відпов. ред. А.П. Касьяненко].- К., 1963.- С.387.
- 5.Першина Т.С. Фашистский геноцид на Украине. 1941-1944 / Т.С. Першина. – К., 1965.- С.455.
- 6.Загорулько М.М. Крах плана "Ольденбурга". О срыве экономических планов фашистской Германии на оккупированной территории СССР / М.М. Загорулько, А.Ф. Юденков.- Изд. 3-е. – М., 1980.- С.266
- 7.Державний архів Миколаївської області. – Ф. Р-1433. Оп.І. Спр.І, ІІ.
- 8.Дишлевий П.С. Крах фашистської аграрної політики на тимчасово окупованій території України (1941-1944рр.) / П.С. Дишлевий // Український історичний журнал. – 1971. - №6. – С. 74-80.

Мостова М.Ю.,

студентка 1 курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

ХАРАКТЕР ТА ОЗНАКИ ПРАВА

Право, як і держава, належить до числа не тільки найважливіших, але і найскладніших суспільних явищ, особливо зважаючи на необхідність подолання правового нігілізму в нашому суспільстві, що вбачається неможливим поза ретельним науковим аналізом самої сутності та ознак права як суспільного явища.

Намагаючись зрозуміти, що таке право і яка його роль в житті суспільства, ще римські юристи звертали увагу на те, що воно не вичерпується одним яким-небудь визначенням. Право вживається щонайменше в двох значеннях. По-перше, право означає те, що «завжди є справедливим і добрим», тобто природне право. По-друге, право - це те, що «корисне комусь або всім в якій-небудь державі, як цивільне право». Будучи «регулюючою нормою політичного спілкування», право, як відзначав ще старогрецький мислитель Арістотель, повинне служити «критерієм справедливості».

Як бачимо, питання праворозуміння є важливим, складним і багатоаспектним, воно завжди привертало до себе увагу не тільки юристів, а й філософів, соціологів, психологів.

Сьогодні воно є в центрі їхньої уваги і в Україні, де, з одного боку, конституційно проголошена правова держава, принцип верховенства права, а з другого боку, ще не подоланий правовий нігілізм, тобто спроба вирішення певних питань поза правом, а часом і всупереч йому.

Множинність визначень права залежить від чисельності поглядів на походження, джерела права, на бачення природи його зв'язків з державою, а також від того, які саме аспекти та риси права досліджуються. В цьому криються і причини розбіжностей у визначенні права.

Залежно від сфери знань, де використовується цей термін, розрізняють його філософське, соціологічне, психологічне та інші тлумачення; зміст кожного терміна відображає ті його сторони, аспекти, що входять до предмета відповідної науки [2, с.229].

Л. Явич визначає право залежно від форм вияву: «Право - це продукт духовної діяльності, різновид оціночного духовного освоєння дійсності, момент урегульованості і порядку в суспільних відносинах, сфера соціальної свободи, сукупність юридичних норм тощо.» [5, с. 10]

О. Скаун дає таке визначення: «Право - система норм (правил поведінки) і принципів, встановлених або визнаних державою як регулятори суспільних відносин, які формально закріплюють міру свободи, рівності та справедливості відповідно до суспільних, групових та індивідуальних інтересів (волі) населення країни, забезпечуються всіма заходами легального державного впливу аж до примусу» [4, с. 253].

С. Лисенков у межах нормативного праворозуміння прив'язує право до держави, як і багато інших дослідників: «Право - це система загальнообов'язкових, формально визначених правил поведінки загального характеру (норм права), які у встановленому порядку санкціонуються або формулюються державою та забезпечуються можливістю застосування державного примусу» [2, с. 120].

На думку відомого українського правознавця Б. Кістяківського [за 3, с. 143], право є і державно-організаційним, і соціальним, і психічним, і нормативним явищем. Державно-організаційне, або державно-наказове, поняття права визначається як сукупність норм, виконання яких забезпечується державою. Тобто право - це те, що держава наказує вважати правом. Соціологічне поняття права український правознавець ставить на друге місце. У його інтерпретації це є правовідносинами.

Найбільш поширений погляд на право полягає в тому, що воно є нормою свободи. Таке розуміння права випливає з твердження, що «для суспільства в такій же мірі характерна свобода, в якій для природи характерна необхідність. Право є сукупністю правових норм, які, з одного боку, надають, а з іншого - обмежують зовнішню свободу осіб у їх взаємних стосунках» [1, с. 8].

Сутність права полягає в тому, що «воно є:

1) владним нормативним регулятором суспільних відносин і поведінки людей, узгодження їх інтересів, примирення конфліктів;

2) виразником міри свободи в суспільстві відповідно до рівня його соціально-економічного розвитку (в ідеалі ця міра свободи повинна бути справедливою та рівною)» [4, с. 255].

Можна визначити такі підходи до розуміння сутності права [за 4, с. 257]:

- класовий – право визначається як система гарантованих державою юридичних норм, що висловлюють волю економічно пануючого класу;

- загальносоціальний – право розглядається як загальновизнаний компроміс між різними групами, соціальними прошарками для забезпечення потреб та інтересів як суспільства в цілому, так і окремих його суб'єктів.

Ознаки права [за 4, с. 253]:

1) Справедлива і рівна міра свободи. Це означає, що межі і зміст прав та обов'язків визначаються правилами належної поведінки, які визнані більшістю населення та обов'язкові для усіх (справедлива міра свободи). Свобода завжди обмежена конкретними рамками (мірою), що не допускають антигромадських актів «користування свободою». Це і є рівність у свободі. Право дає міру, а справедливість контролює її, припиняє втрату цієї міри, встановлює пропорційність між свободою та відповідальністю (рівна міра свободи).

2) Нормативність. Складається з правових норм і принципів як основних елементів її будови. За допомогою норм і принципів права в суспільне життя вноситься єдність - право виступає як загальний регулятор поведінки людей. Завдяки нормативності встановлюються межі досягнутої свободи, межі між свободою та несвободою.

3) Системність. Право - це система погоджених норм і принципів. Право - це не тільки і не просто сукупність норм і принципів, а їх система, де всі елементи пов'язані і погоджені.

4) Вольовий характер права, погодженість інтересів. Право виражає консенсуальні (погоджені) інтереси. У праві виявляється і втілюється воля, змістом якої є інтерес, зумовлений потребами суспільства, його соціально-економічним розвитком. Право акумулює суспільну, соціально-групову та індивідуальну волю громадян, погоджує інтереси різних соціальних груп з метою забезпечення соціальної стабільності.

5) Загальнообов'язковість. Встановлені правила поведінки є загальними і обов'язковими для кожного суб'єкта права даної держави, який вступає в типові соціальні відносини. Однак депутати Верховної Ради забувають про цей принцип, вважаючи себе вищими за простого громадянина, і радо використовують славнозвісну «депутатську недоторканість» у своїх цілях.

6) Формальна визначеність. Право існує у певних формах. Цими формами є нормативно-правові акти, правові (судові та адміністративні) прецеденти, нормативно-правові договори, правові доктрини, релігійно-правові норми.

7) Державна забезпеченість (гарантованість). Право забезпечується шляхом створення спеціальних умов для практичного втілення правових норм, охороняється державою різними способами (організаційні, технічні, попереджувальні, виховні), аж до легалізованого примусу. Державна влада підтримує загальні правила, що визнаються державою правовими. Далеко не всі норми права дотримуються і виконуються добровільно, в силу внутрішнього переконання; значна частина населення підкоряється вимогам правових приписів лише тому, що за правом стоїть держава.

Отже, можна зробити висновок про те, що виключно на основі правового розуміння загальних ознак права можна вирішувати проблему правового нігілізму суспільства, враховуючи відповідні теоретичні знання у процесі розробки змін та доповнень до численної нормативно-правової бази.

Використана література:

1. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія права (з схемами, кросвордами, тестами): Підручник. - К.: Кондор, 2002. - 353 с.
2. Лисенков С.Л. Загальна теорія держави і права. Навчальний посібник. - К.: Юрисконсульт, 2006. - 355 с.
3. Правознавство: Підручник / А. І. Берлач, Д. О. Карпенко, В. С. Ковальський, А. М. Колодій, А. Ю. Олійник, О. О. Лідопригора / За редакцією В. В. Копейчикова, А. М. Колодія. - Київ: Юрінком Інтер, 2006. - 748 с.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. - Харків: Еспада, 2006. - 776 с.
5. Явич Л. Сущность права. - Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1985. - 353 с.

Нагорная К.А.,

студентка 1 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

ПРЕДМЕТ И МЕТОДОЛОГИЯ ТЕОРИИ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА

Теория государства и права – это наука, которая изучает государство и право в их историческом развитии. Предметом науки теории государства и права являются объективные свойства государства и права, отличающихся от всех других общественных явлений, а также закономерности их возникновения, функционирования и развития как относительно самостоятельных общественных институтов. Предмет теории государства и права – историчен. Он применяется по мере вовлечения в сферу познания новых свойств и явлений государственной и правовой действительности.

Как всякая наука теория государства и права изучает свой предмет при помощи методов, которые сформировались в ходе исторического познания. Теория и метод возникают одновременно, они связаны. Научную методологию права и государства можно представить как применение обусловленной философским мировоззрением совокупности определенных теоретических принципов, логических приемов и специальных методов исследования государственно-правовых явлений.

Изучение методологии теории государства и права актуально теоретически и практически. Теоретическая ценность и актуальность методологии теории государства и права состоит в том, что в основе метода лежит теория, а без теории метод останется беспредметным.

Актуальность темы состоит в реальном применении методов к действующим государственным и правовым институтам, нормам права и законам. Правильный выбор и использование метода обеспечивает научную корректность теории и практическую результативность ее применения.

У древних мыслителей познание окружающего мира осуществлялось в рамках единой универсальной науки — философии, которая наряду с логикой, этикой, математикой, физикой, медициной исследовала проблемы государственной и правовой жизни общества в контексте приущего ей научного мироощущения.

Идея правовой государственности как наиболее справедливого устройства общества впервые сложилась у древних греков в виде мысленного образа реального полиса, который должен представлять собой объединение людей, подчиняющихся единому и справедливому закону. Демокрит, известный своей энциклопедичностью, считал, что благополучие граждан государства зависит от качества государственного управления, и утверждал, что приличие требует подчинения закону, власти и умственному превосходству. Тяжело быть под властью человека более низкого. По самой природе управлять свойственно лучшему.

В системе философских знаний со временем обособливается философия права, предметом которой становится исследование государственно-правовой стороны жизни общества. Развивая идею философии права и концепцию естественного права, Н. М. Коркунов писал:

“Выяснение идеи права, определение его источника и тому подобные общие вопросы рассматривались в так называемой практической или этической философии. Но отдельной философии права не было ни в древности, вообще не знавшей дробного разветвления человеческого знания, ни в средние века, когда и этика почти всецело поглощалась богословием”. Не ранее XVII века образуется особая философская наука о праве.

Исходя из особенностей предмета данной науки можно сделать вывод о том, что теория государства и права является:

- общественной наукой, так как изучает такие общественные явления, как государство и право;
- юридической наукой, изучающей только государственную и правовую стороны общественной жизни;
- общетеоретической наукой, поскольку выявляет и объясняет общие закономерности развития государства и права.

Методология теории государства и права. Если предмет теории показывает, что изучает данная наука, то ее метод отвечает на вопрос, как изучается государство и право. Метод науки—это способы изучения реальной действительности, общие исходные принципы, на которых базируется данная наука.

Методология теории государства и права—это применение совокупности определенных теоретических принципов, логических приемов и специальных способов исследования основных общих, закономерностей возникновения и развития государственно-правовых явлений.

В познании закономерностей, свойств и тенденций развития государства и права важную роль играет метод сравнительного правоведения, посредством которого исследуются аналогичные, сходные институты нескольких государств или систем права.

Сравнение как логический прием позволяет, с одной стороны, выявить в исследуемых объектах сходные признаки, а с другой—установить различия между ними. На этой основе делаются выводы о наиболее оптимальных путях развития государства и права.

Теория государства и права широко использует конкретно-социологические исследования, математические и статистические приемы. В результате собирания, обработки, изучения и проверки фактического материала наука выявляет эффективность государственного управления и правового регулирования, вырабатывает конкретные рекомендации по их совершенствованию.

Совокупность указанных и других методов и приемов научного исследования и составляет методологию теории государства и права как науки.

Итак, проанализировав вышеописанные, можно сделать вывод, что теория государства и права занимает видное место, как среди общественных наук, так и среди юридических наук. В значительной степени можно даже говорить о том, что от уровня развития теории государства и права в целом, в том числе и уровня развития методов и методологии теории, зависит уровень развития юриспруденции.

Методология теории государства и права позволяет изучать право, государство, политику как комплексный процесс, выявлять на общем фоне развития те или иные проявления, проследить их причинно-следственные связи, сделать прогноз на будущее.

Поиск новых исследовательских средств, новых методов, обеспечивает прирост теоретических знаний, углубление представлений о свойственных предмету закономерностях.

Передовая методология – это резкий прогресс науки, отсталая методология – это застой в науке. Развитие методологии, ее использование, находятся в зависимости от предмета и задач исследования.

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ НОРМЫ ПРАВА

Актуальность темы обусловлена стратегическими задачами повышения эффективности правового воздействия на общественные отношения, раскрытия основных закономерностей воздействия главного элемента в механизме правового регулирования - правовых норм на общественные отношения. Это во многом объясняется возникновением качественно новых социальных явлений, связанных с различными аспектами государственной и общественной жизни, возросшим вниманием законодателя к упорядочению общественных отношений в экономической, политической, социальной и культурной сферах жизни.

В юридической литературе справедливо отмечается, что сущность правового регулирования заключается в реализации (материализации) правовых норм через правовое отношение. В связи с этим и возникает вопрос о том в каких формах и каким образом материализуется правовая норма, есть ли отличия в материализации норм публичного или частного права? Норма права, как известно, представляет собой абстрактное общеобязательное установленное государством правило поведения, реализация которого обеспечивается возможностью применения государственного принуждения. Но сама по себе правовая норма как регулятор общественных отношений остается абстрактным и неконкретизированным правилом поведения; для воплощения ее в жизнь необходимо наличие эффективно функционирующего механизма правового воздействия.

Данный механизм состоит из ряда компонентов, основным из которых является механизм правового регулирования, сердцевиной которого является правовое отношение.

Норма права и правоотношение - основные категории общей теории права. Право и система правоотношений нередко отождествлялись в общей теории права 20-х годов XX столетия, почти все участники современной дискуссии о понятии права, какого бы из пониманий они ни держались, неизменно подчеркивают связь права и правоотношений. Важность категории правоотношения трудно переоценить. Следует к тому же отметить, что незначимость проявляется как нетеоретическом (научном), так и на эмпирическом (практическом) уровне. С теоретической точки зрения правоотношение это основная форма существования права как регулятора общественных отношений, основная форма "жизни" права, как реального общественно-политического явления. В этом заключается научная ценность категории правоотношения.

В практическом плане связь нормы права и правового отношения обуславливает правильность определения в норме права предпосылки возникновения правоотношения, правосубъектность участников, насколько точно смоделированы юридические факты, изложения нормы права с точки зрения юридической техники, что в конечном итоге даст возможность судить об эффективности или неэффективности той или иной правовой нормы.

К основным источникам, которые легли в основу настоящего исследования, можно отнести работы следующих дореволюционных авторов: Ю.С.Гамбарова, Д.Д.Гримма, Н.М.Коркунова, А.Муромцева, Л.И.Петражицкого, Ф.В.Тарановского, А.Рождественского, Г.Ф.Шершеневича.

Следует отметить и наличие отдельных точек зрения, отличающихся своеобразием на проблему правового отношения: А.В.Поляков, В.Н.Протасов, В.С.Толстой, Д.Н.Царёв.

Общетеоретические подходы к исследованию взаимосвязи нормы права и правоотношения разработали отечественные учёные правоведы: Н.Г.Александрова, М.И.Абдулаев, С.Алексеев, В.К.Бабаев, М.И.Байтин, В.М.Баронов, Н.А.Боброва, Н.Братусь, А.Голунский, А.И.Денисов, А.П.Дудин, А.Комаров, В.А.Кучинский, О.Э.Лейст, Е.А.Лукашева, Н.С.Малеин, А.В.Малько, В.А.Мальцев, Н.Ш.Матузов, А.В.Мицкевич, А.С.Мордовец, П.Е.Недбайло, В.С.Нерсесянц, А.С.Пиголкин, Ю.С.Решетов, Ш.С.Самощенко, И.Н.Сенякин, В.Н.Синюков, М.С.Строгович, Г.Т.Чернобель, Ю.В.Шабанов; А.Ф.Шебанов, Б.В.Шейндлин, В.А.Четвернин и др.

Теоретической базой разработки отраслевых особенностей взаимосвязи нормы права и правоотношения явились работы: В.Ворисова, А.В.Венедиктова, В.М.Горшенева, В.Н.Казакова, В.Н.Кудрявцева, Ю.В.Кудрявцева, В.Л.Кулапова, В.П.Малахова, Т.Н.Радько, В.Щ.Сорокина, С.Студеникина, Ю.А.Тихомирова, К.Б.Толкачева, А.Г.Хабибулина, Р.О.Халфиной, А.И.Экимова, В.Ф.Яковлева и др.

Основные признаки нормы права:

- Норма права устанавливается компетентными органами государства или должностными лицами; обеспечивается в своей реализации государственной поддержкой, вплоть до государственного принуждения [1, с.26].

- В нормах права формулируются правила поведения в виде взаимных прав и обязанностей участников общественных отношений [1, с.27].

- Норма права получает внешнее словесное закрепление в статьях нормативно - правовых актов; четко фиксирует вид и меру возможного, должного или запрещенного поведения [1, с.27].

- Внутренняя структура нормы права разделена на составные элементы: гипотезу, диспозицию, санкцию [1, с.27].

- Норма права имеет регулятивный характер, является мерой, эталоном, масштабом возможного или независимого, дозволенного или запрещенного поведения субъектов общественных отношений [2, с.279].

- Норма права представляет собой воплощение единства формы и содержания в праве [2, с.280].

- Нормам права свойственны юридические признаки, которые раскрывают их как относительно самостоятельное правовое явление [2, с.280].

- Норма права также имеет общий характер. Ее действие распространяется на неограниченный круг лиц [2, с.281].

- Связь с государством (норма права - это правило поведения, которое установлено или санкционировано, а также гарантировано государством) [3, с.104].

- Норма права имеет представительный - обязывающий характер (предоставляя одним лицам права, норма права возлагает на иных лиц обязанности, поскольку нельзя реализовать право без обязанности и обязанность без права (обязанное лицо действует или бездействует в интересах лица уполномоченного) [3, с.104].

Использованная литература:

1. Основы государства и права: Учебное пособие/Л.Л.Богачёва, В.А.Бигун, Ю.П.Битяк и др. Под ред. В.В.Комарова. - Х., 1995 - 209с.

2. Загальна теорія держави права: [Підручник для студентів в юридичних спеціальностях вищих навчальних закладів]/М.В.Цвєтк, В.Д.Ткаченко, Л.Л.Богачова та ін.; За ред. М.В.Цвєтк, В.Д.Ткаченка, О.В.Петришина. - Харків: Право, 2002 - 432с.

3. Теория государства и права: Пособие для подготовки к государственному экзамену/А.М.Шульга. - Харьков, 2006 - 174с.

Подлепич Д.А.,

студент 1 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

СООТНОШЕНИЕ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА

Актуальность данной темы заключается в том, что с поступательным развитием общества все многообразие правовых, и государственных отношений постоянно изменяется, так же как и их соотношение. В каждой стране развитие и взаимодействие государства, и права складывается с особой спецификой. Также следует принять во внимание множество различных подходов к определению как права в системе государства, так и государства в системе права.

Этот вопрос в науке подымался уже много раз в связи с тем, что само явление государства по своей природе непостоянно и разнообразно. Это обуславливается тем, что в государство входит народ, как совокупность индивидов, которые в своей совокупности несут неопределенность и многообразие взглядов на любое правовое явление.

Государство и право – важнейшие факторы общественной эволюции, неперенные спутники современного общества. Характер связи и формы взаимодействия государства и права многообразны и всеобъемлющи по своему значению. Но, несмотря на то, что эти понятия во много сходны между собой, следует различать государство и право. Нельзя не сказать о том, что существование права и государства в отдельности друг от друга невозможно, так как они развивались параллельно и

одновременно. Также важным фактором определяющим отношения государства и права в общественной среде является тип общественной формации. Если государство возникает из необходимости поддержания порядка, защиты «всех против всех», то право создает юридические механизмы для этого. По мере того как право появляется и легализуется, оно начинает играть доминирующую роль во всей системе нормативного регулирования, опираясь при этом на особый аппарат. В науке по вопросу о соотношении государства и права различались два подхода. Первый – , исходивший из приоритета государства над правом. Согласно этому подходу право рассматривалось как продукт государственной деятельности, как его (государства) следствие. Такой подход имел широкое распространение в отечественной юридической литературе. Считалось, к примеру, что право находится в подчиненном отношении к государству.

Школа естественного права гласит, что понятие государства из общественного договора следует вывести, исходя из ограничения государством права, что, вытекало из нерушимости естественного закона и не отчуждаемости основанных на нем субъективных публичных прав индивида. С позиции данного подхода праву принадлежит безусловный приоритет в сравнении с государством. Право возникает до образования государства. Оно старше государства, ни какое государство и никакая власть не есть первоначальный источник права.

На сегодняшний день существует три возможные модели во взаимоотношениях государства и права: 1) тоталитарная (государство выше права и им не связано); 2) либеральная (право выше государства); 3) прагматическая (государство создает право, но связано им).

Государство – важнейшее, но не единственное звено в системе политических организации классового общества: в нее входят также партии и другие организации. Однако именно государству принадлежит высшая власть в обществе (суверенность государственной власти). Верховенство государственной власти конкретно выражается в универсальности (ее властная сила распространяется на все население и общественные организации данной страны), прерогативах (государственная власть может отменить любое проявление всякой другой общественной власти), а также в наличии таких средств воздействия, которыми никакая другая общественная власть не располагает. Государство и право взаимозависимы друг от друга, но в тоже время они относительно самостоятельны друг от друга. Соотношение государства и права можно охарактеризовать через единство, различия и взаимосвязь этих понятий.

Единство состоит в том, что государство и право:

- -возникают и развиваются совместно;
- -выступают средствами управления, инструментами власти;
- -призваны сочетать и обеспечивать личные, групповые и общественные интересы;
- -основаны на едином базисе, определяются социально-экономическими, духовными и другими факторами.

Различия между государством и правом:

- -если государство есть особая организация политической власти, то право есть социальный регулятор;
- -если первичным элементом государства является государственный орган, то первичным элементом права является юридическая норма;
- -государство и право не совпадают по формам, по функциям.

В заключении следует сказать, что государство и право – это самые важные факторы существования современного общества, в целом. Изучение и исследование их взаимосвязи и соотношения является первоочередной задачей науки о государстве и праве. Свойства и характеристики связующих компонентов постоянно развиваются и усложняются.

Использованная литература:

- 1) Аржанов М.А. Государство и право в их соотношении. М., 1960.
- 2) Кузнецов. Правовое государство. "Правоведение" № 1. 2004;
- 3) Марченко М.Н. Проблемы теории государства и права. М., 2006

СУЧАСНІ МОНАРХІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Насамперед, треба відзначити, що в теоретичному осмисленні держави особливе місце дійсно займає форма правління, оскільки саме вона визначає, хто і як здійснює державну владу в державно-організованому суспільстві.

Сьогодні вітчизняна теорія держави і права як наука, що поступово переборює методологічну кризу, яка пов'язана з загальною кризою марксистської концепції суспільного розвитку, яка вже спроможна запропонувати більш глибоке і досить обґрунтоване розуміння форми правління як однієї з основних характеристик устрою держави, дати більш зважену класифікацію цим формам, намітити більш реальний прогноз їхнього розвитку. Що і казати про те, як це важливо зараз для політичного життя України, коли йде пошук найбільш ефективної форми організації і здійснення державної влади в країні. Не менш важливо при цьому враховувати і ті фактори, що раніше виключалися зі сфери наукового розгляду – історичні традиції, національна психологія, релігійність і ін.

Монархія — форма державного правління, за якої найвища державна влада повністю (необмежена, абсолютна монархія) або частково (обмежена, конституційна монархія) належить одній особі — спадкоємному монархові. В сучасному розумінні монархія - не просто влада одного, але влада успадкована. Ця влада нерідко боготворюється. Нині божественне походження влади монарха мало кого хвилює: з історії відомо, що феодали ставали монархами і здобували трон для себе і своїх нащадків іноді в результаті виборів (зрозуміло, не всенародних), частіше за насильство, зрідка запрошення, тобто цілком земних процедур. З цього виходить і більшість діючих конституцій монархічних держав. Так, згідно ст. 1 Конституції Японії 1946 р., "Імператор є символом держави і єдності народу, його статус визначається волею народу, якому належить суверенна влада". Символом єдності і постійності держави називає Короля ст. 56 Конституції Іспанії 1978 р. Головне, проте, не в тому, як в конституції характеризується монарх. Бельгійська конституція 1831 р., наприклад, взагалі такої характеристики не містить. Головне - в повноваженнях монарха. Залежно від того, які вони, ми й розрізняємо форми правління.

Л. А. Луць визначає наступні ознаки сучасної монархії:

- одноособове безстрокове здійснення влади;
- концентрація всієї повноти влади в руках однієї особи;
- спадковий порядок правонаступництва вищої влади;
- відсутність юридичної відповідальності глави держави;
- відсутність політичної відповідальності глави держави [3, с.36].

Протягом історії виникали різні види монархій [2, с.81]:

- 1) східна деспотія, заснована на азіатському засобі провадження;
- 2) антична (рабовласницька);
- 3) феодальна:
 - а) ранньофеодальна — характеризується великим ступенем децентралізації,
 - б) станово-представницька — влада монарха поєднується із наявністю станово-представницького органу (Іспанія - кортеси, Франція — генеральні штати, Англія — парламент);
 - в) абсолютна,
 - 4) конституційна.

О. Ф. Скаун досить вдало охарактеризувала абсолютну монархію. Монарх не обмежений конституцією; здійснює законодавчу діяльність; керує урядом, який формує сам; контролює правосуддя, місцеве самоврядування, тобто вся державна влада зосереджена в його руках (характерна для рабовласницьких і феодальних суспільств). Збереглася в первозданному вигляді (без конституції і парламенту) в одиничних країнах (султанат Оман). Сучасна абсолютна монархія, як правило, має і конституцію, і парламент. Конституція встановлює, що влада виходить від монарха, тобто затверджує його абсолютну владу. Парламенту приділяється роль консультативної ради при монарху (Кувейт, Саудівська Аравія), яка у будь-який час може бути розпущена (у Бахреїні розпущена через півтора роки після створення) [1, с.198].

Конституційна (обмежена) монархія, за О. Ф. Скаун, має наступні ознаки: влада монарха

обмежена конституцією, він не може прямо впливати на склад і політику уряду, що формується парламентом і підзвітний йому; парламент здійснює законодавчу діяльність (Велика Британія, Іспанія, Данія, Швеція, Бельгія, Голландія, Японія та ін.). Конституційна монархія може бути парламентською та дуалістичною. Остання форма практично відживає [1, с.200].

У парламентській монархії влада монарха в законодавчій, виконавчій і судовій сферах діяльності символічна. Монарх лише підписує законодавчі акти, прийняті парламентом, і формально зберігає статус глави держави — виключно з представницькими повноваженнями. Фактичним главою держави (прем'єр-міністром) стає лідер партії, яка володіє найбільшим числом депутатських місць у парламенті. Уряд формується парламентом і лише йому підзвітний.

Сучасні монархії здебільшого є парламентськими (Японія, Іспанія, Швеція, Данія та ін.) [4, с.303].

У дуалістичній монархії юридичне і фактично влада поділена між урядом, що формується монархом (або призначеним їм прем'єр-міністром), і парламентом. Монарх вже не має законодавчої влади, вона перейшла до парламенту, але він ще зосереджує у своїх руках виконавчу владу і формує уряд, відповідальний перед ним, а не перед парламентом. Монарх своїми указами регулює багато сфер суспільних відносин. Він має право відкладального вето щодо законів, які видаються парламентом, і право розпуску парламенту. Дуалістична монархія характерна для перехідного періоду від феодалізму до капіталізму. Вона є своєрідною спробою примирити інтереси феодалів (їх переважно виражає монарх) і інтереси буржуазії (їх представляє парламент). Наприклад, дуалістична монархія була в кайзерівської Німеччині в 1871 — 1918 рр. Вона існувала також у Тунісі, Таїланді, Лівії, Ефіопії та інших країнах. У деяких сучасних країнах (султанат Бруней, королівство Тонга) збереглися окремі риси дуалістичної монархії [5, с.112].

Багато людей вважають монархію застарілою формою правління. Проте факти свідчать про зворотнє. Стабільність політичної та економічної систем більшості монархічних країн робить їх не тільки не застарілими, але і прогресивними й успішними у сучасному світі.

Використана література:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. - Харків: Еспада, 2006. - 776 с.2. Лисенков С.Л. Загальна теорія держави і права. Навчальний посібник. - К.: Юрисконсульт, 2006. - 355 с.
2. Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права. Курс лекцій. – Москва; Юристь, 1999. – 672с.
3. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: навчально-методичний посібник. – Київ; Атіка, 2007. – 412с.
4. Правознавство: Підручник / А. І. Берлач, Д. О. Карпенко, В. С. Ковальський, А. М. Колодій, А. Ю. Олійник, О. О. Лідопригора / За редакцією В. В. Копейчикова, А. М. Колодія. - Київ: Юрінком Інтер, 2006. - 748 с.
5. Явич Л. Сущность права. - Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1985. - 353 с.

Журавлєв В.А.,

студент I курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

ПРАВОНАРУШЕНИЯ: ПОНЯТИЕ, ВИДЫ, ОТВЕТСТВЕННОСТЬ

Правонарушения, взятые в совокупности на определенном отрезке времени и в конкретном обществе, всегда отличаются значительным разнообразием, как по степени общественной вредности, так и по психологическим, социальным и юридическим признакам. Важно отметить то, что понятие природу и причины правонарушений можно только в социально-историческом аспекте, рассматривая их как порождение определенных общественных явлений, неодинаковых в разных общественных формациях. Поэтому значение рассмотрения видов правоотношения имеет большое значение для понятия такой ключевой категории права, как правонарушение. В курсовой работе последовательно рассмотрены понятие правонарушения, его состав, а также виды правонарушений.

Прежде чем непосредственно начать рассмотрение видов правонарушений необходимо рассмотреть понятие и признаки правонарушения для того, чтобы выделить рамки классификации видов правонарушений, понять их юридическую сущность.

В любом обществе правонарушение - это социальный и юридический антипод правомерного поведения. В настоящее время в теории права существует множество различных определений правонарушения. В обобщенном виде они сводятся к тому, что правонарушение представляет собой виновное, противоправное, наносящее вред обществу деяние дееспособного лица или лиц, влекущее за собой юридическую ответственность.

Субъектами правонарушения признаются физические и юридические лица, обладающие способностью и возможностью нести юридическую ответственность за свои противоправные деяния.

Объектом правонарушения являются те урегулированные и охраняемые правом общественные отношения, которым противоправными действиями или бездействием причиняется ущерб. Совершая правонарушение, лицо наносит определенный вред не только сложившемуся в обществе правопорядку, но и правосознанию граждан, а также их субъективным правам.

Так, например, объектом кражи могут быть любые вещи материального мира, в создание которых вложен труд человека и которые обладают материальной или духовной ценностью.

Все правонарушения можно разделить на виды - однородные группы правонарушений, различающиеся в зависимости от характера вредных последствий и объектов посягательства.

По областям регулируемых отношений правонарушения подразделяются на гражданские, трудовые, административные, процессуальные, бюджетные, международные

Центральным критерием классификации правонарушений является - общественная опасность.

По общественной опасности правонарушения можно подразделить на:

- преступления
- иные правонарушения (проступки, деликты) - административные, дисциплинарные, гражданско-правовые.

Однако каждая классификация правонарушений в известной степени условна, поскольку между различными правонарушениями проявляется определенная связь.

В зависимости от характера совершенного правонарушения различают *дисциплинарную, административную, государственно-правовую, гражданско-правовую и уголовную ответственность.*

Государственно-правовая ответственность предусматривается за невыполнение требований, содержащихся в государственно-правовых нормах. Эти требования обращены к особому кругу субъектов, участвующих в политической жизни страны, - высшим должностным лицам, депутатам, президенту, государственным органам. В большинстве случаев требования государственно-правовых норм касаются необходимости соблюдения Конституции и законов, реализации компетенции, определенной для каждого государственного органа, осуществления власти в интересах народа, граждан, соблюдения процедур, принятия как честного закона, правильного избрания депутата и т.д. Невыполнение этих требований влечет тяжкие последствия, нарушает стабильность общественной жизни, создает угрозу законности, конституционному строю, целостности территории государства, вызывает конфликтные ситуации в международных отношениях.

Гражданско-правовая ответственность наступает за последствия (в результате) неисполнения (нарушения) лицом обязанностей, предусмотренных гражданским правом. Она заключается в возмещении убытков лицу, которому они причинены, либо в возмещении вреда лицу, которому он причинен. Эта ответственность является имущественной, так как гражданское право регулирует имущественные отношения в обществе. Она носит не карательный, а восстановительный характер (компенсационный), потому что её цель - восстановить нарушенные имущественные права. Поэтому размер ответственности равен обычно размеру причиненных убытков или вреда. Взыскание производится с должника. Когда наряду со взысканием причиненного ущерба взыскивается штраф, то в этой части ответственность носит карательный характер (например, убытки по договору поставки и штраф по нему за несвоевременную поставку).

Дисциплинарная ответственность наступает, как правило, за дисциплинарный проступок, под которым понимается виновное нарушение правил внутреннего трудового распорядка или правил службы. Такое нарушение может выражаться в виде действия или бездействия, допускаться

сознательно или по неосторожности. За дисциплинарное правонарушение в законодательстве предусматриваются следующие виды дисциплинарных взысканий: замечание, выговор, строгий выговор, увольнение.

Административно-правовая ответственность наступает за совершение административно-правовых нарушений, т.е. за не выполнение правил общего порядка: дорожного движения, общественного порядка, охраны природы. Должностные лица несут административную ответственность за свои противоправные деяния, за издание приказов, нарушающих законодательство, а также за непринятие мер по обеспечению выполнения правил подчиненными лицами. Основанием административной ответственности конкретного лица является совершение им административного правонарушения. К видам административных взысканий относится прежде всего предупреждение - письменное постановление соответствующего органа о недопустимости нарушений. Предупреждение - самое мягкое административное взыскание, применяемое на практике при незначительности проступка, совершенного при недостаточной осведомленности нарушителя о правилах, которые им нарушены.

Уголовная ответственность наступает в случае совершения преступлений, влечет применение наказания, предусмотренного уголовным законодательством.

К лицам, виновным в совершении преступлений, применяются:

- штраф;
- лишение воинского, специального звания, ранга, чина или квалификационного класса;
- лишение права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью;
- общественные работы;
- исправительные работы;
- служебные ограничения для военнослужащих;
- конфискация имущества;
- арест;
- ограничение свободы;
- содержание в дисциплинарном батальоне военнослужащих;
- лишение свободы на определенный срок (до пожизненного)

Деление правонарушений на виды имеет большое значение, так основанием привлечения к юридической ответственности является наличие в действии (бездействии) правонарушителя всех признаков состава конкретного правонарушения, а каждому виду правонарушений соответствует особый вид юридической ответственности.

Использованная литература:

1. Теория государства и права. Курс лекций / Под ред. М.Н. Марченко – М. Зерцало-Теис, 1999. – с. 479.
2. Теория государства и права. Учебное пособие / Под ред. Л.И. Спиридонова – М. Бек, 2000. – с. 351.
3. Комаров С. А. Общая теория государства и права. - М.: 1995.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. - Харків: Еспада, 2006. - 776 с.
5. Кзот Украины (глава IX, X, XV)
6. Уголовный Кодекс Украины – Общие положения (статья 51)

Рыжих А. В.,
студентка 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВЫХ СИСТЕМ МИРА

Актуальность исследования состоит в необходимости выделения на современном этапе общего и частного, негативного и позитивного опыта в функционировании основных правовых систем мира, которые считаются континентальными (романо – германскими) и англо – саксонскими.

Романо - германская правовая семья. Эта семья включает в себя страны, в которых юридическая наука сложилась на основе римского права. Здесь на первый план выдвинуты нормы

права, которые рассматриваются как нормы поведения, отвечающие требованиям справедливости и морали.

Семья Романо – германских правовых систем возникла в Европе. Господствующая роль здесь отведена закону, и в странах, которые принадлежат этой семье, действуют кодексы. Законы принимаются парламентами стран системы, обладают высшей юридической силой и распространяются на всю территорию государства, всех его граждан. Заметим приоритет по отношению ко всем остальным источникам права. Он может запрещать или легализовать обычаи, отдельные положения судебной практики, внутригосударственные договоры. Согласно романо-германской доктрине законы подразделяются на конституционные и обычные. Во всех странах системы закреплены принципы приоритета конституционных законов над обычными.

Кроме законов в странах романо-германской системы принимается множество подзаконных актов: декреты, регламенты, инструкции, циркуляры, другие документы, издаваемые исполнительной властью. Вторым источником романо-германского права является обычай, который выступает в качестве дополнения к закону. Кроме того, обычай исполняет функцию сглаживания противоречий, несправедливости законодательных решений. Третьим источником романо-германского права с определенными оговорками может быть признана судебная практика. Смысл этих оговорок сводится к тому, что согласно действующей доктрине, нормы права могут приниматься только самими законодательными или уполномоченными органами. Судебные практики верят лишь толкователям закона или каким-либо другим нормативным актам. В нормативно-правовых актах закрепляются нормы, которые учитывают интересы большинства и меньшинства в целом, координируют их в зависимости от конкретных экономических, социальных, национальных и международных отношений в данный исторический период. Но все сферы общественной жизни не сразу подвергались нормативному регулированию. Поначалу оно захватило лишь сугубо государственные интересы, а частные, имущественные и брачно-семейные продолжал регулировать обычай и судебная практика. Но постепенно нормативное регулирование распространилось на все сферы, области общественной жизни: как государственную, так и частную, и стало единственной формой правового регулирования. Нормативно-правовые акты создаются специальными компонентными государственными органами или же в результате референдума.

Правовую систему Украины можно отнести к романо-германской. Отличительной чертой является верховенство закона. Здесь на первый план выдвинуты нормы права, которые рассматриваются как нормы поведения, отвечающие требованиям справедливости и морали. В романо-германской системе господствующая роль отведена закону и подзаконным актам, так как они являются основными источниками права.

Семья общего (англо-саксонского) права. Другая правовая семья общего права включает право Англии и стран, последовавших образцу английского права. Характерные черты этого права совсем иные, нежели право всех систем романо-германской семьи. Общее право было создано судьями, разрешавшими споры между отдельными лицами; эту печать своего происхождения данная правовая система несет на себе до сего времени. Норма общего права менее абстрактна, чем норма права романо-германской правовой семьи, и направлена на то, чтобы разрешить конкретную проблему, а не сформулировать общее правило поведения на будущее. Нормы, касающиеся отправления правосудия, судебного процесса, доказательств и даже исполнения судебных решений, в глазах юристов этих стран имеют не меньшее, а даже большее значение, чем нормы, относящиеся к материальному праву; их основная забота – немедленное восстановление статусов, а не установление основ социального порядка. Наконец, общее право в силу своего происхождения связано с королевской властью. Оно получало толчок для своего развития тогда, когда порядок в стране находился под угрозой или когда какие-либо иные важные обстоятельства требовали или оправдывали вмешательство королевской власти; в этих случаях оно как бы приобретало черты публичного права, так как споры частного характера интересовали суды общего права лишь в той степени, в какой они

затрагивали интересы Короны или королевства. При формировании и развитии общего права учения романистов, основанные на гражданском праве, играли весьма ограниченную роль; классификации общего права, его концепции и сам словарь юристов этой формации совершенно иные, чем в правовых системах романо-германской семьи.

Можно различать европейское общее право (Англия, Ирландия) и внеевропейское, Вне Европы (например, в некоторых мусульманских странах или в Индии) общее право было воспринято

лишь частично. Здесь важен результат, к которому привело применение общего права в условиях его сосуществования с традициями другой цивилизации. Кроме того, различие среды может повлечь и

глубокое различие между правом страны, где оно возникло, и страны, в которую оно импортировано. Общее право дает этому особенно наглядное подтверждение. Среди стран общего права есть такие, как США или Канада, в которых сложилась культура, отличающаяся во многих аспектах от английской. Поэтому право этих стран получило широкую автономию в рамках правовой семьи общего права.

Связь между двумя семьями. Страны романо-германского права и страны общего права неоднократно соприкасались на протяжении веков. И там, и здесь право испытывало влияние христианской морали, а господствовавшие начиная с эпохи Возрождения философские течения выдвинули на первый план идеи индивидуализма, либерализма, понятия субъективных прав. Общее право и сегодня сохраняет структуру, весьма отличающуюся от права романо-германской семьи, но при этом возросла роль закона и методы, используемые каждой из этих семей, сблизилась. Норма права все более и более понимается в странах общего права так же, как и в странах романо-германской семьи, и из этого следует, что, по существу, и там, и здесь по ряду вопросов принимаются очень сходные решения, основанные на одной и той же идее справедливости.

Стремление говорить о единой семье западного права тем более сильно, что в некоторых странах существуют такие правовые системы, которые трудно отнести с определенностью к той или другой правовой семье, так как они много заимствовали и там, и тут. В числе таких смешанных правовых систем можно назвать шотландское право, право Израиля, Южно-Африканской Республики, провинции Квебек, Филиппин. Семьи романо-германского и общего права юристами стран социалистического лагеря часто объединяются под общим термином «буржуазное право».

Проведенный анализ показывает, что некоторые элементы правовых систем могут быть заимствованы.

Саввина А.Е.,

студентка 1 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА КАК ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ КАТЕГОРИЯ

Тема правовая культура, несомненно, остаётся актуальной и на сегодняшний день и наверняка будет актуальна и в будущем. В юридической литературе существует множество вопросов, касающихся правовой культуры, на которые по-прежнему нет однозначного ответа, существует множество различных мнений, представлений и пр. Это связано, во-первых, с многоаспектностью, неоднозначностью категории правовой культуры, как части культуры общественной, что в свою очередь вытекает из многоаспектности, неоднозначности культуры вообще (что более подробно рассматривается ниже), а, во-вторых, с огромной важностью правовой культуры в жизни не только отдельного человека, группы людей, а всего общества в целом, всего государства, т.к. высокий уровень правовой культуры является важнейшим признаком правового государства, условием обязательно необходимым для его построения.

Правовая культура – многозначная характеристика одной из важнейших сторон жизни общества. Это более высокая и емкая форма правосознания.

Правовая культура характеризует уровень правосознания, включает степень сознания права, на которую опираются исполнительная власть, должностные лица, характеризуется она и интенсивностью убеждений в ценности права. Правовая культура также имеет свою структуру: профессиональный и традиционно-бытовой пласты. Высокий уровень правовой культуры – один из признаков правового государства.

Если правосознание охватывает только духовную жизнь общества, является только частью общественного сознания, то правовая культура включает в себя как духовные характеристики, так и «материальные приатки» права – юридические учреждения, их организацию, отношения; как роль в обществе права, судебной, нотариальной, арбитражной и иных систем, так и стиль, культуру их работы, отношения с гражданами, защиту законных интересов, знание и соблюдение

законных интересов в обществе; как соотношение правовой культуры с другими системами общей культуры – политической, научной, художественной, так формы рассмотрения споров в суде, работу законодательных органов и тому подобное.

Поскольку культура – выражение специфически человеческого способа деятельности, поскольку она по своей природе нормативна; следовательно, культурные и правовые нормы могут совпадать по своему содержанию, то есть они могут заключать в себе одни и те же правила поведения.

Нормы культуры институционализируют отношения между людьми прежде всех прочих правил поведения. Непосредственно выражая качество человека, они образуют наиболее глубинную нормативную систему. То, что культурные нормы исторически первичны, несомненно. Они составляют основу всех остальных нормативных систем: нравственности, религии, эстетики, права. Оставаясь нормами культуры, они только приобретают новые дополнительные качества. Обращаясь к праву, можно утверждать, что все юридические нормы суть нормы культуры, но не все нормы культуры суть юридические нормы.

При первобытнообщинном строе, когда на месте целостного общества существовал конгломерат кровнородственных коллективов, культурные нормы, разумеется, всеобщего значения приобрести не могли, а, следовательно, общеобязательными, то есть правовыми, не становились. Здесь могли институционализироваться лишь личностные связи. Только после формирования обмена как универсального способа кооперации людей в общество безотносительно к каким бы то ни было их личностным особенностям норма культуры включалась в опосредствование социального организма, становилась общеобязательной и, стало быть, правовой. Правило поведения, не ставшее нормой культуры, в право не включается. Право, следовательно, – часть культуры, ее сторона, «момент».

Если проанализировать сложившуюся в настоящее время ситуацию в стране, то скорее можно говорить о достаточно низком уровне правовой культуры, чем о высоком, при чём как на обыденном, так и на профессиональном. Что касается научного (теоретического) уровня, то он более высок, но основная проблема заключается в том, что теоретические знания далеко не всегда бывают, доведены до населения в силу различных обстоятельств (например: достаточно высоких цен на юридическую литературу, совершенно не обоснованных; трансляции телепередач, содержащих информацию данного рода в очень позднее время; а также, зачастую, и в силу нежелания, самих граждан усваивать эти знания и многих других причин.

В заключении хотелось бы сказать, что хотя уровень правовой культуры оставляет желать лучшего, зато есть огромный потенциал, возможности, которые необходимо использовать на практике. Но это не будет даваться легко, т.к. сложившаяся ситуация в стране является следствием сложных внутренних процессов, протекающих в государстве на протяжении длительного времени и, которые, конечно же, не могли не повлиять на общественное сознание, на сознание каждого отдельного человека.

Сивякова Е.А.,
студентка 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ТЕОРИЯ РАЗДЕЛЕНИЯ ВЛАСТЕЙ

Разделение власти — одно из принципиальных условий и основной механизм функционирования всех видов политической и неполитической власти. Идея разделения властей принадлежит англичанину Джону Локку (1632-1704) и французскому философу Шарлю Монтескье (1689-1755).

Идеи Локка относительно необходимости и важности разделения властей были изложены в главном его труде "Два трактата о государственном правлении" (1690), а идеи Монтескье о разделении властей и другие его общественно-политические воззрения - в романе "Персидские письма"; историческом очерке "Размышления о причинах величия и падения римлян" и основном его произведении - "О духе законов" (1748).

В своей фундаментальной работе "О духе законов"(1748г.) Монтескье изложил результаты

длительного исследования политико-правовых установлений нескольких государств, придя к выводу, что "свобода возможна при любой форме правления, если в государстве господствует право, гарантированное от нарушений законности посредством разделения властей на законодательную, исполнительную и судебную, которые взаимно сдерживают друг друга".

Принцип разделения властей может быть присущ только демократическому государству, — ни в рабовладельческом, ни в феодальном государстве он невозможен, так как сам принцип подразумевает наличие экономически свободного собственника — основного представителя общества, обладающего политическими правами. Для фактического осуществления этого принципа необходимы определённые объективные условия — достаточная степень развития производительных сил и отношений, а также субъективные — уровень политического сознания общества. Теория права предлагает разные варианты механизма действия принципа разделения властей.

Основные положения теории разделения властей по Монтескье: Существует три рода власти: законодательная, исполнительная и судебная, которые должны быть распределены между разными государственными органами. Если же в руках одного органа сконцентрируется власть, различная по своему содержанию, то появится возможность для злоупотребления этой властью, а следовательно, свободы граждан будут нарушаться.

Основное назначение законодательной власти - "выявить право и сформулировать его в виде положительных законов, обязательных для всех граждан..." Исполнительная власть в свободном государстве предназначена для исполнения законов, устанавливаемых законодательной властью". "Задача судей в том, чтобы решения и приговоры" всегда были лишь точным применением закона. Судебная власть карает преступления и разрешает столкновения частных лиц. "

Должна действовать система сдержек и противовесов, дабы власти контролировали действия друг друга. "Взаимовлияние законодательной и исполнительной властей гарантирует реальность права, которое в конечном счете отражает компромисс сталкивающихся воле и интересов различных социальных слоев и сил...Однако, в конституционном проекте Монтескье недостаточно четко проводится идея равновесия властей. Законодательная власть явно играет доминирующую роль, исполнительную власть Монтескье называет ограниченной по своей природе, а судебную - вообще полувластью.

Законодательная власть.

Органы законодательной власти занимают центральное место в структуре государственного аппарата. Основным назначением этих органов является законодательная деятельность. Органы законодательной власти обладают верховенством, поскольку именно законодательная власть устанавливает правовые начала государственной и общественной жизни, основные направления внутренней и внешней политики страны, а следовательно, определяет в конечном счёте правовую организацию и формы деятельности исполнительной и судебной властей. Верховенство законодательной власти не носит абсолютного характера. Пределы её действия ограничены принципами права, естественными правами человека, идеями свободы и справедливости. Она находится под контролем народа и специальных конституционных органов, с помощью которых обеспечивается соответствие законов действующей конституции.

Исполнительная власть.

Органы исполнительной власти (органы государственного управления) - это исполнительно-распорядительные органы, ведущие повседневную оперативную работу по государственному управлению общественными процессами в интересах общества или его части (политическими силами, стоящими у власти).

Органы исполнительной власти предназначены в первую очередь для исполнения законов, издаваемых органами законодательной власти. Во исполнение законов ей предоставлено право активных действий, а также право принятия подзаконных нормативных актов.

На них возлагаются все ответственные задачи по правовому регулированию и руководству различными сферами жизнедеятельности общества и государства.

Судебная власть.

Органы, осуществляющие правосудие – третья власть государственной власти, которая играет особую роль и в механизме государственной власти и в системе сдержек и противовесов. Особая роль органов судебной власти определяется тем, что он – арбитр в спорах о праве. Только судебная власть, но никак не законодательная или исполнительная, отправляет правосудие. Роль судебной

власти в механизме разделения властей состоит в сдерживании двух других властей в рамках конституционной законности и права прежде всего путем осуществления конституционного надзора и судебного контроля за ветвями власти. Систему органов правосудия могут составлять судебные органы, действующие в сфере конституционной, общей, хозяйственной, административной и других юрисдикций.

Действующая Конституция Украины закрепила осуществление государственной власти в Украине на основе ее деления на власть законодательную, исполнительную и судебную.

Распределение власти между органами государства:

- проявляется в том, что вся государственная власть в полном объеме не принадлежит ни одному из органов государства;
- призвано обеспечить реализацию государственной власти в интересах народа, являющегося единственным источником этой власти;
- препятствует возникновению какой-либо неограниченной государственной власти, сосредоточению всей полноты государственной власти в чьих-либо одних руках, ее узурпации одним лицом, органом, социальной группой;
- выражается в разграничении компетенции между органами государства;
- связано с наличием взаимного контроля у органов государства по отношению друг к другу;
- является "несущей конструкцией" всей системы сдержек и противовесов, направленной на обеспечение служения государства общему благу.

К элементам системы сдержек и противовесов, предусмотренной Конституцией Украины, в частности, относятся:

- право Президента Украины принятый закон не подписать, вернуть его со своими мотивированными и сформулированными предложениями в Верховную Раду Украины для повторного рассмотрения;
- возможность смещения Президента Украины с поста в порядке импичмента;
- возможность принятия Верховной Радой Украины резолюции недоверия Кабинету Министров Украины, влекущей его отставку;
- деятельность Уполномоченного Верховной Рады Украины по правам человека;
- формирование состава Конституционного Суда Украины Президентом Украины, Верховной Радой Украины, съездом судей Украины.

Спесивцев В.Б.,

студент 2 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

КРИТИКА ПРАВА НА ЖИЗНЬ

10 декабря 1948 года во Дворце Шайо, в Париже, была принята резолюцией 217 А (III) Генеральной Ассамблеи Всеобщая декларация прав человека, рекомендованная к принятию всеми странами – членами ООН [1]. В статье третьей, говорится о праве каждого человека на жизнь: «Каждый человек имеет право на жизнь, на свободу и на личную неприкосновенность».

Несмотря на необходимость подобного юридически закрепленного права, точность и ясность самой формулировки «право на жизнь», а также сама необходимость утверждения жизни таким способом довольно спорна. Из этого вытекает, что данное право, принятое почти всем мировым сообществом может иметь множество толкований и значений, что недопустимо, учитывая современную тенденцию позитивизма в праве.

В статье 27 Конституции Украины, принятой на пятой сессии Верховной Рады Украины 28 июня 1996 года, говорится: «Никто не может быть произвольно лишен жизни». В данном тексте нет ясности, нет объяснений по вытекающему вопросу – что такое жизнь? Так как право, законы, существуют для людей, каждым индивидом понятие «жизнь» может означать ощутимо разные вещи, в силу этого такая формулировка не может объективно соответствовать той значимости и статусу, которые ей придают, что негативно влияет на государство и общество в целом своей неопределенностью.

В итоге, ни в Декларации, ни в Конституции нет доступного объяснения данной нормы. Она абстрактна и многозначительна, что неприемлемо для одного из основных прав человека, принятого почти всеми странами земного шара, и оно нуждается в детализации, конкретизации.

Рассматриваемое право состоит не столько из юридического, сколько из гуманистического и философского контекста. Если исследовать проблему из самих её основ, возникает спорность необходимости самого жизнеутвердительного права. В ответ на изречение «право на жизнь — неотъемлемое право каждого человека» [2] можно ответить так: сама жизнь является неотчуждаемым от реальности фактом, не нуждающимся в юридическом обосновании и закреплении. Жизнь (жизнь биологическая как особое состояние материи) [3] и жизнедеятельность, как функционирование организма, существует, несмотря на наличие или отсутствие права. Учитывая это, необходимость закрепления права на жизнь не имеет какой-либо необходимости.

Также, в статье 30 Всеобщей декларации прав человека, говорится о неприятии всякого толкования изложенных в статьях этой декларации прав: «Ничто в настоящей Декларации не может быть истолковано, как предоставление какому-либо государству, группе лиц или отдельным лицам права заниматься какой-либо деятельностью или совершать действия, направленные к уничтожению прав и свобод, изложенных в настоящей Декларации», что, в конечном счете, приводит к застою в развитии правовой науки относительно прав человека – догматичные формулировки состава прав не дают возможности что-либо развить, углубить, и расширить.

Однако всё же необходимость права, защищающего жизнь человека, неоспорима. Сложность в том, как это право сформулировать. Учитывая ошибки нормативной регламентации ныне существующего «права на жизнь» дальнейшее развитие этого права должно быть связано с большей детализацией, конкретизацией и избеганием неточных, абстрактных понятий, таких как «жизнь». Также, это право не может быть утверждающим что-либо – жизнь не нуждается в её утверждении, оно может быть только защищающим, но и здесь есть проблема – выражение «никто не может быть произвольно лишен жизни» не охватывает всю заданную ей цель по защите, косвенно предоставляя возможность нарушения, что приводит к неактуальности данной формулировки. Вместо нее предпочтительней будет «запрещается» или «не имеет права». Исходя из этого, можно привести пример возможного законодательного закрепления «права на жизнь»: Каждый человек имеет право на свободное и полноценное функционирование, развитие и поддержание своего физического тела и организма. Никто не имеет права на создание и совершение возможно опасных для свободного и полноценного функционирования, развития и поддержания физического тела и организма человека целей, средств и действий. Никто не имеет права на нарушение и лишение человека его права на свободное и полноценное функционирование, развитие и поддержание физического тела и организма путём причинения несовместимых с осуществлением вышеупомянутых прав вреда его физическому телу и организму, правовых запретов или иными другими способами.

В целом, право на жизнь нуждается в развитии, и догматизм Всеобщей декларации прав человека неуместен. Даже если принять детальную версию права на жизнь, или подобное право, защищающее человеческое бытие, формулировку «Каждый человек имеет право на жизнь» можно оставить как упрощенную, сокращенную версию нового права, охватывающего эту область. Таким образом найдется компромисс и между общим понятием этого права, как сокращенной версии, доступной любому человеку, так и развернутой, устраняющей неточности и погрешности ныне существующего права на жизнь, что даст толчок к дальнейшему развитию права как науки, так и законодательства государств.

Использованная литература:

1. Википедия: свободная энциклопедия [Электронный ресурс] – режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Декларация_прав_человека
2. Википедия: свободная энциклопедия [Электронный ресурс] – режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Право_на_жизнь
3. Викиа [Электронный ресурс] – режим доступа: <http://ru.science.wikia.com/wiki/Жизнь>
4. Лукашева Е.А. Общая теория прав человека. - М.: НОРМА, 1996 г.
5. Сахаров А.Д. Мир, прогресс, права человека. – Л., 1990 г.

ПРАВОВОЕ ПОВЕДЕНИЕ И ЕГО АНОМАЛИИ: ВОПРОСЫ ТЕОРИИ

Человечеству ,наряду с правомерным поведением, всегда будет присущ его антипод – поведение неправомерное, то есть противоречащее нормам права, которое и выражается в правонарушениях.

Изучение правонарушения важно потому, что они преступают интересы, обуславливающие право и охраняемые им, и тем самым, причиняющие вред общественным и личным интересам, установленному правопорядку. Это выражается в отрицательных последствиях правонарушения, представляющих собою нарушение правопорядка, дезорганизацию общественных отношений и одновременно (хотя и не всегда) умаление, уничтожение какого либо блага, ценности, субъективного права, ограничения пользования ими, стеснения свободы поведения других субъектов.

С позиции социологии, наибольшую общественную опасность для исторически определенного общественного строя составляют покушения на его политические институты, т.к. именно через них общество обеспечивает охрану условий своего существования. Так же включает меру интенсивности действия , совершая которое правонарушитель покушается на то или иное общественное отношение. Ведь от степени интенсивности этого действия зависит размер ущерба – социального вреда, причиняемого правонарушением, и, стало быть, определение тех условий, которые позволяют отличить преступления от проступков, а проступки от общественно безвредных действий. Без учета меры интенсивности действия вряд ли можно отличить озорство от хулиганства, нерадивость от преступной халатности и т.д.

Причинное объяснение негативных явлений предусматривает многоплановый подход.

С точки зрения *философского подхода* формируется общая концепция причинности и условий, которые порождают социальные аномалии поведения. Он требует понять их как социальные явления, в частности , разногласия между нормами права и поведения объясняются различием интересов,целей, закрепленных в правовых нормах и проявленных в поведении лица.

Социологический подход учитывает более конкретный уровень – *способ жизни* разных *групп населения* (социальных, профессиональных, возрастных и др.). Исследования свидетельствуют, что *деформации в способе жизни* способны негативно повлиять на поведение многих людей , а именно : стать источником конфликта, вызвать отклонения от традиционных моральных ценностей общества (моральную аномию), ослабить контроль со стороны общества (а это облегчает совершение правонарушений)

Психологический подход тесно связан с социологическим. Он учитывает очень важные для формирования нормативных уставов психофизические и биологические особенности правонарушителя. Таким образом, несовершеннолетним всегда является общество с деформированным способом его жизни, но и человек, его внутренний мир с присущим ему психическим сложением.

На криминологическом уровне исследуются определенные *категории* правонарушений. Криминология рассматривает *конкретные формы* преступности и конкретные способы и приёмы их вытеснения из общественной жизни при разработке методов борьбы с организованной преступностью, терроризмом, контрабандой наркотиков.

Общая теория государства и права занимает достойное место в исследованиях социальной природы и причин правонарушений. Прежде всего она изучает проблемы эффективности законодательства с точки зрения причин отклонений от его предписаний; изучает и дает оценку государственно-правовым мероприятиям, которые предотвращают правонарушения.

В современной научной литературе предлагаются различные критерии разделения причин правонарушений:

а) *по уровню проявления* – это причины, которые проявляются на индивидуальном, коллективном и общественном уровнях: 1) на индивидуальном – изучают причины правонарушений отдельного человека(несогласованность поведения с требованиями общества) 2) на уровне соц. групп (неблагоприятные условия формирования личности и др.) 3) общественный уровень(изменения в экономической,социальной,психологической,политической системах общества)

б) *по содержанию* :

1) Политические – становление нового конституционного формата отношений в идеологической и политической сферах демократического общества; реформирование политической системы общества, её незавершенность и др.

2) Идеологические – разногласия между старыми и новыми стандартами общественной морали, моральная аномия; деформация правосознания; одностороннее, вульгарное понимание демократии как анархии.

3) Юридические – противоречия в законодательстве, которые снижают его авторитет, уважение к законам, становятся основанием существования правового нигилизма; неэффективная работа правоохранительных органов.

в) по отношению к сознанию человека :

1) Объективные – такие явления, которые не определяются сознанием лица (например, недостатки в работе правоохранительных, судебных органов, органов местного самоуправления)

2) Субъективные – психические явления (чувства, эмоции, настроения) как составляющие индивидуального сознания человека, которые непосредственно определяют характер противоправного поведения.

Правоохранительные органы ведут активную последовательную борьбу с правонарушениями, однако только они не в состоянии значительно снизить масштабы распространения их в обществе. Для этого необходимо проведение комплекса мероприятий направленных на укрепление экономической системы, повышение материального благосостояния, сознательности, информированности и культуры граждан, наведение порядка и стабильности в развитии общественных отношений.

Овчинникова О.,

студентка 1 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЮРИДИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ В УКРАИНЕ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Юридическая практика - специфическая сфера практической деятельности юриста по применению законов к реальным явлениям жизни. В широком смысле - это юридическая деятельность по принятию, толкованию, применению правовых предписаний, взятая в единстве с накопленным социально-правовым опытом. Согласно с "Основными принципами юридической деятельности", разработанными Организацией Объединенных Наций, юристы - это "основные представители осуществления правосудия". Как защитники прав своих клиентов и дела правосудия в целом, они играют определяющую роль в функционировании демократического общества.

В правовом государстве, возможном при наличии сформированного гражданского общества, эффективная юридическая практика представляет особую ценность. Она утверждает законность и стабильный правопорядок.

Пока нельзя сказать, что в Украине существует правовое государство. Ст.1 Конституции Украины определила курс на построение демократического, социального, правового государства. Задача юридической практики - способствовать достижению этой цели. Предстоит еще немало сделать для реформирования юридической практики и координации деятельности всех ее звеньев.

Традиционно сложились такие виды юридической практики:

Судебная - осуществляется всей системой органов правосудия во главе с Верховным судом Украины и Конституционным судом Украины (по вопросам, отнесенным к их компетенции). Основная нагрузка судебной практики приходится на местные общие суды: Верховный суд Республики Крым, областной /Киевский и Севастопольский городской/ суд, районные городские народные суды, военные суды в Вооруженных силах Украины /гарнизонные, региональные, Военно-Морских сил;

Арбитражная - осуществляется системой органов арбитража: Высший арбитражный суд Украины, арбитражный суд Республики Крым, областные арбитражные суды. Основное назначение - разбирательство хозяйственных споров между государственными предприятиями, коммерческими и некоммерческими организациями. Каждое звено арбитражных

судов может рассматривать и решать только те хозяйственные споры, которые законом (Арбитражно-процессуальным кодексом) отнесены к его подсудности;

Оперативно-розыскная - осуществляется оперативными подразделениями органов внутренних дел, органов государственной налоговой службы, Службы безопасности, пограничных войск, государственной охраны. Основное назначение - поиск и фиксация фактических данных о противоправной деятельности отдельных лиц и групп с целью прекращения правонарушений в интересах уголовного судопроизводства;

Следственная - осуществляется следственным корпусом /следователями/, назначаемым соответствующим порядком и находящимся в распоряжении органов прокуратуры, МВД, налоговой милиции, СБУ. Основное назначение - проводить предварительное /досудебное/ расследование уголовных преступлений;

Прокурорского надзора - осуществляется централизованной системой органов прокуратуры - Генеральной прокуратуры, прокуратуры Республики Крым, прокуратуры областей и районов (городов), а также подразделениями прокуратуры на транспорте, в водных бассейнах, исправительно-трудовых учреждениях, военной прокуратуре в Вооруженных силах и Военно-морском флоте Украины. Основное назначение - надзор за законностью;

Адвокатская - осуществляется адвокатским корпусом, формируемым как общественная организация на добровольных началах. Объединяется по соответствующим коллегиям адвокатов. Основное назначение - защита подсудимого в суде, юридические консультации.

Нотариальная - осуществляется нотариусами, назначаемыми органами юстиции. Основное назначение - удостоверить права, а также имеющие юридическое значение факты, совершать другие нотариальные действия с целью придания им юридической вероятности;

Юридической службы - осуществляется корпусом юрисконсультов (юристов), формируемым в отделах, бюро министерств, предприятий, в коммерческих фирмах в порядке общего трудоустройства. Основное назначение - обеспечение правовыми услугами потребностей государственного управления, хозяйственной деятельности коммерческих и некоммерческих предприятий, учреждений, организаций.

Определенными видами юридической практики являются:

- уголовный розыск;
- государственная автомобильная инспекция;
- деятельность исправительно-трудовых учреждений и др.

Что касается функций юридической практики, то главными из них являются: правоконкретизирующая; формирование права (обратное влияние практики на право); совершенствование правоприменительной деятельности.

Проблем юридической практики на данный момент существует большое количество, и сейчас я озвучу некоторые из них:

Первой проблемой является проблема недостатка грамотных юристов. В наше время большое количество юристов, но проблема в том, что уровень образования, знания законов и умения применять их на практике очень низок. Решение этой проблемы можно увидеть в усиленном контроле знаний, серьезному подходу к стажировке и практике студентов.

Вторая проблема юридической практики в том, что современное законодательство не совершенно и имеет множество пробелов. Требуется восполнение этих пробелов для корректного использования законодательства и решения проблем юридической практики.

Так же можно сказать о несоответствии данных в нормативно-правовых актах. Это несоответствие выражается в том, что один акт содержит определенные нормы права, противоречащие другим. Эту проблему тоже следует решать путем пересмотра законодательных актов и внесения нужных поправок.

Еще одна проблемой является наличие устарелых нормативно-правовых актов, которые содержат до сих пор нормы СССР, например Жилищный комплекс. Так же одной из проблем юридической практик можно назвать низкий уровень правосознания населения, и к этой проблеме следует подходить очень серьезно, так как к каждому человеку следует найти подход и донести до него ту или иную информацию. Для этого опять прибегать к услугам специалистов.

Каждая из проблем требует особого внимания. И это всего лишь небольшая часть проблем, которые стоит решать первую очередь.

ПРАВООХОРОНА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ XVII – XVIII СТ.

1. Актуальність

В історії кожного народу важливе місце займає історія держави та права як наука, що вивчає безпосередньо організацію найважливіших суспільних відносин. Кожен народ має своє право, хоч воно може бути й неписаним, звичаєвим. Важливе місце в системі права займає правоохоронна діяльність. (як вид державної діяльності, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими державними органами шляхом застосування юридичних заходів впливу в точній відповідності із законом і за неухильного дотримання встановленого порядку.) Правда, не завжди є доречним мовлення про правоохоронну діяльність на історичних етапах, що відзначалися несистематизованим, здебільшого звичаєвим правом. Проте, можна й є необхідним є дослідження історії тих інститутів, що є предтечею елементів сучасної правоохорони. В минулому існували суспільні організації, що частково виконували функції органів правоохоронної системи. Тому історію їх функціонування можна визначати як частину історії правоохоронної системи.

В історії України період Гетьманщини нерідко визначають як період національного державотворення (можна сперечатися про наявність у той час української нації, але у будь-якому разі цей період є істотнішим етапом її формування). Державотворення Гетьманщини супроводжувалось утворенням відносно самобутньої правової системи, не останнє місце в якій займали описані вище установи правоохоронної діяльності. Їх актуально досліджувати хоча б тому, що на їх організацію оказано вплив унікальною козацькою державною системою.

2. Система органів правоохорони Гетьманщини

Центральним елементом тогочасної правоохорони було судочинство, що вважалось однією з найважливіших функцій державної влади. Узагальнено можна виділити таку рису тогочасного права як недостатню відокремленість судової влади від адміністративної (правда, це була не тільки тенденція українських земель).

Особливим правовий режим на території Гетьманщини мала Запорізька Січ. Здійснення основних судових функцій покладалось на військового суддю, який безпосередньо розглядав кримінальні та цивільні справи. У куренях роль судді покладалась на курінних отаманів, у паланках – на паланкових полковників. У тяжких кримінальних справах право остаточного рішення залишалось за кошовим отаманом, що вважався вищим суддею.

Певні судові функції виконували й інші військові старшини. Військовий писар викладав присуд кошового отамана або старшини на раді, сповіщав засуджених. Військовий осавул здійснював оперативно-розшукові заходи щодо затримання злочинців, проводив дізнання, попереднє свідectво та організував виконання судових вироків. Злочинці, що чекали на суд перебували під наглядом військового пушкаря – тимчасово їх утримували у військовій пушкарні; він також був наглядачем військової в'язниці. [1, стр.180]

Особливими правовими обов'язками на Січі відрізнявся військовий осавул. Окрім зазначеного вище, на нього покладалися військово-поліцейські й комендантські функції, у походах керував військовою розвідкою, забезпечував охорону зимівників та шляхів, виконував інтендантські функції.

Судова система Гетьманщини після 1654 року являла собою ієрархію підпорядкованих один одному сільських, сотенних, полкових судів та Генерального військового суду. Полкові суди існували в центрах полкових територій і складалися з полкового судді й полкової старшини. Судову колегію очолював полковник. Вони діяли як суди першої інстанції для сотенної та полкової старшини і другої, апеляційної інстанції, щодо сотенних судів. [1, стр.212]

Вищою судовою інстанцією був Генеральний військовий суд як суд першої інстанції у справах особливої важливості (складався з генерального судді та генеральної старшини). У 1728 р до складу суду було введено три українські і три російські чиновники, кандидатури членів суду повинні були затверджуватися царем, а гетьман ставав президентом суду.

Окрім зазначених вище судів в Гетьманщині діяли мирові, цехові, третейські та ярмаркові суди

Гетьман Д.Апостол Інструкцією від 1 червня 1730 р. дещо розмежував компетенцію полкових, сотенних і міських судів.[1, стр. 213]

У середині XVIII ст. з'їзд козацької старшини у Глухові підтримав вимогу о судовій реформі, що була проведена в 1760р. Україна була розділена на 20 судових повітів. В кожному повіті був утворений земський суд для цивільних справ, подкоморський – для земельних. Для розгляду кримінальних справ були відновлені 10 міських судів у кожному повковому місті.[2, стр.209]

У міські суди були фактично перетворені полкові суди. Реформа була стверджена 1 1763р на Генеральному зібранні. З одного боку, вона відділяла судову владу від адміністративної, з іншого – фактично відновлювали польсько-литовську судову систему, тобто передбачала діяння Стаута 1588р.

Перехід українських земель під протекцію Москви після укладання мартовських статей 1654 року зумовив проникнення норм московського права Лівобережній Україні, не зважаючи на те що статі не передбачали дію московських норм на землях Гетьманщини, де формально продовжували діяти «бувші права»: звичаєве право, литовські статuti, польсько-литовські нормативні акти, магдебурзьке право.

На визволеній від поляків території зберігалися деякі джерела польсько-литовського походження. Серед них вирізнялися окремі князівські та королівські грамоти, постанови сейму, збірники і статuti. Найважливішим був,звичайно третій литовський статут 1588 р, що діяв на Україні аж до середини XIX ст., а також різні збірки магдебурзького права,які регулювали відносини у так званих привілейованих містах, наділених правом самоврядування.[3, ст.103]

Норми названих вище актів часто суперечили одні однім. Це давало можливість українським судам виносити різні вироки по аналогічних справах, виходячи з інтересів конкретних особистостей.

Безпосередньо для судочинства Гетьманщини мали значення Петровські укази з питань кримінального права від 12 і 19 листопада 1721р та «О форме суда» від 3 листопада 1723 р.[4, стр162] Вони змінювали систему покарань яка отримала до того виходила із Литовського статута 1588р

Царський указ від 22 серпня 1728р. під назвою «Рішучі пункти гетьману Данилу апостолу» істав основою для створення першої спеціальної кодифікаційної комісії, склад якої неодноразово змінювався.

Для підготовки кодифікації були використані Литовський статут 1588р, збірники магдебурзького права. Були підібрані акти царської влади, церковного права, правові звичаї та узагальнення судової практики. Внаслідок цього 1743 р з'явився збірник «Права за якими судиться Український народ». Він складався із 30 глав, які поділялися на 531 артикул і 1716 пунктів. До нього прикладалися інструкція кодифікаційної комісії, алфавітний реєстр, тобто покажчик, а також «Степенний малоросійського військового порядок після гетьмана» своєрідний табель про ранги.[3,стр.105]

Але деякі норми обґрунтовували право на самовизначення, що суперечило інтересам укріплення імперії, тож кодекс так і не став офіційним джерелом права.

До кінця 1780 р царським наказом на Лівобережжі було введено загальноросійський устрій. Генеральний суд був відмінений, у кожній губернії замість суспільних були створені повітові суди.[2, стр. 210]

3.Висновок

Система інститутів, що були пов'язані із функціями правоохорони на Гетьманщини мала зумовленні козацьким державним устроєм риси. Особливу увагу приділялось судовій системі, проте інші слідчі органи, чи формування правопорядку були не розвинені. Це є наслідком нерідкої єдності судової та адміністративної влади, тобто суди використовували свої адміністративні повноваження для проведення функцій зазначених вище інститутів. Більш того, судочинство носило здебільшого суб'єктивний характер як наслідок несистематизованих джерел права. З позитивних рис можна виділити елементи виборності. Суди не носили вирішеного феодального характеру, в невеликій мірі мали тільки вплив сословності. У будь якому разі їх діяльність забезпечувала застосування права на майбутніх українських землях.

Використана література:

1. Іванов В.М. Історія держави та права України: навчальний посібник. – К.: Атіка, 2007 – 728стр.
2. Музиченко П.П. Історія держави і права України: Навч. посіб. — 6-те видання, випр. та доповн. — К.: Знання, 2008. - 588 с.

3. Гуржій І.О. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.; кордони, населення, право.– К. : Основи, 1996 – 222 стр.

4. Кульчицький В. Історія держави та права України; підручник для ВУЗів – К.:Україна, 2007.

Тудейко Е.А.,
студентка 1 курсу
спеціальності «Правознавство»
Мариупольського державного університету

ПРОИСХОЖДЕНИЕ ГОСУДАРСТВА: НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ТЕОРИИ

Актуальность исследования состоит в том, что изучение процесса происхождения государства и права имеет не только чисто познавательный, академический, но и политико-практический характер. Оно позволяет глубже понять социальную природу государства и права, их особенности и черты, дает возможность проанализировать причины и условия их возникновения и развития. Позволяет четче определить все свойственные им функции — основные направления их деятельности, точнее установить их место и роль в жизни общества и политической системы. Современная действительность не обособлена от прошлого и будущего. Она лишь новая, важная веха в истории. Настоящее, воплощая в себе разносторонние, сложные, подчас противоречивые тенденции прошлого, отрицает отжившее, наделяет перспективное иным качеством, порождает тем самым новые тенденции и явления, закладывающие предпосылки будущего. Соответственно, чтобы понять современное государство и право нужно знать, как они возникли, какие основные этапы прошли в своем развитии, какие причины влияли на их образование, становление, развитие, изменение их формы и содержания.

Разработкой данной темы занимались Платон, Аристотель, О. Конт, Г. Спенсер, Дж. Локк, Ж.Ж. Руссо, Л. Гумплович, Л. Петражицкий, Ф. Энгельс др.

Причины и генезис государства объясняются в различных теориях возникновения государства: теологическая (божественная сила); договорная (сила разума, сознания); психологическая (факторы психики человека); органическая (биологические факторы); материалистическая (социально-экономические факторы); теория насилия (военно-политические факторы) и т. д. Формирование государства- длительный процесс, который у различных народов мира шел разными путями. В теории государства и права выделяют два пути: восточный и западный.

Восточный путь происхождения государства.

Первые государства, возникшие на Древнем Востоке (Египет, Вавилон, Индия, Китай и т.п.) были одноклассовыми, так как их основной функцией было одновременное управление сельскими общинами и организация общественных работ на ирригационных сооружениях. В этих городах наибольшее распространение получил «азиатский способ производства». В виду того, что требовались крупные ирригационные работы из-за засушливого климата, вследствие чего возникала необходимость объединения значительного количества людей и территорий, соответственно, единого, централизованного руководства. «Знать» возникает из родоплеменной знати, со временем превращаясь в обособленную социальную группу, осуществляющую управление, и становится высшим сословием, отдаляясь от остальных членов общества.

Таким образом, восточный путь возникновения государства отличается тем, что политическое господство основывалось на осуществлении какой-либо общественной функции, занимаемой должностными лицами. Стоит отметить важную особенность, что восточные государства отличались тем, что все они были абсолютными монархиями, деспотиями; обладали мощным чиновничьим аппаратом; в основе их экономики лежала государственная форма собственности на основные средства производства, а частная собственность имела второстепенное значение.

Западный путь происхождения государства.

Афинское рабовладельческое государство возникает в результате появления частной собственности и раскола общества на сословия. С развитием частной собственности растет влияние экономически сильной группы, стремящейся передать власть своим представителям, в результате чего богатейшие собственники стали занимать ответственные государственные должности. В общем, так же и происходило образование государства в Афинах. В свою очередь, в Риме в борьбу за власть вмешались представители пришлых племен – плебеи. Их длительная борьба против патрициев –

родовой римской аристократии – ускорила разложение родоплеменного общества, стимулировало возникновение государства.

Таким образом, европейский путь возникновения государства характеризуется тем, что основой государства становится частная собственность; классы определяются по отношению к собственности; политическое господство определяется количеством богатства; административная структура складывается после появления частной собственности.

Лоза И.В.,
студент 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ПОЛИТИЧЕСКОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ США С СОЦИАЛИСТИЧЕСКИМИ СТРАНАМИ В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ

Социализм — экономическая, социально-политическая система, характеризующаяся тем, что процесс производства и распределения доходов находится под контролем общества. Важнейшей категорией, которая объединяет различные направления социалистической мысли, является общественная собственность на средства производства, которая полностью или частично заменяет собой частную собственность.

В настоящее время к социалистическим странам как в политическом, так и в экономическом отношении относятся Корейская Народно-Демократическая Республика и Куба.

В КНР и Вьетнаме у власти продолжают находиться коммунистические партии, однако в экономике присутствует значительный сектор частной собственности на средства производства. Сходная ситуация наблюдается и в Лаосе.

На данный момент времени роль социалистических идей в мире резко возросла. Это в большей мере связано с нагрянувшим недавно экономическим кризисом, который поставил под сомнение качество и преимущества капиталистической системы. США, как основной представитель и идеолог капиталистического государства, подорвало свой имидж мирового лидера тем, что была вынуждена брать кредиты у Китайской Народной Республики. КНР, в которой с 1949 года правящей партией является коммунистическая, стала примером для всех развивающихся стран. Эта страна сделала огромные успехи в экономике в ракетостроении, политики, спортивной жизни, население составляет около 1,3 миллиардов человек с достаточно высоким уровнем жизни и низкой смертностью. Америко-китайские отношения имеют долгую историю. Они не раз испытывались на прочность. С момента установления двусторонних дипломатических отношений между этими странами — 1 января 1979 года — прошло уже более тридцати лет.

Китай, не оглядываясь на Вашингтон, выполняет контрактные обязательства с Ираном и КНДР на поставки им вооружений и технологий, занимает жесткую и недвусмысленную позицию по проблеме Тайваня. Китай успешно теснит американских производителей не только на рынках АТР, но и в самих США. Что также является одной из проблем в отношениях между государствами — это увеличение размеров китайской эмиграции в США. К тому же значительная часть любой продукции начиная с автомобилей и ноутбуков заканчивая игрушками для детей производится именно в Китае. Даже самые крупные и влиятельные фирмы по производству чего-либо понимают всю выгоду в производстве своего товара в Китае.

Натянутые отношения США имеет также и с Северной Кореей. Эта маленькая социалистическая страна несет военную угрозу Америке и Европе. В феврале 2005 КНДР впервые открыто заявила о создании в стране ядерного оружия. 9 октября 2006 был произведен первый ядерный взрыв. 4 апреля 2009 года был произведен пуск новой северокорейской ракеты со спутником связи. Своей цели по выводу спутника на орбиту ракета не достигла, все ступени, включая спутник, затонули в Тихом океане. Данная ракета, по мнению экспертов, является межконтинентальной и способна достигнуть Аляски. Её запуск сильно осложнил 6-сторонние переговоры по ядерной проблеме КНДР. 25 мая 2009 года Северная Корея провела вторые испытания ядерного оружия. Мощность, по заявлениям МО РФ, составила от 10 до 20 килотонн.

Что же касается Кубы, то с начала 1960-х годов по начало 1990-х Куба была союзником СССР, оказывавшего ей значительную финансовую, экономическую и политическую поддержку, деятельно

підтримувала марксистських повстанців і марксистські режими Латинської Америки. С распадом СССР Куба понесла огромные економічні втрати (до половини об'єму ВВП), і аналітики передбачували скоріше падіння уряду Кастро, однак к 1994 року ситуація в основному стабілізувалася. США належить військовий баз Гуантанамо, розташована на Кубі. Військова база Гуантанамо знаходиться на території юго-східної Куби, зайнятої США по договору 1901 року, від якого кубинські влади пізніше відмовилися. В січні 2002 року на базі була створена тюрма для підозрюваних в міжнародному тероризмі, куди з Афганістану були доставлені перші 20 осіб, обвинувачених в участі в бойових діях на стороні талибів.

В відношенні Куби в 1961 році Сполученими Штатами був введений режим ембарго, будь-які зв'язки з Кубою були заборонені, санкції США проти Куби продовжують діяти по стану на 2008 рік; цю блокаду регулярно засуджує Генеральна Асамблея ООН. В 2001 році в США були засуджені до тривалих термінів тюремного ув'язнення п'ятеро кубинських агентів («Кубинська п'ятірка»). По їх словам, вони передавали інформацію про готуються теракти проти Куби. В 2006 році при Госдепартаменті США створено комітет, в завдання якого входить розробка політики США в відношенні Куби в разі смерті Фіделя Кастро. На даний момент відношення Куби і США дуже напружені, адже уряд Куби до сих пор вважає США ворогом і для них «Холодна війна» ще не завершилася.

Взаємовідносини США, як основного представника і носія демократії, з країнами, що вибрали соціалістичний шлях розвитку є напруженими. Такі країни як Куба і КНДР відмовляються в повній мірі співпрацювати з США, ну а Китай за останнє десятиліття досяг великих висот і американці просто не можуть не врахувати думку цієї країни.

Топалова В.С.,
студентка 1 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОВЕДІНКА СУБ'ЄКТІВ У ПРАВОВІЙ СТРУКТУРІ

В умовах побудови правової держави всі державні, посадові і приватні особи повинні неухильно дотримуватися приписів і норм законів, оскільки неодноразово порушуючи норми вони цим самим віддаляють явище стабільності, демократичності в державі. З огляду на вищевикладене, **актуальність** даного питання дуже висока, як у контексті загальноєвропейського розвитку, так і з погляду особливостей розвитку України. Останнє тільки підкреслює актуальність, оскільки, з огляду на молодий вік держави, потрібно ще більше уваги даній проблемі.

Правова поведінка (англ. legal conduct) — соціальне значима поведінка особи (дія чи бездіяльність) свідомовольового характеру, що урегульована нормами права і спричиняє юридичні наслідки. Правомірна поведінка є видом правової поведінки, яка, на відміну від протиправної поведінки, є соціальне корисною, відповідає закріпленій у правових нормах моделі поведінки і має позитивні юридичні наслідки. Основною юридичною ознакою правомірної поведінки є її відповідність приписам правових норм, тобто її правомірність.

Термін «правомірність» має широкий зміст і означає:

- відповідність поведінки приписам норм права;
- одиницю виміру, з допомогою якої, з погляду права, дається оцінка поведінки як такої, що має правову природу;
- здатність права регулювати певну поведінку суб'єктів, а також властивість цієї поведінки бути врегульованою правовими засобами.

Більшість індивідуальних і колективних суб'єктів права діють у правовій сфері правомірно. Завдяки правомірній поведінці право функціонує, поза нею воно мертво. Правомірна поведінка виступає як загальна форма реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків. Вид і міра правомірної поведінки встановлені диспозиціями норм права. Шляхом правомірної поведінки відбувається управління суспільством, здійснюється його життєдіяльність.

Правопорушення — суспільно шкідливе неправомірне (протиправне) винне діяння (дія чи бездіяльність) деліктноздатної особи, що спричиняє юридичну відповідальність.

Ознаки правопорушення:

- 1) суспільне шкідлива (напр., прогул) або суспільно небезпечна (зазіхання на життя людини) поведінка;
- 2) протиправна, неправомірна поведінка;
- 3) свідомовольова поведінка;
- 4) дія (крадіжка, розбій, наклеп, образа) або бездіяльність (недбалість, прогул, залишення особи в безпомічному стані);
- 5) винне діяння;
- 6) кримінальне діяння;

Відсутність зазначених ознак не дозволяє розглядати діяння як правопорушення. Так, заподіяння шкоди при відсутності вини не розглядається як правопорушення. **Склад правопорушення** — система ознак протиправної соціально шкідливої поведінки, необхідних і достатніх для встановлення вини і залучення до юридичної відповідальності. **Суб'єктивна сторона правопорушення** — сукупність ознак, що характеризують психічне ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння і його негативних наслідків, а саме — вина, мотив, мета правопорушення.

Причини правопорушень:

- 1) чинники суб'єктивного характеру — низький рівень правової культури, правовий нігілізм, омани в ціннісній орієнтації особи в умовах розвитку ринкових відносин;
- 2) чинники об'єктивного характеру — конкретні суперечності в суспільстві, прояв суспільної кризи, хиткість соціального становища, розбіжності рівня розвитку продуктивних сил і потреб суспільства, розрив між багатими і бідними шарами населення;
- 3) чинники об'єктивно-суб'єктивного характеру — недоліки в правотворчості і правозастосуванні.

Отже, з усього вищесказаного можна зробити висновки: Будь-яка юридично значима поведінка суб'єктів права є правовою, оскільки вона перебуває в сфері правового впливу. Правова поведінка служить формою вияву свободи особи, найважливішою формою існування будь-якої професійної діяльності, здійснюваної в державі. Правова поведінка служить формою вияву свободи особи, найважливішою формою існування будь-якої професійної діяльності, здійснюваної в державі. Без правової поведінки не відбудуться правовідносин, не реалізуються права і свободи громадян, оскільки правова поведінка виступає як юридичний факт, що визначає характер поведінки: правомірна поведінка викликає виникнення регулятивних правовідносин, неправомірна — охоронних.

Використана література:

- Андрусак Т.Г. Теорія держави і права.- Львів : Фонд " Право для України ", 1997. - С.236
- Білозьоров Є. Юридична відповідальність як передумови правомірної поведінки особи : теоретичні аспекти // Право України.- 2006.- № 1.- С. 50-54.
- Забарний Г.Г., Калюжний Р.А., Шкарупа В.К. Основи держави і права : Навч. посіб. - К.: Вид-во Паливода А.В., 2001. - С. 240.
- Кондрат С.С. Юридично значуща поведінка : основні концепції : основні концепції та підходи до вивчення // Держава і право. - 2005. - Вип. 30. - С 73-77.

Чайка Ж. И., Логачёва С.Ю.,
студентки 1 курса
специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

ОСОБЕННОСТИ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ ФОРМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО ПРАВЛЕНИЯ

Республика – это форма правления, в которой высшая, государственная власть принадлежит выборным органам, избираемым на определенный срок и несущим ответственность перед избирателями.

Общими признаками республиканской формы правления являются:

- существование единоличного и коллегиального главы государства;
- выборность на определенный срок главы государства и других верховных органов государственной власти;
- осуществление государственной власти не по собственному праву, а по поручению народа;

- юридическая ответственность главы государства в случаях, предусмотренных законом;
- обязательность решений верховной государственной власти для всех других государственных органов;
- преимущественная защита интересов граждан государства, взаимная ответственность личности и государства.

Республиканская форма правления зародилась в рабовладельческих государствах. Наиболее яркое проявление она нашла в демократической Афинской республике. Здесь все органы государства, в том числе высшие (важнейшим из них было народное собрание), избирались полноправными гражданами Афин. Однако более распространенной в рабовладельческих государствах была аристократическая республика, где в формировании и работе выборных органов высшей государственной власти принимала участие военно-земельная знать.

В эпоху феодализма республиканская форма правления применялась нечасто. Она возникла в тех средневековых городах, которые имели право на самоопределение (Венеция, Генуя, Любек, Новгород и т.д.). Купеческие города-республики выборным путем создавали органы власти (городские советы, мэрии) во главе с ответственными должностными лицами (бургомистрами, мэрами и др.).

Существует также социалистическая республика – это особая форма государственного правления, которая возникла в ряде стран в результате социалистической революции и, по утверждению основоположников марксизма-ленинизма, должна была бы стать подлинно демократической республикой, обеспечивающей полновластие трудящихся во главе с рабочим классом и его партией.

Теоретические основы будущей социалистической республики были заложены в трудах К.Маркса и Ф.Энгельса. Дальнейшее развитие эта теория получила в работах В.И.Ленина и была применена на практике в условиях России.

Различают три разновидности социалистической формы государственного правления: Парижскую коммуну, Советскую республику и народно-демократическую (народную) республику, которые изначально выступают как государственная форма диктатуры пролетариата.

Маркс и Энгельс считали, что государственной формой диктатуры пролетариата будет демократическая республика, в корне отличающаяся от республики буржуазной. Энгельс, например, так характеризовал республиканскую форму правления: «Республика, как всякая другая форма правления, определяется своим содержанием; пока она является формой господства буржуазии, она так же враждебна нам, как любая монархия (если отвлечься от форма правления этой враждебности)».

Парижская коммуна считается исторически первой формой диктатуры пролетариата. Маркс писал, что «... она была в высшей степени гибкой политической формой, между тем как все прежние формы правительства были, по существу своему, угнетательскими». Маркс и Энгельс исходили из того, что социалистическая республика должна быть единой, централизованной, так как государственный унитаризм способствует осуществлению политических и экономических задач диктатуры пролетариата.

Республика Советов – разновидность социалистической формы государственного правления, возникшая в новых исторических условиях в России. Теоретические основы советской республики

разработал В.И.Ленин. Он приходит к выводу, что: « Не парламентарная республика, - возвращение к

ней от С.Р.Д. было бы шагом назад, - а республика Советов рабочих, батрацких и крестьянских депутатов по всей стране, снизу доверху».

Народно-демократическая республика как форма государственного правления возникает после второй мировой войны. По структуре и характеру она мало отличается от советской формы правления. За исключением незначительных особенностей, народно-демократическая (народная) республика представляет собой такое же тоталитарное государство, где все нити государственной и общественной жизни находятся в руках партократии.

Современные республики подразделяются на парламентарные и президентские. Различаются они главным образом тем, какой из органов верховной власти – парламент или президент – формирует правительство и направляет его работу и перед кем – парламентом или президентом – правительство несет ответственность.

В парламентской республике парламент наделен не только законодательными полномочиями, но и правом требовать отставки правительства, выразив ему недоверие, т.е. правительство несет перед парламентом ответственность за свою деятельность. Президент республики является только главой государства, но не главой правительства.

Президентская республика – это форма правления, где президент непосредственно при определенном парламентском контроле формирует правительство, которое несет перед ним ответственность за свою деятельность.

Существуют смешанные «полупрезидентские» (президентско-парламентские) республики (Франция, Финляндия, Португалия), в которых парламент и президент в той или иной мере делят свой контроль и свою ответственность по отношению к правительству.

Из всего сказанного выше следует вывод, что республика как форма правления доказала исключительную живучесть, приспособляемость к различным условиям и эпохам политической истории. По сути дела в современном мире многие государства облекаются именно в эту форму.

Черных Е.Н.,
к.ю.н., доцент
кафедры конституционного, административного
и международного права
Мариупольского государственного университета

РАЗМЫШЛЕНИЯ НАД ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ КОНСТРУКЦИЕЙ ОРГАНА ГОСУДАРСТВА

Орган государства – одно из многих хрестоматийных понятий современного мира права: общей правовой теории, законодательства, практической юриспруденции. За редкими исключениями везде юридическая мысль обнаруживает его практически в догмоподобном изложении, обезоруживающем отсутствием вопросов относительно разумных оснований, теоретической конструкции и сущности органа государства. Всюду повторяется устоявшаяся точка зрения, чем создается впечатление, что правовая наука в этом моменте утратила критичность и перешла в описательный фазис.

Впрочем, это устоявшееся учение на проверку оказывается крайне противоречивым в своих основаниях, неспособным дать цельное представление о явлении, суть которого стремится выразить. Недоумение усиливается под впечатлением от замалчивания сложных и крайне важных вопросов для понимания органа государства. В теоретико-познавательном смысле сегодня – это заброшенное место.

Между тем, во второй половине XIX и в начале XX веков проблематика теоретической конструкции органа государства находила живейшее обсуждение. Не следует думать, однако, что утрата интереса объясняется познанностью предмета. Отнюдь. Здесь правовая наука скорее обнаруживает пределы своих методологических, познавательных ресурсов.

Проблематика органа государства многоуровневая. В философском аспекте она является продолжением неразрешённого спора между номинализмом и реализмом по поводу сущности общих (универсальных) понятий [1]. В правовой плоскости в учении об органе государства скрывается ряд сложных вопросов. Основные из них следующие:

- что есть орган или, иными словами, что действует, желает в его облике – индивид (индивиды), юридическое лицо, должность, институт?
- является ли орган лицом, т.е. субъектом прав и обязанностей наряду с государством, правосубъектность которого не оспаривается?
- если орган субъект права, то какова природа его прав и обязанностей: их принадлежность сущностная или в порядке соучастия? И как в этом случае конструировать отношения между государством и его органами?

Следует отметить, что в поисках ответов на данные вопросы рождалось немало теорий, дискуссия между которыми, по нашему убеждению, далеко не завершилась [2].

Удивительно то, что в современной отечественной науке обычно обходят стороной неудобные вопросы, связанные с теоретической конструкцией органа государства либо допускают неуклюжие натяжки. Это нашло характерное отражение в конституционной доктрине органа

государства, в которой странным образом уживаются противоположные идейные начала, развиваемые французской и немецкой школами права.

В основу учения об органе государства у нас положена конструкция, разработанная немецкими правоведом (Еллинек, Гирке, Прэйс, Регельсбергер и др), основные положения которой вытекают из органических воззрений на природу государства и сводятся к следующему: орган является частью (членом) коллективной личности – государства. При этом он не имеет ничего общего с понятием заместителя, уполномоченного, представителя, действующего за другое лицо, как рука не является в своём действии представителем индивида. Поэтому орган действует и хочет не за другое лицо: хочет и действует через орган сама коллективная личность. То есть, когда орган действует как целое, он не может иметь самостоятельной личности, растворяется в личности коллективного лица. Особенность в том, что отрицается наличие у органа индивидуальных прав. Орган не может иметь индивидуальных прав, своей воли отличных от целого, так как он и целое – едины. Но к этому прибавляется малоубедительное признание органа особым субъектом права с точки зрения права на осуществление своих функций или субъективные права органа подменяются понятием компетенции. В немецком учении правовые отношения между государством и его органами не могут существовать, как не может быть отношений между частями организма и целым.

Во французской школе учению об органе государства предпосылается широко признанная в современном конституционализме идея народного или национального суверенитета, а отсюда – идея представительного мандата. В этой концепции государство и его органы получают права власти от первичного и сущностного носителя – народа (нации), как если бы народ совершил акт передачи прав государству, а последнее в свою очередь делегировало права своим органам. Французская теория, таким образом, вводит между государством и его органами третье самостоятельное лицо – нацию. В отличие от немецкой доктрины, где правосубъектность органа признаётся с сомнительной натяжкой (в отсутствие индивидуальных прав), здесь орган является самостоятельным лицом, но осуществляет права, ему не принадлежащие, а порученные, являясь представителем нации. В разные исторические эпохи существует один или несколько органов представительства, которые являются уполномоченными нации, и их воля есть как бы воля самой нации. Остальные органы (агенты государства) не имеют представительного характера и выражают им фактически и по праву волю. Действуют в пределах компетенции, определяемой законом.

Не вдаваясь в анализ этих учений, отметим, что каждому из них присущи недостатки. Важно другое. Как отмечалось, в современной конституционной доктрине, и, значит, в общих теоретических представлениях одновременно присутствуют начала обеих конструкций, которые находятся в отношении противоположеностей. Надо согласиться с В. Шаповалом в том, что первоисточником отечественных теоретических конструкций государственных органов следует считать взгляды немецких учёных XIX века, и сам он, соответствуя общим взглядам, рассматривает феномен государственного органа исключительно в пределах немецкой концепции [3, с. 25-29], хотя постулаты французской доктрины легко прочтываются в базовых положениях Конституции Украины о народном суверенитете и общеизвестны. Статья 5 Конституции Украины провозглашает, что единственным источником власти в Украине является народ. Народ осуществляет власть непосредственно и через органы государственной власти и местного самоуправления. В Преамбуле установлено, что парламент, принимая Конституцию, выражает суверенную волю народа, действует от его имени и т.д.

Анализ литературы вопроса позволяет сделать ряд выводов. Понятие органа государства не выяснено. Очевидная неудовлетворительность вопроса обходится стороной в учебных и даже в научных источниках. Наблюдается путаница на уровне исходных положений конституционной доктрины Украины – смешение французской и немецкой теорий, которые строятся на совершенно разных началах.

Теории органа государства дают объяснения, но не раскрывают тайны этой коллективной сущности, которая рассматривается как субъект, что в юридической доктрине тождественно понятию личности.

Учение об органе государства имеет большие трудности с проблемой индивидуальности. Здесь обнаруживается эффект гипостазирования, то есть наделение самостоятельным бытием отвлечённого понятия, идеи, что отчётливо выражается в приписывании органу государства природных качеств человеческой личности (воли, сознания) и, которых у органа быть не может.

Одни теории отрицают юридическую личность органов, растворяя их как части в целом – в государстве; другие признают органы самостоятельными субъектами права. Отсюда возникает важная проблема отношений двух коллективных существ: государства и органа государства.

Полагаем, вышесказанное с достаточностью обосновывает необходимость продолжения разработки теоретической конструкции одного из центральных концептов учения о государстве и праве.

Использованная литература:

1. Спекторский Е.В. Номинализм и реализм в общественных науках/ Спекторский Е.В. // Юридический вестник. 1915. Кн. IX (I). – С. 5-44.
2. Рождественский А. Теория субъективных публичных прав, критико-систематическое исследование. Т. 1. Основные вопросы теории субъективных публичных прав. – М.: Печатня А. Снегирёвой, 1913. – 290 с.
3. Шаповал В. Феномен державного органу (органу держави) або органу державної влади: теоретико-правовий і конституційний аспекти // Право України. – 2003. - № 8. – С. 25-29.

Шашенкова Є.В.,

студентка 1 курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

СУБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН

Актуальність теми та її значущість для всіх галузей права. Значимість не випадкова, вона впливає з самої сутності правового регулювання суспільних відносин. Незважаючи на те, що кожна галузь права регулює окремий вид суспільних відносин, кожна галузь права має свої зумовлені специфікою метод і об'єкт, але правовідносини, тим не менш, в будь-яких правових відносинах присутня завжди.

І для того, щоб ясно уявити собі механізм дії правового відносини, необхідно, перш за все, оволодіти поняттям і структурою правовідносини.

Для того щоб ясно уявити собі механізм дії такої складної юридичної категорії як правове відношення, необхідно оволодіти його теоретичною базою. Це означає:

- 1.1. розкрити поняття правовідносин;
- 1.2. розглянути ознаки і види правовідносин;
- 1.3. засвоїти структуру суб'єктів правовідносини;
- 1.4. вивчити суб'єкт, об'єкт, а також права та обов'язки суб'єктів правовідносин;
- 1.5. приділити увагу підстав виникнення, зміни та припинення правових відносин.

Розкриття сутності теми стало метою написання даної курсової роботи.

Правові відносини, проблема їх поняття та змісту є однією з фундаментальних проблем теорії права і юридичної науки в цілому. Це визначається тим, що будь-яка правова проблема є в кінцевому підсумку проблема правових відносин, проблема правових зв'язків суб'єктів правовідносин. Громадський характер правовідносини в юридичній науці визнано давно. Але в дослідженнях внутрішньої будови (структури) правовідносини його єдина з суспільними відносинами природа простежується не завжди. У результаті часто упускається з виду той факт, що правовідносини є, перш за все, відносини між людьми, а не просто відносини між їхніми правами та обов'язками. Саме з цієї точки зору в цій роботі розглядається такий феномен суспільних відносин, як правовідносини.

Хочеться відзначити, що, незважаючи на те, що термін "правовідносини" з'явився вже близько двох тисяч років тому в Стародавньому Римі, і сьогодні ряд питань в рамках теорії правовідносини є дискусійними. Можливо, це пов'язано зі складністю самого вивчення і осмислення цього поняття, а також з деякими консерватизмом методів, що застосовуються при його вивченні. Про це говорить і Р.О. Халфіна, що прийшла до висновку, що "створення теорії правовідносини вимагає глибокого вивчення цього складного явища з більш широких позицій, ніж ті, які традиційно прийняті в правовій науці".

Правовідносини складають основну сферу суспільного життя. Скрізь, де існує право, його норми, там постійно виникають, припиняються або змінюються правовідносини. Особливо вони

розвинені в громадянському суспільстві, правовій державі. Вони супроводжують людину протягом всього його життя. Ось чому правовідносини - одна з головних проблем теорії права.

Шипотінник К.О.,
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА ПІДВИЩЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Реформування політичної системи суспільства, що розпочалося та виборчого законодавства потребують активізації роботи з правової освіти населення з цих питань. Адже лише свідоме застосування учасниками виборчого процесу тих чи інших норм може бути гарантією демократичних виборів.

Стаття 38 Конституції України передбачає право громадян на участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади і органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Досвід проведення виборчих кампаній, які відбувалися за роки незалежної України, висвітлив проблему необхідності підвищення правової культури учасників виборчого процесу.

Прийшовши на виборчі дільниці громадяни повинні володіти інформацією щодо питань виборчого права, бути політично активними і свідомими. Адже становлення України як незалежної, демократичної, правової держави, формування засад громадянського суспільства, розвиток міжнародних відносин, політичної і соціальної багатоманітності суспільства безпосередньо пов'язані з нагальною проблемою підвищення правової культури населення, його соціально-правовою активністю.

Правороз'яснювальна робота спрямована на підвищення правової культури учасників виборчого процесу повинна проводитись не лише під час виборчих кампаній, вона має носити постійний та системний характер.

Активна правовиховна робота повинна проводитися обласним, міськими і районними управліннями юстиції. Однією із дієвих форм роз'яснення законодавства є зустрічі з трудовими колективами областей. Безпосереднє спілкування з людьми дозволяє у формі бесіди обговорити проблеми виборчого процесу в Україні, відповісти на питання громадян, що їх хвилюють. Правороз'яснювальна робота щодо виборчого процесу проводиться також у формі надання методичної допомоги з питань застосування законодавства про вибори. Так, окремими управліннями юстиції розроблені методичні рекомендації з окремих питань виборчого права.

Одним із засобів роз'яснення законодавства є створення та діяльність при державних органах влади громадських приймалень, основною діяльністю яких, є надання населенню юридичних консультацій та роз'яснень, серед яких і роз'яснення з виборчого законодавства.

Право брати участь у виборчих перегонах та стати активними учасниками виборчого процесу молодь має з 18 років, але готувати її до цього необхідно з шкільної партії. Тому, значна роль приділяється правоосвітній діяльності учнівської молоді.

Повинні стати традиційними зустрічі, „круглі столи" з керівниками політичних партій, молодіжних громадських організацій, на яких обговорюються проблемні питання діяльності цих формувань і участь у громадському та політичному житті області, роз'яснюються положення окремих законодавчих актів.

Крім того, працівниками обласного, міських та районних управлінь юстиції зазначені питання роз'яснюються і в засобах масової інформації, оскільки, провідна роль у підвищенні рівня правової культури належить засобам масової інформації. За допомогою періодичних друкованих видань, радіо та телебачення до населення доводиться інформація щодо організації та проведення виборів і референдумів, у тому числі й відповідні рішення державних органів, органів місцевого самоврядування, виборчих комісій.

Сьогодні, як ніколи, засоби масової інформації мають віддзеркалювати громадянську свідомість суспільства, бути провідником соціальних і політичних змін, надавати можливість вільному конкуруванню політичних поглядів, ідей, уподобань. Забезпечення неупередженого,

виваженого висвітлення подій виборчого процесу, активна участь в організації та здійсненні заходів з підвищення правової культури учасників виборчого процесу є найважливішою функцією і завданням засобів масової інформації.

Актуальною є правороз'яснювальна робота з усіма суб'єктами виборчого процесу, передбачених статтею 12 Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про вибори Президента України“, а це: виборці, виборчі комісії, кандидати на пост Президента України, зареєстровані у встановленому порядку, партії (блоки), які висунули кандидатів на пост Президента України, уповноважені представники, довірені особи, офіційні спостерігачі від партій, блоків та від кандидатів на пост Президента України. Усі заходи з підвищення правової культури учасників виборчих процесів повинні бути спрямовані на створення належних умов для набуття громадянами знань законодавства про вибори та навиків його застосування на практиці, на попередження порушення законодавства про вибори та підвищення кваліфікації організаторів виборчого процесу.

Використана література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Голос України, 1996, 13 липня.
2. «Про вибори Президента України»: Закон України // Відомості Верховної Ради, 1999, №14

Шкред Н.В.,
студентка 1 курсу
спеціальності «Правоведение»
Мариупольського державного університету

ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ И ФУНКЦИИ ГОСУДАРСТВА

Актуальность темы "Цели, задачи и функции государства" заключается в том, что вопрос о целях, задачах и функциях государства имеет не только теоретическое, но и практическое значение. Он позволяет взглянуть на государство не только со стороны его формы, внутреннего строения и содержания, но и рассмотреть его под углом зрения разносторонней деятельности, функционирования. С помощью целей, задач и функций представляется возможным с достаточно высокой точностью определить характер деятельности государства, правильность выбора им на том или ином этапе его развития приоритетов, наконец, уровень его организованности и эффективности.

Задачи и функции государства - явления соотносимые, тесно взаимосвязанные, но не совпадающие. Их нельзя ни противопоставлять, ни отождествлять. В задачах государства определяются его социальное назначение, историческая миссия в тот или иной исторический период. Задачи государства имеют исходное значение по отношению к его функциям, являются их ближайшей непосредственной предпосылкой. В задачах концентрируется и преломляется воздействие экономики и политики на развитие функций государства. В свою очередь, функции государства представляют собой средство реализации, выполнения его задач. Задачи государства воплощаются в жизнь посредством осуществления его функций.

Функции государства - основные направления его деятельности, обусловленные социально-классовой сущностью и содержанием государства и направленные на достижение стоящих перед ним целей и задач. Содержание задач государства определяется различными внутренними и внешними факторами. Содержание функций показывает, что делает данное государство, чем занимаются его органы, и какие вопросы они преимущественно решают. Функции призваны отражать ту деятельность государства, которую оно должно осуществлять, чтобы решать поставленные перед ним задачи. Функции характеризуют государство в развитии, динамике. Они связаны с объективными потребностями, устанавливаются в зависимости от типа государства. В функциях проявляется социально обусловленная роль, которую призвано выполнять государство на том или ином этапе своего развития. В функциях предметно выражается самое глубинное и устойчивое в государстве его сущность. Поэтому через функции можно познать сущность государства, его многосторонние связи с обществом. Выполняя свои функции, государство тем самым решает стоящие перед ним задачи по управлению обществом, а его деятельность приобретает практическую направленность. Функции государства по сути своей объективны. Они обусловлены закономерностями взаимодействия общества и государства, а потому у последнего нет выбора, выполнять их или не выполнять.

Невыполнение государством своих функций, несомненно, вызовет цепную реакцию негативных последствий в общественной жизни. Так, если государство перестанет осуществлять функцию по обеспечению правопорядка, общество неизбежно будет дестабилизировано, наступит анархия, ведущая к его разрушению.

Функции государства различны, порядок их возникновения и изменения зависит от очередности задач, которые встают перед обществом в ходе его эволюции, и целей, которые оно преследует. Задача это то, что требует разрешения, а функция вид деятельности, направленной на такое разрешение. Другими словами, задачи и функции являются взаимосвязанными, но не тождественными понятиями. В отдельные исторические периоды приоритетными становятся различные задачи и цели государства, а следовательно, и разные его функции. Выполнение каких-либо задач ведет к исчезновению одних функций, появление новых к возникновению других.

Каждая функция государства имеет свой объект воздействия и свое содержание. Объект определенная сфера общественных отношений (экономика, культура и др.), на которую направлено государственное воздействие. Объекты и служат критерием разграничения функций государства. Содержание функций показывает, что делает государство, какие управленческие действия в данной сфере оно совершает, чем конкретно занимаются его соответствующие органы.

По направленности функции государства подразделяются на внутренние и внешние. Внутренние функции нацелены на решение внутренних задач страны, показывают степень активности воздействия государства на данное общество, а внешние на установление и поддержание определенных отношений с другими государствами. Внутренние и внешние функции тесно связаны между собой, взаимно дополняют друг друга.

К внутренним функциям государства относят функцию обеспечения народовластия; экономическую функцию; социальную функцию; функцию налогообложения и финансового контроля; экологическую функцию; функцию охраны прав и свобод граждан, обеспечения законности и правопорядка. Внешними функциями государства традиционно являлись защита страны от нападения извне; ведение захватнических войн; обеспечение дипломатических отношений. В наше время в связи с формированием мирового рынка активизировалась межгосударственная взаимовыгодная торговля, развивается коллективная безопасность, создаются международные миротворческие вооруженные силы. Все это и обусловило появление соответствующих внешних функций.

Государство должно выполнять свои функции в присущих ему формах, применять в своей деятельности различные методы. Различаются правовые и неправовые формы реализации функций государства. В правовых формах отражаются связь государства и права, обязанность государства действовать при выполнении своих функций на основе права и в рамках закона. Кроме того, они показывают, как государственные органы и должностные лица работают, какие юридические действия они совершают. Обычно выделяют три правовые формы осуществления функций государства правотворческую, правоисполнительную и правоохранительную. Методы осуществления функций государства достаточно многообразны. Так, выполняя охранительную функцию, государство использует методы убеждения и принуждения, для реализации экономической функции необходим целый набор экономических методов прогнозирование, планирование, льготное кредитование и инвестирование, государственные субсидии, защита потребителей и др.

Исследовав данную тему, можно сделать следующие выводы, что функции государства - это основные направления деятельности государства по решению стоящих перед ним целей и задач. Именно в функциях проявляется сущность конкретного государства, его природа и социальное назначение. Функции призваны отражать ту деятельность государства, которую оно должно осуществлять, чтобы решать поставленные перед ним задачи.

УКРАИНСКАЯ ПОРНОИНДУСТРИЯ. ВЛИЯНИЕ И МЕТОДЫ БОРЬБЫ

Верховная Рада Украины приняла Закон «О внесении изменений в статью 301 Уголовного кодекса Украины (об ответственности за хранение произведений, изображений или предметов порнографического характера)». "За" проголосовали 343 народных депутата из 428, зарегистрированных в сессионном зале.

В частности, статья 301 Уголовного кодекса, где определяется ответственность за ввоз, изготовление, сбыт и распространение порнографических предметов, дополняется словом «хранение».

В соответствии с этой статьёй, указанные деяния наказываются штрафом от 50 до 100 необлагаемых минимумов доходов граждан или арестом на срок до шести месяцев, или ограничением свободы на срок до трех лет с конфискацией порнографических предметов и средств их изготовления и распространения. Как сообщалось, Рада намерена ужесточить ответственность за распространение детской порнографии.

В связи с этой статьёй любое лицо имеющее в хранении любую информацию порнографического содержания и не одобренную комиссией по морали является преступником и должен быть наказан штрафом либо же лишением свободы [1].

Также следует указать, что в Украине нет, как такового запрета на детское порно. Оно находится вне закона нашей державы.

Нельзя упустить тот факт, что в крупнейшей международной преступной порносети, выявленной странами Европола, было задействовано 23 ребенка, в том числе — 21 из Украины! Приватные студии, где снимали детское порно, были разоблачены в Одессе и Киеве [2].

Около 18% серверов, где выкладывается «детская порнография», сейчас находятся на украинской территории. Такие данные озвучила представитель международной организации ЕСПАТ (End Child Prostitution Child Pornography & Trafficking of Children for Sexual Purposes) в странах СНГ Ольга Шведова. По её информации, около 25-35% порнографических материалов, где используются дети, происходит из бывших стран СССР, в частности России, Беларуси и Молдовы. А крупнейшими заказчиками «славянского» детского порно в интернете являются американцы и европейцы [3].

Тема является очень актуальной, и была актуальной во все времена по одной простой причине. Большая часть населения не только смотрит порно продукцию, но и хранит её. Но почему же никто не задумался над тем, что тем самым является преступником и правонарушителем. Выходит, что весомая часть граждан нашей страны – преступники. В очередной раз мы сталкиваемся с тем, что принимается очередной мёртвый закон, который будет использоваться в редчайших случаях и исключительно в интересах кого-либо.

Для начала, нельзя забывать, что мы живём в демократической стране и должны учитываться интересы каждого члена общества. У нас же напротив, учитываются интересы заинтересованного меньшинства. Надуманность этого закона очевидна, хотя бы отталкиваясь от того, что Украина за прошедший год поднялась в 5-го места по производству детского порно на 4-е.

Решить данную проблему можно несколькими способами.

Во-первых – полный запрет, который можно будет привести в жизнь путем пересмотра многих систем управления и контроля в Украине.

Во-вторых – легализация. На примере многих стран, таких, как Япония можно увидеть положительные стороны этого способа.

Количество изнасилований с 1972 по 1995 г. снизилось втрое. Особенно сильно уменьшилось число групповых изнасилований и изнасилований, совершенных подростками. В 1972 г. подростки совершили 33 % всех изнасилований, а в 1995 - только 18%. Заметно снизилось и число всех других сексуальных преступлений, а доля подростков среди преступников упала аж на 85%. Количество сексуальных покушений на девочек моложе 13 лет уменьшилось вдвое, с 8.3% до 4%. Количество несексуальных насильственных преступлений за эти годы также снизилось (по убийствам на 40%, по нападениям - на 60%), однако возрастные параметры этой преступности (возраст преступника и

возраст жертвы) не изменились. Эта картина очень похожа на то, что произошло после легализации порнографии в других странах - Дании, Швеции и ФРГ [4].

Кто-то сейчас может сказать, что это аморально, неправильно, низко. Но кто может сказать, что изменится? От легализации данной деятельности никто не пострадает. Кому была интересна продукция порнографического характера, тот и будет её приобретать, вот только деньги, потраченные им, уйдут в казну, а не в чей ни будь карман. Иногда вместо того, что бы вводить запреты нужно давать свободу выбора и получать от этого пользу.

Использованная литература:

- 1 Верховная Рада Украины официальный веб-сайт -
http://portal.rada.gov.ua/rada/control/ru/publish/article/news_left?art_id=159897&cat_id=153103
- 2 Новостной портал <http://censor.net.ua> -
http://censor.net.ua/ru/forum/view/393921/sto_dneyi_do_katastrofyutonet_li_kiev_v_nechistotah
- 3 Новостной портал [comments.ua](http://ht.comments.ua) –
<http://ht.comments.ua/2010/12/08/215583/18-mirovoy-detskoy-pornografii.html>
- 4 М. Diamond and A. Uchiyama. Pornography, rape, and sex crimes in Japan. International Journal of Law and Psychiatry, 1999, vol.22, # 1, pp.1-22

СЕКЦІЯ СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Автушенко А.В.,
студентка 2 курсу
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ

Аналізуючи механізм функціонування сучасного ринку праці, можна помітити, що в сучасних економічних системах, коли економіка вільної конкуренції не спроможна впоратись із низкою економічних і соціальних проблем, створюється механізм функціонування ринку праці з елементами державного регулювання цього ринку.

Відносини у соціальній сфері регулюють закони України «Про зайнятість населення», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні».

Молодіжна політика в Україні є пріоритетним напрямком діяльності держави. Її засади і принципи сформульовані в Декларації «Про засади державної молодіжної політики в Україні» від 15 грудня 1992 р., яка стала основою для подальшого розвитку державної молодіжної політики, базою практичної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Державна молодіжна політика ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України.

Трудові ресурси як економічна категорія виражають відносини населення, яке володіє фізичною та інтелектуальною здатністю до праці, відповідно до встановлених державою умов відтворення індивідуальної робочої сили.

Державне регулювання ринку праці в Україні здійснюється на підставі законодавчих актів, основними з яких є Закон України «Про зайнятість населення» та Програма зайнятості населення на 1997—2000 рр.

Цей Закон визначає основні завдання Державної служби зайнятості, інших міністерств і соціальних партнерів у регулюванні ринку праці, стимулюванні зайнятості та подоланні безробіття, механізм формування й використання фонду сприяння зайнятості населення, роль підприємств, установ і організацій у реалізації державної політики зайнятості. [1]

Новий обсяг функцій і прав державної служби зайнятості визначився після прийняття Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття", який набрав чинності з 1 січня 2001 р. [3]

Відповідно до цього закону введено систему обов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, що забезпечує здійснення всіх заходів соціального захисту через Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Програма зайнятості населення на 2009-2011 рр. визначає заходи держави щодо надання допомоги громадянам у працевлаштуванні, організації роботи з професійної підготовки та перепідготовки кадрів, сприяння створенню робочих місць, участі в роботі з профорієнтації молоді, організації громадських платних робіт.

Згідно із Законом України «Про зайнятість населення» основні функції з регулювання ринку праці в Україні здійснює Міністерство праці і соціальної політики. Це Міністерство відповідає за створення та модернізацію трудового законодавства і за роботу з питань зайнятості. Зокрема, воно несе повну відповідальність за формулювання національної програми зайнятості на базі регіональних програм зайнятості, а також розробляє спеціальні національні програми, мета яких сприяти зайнятості певних груп людей (наприклад молоді, осіб, які тривалий час були безробітними, тощо). [1]

Отже, визначальними напрямками прямого економічного впливу держави на розвиток ринку праці в Україні є формування оптимальних нормативів пільгового оподаткування підприємствам, які

створюють додаткові робочі місця; оптимізація заробітної плати робітника з урахуванням ціни мінімального споживчого кошика, формування оптимальних нормативів пільгового оподаткування.

Водночас нормативні штрафи та санкції мають застосовуватись до підприємств, що відмовляють у прийомі на роботу зазначеним особам, обов'язкове введення квот на постачання робочої сили, дотації підприємствам, що створюють центри підготовки та перепідготовки кадрів на потребу ринку.

Використана література:

1. Закон України "Про зайнятість населення" від 1 березня 1991 р. (зі змін, і допов., внесеними законами від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.)
2. Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 22, ст.171)
3. Зайнятість молоді на ринку праці України: сучасні проблеми та шляхи їх розв'язання [Електронний ресурс]/ [www.rusnauka.com]. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NND_2010/Economics/60585.doc.htm

Алексейченко А.І.,

студентка 4 курсу

спеціальності «правознавство»

Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В СФЕРІ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Перспективи громадянського суспільства значною мірою визначаються ефективністю державного управління, підвищення якого відбувається під впливом демократизації відносин влади. Демократичне управління можливе лише в умовах звільнення суспільства від тоталітаризму, панування політичної і економічної свободи, народовладдя і верховенства права. Враховуючи, що всяка стратегія в своїй методологічній основі виходить із єдності історичного і логічного, правомірно зробити висновок — без усвідомлення принципів, форм і методів взаємодії державної влади і суспільства неможливе зміцнення України як демократичної правової держави. Але і без логічного осмислення конституційного ладу України неможливо викрити внутрішні механізми її закономірного руху шляхом соціального прогресу. Наприклад, у Конституції України записано, що Україна є соціальною державою. Ця стаття — фундамент соціальної політики, і обов'язок держави щодо соціального захисту дітей, старих людей, їх здоров'я, забезпечення їх ліками, мають бути суворо, скрупульозно регламентованими. Потрібна наукова методологія. На жаль у нас багато що робиться спонтанно, фрагментарно. Вводяться пільги, що визріли на ґрунті політичної кон'юнктури, без оцінок наслідків.

Виходячи із демократичного здійснення влади в Україні, особливо її відносини з громадянським суспільством, потрібно повніше розкрити наукові категорії, навколо яких ведеться дискусія щодо сутності і ролі державного будівництва, державного управління та їх реформування. Ключовою залишається проблема прав та свобод громадян. Питання реалізації прав і свобод громадян, їх всебічного забезпечення має суттєве значення в аспектах реформування правової держави. В цьому сенсі особливо велика увага повинна бути приділена забезпеченню населення охорони прав і свобод громадян у всіх сферах суспільного та державного життя. Це обумовлює відповідальність держави як перед окремим громадянином, так і перед суспільством в цілому, та визначає необхідність створення механізму захисту прав особи.

В Конституції України структура влади і принципи її організації, права і свободи людини і громадянина вперше закріплені на основі концепції природного права. По суті здійснено перехід до нового праворозуміння з позиції загальнолюдських цінностей, але нові принципи і інститути права ще не мають адекватної основи в структурі суспільства, свідомості народу, правозастосовуючої практики. Звідси їх низька ефективність, байдужість народу до політики і права по використанню конституційних прав і свобод. До числа важливих проблем також належать такі фундаментальні питання. Це проблема розвитку реформи в Україні в контексті реальної демократії. Це питання

відкриває шляхи усунення кризи закону і законодавчого процесу. Консенсуальна демократія як основа реформ — це засіб взаємної суспільно-політичної оцінки державно-управлінських явищ і ревізії управлінських дій усіх суб'єктів державного управління, політичного і правового процесів у режимі діалогу, компромісу і співробітництва.

В юридичному плані консенсуальна демократія має базуватися на механізмі обов'язкових консультацій і публічно-правових угод, у рамках яких усі учасники державно-управлінських відносин мають рівні можливості впливу на прийняття рішень симетричні обов'язки та їх виконання.

Державне управління буде здійснюватися успішно лише в тому випадку, якщо йому на допомогу придуть структури громадянського суспільства. Державні органи мають перетворити їх вимоги в державну політику і закони, а потім реалізують політики і ці закони. Цей механізм взаємодії розповсюджується на широку участь усього суспільства у формуванні державної політики. Прихильність до громадянського суспільства, демократії, реформування застарілих владних відносин потрібно розглядати не абстрактно, а в єдності з механізмами їх втілення в життя.

Один з них — правовий механізм демократичного суспільства набудереального змісту у тому випадку, якщо буде спиратися на зміцнення конституційного порядку.

Другий механізм — механізм дії демократичної системи управління має враховувати порядок перевагами свої моделі і слабкості, а саме уявлення про владу як раціональну, у вищій мірі цілеспрямовану субстанцію. Недооцінка цього положення привела до того, що спроби в ході реформи моделювати зміст, структуру державного регулювання економіки не зробили її дією, уряду потрібно політику невтручання держави у економіку змінити на програму, при якій держава бере на себе основну роль у визначенні правил для економіки, як це відбувається у сучасних економіках США, Швеції, Німеччини. Держава має відіграти центральну координуючу роль у створенні державних і приватних установ, що забезпечують функціонування ринкової економіки. Вона має визнати, що якщо існує “ключ” ринкової економіки, то він не в приватній власності, а в конкуренції.

Наступний механізм — механізм реформування державного та економічного розвитку буде безуспішним, якщо не стане реальною основою теорії народовладдя і її складової частини — концепції демократичної організації соціально-економічного функціонування народовладдя як закономірності демократії.

Держава має об'єднати громадян нашого суспільства. Для громадян України важливі моральні підвалини, які вони набувають в сім'ї, в школі, вузі, трудовому колективі і які складають стержень патріотизму. Патріотизм — усвідомлення спільності інтересів людей, що віками живуть в цій Вітчизні, повага до історії своєї нації, гордість за успіх і гіркота за прикрість, за невдачі, біди та помилки предків і сучасників, конструктивна діяльність по створенню нового, прогресивнішого. Без патріотизму говорити про об'єднання громадян, домовлятися про національну гідність і навіть про національний суверенітет — важко. Важливо настроїти громадян держави на загальні цілі, допомогти повірити в себе. Потрібно відродити особисту гідність громадян України в ім'я високої національної гідності держави. Це посилить дієздатність держави, сприятиме перетворенню України в державу, побудовану на основі кращих європейських традицій поваги прав і свобод кожної людини, її захисту від свавілля та соціального захисту.

Важлива проблема — відсутність твердих, загальновизнаних демократичних правил. А правила в правовій державі — це закон, конституційна дисципліна, порядок. Держава має встановити рівні правила і дотримуватись їх. Чим сильнішою буде українська держава, тим вільніша буде людина. Демократія — це диктатура закону.

Сьогодні людство намагається зробити глобальний крок у своєму розвитку: воно має навчитись жити в умовах миру, співробітництва, доброзичливості та свободи. Зміна людської цивілізації приведе феномен управління до нового змісту. Управління, очевидно, буде орієнтуватись на цінності самовизначення, саморозвитку, саморегулювання та самоуправління.

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні визначається Законом України "Про інвестиційну діяльність".

Державне регулювання інвестиційної політики визначається: показниками економічного і соціального розвитку України; регіональними програмами розвитку народного господарства; державним і місцевими бюджетами, передбаченими в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності.

Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов такої діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками.

Управління державними інвестиціями здійснюється загальнодержавними та місцевими органами державної влади.

Управління державними інвестиціями включає планування, визначення умов і виконання конкретних дій щодо інвестування бюджетних і позабюджетних коштів. Основою для прийняття рішення про інвестування загальнодержавних бюджетних коштів є:

- прогнози економічного і соціального розвитку України;
- схеми розвитку і розміщення продуктивних сил;
- цільові науково-технічні і комплексні програми;
- техніко-економічні обґрунтування доцільності таких інвестицій.

Стратегія пріоритетів визначається на підставі відповідних цільових комплексних, галузевих (міжгалузевих) і територіальних програм. Це робиться у зв'язку з тим, що за умов скорочення бюджетних інвестицій держава не спроможна забезпечити розвиток усіх пріоритетних напрямів.

Для пріоритетних об'єктів інвестування у соціальній сфері передбачається дві форми інвестування — у вигляді: а) бюджетних асигнувань; б) державного кредиту.

Усі розрахунки по інвестиціях і розподіл асигнувань за напрямами і міністерствами, відомствами здійснюють при формуванні державного плану соціально-економічного розвитку України.

Система регулювання умов інвестиційної діяльності не є стабільною і коригується залежно від економічної політики держави у кожний конкретний період, ступеня інвестиційної активності суб'єктів господарювання тощо. Для активізації або стримування інвестиційного попиту держава може використовувати традиційні, відпрацьовані світовою практикою методи: фіскальну політику, стимулювання інвестицій, втручання в ринок цінних паперів.

В основу державного регулювання інвестиційної діяльності було покладено такі принципи:

- послідовна децентралізація інвестиційного процесу;
- збільшення частки внутрішніх (власних) коштів суб'єктів господарювання у фінансові інвестиційні проекти;
- перенесення центру ваги з безповоротного бюджетного фінансування у виробничій сфері на кредитування;
- виділення бюджетних коштів переважно для реалізації державних пріоритетів, програм (проектів), спрямованих на здійснення структурної перебудови економіки;
- фінансування об'єктів, будівництво яких починається за рахунок бюджетних коштів, як правило, на конкурсній основі;
- здійснення відповідними державними організаціями контролю за цільовим використанням централізованих інвестицій;
- удосконалення нормативної та правової бази з метою збільшення обсягів залучення інвестицій; запровадження системи страхування інвестицій.

Комплексний підхід до державного регулювання інвестиційної діяльності

Інвестиції є основою перебудови сектору матеріального виробництва, а тому держава повинна застосовувати весь комплекс економічних, правових та адміністративних засобів для подолання

негативної тенденції скорочення обсягів інвестиції та підвищення інвестиційної активності. Усі методи державного регулювання інвестиційної діяльності є взаємозв'язаними, а тому застосування їх не може бути довільним. Кожна модель державної інвестиційної політики є певним поєднанням заходів та відповідних державних інститутів, що розробляють та реалізують ці заходи. Відповідність організаційних форм і методів державного регулювання інвестиційної діяльності залежить від стану розвитку ринкових відносин, структури економіки та конкретної економічної ситуації. Недостатнє врахування взаємовпливу різних заходів інвестиційної політики може суттєво обмежити їхню ефективність. Увесь комплекс засобів, котрі застосовуються з метою впливу на інвестиційні процеси, можна розподілити за кількома основними напрямками (рис. 1).

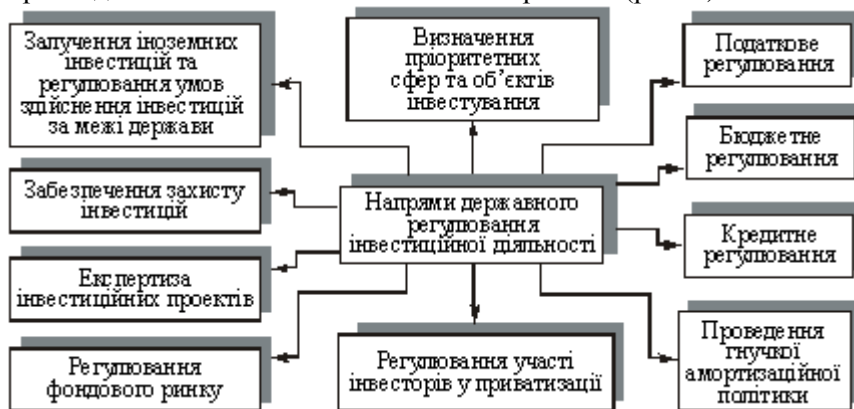

Рис. 1. Основні напрями державного регулювання інвестиційної діяльності
Визначення пріоритетних сфер та об'єктів інвестування

У державній програмі залучення іноземного капіталу визначено основні пріоритетні сфери інвестиційної діяльності: агропромисловий комплекс (високопродуктивні агротехнології, модернізація підприємств переробної та харчової промисловості, виробництво тари, сільськогосподарське машинобудування, міні-цехи фермерських господарств, хімічні засоби захисту рослин); медична та мікробіологічна промисловість; легка промисловість; лісо-промисловий комплекс; машинобудування (телерадіоапаратура, електропобутові прилади, пасажирський транспорт, важкі вантажні літаки, медтехніка, верстати з програмним управлінням); металургійний комплекс (порошкова металургія, виробництво білої жерсті, алюмінієвого листа і труб); розвиток паливно-енергетичного комплексу і впровадження енерго- і ресурсозберігаючих технологій; транспортна інфраструктура; зв'язок; хімічна й нафтохімічна промисловість; соціальна інфраструктура; подолання наслідків Чорнобильської катастрофи.

Проте, хоч які важливі є ці пріоритети, однак вони створюють враження вибраних випадково, незрозумілим є загальний критерій їх визначення. На думку багатьох українських економістів наведений перелік є необґрунтованим, занадто деталізованим, розгалуженим, складним для практичної реалізації. Саме тому інвестиційна політика, що проводилась у державі, досі не дала позитивних результатів щодо трансформації структури економіки України.

Використана література:

1. А.Ф.Мельник "Державне регулювання економіки"/ А.Ф.Мельник .-К: 2007р ст 170-178.
- 2.Т.Г Морозова. «Государственное регулирование экономики и социальный комплекс»/ Т.Г Морозова. А.В. Пикулькин.- М: 2009.

Астрашенюк Є.О.,
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ЗАКОНОДАВЧЕ ОБУМОВЛЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ АСОРТИМЕНТУ ТА ЦІН ПРИ СТВОРЕННІ МАРКЕТИНГОВОГО ПЛАНУ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Перш ніж почати виробництво та реалізацію продукції, приготованої закладом ресторанного господарства, необхідно розробити її асортимент, а саме перелік страв, виробів та напоїв, які

реалізовуватимуться відвідувачам у цьому закладі. Для цього слід скористатися збірниками рецептур, перелік яких наведено в Методичних рекомендаціях № 157.

Діючі збірники рецептур:

- ❖ Наказ МЗЕЗторгу України від 06.07.99 р. № 484
 - Сборник рецептур блюд и кулинарных изделий для предприятий общественного

питания

- ❖ Наказ Мінторгу СРСР від 12.12.80 р. № 310
 - Сборник рецептур блюд для питания школьников
- ❖ Наказ Мінторгу УРСР від 24.12.85 р. № 341
 - Сборник рецептур блюд диетического питания для предприятий общественного

питания

- ❖ Лист Мінторгу СРСР від 10.07.87 р. № 0132-75
 - Сборник рецептур на торты, пирожные, кексы и рулеты М., Харчпром, 1978, ч. I, II,

III

- ❖ Лист Мінторгу СРСР від 30.12.83 р. № 0176-75
 - Сборник рецептур мучных кондитерских и булочных изделий для предприятий

общественного питания

Асортимент продукції затверджується керівником підприємства. Зверніть увагу: раніше при відкритті підприємства громадського харчування, а також при зміні його технологічних процесів асортимент в обов'язковому порядку підлягав погодженню з територіальними установами державної санітарно-епідеміологічної служби (СЕС). Сьогодні Правила № 219 такого погодження не вимагають.

Кухарів та кондитерів має бути забезпечено на робочих місцях технологічними картами, які підписуються технологом і затверджуються директором підприємства, із зазначенням норм закладки продовольчої сировини та харчових продуктів на страви або виробу і технології їх приготування (п. 2.3 Правил № 219).

Після того як складено асортимент, підприємству ресторанного господарства слід розібратися з ціною на кожну страву, виріб, закупний товар. Розрахунок ціни продажу провадиться щодо всіх страв, виробів та закупних товарів, які реалізуються підприємством громадського харчування. Зверніть увагу: у ресторанному господарстві не визначається собівартість одиниці продукції, що випускається (як це, наприклад, передбачено в промисловості).

Ціни реалізації виробів у ресторанному господарстві визначаються методом калькуляції. Розрахунок ціни реалізації виробу провадиться в калькуляційній карті, форму якої наведено в додатку 2 до Методичних рекомендацій № 157. Калькуляційні карти складаються як на продукцію власного виробництва, так і на закупні товари. Правильність обчислення продажної ціни страви (виробу) підтверджується підписами завідувача виробництва та особи, яка складає калькуляцію, і затверджується директором підприємства.

Основою для складання калькуляції певної страви є норми сировини, установлені діючими Збірниками рецептур. При цьому відмітною особливістю ціноутворення в ресторанному господарстві є те, що до калькуляційних карт вносяться тільки дані про сировинну (матеріальну) складову (тобто винятково про витрату продуктів на приготування страв та кулінарних виробів). А сума нарахованої на сировину націнки має забезпечити покриття витрат підприємства ресторанного господарства та принести йому прибуток.

Калькуляція складається на 100 порцій, якщо Збірником рецептур передбачено норми закладки на одну порцію, або на 10 кг, якщо Збірником рецептур надано норми закладки в розрахунку на 1 кг.

У разі обліку продуктів та сировини за первісною (купівельною) вартістю до калькуляційної карти заносяться облікові (первісні) вартості відповідних продуктів. Крім того, визначаються вартість сировинного набору, сума націнки, вартість сировинного набору з націнкою та ціна продажу однієї страви.

Зауважимо, що такий спосіб побудови калькуляційної карти прийнятний, якщо купівельні ціни на продукти стабільні. Проте в сучасних ринкових умовах купівельні ціни на товар часто змінюються. У зв'язку з цим відповідне внесення змін до калькуляційної карти і визначення нової ціни реалізації виробу в кожному випадку зміни цін — надто трудомісткий процес. Тому, як правило, підприємства громадського харчування ведуть облік продукції та сировини за продажною вартістю (тобто з урахуванням націнки).

У разі обліку продуктів і товарів за продажною вартістю калькуляційна карта заповнюється так: до карти заносяться продажні ціни продуктів, після чого визначаються продажна вартість сировинного набору і продажна ціна однієї страви.

За таким принципом встановлюються ціни на всі страви, а також на кондитерські та інші вироби, напої, які готуються за рецептами. Калькуляція, складена станом на певне число, залишатиметься незмінною доти, поки не зміниться норма закладки сировини або ціна на яку-небудь зі складових частин. У такому разі в цій самій калькуляційній карті у вільних графах складається нова калькуляція на цю саму страву.

Використана література:

1. Богушева В.І. Організація обслуговування відвідувачів ресторанів і барів. [Серія Підручники та навчальні посібники]/ Богушева В.І. - Р.: Фенікс, 2002
2. Бородіна В.В. Ресторанно-готельний бізнес: облік, податки, маркетинг, менеджмент/ Бородіна В.В. - М.: Книжковий світ, 2002

Бастєєв Д.О.,
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Поняття державної регіональної політики увійшло в лексикон державного управління відносно недавно, але вже посіло в ньому помітне місце. Думається, що ґрунтовне науково-методичне визначення терміна ще попереду, тому зараз визначимось концептуально: йдеться про регіональний вимір, проекцію політики держави стосовно забезпечення сталого і збалансованого соціально-економічного розвитку України.

Сучасна регіональна політика має бути визначена як така діяльність держави, що спрямована на адміністративно-економічну оптимізацію регіональної структури країни та відносин між центром і територіями з метою забезпечення збалансованого розвитку за рахунок максимально ефективного використання наявних внутрішніх і залучення зовнішніх ресурсів. При цьому основними засадами державної регіональної політики мають стати:

- ✓ чітке розмежування законами України повноважень щодо управління регіонами між центральними та місцевими органами державної влади, органами самоврядування відповідно до принципів децентралізації та з додержанням загальнодержавних інтересів;
- ✓ створення фінансових та організаційно-правових умов для реалізації повноважень органів місцевого самоврядування;
- ✓ запровадження дійового механізму участі місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування у процесі прийняття рішень на державному рівні з регіональних проблем;
- ✓ розробка формалізованого механізму державної підтримки програм розвитку регіонів.

Розробка і законодавче затвердження державної регіональної політики дасть можливість державі, не втручаючись в оперативну діяльність місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, окремих підприємств, за допомогою економічних важелів сприяти комплексному розвитку регіонів, формуванню такої територіальної та галузевої структури господарських комплексів регіонів, які відповідають загальнодержавним інтересам та інтересам регіонів. Зараз правова та фінансово-матеріальна обмеженість їх ролі в управлінні територіями, домінуючий галузевий підхід викликає соціальні суперечності і стримує збалансований розвиток регіонів. Надмірна централізація влади стримує розвиток регіонів, органи місцевого самоврядування недосконалі і фактично безправні, сам устрій державної влади породжує часті конфлікти між гілками і рівнями влади, між державною владою та місцевим самоврядуванням. Усе це не окремі вирішувані проблеми, а фактори, що вказують на проблеми у самій системі державного устрою України, на конфлікт між самосвідомістю регіонів, які прямують до більш повного задіяння потенціалу власного розвитку, і державною владою. Сьогоднішня модель державного управління, в якій більше централізації, ніж самостійності, а адміністрування більше, ніж управління, виконала свою роль у становленні нашої держави і гальмує подальший її розвиток. Стає очевидним, що системні зміни в регіональній політиці не можуть бути реалізовані тільки силами центральної влади, більше того, вона

не піде ні на які зміни, якщо не побачить виваженої і відповідальної позиції з боку регіональних лідерів.

Передусім слід визначити основні принципи, на яких має ґрунтуватися державна регіональна політика. Не претендуючи на вичерпність переліку, визначимо найбільш важливі.

Принцип легітимності вимагає розробки політики з урахуванням основних принципів і норм вітчизняного правового простору, а також європейських тенденцій. Реалізація цього принципу можлива тільки шляхом правової презумпції при розробці і впровадженні реформ.

Принцип унітарності потребує дотримання розгляду дворівневої системи державного управління: центральний рівень (органи центральної виконавчої влади і територіально відокремлені органи виконавчої влади) і місцевий рівень (органи місцевого самоврядування). Реалізація такої моделі відбувається шляхом поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади. Децентралізація управління як один з пріоритетів адміністративної реформи в Україні передбачає підвищення ролі регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування у здійсненні економічних та структурних реформ, диверсифікації економіки територій, в управлінні державним та комунальним майном, розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва та інших сферах.

Принцип єдності вимагає створення єдиного простору, який стимулює однакові умови розвитку соціальних та економічних процесів. Його реалізація відбувається шляхом зміцнення і раціоналізації грошово-кредитної, фінансово-бюджетної, податкової, регуляторної та інших систем. Неможливо вирішити проблеми регіональної політики без узгодження їх з проблемами устрою центральної влади. Формування державної регіональної політики є загальнодержавним завданням, яке тісно пов'язане з державним устроєм України в цілому. Принцип субсидіарності націлює процес надання громадських та державних послуг з максимальним наближенням до рівня їх споживання. Він має реалізуватись шляхом гармонізації розподілу повноважень між рівнями виконавчої влади і між виконавчою і самоврядною владами.

Принцип системності вимагає комплексного підходу у вирішенні питань збалансування державних, регіональних і місцевих пріоритетів, створення вичерпної та достатньої інфраструктури, механізмів узгодження і координації. За сучасних умов ефективне управління складними об'єктами, як правило, інтегроване, тобто один і той же об'єкт має кілька фокусів управління, в тому числі і на різних рівнях влади. Так, вплив на діяльність школи може реалізовуватись одночасно і на загальнодержавному рівні через освітню політику держави, і на регіональному або місцевому, коли стосується господарського управління або регіональних освітніх програм, і на рівні прямого самоврядування, такого як батьківська рада.

Принцип партнерства потребує інтегрованого, різнобічного, відкритого і справедливого визначення пріоритетів державної регіональної політики. Його реалізація відбувається завдяки співпраці між органами виконавчої влади різного рівня, органами місцевого самоврядування, бізнес-асоціаціями і відповідними громадськими організаціями.

Регіональна політика є складовою внутрішньої політики держави в цілому і значною мірою визначає спосіб співпраці центральної влади з адміністративно-територіальними одиницями, регіональними елітами, в якому напрямі вона спрямовує розвиток територій. Її зміст має відбивати систему заходів щодо управління політичним, економічним, соціальним, етнокультурним розвитком територій. Тому головне завдання державної регіональної політики полягає у забезпеченні узгодженості державних пріоритетів і місцевих програм соціально-економічного розвитку. Ключовим у цьому є визначеність з терміном «узгодженість». Розглянемо проблему реалізації узгодженості державних і місцевих інтересів на трьох рівнях: інституційному, територіальному і змістовному.

Принципово важливий напрям регіональної політики — реформування системи міжбюджетних взаємовідносин в Україні. Регіональна фінансова політика в першу чергу передбачає створення нової системи фінансових взаємовідносин між центральним урядом та регіональними і місцевими владами. Поки що зберігається занадто централізована модель фінансових взаємовідносин між урядом, регіонами і місцевою владою, згідно з якою видатки і доходи не розмежовані між рівнями влади по вертикалі. Уряд практично управляє консолідованими видатками та доходами зведеного бюджету України. Так званий «котловий метод» управління ресурсами чітко простежується у фінансовій системі, що не дозволяє раціоналізувати бюджетний процес та відповідні процедури стосовно структури бюджетів. Зокрема, неможливо вирішити питання відшкодування витрат за виконання

делегованих повноважень, що досягається за умови відділення видатків і доходів громад, яке в свою чергу забезпечує формування механізму фінансування делегованих повноважень.

Стосовно власності регіонів, то нею має стати спільна власність територіальних громад, що забезпечує їхні функції, але перебуває нині у віданні обласних та районних рад. Вона повинна бути перетворена в регіональну власність, яка за своєю природою має бути неподільною, а не розпайованою між громадами. Спільні інтереси громад, визначені для обласних рад, треба прописати як завдання регіонів, можливо з уніфікацією в окремому законі.

З метою фінансування зазначених завдань необхідно створити власну доходну базу регіональних органів влади, а доходну базу регіонів визначити з урахуванням притаманних їм функцій. Це дасть змогу створити зовсім нову модель влади з іншими повноваженнями представницького органу на рівні регіону, роллю та статусом регіонального бюджету. Стосовно останнього слід застосувати таку ж модель фінансового вирівнювання, як і для бюджетів громад. Тобто мають існувати дві паралельних системи фінансового вирівнювання: одна — для територіальних громад, інша — для регіонів. Система фінансового вирівнювання регіональних бюджетів повинна також включати коефіцієнти податкоспроможності і середньої податкоспроможності, фонди фінансового вирівнювання тощо. Вирівнювання регіональних бюджетів має забезпечуватись Мінфіном України.

Використана література:

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» (редакція станом на 08.10.08)
2. Карагодов І. Механізм управління природокористуванням на рівні регіону.//Економіка України. - 1997. - №10.
3. Коваленко М.А.Регіональний менеджмент:Навч. посібник – Херсон:2004-304 с
4. Мазур А.Г.цілі регіонального управління в перехідний період//Регіональна економіка- 2001-№1-С.168.
5. Мельник С.А.Управління регіональною економікою:навч.посібник –К.:КНЕУ,200-124с.

Бужина Ю.І.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Законність - основна умова існування будь-якої демократичної держави, його обов'язкова риса. Зовні законність виражається в законодавстві, під яким прийнято розуміти систему правових актів, де норми права знаходять своє зовнішнє відображення. «Законність - це перш за все наявність достатньої кількості юридичних норм високої якості, а потім їх суворе дотримання усіма суб'єктами права». Якщо розглядати принцип законності щодо її практичного застосування, то законність означає, що будь-яке рішення державних і недержавних органів, уповноважених на те осіб не повинно суперечити чинному законодавству; повинно бути прийнято в межах компетенції органу або посадової особи, яка його приймає; у встановлений нормативними актами термін; з дотриманням необхідної процедури; має сприяти створенню, закріпленню або розвитку корисних для суспільства відносин.

Проблема законності завжди існувала й існує у всіх країнах і має різні шляхи вирішення. Держава, керуючись невідкладними завданнями, які вона ставить перед собою в певний період, має контролювати їх здійснення, консолідувати зусилля на подолання перешкод, а також визначати і завдання контролю і механізм його здійснення.

У нашій країні ставлення до законності в останні роки відмічалось суперечливими мотиваціями від неприйняття його з проголошенням незалежної держави і побудовою ринкових відносин, до бажання знову все контролювати, особливо при виникненні складних проблем на шляху соціально-економічних перетворень. Проте слід враховувати, що держава завжди повинна мати певний вплив на розвиток основних суспільних процесів.

З цією метою держава повинна отримувати інформацію про реальний стан справ, аналізувати розвиток подій за відповідних умов і при необхідності впливати на їх перебіг, тобто держава у

притаманних їй організаційних формах, за допомогою відповідних прийомів і методів має контролювати розвиток суспільних відносин і направляти їх на забезпечення потреб громадян.

Законність можна розглядати і як метод державного управління, тобто сукупність прийомів, способів, за допомогою яких держава забезпечує належну поведінку своїх суб'єктів.

Для того щоб забезпечити режим законності, держава повинна створити відповідну основу для цього. Такою основою законності в державному управлінні є наявність: 1) певних економічних умов; 2) розвинутої політичної системи, 3) механізму соціального захисту населення; 4) науково обгрунтованої системи норм права, яка відповідає вимогам часу і доступна для розуміння усіма суб'єктами державного управління; 5) механізму примусу, чітко працює в рамках закону.

Законність в державному управлінні забезпечується трьома основними способами: проведенням контролю, здійсненням нагляду, за допомогою звернень громадян.

Забезпечення законності в державному управлінні досягається в процесі повсякденної діяльності державних органів і зовні виявляється у припиненні порушень законів і дисципліни; здійсненні заходів щодо ліквідації причин та умов, які їх породжують; відновлення порушених прав і законних інтересів громадян, громадських організацій; притягнення до відповідальності і покарання осіб, винних у порушенні законності і дисципліни; створенні атмосфери невідворотності покарання за порушення вимог законності і дисципліни; вихованні працівників апарату управління, в дусі суворого дотримання існуючих правил. Таким чином, досягається дотримання законності кожною ланкою державного управління, кожним службовцем. Це ж сприяє організації їх чіткої роботи, підтримання державної дисципліни, а також охорону та захисту прав і свобод громадян, інтересів юридичних осіб.

Особливу увагу потрібно приділити контролю і нагляду. Контроль - основний спосіб забезпечення законності в державному управлінні, один з найбільш важливих елементів державного управління. Без організації та здійснення контролю неможлива належна робота державного апарату, інших підконтрольних державі структур. Контроль також виступає одним з основних дисциплінуючих чинників поведінки громадян. У державному управлінні контроль поширюється на всі сфери. Сама контрольна діяльність здійснюється шляхом перевірок, планових і позапланових ревізій, обстежень, витребування звітів, проведення рейдів, оглядів та ін

Контроль відрізняється від нагляду, хоча у них і є деякі спільні риси. Об'єднує їх єдина мета - забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні, форми здійснення роботи - перевірки, витребування звітів, пояснень та ін, обов'язковість вказівок. Але контроль, на відміну від нагляду, проводиться повсякденно і безперервно широким колом контролюючих органів. Нагляд же здійснює єдиний державний орган - прокуратура. Санітарний, пожежний нагляд та деякі інші види діяльності невірно іменують наглядом. У дійсності ж це контроль. Різна у них і нормативна база. Головне, чим відрізняється контроль від нагляду, - це те, що контролюючий орган має право втручатися в оперативну діяльність підконтрольного об'єкта (іноді навіть підміняючи собою керівний орган цього об'єкта) і самостійно залучати правопорушників до юридичної відповідальності, в той час, як прокуратура позбавлена таких можливостей. Наприклад, органи пожежного, санітарного нагляду, ветеринарного контролю можуть прийняти рішення (зрозуміло, за наявності підстав для цього) про призупинення роботи підконтрольного їм об'єкта до усунення виявлених ними правопорушень. Їх дії тут фактично прирівнюються до управлінської діяльності адміністрації цих об'єктів або вищих відносно них органів. Крім того, перераховані органи можуть самостійно залучити до адміністративної відповідальності винних у порушенні правил посадових осіб об'єктів, експлуатація яких припинена.

У спеціальній літературі згадується і адміністративний нагляд, до якого відносять діяльність державних інспекцій і служб. Однак, виходячи з того, що ця діяльність на відміну від прокурорського нагляду за мету ставить не тільки попередження протиправних дій, усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень, а й застосування заходів адміністративного примусу (в тому числі і адміністративної відповідальності у разі виявлення порушень загальнообов'язкових правил у сфері діяльності відповідної інспекції чи служби), таку діяльність слід визнати контролем, а не наглядом.

Таким чином, контроль можна охарактеризувати як складову частину (елемент) управління, яка забезпечує систематичну перевірку виконання Конституції, законів України, інших нормативних актів, дотримання дисципліни і правопорядку і яка проявляється у втручанні контролюючих органів в оперативну діяльність підконтрольних, дачі їм обов'язкових для виконання вказівок, призупинення,

зміну або скасування актів управління, застосування заходів примусу щодо підконтрольних органів чи осіб.

Нагляд же має на меті виявлення та попередження правопорушень, усунення їх наслідків шляхом застосування форм прокурорського реагування без права самостійно притягати винних до правової відповідальності, втручатися в оперативну і господарську діяльність піднаглядних об'єктів, змінювати або скасовувати акти управління.

Звернення громадян, як спосіб забезпечення законності також відрізняється від контролю та нагляду. Ця відмінність полягає в тому, що ініціаторами перевірок, тобто контрольних дій, тут виступають не державні утворення (їх посадові особи), а громадяни. Звертаючись до компетентних органів з заявами і скаргами, вони сигналізують про виявлені ними порушення законності, надаючи тим самим можливість повноважним органам розібратися в суті справи, залучити, якщо на те є підстави, до відповідальності винних.

Істотну роль у забезпеченні ефективності законності у діяльності органів виконавчої влади грає координація та взаємодія між контролюючими органами і прокуратурою, як єдиним органом, що здійснює наглядові функції в державі, оскільки вони мають спільну мету - захист і охорону законності і дисципліни в державному управлінні, в суспільстві в цілому.

Зараз в Україні поступово формується розгалужена система органів державного контролю та нагляду в межах діяльності органів законодавчої, виконавчої та судової влади всіх рівнів. Проте ефективність вже діючих органів не дуже висока.

Роль держави та її інститутів має все більше рости в плані як регулювання та управління процесами, так і контролю за ходом реформування, здійснення їх на правовій основі відповідно до діючих норм.

Для вітчизняної правової науки розробка проблем дисципліни у сфері виконавчої влади на сьогодняшньому етапі є значною мірою новим напрямом наукового пошуку, який повинен враховувати реальності сьогодняшнього дня.

Використана література:

1. Закон України «Про звернення громадян»
2. Адміністративне право України. - 2-е вид., Перераб. і доп. [Підручник для студентів вищ. навчальн. закладів юрид. спец. / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук и др.]; Під ред. проф. Ю.П. Битяка. - Харків: Право, 2003. - 576 с.
3. Адміністративне право України. Під. ред. Ківалова С.В. \ Х.: «Одіссей», 2004.
4. Андрійко О.Ф. Державний контроль в Україні: організаційно - правові засади. - К.: Наукова думка, 2004.

Гарькава Г.Г.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

АНТИМОНОПОЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ЙОГО РОЛЬ У РЕГУЛЮВАННІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Створення в Україні органу захисту економічної конкуренції вперше було передбачено Законом України "Про обмеження монополізму та захист від недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності", прийнятим 18 лютого 1992 року. Діяльність АМКУ як колегіального органа розпочалася після прийняття 26 листопада 1993 року Закону України "Про Антимонопольний комітет України".

Антимонопольний комітет України є державним органом із спеціальним статусом, метою якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності. Він є колегіальним органом, що, згідно із законодавством, складається з Голови та десяти державних уповноважених. Антимонопольний комітет України здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності", Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції", інших законів та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цих законів.

Антимонопольний комітет України утворюється у складі Голови та десяти державних уповноважених. З числа державних уповноважених призначаються два перших заступники та три заступники Голови Антимонопольного комітету України.

Антимонопольний комітет України, його територіальні відділення є юридичними особами, мають поточні та вкладні (депозитні) рахунки в установах банку, печатки із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням.

Голова Антимонопольного комітету України призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за згодою Верховної Ради України.

Строк повноважень Голови Антимонопольного комітету України становить сім років. Голова Антимонопольного комітету України не може призначатися на цю посаду більше ніж на два строки підряд. Фінансування Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень здійснюється за рахунок коштів загального та спеціального фондів державного бюджету. Працівники Антимонопольного комітету України при виконанні службових обов'язків є представниками державної влади. Їх особисті і майнові права охороняються законом нарівні з працівниками правоохоронних органів.

Основним завданням АМКУ є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині:

- здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;
- контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- сприяння розвитку добросовісної конкуренції;
- методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції;
- здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель.

Антимонопольний комітет України здійснює активне міжнародне співробітництво з колегами з інших країн, міжнародними організаціями. Він є активним учасником Міждержавної Ради з антимонопольної політики країн-учасниць СНД, Комітет має міжвідомчі угоди про співробітництво з конкурентними відомствами Беларусі, Болгарії, Латвії, Литви, Польщі, Словаччини, Чехії, Угорщини та Франції. АМКУ співпрацює з такими міжнародними організаціями як Міжнародна конкурентна мережа (ICN) та Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Він брав і бере участь у ряді міжнародних проектів, зокрема, організованих Європейською Комісією.

Подолання монополізації в країні, пошук методів вирішення даної концепції є надзвичайно актуальною для перехідної економіки нашої країни. Існують дві основні форми боротьби з монополіями:

- попередження створення монополій;
- обмеження використання монопольної влади.

Для проведення антимонопольної політики держава створює антимонопольні служби, основною метою яких є контроль монополістичних тенденцій у країні. Антимонопольні служби не є частиною законодавчої влади, але їхня компетенція дозволяє їм виконувати дорадчу функцію. Подібні організації не мають права діяти авторитарними методами, наприклад, закрити підприємства. Але вони можуть змусити підприємство, що домінує на ринку, відновити постачання продукції тому одержувачу, якому в цих постачаннях було протизаконно відмовлено. Усі їхні рішення обов'язкові для виконання. В іншому випадку накладаються грошові штрафи, передбачені законодавством за порушення антимонопольного закону. При цьому необхідно відзначити, що всі рішення антимонопольної служби повинні підлягати перевірці державними судами.

Однією з типових різновидів дискримінації підприємців органами державної влади є примус підприємців до вступу в господарські об'єднання. Нерідко зустрічається і встановлення заборони на реалізацію товарів з одного регіону в іншій. Іноді шляхом видання підзаконних нормативних актів місцеві органи державної влади встановлюють не тільки такі заборони, але й економічні санкції за

вивіз підприємцями продукції за межі регіону. Такі незаконні дії не тільки в значній мірі обмежують волю підприємницької діяльності, але і ведуть до руйнування чи заповідання відчутного збитку міжрегіональним господарським зв'язкам, викликаючи відокремлення регіонів.

Необхідно розглянути вади та певні неузгодженості антимонопольного законодавства України «табл.А.3.2».

Протягом 2008 року на порушників законодавства про захист економічної конкуренції було накладено штрафів у загальному розмірі 13 308,682 тис. грн (2007 році – 11 569,24 тис. грн). З них 23,5 відсотка загальної суми накладено за порушення у вигляді антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, 50,5 відсотка – за порушення у вигляді зловживань монополієм (домінуючим) становищем, 1,2 відсотка – за порушення у вигляді недобросовісної конкуренції та 24,8 відсотка – за порушення інших видів.

В цілому ж за 2002-2007 роки Антимонопольним комітетом України було виявлено та припинено понад 18 тисяч порушень законодавства про захист економічної конкуренції, на порушників накладено штрафи у розмірі понад 150 мільйони гривень, сума відшкодованих та попереджених утрат суспільства за останні шість років склала близько 840 мільйонів гривень, що майже у шість разів перевищує бюджетні витрати на реалізацію Антимонопольним комітетом повноважень щодо захисту конкуренції.

Водночас, унаслідок здійснення АМКУ попереднього контролю над концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання понад як у 1100 випадках попереджено монополізацію або суттєві обмеження конкуренції на товарних ринках.

Антимонопольне законодавство України відповідає вимогам світових стандартів. Але при цьому було би бажаним і введення на прикладі антимонопольної практики зарубіжних країн жорсткого контролю за виконанням даного законодавства. Це одне із найслабших місць у державно-правовій структурі України: приймаються закони, але введення їх у життя або часто одержує відстрочку, або взагалі не відбувається. Тому для нормального функціонування антимонопольного законодавства необхідно створити ще один ланцюжок - комісію з контролю за виконанням розпоряджень антимонопольних органів, надавши їй усі повноваження по застосуванню санкцій стосовно порушників антимонопольного законодавства.

Таким чином, у процесі удосконалювання українського антимонопольного законодавства можуть бути використані антимонопольне законодавство промислово розвинутих країн і практика його застосування, але з урахуванням особливостей нашого перехідного періоду.

Використана література:

1. Монополізм і сутність та роль в економіці України.// Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. - №7. – с. 38-40
2. Стан конкурентного середовища в Україні та основні напрямки вдосконалення правових механізмів захисту конкуренції/ О. Костусев, М.Пугачова// Економіст. - 2007. - №5. – с. 52-53
3. Антимонопольний комітет України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua>

Герасимов В.В.,

студент I курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ УКРАЇНИ

Сьогоднішній стан державного управління лісами через ряд причин знаходиться на незадовільному рівні. Назріла гостра необхідність розроблення нових основ екологічного лісокористування, які б враховували необхідність різнопланового і цільового використання лісів, підвищення їх стійкості та посилення еколого-захисних функцій. Про це свідчать і укази Президента України, і висновки (за результатами слухань, починаючи з 2003 р.) Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, інших доручень Кабінету Міністрів України.

Також актуальними на даний момент є проблеми гармонізації правового поля та норм ведення лісового господарства України з відповідними критеріями Європейського Союзу. У цьому

відношенні Україна, як добре відомо, приєдналася до всеєвропейського процесу захисту лісів і підписала відповідні резолюції Страсбурзької, Гельсінської та Лісабонської конференцій Міністрів із захисту лісів у Європі.

Таким чином, нарізла необхідність вдосконалення правового поля та законодавчої основи державного управління лісами і відповідної господарської діяльності в них. Потрібна розробка нових, сучасних механізмів управління процесом державного контролю за охороною, захистом, використанням та відновленням лісів в Україні. Основою для виявлення потреби у належних змінах законодавства є проведення його детального аналізу.

Необхідність державного управління лісами обумовлюється нормою Конституції України, згідно з якою "земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться у межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктом права власності Українського народу. Від імені українського народу права власника здійснюють органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування...".

Аналіз Лісового кодексу України, що наведений нижче, дозволяє ідентифікувати групи функцій, які розподілені між різними органами законодавчої та виконавчої влади. Спеціально уповноваженими державними органами лісового господарства на місцях є підприємства Державного комітету лісового господарства. При цьому вони одночасно є постійними лісокористувачами земельних ділянок лісового фонду з метою ведення лісового господарства, здійснення спеціальних видів користування лісовими ресурсами тощо, тобто є суб'єктами підприємницької діяльності. Це дозволяє зробити такі висновки:

1. Виконання функції нагляду (державного контролю) багаторазово дублюється. Вона покладена як на органи законодавчої гілки влади – Верховна Рада Республіки Крим, обласні, районні, міські, селищні та сільські Ради народних депутатів, так і на органи виконавчої влади – Кабінет Міністрів, Уряд республіки Крим, Мінприроди України, Державний комітет лісового господарства та підпорядковані йому обласні управління, виробничі об'єднання та підприємства.

2. Функцію нормування виконують переважно органи центральної законодавчої та виконавчої влади. Верховна Рада розробляє та затверджує основні закони, а Кабінет Міністрів – підзаконні акти (правила, нормативи, інструкції, програми), які деталізують прийняті закони. Частина законодавчих функцій знаходиться в компетенції Верховної Ради Республіки Крим та обласних Рад народних депутатів. Підготовка проектів законодавчих актів здійснюється Державним комітетом лісового господарства та Мінприроди України.

3. Функція підтримки в основному виконується підприємствами та установами, які підпорядковані Державному комітету лісового господарства (спеціальна освіта та перепідготовка, прикладна наука, інвентаризація та планування, інформаційне забезпечення, захист та авіаційна охорона лісу, насінництво). Частина з них (вища освіта, фундаментальна та частково прикладна наука) реалізується іншими урядовими установами, зокрема, Міністерством освіти та науки, Академіями наук.

4. У рамках Державного комітету лісового господарства та його підприємств поєднано виконання функцій нагляду та функцій власника.

5. Переважна більшість функцій власника розподілена між місцевими органами влади різного рівня (від сільської до обласної ради); постійними користувачами лісу, більша частина яких належить підприємствам Державного комітету лісового господарства та аграрним підприємствам; центральними державними органами виконавчої влади, що входять до складу Кабінету Міністрів України. При цьому органам місцевої влади надано основні повноваження щодо розпорядження лісами: вони передають їх у постійне або тимчасове користування; розподіляють ділянки лісу, які відведені в рубку головного користування, у тому числі здають їх в оренду; приймають рішення щодо стратегії реалізації деревини та лісопродукції на території області. Повноваження місцевих рад різного рівня діють у межах їхніх територій і тому частково дублюються.

6. Органи Мінприроди України виконують окремі функції розпорядника, які дають право дозволяти або забороняти проведення суцільних санітарних та лісовідновних рубок.

Відсутність науково обґрунтованої та затвердженої на урядовому рівні лісової політики держави спричинили певний правовий нігілізм, який заважає галузі впевнено рухатись до цивілізованого ринку. Також у цьому відношенні у перехідний період слід відзначити такі проблеми: консерватизм лісового законодавства, що проявляється у жорсткій формалізації норм і правил

ведення лісового господарства та лісокористування, на відміну від більш ефективного рамкового принципу його побудови; функції законотворчості, контролю, власника і підтримки поєднує в собі Державний комітет лісового господарства України, що суперечить антимонопольним принципам; чинне законодавство країни та підзаконні акти недостатньо враховують особливості ринкової економіки у лісовому секторі; екологічне та лісове законодавство вкрай недостатньо забезпечують інтеграцію та практичне виконання міжнародних угод зі сталого управління лісами.

Усі перераховані проблеми взаємопов'язані та часто взаємообумовлені. Їхнє успішне вирішення потребує системного підходу, чіткого й ефективного інструментарію лісової політики, направленою на досягнення єдиної мети – збалансованого, невиснажливого користування ресурсами на засадах сталого розвитку лісової галузі й держави.

Результати проведеного аналізу стану системи державного управління лісовим господарством України дозволяють сформулювати науково обґрунтовані стратегічні пріоритети лісової політики України:

1. Формулювання і відображення у правових документах парадигми сталого управління лісами через перегляд концептуальних засад визначення пріоритетності окремої функції лісів.

2. Лісову політику країни доцільно формувати, виходячи з: визнання рівної значущості екологічних, економічних та соціальних функцій лісу; розробки і впровадження критеріїв та індикаторів сталого управління лісами; залучення широких верств населення, неурядових організацій до процесу підготовки рішень у лісовому секторі; створення ефективних правових механізмів забезпечення виконання міжнародних угод і домовленостей.

3. Розробка та внесення необхідних доповнень до існуючої нормативно-правової бази змін щодо забезпечення екологічно орієнтованого та комплексного використання лісових ресурсів з урахуванням їх ландшафтного і водорегулюючого значення.

4. Стале, раціональне та багатоцільове використання лісових ресурсів: переорієнтація лісового господарства з одноцільової (сировинної або захисної) моделі на екологічно, економічно та соціально збалансовану модель багатоцільового лісокористування;

Все це можливо тільки при розробці нових методів і способів державного управління, визначених законодавчо, типових або стандартних дій лісокористувачів, заснованих на застосуванні сучасних інформаційних технологій. А також залежить від зміни існуючої державної політики щодо державного управління лісами і контролю господарської діяльності, яка в них проводиться, тісної взаємодії Президента України, Верховної Ради України, Держкомлісгоспу, Мін'юсту та Міністерства охорони навколишнього природного середовища.

Сучасне екологічне право в Україні спирається на законодавчі та інші регулятивні акти подвійного роду. З одного боку, поряд з новими законами продовжують діяти і деякі з попередніх правових актів, успадкованих від СРСР. З іншого – активно напрацьовується і створюється національне екологічне право. Але українське екологічне і лісове законодавство також не повною мірою здатне забезпечити захист лісу, оскільки, в першу чергу, багато в чому залишається декларативним, і не містить конкретних механізмів розв'язання існуючих проблем. Так само не повною мірою і дуже вибірково урахує досягнення і досвід сучасного міжнародного екологічного законодавства. Тому одним з необхідних заходів щодо поліпшення сучасного рівня державного управління і контролю пропонуються структурні зміни існуючих схем лісокористування в лісах України всіх форм власності, упровадження яких дозволить розв'язати проблеми нераціонального використання лісів і земель лісового фонду.

Використана література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 - 1996 р., № 30, стаття 141
2. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 26.04.1994 - 1994 р., № 17, стор. 443, стаття 99
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-ІІІ // Офіційний вісник України від 30.11.2001 - 2001 р., № 46, стор. 1, стаття 2038, код акту 20473/2001
4. Указ Президента України „Про заходи щодо подальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні” від 23.05.2005 р // Урядовий кур'єр від 01.06.2005 - № 100.

5. Указ Президента України "Про заходи щодо посилення державного контролю у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів" від 05.01.2004 р. № 1/2004. // Урядовий кур'єр від 15.01.2004 - № 7
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.04.2006 р. від 18.04.2006 № 208-р // Офіційний вісник України від 03.05.2006 - 2006 р., № 16, стор. 224, стаття 1207, код акту 36039/2006
7. Афанасенко К.В. Участь делегації Державного комітету лісового господарства України в 4-й міністерській конференції із захисту лісів у Європі у м. Відень (Австрія) // Причорноморський екологічний бюлетень. – 2004. – №1(11). – С. 163–166.
8. Лазаренко Я. М. Становлення законодавчих систем в Україні. Розвиток лісового законодавства України. – К.: Право України. – 2003. – №3. – С. 23–27.
9. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Менеджмент охоронних лісів України. – К.: Фітосоціоцентр, 2003. – 299с.

Герашенко О.О.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ СФЕРИ

На сьогоднішній день актуальним є визначення теоретичних засад та ключових аспектів практичного застосування засобів державного регулювання економіки. Це зумовлено тим, що суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у сфері житлово-комунальних послуг, виробляють життєво необхідну продукцію, що здійснює вагомий вплив на всі сфери підприємництва та життєдіяльності громадян.

Особливістю сучасного етапу соціально-економічного розвитку України є те, що фактично під регулювання підпадають сфери діяльності суб'єктів, які функціонують як на ринках, що перебувають у стані природної монополії, так і на ринках, які є потенційно конкурентними.

Найчисленнішою групою монополізованих товарних ринків в Україні на сучасному етапі економічного розвитку є ринки природних монополій. Основну частину ринків природних монополій складають ринки комунальних послуг: централізованого водопостачання та водовідведення та централізованого тепlopостачання. Враховуючи останні зміни у законодавстві, сьогодні можна визначити, що потенційно конкурентними можуть бути такі види діяльності, як виробництво теплової енергії, вивезення побутових відходів.

Відповідно до статті 1 Закону України "Про тепlopостачання" сферою тепlopостачання є "сфера діяльності з виробництва, транспортування, постачання теплової енергії споживачам".

Повноваження щодо регулювання (встановлення) тарифів на теплову енергію закріплені у таких законах та інших нормативно-правових актах України:

- Законі України "Про природні монополії",
- Законі України "Про житлово-комунальні послуги",
- Законі України "Про тепlopостачання",
- Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні",
- Законі України "Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії та використання скидного енергопотенціалу",
- Положенні про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень, затверджене постановою Кабінету Міністрів України №135 від 22 лютого 1995 р.

Законодавством передбачено, що тарифи на виробництво, транспортування та подання теплової енергії та послуги централізованого опалення і гарячого водопостачання мають встановлюватись органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на рівні економічно обґрунтованих витрат суб'єктів господарювання, а цей рівень рентабельності встановлює Кабінет Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері тепlopостачання. Окрім цього, основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання у сфері тепlopостачання, які використовують регуляторні органи, є застосування нормативів, надання дотацій та компенсацій.

Особливість сьогоденного етапу реформування полягає в тому, що одночасно відбуваються кілька процесів: інституційних, пов'язаних з демонополізацією управління житлом та комунальної інфраструктурою, зміною організаційно-правових форм організації ЖКГ, перерозподілом ринків; організаційних, які пов'язані з перерозподілом повноважень між рівнями влади, відходом органів місцевого самоврядування від керівництва господарською діяльністю підприємств, переходом на нові форми договірних відносин.

За своїм змістом економічна модель розвитку комунального господарства полягає у формуванні оптимальних для суспільства і держави економічних відносин шляхом запровадження ринкових методів господарювання, стимулювання енергоефективності тарифної, інвестиційної, науково-технічної, зовнішньоекономічної та екологічної політики, інституційних і структурних змін.

Оскільки система управління комунальним господарством формує відповідну якість життя населення, культуру побуту і спосіб життя, багато в чому визначає соціально-економічний потенціал територій, їхню інвестиційну привабливість, то вдосконалення управління доцільно проводити за чотирма основними напрямками:

- Підвищення економіко-правової ефективності
- Формування ринкових відносин
- Розвиток конкурентного середовища
- Кадрове забезпечення

При цьому для виконання завдань потребує виконання комплексу заходів.

Інституціональне забезпечення виконання завдань включає заходи, щодо визначення функцій та відповідальності центральних, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо виконання програм забезпечення населення житлом, модернізації житлово-комунальної інфраструктури, здійснення державного регулювання, гарантування надійності, ефективності, високої якості та економічно обґрунтованої вартості житлово-комунальних послуг.

Нормативно-правове забезпечення виконання завдань передбачає запровадження системного підходу до правового регулювання у сфері житлової політики та житлово-комунального господарства.

Науково-технічне забезпечення виконання завдань передбачає проведення науково-технічних досліджень з питань тарифної політики, визначення економічно обґрунтованих витрат, розроблення та впровадження новітніх технологій і обладнання, необхідних для технічного переоснащення підприємств житлово-комунального господарства та скорочення питомих витрат енергетичних і матеріальних ресурсів, проведення прогнозно-аналітичних розрахунків для визначення потреб населення на середньо - та довгострокову перспективу;

Фінансово-економічне забезпечення реформування житлово-комунальної галузі передбачає перехід до економічно обґрунтованих тарифів для всіх категорій споживачів житлово-комунальних послуг, реструктуризацію та списання безнадійної заборгованості у сфері комунального господарства за умови переходу до економічно обґрунтованих тарифів.

Реформування дасть можливість оптимізувати діяльність підприємств комунального господарства, а саме: забезпечити реалізацію державної політики щодо регіонального розвитку, насамперед у сфері комунального господарства, запровадити ефективну систему державного регулювання діяльності, зробити доступними послуги з тепло- і водопостачання для населення та підприємств за умови їх своєчасної оплати, створити сприятливі умови для накопичення інвестиційних ресурсів з метою технічного переоснащення підприємств комунального господарства та розвитку комунальної інфраструктури, створити сприятливі умови для залучення позабюджетних коштів у розвиток об'єктів комунального господарства, провести комплексну модернізацію і технічне переоснащення підприємств з метою зменшення ресурсоспоживання і дотримання екологічних нормативів та норм протипожежного захисту, зменшити зношеність основних фондів та витрати і втрати під час виробництва (надання) комунальних послуг, забезпечити сталу та ефективну роботу підприємств, забезпечити надання населенню комунальних послуг належної якості відповідно до вимог національних стандартів, гармонізованих з міжнародними або регіональними, забезпечити прозорість у формуванні тарифної та цінової політики на житлово-комунальні послуги, забезпечити захист прав споживачів, їх своєчасне інформування з питань своїх прав та обов'язків

Отже, мета реформування полягає у визначенні засад реалізації державної політики у сфері комунального господарства. Очікуваними результатами є підвищення ефективності та надійності функціонування, забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб населення і господарського

комплексу в житлово-комунальних послугах відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів.

Використана література:

1. Житлово-комунальне господарство України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.jkg.com.ua/ukr/main.php>
2. Кайлюк Є.М. Менеджмент і маркетинг комунальних послуг. Навч. посібник/Є.М. Кайлюк, В.М. Андрєєва.-Харків:ХНАМГ, 2007.-238с.
3. Качала Т.М. Житлово-комунальне господарство в системі міського комплексу/ Т.М. Качала. - К.: Наукова думка, 2008.- 416 с.
4. Міністерство з питань житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minjkg.gov.ua/

Голуб Т.І.,
студентка ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИЗМУ

Вітчизняна туристична галузь відіграє надзвичайно важливу роль у соціально-економічному житті країни. Зростає її статус та зацікавленість держави в подальшому розвитку галузі, посилюється вплив туризму практично на всі сфери життя і діяльності людини. Прийнятий Верховною Радою України 15 вересня 1995 року Закон "Про туризм" констатує: "Держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності."

Що особливо важливо, це визначення повністю відповідає рекомендаціям Гаазької міжпарламентської конференції з туризму (10-14 квітня 1989 р.) - найавторитетнішого туристичного форуму сучасності, де зазначено: "Країни повинні визначити свої національні пріоритети та роль туризму в "ієрархії" таких пріоритетів, а також оптимальну стратегію розвитку туризму в рамках цих пріоритетів".

Рекомендації конференції містять також тези, що мають винятково важливе значення для розвитку туризму. Вони стосуються ролі парламентських, урядових та інших державних інституцій в організації туристичної діяльності, а також планування розвитку туризму: "Необхідно, щоб державна влада на всіх рівнях у всіх країнах, особливо парламенти, відігравали активну роль у справі створення сприятливих умов для туризму і, зокрема, надавали фінансові та інші ресурси для реалізації всеохоплюючих програм, присвячених туризму.

Нинішній і майбутній розвиток туризму потребує активнішої підтримки з боку урядів у плані інформації та просування туризму, а також забезпечення інфраструктури; необхідно освоювати нові ринки, робити кроки щодо забезпечення співпраці в усіх сферах - державних і приватних - в інтересах максимального заохочення сектора туризму.

Туризм необхідно планувати на комплексній основі, брати до уваги всі аспекти законодавства, що стосуються інших секторів, таких як транспорт, зайнятість, охорона здоров'я, сільське господарство, зв'язок та ін."

Правову базу діяльності туристичної галузі країни закладено Законом України "Про туризм". Він є основоположним законодавчим актом, що визначає загальні правові, організаційні, виховні та соціально-економічні засади реалізації державної політики в галузі туризму, всебічно регламентує туристичну діяльність в Україні, створює умови для стимулювання ділової активності суб'єктів туристичного підприємництва, забезпечує оптимальний рівень державного регулювання процесу розвитку вітчизняного туризму. Закон України "Про туризм" став правовим підґрунтям для розробки цілого комплексу галузевих нормативно-інструктивних документів, що регламентують конкретні аспекти туристичної діяльності.

Про визнання вагомості туризму, його впливу на розвиток життя країни свідчать останні Укази Президента України від 02.03.2001 року "Про підтримку розвитку туризму в Україні" та від 14.12.2001 року "Про заходи щодо забезпечення реалізації державної політики у галузі туризму".

В цілому ж державна політика в галузі туризму визначається Верховною Радою України. Орган державної виконавчої влади в галузі туризму бере участь у підготовці проектів законодавчих та інших нормативних актів з питань туризму. В межах своїх повноважень він:

- розробляє і затверджує нормативні акти, узагальнює практику застосування законодавства та вносить пропозиції щодо його вдосконалення;
- визначає перспективи та напрями розвитку внутрішнього та міжнародного туризму, його матеріально-технічної та соціальної бази, забезпечує їх виконання;
- координує діяльність міністерств і відомств, туристичних підприємств та організацій незалежно від форм власності у питаннях, пов'язаних з прийомом та обслуговуванням туристів в Україні та організацією туристичних поїздок за кордон;
- організовує інформаційну, рекламну та видавничу діяльність з питань туристичної діяльності;

сприяє розвитку конкуренції на ринку туристичних послуг, створює рівні можливості на ньому для всіх суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності;

- здійснює ліцензування (позбавляє ліцензій) діяльності суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності, що надають туристичні послуги. Разом із Державним комітетом України по стандартизації, метрології та сертифікації встановлює державні стандарти у сфері туристичних послуг, проводить сертифікацію та атестацію туристичних підприємств, контролює виконання ними умов та правил прийому і обслуговування туристів;

- організує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації туристичних кадрів, проведення науково-дослідних робіт у галузі туризму;

- бере участь у зовнішньоекономічній діяльності в галузі туризму, представляє інтереси України з питань туризму в інших країнах та міжнародних організаціях, укладає відповідно до чинного законодавства міжнародні угоди, відкриває туристичні представництва за кордоном.

Рішення органу державної виконавчої влади в галузі туризму, що регулюють питання туризму та видані в межах його повноважень, є обов'язковими для міністерств і відомств, місцевих органів державної виконавчої влади, суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності, туристів. Повноваження місцевих органів державної виконавчої влади в галузі туризму визначаються положеннями про них, які затверджуються місцевими органами державної виконавчої влади за погодженням з центральним органом державної виконавчої влади в галузі туризму.

Нормативно-правова база туристичної діяльності регулюється як спеціальним, так і загальним законодавством.

До норм загального законодавства належать: Конституція України, якою закріплені основні права і свободи людини, їх гарантії; Закони України - "Про захист прав споживачів", що є основою державного регулювання безпеки товарів і послуг з метою захисту людини, її майнового та природного середовища; "Про порядок виїзду із України і в'їзду в Україну громадян України"; "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті"; "Про страхування"; "Про рекламу"; "Про державний кордон України"; "Про охорону навколишнього природного середовища"; "Про правовий статус іноземців"; "Про підприємництво"; "Про підприємства в Україні"; "Про охорону культурної спадщини" тощо. Правове забезпечення підприємницької діяльності, в тому числі туристичної, гарантується насамперед Законом України "Про підприємництво", ухваленим Верховною Радою України в 1991 році. Ключовими його розділами є: загальні положення щодо підприємництва (суб'єкти, свобода, обмеження, принципи та організаційні форми); умови здійснення підприємництва (державна реєстрація, право наймання працівників і соціальні гарантії, відповідальність суб'єктів, припинення діяльності); стосунки підприємця і держави (гарантії прав, державні підтримка та регулювання, діяльність іноземних підприємств, міжнародні договори).

З великої кількості юридичних актів, які регулюють всі напрямки діяльності туристичного підприємства, визначальними є також Закон України "Про підприємства в Україні", статут підприємства, а також узгоджений з чинним законодавством колективний договір, що регулює відносини трудового колективу з адміністрацією підприємства.

Закон "Про підприємства в Україні", який регламентує діяльність різних видів підприємств, ухвалено сесією Верховної ради України 27 березня 1991 року.

Пізніше до нього вносились окремі зміни. Цей закон визначає види та організаційні форми підприємств, правила їхнього створення і ліквідації, механізм здійснення ними підприємницької

діяльності; створює однакові правові умови для функціонування підприємств незалежно від форм власності і системи господарювання; забезпечує самостійність підприємств, чітко фіксує їхні права та відповідальність у здійсненні господарської діяльності, регулює відносини з іншими суб'єктами господарювання і державою.

Будь-яке підприємство діє на підставі власного статуту, тобто певного зібрання обов'язкових правил, що регулюють його індивідуальну діяльність та взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання. Статут має відповідати основним положенням закону України про підприємства; його затверджує власник (власники) чи засновник (засновники) підприємства. У статуті підприємства визначаються: його точне найменування та місцезнаходження; власник (власники) або засновник (засновники); основна місія і цілі діяльності; органи управління та порядок їхнього формування; компетенція (повноваження) трудового колективу та його виборних органів; джерела та порядок утворення майна; умови реорганізації і припинення існування.

В туристичному підприємстві, як і в будь-якому іншому, важливу соціальну роль відіграє колективний договір - угода між трудовим колективом та адміністрацією, що укладається щорічно і не може суперечити чинному законодавству України. Колективним договором регулюються виробничі, трудові та економічні відносини трудового колективу з адміністрацією (власником) будь-якого підприємства, яке використовує найману працю.

Важливо зазначити, що на діяльність туристичного підприємства поширюється дія всіх законодавчих актів регламентуючих підприємництво в Україні взагалі.

Використана література:

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про Туризм” (від 29 квітня 2001 року N 324/95-ВР)
2. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. — Чернівці: Книги-XXI, 2003. — 298с.
3. Ресторанне господарство і туристична індустрія у ринкових умовах. — К.: КНТЕУ, 2004. — 208с.
4. <http://www.tourism.gov.ua/> - туристична державна адміністрація України.
5. <http://www.iatp.org.ua/> - програма розширення доступу та навчань в Інтернет.
6. <http://www.turbaza.com.ua/> - український туристичний сервер.
7. <http://www.ukrtravel.net/> - українська туристична мережа.

Дубенюк Я.А.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної
економіки
Маріупольського державного
університету

ОСОБЛИВОСТІ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЧЛЕНСТВА У СОТ

Приєднання України до Світової організації торгівлі у травні 2008 р. призвело до значних змін системи регулювання зовнішньої торгівлі України. Такі зміни пов'язані, передусім, із необхідністю дотримання двох основних режимів функціонування даної організації: режиму найбільшого сприяння та національного режиму. Окрім того, що Україна взяла на себе зобов'язання щодо зменшення середньозваженої ставки ввізного мита, певні вимоги були висунуті і до можливостей застосування нетарифних інструментів регулювання.

Комплекс методів нетарифного регулювання охоплює традиційно кількісні (ліцензування, квотування, добровільні обмеження експорту та встановлення мінімальних імпорتنих цін), фінансові (субсидування, демпінг, пільгове кредитування) та приховані (вимоги щодо вмісту місцевих компонентів, адміністративні обмеження та технічні бар'єри та ін.). Найбільш поширеними інструментами нетарифного регулювання в будь-якій країні, в т.ч. і в Україні залишаються ліцензування та квотування, які в багатьох випадках є нерозривно пов'язаними між собою: тобто експорт за квотами вимагає отримання відповідних дозвільних документів.

Ліцензування та квотування Україні регулюється Законом України «Пр зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. із відповідними змінами, що були внесені задля отримання членства у

СОТ. Відповідно до даного Закону перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню та квотуванню переглядається щорічно і затверджується відповідною Постановою Кабінету Міністрів України. Додатковими нормативно-правовими актами регулюються зовнішньоекономічні операції з давальницькою сировиною, а також зовнішньоторговельні операції з алкогольними та тютюновими виробами, металобрухтом, лазерними системами зчитування інформації.

Згідно офіційних даних протягом 2010 р. Україна використовувала квотування експорту та імпорту товарів, список яких наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Групи товарів, зовнішня торгівля якими підпадала під режим квотування у 2010 р.

<i>Експорт</i>			<i>Імпорт</i>														
<i>№ п/п</i>	<i>Товар</i>	<i>Країна застосування</i>	<i>№ п/п</i>	<i>Товар</i>	<i>Країна застосування</i>												
1.	Срібло в необробленому, напівобробленому вигляді та у вигляді порошку	Незалежно від країни експорту	1.	Окремі види сталевих безшовних труб	Незалежно від країни імпорту												
2.	Золото в необробленому, напівобробленому вигляді та у вигляді порошку		2.	Тростинний цукор-сирець	Парагвай, Бразилія, Колумбія, Куба, Сальвадор, Гватемала, Гайана, Латвія, Нікарагуа, Перу, ПАР, Швейцарія, США, Данія, Нідерланди, нові країни-постачальниці												
3.	Відходи, брухт дорогоцінних металів, або брухт із вмістом дорогоцінних металів		Російська Федерація	3.		Рослини, насіння і плоди, що використовуються в медицині, парфумерії та при боротьбі з комахами											
4.	Плоский холодний прокат	Республіка Македонія															
5.	Прутки для формування залізобетонних конструкцій						Російська Федерація	3.	Кондитерські вироби з цукру без вмісту какао, шоколад та інші харчові продукти із вмістом какао								
										Республіка Македонія							
											Російська Федерація	3.	Готові харчові продукти із зерна хлібних злаків				
														Республіка Македонія			
															Російська Федерація	3.	Печиво, вафлі
			Російська Федерація	3.		Консервовані овочі, плоди, томати											
		Республіка Македонія															
					Російська Федерація		3.	Варення, желе, мармелад, фруктові пюре та пасти плодово-ягідні									
									Республіка Македонія								
Російська Федерація	3.									Соки з плодів та овочів							
											Республіка Македонія						
												Російська Федерація	3.	Продукти для приготування соусів та готові соуси			
															Республіка Македонія		
			Російська Федерація	3.		Окремі алкогольні та тютюнові вироби											
		Республіка Македонія															
					Російська Федерація		3.	Оцет та його замінники									
									Республіка Македонія								

Тобто, як видно з даних, наведених з таблиці, Україна обмежує експорт лише дорогоцінних металів, які з країни майже і не вивозяться. Українські підприємства протягом останніх років навіть не використовувала граничні обсяги зазначених товарів, що дозволялося вивозити за її межі. Виключення складає лише металургійна продукція, що експортувалася до Російської Федерації. Що стосується імпорту постачань, то інформація, наведена у таблиці, доводить, що Україна проводить достатньо жорстку політику протекціонізму до окремих видів сільськогосподарської продукції, харчових товарів, а також окремих видів сталевих продукції.

Окрім ліцензування та квотування Україна також достатньо активно використовує і фінансові методи зовнішньоторговельної політики, зокрема, демпінгові, антисубсидійні та спеціальні процедури. Однак рівень інтенсивності їх застосування є набагато вищим стосовно продукції українського походження. Це, зокрема, значна частина металургійної продукції, окремі види хімічної продукції та продукції машинобудування, кондитерських виробів, пшенична мука, цукор, карамель.

З метою захисту флори, фауни, а також здоров'я нації Україна використовує ряд заходів прихованого протекціонізму, зокрема технічні бар'єри та адміністративні обмеження (проведення санітарного, фітосанітарного, гігієнічного та інших виді контролю).

Таким чином, система державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності України в сучасних умовах формується та реалізується згідно із нормами національного законодавства та нормативно-правових актів, які не мають суперечити взятим на себе зобов'язанням при приєднанні до Світової організації торгівлі. Україна має право використовувати всі незаборонені принципами ГАТТ/СОТ інструменти регулювання зовнішньої торгівлі.

Використана література:

1. Перелік розслідувань, які проводяться щодо української продукції: [Електронний ресурс] // Режим доступу до звіту: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_obm/ukr/2683.html
2. Інформація щодо стану використання експортно-імпорту квот у 2010 році, визначених відповідними рішеннями Уряду та міжнародними угодами (станом на 01.05.2010): [Електронний ресурс] // Режим доступу до інформації: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_obm/ukr/4178.html
3. Регламент Європейського Парламенту та Ради ЄС щодо запровадження Спільнотою новою системою регулювання виробництва та використання хімічної продукції REACH: [Електронний ресурс] // Режим доступу до інформації: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tehnichni_barieri/

Ємцов О.В.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

СОЦІАЛЬНА СФЕРА І СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ В АСПЕКТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ

У процесі соціальної діяльності рух людського буття може набувати відносно статичних форм у вигляді інститутів координації людей та їхніх дій. Стійкі сукупності соціальних зв'язків, спрямовані на організацію взаємодії людей з метою задоволення їхніх потреб, описують за допомогою поняття «соціальний простір». Соціальне життя реалізується в соціальному просторі, воно характеризується часовим компонентом буття, цілісністю, соціальною напругою, певним рівнем соціальної облаштованості тощо [1, с. 74-78].

Відповідно до Конституції України, теоретичну й правову основу державного управління соціальною сферою становить концепція соціальної держави. У першій статті Основного закону Україна визначена як соціальна держава. Стаття третя Конституції України проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини визнається Конституцією головним обов'язком держави.

Соціальна держава виступає як одна із систем соціальних відносин, що дозволяють суспільству досягти соціальної гармонії.

Соціальна держава - особливий тип високорозвиненої держави, у якому забезпечується високий рівень соціальної захищеності всіх громадян за допомогою активної діяльності з регулювання соціальної й економічної сфер життєдіяльності суспільства, установа в ньому соціальної справедливості й солідарності.

Концепція соціальної держави спрямована на добробут всіх громадян, турботу про них держави, досягнення гармонії у відносинах державних інститутів та інститутів громадянського суспільства, проти маргіналізації та соціальної ексклюзії будь-яких соціальних шарів та передбачає мирний порядок втілення та здійснення.

Соціальна держава забезпечує необхідний мінімум лише для осіб, що не мають заробітку й інших доходів. Вона покликана гарантувати набір послуг відповідно до прожиткового мінімуму, створити рівність стартових можливостей бюджетними засобами. Одночасно більшість громадян самі створюють необхідний фонд соціального забезпечення через систему соціального, медичного страхування, прогресивне оподаткування. Таким чином, шляхом часткового перерозподілу доходів на користь незаможних категорій населення реалізується принцип соціальної солідарності.

Зароджується соціальна держава не спонтанно, а на основі цілеспрямованої політики. Серед деяких передумов її виникнення можна виокремити наступні фактори, що мають існувати у громадянському суспільстві:

- багатобічна домовленість людей з питань досягнення їхніх прав та інтересів;
- розвинута система законодавства;
- адресний соціальний захист населення через гарантовану систему виплат;
- солідарні відносини на основі партнерських відносин громадян і держави;
- широке фінансування соціальних програм.

Для ефективного функціонування соціальної держави кількість державних витрат на соціальну сферу повинна визначатися об'єктивними потребами суспільства, гостротою його проблем, а заходи соціальної допомоги, за широкого спектру її форм, повинні носити адресний характер. Для соціальної політики України це означає активну роль держави в економіці, соціальний контроль, створення ефективної системи соціального захисту, дотримання прав людини, тобто посилення соціальної орієнтованості держави, важливим показником якої є обсяг та характер фінансування державою соціальних програм і співвідношення статей видаткової частини держбюджету [13, с. 135].

Однак у сучасному українському суспільстві, де соціальна солідарність між шарами й групами населення відсутня, а економічний ріст не набув сталого характеру, реальністю є істотна соціальна диференціація та жорсткі бюджетні обмеження з фінансуванням соціальної сфери за залишковим принципом. У зв'язку із цим можна говорити про формування стійкої тенденції до виникнення субсидіарної держави з вузьким колом адресатів соціальних виплат із числа найбільш незабезпечених категорій громадян.

Соціальна політика являє собою обов'язковий елемент діяльності суспільства й держави, її найважливішу область, де конструюється бажаний стан соціальної сфери, що і виступає її основним об'єктом. Це діяльність з управління розвитком соціальної сфери та визначення пріоритетних напрямків її вдосконалення з метою підвищення рівня життя всіх соціальних груп.

Держава в особі відповідних органів управління на загальнодержавному та регіональному рівнях на основі дії принципу соціальних гарантій відповідає за ріст рівня життя та соціальну облаштованість громадян. Отже, соціальна політика демонструє, як цілі та завдання, висунуті базовими соціальними інститутами, у конкретний період часу співвідносяться з існуючими в людей уявленнями про необхідний рівень їхньої соціальної забезпеченості.

До сфери соціальної політики входить розподіл доходів, товарів, послуг, матеріальних і соціальних умов відтворення населення. Вона націлена на обмеження масштабів абсолютної бідності, забезпечення нужденних джерелами існування, підтримку соціального здоров'я тощо [14].

Об'єкт соціальної політики - це те, на що вона спрямована. Незважаючи на різні точки зору вчених із приводу опису соціальної сфери, більшість, у тому числі й ми, розділяє погляди на те, що саме вона є об'єктом соціальної політики [2]. Уточнюючи об'єкт соціальної політики, дослідники або називають безпосередньо соціальну сферу, або виділяють її різні елементи, сторони, аспекти: соціальні відносини, людей (суспільство, населення, громадяни, різні соціальні групи, індивіди), умови життя й діяльності людей тощо. Також існують думки, що об'єктом соціальної політики є соціальний розвиток, відтворення соціальних ресурсів, добробут, соціальна безпека, соціальний потенціал, соціальна структура, задоволення потреб, соціальні процеси, основні напрямки розвитку

суспільства, соціальні проблеми, система соціальних нерівностей, узгодження інтересів соціальних спільнот та ін. [11].

Значну частину практичного втілення соціальної політики становить соціальний захист. Існуючі визначення соціального захисту відрізняються за змістом та широтою. Найчастіше, визначаючи соціальний захист, спираються на терміни: міри, дії, заходу, у тому числі їхні комплекси, системи. Багато вчених описують соціальний захист через соціальні, економічні, правові та інші гарантії. Ряд дослідників йде шляхом об'єднання кількох відправних термінів: система пріоритетів і механізмів; система заходів й установ; гарантії, засоби й заходи; система соціальних відносин, охоронних заходів і правових гарантій; гарантії, заходи та установи; гарантії та інститути тощо [2; 5; 15].

Найбільш точним підходом при визначенні соціального захисту є той, який спирається на такі терміни, як заходи, засоби, дії, діяльність. Саме комплекс (або система) захисних, охоронних заходів є соціальним захистом.

На наш погляд, об'єктом соціального захисту є всі члени суспільства без винятку, тому що кожен громадянин, кожна людина існує в суспільстві, життя якого регулюється певними законами, нормами, традиціями, що передбачають регулювання всіх видів відносин, у тому числі й в області соціальних прав, гарантій, свобод.

Більшість завдань і цілей соціального захисту поєднує поняття соціальної рівності (або нерівності). Саме соціальна нерівність робить одних людей більш уразливими (в економічному, політичному, правовому, морально-психологічному або іншому сенсі), такими, що бідують стосовно інших. Саме від соціальної нерівності повинний охороняти соціальний захист.

Отже, під соціальним захистом розуміється комплекс заходів, спрямованих на усунення соціальної нерівності та забезпечення всіх членів суспільства певним мінімумом соціальних благ.

Можна виділити дві основні особливості соціальної політики в сучасній Україні.

Насамперед вона розглядається як політика держави, внаслідок чого громадянське суспільство не може виступати в якості її повноправного суб'єкта. Взаємодія органів державної влади, суб'єктів господарювання і населення в рамках соціальної політики полягає в наступному. Держава визначає та забезпечує єдині мінімальні соціальні стандарти, контролює реалізацію встановлених соціальних гарантій і визначає генеральний напрямок розвитку соціальної політики. Обласні державні адміністрації організують реалізацію державної соціальної політики з урахуванням особливостей її проведення в регіонах на кошти регіонального бюджету і розробляють власні соціальні програми, спрямовані на створення підвищення умов життя людей.

Іншою особливістю є те, що соціальна політика в Україні трактується не як політика підтримки всіх громадян, а як область діяльності, спрямована переважно на соціально уразливі верстви населення. Такий підхід виключає значну частину громадян країни з об'єктної сфери соціальної політики, при цьому вони не здобувають достатніх підстав для перетворення з об'єктів у суб'єкти цієї діяльності.

У сучасному українському суспільстві є високим ступінь соціальної нерівності, внаслідок чого поляризуються позиції «сильних» й «слабких» соціальних верств в економічному, соціальному й культурному просторі [3, с. 67-71]. Таким чином, у процесі соціальних змін акценти в нашій країні переносяться з політики соціальної держави на субсидіарність соціальної політики, що будується на принципі самозабезпечення громадян, строгому дозуванні різних видів допомоги, для того, щоб не сприяти зловживанням послугами держави й громадських організацій там, де можлива самопомога, підтримка людини родиною й найближчим соціальним оточенням. Відповідно, зростає значення особистого потенціалу людини, його прагнення діяти в суспільстві, що змінюється, на благо собі й своїх близьких.

Однак уміння адаптуватися до швидких соціальних змін у більшості громадян України поки ще не сформувалося. У зв'язку із «старінням» соціуму, розвитком соціальної апатії в частини населення все більша кількість людей перестає брати участь у житті суспільства. Можна вважати протиріччя між установкою на особисту відповідальність за свій добробут, що поступово формується, і слабку соціальну позицію більшості громадян, що потребують державного соціального забезпечення, головним протиріччям сучасної соціальної політики. Необхідна побудова її нової, цілісної концепції, що сполучає в собі конструктивну й захисну функції: створення можливостей для реалізації здібностей громадян, для прояву їхньої соціальної активності, і одночасно доступність

основних життєвих благ для більшості населення з гарантією необхідного рівня соціального захисту [6, с. 11-12; 12, с. 146].

Форми реалізації соціальної політики повинні включати як підтримку мінімальних соціальних стандартів і державних гарантій для соціально слабкої частини населення, так і використання ринкових механізмів для забезпечення можливості самореалізації та саморозвитку соціально сильних індивідів. Крім того, уявляється перспективним перенесення акцентів у соціальній політиці із соціального захисту й соціального обслуговування на соціальне проектування майбутнього стану суспільства, його соціальних підстав та інститутів [10, с. 4].

При з'ясуванні питання змісту понять «соціальна сфера» та «соціальна політика» в аспекті державного управління соціальною сферою слід, на нашу думку, визначитись також і з головними рисами поняття державного управління. Державне управління - це соціальне, політичне явище; вид суспільної діяльності, пов'язаної зі здійсненням державної влади в демократичній країні на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Специфіка державного управління як виду управління полягає в тому, що воно:

- у своєму здійсненні опирається на владу - організовану силу суспільства, здатну до примусу;
- поширює свій вплив на все суспільство, піддаючи управлінській дії його найважливіші явища, процеси та взаємозв'язки;
- діє системно, поєднуючи функціонування таких структур, як державний апарат управління і публічні прояви суспільства [7, с. 94].

Головним призначенням державного управління є забезпечення функціонування і розвитку суспільства для досягнення певної мети цього суспільства.

У вигляді основних характеристик державного управління зазвичай виступають наступні [4; 7]:

- державне управління завжди є певною організуючою діяльністю, в результаті якої виникають конкретні, управлінські за своїм змістом відносини;
- необхідною умовою виникнення державного управління відносин є наявність суб'єкта та об'єкта управління з боку держави.

Отже, державне управління соціальною сферою пропонується визначити як систематично здійснюваний цілеспрямований вплив держави на стан і розвиток соціальної сфери суспільної системи, суспільних процесів, на свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою реалізації державної соціальної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, в інтересах оптимального функціонування та розвитку інститутів громадянського суспільства та соціальної держави.

Використана література:

1. Введение в теорию государственно-правовой организации социальных систем / Под общ. ред. Е. Б. Кубко. - К.: Юринком, 1997. - С. 74-78.
2. Взаимосвязь социальной работы и социальной политики: Сб. ст./ Под ред. Ш. Рамон; перевод с англ. А. В. Соловьева. - М.: Аспект-Пресс, 1997. - 253 с.
3. Гилко В.І. Соціальні орієнтири державної політики. Діагностика соціального розвитку Одеського регіону / В.І. Гилко, Л.І. Кормич, Е.А. Гансова. - Одеса: ОРІДУ, 2005. - 512 с.
4. Гладун З.С. Поняття і зміст державного управління: адміністративно-правовий аналіз / З. С. Гладун. - Львів: Львівська філія УАДУ при Президентіві України, 1996. - 487 с.
5. Григорьева И.А. Теория и практика социальной работы / И.А. Григорьева, В.Н. Келасьев. - СПб.: СПбГУ, 2004. - 536 с.
6. Демидова Т. Е. Социальная деятельность в меняющемся мире: проблемы и противоречия // Социальные технологии, исследования. - 2005. - № 3. - С. 11-18.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Система екологічного менеджменту (СЕМ) – сучасний підхід до врахування пріоритетів охорони навколишнього середовища при плануванні та здійсненні діяльності підприємства.

Система екоменеджмента в Україні визначається, формується і регламентується Законом України «Про охорону навколишньої природного середовища», що прийнятий ще в 1991 році. В даний час до нього вже зроблені виправлення, що передані уряду України. Ці виправлення враховують законодавчі закріплення екологічного аудита.

Відповідно до цього Закону, з метою державного керування в області охорони навколишньої природного середовища є реалізація законодавства, контроль дотримання вимог екологічної безпеки, забезпеченням проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишньої природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, досягнення погодженості між державними природоохоронними органами і громадськістю в області охорони навколишньої природного середовища. Можна сказати, що державний екоменеджмент має чотири цільові основні функції.

Це, насамперед, здійснення природоохоронного законодавства, контроль екологічної безпеки, забезпечення проведення природоохоронних заходів і досягнення погодженості дій державних і суспільних органів. З них найбільш розвинуті перші дві цільові функції: реалізація і контроль.

Наразі правове регулювання систем екологічного менеджменту здійснюється в двох напрямках:

- 1) визначення еколого-правового статусу суб'єктів екологічно небезпечної діяльності;
- 2) впровадження систем екологічного менеджменту.

Еколого-правовий статус суб'єктів екологічно небезпечної діяльності за напрямками діяльності суб'єктів поділяється на чотири види:

- 1) еколого-правовий статус щодо використання природних ресурсів;
- 2) еколого-правовий статус щодо запобігання негативного впливу екологічно небезпечної діяльності даного суб'єкту на довкілля;
- 3) еколого-правовий статус щодо запобігання негативному впливу екологічних загроз на діяльність суб'єктів;
- 4) еколого-правовий статус щодо взаємодії суб'єкта з державними екологічними органами.

Загальний еколого-правовий статус підприємств як суб'єктів екологічно небезпечної діяльності і джерел екологічної небезпеки водночас, визначено

Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища» і «Про підприємства в Україні».

Законодавство України про екологічний менеджмент потребує вдосконалення, також потребує вдосконалення і державна політика щодо екологічного менеджменту. При вдосконаленні законодавства необхідно здійснити його систематизацію для розробки злагодженої системи законодавства про екологічний менеджмент. Але порядок розробки і впровадження такої системи - предмет подальших наукових досліджень щодо екологічного менеджменту. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є також механізм впровадження систем екологічного менеджменту на підприємствах України.

Використана література:

1. Літвак С.М. Екологічний менеджмент і аудит / С.М. Літвак, С.С. Рижков / - К.: ВД «Професіонал», 2006. – 200 с.
2. Серов Г.П. Экологический аудит: Учебно-практическое пособие. / Г.П. Серов. – М.: "Экзамен", 1999. – 448 с.
3. Макаров С.В. Экологическое аудирование промышленных производств / Под ред. А.Ф. Порядина. – М.: НУМЦ, 1997.
4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». К.: Відомості Верховної Ради України, 1991. - № 41. – 546 с.

Жук А.В.,
студентка 3 курса
специальности «Менеджмент организаций»
Мариупольского государственного университета

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УКРАИНЕ

Электронная торговля — это ведение бизнеса в онлайн режиме, и существует в таких сферах как прямые продажи товаров и услуг, банковское дело (платежные системы), безопасное размещение информации. Электронная торговля рассматривается в нескольких аспектах таких как виртуальная торговля путем заключения электронных договоров покупки-продажи между юридическими лицами (субъектами предпринимательской деятельности) и электронная торговля через виртуальный магазин, так называемая, розничная покупка-продажа.

Чтобы создать основу для быстрого роста электронной коммерции, предприятия должны принять эффективную правовую политику ведения своего бизнеса в области технологий электронной коммерции. Со стороны государственного управления должны быть построены эффективные принципы ведения бизнеса в информационном пространстве, предусмотрены методы защиты прав интеллектуальной собственности, защиты прав потребителей. Относительно торговли с помощью Интернет-магазинов, то в этих случаях также возможно использование норм действующего Гражданского кодекса и других нормативно-правовых актов в части, которые касаются данных правоотношений.

Правила ведения дистанционной торговли регламентируется следующими нормативными актами:

- Закон Украины «О защите прав потребителей», Статья 12. Права потребителя в случае заключения договора вне торговых или офисных помещений.

- Приказ Министерства экономики Украины № 103 от 19.04.2007 «Об утверждении Правил продажи товаров по заказу и вне торговых или офисных помещениях»

- Постановление НБУ № 178 от 25 июня 2008 г. «Об утверждении Положения об электронных деньгах в Украине».

Важным аспектом разработки теории информационного права в области информационных технологий является:

- государственно-правовое содействие формированию рынка информационных ресурсов, услуг, информационных систем и технологий;

- правовое регулирование относительно внедрения и использования в Украине новейших информационных технологий;

- информатизация и компьютеризация в области построения и развития электронной коммерции;

- внедрение современных систем приема платежей и финансовых услуг;

Такие действия способствуют усовершенствованию законодательной базы как фундаментальной основы построения информационного общества. В этом направлении уже сделаны важнейшие шаги – приняты нормативные акты, регламентирующие развитие электронного бизнеса и электронной коммерции, построение информационного пространства, внедрение института электронной подписи, развитие электронного документооборота.

При этом некоторые законодательно закрепленные технологические решения так и не приобрели должного развития вследствие низкой популярности среди конечного потребителя. Например, система электронной подписи формально существующая с 2003 года (Закон Украины «Об электронной цифровой подписи» от 22 мая 2003 года N 852-IV) до сих пор активно не используется большинством предпринимателей.

Сервис, являющийся ключевым для всей отрасли электронной торговли, сдерживает развитие следующих разработок, а именно электронного документооборота. Неподписанный электронный документ не будет иметь юридической силы, как и бумажный аналог.

Нормативные акты, которые регулируют развитие информационного общества в области информационных технологий:

1. Закон Украины от 09.01.2007 № 537-V “Об Основах развития информационного общества в Украине на 2007 – 2015 годы”

Согласно которому Кабинету Министров Украины поручили разработать механизм реализации заданий относительно развития информационного общества в Украине на 2007-2015 годы, (Об утверждении плана мероприятий по выполнению задач, предусмотренных Законом Украины "Об Основах развития информационного общества в Украине на 2007 – 2015 годы").

Основными направлениями развития информационного общества в Украине определили, в частности, обеспечения участия общественности в построении информационного общества. Кроме того, предлагается усовершенствовать нормативно-правовую базу относительно обеспечения информационной безопасности, в частности защите информационных ресурсов, противодействия компьютерной преступности.

2. Закон Украины от 04.02.1998 № 74/98-ВР «Об Национальной программе информатизации»

3. Постановление КМУ от 2 апреля 2009 г. N 294 «О внесении изменений в Порядок проведения экспертизы Национальной программы информатизации и отдельных ее задач (проектов)»

С целью устранения юридических препятствий в использовании современных средств связи для заключения международных торговых договоров, для установления определенности относительно юридической силы и действительности соглашений, которые совершаются таким средством, Комиссия ООН по праву международной торговли приняла Типичный закон об электронной торговле, международный документ от 16.12.1996.

Он предлагает национальным законодателям собрания международно-признанных норм, которые устанавливают возможный порядок устранения юридических препятствий и создания более надежной правовой базы для электронной торговли.

Если участники торговых отношений являются представителями разных государств, то при заключении электронных договоров покупки-продажи необходимо обращаться к нормам международного права (Конвенция ООН «Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів»).

Учитывая то, что электронную торговлю при участии иностранных субъектов предпринимательской деятельности можно рассматривать как внешнеэкономическую деятельность, то для регуляции таких правоотношений можно использовать положение Закона Украины «О внешнеэкономической деятельности».

В 1998 году была принята ЕС Директива “О некоторых аспектах электронной торговли на внутреннем рынке”. Основным заданием данной Директивы является обеспечение условий надлежащего функционирования международной электронной коммерции между государствами-членами ЕС.

В праве ЕС существует всего два новейших нормативных акта, принятие которых напрямую вызвано необходимостью правового регулирования использования электронных денег. К ним относятся:

1. Директива 2000/46/ЕС от 18 сентября 2000 г. «Об учреждении, деятельности и надзоре за деятельностью организаций, занимающихся электронными деньгами»

2. Директива 2000/28/ЕС от 18 сентября 2000 г. «О внесении изменений в Директиву 2000/12/ЕС «Об учреждении и деятельности кредитных организаций».

Через исключительную значимость отношений в сфере электронной коммерции для становления конкурирующей рыночной экономики любое цивилизованное государство должно содействовать их развитию. Для этого необходимо разрабатывать основные процедуры и принципы осуществления электронной коммерции, а также предусматривать равные юридические гарантии и судебную защиту для всех ее участников.

Эффективное построение юридической базы, отвечающей дальнейшему внедрению и построению информационного общества – основа успешной адаптации Украины в глобальном информационном мире. Важным элементом, который способствует взаимодействию бизнеса и власти, является создание при органах государственного управления разного уровня общественных советов для осуществления экспертной и консультативной деятельности по вопросам информационного общества. Лишь через активный диалог государственных органов, бизнеса и общественности, возможно создание прозрачного и эффективного законодательства и условий для последующего развития информационно-коммуникационных технологий в Украине.

Использованная литература:

1. Балабанов И. Т. Электронная коммерция: Учебное пособие для вузов /Балабанов И.Т. – М.: СПб, 2001. – 191 с.
2. Международно-правовые акты, направленные на регулирование сети Интернет. Унификация международных норм - <http://www.allpravo.ru/library/doc2044p0/instrum4935/item4940.html>
3. <http://zakon.rada.gov.ua/>
4. <http://e-commerce.com.ua/>
5. <http://ru.wikipedia.org/>

Заіченко Я.В.,
студентка ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Адміністративне регулювання фондового ринку, зокрема ринку цінних паперів, здійснюється на основі Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні". Цей закон визначає правові засади здійснення державного регулювання ринку цінних паперів і державного контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних в Україні. Згідно з цим законом державне регулювання ринку цінних паперів — це здійснення державою комплексних заходів щодо впорядкування, контролю, нагляду за ринком цінних паперів та їх похідних і запобігання зловживанням і порушенням у цій сфері.

Держава розглядає ринок цінних паперів як пріоритетну галузь розвитку економіки, що має керуватися та контролюватися окремим відомством — Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку (ДКЦПФР). Державне регулювання ринку цінних паперів здійснює ця комісія, яка підпорядкована Президенту України та підзвітна Верховній Раді України. Інші державні органи здійснюють контроль за діяльністю учасників ринку цінних паперів у межах своїх повноважень, визначених чинним законодавством.

З метою координації діяльності державних органів з питань функціонування ринку цінних паперів створюється Координаційна рада. До її складу входять керівники державних органів, що у межах своєї компетенції здійснюють контроль або інші функції управління щодо фондового ринку та інвестиційної діяльності в Україні.

Основними напрямками здійснення державного регулювання ринку цінних паперів є:

- формування державної політики та створення умов для розвитку фондового ринку в Україні (реалізація єдиної державної політики у сфері випуску та обігу цінних паперів та їх похідних; створення умов для ефективної мобілізації та розміщення учасниками ринку цінних паперів фінансових ресурсів з урахуванням інтересів суспільства, гарантування прав власності на цінні папери, захист прав учасників фондового ринку);

- створення рівних умов для всіх учасників ринку та запобігання створенню монопольних ситуацій (забезпечення рівних можливостей для виходу емітентів, інвесторів і посередників на ринок цінних паперів, запобігання монополізації та створення умов розвитку добросовісної конкуренції на ринку цінних паперів);

- інформаційне забезпечення ринку (надання учасникам ринку цінних паперів інформації про умови випуску та обігу цінних паперів, результати фінансово-господарської діяльності емітентів, обсяги і характер угод із цінними паперами та іншої інформації, що впливає на формування цін на ринку цінних паперів);

- контроль за прозорістю та відкритістю ринку цінних паперів;

- експансивно-інтеграційний напрям (інтеграція у європейський та світовий фондові ринки).

Закон передбачає такі основні форми державного регулювання ринку цінних паперів:

- правничо-нормативна форма (прийняття актів законодавства щодо питань діяльності учасників ринку цінних паперів, регулювання випуску й обігу цінних паперів та обов'язків учасників

ринку цінних паперів, створення системи захисту прав інвесторів і контролю за дотриманням цих прав емітентами цінних паперів та особами, що здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів);

- система ліцензування та спеціальної реєстрації (видача спеціальних дозволів (ліцензій) на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів та забезпечення контролю за такою діяльністю, заборона та зупинення на певний термін (до одного року) професійної діяльності на ринку цінних паперів у разі відсутності спеціального дозволу (ліцензії) на цю діяльність і притягнення до відповідальності за здійснення такої діяльності згідно з чинним законодавством, реєстрація випусків (емісій) цінних паперів та інформування про випуск (емісію) цінних паперів);

- безпосередній контроль за діяльністю учасників ринку (контроль за достовірністю інформації, що подається контролюючим органам емітентами та особами, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів, контроль за дотриманням емітентами порядку реєстрації випуску цінних паперів та інформування про випуск цінних паперів, контроль за дотриманням антимонопольного законодавства на ринку цінних паперів, контроль за діяльністю осіб, які обслуговують випуск та обіг цінних паперів, та ін.).

- Закон "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" насамперед зорієнтований на вжиття превентивних та контролюючих заходів і не визначає функцій держави, спрямованих на формування державної політики та створення умов для прискорення процесу формування фондового ринку.

Основними завданнями Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку є:

- формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку й функціонування ринку цінних паперів та їх похідних в Україні, сприяння адаптації національного ринку цінних паперів до міжнародних стандартів;

- координація діяльності державних органів із питань функціонування в Україні ринку цінних паперів та їх похідних;

- здійснення державного регулювання та контролю випуску й обігу цінних паперів та їх похідних на території України, дотримання законодавства у цій сфері;

- захист прав інвесторів шляхом застосування заходів щодо запобігання і припинення порушень законодавства на ринку цінних паперів, застосування санкцій за порушення законодавства у межах своїх повноважень;

- сприяння розвитку ринку цінних паперів;

- узагальнення практики застосування законодавства України з питань випуску та обігу цінних паперів в Україні, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення.

Поряд з іншими структурами, окремий сегмент фінансового ринку регулює Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг. В останні роки в Україні стрімко розвиваються страхування, недержавні пенсійні фонди, інвестиційні фонди і компанії тощо, діяльність яких саме і регулює ця комісія. Поки в цій сфері багато невирішених проблем, що пояснюється процесом становлення ринку фінансових послуг в Україні. Передусім це стосується проблеми добровільного страхування майбутніх пенсій, за що борються недержавні пенсійні фонди та страхові компанії. Не все врегульовано в діяльності кредитних спілок та ломбардів, до яких багато претензій у контролюючих органів. Дуже складно контролювати діяльність інвестиційних фондів, які займаються будівництвом житла, тощо. Але поступово ці питання вирішуються на основі досвіду зарубіжних країн.

Використана література:

1. Дорош Н. І. Державний фінансовий контроль: зарубіжний досвід і шляхи вдосконалення // Фінанси України. — 1998. — № 1. — С. 47.

2. Кравченко В. Місцеві фінанси України. /Кравченко В. — К.: Знання, 1999.

3. Ринок фінансових послуг: Навч. посіб. /М.А. Коваленко, Л.М. Радванська, Н.В. Лобанова, Г.М. Швороб. - Херсон: Олді-плюс, 2004. - 285 с.

4. Школьник І.О. Особливості функціонування фінансових ринків країн, що розвиваються, в контексті фінансової глобалізації // Актуальні проблеми економіки - 2008 - №6 - С.63-66.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Транспортний сектор України сьогодні – це значний і важливий сегмент економіки країни. Частка транспортного сектора у валовому внутрішньому продукті України складає близько 10%. Чисельність зайнятих працівників у цій галузі становить майже 7% від загальної кількості зайнятого населення. Україна володіє 21,9 тис. км залізниць, 169,4 тис. км автомобільних доріг, майже 2,2 тис. км внутрішніх водних шляхів, 18 морських та 10 річкових портів, 36 аеропортів. У 2010 році транспортна система України забезпечила перевезення 755,3 млн. т вантажів і 6,8 млрд. пасажирів, вантажообіг становив 404,6 млрд. ткм [1].

Сучасна транспортна політика України спрямована на удосконалення правових аспектів функціонування транспортної системи, зокрема в контексті наближення до світових та європейських норм та вимог. Так, вже сьогодні існує ряд зобов'язань України, а також політичних та економічних ініціатив, що зумовлюють необхідність приведення параметрів роботи транспортної системи до європейських норм та стандартів.

В структурі транспортної системи України можна виділити залізничну, автомобільну, авіаційну, морську та трубопровідні транспортні системи, відповідно до яких створюється власна нормативно-правова база регулювання. Так, українські залізниці підпорядковуються Державній адміністрації залізничного транспорту (Укрзалізниця), що була створена відповідно до постанови Кабміну від 14 грудня 1991р. №356 та працює відповідно до Положення, затвердженого Кабміном. Укрзалізниця є органом управління залізничним транспортом загального користування, підпорядкованим Міністерству транспорту та зв'язку України як органу державного управління.

Відповідно до Закону України «Про залізничний транспорт», залізничний транспорт знаходиться повністю у сфері державного регулювання і в державній власності. Він функціонує як державна монополія, правові, економічні та організаційні засади державного регулювання діяльності якої визначені Законом України «Про природні монополії». Це, з одного боку, забезпечує стабільні обсяги перевезень навіть в кризових умовах, а з іншого – утворює загрози його розвитку. Укрзалізниця в більшості поєднує функції державного органу управління і господарюючого суб'єкта.

Проблема експлуатаційної сумісності залізничних доріг України та ЄС є однією з перешкод на шляху інтеграції української та європейської залізничних систем. Однак, приєднавшись до КОТІФ, Україна, відповідно, взяла на себе зобов'язання привести технічні стандарти залізничної транспортної галузі у відповідність з міжнародними, які встановлюються Конвенцією про міжнародні залізничні перевезення (до 2015 року).

В умовах реформування залізничного транспорту України, що проводиться з метою задоволення зростаючих потреб національної економіки і населення в перевезеннях, підвищення їх якості та зменшення вартості транспортного складника в ціні продукції, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. №651-р, ухвалена Концепція Державної програми реформування залізничного транспорту України, Постановою Кабміну від 16 грудня 2009 р. №1390 затверджена Державна цільова програма реформування залізничного транспорту на 2010 – 2015 роки та розпорядженням Кабміну від 16 грудня 2009 р. №1555-р, ухвалена Стратегія розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року. Остання визначила концептуальні засади формування та реалізації державної політики щодо забезпечення розвитку галузі залізничного транспорту України.

Державне регулювання функціонування автомобільної транспортної системи здійснюється Державною службою автомобільних доріг України («Укравтодор»), що є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра транспорту та зв'язку. У кожній області є регіональна служба «Укравтодору», яка управляє дорогами у відповідному регіоні та здійснює інвестиції. Інвестиції в галузь дорожнього господарства фінансуються більшістю за рахунок спеціалізованого бюджетного загальнодержавного Дорожнього фонду та за рахунок кредитів міжнародних фінансових організацій, які залучає та розпоряджається центральна служба «Укравтодору». У підпорядкуванні «Укравтодору» також знаходяться науково-дослідні, проектні та сертифікаційні установи та інші підрозділи.

Управління авіаційним сектором України здійснює Державна авіаційна адміністрація України (Державіадміністрація), підпорядкована Міністерству транспорту та зв'язку України (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2006 р. №1526). Державіадміністрація як орган виконавчої влади відповідає за реалізацію державної політики в авіаційній галузі та використання повітряного простору держави, здійснює нагляд за безпекою польотів повітряних суден, льотною придатністю суден, внесених до Державного реєстру цивільних повітряних суден, придатністю до експлуатації аеродромів, аеронавігаційних технічних засобів, інших об'єктів цивільної авіації, а також забезпечує регулювання та контроль системи авіаційної безпеки.

Організацію повітряного руху, аеронавігаційне забезпечення польотів, метеорологічне забезпечення діяльності цивільної авіації здійснює Державне підприємство з забезпечення обслуговування повітряного руху України (Украерорух). Для покращення координації діяльності між цивільними та військовими органами постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 1999 року № 1281 утворена Об'єднана цивільно-військова система організації повітряного руху України. Розпорядженням Кабміну від 5 березня 2008 року № 506-р ухвалено Концепцію розвитку аеропортів до 2020 року, якою передбачається передача стратегічних аеропортів назад до державної власності. Таке рішення зумовлено тим, що це дозволить акумулювати кошти на розвиток аеропортів за рахунок обсягів авіаперевезень та забезпечити їх фінансування за рахунок держбюджету.

З метою покращити ефективність функціонування аеропортів України, Державіадміністрація залучила міжнародну консалтингову компанію «AIRPORT CONSALTING PARTNERS» до розроблення Державної цільової програми «Розвиток аеропортів на період до 2020 року». Проектом цієї програми передбачається, що розвиток аеропортів буде проводитися у два етапи:

1. включає в себе розроблення програми для дев'яти основних аеропортів загальнодержавного значення: ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль», ДП Міжнародний аеропорт «Дніпропетровськ», КП Міжнародний аеропорт «Донецьк», КП Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни), ДП Міжнародний аеропорт «Львів», КП Міжнародний аеропорт «Одеса», КП Міжнародний аеропорт «Сімферополь», КП Міжнародний аеропорт «Харків» та ДП міжнародний аеропорт «Запоріжжя»;

2. передбачає розвиток регіональних аеропортів та розроблення програми для Вінницького (Гавришівка), Івано-Франківського, Кіровоградського, Миколаївського, Луганського, Полтавського, Рівненського, Сумського, Тернопільського, Ужгородського, Херсонського, Хмельницького, Чернівецького, Черкаського, Бердянського, Ізмайльського, Маріупольського, Керченського, Криворізького, Севастопольського та Северодонецького аеропортів.

Нормативно-правова база, що регулює діяльність цивільної авіації України, містить близько тисячі нормативно-правових актів. Основний правовий акт авіаційного законодавства України – це Повітряний кодекс. Чинний Повітряний кодекс України було ухвалено ще в 1993 році одночасно з формуванням авіаційної системи України. Розвиток авіаційної галузі відбувається відповідно до Державної комплексної програми розвитку авіаційного транспорту України на період до 2010 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 2001 р. № 919. Новий проект Повітряного кодексу України було розроблено у квітні 2009 року, проте, він не був ухвалений Верховною Радою України.

Також Україна має зобов'язання за 39-ма міжнародними договорами у рамках міжнародного повітряного права (включаючи 29 під егідою Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО), 1 під егідою Європейської конференції цивільної авіації (ЄКЦА), 2 під егідою Об'єднаних Авіаційних Властей (JAA) та 7 під егідою Європейської організації з безпеки аеронавігації (ЄВРОКОНТРОЛЬ)).

В цілому слід зазначити, що подальший розвиток нормативно-правової бази регулювання діяльності транспорту, відбуватиметься в контексті відповідності до законодавства ЄС та норм міжнародних транспортних організацій з метою забезпечення більшої відкритості української транспортної системи та її подальшої інтеграції до світової транспортної системи.

Використана література:

1. Державний комітет статистики: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Транспортна політика України та її наближення до норм Європейського Союзу/ [Сирійчик Т. та ін.]; за ред. Марчіна Свенціцькі. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 102 с.
3. Транспортний сектор економіки України та залізничний транспорт/Ю.М.Цветов [та ін.]. – К.: КУЕТТ, 2006. – 428 с.

4. Україна в системі міжнародної безпеки: [монографія]/за заг. ред. О.С. Власюка, Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К.: НППМБ. – 450 с.

Капустіна Ю.В.,
асистент кафедри
конституційного, адміністративного
та міжнародного права МДУ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЯК ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Контроль у державному управлінні розглядається як один із важливих його елементів, за допомогою якого забезпечується своєчасність внесення коректив в управлінську діяльність, отримання інформації про реальний стан справ у сфері державного управління, виявлення порушень чинного законодавства та відхилень від установлених стандартів і правил, а також прийнятих управлінських рішень.

Під час економічних, політичних і соціальних змін, що відбуваються в Україні, стає очевидною потреба у нових підходах до здійснення контролю в державному управлінні та його призначення, він має відігравати не лише відображаючу, фіксує роль, а й регулятивну.

Сучасна побудова Української держави орієнтується на нові принципи діяльності органів виконавчої влади, та нові підходи до завдань та функцій державних органів, їх структури. У зв'язку з цим постало питання про призначення контролю як функції управління, зміну компетенції державних органів контролю.

За радянських часів, у різні роки і у різних аспектах, із загальнотеоретичних та історичних позицій досліджувалася проблема державного контролю як різновид соціального контролю і як одна з функцій державного управління. Значна увага дослідженню питань державного контролю була приділена у роботах Андрійко О.Ф. [2], В. Г. Афанасьєва, І. Л. Бачило, Д. М. Бахраха, В. М. Горшеньова, Б. М. Лазарева, Л. Л. Потарикіної, Г. Х. Попова, В. П. Портнова, Н. Г. Саліщевої, Б. В. Смірнова, С. С. Студенікіна, М. С. Студенікіної, М. С. Смиртюкова, Ю. О. Тихомирова, В. Є. Чіркїна, К. В. Шорїної, В. А. Юсупова, Ц. А. Ямпольської та інших авторів. Окремі питання та сфери державного контролю тією чи іншою мірою досліджували у своїх працях вчені: В. Б. Авер'янов [1, 3], Л. Р. Біла, Д. А. Бекерська, Л. К. Воронова, Є. В. Додін, Ю. П. Битяк, А. С. Васильєв, І. П. Голосніченко, С. В. Ківалов, Р. А. Калюжний, Л. В. Коваль, Є. Б. Кубко, Н. Р. Малишева, В. Ф. Опришко, І. М. Пахомов, П. М. Рабінович, А. О. Селіванов, М. Ф. Селівон, В. І. Семчик, В. Ф. Сіренко, О. Ф. Фрицький, В. В. Цветков, Л. К. Царьова та інші.

Нові умови розвитку держави та її впливу на суспільство потребують адекватних підходів до системи державного контролю та її законодавчого забезпечення. Необхідність існування такої системи пояснюється тим, що з переходом до нових політичних і економічних засад нашого суспільства не стало менше недоліків у сфері державного управління, а управлінські рішення, які прийняті навіть вищими органами виконавчої влади, не є такими вже й бездоганними.

Особливістю контролю є те, що він здійснюється з метою перевірки дотримання і виконання поставлених завдань, прийнятих рішень, тобто фактично після здійснення інших функцій управлінської діяльності. Точніше кажучи, контроль перевіряє і оцінює процес управлінської діяльності. Метою такої оцінки є приведення діяльності у відповідність із чинними правовими нормами та прийнятими згідно з ними управлінськими рішеннями. Деякі автори розглядають контроль як систему спостережень і перевірки процесу функціонування відповідного об'єкта з метою усунення його відхилення від заданих параметрів. Він спрямовує процес управління по встановленим ідеальним моделям, коректуючи поведінку підконтрольного об'єкта. Значний інтерес до контролю викликаний тим, що на всіх рівнях державної влади спостерігається зниження виконавської дисципліни, нехтування законодавчою базою, і навіть більше - пряме порушення закону.

Контроль є важливою ознакою змісту державного управління. Контроль явище багатогранне і багатопланове. Залежно від того, на якому рівні та стосовно чого розглядається, контроль може бути охарактеризований як форма чи вид діяльності, як принцип, як функція.

Виходячи з розуміння суті контролю у сфері управління як спостереження за відповідністю діяльності керованого об'єкта тим приписам, які він отримав від керуючого суб'єкта, та виконанням

прийнятих рішень, він є конкретним самостійним видом роботи. Функція контролю у державному управлінні полягає в аналізі та співставленні фактичного стану в тій чи іншій галузі з вимогами, які поставлені перед ними, відхиленнями у виконанні поставлених завдань та причинах цих відхилень, а також оцінкою діяльності й доцільності саме такого шляху.

Контроль не існує в ізольованому вигляді, як не має бути контроль заради контролю. Контроль здійснюється в певній галузі управління, з її особливостями та конкретним змістом, а тому у певному обсязі та формі. Він спрямований на конкретний результат і шляхи досягнення цього результату, а також на усунення суб'єктивних та урахування об'єктивних перешкод при здійсненні управлінської діяльності.

В державному управлінні контроль перебуває у тісному зв'язку з іншими функціями управління й разом з тим призначений для оцінки відповідності здійснення цих функцій завданням, що стоять перед управлінням. Контроль забезпечує конкретність управління й здійснення його відповідно до прийнятих рішень. За допомогою контролю, який в кібернетиці називають «зворотнім зв'язком», суб'єкт управління отримує інформацію про результати діяльності, а також про ті помилки та зміни ситуації, що можуть призвести до невиконання поставлених завдань чи отримання зовсім інших результатів.

Маючи інформацію про правомірність чи неправомірність діяльності органу чи посадової особи, доцільність її, можна оперативного втрутитися, привести важелі управління у відповідність з умовами, що виникають, та попередити небажаних наслідків. Контроль дає можливість не лише коригувати управлінську діяльність, але й допомагає передбачити перспективи подальшого розвитку та досягнення конкретного результату.

Функцію контролю у сфері управління здійснюють у різних обсягах та формах більшість державних органів. Процес демократизації вніс зміни у співвідношення централізації та децентралізації управління, призначення контролю та форми і методи його здійснення. Із засобу покарання контроль набув інформаційно-аналітичного характеру, став невід'ємним фактором подальшого розвитку управління.

Розвиток державного механізму України, забезпечення режиму законності у всіх сферах суспільного і державного життя потребує, поряд із здійсненням інших заходів, вдосконалення системи державного контролю стосовно неухильного виконання Конституції і законів України. Динаміка зазначених процесів потребує наукового осмислення, пошуку і розробки ефективних механізмів здійснення відповідними органами контрольних функцій, науково-теоретичного обґрунтування та впровадження дійових засобів її реалізації, законодавчого оформлення контрольних функцій.

Контрольні функції відповідних органів є досить широкими за напрямками здійснення і дуже розмаїтими за формами реалізації. В Україні існує розгалужена система суб'єктів контролю. Проте, практична реалізація контрольних функцій не відзначається високою ефективністю. Отже, причинами зазначеного є: недостатність системних досліджень з окремих проблем здійснення контрольних повноважень відповідних суб'єктів контрольної діяльності; те, що процес формування контрольних функцій ще не можна визнати завершеним; відсутність достатнього досвіду та напрацьованої практики контрольної діяльності органів в нових соціально-економічних та політичних умовах; невирішеність багатьох проблем, що пов'язані із недосконалістю законодавчої регламентації відповідних контрольних функцій; недостатнє використання існуючими організаційними структурами своїх контрольних повноважень.

Створюючи сильну, дієздатну державу, не слід забувати про її основне призначення — надійно захищати інтереси та права людини. Для цього необхідно сформував відповідний механізм, який створював би умови реалізації, засоби захисту цих прав та сприяв подальшому їх здійсненню. Однією із гарантій такого служіння інтересам людини в сфері управління може бути державний контроль .

В Україні триває процес пошуку та становлення ефективної системи державного управління, побудови організаційної структури системи органів та їх діяльності. У відповідності з цим процесом створюється і система контролю у сфері виконавчої влади з урахуванням теоретичних та практичних проблем здійснення контрольних повноважень .

Використана література:

1. Авер'янов В.Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / В. Б. Авер'янов. – К., 2003. – 384 с.
2. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади. /О.Ф. Андрійко.- К., 2004. - 300 с.
3. В.Б. Авер'янов. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина./ В.Б. Авер'янов. .- К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. -584 с.

Качалаба Є.О.,
студентка ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ІНВЕСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Інвестування за межі України може здійснюватись у вигляді майнових цінностей та грошових коштів. Розглянемо кожен з цих ВИДІВ інвестування окремо.

Резиденти можуть інвестувати майнові цінності за межами України з метою:

- внесення до статутних фондів підприємств, створених за кордоном,
- закріплення за філіалами, представництвами й іншими відокремленими підрозділами для виконання покладених на них завдань.

Інвестиції за кордон можуть здійснюватися у вигляді майнових прав та майна, крім сировини, комплектуючих виробів і запасних частин, товарів народного споживання, а також таких, які відповідно до чинного законодавства віднесено до виеоколіквідних і стосовно експорту яких передбачено ліцензування, квотування або спеціальний режим.

Будь-які майнові цінності оцінюються в іноземній конвертованій валюті за цінами на міжнародних ринках.

Видачу індивідуальних ліцензій на проведення такого інвестування здійснює. Міністерство зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України.

Продаж майнових цінностей, що були інвестовані, с експортом товарів. Виручка с іноземній валюті, одержана в результаті їх продажу, підлягає зарахуванню на рахунки резидентів в уповноважених банках у строки виплати заборгованості, що зазначені в контрактах, але не пізніше як через 90 днів з моменту підписання акта або іншого документа, що засвідчує продаж цінностей.

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1996 р. № 229 затверджено Положення про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України. Видачу індивідуальних ліцензій здійснює МЗЕЗторг.

Для отримання індивідуальної ліцензії резиденти подають до МЗЕЗторгу такі документи:

- лист-звернення з обґрунтуванням необхідності здійснення майнових інвестицій за межами України;
- нотаріально засвідчену копію свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності у разі, якщо юридична або фізична особа є такою;
- нотаріально засвідчену копію установчих документів юридичної особи (статуту, установчого договору, положення);
- згоду відповідних органів державної виконавчої влади чи іншого уповноваженого органу, якщо за межі України інвестується майно, що перебуває у державній власності;
- довідку банківської установи, в якій відкрито рахунок резидента;
- документ, що підтверджує вартість майнових цінностей в іноземній конвертованій валюті на основі цін міжнародних ринків;
- « розрахунок термінів, необхідних для реалізації майнових інвестицій за межами України;
- документ, що підтверджує внесення плати за видачу індивідуальної ліцензії;
- документи, що свідчать про реєстрацію (створення) підприємства, філіалу, представництва, іншого відокремленого підрозділу в країні місцезнаходження (витяг з торговельного, банківського, судового реєстру тощо) та їх установчі документи (статут, установчий договір, положення тощо). Ці документи мають бути нотаріально засвідчені за місцем їх видачі, перекладеш українською мовою та

легалізовані у консульській установі України, якщо міжнародними договорами, в яких бере участь Україна, не передбачено інше. Зазначені документи можуть бути також завірені в посольстві відповідної держави в Україні та легалізовані в МЗС.

Підставою для відмови у видачі індивідуальної ліцензії є:

- подання документів, що свідчать про намір резидента здійснити майнову інвестицію, яка не може бути предметом інвестування (у вигляді сировини, комплектуючих виробів і запасних частин, товарів народного споживання, а також таких, які відповідно до чинного законодавства віднесено до виеоколіквідних та стосовно експорту яких передбачено ліцензування, квотування або спеціальний режим);

- виявлення в поданих документах недостовірної інформації;
- невідповідність поданих документів вимогам законодавства України;
- порушення проти заявника справи стосовно банкрутства;
- заборона або обмеження щодо іноземних інвестицій, передбачені законодавством країни, куди мають інвестуватися майнові цінності.

За видачу індивідуальної ліцензії справляється плата, розмір якої визначається МЗЕЗторгом за погодженням з Мінфіном.

Термін дії індивідуальної ліцензії визначається МЗЕЗторгом, виходячи з термінів, необхідних для здійснення майнових інвестицій за межами України,

Митне оформлення майнових цінностей, що інвестуються за межами України, здійснюється лите за наявності індивідуальної ліцензії, виданої МЗЕЗторгом.

Державна митна служба щоквартально подає Національному банку України, відповідним уповноваженим банкам, МЗЕЗторгу, Мінстату та Державній податковій адміністрації відомості стосовно оформлення митних декларацій за виданими ліцензіями.

Резиденти, що отримали ліцензію на інвестування майнових цінностей за межами України, зобов'язані здійснити декларування майнових цінностей шляхом подання до Національного банку повідомлення про фактично інвестовані майнові цінності згідно з умовами наданої резиденту індивідуальної ліцензії за встановленою ним формою.

Резиденти, що інвестують майнові цінності за межами України, подають Державній податковій адміністрації декларацію про всі одержані в результаті інвестування надходження на їх користь в іноземній валюті. Форма декларації та терміни її подання встановлюються Державною податковою адміністрацією, Другий примірник декларації з відповідною відміткою Державної податкової адміністрації резидент подає до МЗЕЗторгу.

Контроль за ефективністю використання інвестованого за межами України майна здійснює власник -чи уповноважений ним орган відповідно до законодавства України.

При цьому) контроль за ефективністю використання державного майна, інвестованого за межами України з метою закріплення за філіями, представництвами, іншими відокремленими підрозділами підприємств, здійснюється цими підприємствами та відповідними органами, до сфери управління яких вони належать; внесення до статутних;

фондів підприємств, створених за кордоном, - відповідно Фондом державного майна, центральними органами державної виконавчої влади чи іншими органами, уповноваженими здійснювати функції з управління державним майном.

Порядок використання валютних коштів, які надходять резидентам від інвестування майнових цінностей за межами України, регулюється валютним законодавством України.

Здійснення інвестицій за межі України у вигляді грошових коштів регулюється Національним банком України.

Згідно з п. 6 Декрету Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», Національний банк України встановлює порядок надання індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон.

Використана література:

1. Колосов О. Державне регулювання процесу залучення і використання вітчизняних та іноземних інвестицій в Україні //Вісник У АДУ. - 1997.
2. Косак В. М. Іноземні інвестиції в Україні (цивільно-правовий аспект). - Львів, 1996.

ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ БИЛЬЯРДА В УКРАИНЕ

Для определения обстоятельств, при которых бильярд становится азартной игрой, а следовательно и способов регулирования связанных с этим вопросов, в первую очередь следует выделить основные признаки азартной игры. Действующее законодательство содержит ряд определений азартной игры, последнее из которых содержится в нашумевшем год назад Законе Украины «О запрете игрового бизнеса в Украине» от 15 мая 2009 года №1334-VI (далее – «Закон»). Из данного определения азартной игры можно выделить следующие основные признаки, при наличии которых игра будет считаться азартной:

1) обязательное внесение игроком ставки; 2) ставка, внесенная игроком, дает возможность получить выигрыш (приз); 3) результат игры полностью или частично зависит от случайности. Следует отметить, что этот же Закон, определяет перечень исключений, согласно которым организация и проведение спортивных состязаний не является азартными играми вне зависимости от того, предусматривается или не предусматривается их условиями денежный или имущественный выигрыш. В свою очередь, согласно ст. 16 Закона Украины «О физической культуре и спорте» от 24 декабря 1993 года №3808-XII (далее – «Закон о физической культуре»), спортивные состязания организуются по соответствующим правилам с целью выявления и унифицированного сравнения достижений людей в разных видах спорта с официальным определением победителей состязаний. Кроме того, бильярдный спорт включен в Перечень видов спорта, признанных в Украине. Исходя из этого, при наличии определенных условий, есть основания для отнесения состязаний по бильярдному спорту к проведению спортивных состязаний. В то же время, следующий пункт Закона определяет, что игра в бильярд не относится к азартным играм, при условии, если такая игра в бильярд проводится без получения игроком приза (выигрыша). Таким образом, можно выделить два подхода к толкованию данных норм Закона в части отнесения или не отнесения бильярда к азартным играм. Первый заключается в том, что норма Закона не включающая бильярд в перечень азартных игр только при условии неполучении игроком приза (выигрыша) является специальной по отношению к норме Закона, разрешающей проведение всех спортивных состязаний вне зависимости от наличия денежного или имущественного выигрыша. Используя второй подход, можно разделить игры в бильярд на спортивные состязания по бильярдному спорту и на игры в бильярд как неспортивные игры. В первом случае осуществляются спортивные состязания между людьми, в том числе не являющимися спортсменами, проводимые в порядке, предусмотренном Законом о физической культуре, в том числе с возможными условиями, предусматривающими денежный или имущественный выигрыш и при этом такие состязания не будут считаться азартными играми, а, следовательно, участие в таких спортивных состязаниях не запрещено в Украине. Во втором случае игры в бильярд как неспортивные состязания, не будут относиться к азартным играм только при условии неполучении игроком приза (выигрыша). Таким образом, у юристов остается широкое поле для действия при сопровождении оформления проведения игр в бильярд как спортивных состязаний, участие в которых не запрещено в Украине. Однако следует принимать во внимание, что с 1 января 2011 года, должна вступить в силу новая редакция Закона о физической культуре, которая существенно детализирует критерии и ужесточает требования к понятию спортивных состязаний, давая четкое определение организаторов спортивных состязаний, спортсменов, которые могут принимать участие в спортивных состязаниях, а также к правилам и регламентам проведения спортивных состязаний, что сузит круг ситуаций, при которых игры в бильярд можно будет отнести к спортивным состязаниям по бильярдному спорту.

Сам по себе бильярд не является азартной игрой либо игровым бизнесом (Закон Украины «О запрете игрового бизнеса в Украине», проект Закона «О государственном регулировании деятельности в сфере игрового бизнеса» прямо говорят об этом), т.к. главными элементами азартной игры является выигрыш, который зависит не от умения и искусства играющих, а от случая. В связи с этим, игра в бильярд может использоваться при организации так называемых тотализаторов между зрителями (но не игроками). Организация таких тотализаторов будет подходить под категорию

игорного бізнеса. В любых інших случаях бильярд – это вид спортивного соревнования. Задачей Закона «О патентовании некоторых видов предпринимательской деятельности» является регулирование отношений в сфере торговой деятельности и предоставления бытовых услуг. Все вопросы, связанные с игорным бизнесом должны регулироваться специальными законами. Учитывая, что специальные законы бильярд не относят к азартным играм и игорному бизнесу, применять нужно нормы специальных законов, которыми приобретение патентов и иных разрешений не предусмотрено. Касательно получения патентов на бильярдные столы встречалась положительная судебная практика в спорах с налоговыми органами относительно необходимости получения торгового патента спортивными бильярдными клубами и боулинг-клубами. В обоих случаях было доказано, что торговый патент получать не нужно, так как при определенных условиях такие виды деятельности не относятся к игорному бизнесу, а относятся к видам спорта. Как известно, цель Налогового кодекса - установить больше налогов и сборов. Законодатель, пользуясь популярностью игры в бильярд, пытается установить дополнительные виды поборов путем расширения видов игорного бизнеса, только и всего. Аргументов для того, чтобы отнести бильярд к игорному бизнесу, нет и быть не может. С таким же абсурдным успехом можно отнести к игорному бизнесу сдачу в аренду футбольных полей, хоккейных площадок, шахматных досок и т.д. Считаем, что в законах необходимо четко определить, что игра в бильярд - это вид спорта. В связи с этим в законодательстве лучше использовать определение «игра в бильярд». Предоставление в пользование инвентаря для игры в бильярд должно относиться к обычной предпринимательской деятельности, связанной с предоставлением услуг и налогооблагаться соответственно на общих основаниях.

Ковалевський О.О.,
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Новітня історія формування та розвитку української державності переконливо свідчить, що сучасний етап державного будівництва в Україні характеризується постійним пошуком оптимальної моделі державного управління, яка б, з одного боку, забезпечувала динамічність державного управління, його відповідність розвитку суспільних відносин, а з іншого - була прозорою, ефективною та зручною у користуванні. Пошук такої моделі зумовлює внесення численних змін до чинних організаційних структур державного управління, створення нових та реорганізацію існуючих органів виконавчої влади, налагодження постійного зворотного зв'язку між органами державного управління у відповідній сфері та посилення політичної відповідальності керівників центральних органів виконавчої влади. Зазначені процеси мають місце майже в усіх без виключення сферах державного управління, в тому числі і у сфері державного управління лісовим господарством України.

Сучасний стан лісового господарства України має певні характерні ознаки, які суттєво відрізняють дану сферу народного господарства від подібних галузей в європейських країнах, зокрема:

- відносно низький середній рівень лісистості території країни; зростання лісів у різних природних зонах (Полісся, Лісостеп, Степ, Українські Карпати та гірський Крим), що мають істотні відмінності щодо лісорослинних умов, методів ведення лісового господарства, використання лісових ресурсів та корисних властивостей лісу;
- переважно екологічне значення лісів та висока їх частка (до 50%) з обмеженим режимом використання;
- високий відсоток заповідних лісів (13,7%), який має стійку тенденцію до зростання;
- історично сформована ситуація з закріпленням лісів за численними постійними лісокористувачами (для ведення лісового господарства ліси надані в постійне користування більш ніж п'ятдесяти міністерствам, відомствам і організаціям);
- значна площа лісів зростає у зоні радіоактивного забруднення; половина лісів України є штучно

створеними і потребують посиленого догляду;
- близько 0,5 млн гектарів лісів не надані в користування, перебувають на землях запасу у незадовільному стані (самовільно вирубуються, гинуть від пожеж, хвороб, шкідників тощо);
- невизначене правове підпорядкування понад 400 тис. гектарів полезахисних лісових смуг, під захистом яких перебуває близько 13 млн гектарів ріллі;
- матеріальна база лісової науки і освіти не відповідає світовому рівню.

Вказані фактичні особливості лісового господарства України мають бути покладені в основу функціонування системи органів державного управління у відповідній сфері. Поряд з цим, розвиток лісового господарства Україна не може знаходитись осторонь процесів трансформації та глобалізації світової економіки. Активне залучення України до процесів міжнародного співробітництва у відповідній сфері кооперації є запорукою динамічного розвитку вітчизняного лісогосподарського комплексу. У зв'язку з цим, особливого значення набуває питання приведення у відповідність національного законодавства до вимог міжнародних стандартів. Одним із аргументів на користь необхідності адаптації вітчизняного законодавства до вимог міжнародних стандартів може бути існуюча відмінність у нормативному закріпленні поняття «лісу», яка базовою для правового регулювання лісових правовідносин.

Так, згідно статті 1 Лісового кодексу України, ліс – тип природних комплексів, у якому поєднуються переважно деревна чи чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище.

В той же час, в переважній більшості європейських країн використовується поняття лісу, яке було запропоноване Продовольчою і сільськогосподарською організацією ООН (ФАО), якою лісом визнається – земельна ділянка площею понад 0,5 га, яка вкрита деревами висотою понад 5 метрів з зімкненістю крон понад 10%, або деревами, що здатні досягти цих показників у відповідних умовах. До лісу не входять землі, що використовуються переважно як сільськогосподарські або землі населених пунктів.

Аналіз системи державного управління лісами висвітлює ряд ключових проблем, які вимагають законодавчо-правового та інституційного врегулювання. Повноваження держави щодо управління лісами надмірно розпорочені між різними органами виконавчої та законодавчої влади. Численне дублювання функцій розмиває межі відповідальності між різними державними інститутами та знижує рівень керованості лісовим фондом. Закладено законодавчо-правовий алгоритм деформації системи ефективного прийняття рішень у лісовому господарстві. Інакше не можна пояснити той факт, що органи місцевого самоврядування, наділені правами розпорядження лісовим фондом, по суті, не зацікавлені у його ефективному та раціональному використанні, оскільки позбавлені доходів, які отримуються на користь держави. Наявність чи відсутність ефективного користувача, так само, як і власне лісового фонду, практично ніяким чином не відображається на життєвому рівні та добробуті місцевих громад.

Суміщення підприємствами Державного комітету лісового господарства функцій нагляду та власника суперечить принципу рівності перед законом усіх суб'єктів підприємницької діяльності, незалежно від форм власності та відомчої приналежності.

Відсутність науково обґрунтованої та затвердженої на урядовому рівні лісової політики держави спричинили певний правовий нігілізм, який заважає галузі впевнено рухатись до цивілізованого ринку. Також у цьому відношенні у перехідний період слід відзначити такі проблеми: консерватизм лісового законодавства, що проявляється у жорсткій формалізації норм і правил ведення лісового господарства та лісокористування, на відміну від більш ефективного рамкового принципу його побудови; функції законотворчості, контролю, власника і підтримки поєднує в собі Державний комітет лісового господарства України, що суперечить антимонопольним принципам; чинне законодавство країни та підзаконні акти недостатньо враховують особливості ринкової економіки у лісовому секторі; екологічне та лісове законодавство вкрай недостатньо забезпечують інтеграцію та практичне виконання міжнародних угод зі сталого управління лісами.

Успішне вирішення проблем потребує системного підходу, чіткого й ефективного інструментарію лісової політики, направленою на досягнення єдиної мети – збалансованого, невиснажливого користування ресурсами на засадах сталого розвитку лісової галузі й держави.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Державне регулювання сільського господарства — це основана на законодавстві одна з форм державного впливу на агропромисловий комплекс України шляхом встановлення та застосування державними органами правил, спрямованих на коригування економічної діяльності суб'єктів аграрного господарювання з метою досягнення сільським господарством максимальної ефективності для задоволення потреби населення у продуктах харчування, а промисловості — у сировині.

Функції державного регулювання сільського господарства здійснюють державні органи виконавчої влади, що визначають стратегічні цілі і завдання агропромислового виробництва, забезпечують матеріально-фінансову підтримку аграрного сектора, здійснюють контроль і нагляд за дотриманням аграрного законодавства.

Цілі, основні завдання і напрямки аграрної політики держави сформульовані в Національній програмі відродження села на 1995-2005 рр., схваленій Постановою Верховної Ради України від 4 лютого 1994 р. Програма передбачає проведення аграрної реформи, створення економічного механізму ринкового типу, формування багатогалузевої виробничої сфери села на сучасній технологічній основі, вдосконалення структури виробництва в агропромисловому комплексі, відновлення родючості землі, відпрацювання державної структури управління розвитком села.

Державне регулювання сільського господарства здійснюється із застосуванням спеціальних методів і форм регулятивно-управлінської діяльності. Під методами будь-якої діяльності розуміють способи, прийоми, засоби, які використовують для досягнення поставленої мети. Методи державного регулювання сільського господарства поділяють на економічні й адміністративні.

Економічні методи — це такі способи впливу на поведінку суб'єктів аграрного господарювання, які ґрунтуються на застосуванні сукупності важелів економічного стимулювання (податки, кредити, пільги, ціни тощо), і викликають зацікавленість у виконанні певної роботи, у підвищенні продуктивності праці.

Адміністративні методи — це засоби впливу на діяльність суб'єктів аграрного господарювання шляхом прямого встановлення їх обов'язків шляхом припису, що спирається на владні повноваження державного органу і забезпечується можливістю застосування примусу.

В умовах ринкових перетворень в аграрно-промисловому комплексі пріоритет належить економічним методам регулювання сільського господарства. У практичній діяльності органів державного регулювання сільського господарства економічні й адміністративні методи доповнюють один одного, забезпечуючи ефективне виконання поставлених завдань.

Під формою регулятивної діяльності розуміють зовнішньо виражену дію — волевиявлення державного органу, здійснене для досягнення певної мети.

Виділяють такі форми державного регулювання сільського господарства: правотворча, правозастосовна, правоохоронна, організаційна.

Правотворча форма (діяльність) полягає у виданні органами державної влади нормативно-правових актів, спрямованих на правове закріплення державної аграрної політики, визначення правового статусу суб'єктів аграрного господарювання, розвиток в агропромисловому комплексі ринкової інфраструктури, забезпечення раціонального використання землі і природних ресурсів тощо.

Правозастосовна діяльність полягає у виданні актів індивідуального характеру, за допомогою яких закони та інші правові норми застосовуються до конкретних обставин у сфері державного регулювання сільського господарства. Такі акти містять точно визначені і персоніфіковані юридично владні приписи.

Правоохоронна діяльність полягає у здійсненні органами державної влади контролю та нагляду за дотриманням аграрного законодавства суб'єктами аграрного господарювання, проведенні перевірок того, як контрольований суб'єкт виконує покладені на нього завдання і реалізує свої функції, а також у вживанні заходів щодо захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання.

Організаційна діяльність здійснюється для забезпечення чіткого й ефективного функціонування системи управління аграрною галуззю. До організаційних дій належать: проведення нарад, зборів, семінарів, конференцій, поширення позитивного досвіду тощо.

Систему державних органів, які здійснюють регулювання сільського господарства, становлять: Міністерство аграрної політики України, обласні та районні управління сільського господарства і продовольства, Державний комітет України з земельних ресурсів і територіальні органи земельних ресурсів.

Правовий статус Мінагрополітики України визначається Положенням про Міністерство аграрної політики України, затвердженим Указом Президента України від 7 червня 2000 р. № 772/2000. Положенням передбачено, що Міністерство аграрної політики України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування та забезпечення реалізації державної аграрної політики, продовольчої безпеки держави, державного управління у сфері сільського господарства, садівництва, виноградарства, харчової промисловості, рибного господарства, переробки сільськогосподарської продукції.

Згідно з цим актом Міністерству агрополітики належать такі повноваження:

- забезпечення згідно із законодавством здійснення на підприємствах всіх форм власності державного контролю за якістю виробленої ними сільськогосподарської продукції та сировини, їх зберіганням і реалізацією, в тому числі під час здійснення експортно-імпортних операцій;

- координація спільно зі спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів проведення земельної реформи, моніторингу земель сільськогосподарського призначення та відновлення їх продуктивної цінності, визначення основних напрямів державної політики у сфері використання й охорони земель сільськогосподарського призначення;

- здійснення аналізу діяльності, макроекономічного прогнозування та нормативного планування розвитку галузей агропромислового виробництва з урахуванням попиту і пропозицій на продовольчі товари;

- здійснення в межах своєї компетенції державного контролю за додержанням законодавства про захист рослин, рестициди і агрохімікати, забезпеченням безпечного використання результатів росту рослин;

- розроблення і здійснення заходів щодо розвитку ринкової інфраструктури в АПК (аграрні біржі, аукціони худоби, оптові продовольчі ринки, обслуговувальні сільськогосподарські кооперативи, кредитні спілки, страхові компанії, виставки та ярмарки тощо);

- розроблення пропозицій з охорони і раціонального використання земель сільськогосподарського призначення, підвищення родючості ґрунтів, участь у розробленні та в установленому порядку затвердженні умов експлуатації меліоративної системи у разі приватизації майна сільськогосподарських підприємств які мають у своєму користуванні меліоративні землі.

В умовах ринкової економіки життєздатність сільськогосподарських підприємств, ефективність аграрного виробництва і відносна стабільність соціальної сфери в сільській місцевості значно зумовлені державним регулюванням.

Головною метою програми розвитку сільського господарства є розробка заходів щодо стабілізації і нарощування обсягів виробництва продукції для поліпшення забезпеченості населення продуктами харчування, задоволення виробничих потреб, експорту, формування резервів.

Процес розробки програми розвитку сільського господарства включає п'ять етапів, в першу чергу – обґрунтування обсягів виробництва основних видів продукції рослинництва і тваринництва в усіх категоріях господарств. Важливою умовою зростання сільськогосподарського виробництва є суцільне матеріально-технічне базу АПК.

Використана література:

1. Іваницька С.Д. Ефективність державної підтримки агропромислового виробництва. //Економіка АПК. – 2003р. - №2. с.114 – 116.
2. Попов Н.А. Экономика сельского хозяйства. М., 1999. – 255 с.
3. Ревенко М.М. Економічна державна підтримка сільського господарства. //Вісник аграрної науки. - 2003р. - №4. с.66-68.
4. Ситник В.П. Трансформація АПК України в ринкові умови./Ситник В.П. — К.: ІАЕ, 2002 — 518 с.

ДЕРЖАВНЕ ТА МУНІЦИПАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом визначення і реалізації основних напрямів державної політики в галузі туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму, визначення порядку класифікації та оцінки туристичних ресурсів України, їх використання та охорони, спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму, визначення основ безпеки туризму, нормативного регулювання відносин у галузі туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян), ліцензування в галузі туризму, стандартизації і сертифікації туристичних послуг, визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу, видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу, встановлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу, організації і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в галузі туризму, визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень та підготовки кадрів у галузі туризму, участі в розробці та реалізації міжнародних програм з розвитку туризму

Державне регулювання в галузі туризму здійснюється іншими способами, визначеними законом. Відповідно до ст. 6 Закону України „Про туризм» держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності. Реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом визначення і реалізації основних напрямів державної політики в галузі туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму, визначення порядку класифікації та оцінки туристичних ресурсів України, їх використання та охорони, спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму, визначення основ безпеки туризму, нормативного регулювання відносин у галузі туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян), ліцензування в галузі туризму, стандартизації і сертифікації туристичних послуг, визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу, видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу, встановлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу, організації і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в галузі туризму, визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень та підготовки кадрів у галузі туризму, участі в розробці та реалізації міжнародних програм з розвитку туризму

Державне регулювання в галузі туризму здійснюється іншими способами, визначеними законом.

Основними цілями державного регулювання в галузі туризму є:

- забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав;
- безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань, прав та законних інтересів власників або користувачів земельних ділянок, будівель та споруд;
- збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорона культурної спадщини та довкілля, врахування державних і громадських інтересів при плануванні та забудові територій;
- створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримка пріоритетних напрямів туристичної діяльності.

Пріоритетними напрямами державної політики в галузі туризму є:

- удосконалення правових засад регулювання відносин у галузі туризму;
- забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць;
- розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного (зеленого) туризму;
- розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку;

- створення сприятливих для розвитку туризму умов шляхом спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання;
- забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій осіб.

Відповідно до законодавства регулювання в галузі туризму здійснюється Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади в галузі туризму, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, а також іншими органами в межах їх компетенції.

До виключних повноважень Верховної Ради України в галузі туризму належать визначення основних напрямів державної політики в галузі туризму, визначення правових засад регулювання відносин у галузі, їх удосконалення та адаптація із загальновизначеними нормами міжнародного права, визначення в законі про Державний бюджет України обсягу фінансового забезпечення туристичної галузі.

Кабінет Міністрів України відповідно до Конституції та законів України:

- здійснює державне управління та забезпечує реалізацію державної політики в галузі туризму;
- розробляє та затверджує програми розвитку туризму в Україні і фінансує їх виконання відповідно до бюджетного законодавства;
- приймає нормативно-правові акти, що регулюють відносини в галузі туристичної діяльності;
- забезпечує раціональне використання туристичних ресурсів і вжиття заходів для їх збереження;
- визначає порядок організації рятувальних команд і порядок вжиття рятувальних заходів;
- створює державну систему наукового забезпечення в галузі туристичної діяльності;
- здійснює міжнародне співробітництво в галузі туризму;
- вирішує інші питання, віднесені Конституцією та законами України до його повноважень.

Державне управління в галузі туризму здійснює спеціалізований центральний орган виконавчої влади — Міністерство культури і туризму України, що створене Указом Президента України від 20.04.2005 р. № 680/2005. Міністерство, в структурі якого функціонує **Державна служба туризму і курортів**, є правонаступником Державної туристичної адміністрації України.

Для забезпечення охорони туристичних ресурсів України, їх збереження та відновлення, раціонального використання, забезпечення безпеки туризму, конституційних прав громадян на відпочинок та інших прав громадян, патріотичного виховання органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень затверджуються державні цільові, регіональні та інші програми розвитку туризму.

Використана література:

1. Дурович А. Маркетинг у туризмі: навч. посіб./ А. Дурович - М.: Нове знання, 2003. – 120 с.
2. Кабушкин Н. Менеджмент туризму: навч. посіб./ Н. Кабушкин - М.: Нове знання, 2002. – 65 с.
3. Корнетова Є. Маркетингові дослідження в туризмі: навчальний посібник/ Є. Корнетова А. Дурович – М.: Нове знання, 2002. – 86 с.
4. Сергєєв Т. Організація туризму/ Т. Сергєєв - М.: Нове знання, 2003. – 55 с.
5. Яковлев Г. А. Економіка і статистика туризму: навчальний посібник / Г.А. Яковлев - М.: РДЛ, 2002. – 115 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЗБУТУ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ

Формування в Україні «ринку покупця», який є втіленням концепції маркетингу, відбувається у складних умовах. Однак уже створено нормативно-правову базу, яка регламентує маркетингову діяльність українських підприємств. Державне регулювання потрібне, по-перше, щоб створити нормальні умови для розвитку конкуренції, без якої ринок не може існувати.

Саме на це спрямовані Закони України:

– «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (1992 р.).

– «Про Антимонопольний комітет України» (1992 р.).

– «Про захист від недобросовісної конкуренції» (1996 р.).

Згідно з цими законами до методів недобросовісної конкуренції, зокрема, відносять: – неправомірне використання товарного знака, фірмового імені, копіювання товарів

іншого підприємця;

– розповсюдження неправдивих відомостей, що можуть зашкодити діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця;

- отримання, використання і розголошення комерційної таємниці та конфіденційної інформації іншого підприємця тощо.

Створений на основі відповідного закону Антимонопольний комітет України, який має територіальні відділення у всіх областях України, усіляко сприяє демонополізації товарних ринків. Зокрема, комітет затвердив Методику визначення монопольного становища підприємств на ринку (1994 р.), згідно з якою монополістом вважається підприємець, частка якого на ринку певного товару становить 35 %. Антимонопольний комітет веде облік підприємств-монополістів і контролює їхню діяльність, зокрема рівень цін на товари.

У ринкових умовах необхідно було повністю перебудувати систему матеріально-технічного забезпечення і збуту. За часів адміністративно-командної економіки постачальницька система була побудована за вертикальним принципом, коли всі матеріальні ресурси розподілялись ланцюгом «уряд — міністерство — главк — територіальні управління». Її перебудову було здійснено за Указом Президента України «Про реформування системи матеріально-технічного забезпечення народного господарства» (1994р.).

Нові системи матеріального забезпечення і збуту формуються в Україні переважно за горизонтальним принципом і виконують інформаційно-комерційні функції. Підприємства, організації, оптові бази об'єднуються в інформаційно-комерційні мережі, учасники яких користуються безоплатним обміном інформацією між регіональними центрами, спеціальними банками даних. Впроваджуються нові форми організації збуту продукції, зокрема, на основі Закону України «Про лізинг» (1997 р.).

Впорядковуючи збутову діяльність підприємств на внутрішніх та зовнішніх ринках, Україна прагне приєднатись до ВТО — Всесвітньої організації торгівлі. На це спрямований Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо прискорення вступу України до Світової організації торгівлі» (2001 р.).

Ще одним важливим елементом комплексу маркетингу є маркетингові комунікації, передусім реклама. В Україні швидко розвивається ринок рекламних послуг, організовуються численні рекламні агентства. Але якість значної частини вітчизняної рекламної продукції низька, що зумовлене і браком кваліфікованих фахівців, і слабкою матеріальною базою рекламних агентств, і браком коштів у рекламодавців.

Велике значення для регламентації рекламної діяльності має Закон України «Про рекламу» (1996 р.). Він регламентує різні аспекти рекламної діяльності, зокрема забороняє популяризувати алкогольні напої та тютюнові вироби в засобах масової інформації; не дозволяє переривати рекламою демонстрування кіно та телефільмів, забороняє рекламу зброї, суттєво обмежує рекламу, спрямовану на неповнолітніх тощо.

В цілому ж державна політика в галузі туризму визначається Верховною Радою України та Законом України "Про туризм", який є основоположним законодавчим актом, що визначає загальні правові, організаційні, виховні та соціально-економічні засади реалізації державної політики в галузі туризму, всебічно регламентує туристичну діяльність в Україні, створює умови для стимулювання ділової активності суб'єктів туристичного підприємництва, забезпечує оптимальний рівень державного регулювання процесу розвитку вітчизняного туризму.

Використана література:

1. Закон України «Про туризм» www.kutep.kiev.ua/kor_zakon.shtml - 101к
2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К. : Юрінком, 1996. — 80 с.
3. Опанасюк Н. А. Проблеми кодифікації туристичного законодавства України на сучасному етапі // Другі осінні юридичні читання: Матеріали наукової конференції молодих вчених 14-16 листопада 2003 р. - Хмельницький, - 2003. - С. 56-58.
4. <http://www.tourism.gov.ua> - сайт Державної туристичної адміністрації України.

Козоріз І.М.,
студентка ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

З об'єктивних причин фармацевтичний сектор світової економіки вважається найстійкішим до кризових явищ, адже люди не схильні економити на здоров'ї, кількість населення у світі невпинно зростає, а отже, зростає й потреба у споживанні продукції фармацевтичної галузі. Однак економічні катаклізми торкнулися фармацевтичного сектора економіки України. Зважаючи на це, науковці та фахівці фармацевтичного ринку мають потребу визначити нові пріоритети державного регулювання фармації, зміцнення економічної безпеки галузі та збереження передумов відтворення повноцінної конкуренції на фармацевтичному ринку України.

У сучасному розвиненому суспільстві, де з одного боку неухильно зростає кількість товарів, покупців і продавців, а з іншого – розвиваються засоби зв'язку, купівля-продаж може здійснюватися за допомогою телефону, Інтернету, поштою та іншими сучасними засобами зв'язку. Для обміну не потрібний безпосередній контакт суб'єктів ринкових відносин, а отже, місце для їхньої зустрічі. Виходячи з цього, можна зробити висновок: ринок – забезпечує обмін, який здійснюється за законами товарного виробництва та обігу. Проте, коли мова йде про ринок як сферу обміну, слід мати на увазі, що це не просто сфера обміну (він може відбуватися і у неринковій формі – наприклад, бартеру), а така сфера, в якій обмін товарів здійснюється за суспільною оцінкою, що позначається на ціні.

Таким чином, фармацевтичний ринок – це, також, механізм координації діяльності його учасників через систему цін на ліки. Ринок сприяє вирішенню трьох основних економічних завдань: що, як і для кого виробляти.

Фармацевтичний ринок забезпечує зв'язок між виробником і споживачем, пропорційність процесу відтворення, його цілісність. Відбувається це завдяки досягненню рівноваги між попитом і пропозицією ЛЗ. На ринку кількість ліків, яку хочуть купити покупці, має відповідати кількості ліків, яку хочуть продати продавці. У такому випадку ціни встановлюються на рівні попиту і пропозиції, що приводить до рівноваги.

Фармацевтичний ринок надає споживачеві право вільного вибору на сегментах з відносно еластичним попитом того чи іншого ЛЗ у межах доходів населення і рівня цін, що склалися. Це має забезпечити: по-перше, незалежність економічного суб'єкта від владних структур та їхніх чиновників; по-друге, вільний вибір товару; по-третє, диктат на ринку споживача, а не виробника. Фармацевтичний ринок є складним утворенням, що з одного боку, являє собою сферу обміну, сукупність процесів купівлі-продажу, які здійснюють збалансування за рахунок цін, а з іншого боку – забезпечує зв'язок між виробництвом і споживанням ліків, безперервність процесу відтворення, його цілісність.

Для того, щоб розвивалась ринкова економіка, функціонував реальний фармацевтичний ринок, який виконував би притаманні йому функції (регулятивна, стимулююча, розподільча та інтегративна), мають бути відтворені передумови повноцінної конкуренції, випробувані світовою практикою. До них належать:

- наявність суб'єктів ринкових відносин, які, будучи економічно і юридично незалежними, можуть вступати у рівноправні партнерські відносини з приводу купівлі-продажу. Досягти цього можна створенням різноманітних власників – індивідуальних, приватних, акціонерних, державних, кооперативних, змішаних;

- кількість продавців і покупців на ринку повинна бути настільки великою, щоб ніхто з них не мав змоги впливати на ціну, співпраця покупців і продавців поза ринковим механізмом неприпустима;

- товари повинні бути досить однорідними, так щоб вони дійсно могли купуватися в різних кількостях;

- конкуренція, яка надає усім суб'єктам господарювання можливість вільної підприємницької діяльності (свободи вибору покупців, постачальників, контрагентів), примушує підприємців використовувати найпередовішу техніку і технологію, сприяючи цим зменшенню витрат виробництва, підвищенню ефективності економіки;

- реальна інформація про ринок і його суб'єкти. Покупці товарів повинні мати надійну інформацію про події на ринку. Вони повинні знати, де найнижчі ціни, щоб припинити співпрацю з продавцями, які намагаються продавати за невиправдано високими цінами.

Згадані умови повноцінної конкуренції на фармацевтичному ринку України виконуються достатньою мірою, про що свідчать статистичні дані та інформація періодичних видань. Щодо наступних умов, то вони вимагають більш ретельного розгляду, а саме:

- вільне ціноутворення, як елемент конкуренції та головний механізм контрольно-регулятивної функції ринку сприяє поєднанню інтересів суб'єктів економічного життя, стимулюючи їх раціонально використовувати елементи виробництва. Натомість, держава здійснює регулювання цін на лікарські засоби та вироби медичного призначення, потреба якого пояснюється існуванням абсолютно нееластичного попиту на окремих сегментах фармацевтичного ринку;

- еквівалентний обмін товарів. Ринок за своєю природою не визнає економічної допомоги і пільг. Цієї умови на фармацевтичному ринку не дотримують через те, що суспільство схильне допомагати слабшим своїм членам. Якщо на будь-якому іншому товарному ринку існування неплатоспроможного попиту вважається нормальним явищем, то з точки зору морально-етичних суспільних цінностей існування хворих, неспроможних придбати потрібні для лікування життєво важливі медикаменти розцінюється суспільством на загал як негативне аморальне явище;

- можливість вільно і швидко утверджуватися на ринку для нових підприємств. Натомість, створення та діяльність кожного нового підприємства на фармацевтичному ринку потребує отримання ліцензії та дотримання стандартизованих вимог до провадження діяльності, що своєю чергою потребує значних капіталовкладень та може розцінюватись як існування значних бар'єрів для входження на ринок;

- відсутність переваг великомасштабного виробництва, яке дає змогу виготовляти дешевші товари. Це штовхає до банкрутства малі підприємства, що веде до монополії чи олігополії. Натомість, статистичні дані про темпи консолідації підприємств на світовому фармацевтичному ринку та тенденції консолідаційних процесів в Україні дають підстави стверджувати про існування переваг великомасштабного виробництва у фармації, яка характеризується високою науковістю.

Таким чином, фармацевтичний ринок можна трактувати як регульовану систему, з одночасною наявністю саморегуляції через адаптацію його учасників до ринкового середовища. Фармацевтичний ринок України є об'єктивною категорією. Проте суспільство, зокрема держава, можуть створити сприятливі умови для його відтворення. Єдність економічних і юридичних передумов є середовищем, в якому відтворюються ринкові відносини.

Використана література:

1. Фармацевтичний маркетинг [навч. посіб. Громовик Б.П, Гасюк Г.Д, Мороз Л.А, Чухрай Н.І.] / за ред. Л.А. Мороз. – Львів, 2000. – 320 с.

2. Пашков В.М. Урядова фармацевтична політика, її наслідки та уроки / Пашков В.М. // Еженедельник Аптека. – 2009. – № 1 (672). – С. 8.

3. Web access. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.apteca.ua>

Корницька М.,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ОСОБЕННОСТИ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

Современный уровень пенсионного обеспечения в Украине не обеспечивает достойной жизни для престарелых граждан. Для большинства людей Украины стала очевидной необходимость проведения коренных изменений в системе пенсионного обеспечения. Однако, существующие в нашей стране демографические проблемы серьезно затрудняют решение этой задачи. Так, по данным 2009 года общее число пенсионеров в Украине составляет 13,8 млн. человек на 20 млн. работающих, т.е., на 1 пенсионера приходится примерно 1,5 занятых.

Таким образом, если в ближайшее время не будут приняты серьезные меры относительно финансового укрепления пенсионной системы нашей страны, то уже в недалеком будущем положение престарелых граждан еще более усугубится.

В течение длительного времени ведется работа над новой пенсионной моделью в Украине. Предполагаемая модель – трехуровневая. На первом этапе планируется провести внедрение персонифицированного учета страховых пенсионных взносов. На каждого работающего открывается персональная учетная карта, в которой накапливаются сведения о заработной плате, стаже, условиях работы, отчислениях взносов в Пенсионный фонд. Индивидуальные сведения после соответствующего контроля передаются в централизованный государственный банк данных информационного центра ПФУ.

Второй этап предусматривает создание так называемой накопительной системы, в рамках которой средства будут накапливаться на индивидуальных пенсионных счетах граждан. Учет этих средств ведет также Пенсионный фонд, он же обеспечивает их инвестирование с целью получения инвестиционных доходов.

Третий этап - негосударственное (дополнительное) страхование, когда взносы лично работник или работодатель будут добровольно перечислять на отдельные счета. Основой этой системы должны стать негосударственные пенсионные фонды, которые будут накапливать и так же, как и в предыдущем случае, размещать взносы в качестве инвестиций.

Основные задачи и цели пенсионной реформы:

- повышения уровня жизни пенсионеров;
- установить зависимость размера пенсии от величины заработка и трудового стажа;
- обеспечение финансовой стабильности пенсионной системы;
- привлечь граждан к сбережению средств на старость;
- создать более эффективную систему административного управления пенсионным обеспечением.

Трехуровневая пенсионная система позволит распределить между тремя её составляющими риски, связанные с изменениями в демографической ситуации и с колебаниями в экономике и на рынке капитала. Такое распределение рисков позволит сделать пенсионную систему финансово сбалансированной, что застрахует работников от уменьшения общего уровня доходов после выхода на пенсию и является принципиально важным и выгодным для них.

Это лишь общая схема новой системы пенсионного обеспечения. Многие же конкретные вопросы все еще не решены до конца. Солидарная пенсионная система в Украине имеет ряд проблем, которые угрожают ее финансовой стабильности. Диапазон этих проблем широк. Сегодня удельный вес пенсионных актов негосударственных пенсионных фондов и страховых резервов компаний по страхованию жизни к ВВП Украины составляет лишь 0,15%. В случае таких обстоятельств Украину в ближайшем будущем ожидает кризис не только пенсионного обеспечения, а и осложнение в демографической ситуации и ухудшение макроэкономических показателей развития,

т.к. значительная часть государственная бюджета будет направлена на покрытие дефицита системы пенсионного обеспечения.

Учитывая опыт других стран, для Украины довольно сложным инструментом решения проблемы пенсионного обеспечения является увеличение возраста выхода на пенсию. Женщин хотят отправлять на пенсию, как и мужчин, в 60 лет. Но не с 2011 года, а постепенно, добавляя по полгода ежегодно, начиная с 1 февраля 2011 года. Сейчас в нашей стране возраст выхода граждан на пенсию является одним из наиболее низких среди европейских стран. Например, в Чехии он повысился в 2008 году до 62-х лет для мужчин и 61-го года для женщин, в Венгрии в 2009 году он также повысился до 62-х лет, а в Литве до 62,5 лет для мужчин и 60-ти лет для женщин.

Последствия пенсионной реформы в Украине таковы. Минимальный стаж для получения социальной пенсии по возрасту (50% минимальной) может быть повышен с 5 до 15 лет. Для мужчин предельный возраст пребывания на госслужбе предлагают повысить с 60 до 62 лет, для женщин — с 55 до 60 лет. В случае проведения пенсионной реформы в 2011 г. результаты ее эффективности Украина получит в 2016-2021 г. Основная цель пенсионной реформы - повышение пенсий и предоставление гражданам Украины достойного пенсионного обеспечения будет полностью достигнута.

Использованная литература:

1. Пенсионная реформа: 10 главных новинок [Электронный ресурс] // [pfu.dn.ua]. – Режим доступа: [http:// pfu.dn.ua.pensiona_reforma/9-1-0/](http://pfu.dn.ua.pensiona_reforma/9-1-0/)
2. Системы пенсионного обеспечения в Украине и зарубежный опыт [Электронный ресурс] // [zakon.rada.gov.ua]. – Режим доступа: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)

Лебединська І.А.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Трудова діяльність у сфері державного управління здійснюється в особливому інституційному форматі, який історично сформувався як "державна служба". Професійний характер цієї діяльності задекларовано в Законі України "Про державну службу":

"Державна служба в Україні - це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів держави" .

Проблема розвитку професійної, ефективної та прозорої державної служби, модернізації професійних і освітніх стандартів відповідно до вимог демократичного публічного управління задекларована в Україні як пріоритетна.

Про це свідчить прийнята за останні роки низка нормативно-правових актів (частина з яких уже реалізована): укази Президента України "Про Комплексну програму підготовки державних службовців" від 9 листопада 2000 р. № 1212, "Про стратегію реформування системи державної служби в Україні" від 14 квітня 2000 р. № 599, "Про Концепцію адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу" від 5 березня 2004 р. № 278, постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Програми розвитку державної служби на 2005 - 2010 роки" від 8 червня 2004 р. № 746 та "Про затвердження Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади" від 11 травня 2006 р. № 614, Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців, нормативно-правові акти стосовно професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування та ін. Програмою розвитку державної служби на 2005-2010 роки (розділ VIII) визначено конкретні завдання щодо професіоналізації державної служби, зокрема:

- поступова і планомірна зміна пропорцій у кадровому складі державних службовців з метою досягнення в перспективі стану, коли більшість державних службовців матимуть професійну освіту в галузі державного управління;

- цільова підготовка починаючи з 2005 р. висококваліфікованих фахівців державного управління, у тому числі з міжнародного права, світової та європейської інтеграції;

-оновлення змісту і державних стандартів професійного навчання;
-створення ефективної системи формування та розподілу починаючи з 2006 р. державного замовлення на підготовку державних службовців в освітній галузі "Державне управління";
-збільшення обсягів державного замовлення на професійне навчання державних службовців з урахуванням спеціалізацій, зокрема з аналізу політики, управління трансформаційними процесами;
-проведення починаючи з 2006 р. незалежної оцінки рівня фахової підготовленості та ділових якостей кандидатів на посади державної служби та державних службовців при просуванні послужбі.

Не менш актуальним є розроблення сучасних професійних стандартів і на їх основі оцінювання рівня професіоналізму державних службовців та планування їх професійного розвитку. У цьому зв'язку особливої актуальності набуває запровадження компетентнісного підходу (акцентуація в професійній діяльності поведінкових, особистісних проявів професіоналізму, "здатності робити", що зумовлює відповідні підходи і в професійному навчанні - засвоєння діяльнісних, поведінкових моделей, які структуруються через набори (кластери) компетентностей).

Стандарт професійної діяльності в термінах компетенцій і компетентностей, визначаючи певну сукупність повноважень і трудових функцій службовців (компетенцій), які забезпечують здійснення функцій і завдань органів державної влади, а також сукупність відповідних вимог до працівників (компетентностей), встановлює чіткі характеристики службової діяльності для кожної посади (робочого місця). Це дає змогу формалізувати оцінювання професіоналізму, результативності та ефективності діяльності державних службовців з реалізації цілей, функцій і завдань органів державної влади відповідно до їх компетенцій за посадою.

Професіоналізація державної служби потребує цілісного політико-управлінського комплексу, функціонування якого має бути спрямовано на:

1. Впровадження кадрової політики у сфері державної служби на засадах: пріоритетності професіоналізму, формування управлінської еліти не для досягнення владно-корпоративних цілей, а за професійно-ціннісними критеріями; утвердження відповідних принципів кадрової роботи - законності, відкритості, раціональності та ефективності в доборі, навчанні та розстановці кадрів; забезпечення прозорості кадрових призначень, розвиток незалежних інституцій експертного оцінювання кадрової роботи, застосування адміністративного аудиту, консультаційно-наглядових рад, наділених функціями громадського контролю з питань кадрових призначень на керівні посади тощо.

Суб'єкти: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади, спеціально уповноважений орган, громадські організації.

2. Формування інституціоналізованого професійного трудового комплексу (внутрішньо узгодженої сукупності функцій і завдань системи органів державного управління, спрямованих на реалізацію державної стратегії, їх нормативно-правового закріплення; відповідної професійної структури, співвіднесеної з конкретними органами влади; професіографічної бази, яка формується на основі моніторингу змісту праці, типологізації трудових процесів в органах; професійно-посадової структури, підпорядкованої конкретній стратегії органу; системи організації праці з чітко визначеними трудовими (процедурними) регламентами, продуктами праці, вимогами до їх якості, оплатою праці відповідно до результатів; стандартів професійної діяльності, у тому числі опису вимог до претендента на посаду в термінах компетентностей, системи управління персоналом тощо).

Суб'єкти: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади, спеціально уповноважений орган, Мінпраці України, Держспоживстандарт України, спеціалізовані наукові установи.

3. Створення підсистеми індивідуальної професіоналізації державних службовців (впровадження конкурсного відбору на державну службу, який включає: 1) виявлення спрямованості на державну службу і первинну професійну корекцію (при проходженні конкурсу вперше); 2) забезпечення відповідності чітко визначеним вимогам посади в термінах компетентностей (при проходженні служби)); супровід професійно-посадового розвитку, який передбачає професійне навчання (первинна підготовка - при вступі на службу, підвищення кваліфікації - на посаді, перепідготовка - при переміщенні, професійна підготовка - при підвищенні), планування кар'єри, оцінювання, мотивування.

Суб'єкти: органи виконавчої влади, їх кадрові служби, спеціально уповноважений орган, кадрові агенції.

4. Сприяння інституціоналізації професійної спільноти державних службовців, фахівців державного управління, науково-педагогічних працівників, які працюють у сфері професіоналізації державного управління (створення професійних асоціацій, громадських організацій, мережі професійних видань, інституту професійної експертизи, постійно діючих консультативних груп, навчальних семінарів, заходів щодо обміну досвідом; формування ціннісно-нормативного комплексу через пропаганду професіоналізму, професійної честі, служіння суспільству, людині як базових цінностей державної служби; широка міжнародна співпраця з аналогічними зарубіжними структурами).

Суб'єкти: професійні асоціації, громадські організації, органи виконавчої влади.

Особливо слід підкреслити, що успіх процесу професіоналізації залежить від об'єднання зусиль її суб'єктів - від органів державної влади, їх служб управління персоналом, закладів професійного навчання, передусім Національної академії державного управління при Президенті України (як головного закладу, який надає послуги в освітній галузі "Державне управління"), до професійних асоціацій, що об'єднують експертів з проблем професійної діяльності, професіоналізації. Суттєву роль у цьому процесі відіграють: Президент України, Кабінет Міністрів України (як суб'єкти законодавчої ініціативи), Головне управління державної служби України (як орган, який покликаний забезпечувати формування та реалізацію політики у сфері професіоналізації державної служби), МОН України (як суб'єкт, що формує політику в галузі освіти, затверджує освітні стандарти).

Лисенко С.В.,
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах фінансово-економічної кризи питання про роль держави в економіці, необхідність її впливу на господарську діяльність суб'єктів господарювання, підстави і межі допустимого державного втручання в неї набули особливої гостроти. Перехід до ринкової економіки спочатку сприймався як повна відмова від державного регулювання господарської діяльності, як повне саморегулювання підприємництва. Ейфорія першого періоду переходу до ринку в пориві різкого заперечення планового впливу на економіку призвела в країні до переоцінки можливостей ринку. З'ясувалось, що значна кількість суспільно значимих задач, в тому числі й утримання ринкової свободи в конкурентних рамках, неможливо вирішувати поза державно-правовим механізмом. Наразі наступив момент усвідомлення того, що державне регулювання при переході до ринкової економіки в нашій країні є необхідним, що у законодавстві, яке регулює господарську діяльність, не можна односторонньо орієнтуватися тільки на приватні інтереси, оскільки вони повинні сполучатися з інтересами публічними.

Світовий досвід також показує, що на саморегульований механізм ринку не можна повністю покладатися. Він сам по собі не може забезпечити здорових суспільних відносин і не гарантує довгострокової економічної стабільності, яскравим підтвердженням чого стала світова фінансово-економічна криза. Необхідність державного регулювання економіки, у тому числі й сфери господарювання, в умовах фінансово-економічної кризи в Україні виявляється ще більшою мірою, ніж у країнах із вже розвинутою економікою. Це, насамперед, пов'язано з тим, що господарська діяльність в цілому не має якого-небудь механізму саморегулювання, який би дозволяв їй успішно функціонувати і проявляти соціальну життєздатність. Адже механізм, призначений для одного сектора економіки, не може забезпечити функціонування економіки в цілому. Звідси потреба в державному регулюванні, яке підтримуватиме всю сферу господарювання.

У науковій літературі неодноразово аналізувались фактори (підстави), якими обумовлюється об'єктивна необхідність державного впливу на господарську діяльність. У сучасних умовах основними підставами державного регулювання господарської діяльності є:

- адаптація економіки України і системи управління до нових кризових умов;
- забезпечення зайнятості населення, в умовах зростаючого безробіття та скорочення виробництва;

- забезпечення державних і громадських потреб, пріоритетів в економічному і соціальному розвитку;
- здійснення надзвичайних заходів, спрямованих на фінансове оздоровлення господарства;
- реалізації свободи підприємництва і конкуренції, захисту від монополізму;
- забезпечення безпеки та оборони країни;
- виконання державою соціальних функцій – забезпечення умов для нормальної життєдіяльності суспільства, в т.ч. у сфері економіки; таким чином, держава виконує функцію організації господарського життя суспільства;
- наявність у держави напрямів власності значного масиву майна (насамперед, засобів виробництва), зумовлює необхідність управління державним сектором економіки з боку держави як власника;
- дотримання правопорядку у зовнішньоекономічній діяльності підприємців та іноземного інвестування і ін.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні протягом останніх років, стали поштовхом до формування принципово нових систем державного управління перехідною економікою, зміни змісту державного впливу на економіку; звуження кола об'єктів, що безпосередньо управляються; здійснення переходу від прямого управління галузями, сферами до управління економічними процесами; підсилення ролі загальнонормативного регулювання.

Необхідність здійснення державного регулювання відносин у сфері господарювання визначає особливості правового регулювання господарської діяльності, які насамперед проявляються у наявності спеціальних принципів правового регулювання, у видах правовідносин, у використанні прийомів правового регулювання. Саме об'єм державного регулювання господарської діяльності, що закладається через прийоми правового регулювання, визначає виділення в рамках правового режиму господарської діяльності правових режимів окремих видів цієї діяльності.

Засади, умови, обсяги, сфери та порядок застосування окремих видів засобів державного регулювання господарської діяльності визначаються Господарським кодексом України, Законами України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 року, «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» іншими законодавчими актами, а також програмами економічного і соціального розвитку.

Державне управління передбачає пряме і безпосереднє втручання органів держави в економіку з використанням адміністративних методів регулювання, в той час як державне регулювання дозволяє використовувати більш широкий спектр засобів та інструментів, в тому числі методи і засоби непрямого регулювання ринкових відносин. І з цієї точки зору поняття державного регулювання більш широке, ніж поняття державного управління. Непрямі методи, безумовно, є основними в регулюванні сучасної економіки, враховуючи, що сам ринок представляє собою систему, здатну до саморегулювання. Однак, це не передбачає відмови від безпосередньо адміністративних, прямих методів регулювання, властивих державному управлінню.

Регулювання економіки є інструментом, що використовується державою для впливу на господарську діяльність, але це не єдиний інструмент, що використовується з такою метою. Воно ґрунтується на законодавстві, але ця характеристика притаманна не тільки йому, а переважній більшості засобів державного впливу на економіку. Водночас відмінною особливістю законодавства, що становить основу регулювання економіки, є його здебільшого імперативний характер. Регулювання – це форма державного впливу на економіку, при порушенні вимог якої, встановлених законодавством, може бути застосована відповідальність. Воно, в цілому, спрямоване на певне звуження можливостей вибору того чи іншого варіанту поведінки.

Регулювання зазвичай впливає на ціну, тарифи, поставку, комунальні послуги, інформацію (наприклад, вимоги до цінних паперів, позначення товарних знаків), засоби виробництва (стандарти безпеки робочих місць), характеристики товарів або послуг (якість продукції, безпека товарів), умови обслуговування (недопущення дискримінації у забезпеченні товарами або послугами). Регулювання економіки (вплив на ціну, продуктивність, доступ на ринок та вихід з нього) певною мірою торкається і сфери соціального регулювання (наприклад, навколишнє середовище, споживчі товари тощо).

У визначенні державного регулювання господарської діяльності слід підкреслити його реалізацію шляхом діяльності державних органів, а також спрямованість на коригування економічної діяльності суб'єктів. Важливою характеристикою регулювання економіки на відміну від інших елементів державного впливу на неї слід вважати те, що воно здійснюється шляхом застосування норм, які підтримуються реалізацією санкцій. Державне регулювання, в основному, не ґрунтується на економічних стимулах для досягнення мети. Інші інструменти державного впливу на економіку (оподаткування, субсидування) спрямовані на зміни у діяльності суб'єктів шляхом застосування економічних стимулів або використання інших прийомів (наприклад, поширення державними органами інформації, що впливає на поведінку в сфері економіки).

Отже, державне регулювання господарської діяльності в ринковому господарстві можна визначити як систему типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, які здійснюються уповноваженими державними установами і спрямовані на скерування суб'єктів господарської діяльності в напрямі, необхідному для досягнення необхідного соціально-економічного результату.

Використана література:

1. Предпринимательское право: Учебник / Под ред. Е.П.Губина, П.Г.Лахно.– М.: Юристъ, 2001.– 416 с.
2. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін.— К.: КНЕУ, 2000. — 316 с.
3. Предпринимательское право: Учеб. пособие / Под ред. Н.М.Коршунова, Н.Д.Эриашвили.– М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.– 415 с.

Літвіненко С.В.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

Згідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (ст. 1) власне зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, та має місце як на території України, так і за її межами.

На етапі відновлення економіки нашої країни після світової економічної кризи 2008 року актуальним питанням є поживлення зовнішньоекономічної діяльності підприємств Донецького економічного регіону та всієї України в цілому, придбання і розвиток зовнішньоекономічних зв'язків.

Як частина загальної структури народного господарства, зовнішньоекономічні зв'язки мають великий вплив на вдосконалення внутрішньогосподарських пропорцій, розміщення і розвиток продуктивних сил.

У структурі економіки Донецького регіону переважають такі капіталомісткі виробництва, як паливно-енергетичний, металургійний комплекси, важке машинобудування, основна хімія (їхня сукупна частка в структурі промислового виробництва регіону сягає 70—80%). Незважаючи на певні зусилля щодо диверсифікації структури економіки, частка інтелекто-, працемістких, ресурсозберігаючих галузей і виробництв, у тому числі споживчого комплексу, ще надто мала, не відповідає можливостям регіону, потребам його населення, зайнятого здебільшого в зарплатомістких галузях, звужує адаптаційні можливості, мобільність економіки Донбасу. У Донецького регіону дуже високий потенціал та шляхи розвитку експортно-орієнтованого виробництва у сфері металургії та важкого машинобудування.

Головна вимога ринкової економіки - це випуск конкурентоздатної продукції, що відповідає європейським і світовим стандартам. Саме якість продукції, включаючи її новизну, технічний рівень, надійність в експлуатації є ключовим чинником завоювання і утримання позицій на ринках збуту, забезпечення максимальних продажів продукції, що випускається.

Усі металургійні підприємства Донецького регіону працюють на світових ринках збуту з різними успіхами. Рішенням задачі реалізації стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємств може послужити створення сучасного і ефективного, експортно-орієнтованого виробництва з

високою якістю продукції. Цього можна досягти лише за допомогою залучення до роботи висококваліфікованих фахівців, робота яких повинна оплачуватися залежно від результатів та створення об'єднань підприємств зі своєю сировинною базою, що спостерігається у вливанні ВАТ ММК ім. Ілліча у 2010 році до складу ТОВ «Метінвест холдінг», де вже налічується ряд металургійних підприємств Донецького регіону.

Металургія та машинобудування України мають недосконалу галузеву і технологічну структуру. На металургійних підприємствах країни спостерігається стійке старіння основних виробничих фондів, низька ефективність паливно-енергетичних ресурсів, а також зростання цін на нафту, вугілля і тому подібне, дефіцит якісної залізно-рудної сировини.

Для покращення справ основних експортно-орієнтованих підприємств Донецького регіону необхідно враховувати та використовувати наступні аспекти:

- диверсифікація виробництва. Впровадження лінії по виробництву нової продукції, на яку б не були потрібні величезні капітальні витрати, і термін окупності даної лінії був би не великий;
- якість продукції. Поліпшення якості продукції повинне вироблятися відповідно до вимог покупців до даної продукції;
- терміни виготовлення. Найчастіше у покупця немає часу довго чекати потрібну продукцію;
- маркетинг і збут. Для успішної і вигідної реалізації продукції повинні постійно досліджуватися нові ринки збуту і упровадитися нові стратегії маркетингу відповідні постійно змінній ситуації на міжнародному ринку;
- кадри. Нові розробки інновацій мають бути забезпечені висококваліфікованими кадрами, яким має бути надана можливість для досліджень і експериментів, і вони не мають бути зайняті якою-небудь ще роботою.

Основними напрямками зовнішньоекономічної діяльності підприємств Донецького регіону на найближчі роки мають бути:

- залучення іноземних інвесторів для участі в технічному переозброєнні агрегатів в основних виробництвах, з метою поліпшення товарного вигляду продукції, що дозволить підвищити її конкурентоспроможність;
- розширення сертифікації продукції на відповідність її вимогам стандартів зарубіжних країн;
- освоєння нових схем зовнішньоекономічної діяльності;
- освоєння ринків збуту металопродукції в країнах Африки, закріплення і розширення ринку в країнах Північної і Південної Америки, країнах Центральної і Північної Європи.

Мавроді О.О.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Міжнародна економіка»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ

В сучасних умовах здійснення зовнішньої торгівлі забезпечується за допомогою її державного регулювання, що реалізується державними органами з різним правовим статусом та повноваженнями. Досі не створені механізми взаємодії органів державного регулювання зовнішньої торгівлі, що послаблює позиції держави на шляху інтеграції в міжнародну систему господарських зв'язків. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності - це система господарсько-політичних заходів, що здійснюються державними органами з поглиблення і розширення участі країни в міжнародному поділі праці з метою підвищення ефективності суспільного виробництва та оптимізації структури споживання. Воно є складовою частиною механізму відтворення національного економічного потенціалу і являє собою один з основних об'єктів державного регулювання національної економіки поряд з відтворювальною, технологічною, галузевою і територіальною її структурою, науково-технічним прогресом, соціальними відносинами, навколишнім середовищем та інше.

Регулювання зовнішньої торгівлі - заходи державного регулювання, спрямовані на скорочення імпорту та розширення експорту з метою ліквідації дефіциту платіжного балансу. Регулювання зовнішньої торгівлі виражається у формі введення мита, експортних субсидій, імпорتنих квот і т.п.

Регулювання зовнішньої торгівлі послугами в Україні здійснюється за допомогою:

- законів України;
- передбачених в законах України актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенції;
- економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного та іншого);
- рішень недержавних органів управління економікою, які приймаються за їх статутними документами в межах законів України;
- угод, що укладаються між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності і які не суперечать законам України.

Регулювання зовнішньої торгівлі послугами в Україні може здійснюватися як державними органами, так і недержавними органами управління економікою (товарними, фондовими, валютними біржами, торговельними палатами, асоціаціями, спілками та іншими організаціями координаційного типу), що діють на підставі їх статутних документів, а також самими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на підставі відповідних координаційних угод, що укладаються між ними.

Держава та її органи в процесі регулювання зовнішньоекономічної діяльності не мають права безпосередньо втручатися в зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів цієї діяльності, за винятком випадків, коли таке втручання здійснюється згідно з законами України. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється для того, щоб забезпечити:

- захист економічних інтересів України та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і здійснення інвестицій;
- заохочення конкуренції та ліквідацію монополізму в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Систему органів регулювання зовнішньої торгівлі послугами очолює Верховна Рада України. Регулююча роль Верховної Ради України полягає в прийнятті законів в області ЗЕД. Розробкою і здійсненням зовнішньоекономічної політики України у відповідності з законодавством займається Кабінет Міністрів України.

Кабінет Міністрів України вживає заходів до здійснення зовнішньоекономічної політики України відповідно до законів України; координує роботу торговельних представництв України в іноземних державах; проводить переговори і укладає міжурядові договори України з питань зовнішньоекономічної діяльності, забезпечує виконання міжнародних договорів України з питань зовнішньоекономічної діяльності всіма державними органами управління, підпорядкованими Кабінету Міністрів України; забезпечує складання платіжного балансу, зведеного валютного плану України.

Одним із органів регулювання є також Національний банк України. Він представляє інтереси держави у відносинах з центральними банками інших держав, міжнародними банками та іншими фінансово-кредитними установами та укладає відповідні міжбанківські угоди; здійснює облік і розрахунки по наданих і одержаних державних кредитах і позиках, проводить операції з централізованими валютними ресурсами, які виділяються з Державного валютного фонду України у розпорядження Національного банку України. Виступає гарантом кредитів, що надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності іноземними банками, фінансовими та іншими міжнародними організаціями під заставу Державного валютного фонду та іншого державного майна України.

Держава різними засобами обмежує та регулює торгівлю послугами. До таких засобів належить:

1. Обмеження на пересування людей і на їхнє право здійснювати фахову практику за кордоном.
2. Податкові норми і правила переказу валюти за кордон, що на практиці призводить до відсутності іноземних джерел послуг.
3. Обмежувальна практика ліцензування або сертифікації, наприклад, ліцензування телевізійних станцій або надання іноземним літакам права приземлятися на своїй території.
4. Обмеження на створення іноземцями підприємств з надання послуг.

5. Існування монополій на надання певних послуг, визнаних державою, а іноді навіть здійснюваних нею.

6. Заборона державним органам закуповувати іноземні послуги

7. Обов'язкові вимоги використовувати місцеві підприємства з надання певних послуг.

8. Заборона передавати у власність іноземцям приміщення, устаткування і т.ін., необхідні для надання послуг.

9. Неофіційна, але дуже ефективна бюрократична протидія роботі іноземних (або контрольованих іноземцями) підприємств, що надають послуги.

За результатами Уругвайського раунду переговорів у ГАТТ було підписано Генеральну угоду про торгівлю послугами (ГАТС). Участь у ГАТС є обов'язковою умовою членства у СОТ, прямої спадкоємиці ГАТТ.

ГАТС - перша спроба встановити "всесвітні правила поведінки" держав при регулюванні торгівлі послугами. Оскільки ще немає досвіду таких всесвітніх угод і тому, що торгівля послугами, на відміну від торгівлі товарами, справа порівняно "нова", держави змогли домовитися тільки про загальні підходи до регулювання торгівлі послугами. На основі цих єдиних підходів деякі країни вже знижують бар'єри в торгівлі послугами.

Таким чином, з метою забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України, стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинутих зарубіжних країн, наша країна здійснює регулювання зовнішньоекономічної зв'язків. Воно здійснюється за допомогою законів України, передбачених в них актів, рішень, угод.

Використана література:

- 1.. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».
2. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: [Навч. посібник] / О.А. Кириченко. – К.: Знання – Пресс, 2002. – 384 с.
3. Кузнецова Н.В. Регулирование внешнеэкономической деятельности в Украине: [Практич. посібник] / Н.В. Кузнецова. – К.: СПЛАЙН, 1998. – 220 с.
4. Макогон Ю.В Украина в мировой экономике: [Учеб.посібник] / Ю.В.Макогон, Т.В. Орехова, И.В. Юрченко. – Д.: ДонНУ, 1999. – 159 с.

Макаренко М.А.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Менеджмент
організацій»
Маріупольського державного
університету

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Державна туристична політика являє собою своєрідний спектр загальної політики держави, але існують і деякі специфічні фактори, під впливом яких вона формується. До них належать природні умови країни; транспортна мережа і транспортна доступність; соціальні фактори: умови життя людей, система відпусток; економічні фактори, пов'язані із створенням економічної основи для розвитку туризму (стабільні валютно-фінансові, зовнішньоекономічні відносини); правові фактори, пов'язані із створенням і функціонуванням туристичного законодавства тощо. Туристична політика розглядається як діяльність держави по розвитку туристичної індустрії і суб'єктів туристичного ринку, вдосконаленню процесу туристичного обслуговування громадян і закріплення на їх основі свого політичного, економічного і соціального потенціалу. Вона представляє собою сукупність форм, методів і засобів впливу держави на функціонування сфери туризму для досягнення конкретних цілей збереження і розвитку галузей економіки країни.

Основними напрямками державної політики в сфері туризму є захист прав подорожуючих, інтересів виробників вітчизняного туристичного продукту і підтримка внутрішнього і в'їзного (іноземного) туризму. Форми такої підтримки варіюються від прямих інвестицій, спрямованих на формування туристичної інфраструктури, витрат на підготовку кадрів, наукове і рекламно-

інформаційне забезпечення, просування національного туристичного продукту на світовому ринку до податкових і митних пільг, стимулюючих притік інвестицій, розвиток внутрішнього та в'їзного туризму [1, с. 98].

У нормах чинного законодавства України зазначено, що державна політика в сфері туризму визначається Верховною Радою України. Її основними напрямками є залучення громадян до раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, ознайомлення з історико-культурною спадщиною, природним середовищем, організація оздоровлення населення; забезпечення раціонального використання та збереження туристичних ресурсів, становлення туризму, як високорентабельної сфери економіки України, або створення ефективної системи туристичної діяльності для забезпечення потреб внутрішнього та іноземного туризму; створення сприятливого для розвитку туризму податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів контролю; створення економічних умов, які стимулюють розвиток туризму в Україні; запровадження пільгових умов для організації туристичної та екскурсійної роботи серед дітей, підлітків, молоді, інвалідів та малозабезпечених верств населення; заохочення національних та іноземних інвестицій в розвиток туристичної індустрії; встановлення порядку стандартизації, сертифікації та ліцензування в сфері туризму; впровадження системи статистичної звітності суб'єктів туристичної діяльності; визначення порядку управління державною власністю в сфері туризму; створення рівних можливостей на ринку туристичних послуг для суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності, сприяння розвитку конкуренції, забезпечення дотримання у цій сфері антимонопольного законодавства; забезпечення безпеки туристів, захист їх прав, інтересів та майна; підтримка розвитку туризму в регіонах, визначення статуту окремих туристичних центрів, створення умов для пріоритетного розвитку туристичної індустрії; організація та розвиток системи наукового забезпечення сфери туризму, підготовка та підвищення кваліфікації туристичних кадрів; розвиток співробітництва із зарубіжними країнами та міжнародними організаціями, участь у міжнародних програмах розвитку туризму, розробка та укладання міжнародних двосторонніх та багатосторонніх договорів у сфері туризму та визначення механізму їх реалізації [2, с. 6-7].

Національна туристична політика покликана забезпечувати ефективне використання туристичних ресурсів, розробляти стратегічні плани щодо розвитку туризму з урахуванням уникнення можливих серйозних екологічних та соціально-культурних проблем, сприяти покращенню довкілля, забезпечувати високий рівень задоволення потреб туристів з одночасним збереженням привабливості місця туристичного призначення тощо.

Соціокультурний вплив туризму на суспільство важко переоцінити. Він здійснюється через такі важелі, як: низький життєвий рівень місцевого населення та високий рівень безробіття, особливо серед молоді, що формує її ставлення до життя, бачення особистих перспектив тощо; низькі темпи будівництва житла, об'єктів соціальної інфраструктури; недостатній розвиток системи водо-, енерго-, тепlopостачання, каналізаційних мереж та їх аварійний стан, що в цілому характеризує стандарти життєдіяльності; відсутність кваліфікованих кадрів тощо.

Наступним важелем впливу туризму є формування державного замовлення системи підвищення кваліфікації та перекваліфікації кадрів. Ця проблема стосується і системи академічної підготовки кадрів. Однак важливішими є проблеми перекваліфікації кадрів. Йдеться про фахівців, які будуть працювати у сфері розвитку туризму, а також про спеціалістів державних органів влади та органів місцевого самоврядування, до компетенції яких віднесено планування та розвиток національного туризму [3, с. 45].

Всю побудову національної політики туризму доцільно формувати, починаючи з місцевого рівня, з визначення стратегій розвитку регіонів. Стратегічні цілі мають передбачати вирівнювання фінансових можливостей і створення сучасної економічної і соціально-культурної регіональної інфраструктури.

Необхідно врахувати, що політика розвитку туризму не може ґрунтуватися на ресурсозатратних, екологічно небезпечних технологіях, на зношених основних фондах. У формуванні туристичної політики потрібно також зважати і на надмірну концентрацію населення й виробництва у великих містах, неефективний, уповільнений або навіть регресивний розвиток окремих територій, погіршення демографічної ситуації, стану зайнятості, зниження якості та комфорту життя населення.

Суть туристичної політики полягає у діяльності держави щодо розвитку туристичної індустрії і суб'єктів туристичного ринку, вдосконалення форм туристичного обслуговування громадян і

зміцнення на їх основі власного політичного, економічного і соціального потенціалу; вона є одним з видів соціально-економічної політики держави.

Туристичну політику держави слід розглядати як систему методів і заходів соціального, економічного, політичного, правового, екологічного та культурного характеру, що здійснюються державними органами влади у сфері туризму з метою його регулювання, координації і створення умов для розвитку.

Державна туристична політика реалізується на всій території України. На її основі місцевими органами влади з метою розв'язання існуючих соціально-економічних суперечностей між розвитком економіки регіону і туризму в ньому встановлюються регіональні цілі та завдання, які реалізуються в межах закріплених за ними територій.

Міжнародний досвід формування туристичної політики свідчить, що заснування державної політики на принципах сталого розвитку, разом із заходами щодо подолання наведених проблем, дозволяє реалізувати туристичний потенціал країни та забезпечити значний вплив туризму на соціальний та економічний розвиток.

Отже, узагальнюючи вище зазначене, можна сформулювати наступні вимоги щодо формування державної туристичної політики України. У економічному аспекті, це - підвищення диверсифікованості національної економіки; досягнення розвитку національної туристичної інфраструктури до рівня міжнародних стандартів; активізація економічного зростання у суміжних з туризмом галузях економіки; забезпечення формування відчутної частки доходів бюджету, що надходять від туристичної діяльності; підвищення обсягів інвестицій в економіку країни, у тому числі й внутрішніх інвестицій; досягнення відчутного впливу туристичної діяльності на покращення якості товарів та послуг.

В аспекті державного управління - формування ефективної загальнодержавної та регіональної туристичної політики; створення розгалуженої системи державного управління із наданням їй більших повноважень щодо формування вітчизняної туристичної сфери; розробка механізмів державного регулювання сфери туризму та забезпечення сприятливого впливу туризму на добробут населення.

Тому головним пріоритетом в туристичній політиці має стати регулюючий та своєчасний вплив на розвиток туризму зі сторони уповноважених органів.

Використана література:

- Биржаков М.Б. Введение в туризм / М.Б. Биржаков. - М.; СПб.: Герда, 1999. - 192 с.
- Закон України про внесення змін до Закону України «Про туризм» // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 13. - Ст. 180.
- Туризм: подготовка кадров, проблемы и перспективы развития: Тез. докл. третьей Всерос. науч.-практ. конф., 26-27 марта 2001 г. / УМО по сервису Моск. гос. ун-та сервиса; Ин-т туризма и гостеприимства. - М., 2001. - 176 с.

Малиновська І.С.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Відносини, що виникають при здійсненні інвестиційної діяльності на Україні, регулюються цим Законом, іншими законодавчими актами України. Інвестиційна діяльність суб'єктів України за її межами регулюється законодавством іноземної держави, на території якої ця діяльність здійснюється, відповідними договорами України, а також спеціальним законодавством України. (Частина друга статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1955-12 від 10.12.91). Особливості здійснення інвестиційної діяльності на території України суб'єктами інвестиційної діяльності, розташованими за межами України, а також цих суб'єктів і суб'єктів України в зонах вільного підприємництва на Україні визначаються спеціальним законодавством України. Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики. Воно визначається показниками економічного і соціального розвитку України,

республіканськими і регіональними програмами розвитку народного господарства, республіканськими і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності. При цьому створюються пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках, насамперед соціальній сфері, технічному і технологічному вдосконаленні виробництва, створенні нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту реалізації інноваційних проектів, впровадженні відкриттів і винаходів, в агропромисловому комплексі, в реалізації програм ліквідації наслідків Чорнобильської аварії, у виробництві будівельних матеріалів, в галузі освіти, культури, охорони навколишнього середовища і здоров'я. (Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 40-IV(40-15) від 04.07.2002 – набирає чинності з 01.01.2003 року – дію зупинено на 2003 рік згідно із Законом № 380-IV (380-15) від 26.12.2002, дію зупинено на 2004 рік згідно із Законом № 1344-IV(1344-15) від 27.11.2003).

Форми державного регулювання інвестиційної діяльності:

1. Державне регулювання інвестиційної діяльності включає сор`бк3mm державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усім інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

2. Управління державними інвестиціями здійснюється республіканськими і місцевими органами державної влади й управління та включає планування, визначення умов і виконання конкретних дій по інвестуванню бюджетних і позабюджетних коштів.

Регулювання умов інвестиційної діяльності здійснюється шляхом (Абзац другий частини третьої статті 12 виключено на підстав Закону № 2899-III (2899-14) від 20.12.2001) (Абзац третій частини третьої статті 12 виключено на підставі Закону № 2899-III (2899-14) від 20.12.2001) подання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв; державних норм та стандартів; заходів щодо розвитку та захисту економічної конкуренції; (Абзац частини третьої статті 12 в редакції Закону № 1294-IV(1294-15) від 20.11.2003) роздержавлення і приватизації власності; визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами; політики ціноутворення; проведення державної експертизи інвестиційних програм та проектів будівництва; (Абзац десятий частини третьої статті 12 в редакції Закону № 185/98-ВР від 05.03.98

Використана література:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року //Відомості Верховної Ради України
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року //Відомості Верховної Ради України

3. Бутузов В. М., Марущак А. І. Правові основи інвестиційної діяльності: Навч. посіб.. — К. : ТОВ "БК "КИТ", 2005. — 190с.

Святоцький О.Д., Крайнев П.П., Ревуцький С.Ф. Правове забезпечення інноваційної діяльності в Україні: Питання теорії і практики / Академія правових наук; Науково-дослідний ін-т інтелектуальної власності / Олександр Дмитрович Святоцький (ред.). — К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. — 7

Малігон А.Л.,
студентка 5 курсу
спеціальності “Менеджмент організацій”
Маріупольського державного
університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ОСВІТИ

Із прийняттям Конституції України, законів України « Про освіту», « Про дошкільну освіту» « Про загальну середню освіту», « Про позашкільну освіту», « Про професійно-технічну освіту», « Про вищу освіту» були визначені основні правові норми демократичного функціонування й розвитку системи освіти України.

Правове регулювання — це здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток.

Правове регулювання спрямоване на закріплення основних початків, принципів організації й діяльності органів держави (Верховної Ради, Президента, Кабінету Міністрів); удосконалення

системи органів керування (центральної і місцевої); оптимальний розподіл компетенції між суб'єктами (органами загальної й галузевої компетенції, між їхніми різними ланками, органами місцевого самоврядування); поліпшення процедурної роботи апарату керування, порядку здійснення покладених на нього завдань і функцій.

Надзвичайно важливою «цеглою» у правовому фундаменті незалежної Української держави став прийнятий 23 травня 1991 р. Закон « Про освіту », що регулює суспільні відносини в сфері виховання, навчання, професійної, наукової підготовки громадян. Його справедливо можна вважати своєрідною « конституцією » освіти.

У Законі освіта визначається пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного й культурного розвитку суспільства. Метою освіти проголошується всебічний розвиток людини як особистості й найвищої цінності суспільства, розвиток його талантів, розумових і фізичних здатностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення різних сфер економіки кваліфікованими працівниками, фахівцями.

Основними принципами освіти є: доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, які надаються державою; рівність умов кожної людини для повної реалізації його здібностей, таланта, всебічного розвитку; гуманізм, демократизм; пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей над політичними інтересами; органічний зв'язок з національною історією, культурою, традиціями; незалежність державної системи освіти від політичних партій і інших суспільних і релігійних організацій; науковий, світський характер освіти в державних навчально-виховних установах; інтеграція з наукою й виробництвом, взаємозв'язок з освітою інших країн; гнучкість і прогностичність системи освіти; безперервність і різноманітність освіти; відповідність освіти світовому рівню; об'єднання державного керування й громадського самоврядування в системі освіти.

Закон України « Про освіта » структурно складається з 7 розділів, у яких, зокрема, розкриваються: система освіти; статус учасників навчально-виховного процесу; фінансово-господарча діяльність, матеріально-технічна база навчальних закладів; міжнародне співробітництво; міжнародні договори; відповідальність за порушення законодавства про освіту.

Одним з головних напрямків подальшого розвитку законодавства, що регулює відношення громадянина й державного органа в сфері реалізації громадянином права на освіту, може бути орієнтація на розвиток суб'єктивних прав громадян і їх процесуальних гарантій. У Законі « Про освіту » правовому становищу учасників навчально-виховного процесу присвячений цілий розділ. У ньому, зокрема, закріплюються права й обов'язку вихованців, учнів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів, права й обов'язки педагогічних працівників, права батьків і їх відповідальність за розвиток дитини.

10 лютого 1998 р. Верховна Рада України прийняла Закон України « Про професійно-технічну освіту ». Цей Закон визначає правові, організаційні й фінансові основи функціонування й розвитку системи професійно-технічної освіти, створення умов для професійної самореалізації особистості й забезпечення потреб суспільства й держави у кваліфіковані робітників.

Закон України « Про професійно-технічну освіту » структурно складається з 12 розділів, у яких, зокрема, розкриваються: керування й організація професійно-технічної освіти; статус професійно-технічних навчальних закладів; організація навчального процесу в професійно-технічних навчальних закладах; зміст професійно-технічної освіти; суб'єкти професійно-технічної освіти; особливості соціального захисту учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів; статус педагогічних працівників; фінансово-економічні відносини в сфері професійно-технічної освіти; міжнародне співробітництво; відповідальність за порушення Закону України « Про професійно-технічну освіту ».

13 травня 1999 р. Верховна Рада України прийняла Закон України « Про загальну середню освіту ». Цей Закон визначає правові, організаційні й фінансові основи функціонування й розвитку системи загальної середньої освіти, яка сприяє вільному розвитку людської особистості, формує цінності правового демократичного суспільства в Україні.

Законодавство України про загальну середню освіту базується на Конституції України й складається із Закону України « Про освіту », Закону « Про загальну середню освіту », інших нормативно-правових актів і міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких дано Верховною Радою України.

Основними завданнями законодавства України про загальну середню освіту є:

- забезпечення права громадян на доступність і безплатність одержання повної загальної середньої освіти;
- забезпечення необхідних умов функціонування й розвитку загальної середньої освіти;
- забезпечення нормативно-правової бази щодо обов'язковості повної загальної середньої освіти;
- визначення структури й змісту загальної середньої освіти;
- визначення органів керування системою загальної середньої освіти і їх повноважень;
- визначення прав і обов'язків учасників навчально-виховного процесу, установлення відповідальності за порушення законодавства про загальну середню освіту.

Структурно Закон України «Про загальну середню освіту» складається з 11 розділів, у яких, зокрема, розкриваються: статус загальноосвітніх і інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти; організація навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах; статус учасників навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах; державний стандарт загальної середньої освіти; управління системи загальної середньої освіти; науково-методичне забезпечення системи загальної середньої освіти; фінансово-господарча діяльність, матеріально-технічна база загальноосвітніх навчальних закладів; міжнародне співробітництво; відповідальність у сфері загальної середньої освіти.

11 липня 2001 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про дошкільну освіту». Цей Закон визначає правові, організаційні й фінансові основи функціонування й розвитку системи дошкільної освіти, яка забезпечує розвиток, виховання й навчання дитину, ґрунтується на об'єднанні сімейного й суспільного виховання, досягненнях вітчизняної науки, надбаннях світового педагогічного досвіду, сприяє формуванню цінностей демократичного правового суспільства в Україні.

Використана література:

- Закон України “Про освіту” від 25 червня 1991 року.
- Державний комітет статистики : www.ukrstat.gov.ua.

Надежденко А.О.,
старший викладач кафедри
конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЇ

На сьогоднішній день екологічна проблематика, будучи частиною як глобальної, так і державної політики, є досить популярною серед науковців, проте більшість досліджень торкається окремих інструментів державної екологічної політики (економічних, правових, соціальних, управлінських, культурних тощо). Тому масштаби та рівень наукової проробки проблем екологічної політики залишаються, на наш погляд, недостатніми. Свідченням цього є відсутність на практиці реального впливу на екологічну ситуацію. Незважаючи на значну кількість досліджень і публікацій щодо екологічної політики, її аспекти залишаються дискусійними.

Сьогодні теоретичним та практичним аспектам формування екологічної політики присвячені праці представників різних наукових напрямів, які розглядають екологічну політику з позицій тієї галузі наукового знання, яку вони саме представляють. У сучасній науці феномен екологічної політики намагаються осмислити представники гуманітарних, природничих та соціальних наук - екологи, соціологи, політологи, правознавці, економісти, держуправлінці і т.д. Але, не дивлячись на існуючі наукові розробки, на сьогодні не існує єдиного підходу до визначення змісту екологічної політики.

Державно-управлінські аспекти екологічної політики досліджують П.І. Гаман [1], С.О. Лінник [2], О.Я. Лазор [3], Є.О. Сенюшкін [4]. З точки зору державного управління екологічна політика є відображенням фактичного змісту відповідних видів регулюючої діяльності держави та її органів у

сфері економіки і господарювання, освіти і культури, права та управління. Тобто екологічна політика - це екологічна функція держави, спрямована на забезпечення безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення, досягнення гармонії у взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Останніми роками термін «екологічна політика» міцно закріпився в лексиконі як практиків, так і науковців. Причому використовують його здебільшого спонтанно, не заглиблюючись у зміст цього поняття, часто ототожнюючи його з екологічним управлінням, діяльністю держави у сфері екології тощо.

Тому, нами екологічна політика розглядається як сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів (суб'єкти, діяльність, засоби) цілеспрямованого впливу на довкілля шляхом реалізації механізмів екологічного управління з метою стратегічного екологічного розвитку суспільства в умовах збереження навколишнього природного середовища, гармонізації взаємовідносин суспільства та природи, забезпечення екологічної безпеки та захисту здоров'я людини.

Сьогодні реалізація державної політики у сфері екології спрямована на використання природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. Екологічна політика визначає участь виконавчих органів державної влади в межах своєї компетенції у визначенні основних напрямів охорони довкілля на території держави в цілях забезпечення сприятливих умов життєдіяльності сьогодення і майбутніх поколінь, відтворення природних ресурсів, збереження біосфери.

Отже головною метою діяльності органів виконавчої влади в екологічній сфері є дотримання вимог екологічного законодавства, забезпечення екологічних прав людини та запобігання екологічним правопорушенням.

При здійсненні державної політики в екологічній сфері органи виконавчої влади можуть застосовувати різні адміністративно-правові засоби державного впливу, серед яких: дозволи на використання природних ресурсів; ліцензії на здійснення певних видів діяльності; погодження діяльності; надання дозволів та відводів; реєстрацію та постановку на облік; надання висновків екологічної експертизи; встановлення нормативів використання; обмеження або припинення діяльності тощо.

Державне управління у сфері реалізації сталої екологічної політики являє собою динамічну систему процесів, спрямованих на збалансований екологічний розвиток суспільства в межах окремої держави на підставі впровадження адекватних змін механізмів державного управління, які: 1) складають основу загальнодержавної політики (яка складається з економічної, соціальної, фінансової, промислової, податкової, культурної, екологічної та ін.); 2) формують правове (закони, укази, постанови, накази, статuti органів державного управління), нормативне (інструкції, нормативи, норми, стандарти), інформаційне (статистика, звітність, обстеження, ЗМІ та ін.) забезпечення реалізації національної політики; 3) визначають методи (економічні, організаційні, психологічні, спеціальні), важелі (правові, економічні, фінансові) та інструменти (технології, програми) державного управління.

Таким чином, органи виконавчої влади наділені широким колом повноважень для здійснення таких найважливіших функцій державного управління в екологічній сфері, якими є екологічний контроль, санітарно-епідеміологічний нагляд, державний моніторинг навколишнього природного середовища та ряд інших.

Принциповим висновком, який представляється можливим зробити виходячи з вищевикладеного, це те, що інструментом реалізації принципів сталого розвитку виступає відповідна політика у сфері охорони навколишнього природного середовища. Саме екологічна політика є тим механізмом, який на політичному та правовому рівні забезпечує сталий розвиток держави. Засобами реалізації сталого розвитку стають державні інструменти екологічної політики: правові, адміністративно-контролюючі, економічно-стимулювальні та інструменти переконання.

Отже, у моделі сталого розвитку, екологічна політика переходить в розряд стратегічних завдань і повинна враховуватися як показник умов розвитку й зростання політичних, економічних, соціальних і екологічних структур суспільства.

Використана література:

4. Гаман П.І. Державна політика розвитку економіки в трансформаційний період: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд.наук з держ управління: 25.00.02 «Механізми державного управління» / Петро Ілліч Гаман. – Харків, 2005. – 20 с.
5. Лінник С.О. Нові підходи в управлінні еколого-економічними процесами / С.О. Лінник // Вісник академії державного управління при Президентові України. - 2005. - № 4. - С. 203-209.
6. Лазор О.Я. Державне управління у сфері реалізації екологічної політики: організаційно-правові засади: [моногр.] / О.Я. Лазор. – Л.: Ліга-Прес, 2003. – 542 с.
7. Сенюшкін Є.О.Методологічні орієнтири державного управління у сфері реалізації екологічної політики / Є.О. Сенюшкін // Актуальні проблеми державного управління. Зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. – О.: ОРІДУ НАДУ. – 2008. - № 3 (35). - С. 216-221.

Ніколенко Т.І.,

старший викладач кафедри міжнародної економіки
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Науково-технічна політика держави, будучи системою взаємозалежних державних заходів для ефективного вирішення основних завдань і комплексного розвитку науково-технічної сфери, містить у собі основні цілі, принципи, напрямки й способи впливу держави на учасників науково-технічної й інноваційної діяльності, у тому числі у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва.

У контексті світових науково-технічних та економічних процесів і сучасної стабілізації українського суспільства й економіки формування національної науково-технічної стратегії набуває високої значущості. З огляду на те, що в Україні до сьогодні не проводилося цілеспрямованої державної науково-технічної політики, а радянський досвід регулювання цієї сфери втратив актуальність, перед державою стоїть найважливіше завдання – формування комплексної науково-технічної стратегії, що відповідає сучасним потребам суспільства й економіки, сучасному етапу НТП і світовим пріоритетам.

Всебічно вивірена науково-технічна стратегія, що базується на принципах використання національного потенціалу у сфері науки, техніки й виробництва і враховує сучасні інтернаціональні тенденції розвитку світового співтовариства, особливості сучасного етапу НТП, державні інтереси й вимоги національної безпеки, повинна стати основою швидкого інтенсивного зростання української економіки.

Така стратегія повинна стосуватися всіх видів науково-технічної діяльності: фундаментальних, прикладних досліджень, науково-технічних розробок. Всі ці види, розрізняючись імовірністю одержання позитивного результату (5-10% у фундаментальних дослідженнях, до 80%-у прикладних) і часовим періодом між виникненням і реалізацією ідеї в конкретних розробках, дають значний ефект.

Серед цілей реалізації стратегії України у сфері науки та техніки можна визначити наступні:

1. Швидке економічне зростання і вирішення найважливіших проблем і завдань соціально-економічного розвитку держави на основі науково-технічних й інноваційних механізмів.
2. Активізація участі України в процесі розвитку сучасного етапу НТП й використання його досягнень на практиці.
3. Забезпечення національної безпеки України (науково-технічної, енергетичної, військової й т.д.).
4. Трансформація структури національного господарства, зокрема, за рахунок підвищення ролі високотехнологічних і наукомістких галузей.
5. Відновлення й реструктуризація існуючих галузей і виробництв і створення нових на основі сучасних досягнень науки й техніки.
6. Збільшення частки високотехнологічних і наукомістких галузей і галузей, що виготовляють готову продукцію в структурі українського експорту.
7. Підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної науки й технологій, вихід України на світовий ринок інтелектуальних продуктів, наукомістких товарів і послуг.
8. Ефективний якісний і кількісний ріст національного науково-технічного потенціалу

відповідно до вимог національної економіки й динаміки розвитку світового господарства.

9. Підвищення ефективності й глибини залучення України в процес інтернаціоналізації світового господарства (у сфері науки, технологій і наукомісткого виробництва).

10. Збільшення ролі регіонів України у виконанні загальнонаціональних завдань економічного й науково-технічного розвитку відповідно до їх потреб, потенціалу.

11. Поліпшення якості життя населення України, ліквідація безробіття працездатного населення, збереження національних кадрів та припинення «витоку мозків» тощо.

В Україні основні принципи державної інноваційної політики визначені в Законі «Про інноваційну діяльність»:

- 1) орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- 2) визначення державних пріоритетів розвитку;
- 3) формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- 4) створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- 5) забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансової кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- 6) ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- 7) здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та просування на зовнішній ринок;
- 8) фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- 9) сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- 10) інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- 11) підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Дієвість зазначених положень у свою чергу може виявлятися лише за умови дотримання концептуальних принципів формування ефективного стимулюючого середовища у сфері інноваційної діяльності та напрямів щодо їх реалізації:

1) поєднання механізмів державного та ринкового регулювання: перевага ринку і ринкових відносин перед методами адміністративного управління; більш дієвий характер співробітництва між державою і бізнесом; визнання необхідності реформування державного сектора через підвищення ефективності управління державною часткою майна; відповідальність держави за розвиток ринкової і промислової інфраструктури; розвиток системи державних гарантій щодо кредитування промислових підприємств під реалізацію інноваційних проектів;

2) опора на реформи: максимальна мобілізація власних ресурсів на пріоритетних напрямках структурної перебудови та жорстка економія на всіх рівнях господарювання; підтримка і розвиток здатності суб'єктів господарювання до самофінансування в поєднанні з можливістю підвищення продуктивності праці, заощадження та зміни організаційної структури; сприяння підвищенню ділової і підприємницької структури активності населення;

3) використання інтеграційних процесів: забезпечення визнання за Україною статусу країни з ринковою економікою; прискорення гармонізації національних стандартів з міжнародними, зокрема завдяки європейським вимогам;

4) підвищення соціально-економічної орієнтації: удосконалення митно-тарифної системи захисту вітчизняного виробника; сприяння розширенню спільних підприємств з виробництва товарів народного споживання на базі новітніх технологій;

5) зростання технологічного рівня виробництва: використання стратегії прориву, яка передбачає опанування і перетворення накопиченого технологічного, соціального і організаційного досвіду промислового розвитку; надання пріоритетів тим секторам економіки, які забезпечують порівняльні переваги в міжнародному поділі праці; суттєве зростання технологічного оновлення на умовах активізації інформаційних потоків та селекції найбільш суттєвих для країни проривних технологічних напрямків; забезпечення концентрації фінансово-економічних та інтелектуальних ресурсів держави на провідних напрямках науково-технологічного оновлення виробництва.

Суть державного регулювання інноваційної діяльності полягає в цілеспрямованому впливі органів державного управління на економічні інтереси інститутів інноваційної сфери.

Державне управління буде ефективним, коли заходи впливу будуть співвідноситись з

власними цілями об'єкту регулювання і призведуть до реалізації певних управлінських рішень в процесі інноваційної діяльності. На сьогодні можна виділити такі основні функції державних органів в інноваційній сфері: акумулювання коштів на НДДКР та інновації; координація інноваційної діяльності; стимулювання інновацій; створення правової бази інноваційних процесів; формування інноваційної інфраструктури; регіональне регулювання інноваційних процесів; регулювання міжнародних аспектів інноваційних процесів.

Виконання цих функцій відбувається через відповідні форми та методи, що не повинні суперечити ринковим відносинам та не заперечувати використання заходів державного протекціонізму, коли це потрібно суб'єктам національної економіки.

Формування інноваційної політики в Україні визначено як один із головних стратегічних пріоритетів економічної політики країни. Такий пріоритет має передбачати цілеспрямовану державну підтримку інноваційної діяльності. За останні роки в Україні зроблено чимало і в інституційному, і в законодавчому плані для формування дієвого механізму, але й виявлено комплекс проблем, які стримують результативність дії такого механізму.

Державна інноваційна політика як засіб реалізації інноваційної моделі розвитку повинна стати скоординованою та цілеспрямованою діяльністю органів державної влади щодо впровадження системного комплексу заходів, спрямованих на створення інституційних, науково-технічних соціально-культурних засад, а також застосування механізмів та ресурсів реалізації цих заходів для підтримки та стимулювання інноваційного процесу у національній економіці.

Погорелов О.В.,
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного
університету

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ»

Для молоді науки державного управління гостро стоїть проблема визначеності термінологічної бази та категоріального апарату науки. Практика державного управління у сфері реалізації сталої екологічної політики неможлива без осмислення теоретичних засад механізмів державного управління.

Термін «механізм» та «механізми» в тих чи інших варіаціях досить часто використовується у різних сферах життєдіяльності та в багатьох суспільствознавчих науках. Концептуальні засади механізмів державного управління висвітлені у багатьох працях вітчизняних та закордонних науковців, однак зміст і сутність трактується в них по-різному.

Вітчизняна наука під механізмом державного управління розуміє «практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей, а згідно з характером факторів впливу виокремлюють політичні, економічні, соціальні, організаційні та правові механізми» [100, с. 116-117]. Але, на сучасному етапі розвитку науки державного управління, відсутнє загальноприйняте поняття «механізму державного управління» і це пов'язано перш за все з відсутністю єдиного підходу щодо трактування поняття «державне управління».

Значна кількість трактовок, розумінь та відображень сутності поняття «механізм державного управління» в теорії державного управління обумовило необхідність розкрити сутність, зміст та особливості наукової категорії «механізм державного управління». Зазначимо, що понятійно-категоріальна база дослідження поняття «механізм державного управління» характеризується міждисциплінарністю, що передбачає наявність дефініції «механізм» у різних галузях знань, але домінуючими будуть поняття галузі знань із шифром 25.00.02 – механізми державного управління.

Помітний внесок у розробку концептуальних засад механізмів державного управління внесли такі провідні українські вчені у галузі державного управління: В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішньий [1], А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко [2], А.О. Чемерис, М.Д. Лесечко, А.В. Ліпенцев, А.О. Каляєв, В.М. Ципук, О.Л. Пастух, О.В. Поляк [3], В.Я. Малиновський [4] та інші. Теоретичні розробки цих авторів характеризуються високим ступенем науковості, але різняться

глибиною розкриття сутності терміну «механізм державного управління». Тому, на наш погляд, доцільно більш детально розглядати теоретичні напрацювання щодо трактування цього поняття у науковій літературі.

У загальному вигляді трактування різних авторів терміну «механізм державного управління» можна подати у вигляді таблиці (див. табл. 1.5). Аналіз представлених у таблиці визначень поняття «механізм державного управління, надасть можливість зробити висновки щодо змісту механізму державного управління, його основних складових та структури, що дозволить запропонувати комплексне визначення поняття «механізм державного управління». Таким чином, уточнення сутності та характерних рис поняття «механізм державного управління» у науковій літературі є передумовою та підґрунтям розробки терміну «механізм державного управління сталої екологічної політики».

Таблиця 1.5

Зміст поняття «механізм державного управління»

Визначення поняття «механізм державного управління»	Автор(и)	Джерело
Інструмент реалізації функцій держави та її виконавчої влади [6, с. 125].	Атаманчук Г.В.	Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: курс лекций / Г.В. Атаманчук. – [3-е изд., доп.]. – М.: ОМЕГА-Л, 2005. – 584 с.
Сукупність державно-правових інститутів, організацій та установ, наділених владними й управлінськими повноваженнями [9, с. 470].	Горлач М.І., Кремень В.Г.	Горлач М.І. Политология: наука про політику: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / М.І. Горлач, В.Г. Кремень. – К.: Центр учб. літератури, 2009. – 840 с.
Система, тобто внутрішньо організована сукупність елементів, що мають спільну природу та утворюються на основі дії об'єктивних закономірностей та суспільних випадковостей, з метою самозбереження чи саморозвитку існуючих зв'язків між окремими суспільними явищами [10, с. 13].	Кузнецов А.О.	Кузнецов А.О. Механізм державного управління: етимологія поняття / Кузнецов А.О. - Харків: Харків. регіон. ін-т держ. упр. НАДУ, 2005. – 17 с.
Сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів, що базуються на принципах наукової обґрунтованості, об'єктивності, цілісності, узгодженості з використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління [11, с. 103].	Малиновський В.Я.	Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління / В.Я. Малиновський. - [2-е вид.]. – К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. – 254 с.
Штучно створена складна система, призначена для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методи, засоби, інструменти державного впливу на об'єкт управління [12, с. 15].	Рудніцька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М.	Рудніцька Р.М. Механізми державного управління: сутність і зміст: [навч.-метод. реком.] / Рудніцька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2006. – 28 с.

Використана література:

1. Бакуменко В.Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління: [навч. посіб.] / В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішний. – К.: Міленіум, 2003. – 256 с.
2. Державне управління: [навч. посіб.] / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю.Васіна, Л.Ю. Гордієнко; За ред. А. Ф. Мельник. - К.: Знання-Прес, 2003. - 343 с. - (Вища освіта XXI століття).

3. Адміністративні послуги місцевих органів державної виконавчої влади: монографія / [А.О. Чемерис, М.Д. Лесечко, А.В. Ліпенцев, А.О. Каляєв, В.М. Ципук, О.Л. Пастух, О.В. Поляк]: за заг. ред. А. О. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – 152 с.
4. Малиновський В.Я. Державне управління: [навч. посіб.] / В.Я. Малиновський - Луцьк: Ред.-вид. відд. «Вежа» Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. - 558 с.
5. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: курс лекций / Г.В.Атаманчук. - М.: Юридическая литература, 1997. - 399 с.
6. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: курс лекций / Г.В.Атаманчук. – 3-е изд., доп. – М.: ОМЕГА-Л, 2005. – 584 с.
7. Амосов О.Ю. Перетворення механізмів державного регулювання економічного розвитку / О.Ю. Амосов // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. праць : у 2 ч. / [за заг. ред. Г.І. Мостового, Г.С. Одінцової]. – Х.: ХарРІДУ УАДУ, 2001. – Вип. 2. – С. 10–16.
8. Теория политики: [учеб. пособ. / под. ред. Б.А. Исаева]. – СПб.: Питер, 2008. – 464 с.
9. Горлач М.І. Політологія: наука про політику: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / М.І. Горлач, В.Г. Кремень. – К.: Центр учб. літератури, 2009. – 840 с.
10. Кузнецов А.О. Механізм державного управління: етимологія поняття / Кузнецов А.О. - Харків: Харків. регіон. ін-т держ. упр. НАДУ, 2005. – 17 с.
11. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління / В.Я. Малиновський. - [2-е вид.]. – К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. – 254 с.
12. Рудніцька Р.М. Механізми державного управління: сутність і зміст: [навч.-метод. реком.] / Рудніцька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2006. – 28 с.
13. Коротич О. Механізми державного управління: проблеми теорії та практичної побудови /

Радохлібов В.І.,
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Менеджмент
організацій»
Маріупольського державного
університету

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Розвиток готельного господарства вимагає створення певного сприятливого правового регулювання. Загальновідомо, що в Україні ця сфера розвинена ще недостатньо. Основи функціонування суб'єктів господарювання визначені Законами України "Про підприємства", "Про підприємницьку діяльність" та іншими. Згідно з цими Законами, готелі, як і будь-які інші суб'єкти підприємництва, покликані функціонувати на ринку на засадах самостійності, самоокупності і самофінансування. Іншими словами, готельні підприємства можуть вільно обирати напрями й обсяги роботи, ділових партнерів, розпоряджатися результатами своєї діяльності, зобов'язані повністю покривати власні витрати за рахунок одержаних коштів, забезпечувати беззбиткову роботу на ринку і розширене відтворення усіх ресурсів, досягнення необхідного рівня рентабельності.

У становленні сучасного ринку готельних послуг певну роль відіграють Закони України "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності", "Про захист прав споживачів" і "Про туризм". Логіка цих Законів спрямована на надання споживачам права вимагати відповідної якості обслуговування, що спонукатиме підприємства, зокрема, готельні підвищувати рівень послуг.

З урахуванням міжнародних вимог до готельного господарства та якості послуг потребують оновлення численні галузеві нормативні документи. Важливу роль у поліпшенні роботи готельного господарства повинні відігравати процедури ліцензування і сертифікації. Ліцензування спрямоване на захист прав й інтересів споживачів, забезпечивши певний рівень обслуговування, дотримання екологічних, санітарних та інших і норм і правил. Процедура сертифікації повинна забезпечувати документальне підтвердження того, наскільки якість послуг, що надаються, відповідає конкретним стандартам.

Для формування дієздатної системи ліцензування необхідна повна визначеність з питань встановлення критеріїв, відповідність яким вимагає і отримання ліцензій (як, наприклад,

кваліфікувати частину гуртожитку, у якій розміщують відряджених на підприємство, що утримує цей гуртожиток?). Повинно бути детально розроблене положення про порядок надання ліцензій на діяльність у сфері готельного господарства з повним переліком документів, необхідних для отримання ліцензії. Дозвільний характер ліцензування певною мірою суперечить ринковим умовам, адже орган ліцензування дістає можливість відмовити або застосувати необгрунтовані санкції. Слід конкретно визначити у складі місцевих органів самоврядування підрозділ, який ліцензуватиме готелі, з фіксацією його відповідальності за необгрунтовану відмову у наданні ліцензії, визначити розмір державного збору за надання ліцензії (логічно, щоб розмір цього збору був диференційованим для підприємств комерційної і соціальної сфер). При ліцензуванні важливо передбачити ефективну систему контролю за дотриманням умов, які послужили підставою для надання ліцензії, визначити перелік порушень, що можуть бути підставою для позбавлення ліцензій.

Відповідність реальних готельних послуг певним вимогам, зокрема, вимогам безпеки проживання, збереження майна клієнтів, підтримання належного рівня екології навколишнього середовища повинна забезпечити сертифікація готельних послуг. Проте особливості готельного обслуговування не дозволяють контролювати ці складові повсякчасно. Логічною у таких умовах буде сертифікація не фактичних послуг, а умов функціонування готелів, їх матеріально-технічної бази, технологічних можливостей, що є передумовою певного рівня готельних послуг.

Отже, хоч загальна правова база, яка стосується ринку готельних послуг в Україні, уже закладена, конкретного нормативного забезпечення ще бракує. Це стало суттєвою причиною масового банкрутства готельних підприємств в останні роки.

Серед напрямів державної підтримки розвитку готельного господарства слід відокремити:

- визначення і стимулювання пріоритетних напрямів розвитку готельного господарства;
- підготовка нормативних актів, необхідних для відлагодження ринкового механізму діяльності готельного господарства в межах загальної державної політики щодо розвитку сфери послуг;
- розробка і затвердження науково обгрунтованих державних стандартів у сфері готельних послуг;
- координація діяльності підприємств та організацій з питань, пов'язана з ліцензуванням і сертифікацією готелів різних форм власності;
- активізація комерційних способів приватизації з повним викупом пми власниками готелів і готельних комплексів (насамперед це стосується тих державних і відомчих готелів, які у даний час є збитковими);
- координація різних аспектів генеральних планів розвитку міст з урахуванням створення належного рівня забезпеченості готельним обслуговуванням:
- стимулювання створення і розвитку малих готелів;
- створення регіональних програм розвитку готельних асоціацій на основі координації діяльності самостійних готелів, автоматизованих колективних систем бронювання та резервування місць;
- координація систем готельного і туристичного обслуговування на регіональному і державному рівнях;
- організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, проведення науково-дослідницьких робіт у сфері готельних послуг;
- стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності в готельній сфері, представництво інтересів України з цих питань за кордоном, укладання міжнародних угод, розробка заходів для входження готелів України у міжнародні готельні ланцюги;
- контроль за використанням цільових коштів, що надходять у місцеві бюджети у вигляді готельного та туристичного збору з метою розвитку готельного господарства;
- відпрацювання механізму відшкодування коштів під час відчуження готельних підприємств від відомчої власності;
- розробка системи відповідальності посадових осіб за збитки, заподіяні готельним підприємствам під час їх приватизації чи діяльності.

Другим шляхом задоволення потреб в інвестиціях у готельне господарство є забезпечення рентабельної діяльності готелів і накопичення власних коштів для розвитку. В сучасних економічних умовах цей шлях може бути реалізований лише при застосуванні податкових пільг. У готельному господарстві такі пільги практично відсутні за винятком тих готельних підприємств, які мають право

надавати послуги за іноземну валюту (переважно до них належать підприємства колишньої системи "Інтурист", а також комплекс відомчих готелів, які обслуговують вищі органи влади).

Конкретної правової регламентації вимагає розвиток малих готелів, спроможних створити неповторний колорит національної гостинності, і підтримати атмосферу здорової конкуренції у готельному бізнесі й стати об'єктами впровадження інновацій завдяки використанню приватного капіталу. Як буде показано далі, в Україні тенденція до збільшення кількості готелів (переважно приватних) вже помітна. До малих підприємств у невиробничій сфері, згідно з Законом України "Про підприємства", належать новостворювані або чинні підприємства з чисельністю працівників до 25 осіб. Більшість приватних готелів, створених за період ринкових реформ, є малими, за рівнем сервісу вони успішно конкурують, а часто і випереджають державні готелі, але їхня частка у загальному реалізованому попиті на готельні послуги ще дуже незначна.

Слід зауважити, що в розвинених країнах існує розгалужена система підтримки малого бізнесу, зокрема, у готельній сфері. В Україні створенні нових малих підприємств у сфері готельного господарства пов'язане з багатьма труднощами і також вимагає розробки комплексу заходів для підтримки цих підприємств. Основними причинами гальмування приватного підприємництва у готельній сфері є відсутність достатніх стартових коштів, високі кредитні ставки, неабиякий ризик банкрутства та ін. При сприятливому малому готельному бізнесу слід виходити з того, що пільги можуть мати тимчасовий характер: якщо на першому етапі держава підтримає становлення малого приватного готельного бізнесу, в майбутньому ця сфера може перетворитися на стабільне джерело бюджетних надходжень. В принципі цей висновок справедливий і для готельного господарства загалом, отже, вдосконалення правового поля діяльності готелів слід розгляди ти як важливу передумову їх подальшого розвитку.

Використана література:

1. Базаров Т. Ю., Еремина Б. Л. Управление персоналом. М., 1998.
2. Грачев М. В. Суперкадры. Управление персоналом в меж дународной корпорации. М.: Дело, 1993.
3. Егоршин А. П. Управление персоналом. Н.Новгород: НИМБ, 1997.
4. Комиссарова Т. А. Управление человеческими ресурсами. М.: Дело, 2002.

Романченко Г.С.,
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АПК В УКРАЇНІ. МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМНОГО СТАНОВИЩА

В Україні криза АПК під час переходу до ринку виявився більш глибоким, а вихід з неї буде більш тривалим порівняно з іншими галузями національної економіки. Сприятливі умови розвитку АПК в Україні покликане ухвалення Верховною Радою цілого пакету законодавчих документів і нормативних актів. Зокрема, це Закони "Про підприємство", "Про підприємництво", "Про пріоритетність розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві України", "Про селянське (фермерське) господарство", "Земельний кодекс України", "Про кооперацію" та ін. Враховуючи сучасний стан у сільському господарстві, більшість учених виділяють три головні етапи аграрної політики. Перший етап - стабілізаційний. Його призначення - призупинити спад виробництва в області. Орієнтовна тривалість - найближчі два - три роки. Для цього доведеться мобілізувати внутрішні та зовнішні інвестиції, задіяти стимули високопродуктивної роботи, розвивати підприємництво в АПК. Другий етап - відновний. Його мета - доведення обсягів сільськогосподарського виробництва до рівня кінця 80-х - початку 90-х років, з поступовим надходженням продукції на світовий ринок. Передбачають, що тривалість цього етапу буде охоплювати перше десятиліття XXI ст. Третій етап - стратегічний. Він передбачає виведення сільського господарства України на рівень найбільш розвинених сільськогосподарських країн, надійне закріплення її місця в світовому розподілі виробництва аграрної продукції і його широкого асортименту. Результати господарювання підприємницьких сільськогосподарських структур, поки що є досить низькими. Головні причини такого стану на підсобних та фермерських господарствах -

відсутність прогресивних агротехнологій та засобів праці, передбачених для умов їх використання на маленьких земельних угіддях у різних кліматичних зонах України, неолік фінансових коштів. Тому для розвитку АПК потрібні як внутрішні, так і зовнішні інвестиції. Проте можливості бюджетних інвестицій в аграрну сферу в Україні надзвичайно обмежені. Відповідно скорочення інвестицій (особливо на розробку ефективних технологій, прогресивної техніки) збільшує залежність нашої країни від імпорту продуктів харчування, закріплює технологічне відставання від розвинених країн світу. Тому інвестиційна політика в Україні повинна бути єдиною системою державного регулювання АПК разом з цінами, податками і кредитами, як у країнах з розвинутою ринковою економікою. Надходження інвестиційних ресурсів з-за кордону обмежене нестабільністю економіки, відсутністю законодавчої бази та механізму реалізації вже прийнятих законів, шлюбом гарантій іноземним інвесторам на державному рівні, недосконалістю і частими змінами діючої податкової системи. Стимулом для іноземних інвесторів вкладати кошти в аграрну сферу України може бути, перш за все, вищий рівень прибутку на вкладений капітал, ніж у західних країнах, дешева робоча сила, практично неосвоєний ринок товарів і послуг, вкладання коштів у розвиток інфраструктури АПК, зокрема, у формування матеріально-технічної бази, перш за все виробництва мінітехнологій для переробки сільськогосподарської сировини та виготовлення сільськогосподарської продукції масового попиту. Тільки достатньо високий рівень цивілізованості підприємницьких відносин, обізнаність підприємців з основами ведення підприємницької діяльності, створення юридичної бази для її ефективного розвитку дасть можливість вивести сільськогосподарське виробництво країни на світовий рівень. Потрібно створювати інтегровані об'єднання підприємницьких структур асоціації, спілки підприємців агропромислового спрямування, фінансово-промислові групи, інвестиційні фонди. Такі об'єднання забезпечать ефективний розвиток сільських регіонів, дадуть можливість налагодити і впровадити прогресивні ресурсозберігаючі технології, поставляти продукцію на внутрішні і зовнішні ринки, забезпечити високий рівень оплати працівників сільськогосподарського сектора, бути рівноправними партнерами з іноземними підприємцями та інвесторами. Становлення підприємництва в АПК буде супроводжуватися розвитком підприємницьких структур у сфері обслуговування потреб АПК, яке забезпечить зайнятість населення сільської місцевості. Для цього потрібно підтримувати нові, прогресивні форми господарювання в сільському господарстві, перш за все фермерство, реформувати організаційну структуру управління АПК, надати сільськогосподарським підприємствам корпоративні права в підприємствах з переробки сільськогосподарської сировини. Для цього пропонують модель агроперероблюючого суспільства, відносини в якому регулюють об'єднанням інтересів аграрних виробників та переробної сфери АПК. Ця модель передбачає таке проведення нової емісії акцій для розміщення їх серед підприємств-постачальників; формування статутного фонду на рівні, достатньому для виділення контрольного пакету акцій сільськогосподарським товаровиробникам, у тому числі з використанням особливого механізму оплати акцій; застосування триступеневої структури органів управління і максимальне розширення фінансово-господарської самостійності виробничих підрозділів суспільства; об'єднання практики щорічної виплати дивідендів з наданням певних пільг власним акціонерам щодо часткового перерозподілу кінцевого результату; створення сприятливих умов для придбання акцій постачальниками сировини.

Рубан В.М.,
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Менеджмент
організацій»
Маріупольського державного
університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

В Україні на сьогоднішній день вже відбулося усвідомлення важливості розвитку туризму як одного з ефективних засобів лікування національної економіки завдяки здатності цього сектору

забезпечувати значні валютні надходження, створювати значну кількість нових робочих місць та іншим перевагам.

Розроблені загальнодержавна та регіональні програми розвитку туристично-рекреаційної галузі, які передбачають істотну державну підтримку. Однак задекларовані положення не завжди знаходять своє практичне втілення.

Львівська область розглядається як одна з найперспективніших територій для розвитку туризму.

Привабливість для українських та іноземних туристів забезпечується багатим історико-культурним та природно-ресурсним потенціалом, вдалим географічним розташуванням. Але туристичні потоки значною мірою стримуються нерозвиненістю туристичної інфраструктури, передусім незадовільним станом її найважливішого елемента - готельного господарства.

Дане дослідження має на меті виявити та проаналізувати ті проблеми, які перешкоджають розвитку готельного бізнесу в регіоні і які можна було б розв'язати за допомогою ефективної державної підтримки.

Окреслимо коло цих проблем:

- високий рівень оподаткування;
- обов'язкова сертифікація готельних послуг;
- недосконала система обліку поселення в готель;
- існування обмежень у наданні готельних послуг;
- відсутність готелів міжнародного класу та незначні обсяги інвестування у будівництво нових готелів;
- низький рівень інформатизації;
- відсутність кваліфікованих фахівців у галузі готельного господарства.

Високий рівень оподаткування. Найбільш суттєвою перешкодою розвитку готельного бізнесу є значний податковий тиск: різні види податків забирають 70-85% прибутків готелів.

Оподаткування туристів використовується державою з тим, щоб перерозподілити витрати від туризму, які припадають на місцеве населення, яке забезпечує комфортні умови та належне обслуговування гостей, а також щоб збільшити дохідну частину бюджету. Однак впровадження податків не завжди може бути сприятливим для держави, тому що стягнення податків, у свою чергу, знижує попит на туристичні послуги, а, отже, і доходи. Так, готельний збір змушує власників готелів піднімати ціни на проживання, що призводить до зниження попиту на готельні послуги і знижує доходи тих самих готелів.

Результати проведених досліджень дають підстави стверджувати, що при зменшенні розміру готельного збору до 10%, надходження до бюджету у вигляді готельного збору не зменшаться, а надходження інших податків (ПДВ, податку на прибуток) зростуть за рахунок збільшення завантаженості готелів. Як наслідок, готелі одержать вільні обігові кошти, які можуть бути спрямовані на покращання якості надання послуг, ремонт та технічне переоснащення.

Необхідно зауважити, що сума надходжень готельного збору становила у 2002 р. 1026,3 тис. грн., а сума збитків, які мають місце в окремих готелях Львова, в сукупності за цей період складає 694,8 тис. грн., тобто 67,7% сплаченої суми готельного збору. Отже, якщо зменшити розмір готельного збору наполовину, то можливе суттєве скорочення збитків (на 513 тис. грн.) і покращання фінансового стану готельних підприємств.

Готелі як суб'єкти туристичної діяльності, які займаються розміщенням іноземних туристів, відтак забезпечуючи притік іноземної валюти до країни, заслуговують також на стимулюючі заходи у вигляді зменшення інших місцевих податків: земельного збору (на сьогоднішній день щомісяця готельне підприємство повинно сплачувати 3.90 грн. за 1 кв.м), комунального податку тощо.

Обов'язковість сертифікації готельних послуг. Законом України "Про туризм", готелі зобов'язано проходити обов'язкову сертифікацію готельних послуг.

Сертифікація повинна розглядатися як така, що є внутрішньою справою кожного готелю, тому, на нашу думку, вона повинна бути добровільною. Проведення сертифікації готельних послуг на підтвердження рівня послуг - це один з маркетингових заходів, який працює у напрямку підвищення конкурентноздатності готелю в очах потенційних клієнтів, але вдосконалення конкурентних позицій можна досягти і завдяки іншим засобам стимулювання, вдосконаленням пропозиції послуг.

Існування обмежень у наданні готельних послуг. Правила користування готелями та надання готельних послуг в Україні, затверджені Наказом Держжитлокомунгоспу та Держкомтуризму

України від 10.09.96 р. №77/44, містять ряд обмежень в наданні готельних послуг, які стримують розвиток готелів:

- обмеження максимального терміну проживання в готелі 45 добами;
- обов'язковість пред'явлення паспорту (відсутність паспорта в людини є однією з причин звернення потенційного клієнта до послуг приватного сектору, на чому втрачає як готель, так і бюджет через скорочення податкових надходжень від надання готельних послуг);
- жорстка регламентація порядку та оплати бронювання номерів та порядку оформлення проживання в готелі.

Для покращання існуючого стану інформатизації в галузі необхідно:

- запровадити 50-відсоткове цільове скерування надходжень від готельного збору на інформаційно-рекламне забезпечення туристично-готельної діяльності;
- забезпечити тісніше співробітництво з представництвами України за кордоном, які б могли розповсюджувати рекламно-презентаційні видання у відповідних країнах для створення іміджу Львова як туристично-привабливого регіону;
- проводити масову пропаганду поїздок до Львова під час проведення міжнародних туристичних ярмарків;
- організувати рекламні тури до Львова та області представників туристичних організацій, засобів масової інформації зарубіжних країн;
- відкрити, підтримувати та постійно оновлювати Львівську туристичну сторінку в Інтернеті.

Відсутність кваліфікованих фахівців у галузі готельного господарства

За даними державної статистичної звітності №1-ТУР за 2002 р., із 1556 працівників, зайнятих на ліцензованих туристичних підприємствах Львівської області, лише 42% мають вищу освіту (з них до 14% - спеціальну вищу освіту), 25% мають середню спеціальну, 30% - середню, 3% - іншу освіту. Аналогічна ситуація має місце на готельних підприємствах, де загальна кількість зайнятих становить 1540 осіб.

Для вирішення проблеми відсутності кваліфікованих працівників в готельній сфері пропонуємо:

- створити при вузах, які готують фахівців в галузі готельного бізнесу, систему підвищення кваліфікації кадрів готельної індустрії;
- забезпечити короткотермінову тренінгову підготовку працівників готелів на базі бізнес-центрів міста (за сприяння проекту ТАСІС "Підтримка місцевого розвитку та туризму Карпатського регіону");
- залучати іноземних фахівців для навчання наших працівників готельного бізнесу.

За умови усунення вищевказаних перешкод розвитку готельного бізнесу, готелі могли б підвищити якість готельних послуг, збільшити обсяги їх надання, що дало б поштовх формуванню розвиненого ринку туристичних послуг в регіоні.

Використана література:

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» (редакція станом на 08.10.08)
2. Карагодів І. Механізм управління природокористуванням на рівні регіону.//Економіка України. - 1997. - №10.
3. Коваленко М.А.Регіональний менеджмент:Навч. посібник – Херсон:2004-304 с
4. Мазур А.Г.цілі регіонального управління в перехідний період//Регіональна економіка- 2001-№1-С.168.
5. Мельник С.А.Управління регіональною економікою:навч.посібник –К.:КНЕУ,200-124с.

Струкова О.В.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Міжнародна економіка»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності - одна з найважливіших і найскладніших завдань держави. Добре продумана і правильно організована політика в області

зовнішньоторговельних зв'язків - найважливіший фактор успішного розвитку економіки будь-якої країни.

Отже, державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності - це сукупність заходів та інститутів, що сприяють здійсненню зовнішньоторговельної політики країни стосовно взаємозв'язків із закордонними партнерами.

Центральне місце в державному регулюванні зовнішньої торгівлі України належить тарифному регулюванню, яке спирається на Закон "Про єдиний митний тариф". Впровадження митного збору надає сприяння захисту національних виробників від іноземної конкуренції, забезпечує вступ засобів до державного бюджету, покращує умови доступу національних товарів на зарубіжні ринки.

Зовнішньоекономічну діяльність в Україні регулюють з допомогою: Законів України і передбачених ними актів митне і немитне регулювання, які видають державні органи України у межах їх компетенції; економічних методів оперативного регулювання (валютно-фінансових, кредитових і інших) у межах законів України; вирішень недержавних органів управління, які приймають відповідно до їх статутних документів у межах законів України; договорів, уязнених суб'єктами ВЕД.

Органи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності:

1. Верховна Рада України. У її компетенцію входить: прийняття, зміна, анулювання законів; затвердження головних напрямів зовнішньоекономічної політики; укладення міжнародних договорів; впровадження спеціальних режимів зовнішньоекономічної діяльності на території України; затвердження списку товарів, експорт і імпорт яких підлягає ліцензуванню або заборонений.

2. Кабінет Міністрів України: визначає методи зовнішньоекономічної політики України; приймає нормативні акти по питаннях зовнішньоекономічної діяльності; веде переговори і укладає міжнародні договори; забезпечує складання платіжного балансу.

3. Національний банк України: зберігає і використовує золотовалютний резерв України; регулює курс національної валюти відносно грошових одиниць інших держав; веде облік і розрахунок за наданими і отриманими державними кредитами і боргами, проводить операції з централізованими валютними ресурсами і ін.

4. Міністерство зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі України: забезпечує проведення єдиної зовнішньоекономічної політики в разі виходу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на зовнішній ринок, координує їх діяльність; приймає заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і ін.

5. Державне управління митного контролю України проводить митний контроль в Україні. Митниця є органом виконавчої влади, який входить в єдину систему митних органів України. Джерелами митного права є закони «Про Єдиний митний тариф» від 5 лютого 1992 р., «Про митний тариф України» від 5 квітня 2001 р., «Про введення єдиного збору, який виконується в пунктах пропуску через державний кордон України» від 12 липня 2001р.

6. Антимонопольний комітет України контролює дотримання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності антимонопольного законодавства.

Правові, економічні і організаційні основи зовнішньоекономічної діяльності визначені в Законі України від 16 квітня 1991 р. «Про зовнішньоекономічну діяльність» і отримали розвиток в деяких інших законодавчих актах.

В свою чергу основними цілями держрегулювання зовнішньоторговельних зв'язків Росії є: використання зовнішньоторговельних зв'язків для прискорення створення в Росії ринкової економіки; захист національних зовнішньоторговельних інтересів, захист внутрішнього ринку; створення і підтримання сприятливого міжнародного режиму зв'язку з різними державами та міжнародними організаціями.

Відповідно до законодавства Президент Російської Федерації наділений такими функціями:

- здійснювати загальне керівництво державної зовнішньоторговельною політикою;
- підписувати міжнародні угоди.

Державна Дума і Рада Федерації розробляють і приймають закони, що регламентують зовнішньоторговельні зв'язки.

Спеціальним державним органом регулювання зовнішньоторговельних відносин є Міністерство зовнішніх економічних зв'язків (МЗЕЗ) РФ. У його функції входять: державне регулювання зовнішньоторговельних зв'язків; координація дій російських учасників

зовнішньоторговельних зв'язків; створення сприятливого режиму зовнішньоторговельного співробітництва з іноземними державами;

Міністерство економіки грає важливу роль в управлінні зовнішньоторговельними зв'язками Росії. Згідно із затвердженим 26 серпня 1995 р. Положенням про Міністерство економіки Російської Федерації воно бере участь в розробці пропозицій по торгівельній політиці у сфері міжнародної співпраці, вдосконаленню механізму державного регулювання зовнішньоторговельних зв'язків, здійсненню спільних проектів і програм, бере участь в складанні платіжного балансу країни.

Міністерство фінансів регулює кредитно-грошову сферу, за угодою з іншими відомствами вносить до уряду пропозиції про зміну ставок імпорتنих і експортних митних зборів. Воно регулює систему оподаткування.

Центральний банк Росії визначає спільно з Міністерством фінансів умови і порядок фінансування зовнішньоторговельних зв'язків, активно бере участь у вдосконаленні відповідного законодавства, регулює валютні операції і курс рубля по відношенню до валют інших держав, вивіз російського капіталу, видає ліцензії комерційним банкам на здійснення валютних операцій. Центральний банк бере участь в здійсненні валютного контролю по експорту і імпорту.

Державний митний комітет безпосередньо підпорядкований Президентові РФ і виконує наступні функції: здійснює контроль за пересіченням державного кордону РФ громадянами і вантажами, декларуванням відповідних вантажів і майна; бере участь в змінах ставок митних зборів і розмірів митних зборів;

Загальну правову базу регулювання зовнішньоторговельних зв'язків в Росії складають закони РФ, укази Президента РФ, постанови Уряду РФ, різні нормативні акти відповідних міністерств і відомств.

З числа законів, що регулюють зовнішньоторговельні зв'язки в Росії, є Закон «Про державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності», Закон «Про митний тариф», «Митний кодекс Російської Федерації» і інші.

13 жовтня 1995 р. Президентом РФ підписан Федеральний закон «Про державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності». У ньому визначені принципи державного регулювання зовнішньоторговельною діяльністю; дана коротка характеристика найважливіших методів державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків: митно-тарифне регулювання; кількісні обмеження експорту і імпорту; експортний і імпорتنий валютний контроль.

4 червня 1992 р. був підписаний Указ «Про деякі заходи по розвитку вільних економічних зон на території Російської Федерації», покликаний дати поштовх створенню в межах окремих регіонів пільгових умов для підприємництва, у тому числі для інвестування зарубіжного капіталу. Проте реалізація цього указу була утруднена відсутністю загального Закону про СЕЗ і Закон про угоди про розділ продукції.

Видача ліцензій на експорт і імпорт товарів в Росії регламентується «Положенням про порядок ліцензування і квотування експорту і імпорту товарів в Російській Федерації», затвердженим 6 листопада 1992 р.

Російська Федерація встановила дипломатичні відносини з Україною 14 лютого 1992 року. Основоположними документами російсько-українських відносин є: Договір про дружбу, співробітництво і партнерство від 31 травня 1997 року, Договір про економічне співробітництво на період до 2007 року, а також три базових угоди щодо Чорноморського флоту Російської Федерації від 28 травня 1997. Усього між Росією та Україною укладено близько 200 міждержавних і міжурядових договорів і угод та понад 200 міжвідомчих угод.

Таким чином, метою державного регулювання зовнішньоторговельних операцій України і Росії є встановлення найбільш сприятливих умов для вітчизняних виробників, заохочення вивозу національних товарів на ринки інших країн і обмеження ввезення іноземних товарів до своєї країни. Воно здійснюється за допомогою законів, передбачених в них актів, рішень, угод.

Використана література:

1. Кузнецова Н.В. Регулирование внешнеэкономической деятельности в Украине: [Практич. Пособие] / Н.В. Кузнецова. – К.: СПЛАЙН, 2005. – 220 с.
2. Фомичев В.И. Международная торговля: [Учебник] / В.И. Фомичев. - М.: ИНФА-М, 2006.- 446с.

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ФРАНЧАЙЗИНГА В УКРАИНЕ

Франчайзинг - это форма длительного коммерческого сотрудничества компаний, при котором одна компания (правообладатель торговой марки) передает другой компании/частному предпринимателю право на продажу своих (или части своих) товаров, услуг и др., с использованием торговой марки, фирменного стиля, новых технологий, деловой репутации, маркетинговых технологий с соблюдением определенных качественных характеристик, по разработанной схеме, в четко установленном месте, под определенным товарным знаком.

Франчайзер – правообладатель ТМ - организация, которая предоставляет свою торговую марку, ноу-хау и производственную систему во временное пользование своему партнеру.

Франшиза - пакет прав, включающий права интеллектуальной собственности на использование товарного знака, фирменных наименований, промышленных образцов и образцов, охраняемых авторским правом, а также технологию ноу-хау и коммерческую тайну, передающихся во временное пользование правообладателем ТМ своим партнерам - франчайзи. Украинскому законодательству неизвестен термин "франчайзинг" - оперирует Украинское законодательство термином "коммерческая концессия". Последние изменения в законодательстве и ряд судебных прецедентов в Украине заставляют большинство предпринимателей и компаний переходить к использованию легитимных договоров, так как последствия потери контроля и имиджа торговой марки из-за неграмотно составленных договоров намного сложнее и дороже решаются в стенах судебных кабинетов.

Согласно п. 3.ч. (б) ст. 1. Регламента Комиссии (ЕС) от 30 ноября 1988 г. № 4087/88 "О применении статьи 85 (3) Римского договора к категории франчайзинговых договоров: договор франчайзинга - это договор, согласно которого одно предприятие, франчайзер, в обмен на прямое или косвенное финансовое вознаграждение предоставляет другому предприятию, франчайзи, право использовать франшизу для продвижения на рынке определенных товаров и услуг.

Франшиза в таком понимании выступает как «пакет прав промышленной и интеллектуальной собственности, касающихся торговых марок, торговых наименований, торговых символов, полезных моделей, образцов, авторских прав, ноу-хау или патентов, которые подлежат использованию при перепродаже товаров или предоставлении услуг конечным потребителям. Именно это понятие договора франчайзинга было первым и официальным определением в Европейском Союзе и обеспечило единое толкование франчайзинга. 22 декабря 1999 года Регламент № 4087/88 "О применении статьи 85 (3) Договора к категории франчайзинговых договоров заменен на новый № 2790/1999" О применении статьи 81 (3) Договора ЕС до вертикальным договорам и договоренностям "10. Согласно этому регламенту к вертикальным договорам относятся соглашения или договоры двух или более субъектов предпринимательства, что, с точки зрения таких соглашений или договоров, находятся на разных уровнях производства или сбытовых системах, предметом которых является покупка, продажа или перепродажа определенных товаров или услуг и которые ограничивают конкуренцию в смысле, изложенному в ст. 81 (1) Договора. Определение вертикального договора является достаточно общим и не имеет ссылок на особенности договора франчайзинга.

Основной нормативно-правовой акт - Гражданский кодекс Украины:

- Глава 76 - Коммерческая концессия
- Книга четвертая - Право интеллектуальной собственности
- Глава 75 - Распоряжение правами интеллектуальной собственности

Следует учитывать также положения Хозяйственного кодекса Украины:

• Глава 36 - Использование в предпринимательской деятельности прав других субъектов управления (коммерческая концессия).

• Глава 16 - Использование в хозяйственной деятельности прав интеллектуальной собственности.

Следует учитывать также специальное законодательство в сфере защиты прав интеллектуальной собственности, защиты конкуренции, ответственность за качество товара и защиты прав потребителей.

Договор коммерческой концессии это договор согласно которого: одна сторона (правообладатель) обязуется предоставить второй стороне (пользователю) за плату право пользования в соответствии с ее требованиями комплексом принадлежащих этой стороне прав с целью изготовления и (или) продажи определенного вида товара и (или) оказания услуг.

Использованная литература:

1. Информационный портал франчайзинга ТРИАРХ <http://triarh-franchising.com/>
2. Журнал «Статус. Экономические известия» <http://statuspress.com.ua/inner-voice/pravovoe-regulirovanie-franchajzinga-segodnya-v-ukraine-ne-sootvetstvet-realiyam-i-potrebnostyam-biznesa.html>
3. Бородина Жанна Николаевна. Правовое регулирование коммерческой концессии (франчайзинга) : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 Казань, 2005 171 с. РГБ ОД, 61:06-12/261
4. Довгань В.В. Франчайзинг: путь к расширению бизнеса: (Организация, технология, методы, аспекты). Практическое пособие для предпринимателей. - Тольятти: Дока-Пресс, 1994. - 231 с.
5. Льюис Г. Радник . Введение во франчайзинг, 1992 г.
6. Мендельсон М. Руководство по франчайзингу: Пер. С англ. - М.: Соваминко, 1995. - 176 с.
7. Франчайзинг - собственный бизнес под маркой лучшей фирмы// КОРИНФ. - 1996. - 30 сентября.

Беззубченко О.А.,
доцент кафедры міжнародної
економіки МДУ

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ТНК ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Транснаціональні корпорації предстають як безпосередні учасники всього спектру світогосподарських зв'язків. Їх діяльність охоплює всі області народного господарства, а в сферу їх інтересів входить все більше число країн у всіх регіонах світу. Багато ТНК по своїй економічній потужності цілком порівняні з традиційними учасниками міжнародних економічних відносин - державами. Тому в процесі своєї діяльності, направленої в основному на здобуття максимального прибутку, ТНК роблять значний вплив на економічний розвиток як материнських, так і приймаючих країн, грають найважливішу роль у формуванні їх міжнародної конкурентоспроможності.

В процесі свого функціонування транснаціональні компанії вимушені взаємодіяти з національними економіками, роблячи на розвиток останніх суперечливий по своїх наслідках вплив. Унаслідок посилення потужності ТНК спостерігається зниження ролі національних держав в регулюванні світогосподарських зв'язків, зменшуються їх можливості захищати себе від деструктивних сил ринкової стихії, експансіоністських намірів могутніших конкурентів, масованих відливів іноземного капіталу, руйнівних фінансових і економічних криз.

Посилення могутності ТНК може в своєму розвитку загрожувати і розвиненим країнам, оскільки, переносючи виробництво за межі рідної території, розвиваючи промисловість в приймаючих країнах вони, тим самим, можуть негативно вплинути на розвиток промисловості країни базування, сприяти зростанню безробіття у ній.

У той же час ТНК можуть забезпечити національним економікам значні і навіть вирішальні переваги в міждержавній економічній кон'юктурі. Жодна економіка не може ігнорувати той факт, що для ефективного свого розвитку в умовах, що створилися на сьогоднішній день, в світовій економіці необхідна взаємодія з ТНК [1].

Діяльність ТНК по-різному оцінюється в країнах їх базування. Однак усі вони визнають факт широких можливостей ТНК і неухильного розширення їх діяльності за національними кордонами, а також істотну роль ТНК у вкладеннях капіталу в національну економіку.

По-перше, така діяльність пов'язана з перенесенням в інші країни менш ефективних для країни-експортера капіталу виробництв, що дає їм можливість концентрувати ресурси країни на

розвитку більш ефективних технологій, виробництв і операцій. Наслідком даної стратегії ТНК є закріплення розподілу країн світу на Центр та Периферію.

По-друге, як показує світовий досвід, зростаюча динаміка потоків ПІІ з однієї країни в іншу має тісний зв'язок із динамікою зростання експортних можливостей для виробників країни базування ПІІ завдяки частковому перенесенню як правило збирання кінцевої продукції та збереженню за країнами базування ролі постачальника інноваційних вузлів та компонентів.

По-третє, прямі зарубіжні інвестиції дозволяють країні-експортеру капіталу одержувати можливість доступу до дефіцитних ресурсів у країнах-реципієнтах. Прикладом можуть слугувати нафтодобувачі американські ТНК, які контролюють видобуток нафти у більшості країн Перської Затоки [15].

По-четверте, вкладання коштів в інвестиційні ринки країн-реципієнтів передбачає можливість отримання там більш високих прибутків, що у кінцевому рахунку буде працювати на економіку країни базування капіталу. І нарешті те, що є найбільш важливим для країн базування: економічна влада ТНК є важливим фактором геополітичних відносин між країнами базування та країнами-реципієнтами.

Таким чином, транснаціоналізація діяльності фірм стає необхідною умовою формування та підтримки конкурентоспроможності країни їх походження.

Вплив припливу часток прямих інвестицій іноземних компаній на економіку країни-реципієнта може носити неоднозначний характер. Такі інвестиції здатні дати позитивний для країни-реципієнта ефект за такими напрямками: приплив фінансових ресурсів та надходжень до державного бюджету, що сприяє модернізації виробничої бази країни-реципієнта; припливу передових технологій та управлінського досвіду, підвищенню кваліфікації місцевого персоналу; посилення експортного потенціалу; підризу монопольного стану компаній країни-реципієнта і підвищення конкурентного стану господарського середовища; ослаблення впливу на державну економічну політику сформованих у країні галузевих ФПГ, що стримують модернізацію господарської структури тощо.

Існуючі інструменти впливу держави на іноземні інвестиції можна класифікувати на три класи: пов'язані з інвестиціями торговельні заходи, пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, укладання цільових двосторонніх угод [2].

Такі заходи, у свою чергу, включають: тарифні та кількісні обмеження на імпорт, які примушують інвесторів здійснювати інвестиції, орієнтовані на заміщення імпорту; угоди, спрямовані на регулювання торгівлі в окремих секторах (або галузях) економіки, які можуть викликати зміну в галузевому розподілі інвестицій; «добровільні обмеження експорту»; регіональні угоди (зони вільної торгівлі, митні союзи тощо), які укладаються в рамках процесу створення економічних інтеграційних угруповань.

Більшість таких заходів стосується доступу до ринків, сприяючи тим самим залученню ПІІ на ринки, на яких є обмеження для імпорту. У деяких випадках ці заходи покликані утримувати ПІІ, обмежуючи потік капіталу у країни, порівняльні переваги яких могли б, у протилежному разі, залучити ПІІ. Щорічне дослідження ЮНКТАД підтвердило, що в 2008р. було введено в дію 110 нових інструментів у сфері регулювання ПІІ, структура яких майже не змінилася з 2005р. і більшість була сприятливою для ПІІ (1.). [3]

Таблиця 1

Зміни, внесені в національні режими регулювання ПІІ, 1992-2008рр.

Рік	1992-1994	2000	2004	2005	Структура 2005р.	2006	2007	2008	Структура 2008р.
Число країн, які внесли зміни в свої режими регулювання	49	70	103	92	-	91	58	55	-
Число змін в режимах	95	150	270	203	100%	177	98	110	100%
Більш сприятливі зміни	94	147	234	162	79,8%	142	74	85	77,27%
Менш сприятливі зміни	1	3	36	41	20,2%	35	24	25	22,73%

До другого класу інструментів впливу держави на діяльність ТНК (пов'язаних з торгівлею інвестиційних заходів) належать: *податкові інструменти*, до яких у тому числі відносяться диференціація ставок оподаткування, повернення податків у разі експорту/реекспорту, податкові кредити, «податкові канікули», прискорена амортизація тощо; *тарифні інструменти* (звільнення від митних платежів щодо імпорту обладнання для інвестування, повернення імпортних митних платежів у випадку реекспорту, звільнення від мита тощо); *фінансові* методи регулювання, такі як субсидії, позики, пільгові кредити; певні *вимоги до функціонування ТНК* (доступ до власності, доступ до секторів економіки, регулювання репатріації прибутку, вимоги до результатів діяльності іноземного інвестора, тощо) [2].

Двосторонні інвестиційні угоди (ДІУ) дотепер мали найбільше практичне значення в регулюванні міжнародних потоків ПІІ. Уже понад сорок років країни укладають ДІУ з метою захисту і заохочення іноземних інвестицій. Історично розвинуті країни поклалися на ДІУ як на механізм забезпечення захисту для їх інвестицій у країнах, що розвиваються, у той час як останні стали укладати ДІУ для залучення ПІІ. У сучасних умовах у деяких випадках підписання ДІУ країною-імпортером капіталу є умовою для зниження політичного ризику, у чому хоче бути упевнена країна, яка експортує капітал. Таким чином, для багатьох країн ДІУ стали оптимальним рішенням під час відсутності універсальної міжнародної інвестиційної угоди.

Кількість ДІУ, діючих усередині регіонів, що розвиваються, значно виросла: перше місце посідає Азіатсько-Тихоокеанський регіон (75 угод), друге місце – Латинська Америка і Карибський регіон (37), третє – Африка (17). Широке використання ДІУ країнами всіх регіонів останніми роками відбувається за рахунок різних факторів. Так, рух у напрямку ринкових відносин колишніх соціалістичних країн Центральної та Східної Європи призвів до усвідомлення ролі приватного сектору як стимулу економічного зростання і розвитку. У зв'язку зі скороченням іноземної допомоги виникло запитання про створення сприятливих умов для залучення приватних інвестицій у країни, що розвиваються, що також привело до усвідомлення ролі ПІІ як джерела економічного зростання, нових технологій [3].

Таким чином, глобалізація світової економіки об'єктивно послаблює можливості держав регулювати діяльність таких суб'єктів та носіїв цього процесу, як ТНК. Діяльність ТНК по-різному відбивається у країнах їх базування та приймачах. Однак усі вони визнають факт широких можливостей ТНК і неухильного розширення їх діяльності за національними кордонами, а також істотну роль ТНК у вкладеннях капіталу в національну економіку.

Використана література:

1. Грубов А.П. Взаимодействие транснациональных корпораций и национально-государственных экономических систем в условиях глобализации: дис. [Електронний ресурс] / канд. екон. наук : Грубов А.П. 08.00.01 Оренбург, 2006 134 с. РГБ ОД, 61:07-8/1762. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/153124.html>
2. Ємельянова Н.А. Формування сучасної концепції взаємовідносин між ТНК та національними економіками [Електронний ресурс] / Н.А. Ємельянова // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов. – 2009. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Prvs/2009_2/0801.pdf
3. World Investment Report 2009. Transnational Corporations, Agricultural Production and Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unctad.org/en/docs/wir2009_en.pdf

Черненко Г.С.,

асистент кафедри менеджменту
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Сьогодні домінуючою тенденцією еволюції міжнародних економічних відносин стає глобалізація, одним з важливих проявів якої виступає міжнародна міграція робочої сили. Дедалі більшого поширення і значення набуває переміщення людських ресурсів між країнами світу, що зумовлене соціально-економічними, військовими, етнічними, релігійними та іншими чинниками.

Традиційний підхід до регулювання міграції, що на практиці реалізується як прагнення або спроба розв'язувати проблеми в окремих сферах суспільного життя, часом нехтуючи системністю та комплексністю підходів, не може бути достатньо ефективним за умов розвитку України як цілісного державного утворення. Саме тому сьогодні дослідження основних елементів міжнародних міграційних процесів, аналіз різних підходів до їх регулювання, визначення впливу стану економіки та соціальної сфери на динаміку і обсяги міжнародної трудової міграції в Україні, вивчення міжнародного досвіду набувають актуального значення.

Таким чином, можна виділити основні методи регулювання міжнародної міграції робочої сили:

1. Адміністративно-правові:

міри національного законодавства, що визначають юридичний, політичний і професійний статус іммігрантів у даній країні;

дія національних служб імміграції в тому числі контроль за в'їздом у країну іммігрантів, видача дозволів на в'їзд, на роботу, на час перебування іммігрантів у країні та ін.);

міри міжурядових угод регулювання міграції робочої сили.

2. Економічні:

здійснення вербування іноземних робітників – надання роботи, порівняно високого рівня зарплати, житла і медобслуговування, кваліфікації й освіти;

залучення до вербування іммігрантів приватних посередників;

видача ліцензій, що дозволяють вербувати працівників за кордоном.

Звичайно державне регулювання здійснюється через прийняття фінансованих з бюджету програм, спрямованих на обмеження припливу іноземної робочої сили (імміграції) або на стимулювання мігрантів до повернення на батьківщину (рееміграції).

Регулювання імміграції полягає в тому, що держава не перешкоджає в'їздові тих категорій працівників, що потрібні в даній країні, обмежуючи в'їзд всім іншим. Перелік бажаних іммігрантів варіюється від країни до країни, але зазвичай вони відносяться до однієї з наступних категорій:

працівники, готові за мінімальну платню виконувати важку, шкідливу, брудну і некваліфіковану роботу;

фахівці нових і перспективних галузей – програмісти, вузькоспеціалізовані інженери, банківські службовці;

представники рідкісних професій – реставратори картин, гранувальники алмазів, лікарі, що практикують нетрадиційні методи лікування;

фахівці зі світовим ім'ям – музиканти, артисти, вчені, спортсмени, лікарі, письменники;

крупні бізнесмени, які переносять свою діяльність у країну, що приймає інвестують капітал і створюють нові робочі місця.

Основні риси імміграційного законодавства:

1. Професійна кваліфікація. Установлюються тверді вимоги до рівня освіти і стажу роботи зі спеціальності.

2. Обмеження особистого характеру. Пред'являються тверді вимоги до стану здоров'я іммігранта, політичного і соціального вигляду, встановлюється віковий ценз (звичайно 20 – 40 років).

3. Кількісне квотування (встановлюється максимальна кількість іммігрантів). Кількісні квоти можуть вводитися в рамках всієї економіки в цілому, визначаючи максимальну частку іноземної робочої сили в числі всіх трудових ресурсів, у рамках окремих галузей, окремих підприємств, або як обмеження на загальну кількість іммігрантів, що приїжджають у країну протягом одного року.

4. Економічне регулювання впроваджує певні фінансові обмеження, що забезпечують скорочення чисельності іммігрантів. Наприклад, фірми мають право наймати іноземців тільки по досягненні визначеного обсягу продажів або після внесення визначених платежів у державний бюджет, або іммігранти повинні інвестувати в економіку країни, що приймає, визначену законом суму, довести легальність цих грошей і створити визначену кількість робочих місць, або іммігрант повинен заплатити за оформлення імміграції і працевлаштування на місцеве підприємство і т. д.

5. Тимчасові обмеження. Встановлюються максимальні терміни перебування іноземних працівників на території країни, після закінчення яких вони повинні залишити країну або одержати дозвіл на продовження свого перебування в країні.

6. Географічні пріоритети. Законодавчо встановлюється географічна і національна структура імміграції, що регулюється за допомогою кількісних квот на в'їзд іммігрантів з визначених країн.

7. Заборони. Явні і приховані заборони наймати іноземну робочу силу звичайно містяться в законах про професії, якими іноземцям займатися заборонено.

Законодавчо встановлюються санкції за порушення порядку імміграції, що можуть накладатися як на самих мігрантів, так і на тих, хто допомагає їм незаконно в'їхати в країну або наймає на роботу.

Стимулювання рееміграції

Традиційні державні міри рееміграції полягають у наступному:

1. Програми стимулювання рееміграції. Вони включають широке коло заходів, починаючи з заходів для примусової репатріації незаконних іммігрантів до надання матеріальної допомоги іммігрантам, що бажають повернутися на батьківщину. Однак ефективність цих програм досить низька.

2. Програми професійної підготовки іммігрантів. Передбачається, що одержавши освіту в розвинутій країні, іммігранти можуть розраховувати на більш престижну і високооплачувану роботу в себе на батьківщині. Однак інтерес іммігрантів до цих програм виявився досить низьким, тому що вони не давали гарантій працевлаштування після повернення на батьківщину.

3. Програми економічної допомоги країнам масової еміграції. Розвинуті країни укладають угоди з країнами-експортерами робочої сили про інвестиції частини переказів працівників на батьківщину і частини державних коштів у створення нових підприємств у країнах, що розвиваються, які могли б стати місцем роботи для реемігрантів (наприклад, Німеччина і Туреччина).

Тож, стратегія державного регулювання міграційних процесів повинна реалізовуватися в двох напрямках: на загальнонаціональному та регіональному рівні, що зумовлює необхідність виконання низки заходів з боку держави. При цьому слід враховувати систему міграційних інтересів, що спонукають громадян до виїзду за кордон.

Використана література:

1. Мерзляк А.В. Економіка праці і соціально-трудові відносини: Навч. пос. / А.В. Мерзляк, Є.П. Михайлов, М.Х. Корецький, Г.О. Михайлова; За ред. Є.П. Михайлова. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 240 с.

2. Вавришук Н.Г. Фактори легальної еміграції робочої сили з України до країн ЄС / Н.Г. Вавришук // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006. - № 3. – с. 37-41.

3. Заклекта О. Трудова еміграція як умова розвитку міжнародного ринку праці / О. Заклекта // Вісник КНТЕУ. – 2002. - № 4. – с. 9-19.

Чернякова О.Ю.,

студентка ОКР «Бакалавр»

спеціальності «Менеджмент організацій»

Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності. Державна політика в галузі туризму визначається Верховною Радою України.

Основними напрямками державної політики в галузі туризму є: залучення громадян до раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, ознайомлення з історико-культурною спадщиною, природним середовищем, організація оздоровлення населення, забезпечення раціонального використання та збереження туристичних ресурсів, становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, створення ефективної системи туристичної діяльності для забезпечення потреб внутрішнього та іноземного туризму; створення та вдосконалення нормативно-правової бази в галузі туризму відповідно до чинного законодавства України, міжнародних норм і правил; захист прав та інтересів держави в галузі туризму та інші.

Методи державного регулювання класифікуються за двома ознаками: за формами впливу та засобами впливу. За формами впливу методи державного регулювання поділяють на дві групи: методи прямого та непрямого впливу. Залежно від засобів впливу виділяють правові, адміністративні, економічні та пропагандистські методи.

Методи прямого впливу на туристичну галузь безпосередньо діють на функціонування суб'єктів ринку. Такий безпосередній вплив здійснюється за допомогою інструментів

адміністративно-правового характеру, які регламентують діяльність суб'єктів господарювання, та економічних інструментів прямого впливу. Останні спрямовані на регулювання темпів зростання та структури економіки, обсягів виробничого й невиробничого споживання, масштабів діяльності суспільного сектора економіки тощо.

Методи непрямого регулювання туризму – це методи, які регламентують поведінку суб'єктів ринку не прямо, а опосередковано, через створення певного економічного середовища, яке змушує їх діяти в потрібному державі напрямі. Опосередковане регулювання – це вплив на економічні інтереси. Держава втілює в життя свої рішення на підставі мотивації. У цьому контексті мотивація – це процес спонукання суб'єктів ринку до діяльності в напрямі державних пріоритетів. До методів непрямого регулювання належать інструменти фіскальної, бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, амортизаційної, інноваційної та інших напрямів економічної політики, а також методи морального переконування.

Застосування економічних методів державного регулювання дає змогу створювати економічні умови, які спонукують суб'єктів ринку діяти в необхідному для суспільства напрямі, вирішувати ті чи інші завдання згідно із загальнодержавними та приватними інтересами. Регулювання за допомогою економічних методів дає змогу суб'єктам ринку зберегти право на вільний вибір своєї поведінки. Економічне регулювання здійснюється інструментами фіскальної, бюджетної, податкової, грошово-кредитної, амортизаційної та інших напрямів державної економічної політики.

Податкова політика застосовується для поповнення державних фінансових ресурсів, а також для стимулювання економічного зростання, науково-технічного прогресу, здійснення структурних перетворень, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Податкова політика реалізується за двома напрямками: це, по-перше, визначення видів податків і встановлення податкових ставок; по-друге, надання податкових пільг окремим суб'єктам (особам) з метою впливу на інвестиційний клімат та рівень грошових доходів населення.

У методах регуляторної політики розвитку туризму виділяють такі організаційні й економічні важелі:

– державно-адміністративні важелі – це важелі управління ринковою моделлю з елементами державного регулювання розвитку та активізації сфери туризму на загальнодержавному й регіональному рівнях (складові – стратегічне планування, підтримка зовнішньоекономічної діяльності, наукові дослідження ринку рекреаційно-туристичних послуг, охорона рекреаційних ресурсів, гарантування захисту та безпеки туристів, контроль якості послуг, кадрове забезпечення);

– нормативно-правові важелі розробляються та впроваджуються центральними та місцевими органами влади; передбачають загальну організацію і правову регламентацію туристичної діяльності, створення сприятливого нормативно-правового поля для всіх суб'єктів рекреаційно-туристичного комплексу;

– фінансово-кредитні важелі спрямовані на створення сприятливого кредитного середовища для розвитку підприємницької діяльності в туристичній галузі (складові – запровадження системи мікrokредитування, пільгове кредитування суб'єктів рекреаційно-туристичного бізнесу, державне субсидіювання, лізинг, тренінги з фінансово-кредитних питань для працівників галузі туризму);

– податкові важелі – передбачають оптимізацію кількості податків для підприємств рекреаційно-туристичного комплексу, надання податкових пільг під конкретні проекти, які спрямовані на вирішення регіональних і соціальних проблем, інвестування в туристичну галузь (до них належать: податкове регулювання, оптимізація кількості й величини податків у рекреаційній діяльності; створення сприятливих умов для залучення інвестицій підприємствами рекреаційно-туристичного комплексу; бюджетне фінансування програм розвитку рекреації та туризму; надання податкових пільг для вирішення проблем соціального туризму);

– соціально-психологічні важелі передбачають проведення активних пропагандистських кампаній як для зовнішнього ринку, так і для внутрішніх споживачів туристичного продукту з метою формування іміджу України як держави зі сприятливим кліматом для рекреації й туризму, підвищення соціального сприйняття туризму місцевим населенням, збереження традиційних для українців гостинності та доброзичливого ставлення до приїжджих – вітчизняних і іноземних туристів (складові – маркетингова та рекламна діяльність, інформаційно-довідкова діяльність, розробка іміджевої туристичної стратегії).

Отже, державне регулювання туристичної галузі здійснюється за допомогою різноманітних методів та інструментів державного регулювання. Найбільш ефективними, є методи, які

використовують інструменти маркетингу і просування, зниження ціни інвестицій у туристичні проекти з метою залучення іноземних інвесторів у туристичну сферу, а також податкові важелі, які передбачають оптимізацію кількості податків для підприємств рекреаційно-туристичного комплексу, надання податкових пільг під конкретні проекти, які спрямовані на вирішення регіональних і соціальних проблем.

Використана література:

1. Закон України "Про туризм" від 15.09.1995 р. № 325/95-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 31. – Ст. 241.
2. Положення про Державний комітет України по туризму : Указ Президента від 29.12.1998 р. № 1400/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Полюга В.О. Економічні і організаційні важелі регуляторної політики розвитку туризму: автореф. дис. к. е. н. / В.О. Полюга. – Ужгород, 2005

Чуфаров Д.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Менеджмент
організацій»
Маріупольського державного
університету

ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННЫМ КОМПЛЕКСОМ

В Украине кризис АПК во время перехода к рынку оказался более глубоким, а выход из нее будет более длительным сравнительно с другими областями национальной экономики.

Оказывать содействие развитию АПК в Украине призванное принятие Верховной Радой целого пакета законодательных документов и нормативных актов. В частности, это Законы "О предприятии", "О предпринимательстве", "О приоритетности развития села и агропромышленного комплекса в народном хозяйстве Украины", "Про крестьянское (фермерское) хозяйство", "Земельный кодекс Украины", "О кооперации" и др.

Учитывая современное положение в сельском хозяйстве, большинство ученых выделяют три главных этапа аграрной политики.

Первый этап - стабилизационный. Его назначение - приостановить спад производства в области. Ориентировочная продолжительность - ближайшие два - три года. Для этого придется мобилизовать внутренние и внешние инвестиции, задействовать стимулы высокопроизводительной работы, развивать предпринимательство в АПК.

Второй этап - восстановительный. Его цель - доведение объемов сельскохозяйственного производства к уровню конца 80-х - начала 90-х лет, с постепенным поступлением продукции на мировой рынок. Предусматривают, что продолжительность этого этапа будет охватывать первое десятилетие XXI ст.

Третий этап - стратегический. Он предусматривает вывод сельского хозяйства Украины на уровень наиболее развитых сельскохозяйственных стран, надежное закрепление ее места в мировом распределении производства аграрной продукции и его широкого ассортимента.

Результаты хозяйствования предпринимательских сельскохозяйственных структур, пока что являются довольно низкими. Главные причины такого состояния на подсобных и фермерских хозяйствах - отсутствие прогрессивных агротехнологий и средств работы, предусмотренных для условий их использования на маленьких земельных угодьях в разных климатических зонах Украины, недостаток финансового средства. Поэтому для развития АПК нужны как внутренние, так и внешние инвестиции.

Однако возможности бюджетных инвестиций в аграрную сферу в Украине чрезвычайно ограниченные. Соответственно сокращение инвестиций (в особенности на разработку эффективных технологий, прогрессивной техники) увеличивает зависимость нашей страны от импорта продуктов питания, закрепляет технологическое отставание от развитых стран мира. Поэтому инвестиционная политика в Украине должна быть единой системой государственного регулирования АПК вместе с ценами, налогами и кредитами, как в странах с развитой рыночной экономикой.

Поступление инвестиционных ресурсов из-за границы ограничено нестабильностью экономики, отсутствием законодательной базы и механизма реализации уже принятых законов, браком гарантий иностранным инвесторам на государственном уровне, несовершенством и частыми изменениями действующей налоговой системы.

Стимулом для иностранных инвесторов вкладывать средства в аграрную сферу Украины может быть, прежде всего, высший уровень прибыли на вложенный капитал, чем в западных странах, дешевая рабочая сила, практически неосвоенный рынок товаров и услуг, вкладывание средств в развитие инфраструктуры АПК, в частности, в формирование материально-технической базы, прежде всего производство минитехнологий для переработки сельскохозяйственного сырья и изготовления сельскохозяйственной продукции массового спроса.

Только достаточно высокий уровень цивилизованности предпринимательских отношений, осведомленность предпринимателей с основами ведения предпринимательской деятельности, создание юридической базы для ее эффективного развития даст возможность вывести сельскохозяйственное производство страны на мировой уровень. Нужно создавать интегрированные объединения предпринимательских структур ассоциации, союзы предпринимателей агропромышленного направления, финансово-промышленные группы, инвестиционные фонды. Такие объединения обеспечат эффективное развитие сельских регионов, дадут возможность наладить и внедрить прогрессивные ресурсосберегающие технологии, поставлять продукцию на внутренние и внешние рынки, обеспечить высокий уровень оплаты работников сельскохозяйственного сектора, быть равноправными партнерами с иностранными предпринимателями и инвесторами.

Становление предпринимательства в АПК будет сопровождаться развитием предпринимательских структур в сфере обслуживания потребностей АПК, которое обеспечит занятость населения сельской местности. Для этого нужно поддерживать новые, прогрессивные формы хозяйствования в сельском хозяйстве, прежде всего фермерство, реформировать организационную структуру управления АПК, предоставить сельскохозяйственным предприятиям корпоративные права в предприятиях по переработке сельскохозяйственного сырья. Для этого предлагают модель агроперерабатывающего общества, отношения в котором регулируются объединением интересов аграрных производителей и перерабатывающей сферы АПК. Эта модель предусматривает такое проведение новой эмиссии акций для размещения их среди предприятий-поставщиков; формирование уставного фонда на равные, достаточному для выделения контрольного пакета акций сельскохозяйственным товаропроизводителям, в том числе с использованием особого механизма оплаты акций; применение трехступенчатой структуры органов управления и максимальное расширение финансово-хозяйственной самостоятельности производственных подразделов общества; объединение практики ежегодной выплаты дивидендов с предоставлением определенных льгот собственным акционерам относительно частичного перераспределения конечного результата; создание благоприятных условий для приобретения акций поставщиками сырья и др.

Нужно также формирование новой пофирменной (в отличие от отраслевой) организационной структуры АПК. Фирмы агробизнеса, как многопрофильные комплексы, объединяют в себе производство, переработку и реализацию сельскохозяйственной продукции. Создание фирм агробизнеса обеспечит привлечение долгосрочных инвестиций и новых технологий в АПК Украины, интеграцию финансово-коммерческих структур в аграрную сферу на рыночных основах, конкурентоспособность украинской сельскохозяйственной продукции на мировом рынке.

Опыт развитых стран, система агробизнеса которых продолжительное время формировалась под влиянием государства, убедительно удостоверяет, что в условиях рыночной экономики жизнеспособность сельскохозяйственных предприятий, эффективность аграрного производства и относительная стабильность социальной сферы в сельской местности значительно обусловлены государственным регулированием.

В условиях, которые сложились сегодня в Украине, с целью развития АПК и страны в целом, кроме вышеперечисленных направлений, государство должно: поддерживать развитие фермерства; оказывать содействие в реализации продукции в границах квот и гарантированных цен, которые вводят органы государственной власти; дотировать производство отдельных видов продукции; поддерживать развитие аграрного предпринимательства; проводить антимонопольную политику; обеспечивать подготовку кадров, поддерживать развитие аграрной науки, социальной инфраструктуры.

Шапран В.В.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Менеджмент
організацій»
Маріупольського державного
університету

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

Відомо, що в Україні в загальній структурі джерел фінансування загальнодержавних, регіональних і місцевих екологічних програм важливу роль відіграють Державний, обласний і місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища (далі - фонди ОНПС). Формування фондів ОНПС здійснюється за рахунок зборів за забруднення навколишнього природного середовища, а також грошових стягнень за збитки завдані державі понаднормативними та аварійними забрудненнями довкілля.

У сучасних кризових екологічних умовах Донецького регіону кошти фондів є одним з важливих і значних джерел фінансування природоохоронної діяльності в Донецькій регіоні. Тому, основна увага Держуправління у 2008 році приділялася удосконаленню цього інструменту економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища та впровадженню нового порядку його застосування з урахуванням основних положень та вимог Законів України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про проведення економічного експеримента на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України", Постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 р. №303 "Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору" та інших документів у розвиток цієї Постанови.

В Донецькому регіоні за період 2005-2008 років чисельність платників збору зросла з 1300 до 6100. Моніторинг діяльності фондів ОНПС за останні роки показав їх зростаючу роль, екологічну і економічну ефективність діяльності фондів практично на усій території Донецького регіону. Ця позитивна тенденція підтверджена зростанням кількості фондів ОНПС з 116 у 2006 р. до 153 у 2008 р., у тому числі: обласний -1, міських - 39, районних -11, селищних - 29 і сільських - 73 фондів ОНПС.

Завдяки цьому надходження зборів до фондів ОНПС усіх рівнів зросли понад 5-ти разів і у 2007 р. становили - 52,4 млн.грн., 2008 р. - 47,9 млн.грн. Залишки невикористаних коштів за підсумками 2007-го бюджетного року по обласному фонду становили - 13,0 млн.грн., місцевих фондах - 0,5 млн.грн.; за 2002 р. залишки знизилися до 2,2 млн.грн. з обласного фонду ОНПС, та зросли до 1,5 млн.грн. по місцевих фондах ОНПС.

Відповідно по запитах Держуправління до Мінекоресурсів України у 2005-2008 рр. значно зросло виділення (повернення) коштів державного фонду ОНПС на реалізацію першочергових природоохоронних заходів Донецького регіону. Так наприклад, у 2007 р. було виділено лише 1,7 млн.грн., а у 2001 р. цей показник підвищився майже у 7 разів - до 11,3 млн.грн, у 2008р. - 5,1 млн.грн. Найбільші суми зборів у 2008 р. було внесено підприємствами-платниками у містах: Донецьк, Дебальцево, Маріуполь, Харцизьк, Краматорск, Доброгілля, а також у Марійському, Слов'янському, Добропільському та Волноваському районах.

Слід відзначити, що стан каналізаційних споруд та мереж комунального господарства області є вкрай нездовільним. Амортизація наявних 49-ти очисних споруд та обладнання 182-х насосних станцій становить відповідно 45% і 41%. З 4,7 тис.км каналізаційних мереж - 1,3 тис. км знаходяться у передаварійному та аварійному стані. З вини цього тільки за 2007-2008 рр. з обласного фонду ОНПС було спрямовано 22,4 млн.грн. (47% від усіх витрат) на реконструкцію існуючих та будівництво нових каналізаційних споруд в містах із найбільш нездовільним станом довкілля: Артемівськ, Донецьк, Дзержинськ, Білозерське, Єнакієво, Костянтинівна, Краматорьк, Маріуполь, Макіївка, Слов'янськ та інші. З метою підвищення облаштованості території області місцями екологічно безпеченого розміщення твердих побутових відходів на протязі 2007-2008 рр. за рахунок коштів обласного та місцевих фондів ОНПС здійснено фінансування (понад 6 млн.грн.) першочергових заходів щодо реконструкції існуючих та проектування і будівництва нових полігонів твердих побутових відходів у містах: Артемівськ, Вугледар, Горлівка, Костянтинівка, Світлодарськ,

Розпочато будівництво нового Краматорського регіонального заводу по переробці твердих побутових відходів (для міст Краматорськ, Слов'янськ, Дружківка) потужністю 100 тис.тонн на рік.

Крім того, у ході проведення економічного експерименту на підприємствах гірничо-металургійного комплексу на території Донецького регіону за 2007 р. на виконання внутрішньозаводських природоохоронних заходів було залишено (70% річних зборів) на загальну суму 14,3 млн.грн. (23 підприємства-учасника експерименту). З них залишки невикористаних вказаних коштів станом на 01.01.2008 р. становлять 870,3 тис.грн., у тому числі по ВАТ "Авдіївський коксохімзавод" - 568,7 тис.грн., ВАТ "Макіївський металургійний комбінат" - 301,6 тис.грн. Згідно Закону України від 17.01.2008р. №2975-III "Про подальший розвиток гірничо-металургійного комплексу", Постанови Кабінету Міністрів України від 17.05.2008р. №657 у експерименті мали право прийняти участь 15 промислових підприємств Донецького регіону, фактично прийняло участь - 14. У 2002 році підприємствами в межах експерименту згідно річних планів, погоджених Держуправлінням, за рахунок різних джерел фінансування здійснювалась реалізація 33 природоохоронних заходів (будівництво і реконструкція водо, пило- і газоочистних споруд та інших заходів) на їх загальну вартість 283,7 млн.грн., фактично на 01.01.2008р. було освоєно 47,1 млн.грн. (16,6%). На 2008р. підприємствами-учасниками експерименту було заплановано використати всього 62,5 млн.грн., фактично освоєно - 27,3 млн.грн. (43,6%), у тому числі за рахунок пільгового фінансування було здійснено виконання заходів вказаними підприємствами у сумі 10130,9 тис.грн. Крім того, станом на 01.01.2008р. залишки невикористаних коштів становлять 15,6 тис.грн. (ВАТ "Енакіївський металургійний завод").

За останні роки покращено роботу по забезпеченню територіальними органами Мінекоресурсів України (Держуправлінням та Регіональними держкоінспекціями) належного контролю за дотриманням суб'єктами господарювання природоохоронного законодавства, за дотриманням встановлених лімітів та дозволів на викиди, скидів та розміщення відходів. Так, за 2007 р. стягнуто до Державного бюджету України 74,1 тис.грн. адміністративних штрафів, у 2008 р. - 72,0 тис.грн. Фактично стягнуто до місцевих фондів ОНПС збитків за заподіяну шкоду доквіллю у 2007 р. - 235,8 тис.грн. У 2008 р. цей показник зріс до 474,5 тис.грн.

З урахуванням вищевказаного загальні надходження зборів від підприємств-платників Донецького регіону до фондів ОНПС усіх рівнів значно зросли і тільки за 2007-2008 рр.- склали 123,9 млн.грн., що перевищує чверть усіх надходжень зборів за забруднення навколишнього природного середовища по Україні. Загальні витрати коштів фондів ОНПС на природоохоронні заходи за цей період (з урахуванням економічного експерименту) склали 104,5 млн.грн., що дозволило в цілому покращити стан природоохоронної діяльності в Донецькому регіоні. В той же час, слід відзначити, що за даними Державної податкової адміністрації у Донецькому регіоні загальна заборгованість підприємств-платників по збору до бюджетних фондів ОНПС має стійку тенденцію до зниження, але станом на 01.03.2009 р. вона складає значну суму і становить 34,2 млн.грн. Найбільша сума заборгованості спостерігається на підприємствах вугільної галузі, у тому числі по Красноармійському промрегіону - 7,6 млн.грн., а також на промислових підприємствах м.Єнакієво - 6,0 млн.грн., м.Макіївка- 3,4 млн.грн., м.Горез - 2,7 млн.грн. Внаслідок відсутності дієвого механізму примусового стягнення з підприємств недоїмки зі збору до фондів ОНПС деякі підприємства-платники мають багаторічні мільйонні борги. Так, до числа основних боржників до фондів ОНПС (на 1.03.2009г.) входять: «ДП шахта ім. Коротченка» (2,8 млн.грн.), Старобешівська ТЕС (1,5 млн.грн.), ВАТ «Макіївський меткомбінат» (1,4 млн.грн.), ВАТ «Єнакієвський КХЗ» (1,3 млн.грн.), ЦЗФ «Кисилівська» (794 тис.грн.), ЦЗФ «Донецька» (742 тис.грн.).

З метою забезпечення цільового та економічного витрачання коштів фондів ОНПС обласного рівня з 2006 р. у практичну діяльність Держуправлінням впроваджено Закон України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти", постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2000 № 1469 «Про організаційні заходи щодо функціонування системи державних закупівель». Листом від 02.08.2000 №1819/07/5-4 Мінекоресурсів уповноважило Держуправління виступати в ролі замовника про проведення торгів (тендерів) на закупівлю товарів, робіт і послуг, які фінансуються із Державного фонду ОНПС по заходам Донецького регіону. Для практичного впровадження у природоохоронній діяльності вищевказаних актів в Держуправлінні створено відповідний Тендерний комітет. В 2002 році на виконання Закону України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" в Держуправлінні було організовано та проведено 48 засідань Тендерного комітету з питань

закупівлі товарів, послуг, проектних і будівельних природоохоронних робіт за кошти Державного та обласного фондів на загальну суму 8,6 млн.грн.

СЕКЦІЯ СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Чураєв А.С.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ РЕЧЕЙ ПО ЗАКОНОДАВСТВУ УКРАЇНИ

Одним із найбільш розповсюджених об'єктів цивільних прав є речі. Вони як такі отримали у цивілістиці визначення першими. Ще римські юристи розробили теорію речей і провели її у цивільному праві. Основні положення їх розуміння і класифікації речей сприйнятні більшістю правових порядків. У юридичній літературі існує кілька визначень поняття «речі». Так, О.А.Подопригора визначає річ як визначену частину природи, що являє собою деяку цінність для її власника. О.А.Пушкін – предмети зовнішнього матеріального світу в їх природному стані (вода, земля, природні копалини тощо), або предмети, що створені в результаті людської праці. О.В.Дзера – все те, за допомогою чого можна задовольнити ту чи іншу потребу і з приводу чого виникають цивільні правовідносини.

Можна визначити ознаки речі як об'єкта цивільних правовідносин: Це матеріальні предмети зовнішнього навколишнього світу (матеріальна субстанція); вони створені людиною чи мають природне походження; вони мають товарну форму або цінність для суб'єкта цивільного права; мають споживчу вартість, з приводу якої виникають майнові відносини; вони мають просторові та часові координати; вони формалізовані чинним законодавством або визначені на рівні етимологічного значення і детермінують поведінку суб'єктів.

Поточне законодавство містить легальне визначення значної кількості речей та встановлює до них певні вимоги на загальному та спеціальних рівнях. Проте закріплення чинним законодавством України вичерпного переліку речей неможливе і недоцільне. Невпинний розвиток науково-технічного прогресу обумовлює постійне виникнення все нових і нових різновидів речей. Речами у цивільному праві визнаються предмети матеріального світу, здатні задовольняти потреби учасників цивільних відносин завдяки своїм фізичним, хімічним, біологічним та іншим властивостям, щодо яких між ними можуть виникати визначені їх волевиявленням і не заборонені законом цивільні права та обов'язки. Сукупність встановлених законодавством способів та засобів регламентації відносин суб'єктів цивільного права стосовно відповідного різновиду речей називають правовим режимом речей. Залежно від особливостей правового режиму, цільового призначення, інших критеріїв здійснюється класифікація речей. По-перше, речі класифікують за критерієм оборотоздатності і поділяють на 1) речі вільного обігу у цивільному обороті; 2) речі, обмежено оборотоздатні; 3) речі, вилучені з обороту.

Більшість речей належать до таких, що обертаються вільно. Вони можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування, або іншим чином. Суть обмеження оборотоздатності полягає в тому, що певні об'єкти можуть належати лише учасникам цивільного обороту, що відповідають встановленим законодавством вимогам, або їх придбання (відчуження) допускається лише на підставі спеціальних дозволів. Види речей, які можуть належати лише певним учасникам обороту або перебування яких у цивільному обороті допускається за спеціальним дозволом, встановлюється законом. Вилученими з цивільного обороту речами вважаються речі, які не можуть бути предметом правочинів. Речі, як об'єкти цивільних прав, перебування яких у цивільному обороті не допускається, мають бути прямо встановлені в законі. Наприклад, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» до вилучених з обороту речей зараховує державні природні заповідники, заказники, національні природні парки тощо.

Крім класифікації за ознаками оборотоздатності речей, до основних груп відносять: речі рухомі і нерухомі; засоби виробництва та предмети споживання; індивідуально визначені речі та речі, визначені родовими ознаками; речі подільні та неподільні; головні речі та приналежності; речі споживні та неспоживні; складні речі та складові частини речі; продукція, плоди та доходи. Поділ

речей на рухомі та нерухомі обумовлений перш за все фізичними властивостями. Нерухомі речі постійно знаходяться в одному і тому ж місці (земля, житлові будинки, будівлі, споруди). Їх переміщення у просторі або неможливо зовсім, або може призвести до істотного знецінення. Характерною ознакою нерухомих речей є тісний зв'язок з землею. Право власності на такі речі підлягає обов'язковій державній реєстрації. Рухомими визнаються речі, які вільно переміщуються у просторі без істотної шкоди задля їх господарського призначення. Правочини з такими речами не підлягають державній реєстрації і здійснюються суб'єктами цивільного права вільно, на їх власний розсуд. Залежно від здатності речей зберігати при поділі своє цільове призначення вони поділяються на подільні і неподільні. Речі, які внаслідок поділу не втрачають свого призначення, називаються подільними. Це, наприклад, продукти харчування, паливо, сировина. До неподільних належать речі, які при поділі втрачають первісне призначення або істотно знецінюються. Наприклад, автомобіль, холодильник тощо. Якщо річ наділена тільки її притаманними властивостями, що вирізняють її з-поміж інших однорідних речей та індивідуалізують останню, це річ, визначена індивідуальними ознаками. Наприклад, унікальна антикварна річ, скульптура, картина. Визначеними родовими ознаками є речі, які мають ознаки, властиві усім речам того ж роду і вимірюються числом, вагою, мірою. Речі, які внаслідок одноразового їх використання припиняють своє фізичне існування або переходять у інший стан, є споживними. Наприклад, продукти харчування. Неспоживними називають речі, які використовуються за їх призначенням тривалий час і втрачають свої споживні якості поступово. Наприклад, одяг, взуття, обладнання. Речі можуть знаходитися у такому зв'язку, що одна з них є головною, а інша – її приналежністю. Приналежністю є річ, призначена для обслуговування головної речі і пов'язана з нею спільним господарським призначенням. Наприклад, скрипка і футляр до неї. Більшість речей складається з відповідної кількості складових частин. Ними є деталі конструкції, які не можуть бути відокремлені від речі без її пошкодження або істотного знецінення. Наприклад, будь-який побутовий прилад. Складними визнається певна сукупність речей, які при використанні утворюють єдине ціле. Вони об'єднані єдиним господарським або споживчим призначенням. Наприклад, столовий сервіз, меблевий гарнітур. Продукцією визнаються результати виробничої діяльності суб'єктів цивільного права. Це результат переробки сировини і напівфабрикатів у речі з готовими споживчими якостями, обумовленими їх господарським призначенням. До плодів відносять все те, що є результатом органічного розвитку самої речі (плоди рослин, фруктових дерев). Результатом життєдіяльності тварин є приплід. Доходи – це грошові кошти, інші матеріальні цінності, які здатна приносити річ, перебуваючи у господарському обороті. Особливим об'єктом цивільних прав є тварини. На них поширюється правовий режим речі, крім випадків, встановлених законом. Інший особливий об'єкт – майно. Це сукупність всіх матеріальних цінностей відповідного суб'єкта. Згідно статті 190 ЦК майном як особливим об'єктом вважається окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Цивільний кодекс розглядає підприємство як єдиний майновий комплекс. До складу підприємства входять всі види майна, призначені для його діяльності (земельні ділянки, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировина, продукція).

Отже, класифікація речей здійснюється на загальноцивільністичному та спеціальному рівні. Така класифікація має правове значення для здійснення всіх правочинів.

Використана література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356.
2. Цивільне право України, підручник, том 1, за загальною редакцією В.І.Борисової, І.В.Спасибо-Фатєєвої та В.Л.Яроцького, Київ, Юрінком Інтер, 2004.
3. Цивільне право України, Академічний курс, том 1, підручник, за загальною редакцією Я.М.Шевченка, Київ, 2003.
4. Цивільне право України, підручник, книга перша, Одеса, «Юридична література» 2005.

ІНСТИТУТ ПРИТРИМАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Ще з часів Римської імперії кожен, хто вважав своє право порушеним, міг з'ясувати стосунки зі своїм кривдником. Самозахист вважався дозволеним, оскільки дозволяв запобігти порушенням права. Водночас, заборонялося застосовувати силу для його відновлення. Неможливо з упевненістю стверджувати, чи був такий самозахист притриманням у нинішньому розумінні, проте цей інститут не припинив свого існування в даний час.

Дослідженням інституту притримання займалися: М.М.Агарков, К.І.Анненков, А.В.Венедиктов, Д.В.Дождєв, О.С.Йоффе, М.М.Катков, А.І.Косарев, Д.І.Мейер, М.Мітіліно, І.Б.Новицький, С.В.Пахман, К.П.Победоносцев, І.М.Тютрюмов, Г.Ф.Шершеневич, В.А.Удинцев та інші. Серед сучасних цивілістів різні аспекти притримання як способу забезпечення виконання зобов'язань досліджували: Ч.Азімов, Т.В.Боднар, М.І.Брагінський, В.В.Вітрянський, Т.М.Карнаух, М.С.Карпов, Г.Б.Леонова, Д.Ю.Макаров, С.В.Сарбаш, К.І.Скловський, П.А.Скобліков, М.В.Южанін, Л.М.Якушина та інші.

Притримання за своєю правовою природою є одностороннім правочином. Ознаки, притаманні цивільно-правовому правочину, є цілком характерними і для притримання. Притримання є свідомою, вольовою дією особи, яка спрямована на досягнення правового результату (виникнення, зміну або припинення існуючих цивільних правовідносин) та знаходиться у причинному зв'язку з правовими наслідками, спричиненими даною дією.

Слід відзначити, що предметом притримання є річ. Згідно зі ст. 379 ЦК України річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно. Виходячи з цього, не можуть бути предметом притримання майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші об'єкти цивільних прав. Однак, на погляд багатьох науковців, не всі речі можуть бути предметом притримання. Наприклад, викликає сумнів можливість бути предметом притримання нерухомих речей. Це пов'язано насамперед з тим, що правочини з землею та іншим нерухомим майном підлягають обов'язковій державній реєстрації (ст. 182 ЦК України), а українське законодавство не передбачає процедури реєстрації прав притримання на нерухоме майно. Тому, хоча ст. 594 ЦК України і не містить обмежень щодо предмета притримання, включення в коло речей, які є предметом притримання, нерухомих речей виглядає досить сумнівним. Таким чином, щодо предмета притримання у частині нерухомого майна існує прогалина в законі, яку слід заповнити шляхом ухвалення нормативного акта, який регулюватиме реєстрацію речового права на нього, або шляхом виключення права на предмет притримання з вимоги обов'язкової реєстрації речових прав на нерухоме майно [5, с.270].

Незважаючи на зовнішню схожість притримання із заставою, в цих двох способах забезпечення виконання зобов'язань існують певні відмінності. Застава забезпечує зобов'язання боржника, щодо якого існує тільки можливість невиконання, а також вимога, яка може виникнути в майбутньому (ст.573 ЦК). Притримання забезпечує виконання зобов'язання, яке вже було порушене (ст.594 ЦК). Заставник має право розпоряджатися предметом застави тільки за згодою заставодержателя, якщо іншого не встановлено договором (ч.2 ст.586 ЦК). Боржник зберігає право розпоряджатися річчю, яку притримує кредитор. Згода останнього не потрібна (ч.2 ст.596 ЦК). Право застави виникає з моменту укладення договору (ст.585 ЦК). Право на притримання виникає з моменту невиконання боржником у строк зобов'язання, закріпленого в договорі (ч.1 ст.594 ЦК). Незалежно від того, перебуває чи не перебуває предмет застави у фактичному володінні заставодержателя, її дія як спосіб забезпечення зобов'язань не припиняється [1, с.196]. Вибуття речі, яку притримує кредитор, з його фактичного володіння, припиняє притримання. Кредитор не наділений правом вимагати предмет притримання від третіх осіб. Заставодержатель у випадках, передбачених договором, може користуватися переданим йому предметом застави (ч.4 ст.586 ЦК). Усе вищесказане допомагає визначити права й обов'язки кредитора і боржника, що впливають з умов притримання як способу забезпечення виконання зобов'язань.

Отже, відмінності застави і притримання полягають у такому:

1) підставою виникнення права застави є, як правило, договір, і, як виняток, — пряма вказівка закону; підставою виникнення притримання виступає закон; це за своєю правовою природою — позадоговірне зобов'язання, хоча воно може бути додатково закріплене в договорі;

2) притримання не має такої невід'ємної ознаки застави, як право спадкоємства; навпаки, вибуття речі з фактичного володіння кредитора припиняє право притримання; на відміну від заставодержателя при притриманні кредитор не наділений правом витребування предмета притримання в третьої особи.

Інститут притримання досить часто розглядається у судах, але певні ускладнення викликає той факт, що притримання і неустойка розглядаються у ЦКУ як види забезпечення виконання зобов'язань, тобто як категорії спільної правової природи. Тому постає питання про можливість одночасного застосування до порушника умов договору двох видів забезпечення, тобто неустойки і притримання. Але у цьому аспекті постає складна правова природа забезпечувальних заходів. Так, згідно з чинним законодавством неустойка водночас є і видом забезпечення виконання зобов'язань (ст.546 ЦКУ), і заходом цивільно- правової відповідальності (ст.611 ЦКУ). Загальновизнаним у цивілістиці є положення, згідно з яким заходи цивільно-правової відповідальності слід відокремлювати від способів захисту цивільних прав, хоча всі вони належать до правових наслідків порушення зобов'язань (ст. 611 ЦКУ).

Т.В. Боднар зазначає, що за функціональною спрямованістю притримання належить до способів «...спрямованих на стимулювання боржника до належного виконання обов'язків, а при їх порушенні — на захист прав кредитора». Якщо виходити з такої класифікації, то право притримання, на відміну від неустойки, слід віднести до заходів захисту цивільних прав [3, с.104].

С.В. Сарбаш розглядає застосування притримання як відмову від виконання зобов'язання. Інші російські цивілісти — М.І. Брагинський і В.В. Вітрянський — розглядають притримання як додатковий засіб захисту порушених прав кредитора. На нашу думку, застосування притримання кредитором не є формою самозахисту (ст. 19 ЦКУ), хоча така позиція існує.[4, с.162]

Отже, за роки, які минули з моменту набрання чинності Цивільним кодексом України, притримання досить широко увійшло в повсякденний «юридичний побут», не залишаючись при цьому без уваги науки. Разом з тим, незважаючи на проведені протягом останніх років наукові дослідження даного способу забезпечення виконання зобов'язань, без належного аналізу залишилися такі його сутнісні характеристики, як відносна новизна інституту притримання у цивільному праві України, недосконалість законодавства в частині регулювання цього виду забезпечення виконання зобов'язань та потребою наукового обґрунтування шляхів його подальшого розвитку, недостатня теоретична розробка даного правового інституту, необхідність визначення його місця в системі цивільного права.

Використана література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – 44. – С. 356.
2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за ред.: В. Дзери (кер.авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – Т. 1. – 528 с.
3. Боднар Т.В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві. — К.: Юрінком Інтер, 2005. —241 с.
4. Сарбаш С.В. Право удержання как способ обеспечения обязательств. — М.: Статут, 2003. — 250
5. Цивільне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. / за заг. ред. Я.М. Шевченко. — К.: Ін Юре, 2003. — Т. 1 : Загальна частина. — 2003. — 520 с.

Алісова Л.О.,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СЕРВІТУТ – ПРАВО ОБМЕЖЕНОГО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖИМИ РЕЧАМИ

Право обмеженого користування чужими речами (майном) — сервітути — склалося ще в часи Стародавнього Риму і було рецепційовано пізніше іншими правовими системами. Тепер це досить

усталений цивільно-правовий інститут у країнах з розвинутою ринковою економікою. Його доцільність і практична необхідність доведені багатовіковим застосуванням. Нині цей цивільно-правовий інститут речового права передбачається і в Цивільному кодексі України.

Відповідно до норм ЦК України (ст. 401) сервітутом вважається право користування чужим майном, що може бути встановлене щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів (земельний сервітут) або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб. Водночас Земельний кодекс визначає, що право земельного сервітуту – це право власника або землекористувача земельної ділянки на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою (ділянками).

Безсумнівно, визначення поняття «сервітут» у Земельному кодексі є більш юридично коректним, адже у цьому визначенні робиться акцент на те, що сервітут – не просто право користування чужою земельною ділянкою, а обмежене користування. Отже, це право належить до числа обмежень на земельні ділянки на рівні з правом постійного користування або оренди. Проте, на відміну від права постійного користування або оренди земельної ділянки, сервітут не обмежує власника у правовідносинах щодо розпорядження земельною ділянкою. Йдеться про можливість власника земельної ділянки, щодо якої встановлений сервітут, укласти будь-які цивільно-правові договори: купівля-продаж, міна, дарування тощо, оскільки на підставі ст. 101 ЗК України дія земельного сервітуту зберігається у разі переходу прав на земельну ділянку, щодо якої встановлений земельний сервітут, до іншої особи. Водночас право постійного користування або оренди обмежує власника земельної ділянки саме щодо здійснення даних правочинів. Встановлення ж земельного сервітуту призводить лише до відносного зменшення кількості можливих варіантів використання обслуговуючої земельної ділянки її власником (користувачем). В світовій практиці сервітути встановлювались за домовленістю сторін на підставі договору, за рішенням суду, по успадкуванню, в разі набувальної давності. Сервітут може бути встановлений за договором, що підлягає державній реєстрації в порядку, установленому для державної реєстрації прав на нерухоме майно (стаття 402 ЦК).

Ураховуючи, що поняття «сервітут» нове для українського права, а досвід застосування права сервітуту на практиці в фахівців практично відсутній, в Україні почастишали випадки, коли місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування надають суб'єктам господарювання земельні ділянки, які знаходяться в їх віданні, на короткий термін, уклавши з цими підприємствами договори на встановлення земельного сервітуту. По суті, тут відбувається підміна понять, коли де-факто договори оренди земельних ділянок де-юре укладають і реєструють як договори про встановлення сервітуту.

Крім того, плата за встановлення сервітуту надходить власнику земельної ділянки, а не спрямовується до відповідних бюджетів як орендна плата за землю відповідно до законів «Про оренду землі» та «Про плату за землю».

Отже, з одного боку, ми маємо недійсний правочин (ч. 1 ст. 215 ЦК України), а з іншого – втрату бюджетних коштів. Крім того, на практиці встановлення сервітуту може створювати конфліктні ситуації, оскільки де-юре сервітуарій має більше прав, ніж власник земельної ділянки щодо користування предметом сервітутом. У НПК ЦК України (Н. Кузнєцова, В. Луць, О. Дзера) наводиться приклад, коли при користуванні відкритим природним водоймищем сервітуарій має первинне право стосовно того, аби напоїти свою худобу, а власнику земельної ділянки може просто не вистачити води.

За загальним правилом підставами припинення сервітуту є:

- 1) поєднання в одній особі особи, в інтересах якої встановлений сервітут, і власника майна, обтяженого сервітутом;
- 2) відмова від нього особи, в інтересах якої встановлений сервітут;
- 3) спливу строку, на який встановлено сервітут (у разі, якщо такий сервітут є тимчасовим);
- 4) припинення обставини, яка була підставою для встановлення сервітуту;
- 5) невикористання сервітуту протягом трьох років поспіль;
- 6) смерть особи, на користь якої встановлено особистий сервітут.

Сервітут може бути також припинений за рішенням суду на вимогу власника майна за наявності обставин, які мають істотне значення. Цей перелік часто доповнюється такими підставами, як припинення речових прав; знищення майна, користування яким є змістом сервітутного права; відмова від права; поєднання в одній особі сервітуарія і власника майна, обтяженого сервітутом

тощо. Визнання недійсним правочину або розірвання договору, що був підставою встановлення сервітуту, природно, анулює і сервітут.

Використана література:

1. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. В.І.Семчика. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”. – 2003.
2. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. — К. : Істина. – 2004.

Бугасва О.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІСЦЕ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства. Один з аспектів проблеми здійснення судової влади і правосуддя — чи належить виконання судових рішень до складу правосуддя, тобто чи означає розгляд судом справи тільки вирішення спору або ще означає і реальне відновлення права в межах виконавчого провадження.

У науці цивільного процесуального права в період XVIII — першої половини XIX ст. більшість авторів розглядали виконання як складову частину судової діяльності. В юридичній науці радянського періоду більшість учених вважали виконавче провадження заключною стадією цивільного та арбітражного процесів. Причому такий підхід вважається традиційним. Він обґрунтовувався насамперед тим, що норми, які регулюють діяльність суду і судових виконавців по виконанню судових рішень і інших правозастосовчих актів, містяться в цивільному процесуальному кодексі.

Однак більш як 30 років тому М. К. Юков піддав сумніву традиційну точку зору. Він дійшов висновку, що сукупність норм, які регулюють відносини по виконанню рішень юрисдикційних органів, являють собою відокремлене правове утворення — виконавче право. Ця галузь, на думку вченого, має специфічний предмет правового регулювання, власні принципи, особливий метод правового регулювання, а також загальні положення, «наскрізні» для всієї галузі. Зазначену сукупність правових норм автор розглядав як «вторинне утворення цивільного процесуального права», а одним із суб'єктів правових відносин, що складаються тут, називав суд[1,с.93].

Ідеї М. К. Юкова набули розвитку у фундаментальних працях і дістали підтримку в роботах учених наступних років. Відтоді одним з питань, з якого думки процесуалістів суттєво розійшлися, є такі: чи є виконавче провадження самостійною галуззю права або стадією цивільного процесу?

Цікавими є аргументи, висловлені на підтримку самостійності галузевої належності правових норм, що регулюють виконавче провадження. Так, говорячи про галузеву належність норм, що регулюють діяльність по виконанню рішень, Д. Я. Малешин стверджує, що оскільки законом встановлена процедура виконання не тільки судових постанов, а й актів інших органів, є деякі підстави розглядати сукупність норм про виконавче провадження як комплексну галузь права. На думку І. В. Решетникової і В. В. Яркова, із прийняттям законодавства про виконавче провадження поступово утворюється нова галузь, яку можна назвати цивільним виконавчим правом, що доповнює і продовжує цивільне процесуальне право, за аналогією з кримінально-виконавчим правом, що доповнює і продовжує кримінальне право[2].

При цьому В. В. Ярков стверджує, що норми, які регулюють виконавче провадження, складають комплексну галузь права, обґрунтовуючи це принципом поділу влади, відповідно до якого державна влада здійснюється на основі поділу її на законодавчу, виконавчу і судову. Виконавче провадженням, на думку автора, організаційно виведено зі сфери судової влади і передано до ведення органів виконавчої влади.

Тим самим із судів зняті безпосередні обов'язки організаційного забезпечення виконання прийнятих ними актів і інших виконавчих документів.

Ідея про самостійність виконавчого права і виконавчого провадження останнім часом набула широкого поширення серед вчених-процесуалістів України. Так, Ю. Білоусов вважає, що виконавче

провадження має бути відділене від будь-якої галузі права, зокрема від цивільного процесуального права, і зайняти самостійне місце в системі права, називаючи його цивільним виконавчим правом[3]. В. І. Тертишніков доводить, що норми права, які регулюють виконавче провадження, не належать ні до цивільного процесуального, ні до адміністративно-процесуального права, а являють собою нову галузь права — цивільне виконавче право, оскільки мають свій предмет правового регулювання (відносини по організації і порядку діяльності органів державної виконавчої служби) і метод правового регулювання, подібний до методів цивільного процесуального й адміністративного права, але в галузі інших правовідносин — він в основному зводиться до влади і підпорядкування, особливим юридичним фактам і санкціям цивільно-процесуального й адміністративного характеру[4].

На думку О. В. Рожнова, у процесі становлення і розвитку системи органів цивільної юрисдикції (судів, нотаріату), діяльність яких є тісно взаємозалежною, складається нова система процесуальних галузей, до якої входить і виконавче процесуальне право, що регулює діяльність державного виконавця й інших органів виконання[1, с.95].

Цілком слушно поставити й питання про галузеву належність виконавчого права не лише в контексті його комплексності, але належності до адміністративного процесу. Так, С. Я. Фурса, С. В. Щербак і Є. І. Фурса вважають, що з прийняттям Закону України «Про виконавче провадження» виник новий відносно самостійний юридичний процес — виконавчий, що має ввійти до системи адміністративного процесу. В адміністративному процесі, на думку авторів, виконавче провадження буде займати місце одного з видів проваджень, нарівні з такими їхніми видами, як провадження по справах про адміністративні правопорушення, дисциплінарне провадження [5].

Влада розділена між державними органами залежно від трьох основних державних функцій: законодавчої, виконавчої і судової. Але цей поділ не має абсолютного або виняткового характеру. Між зазначеними функціями або владами мають існувати, і існують на практиці, певні взаємовідносини. Кожен державний орган, що здійснює одну з трьох функцій державної влади, взаємодіє з іншими державними органами, і при цьому вони обмежують один одного. Однак це не перешкоджає тому, що деякі сфери державної діяльності перебувають одночасно в компетенції різних державних органів, що належать до різних галузей державної влади.

Ця особливість очевидно вбачається й у виконавчому провадженні, де діяльність з примусової реалізації судових рішень перебуває у спільній компетенції як судів, так і органів виконавчої влади. При цьому кожному з них приділяється своя, роль, чітко визначена законом: процес реалізації судових рішень здійснюється державними виконавцями, що належать до органів виконавчої влади, а видає виконавчі документи (виконавчий лист, наказ тощо), вирішує питання про відновлення пропущеного строку на пред'явлення виконавчого документа до виконання, питання відстрочки і розстрочки виконання судового акта, призупинення виконавчого провадження, а також розглядає скарги на дії (бездіяльність) державного виконавця — суд.

У цьому зв'язку Д. Я. Малешин вказує, що повноваження з виконання актів судових та інших органів — це своєрідна «прикордонна» зона взаємодій виконавчої і судової гілок влади, де строго формальний підхід розробленої теорії поділу влади є недоцільним[1,с.96]. Таким чином, принцип поділу влади не може бути підтвердженням самостійності виконавчого провадження.

Галузева належність процесуальної процедури не повинна залежати від органу, що цю процедуру здійснює. Тому не можна погодитися з думкою, що захист матеріального права здійснюється спочатку в межах цивільного процесуального права за допомогою діяльності судових органів, а потім у рамках окремої галузі права — виконавчого права при здійсненні функцій спеціального органу виконавчої влади — державних виконавців.

Виконання рішень суду завершує діяльність по здійсненню правосуддя і завершує процес захисту права, що здійснюється судом. Тому правосуддя варто розуміти в широкому вимірі — як діяльність суду з розгляду спору і виконання судового рішення. Виходячи з цього, навряд чи можна розглядати як незалежний предмет правового регулювання суспільні відносини, що складаються у процесі виконавчого провадження. Ці відносини мають похідно-допоміжний характер і повною мірою відбивають основну модель цивільних процесуальних відносин. Різниця полягає лише в тому, що в даному випадку мова йде про заключну стадію цивільного процесу, в якій реалізується судове рішення і в якій державний виконавець функціонує під контролем суду.

Точка зору щодо виконавчого провадження як заключної стадії цивільного процесу підтримується іншими авторами. Так, В. В. Комаров і В. В. Баранкова вважають, що зв'язок

виконавчого провадження з попередніми стадіями судового процесу визначається єдністю цілей, закріплених законом для всього судочинства в цілому, і полягає у захисті прав і охоронюваних законом інтересів. Процес захисту права після винесення рішення і набрання ним законної сили продовжується у формі виконавчого провадження, що становить заключну стадію цивільного процесу. С. М. Пелевін у цьому зв'язку зазначає, що стадія виконання є останньою, заключною й обов'язковою стадією цивільного процесу, по-перше, тому що вона є наслідком розгляду і вирішення цивільної справи; по-друге, захист суб'єктивних цивільних прав і законних інтересів знаходить у ній своє реальне втілення; по-третє, ця стадія не переходить ні в яку іншу стадію цивільного судочинства [6].

Не має принципового значення, як закріплені в чинному законодавстві правові норми, що регулюють процес виконання, чи викладені вони як відповідні глави цивільного процесуального і господарського процесуального кодексів або ж відокремлені в самостійному нормативному акті (Закон України «Про виконавче провадження»). Головне, що вони мають складати органічне ціле з процесуальним законодавством, що регулює діяльність органів цивільної юрисдикції, доповнюючи його відповідними правовими процедурами і механізмами, спроможними забезпечити реальне виконання приписів судових актів.

Будь-який судовий процес по конкретній справі повинен знаходити своє завершення в реалізації судового рішення, що набрало законної сили. Саме у стадії реалізації прав, обов'язків, охоронюваних законом інтересів, підтверджених рішенням суду, відбувається їхній реальний захист. Реалізація судового рішення виступає показником соціально справедливого розгляду конфлікту, життєвості застосованого судом закону, його авторитету, а в цілому — ефективності правосуддя.

Використана література:

1. Талан Л. Виконавче провадження в структурі цивілістичного процесу// Актуальні проблеми держави і права. – 2009. - №2. – с.93-101.
2. Решетникова И. В., Ярков В. В. Гражданский процесс: Курс лекций. – М., 2003. – с. 53.
3. Білоусов Ю. Цивільне виконавче право як самостійна галузь права // Закон і бізнес. –3-9 лют. – 2001.
4. Тертышников В. И. Гражданский процесс: Конспект лекций. – Харьков, 2002. – с. 197.
5. Фурса С. Я., Щербак С. В. Виконавче провадження в Україні: Навч. посіб. – К., 2002. – с.35.
6. Цивільне процесуальне право України / За ред. В. В. Комарова. – Х., 2002. – С. 424

Заболотная М.И.,
студентка ОКР «Магістр»
специальности «правоведение»
Мариупольского государственного университета

СТАДИЯ ИСПОЛНЕНИЯ СУДЕБНЫХ РЕШЕНИЙ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

В Конституции Украины закреплен принцип, что каждое судебное решение подлежит обязательному исполнению на всей территории Украины. Однако до сих пор не обеспечены действенные механизмы гарантирования исполнения судебных решений, система организации исполнения которых и процессуально-идеологически, и организационно искажена.

Обязательность исполнения решений суда как основа судопроизводства, гарантированная Конституцией Украины, обеспечивается Государственной исполнительной службой. Кроме задач по исполнению решений судов и других органов (должностных лиц), государственные исполнители своей деятельностью должны способствовать защите прав и законных интересов граждан.

Решение суда или другого органа (должностного лица) должно реализовываться в его завершающей стадии — исполнении, где, собственно, и восстанавливаются нарушенные права и охраняемые законом интересы.

Неисполнение любого решения подрывает авторитет органов законодательной, исполнительной и судебной власти, что усложняет исполнение ими полномочий, предусмотренных Конституцией и законами Украины.

Как уже указывалось, крайне низкий уровень исполнения решений судов является следствием устаревшего подхода к процессу принудительного исполнения, попыткой применять традиционные

механизмы к современной модели общественных отношений. Действующий Закон Украины «О Государственной исполнительной службе» и Закон Украины «Об исполнительном производстве» в значительной степени исчерпали свой потенциал, который был заложен только как переходный на пути к созданию действующей европейской модели системы принудительного исполнения судебных решений. Работа семи тысяч исполнителей в течение почти десяти лет не могла обеспечить гарантирование результатов правосудия, ведь при нынешнем законодательном подходе иных результатов напрасно было бы ожидать.

В связи с этим для исправления ситуации и обеспечения настоящего прорыва в организации исполнения судебных решений и в приближении нашей страны в этой сфере к Европе необходимо сделать следующие шаги:

1. Отмена мораториев по обращению взыскания на имущество должника.

В правовом поле Украины по-прежнему действуют ряд правовых норм, прямо запрещающих обращать взыскание на определенные виды имущества, например установлен мораторий на обращение взыскания на имущество государственных предприятий и предприятий топливно-энергетического комплекса (кстати, последние — это наиболее финансово состоятельные предприятия в Украине), чем делают невозможным исполнение значительной части решений.

2. Усиление судебного контроля за исполнением решений судов.

В соответствии со статьей 1 Закона Украины «Об исполнительном производстве», исполнительное производство является завершающей стадией судебного производства. Однако суды неэффективно используют свою контрольную функцию, особенно если речь идет о ненадлежащем осуществлении государственными исполнителями своих обязанностей по исполнению судебных решений.

3. Внедрение негосударственных форм исполнения судебных решений.

Результатом объективной оценки работы органов государственной исполнительной службы и нормативной базы, регламентирующей порядок принудительного исполнения, изучения опыта действующих систем исполнения других стран является решение о создании, наряду с государственной, негосударственной исполнительной службы. Соответствующий проект закона подготавливает Министерство юстиции.

4. Преодоление коррупционных факторов.

Важной составляющей системы мер по повышению действенности исполнения судебных решений государственной исполнительной службы является борьба с коррупцией. Для успешной работы на этом направлении прежде всего нужно пересмотреть действующее законодательство об исполнительном производстве в части объема дискреционных полномочий государственных исполнителей, которые дают возможность последним злоупотреблять своими процессуальными правами с целью получения материальных благ или личной выгоды.

5. Обеспечение доступа государственного исполнителя к информации о должнике.

Действующий нынче порядок поиска имущества заключается в направлении в соответствующие органы запросов и получении ответов. Обычно на это расходуется много времени, что приводит к промедлению процесса исполнения решений, поскольку государственные исполнители не имеют доступа к базам данных и реестрам. Реестры сыграют очень важную роль в поиске информации об имуществе и средствах должника, а также выяснении наличия или отсутствия прав других лиц на это имущество. Государственные исполнители должны иметь к ним непосредственный доступ.

6. Изменение системы реализации имущества.

Несовершенной и усложненной остается процедура реализации имущества должников, арестованного во время осуществления исполнительного производства. Государственный исполнитель фактически не контролирует эту стадию исполнительного производства. Вследствие чего реализация арестованного имущества часто осуществляется с нарушением требований закона, что затягивает сроки исполнения, имущество переоценивается, снижается его рыночная стоимость, случаются факты неперечисления специализированными организациями средств от реализации имущества.

7. Увеличение меры ответственности за неисполнение решения суда.

Пробелы в законодательстве порождают условия для уклонения от ответственности за неисполнение решения.

На государственного исполнителя законом возложена обязанность в случае наличия признаков преступления в действиях лица, умышленно препятствующего исполнению решения или иным образом нарушающего требования законодательства об исполнительном производстве, посылать в соответствующие правоохранительные органы представление о привлечении виновного лица к уголовной ответственности.

8. Взаимодействие с правоохранительными органами и иными государственными органами.

Несмотря на то, что непосредственное проведение исполнительных действий по принудительному исполнению решений законом возложено на государственных исполнителей, практика свидетельствует, что отдельные направления этой работы можно обеспечить только в тесном взаимодействии с органами прокуратуры, милиции, таможни и налоговыми органами.

9. Повышение статуса государственного исполнителя.

Одним из основных факторов ненадлежащего исполнения решений является низкий правовой и социальный статус лиц, призванных выполнять эту функцию государства. Средний оклад государственного исполнителя по Украине едва выравнивается с установленным прожиточным минимумом.

10. Внедрение Единого государственного реестра исполнительных производств.

Важным направлением на пути снижения коррупционных рисков является внедрение эффективной системы контроля за работой государственных исполнителей, в том числе через Единый государственный реестр исполнительных производств. Как свидетельствует опыт, активное использование этого реестра повышает оперативность исполнения и способствует устранению предпосылок к коррупционным действиям путем обеспечения прозрачности каждого действия государственного исполнителя.

11. Создание механизма исполнения судебных решений о взыскании средств из Государственного бюджета и с бюджетных учреждений.

Важной проблемой, влияющей на всю систему правового порядка в стране, является отсутствие действующего механизма исполнения решений о взыскании средств с государства и бюджетных учреждений. Подчеркнем, что именно это, кроме прочего, порождает многочисленные обращения граждан Украины за защитой своих прав в Европейский суд по правам человека.

Четкое понимание путей улучшения деятельности государственной исполнительной службы даст возможность существенным образом повысить уровень защиты прав и свобод граждан во время исполнения судебных решений.

Кабанцова Я.Д.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ

В умовах глобалізації всесвітньої економіки першочергове завдання будь-якої держави – це забезпечення конкурентоспроможності держави та захист вітчизняних виробників товарів та послуг. Це завдання є засобом для реалізації її головної мети – підвищення якості життя громадян. Брак довгострокового інвестування до економіки України, в тому числі через інструменти страхового ринку, суттєво гальмує забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, а це означає, що й якості життя наших громадян.

У зв'язку з цим, формування моделі соціально орієнтованого ринкового господарства передбачає відповідні трансформаційні перетворення, модернізацію національних фінансових інститутів та інші зміни, обумовлені стратегічними інтересами країни та сучасними тенденціями її розвитку в умовах глобалізації світової економіки.

В умовах ситуації, що склалася в національній економіці України внаслідок світового фінансової та економічної кризи, наявність негативного сальдо торговельного балансу нашої країни та стрімкого падіння національної грошової одиниці, необхідно терміново вжити заходів щодо державного регулювання у зовнішньоекономічній сфері як сектору економіки, розвиток якого позитивно буде впливати на загальні показники національної економіки України.

Заходи державної підтримки національного експорту будуть сприяти поліпшенню ситуації з торговельним балансом держави, курсом гривни та збільшенню надходжень в іноземній валюті до України.

В умовах фінансово-економічної кризи більшість країн приймають протекціоністські заходи, які посилюють конкуренцію для доступу на зовнішні ринки. Хід останніх подій підтвердив зростаючу роль державних інститутів в реалізації антикризових програм та протекціоністських заходів практично у всіх країнах, в яких проявилися кризові явища.

Україна є членом СОТ, що потребує від нашої держави застосовувати механізми та процедури державної підтримки національної економіки виключні такі, які є офіційно визнаними цією організацією. Єдиним офіційно визнаним СОТ та діючим правовим механізмом державної підтримки експорту є, на рівні з кредитуванням такого експорту, страхування.

Природа впливає на суспільство за законами свого розвитку. Внаслідок цього різноманітні стихійні явища наносять великий збиток. Такі природні явища, як повінь, бурі, урагани, землетруси, пожежі, заморозки, град та інші лиха в короткі проміжки часу можуть знищити або пошкодити природні об'єкти та інші цінності. Значні витрати йдуть на проведення заходів з боротьби із стихійними лихами, що виникли.

Між майновим збитком від повені та кількістю жертв зазвичай існує зворотна залежність. Суспільства, яким є що втрачати у в розумінні будівельних споруд, інженерних мереж, транспортних засобів, зазвичай мають й науково-технічні засоби для забезпечення моніторингу, сповіщення, евакуації населення та ремонтно-відновлювальних робіт, а все це сприяє зменшенню кількості жертв. Суттєву роль в цьому відіграє страхування, за рахунок якого не тільки здійснюється відшкодування збитку від повені, але й забезпечується позабюджетне джерело фінансування попереджувальних заходів.

В розвинутих країнах, в структурі витрат на відшкодування збитків від природних катастроф на страховий сектор перепадає 60-85%, в той час, коли в Україні цей показник значно нижчий. Така різниця в показниках обумовлена високою страховою культурою населення країн Заходу, яка мотивується законодавчими перевагами.

Практика останніх трьох років показує, що, після серйозних природних катастроф в Україні (як то повені західних областей України) держава не в змозі повністю відшкодувати збитки, та навіть та частина, що буде нею компенсована, постраждалими буде отримана не скоро.

Тому розвиток національної страхової індустрії потребує розробки та поетапної реалізації заходів, спрямованих на підвищення якості страхових послуг, яка визначає насамперед активне використання внутрішнього потенціалу країни та її інвестиційних можливостей.

Для досягнення цієї мети необхідна правильна організація національної страхової системи та прискорений розвиток деяких соціально важливих видів страхування. Сфера страхування включає усі сторони людського життя, виробничої та соціально-економічної діяльності, виконуючи компенсаційну та накопичувально-ощадну функції.

Важливість інституту страхування в умовах фінансово-економічної кризи визначається низкою факторів.

По-перше, страхування надає додатковий захист майновим інтересам юридичних та фізичних осіб, незалежно від характеру та об'єму заходів, здійснених державою. В цей час основні витрати з ліквідації наслідків стихійних лих та техногенних катастроф відшкодовуються з державного бюджету, можливості якого, з об'єктивних причин є обмеженими.

По-друге, використання страхового механізму в сучасних умовах забезпечує активний розвиток підприємницької діяльності, подальше удосконалення виробничих технологій, що використовуються, з урахуванням особливостей основних сфер економіки України, її клімату та географічного розташування.

Страхова система сприяє надійному та стійкому розвитку економіки країни та є додатковою основою для підвищення рівня захисту населення, страхування майна громадян та економічних агентів.

Разом з тим, розвиток страхування в значній мірі залежить від удосконалення законодавчої бази, ефективності податково-бюджетної та грошово-кредитної політики держави, якості нагляду за страховою діяльністю та надійністю функціонування страхових організацій.

Формування в Україні сучасної соціально орієнтованої страхової індустрії дасть можливість державі:

1. зменшити навантаження на державний бюджет в частині відшкодування непередбачених витрат, обумовлених факторами природного та техногенного характеру, за рахунок грошових ресурсів страхових резервних фондів страхових організацій;
2. вирішити окремі проблеми соціального забезпечення (виплати пенсійних відкладень, утримання у зв'язку з втратою працездатності або смертю годувальника, по безробіттю, компенсація медичних витрат) в умовах ринкової економіки, а особливо в період фінансово-економічної кризи;
3. притягнути накопичувань населення та підприємств до інвестування в національну економіку на довгостроковій основі.

Таким чином, основною метою страхового товариства є формування повноцінної, стійкої, функціональної національної страхової індустрії, яка здатна стати реальним інструментом захисту інтересів громадян, економіки та держави.

Правовим інститутом, що виступає регулятором правовідносин безпосередньо між страхувальниками та страховими організаціями, є договір страхування. Ця дипломна робота присвячена саме договору страхування, зі всіма його загальними рисами та особливостями. Саме договір страхування встановлює основні положення у системі правовідносин сторін такого договору, що складаються.

В цій доповіді ми розглянемо договір страхування у його правовому полі, починаючи із становлення інституту страхування в Україні, державного регулювання цієї галузі, правових аспектів діяльності страхових організацій, та розглянемо безпосередньо сам договір страхування, правові аспекти регулювання його укладання, а також дамо порівняльну характеристику договорів страхування в національній та міжнародній правових системах.

Використана література:

1. А.Клименко / «Основные задачи развития отечественной индустрии страхования» / “Insurance Top” № 3(23) 2008 / с.4-7.
2. Огляд „Страховий ринок України: підсумки 1 півріччя 2010 року” / „Страхова справа” / № 3(39) 2010 / с.10-29.
3. Л.Временко, О.Корват / „Пруденційні режими регулювання страхової діяльності: цілі, задачі, інструменти” / „Страхова справа” / № 1(33) 2009 / с.60-64.
4. О.Залетов / „Страховий рітейл в Україні в умовах економічної кризи” / „Страхова справа” / № 4(36) 2009 / с.4-21.
5. А.Волошина / „Фінансова криза в українському страхуванні: міфи та реальність” / „Страхова справа” / № 4(36) 2009 / с.22-25.

Казарін В.Ю.,
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН

У реальній дійсності складно розділити сам процес правового впливу, засоби, які його забезпечують, і його результат. Водночас нормальний хід здійснення прав і виконання обов'язків суб'єктами права (як бажаний і кінцевий результат регламентаційного впливу можна оцінити з точки зору зовнішнього вираження і результативності дії механізму правового регулювання у відповідній сфері відносин). Категорія «механізм правового регулювання» застосовується всіма галузями права як у гносеологічному, так і в термінологічному аспектах. Має вона суттєве значення і для цивілістичних досліджень. Сучасною доктриною цивільного права використовуються категорії «механізм цивільно-правового регулювання» і «механізм правового регулювання». Вони були введені в понятійний апарат цивілістики В. Ф. Яковлевим, який оперував вказаними термінологічними словосполученнями в ході здійснення дослідження методу цивільно-правового регулювання суспільних відносин, використовуючи їх в однаковому контексті. Перше більш наочно

вказує на вузько галузеве термінологічне застосування міжгалузевої за своїм методологічним значенням правової категорії.

З погляду широти охоплення його регулятивним впливом усіх груп відносин, що становлять предмет цивільного права, словосполучення «механізм цивільно-правового регулювання» підлягає застосуванню як загально цивілістична категорія. Вона може застосовуватись для визначення як його глобального значення для регламентації особистих немайнових і майнових відносин, що становлять предмет цивільного права, так і його локального впливу на окремі їх групи. Однак при дослідженні цього механізму в більш вузькому його категоріальному значенні — для окреслення забезпечуваного ним регламентаційного впливу на окремі групи цивільних відносин — видається доцільним застосовувати друге із наведених словосполучень, яке є більш лаконічним.

З погляду універсальності регламентаційного впливу механізму цивільно-правового регулювання на приватноправові відносини він уможливно може бути поданий як певний алгоритм, що визначається в словнику як «сукупність дій і правил для вирішення цього завдання». Це образне порівняння співвідноситься з одним із базових визначень механізму правового регулювання: «Механізм правового регулювання опосередковує діяльнісні аспекти переведення нормативності права в упорядкованість суспільних відносин».

Механізм цивільно-правового регулювання чітко є структурованим і функціонально визначеним. Досліджуючи склад структурних елементів механізму цивільно-правового регулювання, слід враховувати міркування і пропозиції В. М. Горшенєва, які були запропоновані ним стосовно можливих аспектів дослідження спорідненої міжгалузевої категорії. Він пропонував розглядати цей механізм, «по-перше, із погляду його «внутрішнього» функціонування, коли аналізуються головним чином окремі форми і засоби правового впливу, а також виконувані ними функції (тобто власне механізм правового регулювання), по-друге — із погляду «зовнішньої» організації і безпосереднього вираження його управлінської природи, коли як предмет дослідження беруться організаційні сторони (форми) правового регулювання, вся сукупність правових форм діяльності держави і громадських організацій (тобто структура правового регулювання)». З урахуванням універсальності і загально галузевого значення досліджень правознавців у галузі теорії права зазначений підхід підлягає застосуванню і при визначенні особливостей механізму правового регулювання приватноправових відносин.

Для цивілістичних досліджень важливими і прийнятними є обидва зазначених аспекти, тобто, з урахуванням термінології В. М. Горшенєва, — і «власне механізм правового регулювання», і «структура правового регулювання» цивільних відносин. Виходячи з міркувань відомого правника, вказана категорія може досліджуватись у цивілістиці (в тому числі всі групи особистих немайнових і майнових відносин) у кількох ракурсах. Об'єктом можливого розгляду можуть бути найбільш суттєві особливості механізму правового регулювання приватноправових відносин як загально галузевої категорії. Окремому аналізу можуть підлягати його стадії, елементи, а також їх структурно-змістовна визначеність і взаємозв'язок.

Як окремо, так і в поєднанні з іншими елементами можуть вивчатись його складові (нормативна основа, юридичні факти, правовідносини тощо). Крім цього, кожна з них може розглядатись і як абстрактна цивілістична категорія, і в контексті аналізу особливостей конкретних груп особистих немайнових і майнових відносин. Для визначення специфіки його регламентаційного впливу на певні відособлені групи відносин, що становлять предмет цивільного права, слід конструювати відповідне предметно визначене термінологічне словосполучення. Зокрема, в таких випадках доцільно застосовувати категорію «механізм правового регулювання» у фразеологічному поєднанні з чітко окресленою сферою його регламентаційного впливу. Маючи на увазі саме такий ракурс можливого використання розглядуваної категорії в цивілістичних дослідженнях, для позначення його впливу на сферу речових відносин Л. Ю. Василевська вживає термінологічне словосполучення «механізм речово-правового регулювання».

Використана література:

1. Алексеев С.С. Общая теория права. В 2-х томах. Т. 2. — М.: Юрид. лит., 1982. — 354 с.
2. Теорія держави і права. Академічний курс: Підруч. / О.В. Зайчук, А.П. Заєць, В.С. Журавський, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 685 с.
3. Яроцький В.Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції)

Колосов Р.В.,
к.ю.н., доцент
кафедри господарського, цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ: ЖИТТЯ ПО НОВОМУ

Сучасний політичний та соціально-економічний розвиток України визначається удосконаленням законодавства, яким закріплено правове становище громадян, організацій і їх об'єднань та встановлюються гарантії реалізації і захисту їх прав і свобод, визначених конституцією й іншими законами України. Одним з кроків цього стало реформування судової системи, становище якої впевнено наближалось до своєї критичної позначки. Йдеться насамперед про внутрішній стан системи, яка неухильно втрачала логіку свого функціонування. В судах дедалі було більше формалізму, бюрократії, тяганини та корупції. Згадка про справедливість і правосуддя в контексті застосування в суді права сприймалась з прихованою посмішкою. Тому, необхідність проведення судової реформи не викликала жодних сумнівів. Але чи всі питання вирішив ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010р. N 2453-VI і чи справдилися очікування громадян, питання ще тієї складнощі. Ясна річ, що в рамках тез, їх обсягу, автор не зможе розглянути увесь комплекс проведених реформ, тому варто зупинитися лише на одному з векторів, а саме як змінилась роль та значення Верховного Суду України при розгляді цивільних справ.

Після прийняття ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010р. N 2453-VI в Україні фактично створена чотирьохрівнева система судів «Місцеві суди – Апеляційні суди – Вищий спеціалізований суд – Верховний Суд України». Такий підхід зумовив необхідність створення в системі загальних судів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (як касаційної інстанції для розгляду цивільних та кримінальних справ). За таких умов виникає питання чим буде займатися Верховний Суд України, який згідно ст. 125 Конституції України є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції. До речі, це ж саме твердження містить ч.3. ст. 17 та ч.1. ст. 38 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів». Згідно ч.2. ст. 38 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» Верховний Суд України:

1. переглядає справи з підстав неоднакового застосування судами (судом) касаційної інстанції однієї і тієї ж норми матеріального права у подібних правовідносинах у порядку, передбаченому процесуальним законом;
2. переглядає справи у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом;
3. надає висновок про наявність чи відсутність у діяннях, в яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я;
4. звертається до Конституційного Суду України щодо конституційності законів, інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України.

Отже, за Верховним судом України фактично залишилася тільки функція перегляду справ за винятковими обставинами (якщо не брати до уваги 3 та 4 пункт). Такий перегляд — це винахід сучасних українських юристів, які досі не пояснили, що це таке, і, слід зазначити, ніколи не пояснять. Ані теорії судового процесу, ані світовій практиці нічого не відомо про таку форму перегляду судових рішень.

Більше того такий перегляд (мається на увазі цивільні справи) може відбуватися лише з дозволу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Поясню в чому справа, згідно ч.1. ст. 358 Цивільно процесуального кодексу (далі ЦПК) України заява про перегляд судових рішень подається до Верховного Суду України через Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Вирішення питання про допуск справи до провадження здійснюється колегією у складі п'яти суддів Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ, без участі суддів, що прийняли рішення, яке оскаржується (ч.1. ст. 360 ЦПК України.) Про допуск справи до провадження або відмову в такому допуску Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ протягом п'ятнадцяти днів з дня надходження заяви постановляє ухвалу. (ч.2. ст. 360 ЦПК України.)

Тобто, що це означає, що судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ самостійно будуть вирішувати питання про необхідність допуску справи до розгляду Верховним Судом України, а фактично про можливість його оскарження. Це важко сприйняти, але судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, незважаючи на всю їх професійність все ж таки будуть зацікавлені в тому, щоб як можна найменше справ було передано на розгляд Верховного Суду України. Чому так станеться пояснити не важко, бо фактична передача справи на розгляд ВСУ буде свідчити про недостатню кваліфікацію суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, які раніше розглядали цю справу.

Загалом, автору важко пояснити таку позицію законодавця, тим більше, що вона не відповідає принципу інстанційності, який закріплений у ч.1. ст. 17 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010р. N 2453-VI і який полягає в тому, що суди мають бути організовані так, щоб забезпечити право на перегляд судового рішення у суді вищого рівня. Це право фізичної чи юридичної особи, хоча і закріплюється, але різко обмежується.

Крім того, дуже обмеженими є повноваження Верховного Суду України стосовно перегляду справ за винятковими обставинами. Якщо суд установить, що судові рішення у справі, яка переглядається, є незаконним, він скасовує його повністю або частково і направляє справу на новий розгляд до суду касаційної інстанції. (ч.2. ст. 360 ЦПК України). Якщо судові рішення у справі переглядається з підстав рішення міжнародної судової установи, суд скасовує оскаржуване рішення повністю або частково і направляє справу на новий розгляд до суду, який виніс оскаржуване рішення (ч.3. ст. 360 ЦПК України). Одразу виникає запитання навіщо відправляти справу на новий розгляд, якщо вона була переглянута найвищою судовою установою України. Більше того, якщо ця установа встановить незаконність судового рішення, чому вона не має права постановити обґрунтоване рішення, яке має бути остаточним. На ці питання напевно можна дати лише політичну, а не правову відповідь. В той же час, рішення Верховного Суду України, прийняте за наслідками розгляду заяви про перегляд судового рішення з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить зазначену норму права, та для всіх судів України. Суди зобов'язані привести свою судову практику у відповідність із рішенням Верховного Суду України. (360-7 ЦПК України).

На думку автора, роль Верховного Суду України як найвищої судової установи повинна полягати в інтегруванні (об'єднанні) функції правозастосування в судах. Функція Верховного суду України — це не тільки форма роботи суду вищої інстанції, це загальноосвітня та загальносоціальна функція, яка має надзвичайно важливе значення для кожної фізичної чи юридичної особи. Це функція, яка кожному повинна давати відповідь на запитання, як розуміти і правильно застосовувати ту чи іншу матеріальну або процесуальну правову норму. Давати цю відповідь чітко, однозначно і зрозуміло, за результатами розгляду конкретних судових справ, як і відбувається у демократичних країнах світу. А як це робити, якщо навіть Пленум Верховного Суду України перетворився в інстанцію з із незрозумілими, дуже обмеженими повноваженнями. Оскільки, у кожному вищому спеціалізованому суді утворюється власний Пленум вищого спеціалізованого суду, який нарівні з іншими повноваженнями (детальніше дивиться ч.2. ст. 38 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010р. N 2453-VI) дає узагальнення судової практики для однакового застосування норм матеріального і процесуального закону та за результатами такого узагальнення надає роз'яснення рекомендаційного характеру з питань застосування спеціалізованими судами законодавства при вирішенні справ відповідної судової юрисдикції. Тобто, Пленум Верховного Суду України втратив право робити узагальнення судової практики та давати рекомендаційні роз'яснення.

Таким чином, проведення судової реформи, створення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ дозволило не тільки розвантажити Верховний Суд України, а й позбавило його буд-якого інструментарію, для виконання повноважень найвищої судової установи. Тепер, справи у касаційному порядку розглядатимуться відповідним вищим судом, а

Верховний Суд України візьме на себе право перегляду цих рішень лише у виняткових випадках. Головним плюсом такої побудови судової системи є фактична відмова від подвійної касації, хоча і її можна розглянути як звуження змісту і обсягу існуючих прав людини і громадянина при внесенні змін до чинного законодавства.

Корзініна О.І.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ПРАЦІВНИКОМ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Проголошення пріоритету захисту загальнолюдських цінностей та інтересів особи є найважливішим фундаментальним завданням правової держави. Особливо важливо створити відповідні умови, забезпечити гарантії та здійснювати контроль за неухильним дотриманням законності, насамперед, службовими особами державних органів. В разі допущених порушень завдання держави полягає в швидкій і повній ліквідації їхніх наслідків. За таких умов роль правоохоронних органів постійно зростає.

Здійснення органами внутрішніх справ заходів щодо захисту законних прав та свобод громадян від злочинних посягань, попередження і розкриття злочинів, якими завдається шкода фізичній або юридичній особі, створює необхідні умови для фактичного відшкодування завданої шкоди.

Усе це свідчить, що діяльність підрозділів ОВС щодо розкриття злочинів, притягнення винних до відповідальності, окрім мети покарання, забезпечує притягнення винних до цивільно-правової відповідальності за завдану шкоду.

Аналіз законодавства України з питань регулювання діяльності ОВС дозволяє зробити висновок про недостатню визначеність правового статусу службової особи ОВС у недоговірних правовідносинах. У свою чергу, це унеможливує чітке визначення елементів такого правовідношення, ускладнює механізми відшкодування шкоди, в тому числі, завданої правомірними діями, і тому виникає потреба вдосконалення існуючих та вироблення нових засад регулювання названих відносин.

Судова практика дозволяє виявити причини виникнення таких відносин та відіграє важливу роль у вирішенні спорів з відшкодування шкоди, завданої громадянинуві службовими особами ОВС.

Характерною особливістю зобов'язань з відшкодування шкоди є поєднання двох важливих елементів: з одного боку, на особу, яка завдала шкоди, покладається певний обов'язок, тобто відбувається вплив на її правову сферу, з другого – здійснюється відшкодування шкоди. Відшкодування збитків є однією з форм цивільно-правової відповідальності, яка залежно від підстав виникнення поділяється на договірну та недоговірну відповідальність.

Договірна відповідальність виступає як санкції за порушення договору. Недоговірна відповідальність настає у разі протиправного заподіяння шкоди будь-кому.

Можна виділити такі особливості недоговірної цивільно-правової відповідальності:

1) відшкодування шкоди відбувається на підставі імперативних цивільно-правових норм, дію яких неможливо змінити за згодою сторін (у той час як умови договірної відповідальності можуть встановлюватись договором);

2) має місце відповідальність одних осіб за шкоду, завдану іншими (ст. ст. 1176, 1177, 1178 ЦК України тощо);

3) може настати без вини заподіювана шкоди (ст. 1187 ЦК України);

4) має місце відшкодування шкоди, завданої правомірними діями. У даному випадку відповідальність відсутня, а має місце одна з підстав виникнення недоговірного зобов'язання. Такими підставами можуть виступати необхідна оборона та крайня необхідність, що призвели до заподіяння шкоди потерпілому (ст. ст. 1169, 1171 ЦК України).

Закони України, які тією чи іншою мірою регламентують питання настання відповідальності та відшкодування шкоди завданої ОВС та їх службовими особами, можна систематизувати і

класифікувати за принципами прямого передбачення та конкретизації виду відповідальності за порушення Закону, виділивши такі, що питання відповідальності покладають на чинне законодавство, і такі, що у вирішенні питань відповідальності не охоплюють спектр відносин, які регулюються цивільним законодавством з питань відшкодування шкоди.

На мій погляд, слід віднести Закони, які або не передбачають питань відшкодування шкоди або ж норми статей яких містять в собі певні суперечності. Сюди ми відносимо Закони України “Про міліцію”, “Про оперативно-розшукову діяльність”, “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю”.

Підзаконні акти, які регулюють питання цивільної відповідальності ОВС за шкоду, заподіяну громадянинові, в цілому не розглядають питання такої відповідальності, а вказують на права, обов’язки, завдання відповідних служб, наголошують на підвищенні професійного рівня працівників ОВС, необхідності беззаперечного дотримання дисципліни і законності у своїй діяльності.

Вагомою особливістю діяльності ДСО МВС України є передбачення створення певних фондів для обов’язкового страхування своїх працівників та особистої цивільної відповідальності за неналежне виконання зобов’язань за укладеними цивільно-правовими договорами. Про певні “джерела утримання” ідеться й у Положенні про проходження служби п. 25 ч. 2: “майнові збитки особі рядового або начальницького складу, заподіяні у зв’язку з виконанням службових обов’язків, відшкодовується у повному обсязі за рахунок відповідних джерел утримання”. Особливістю цього закріпленого у нормативних актах формулювання, яке є те, що у першому випадку, кошти, отримані службою ДСО за виконання договорів, в певній частині йдуть на відшкодування шкоди, завданої під час неналежного виконання своїх обов’язків, а в другому випадку “джерела утримання” спрямовані на відшкодування шкоди самій особі рядового і начальницького складу при виконанні службових обов’язків.

Окреслена нормативна база загалом оперує термінами “заподіяна шкода”, “заподіяння шкоди” та ін., тоді як ЦК України передбачає термін “завдана шкода”. З урахуванням викладеного, зобов’язання з відшкодування шкоди, завданої ОВС можна визначити як недоговірні зобов’язання, що виникають внаслідок порушення майнових та особистих немайнових прав суб’єкта, покликані забезпечити найбільш повне відновлення порушених прав за рахунок заподіювача шкоди чи за рахунок інших осіб, на яких законом покладений обов’язок такого відшкодування.

Для виникнення деліктного зобов’язання необхідна наявність певного юридичного факту. Специфіка цих зобов’язань полягає в тому, що юридичні факти, з якими пов’язується їх виникнення, здебільшого є протиправними юридично значимими діями. Під такими діями розуміють протиправну поведінку особи, яка завдала будь-кому шкоди.

Тому, як я зазначала, шкоду покладено в основу даних зобов’язань. Але у зв’язку з тим, що шкода може виникати не тільки внаслідок певної дії, а й з інших підстав (події), завжди необхідно встановити причину виникнення шкоди. Інакше кажучи, встановити причинний зв’язок між протиправними діями і шкодою.

Великого значення в суспільному житті набуває ставлення особи до вчиненої нею протиправної дії. В одному випадку особа бажає завдати комусь шкоди і все робить для того, щоб втілити свій намір в життя, в іншому - шкода завдається випадково з необережності або й зовсім незалежно від волі особи. Дослідити такі ситуації означає встановити наявність чи відсутність вини потерпілого в заподіянні шкоди.

Перелічені обставини мають безпосереднє відношення до виникнення зобов’язань з відшкодування шкоди. Їх називають загальними підставами виникнення деліктних зобов’язань, тому що їх наявність необхідна в усіх випадках, крім тих, що зазначені в законі.

ДОГОВІР НАЙМУ ЖИТЛА ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Актуальність теми. Вищою метою суспільного виробництва є задоволення матеріальних і духовних потреб членів суспільства, зокрема, забезпечення громадянам можливості мати житло, що є одним із основних матеріальних умов життя людини

Потреба людини в житлі виникає з моменту народження і зберігається протягом усього її життя. Тому її задоволення є однією з найважливіших проблем, а можливість користуватися комфортним житлом є одним із суттєвих показників добробуту.

Від наявності житла, його якості та благоустрою залежать здоров'я, працездатність, тривалість життя людини. Тому забезпеченню громадян житлом у будь-якій державі має приділятися належна увага, а відтак кожен уряд у соціально орієнтованій державі повинен розглядати житлову проблему як одне з найважливіших соціальних завдань розвитку суспільства.

Відповідно до ст. 47 Конституції України кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Саме те, що право на житло є конституційним, а одним з поширених способів його реалізації є можливість користуватися житлом на підставі договору оренди, зумовило необхідність окремого правового регулювання договору найму (оренди) житла в новому ЦК України. Крім того, договір найму житла надає реальну можливість для реалізації конституційних положень про вільний вибір місця проживання та про здійснення права приватної власності (ст. ст. 33 і 41 Конституції України). Договір найму (оренди) житла належить до двосторонніх, а в деяких випадках і багатосто-ронніх правочинів. Тому він має відповідати умовам дійсності правочинів і договорів (відповідно до ст.ст 626-627, гл. 52 ЦК).

Договір найму житла є підставою для виникнення зобов'язання правовідношення, в якому кожна зі сторін має одночасно і права, і обов'язки і вважається боржником у тому, що вона зобов'язана вчинити на користь другої сторони, і одночасно кредитором у тому, що вона має пра-во вимагати від неї. Виходячи з того, що договір найму (оренди) житла є двостороннім, оскільки правами та обов'язками наділені обидві сторони договору, наймодавець одночасно виступає як кредитор і боржник, який має право вимагати від наймача (боржника) виконання його обов'язків, наприклад, сплати грошей за користування житлом, а наймач як кредитор вправі вимагати від наймодавця (боржника) на виконання зобов'язання вчинити на його користь певну дію (передати житло в користування негайно або у строк, встановлений договором найму) []. У разі невиконання боржником обов'язку передати кредиторіві у користування житло, кредитор має право вимагати його передання відповідно до умов зобов'язання, якщо інше не передбачене законом. Наприклад, якщо житло ще не передане, переважне право на його одержання має той із кредиторів, зобов'язання на користь якого виникло раніше, а коли це неможливо визначити, кредитор, який першим подав позов (ст. 620 ЦК). Правові наслідки непередання майна наймачеві, вказані в ст. 766 ЦК, поширюються на договір найму житла. Такий договір є відплатним, строковим, консенсуальним. Він вважається укладеним, тобто набирає чинності, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. До істотних умов договору належать умови про предмет договору (ст. 812 ЦК), дані про осіб, які проживатимуть разом із наймачем, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Відповідно до ч. 3 статті 810 ЦК до договору найму житла, крім найму житла, що є об'єктом права державної або комунальної власності, застосовуються положення Цивільного кодексу України, якщо інше не встановлене законом. Договір найму житла не є різновидом договору найму (оренди). На договір найму житла по-ширюються норми, що регулюють договір найму (оренди) в частині, яка не закріплена в гл. 59 ЦК в порядку аналогії закону. Наприклад, ст.ст. 762, 766 ЦК та інші.

Щодо застосування положень інших законів до договору найму житла, крім найму житла, що є об'єктом права державної або комунальної власності, то такі закони будуть прийняті відповідно до вимог цього Кодексу та ст. 3 При-кінцевих та Перехідних положень ЦК. Наприклад, таким законом може бути встановлений максимальний розмір плати за користування житлом, що передбачено ч. 1 ст. 820 ЦК.

Відповідно до ч. 2 статті 810 підстави, умови, порядок укладення та припинення договору найму житла, що є об'єктом права державної або комунальної власності, встановлюються законом. Мова йде про застосування до договору найму державного або комунального житла норм чинного Житлового Кодексу Української РСР (далі ЖК) та підзаконних актів, прийнятих на вимогу ЖК. Разом з тим, глави ЖК, що регулюють право користування житлом, яке належить громадянам та юридичним особам на праві приватної власності (у будинках громадського житлового фонду, службових приміщеннях і гуртожитках, які належать громадянам і фізичним особам, у будинках, квартирах приватного житлового фонду) втрачають силу після набрання чинності ЦК і до них не застосовуються. Відповідно до ст.ст. 4 та 9 Прикінцевих та Перехідних положень ЦК щодо цивільних відносин, які виникли до набрання чинності ЦК, положення цього Кодексу застосовуються до тих прав і обов'язків, що виникли або продовжують існувати після набрання ним чинності. До договорів, що були укладені до 1 січня 2004 р. і продовжують діяти після набрання чинності ЦК України, застосовуються правила цього Кодексу щодо підстав, порядку і наслідків зміни або розірвання договорів окремих видів незалежно від дати їх укладання. Виходячи з цих вимог, а також враховуючи неповне за обсягом правове регулювання змін договору найму житла в гл. 59 ЦК, на підставі, порядок і наслідки зміни укладених до 1 січня 2004 р. договорів найму житла поширюються норми, передбачені ст.ст. 651-653 ЦК. Таким чином, норми гл. 59 ЦК регулюють підстави, умови, порядок укладення та припинення договору найму житла, що є об'єктом права приватної власності, тобто стосовно житла, яке належить фізичним та юридичним особам.

Сторонами договору найму житла є наймодавець, особа яка є власником житла, і наймач особа, якій передається житло в користування. Такими особами можуть бути фізичні особи, які набули повної цивільної дієздатності та юридичні особи (див. коментарі до ст.ст. 30 і 80 ЦК). Якщо власниками житла є кілька осіб, вони можуть бути наймодавцями у договорі. Якщо договір найму житла укладається з кількома особами або у разі заміни первісного наймача на кілька осіб, вони можуть бути наймачами у договорі (див. коментар до ст. 824). Таким чином, на стороні наймодавця і наймача можуть бути багато осіб. Такі особи за своїм положенням відносяться відповідно до солідарних кредиторів та боржників (див. коментарі до ст.ст. 540-543 ЦК).

ЦК передбачає право бути наймачем житла юридичній особі, яка може використовувати житло лише для проживання у ньому фізичних осіб. Правовою підставою для користування таким житлом може бути договір піднайму житла.

Використана література:

1. Бондар В.Я. Договір найму житла: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / ІДП НАНУ. – К., 2001.
2. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая. Общие положения. – М.: СТАТУТ, 2000.
3. Глущенко Т.В. Деякі особливості зміни правового статусу житлових приміщень (будинків) // Держава і право: Збірник наукових праць. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – Вип. 21.
4. Бондар В.Я. Договір найму житла: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / ІДП НАНУ. – К., 2001.
5. Левик А., Яворська О. Межі здійснення права приватної власності на житло: проблеми і перспективи // Право України. – 2001. – №9.
6. Гражданский кодекс Украины: Комментарий (с изменениями и дополнениями по состоянию на 1 сентября 2003 года) / Под общ. ред. Харитоновой Е.О., Калитенко О.М. – Х.: ООО «Одиссей», 2003.

Крилов С.І.,
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

НОВЕ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Виконавче провадження є остаточною, заключною ланкою правосуддя у будь-якій цивілізованій країні, без якої діяльність судової системи втрачає свій сенс. Якість примусового

виконання рішень відбиває рівень дієвості механізму правового регулювання в країні, оскільки від цієї якості безпосередньо залежить виховання громадян у дусі поваги до закону та юридична цінність самих державних рішень. Необхідність істотного підвищення ефективності виконавчого провадження в Україні назріла давно. Незалежна Україна потребує нових, ефективних та досконалих законів. В Україні на сучасному етапі її розвитку проходить вдосконалення правової бази, якою закріплено правове становище громадян і організацій у виконавчому провадженні і встановлення гарантій реалізації і захисту їх прав і свобод, визначених Конституцією та іншими законами України. Так, Верховна Рада України прийняла Закон від 04.11.2010 № 2677-VI «Про внесення змін до Закону України "Про виконавче провадження" та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб)». Цей закон набуває чинності через 90 днів після його опублікування, тобто з 08.03.2011 р. У зв'язку з чим, детального правового аналізу потребує основні його положення та нововведення.

Що ж зміниться в процедурі примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) після набрання чинності цим Законом, яким ЗУ «Про виконавче провадження» викладено в новій редакції? Відповідь на це питання дає порівняльно-правовий майбутнього ЗУ «Про виконавче провадження» із нині діючим Законом.

Грунтовний аналіз нової редакції ЗУ «Про виконавче провадження» дозволяє виділити наступні нововведення законодавця:

По-перше: уточнено, які саме виконавчі документи підлягають виконанню державним виконавцем. До таких документів, зокрема, віднесено виконавчі листи судів, ухвали, постанови судів, судові накази, виконавчі надписи нотаріусів, постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення тощо. Крім того, обов'язковою вимогою до виконавчого документа буде зазначення у ньому ідентифікаційного коду та ідентифікаційного номера стягувача та боржника. У разі якщо рішення ухвалено на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів, а також якщо належить передати майно, що перебуває в кількох місцях, суд зобов'язаний буде зазначати у виконавчому документі одного стягувача та боржника, а також визначати в якій частині необхідно виконати таке рішення, або зазначати, що обов'язок чи право стягнення є солідарним (ч.3 ст. 18 ЗУ «Про виконавче провадження»).

По-друге: новою редакцією Закону про виконавче провадження істотно скорочено термін на пред'явлення для виконання виконавчих документів, що видаються судами: якщо раніше такий термін складав 3 роки, то зараз він скорочений до 1 року. (ст. 22 ЗУ «Про виконавче провадження»). З цього не слід робити висновок, що виконавчі документи, видані більше одного року тому, втрачають силу: в прикінцевих та перехідних положеннях встановлено, що виконавчі документи, видані до набуття чинності закону, пред'являються до виконання в строки, встановлені на момент їх видачі.

По-третє: вказано, що звернення стягнення на грошові кошти та майно фізичних осіб-підприємців здійснюється за правилами, установленими для стягнення коштів і майна боржника юридичної особи. Це означає, що арешт буде поширюватися в тому числі на кошти на банківських рахунках, які будуть відкриті після винесення постанови про накладення арешту. (згідно діючого закону державний виконавець при відкритті виконавчого провадження може накласти арешт лише на майно боржника-фізичної особи)

По-четверте: звернення стягнення на зарплату та інші доходи боржника можливе, зокрема, у разі виконання рішення про стягнення на суму не більше трьох мінімальних зарплат (раніше — двох мінімальних зарплат);

По-п'яте: змінами передбачено новий механізм реалізації та оцінки майна, арештованого державним виконавцем. Так, як і раніше виключно на прилюдних торгах (аукціонах) реалізовуватиметься нерухоме майно, транспортні засоби, повітряні, морські, річкові судна. Рухоме майно, вартість якого не перевищує 150 неоподатковуваних мінімумів (2550 грн.), товари побутового вжитку, а також інше рухоме майно (якщо стягувач не заперечує) будуть відповідно до нової редакції Закону реалізовуватися на комісійних умовах. При проведенні торгів або комісійного продажу дозволена повторна уцінка до 50% початкової вартості.

По-шосте: загальний розмір усіх відрахувань під час кожної виплати зарплати залишився на колишньому рівні — не більше 50 % зарплати, яку має бути виплачено працівнику, у тому числі в разі відрахування за декількома виконавчими документами.

По-сьоме: виконавчий збір, що стягується з боржників при виконанні рішень немайнового характеру збільшено для фізичних осіб з 20 до 40 неоподатковуваних мінімумів (з 340 до 680 грн.)

доходів громадян, а для юридичних осіб - з 50 до 80 (з 850 до 1360 грн.). Більше того, якщо згідно чинного закону виконавчий збір стягується у розмірі 10 % від фактично стягнутої суми або вартості майна боржника, яке передано стягувачу за виконавчим документом, то згідно нового Закону виконавчий збір буде стягуватися у розмірі 10 % від суми, що підлягає стягненню, або вартості майна боржника, що підлягає передачі стягувачу за виконавчим документом.

По-восьме: розміри штрафів, які державний виконавець накладає у разі невиконання рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, а також рішення про поновлення на роботі також збільшені. З моменту вступу в силу нової редакції закону для фізичних осіб розмір штрафу за такі дії (чи, радше, бездіяльність) складе від 10 до 20 (від 170 до 340 грн.), Для посадових осіб - від 20 до 40 (від 340 до 680 грн.), а для юридичних осіб відповідно від 40 до 60 (від 680 до 1020 грн.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

По-дев'яте: нова редакція ЗУ «Про виконавче провадження» надає можливість швидкого отримання державним виконавцем швидкого отримання інформації стосовно боржника та оперативного звернення стягнення на нього. Державний виконавець отримає право безпосереднього доступу до баз даних та реєстрів, у тому числі електронних, які містять інформацію про боржників, їх майно та засоби. Видається малоімовірним, щоб державні виконавці займалися пошуком інформації в паперових реєстрах, а от доступ до електронних реєстрів повинен значно прискорити процес виконання, так як для державного виконавця відпаде необхідність писати запити і чекати відповіді. Як приклад можна навести БТІ, які можуть відповісти на запит готувати кілька тижнів. Порядок доступу до таких реєстрів має встановити Міністерство юстиції спільно з відповідними державними органами. Наявність такого доступу має значно спростити та прискорити один із основних моментів виконавчого провадження – виявлення чи розшук належного боржнику майна та коштів. (ч.2. ст.. 4 ЗУ «Про виконавче провадження»)

По-десяте: відповідно до нового закону в разі самостійного (раніше - добровільного) виконання боржник несе пряме зобов'язання документально цей факт підтвердити. Тобто, на боржника покладено обов'язок протягом трьох днів письмово повідомити державного виконавця про повне або часткове самостійне виконання рішення (ч.5. ст. 12 ЗУ «Про виконавче провадження»).

По-одинадцять, легалізований такий спосіб впливу на недобросовісних боржників як заборона на виїзд за межі України, але тільки на підставі відповідного рішення суду. (п. 18 ч.3. ст. 11 ЗУ «Про виконавче провадження»)

Крім того, нова редакція ЗУ «Про виконавче провадження» запроваджує деякі заходи покликані змінити ставлення до державного виконавця як до представника влади, зокрема – встановлюється відповідальність за чинення державному виконавцю перешкод, загрози його життю, здоров'ю, майну під час виконання службових обов'язків, підвищення соціальної захищеності державного виконавця. Це відбувається шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України, якими відповідальність за протидію державному виконавцю при виконанні службових обов'язків прирівнюється до протидії працівникові правоохоронного органу, і, як наслідок, нова редакція статті 342 КК України встановлює істотно більші санкції за подібний злочин у порівнянні з діючими зараз.

Таким чином, з прийняттям нової редакції Закону про виконавче провадження можна припустити, що ефективність виконавчого провадження та роботи державних виконавців повинна підвищитися, а відповідальність боржників - посилитися. Наскільки саме - покаже практика. Поки що можна відзначити, що крім систематизації значної частини внесених раніше змін, новий закон привносить ряд важливих змін у процес власне виконавчого провадження. Окремо слід відмітити, що зміни до ЗУ «Про виконавче провадження» загалом стосуються уточнення, «шліфування» окремих норм закону, встановлення відповідних строків тощо. Тобто сам процес примусового виконання рішень фактично не змінився, якихось кардинальних змін, які б значно підвищили рівень виконання, на жаль, не відбулося.

У цілому, необхідність суттєвого підвищення ефективності виконавчого провадження в Україні та скорочення його термінів давно назріла. Нова редакція закону про виконавче провадження містить досить корисні у цьому відношенні положення, однак питання про способи їх практичного застосування залишаються відкритим.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОЗОВІВ

Перш ніж розглянути підстави і класифікацію, слід визначити, що ж слід розуміти взагалі під класифікацією. Під поняттям „класифікація” прийнято розуміти розподіл речей, предметів, явищ, фактів по групах (класам) відповідно до загальних (типових) ознак об’єктів, які класифікуються, в результаті чого кожен клас має своє постійне, визначене місце. Отже, класифікація позовів - це розподіл позовів по групах (видами відповідно до загальних (типових) класифікуючи ознак позовів.

В даний час, основними класифікаціями позову є не лише звичні в науковій літературі класифікації: процесуально-правова класифікація позовів, матеріально-правова класифікація позовів та за характером інтересів, що захищаються, а досить широко додаються нові види позовів. Це легко пояснити тим, що суспільні відносини розвиваються, їх стає все більше і правосуддя намагається не відставати.

Більш-менш припинилась суперечка стосовно питання існування конститутивних позовів, з’являються норми, які вказують на існування превентивних позовів, а також висловлені різні думки з приводу критеріїв класифікації позовів, що дає змогу на достатньому рівні розібратися в цьому питанні [1].

У науці цивільного процесуального права склалося дві основні наукові школи, представники які по-різному розглядають класифікацію позовів. Мова йде про підрозділ позовів за їх предметом на *позови про визнання, про присудження, а також перетворювальні позови* (які до цих пір викликає розбіжності). Загально визнана також необхідність класифікації позовів за матеріально-правовим критерієм, тобто за родом відповідних правовідносин.

Класифікація позовів є сортування, виділення позовів за певними групами, видами [2]. Проведення класифікації позовів має дуже важливе юридичне значення, оскільки дозволяє з відповідних підстав визначити групи позовів і створити певну структуру позовів в юриспруденції. Таким чином, класифікацію позовів можна проводити за різними підставами і критеріями і проводити її потрібно, оскільки вона дозволяє виконувати роботу з узагальнення судової практики з різних видів справ і приймати відповідні закони та підзаконні акти, готувати високоосвічених фахівців юриспруденції та виявляти становище в суспільстві певних соціальних процесів. Так, класифікацією позовів за змістом на види не завжди досягається можливість розкриття особливостей всіх позовів, в зв’язку з чим позови можуть бути класифіковані залежно від характеру спірних відносин та в складі окремих правовідносин. Така систематизація допомагає виявити причини спорів і ефективність забезпечення правового регулювання в окремих галузях суспільних відносин, необхідність його зміни і вдосконалення.

Розвиток приватного права, скорочення можливостей публічно-правового захисту поставили питання про необхідність розширення приватноправових способів захисту, до числа яких відноситься перш за все можливість звернення до суду. Сучасне цивільне законодавство допускає захист у суді інтересів самого різного характеру, однак ця обставина поки не враховується при розвитку цивільного процесуального законодавства, у зв’язку з чим ускладнюється використання нових способів приватноправового захисту учасниками цивільного обороту. Однією з причин, що склалися, є відсутність теоретичного осмислення нових форм захисту і їх «накладення» на зміст і динаміку цивільного процесу та здійснюваних в зв’язку з цим процесуальних дій.

У другій половині минулого століття про класифікацію заговорили як про спеціальний метод і особливу методологічну науку поряд з почавшимися дослідженнями в області системного аналізу, структурного аналізу і моделювання суспільних процесів. Класифікація як спеціальний метод наукового дослідження широко використовується в юридичних науках, у тому числі в науці цивільного процесуального права.

На практиці склалася розгалужена система позовів. Для того, щоб полегшити орієнтування в ній і привести розглянуті матеріали до зручного для подальшого пізнання увазі, необхідне створення науково-обгрунтованої їх класифікації.

Відсутність єдиного законодавчого поняття позову є основою для виникнення помилок у класифікації позовів. Тим часом, саме класифікація цивільно-процесуальних позовів має велике значення для юридичної науки.

Безліч дискусійних і проблемних питань пов'язано з різновидами цивільно-процесуальних позовів. Проблемним є і питання про відмежування позовів різних позовів від інших видів цивільно-процесуальних позовів; існування змішаних позовів.

Говорячи про ступінь дослідженості даної теми, необхідно відзначити, що більшість досліджень присвячено безпосередньо позовом, тоді як розгляд окремих видів позовів, значення класифікації відходять на другий план. Не було приділено належної уваги і процесуальній класифікації позовів, виділення деяких різновидів цивільно-процесуальних позовів.

Традиційно позови поділяються на види або за їх процесуальною метою (процесуально-правова класифікація), або за характером спірних матеріальних правовідносин (матеріально-правова класифікація). Однак наведена класифікація позовів, як втім, і критерії її побудови, далеко не безперечні [3].

Визначення позову як вимоги про захист порушеного або оскарженого права чи законного інтересу дає можливість виділити ті його суттєві і важливі в практичному плані ознаки, які повинні бути покладені в основу класифікації позовів.

Характер посягання на суб'єктивні права і законні інтереси суб'єктів матеріальних правовідносин обумовлює поділ позовів на наступні види:

- цивільний позов як вимога про захист суб'єктивних прав і законних інтересів суб'єктів цивільних, сімейних, трудових та інших горизонтальних (приватно-правових) відносин;
- адміністративний позов як вимога про захист суб'єктивних прав і законних інтересів суб'єктів державних, адміністративних, податкових та інших вертикальних (публічно-правових) відносин;
- кримінальний позов як вимога про захист суб'єктивних прав і законних інтересів громадян, організацій, держави від злочинних посягання [4].

Дана класифікація позовів є загальною, тому що виходить за рамки однієї галузі права. В її основі лежить універсальне, родове поняття позову як вимоги про захист будь-якого суб'єктивного права чи законного інтересу незалежно від його галузевої приналежності та характеру посягання. Таким чином, цивільний, адміністративний і кримінальний позови - різновиди єдиного родового поняття позову.

В залежності від органу, який уповноважений розглядати і вирішувати цивільні і адміністративні позови, останні можуть бути класифіковані на:

- а) судові позови;
- б) господарські позови;
- в) третейські позови (крім адміністративних).

Судові позови в свою чергу поділяються на:

- а) цивільні позови, що розглядаються в порядку цивільного судочинства;
- б) адміністративні позови, що розглядаються в порядку адміністративного судочинства;
- в) цивільні позови, що розглядаються в порядку кримінального судочинства [4].

Перш ніж розглядати види позовів в сучасній науці цивільного процесуального права, варто відзначити, що в римському праві найбільш загальним поділом позовів був поділ їх на позови речові і особисті (*actiones in rem et in personam*). Перші захищали право на річ, друга - права кредитора у випадку невиконання боржником зобов'язання. Найбільш поширеним речовим позовом був віндикаційний, а особистим – кондиційний [5].

Позов, як будь-яке явище об'єктивного світу володіє істотними ознаками, які можуть бути покладені в основу його природної класифікації. Такими ознаками в науці процесуального права є:

- а) універсальність позову, яка проявляється - по-перше, в тому, що позов може бути використаний для захисту оскаржених і порушених прав, незалежно від способу їх порушення, по-друге, позов може бути пред'явлений будь-якою зацікавленою фізичною або юридичною особою у встановленому законом порядку, в зв'язку, з чим він застосовується як у суді загальної юрисдикції, так і в господарському суді; по-третє, позов може бути засобом передачі в юрисдикційний орган спорів про право, що виникають в різних галузях права, в т.ч. в області адміністративного права; по-четверте, процесуальні норми, що регламентують позовне провадження, носять характер загальних правил для всього цивільного судочинства; по-п'яте, позов як засіб захисту права діє в будь-якій стадії позовного процесу, при розгляді судом будь-якої вимоги ;

- б) позов є єдиним засобом передачі спору про право у відповідний юрисдикційний орган (суд, арбітраж, третейський суд);
- в) позов звернений до відповідного юрисдикційного органу (суд, арбітраж, третейський суд), уповноваженому вирішити даний спір;
- г) позов спрямований проти особи, яка ймовірно порушує або створює перешкоди у здійсненні права чи законного інтересу;
- д) позов заявляється і розглядається в особливій процесуальній формі [6].

Підсумовуючи все наведене вище, можна сказати, що класифікація позовів є сортування, виділення позовів за певними групами, видами. Проведення класифікації позовів має дуже важливе юридичне значення, оскільки дозволяє з відповідних підстав визначити групи позовів і створити певну структуру позовів в юриспруденції. Таким чином, класифікацію позовів можна проводити за різними підставами і критеріями і проводити її потрібно, оскільки вона дозволяє виконувати роботу з узагальнення судової практики з різних видів справ і приймати відповідні закони та підзаконні акти, готувати високоосвічених фахівців юриспруденції та виявляти становище в суспільстві певних соціальних процесів. Так, класифікацією позовів за змістом на види не завжди досягається можливість розкриття особливостей всіх позовів, в зв'язку з чим позови можуть бути класифіковані залежно від характеру спірних відносин та в складі окремих правовідносин. Така систематизація допомагає виявити причини спорів і ефективність забезпечення правового регулювання в окремих галузях суспільних відносин, необхідність його зміни і вдосконалення.

Використана література:

1. Осокіна Г.Л. Проблемы иска и права на иск / Г.Л. Осокіна. – Томск, 1989. – 193с.
2. Добровольский А.А. Исковая форма защиты права / А.А. Добровольский. – Москва, 1965. – 191с.
3. Бахарев П.В. Классификация исков в процессуальном законодательстве // Роль бизнеса в трансформации российского общества. – Москва.: Маркет „ДС”, 2006 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://be-top.ru/index.php?mid=8&item=83&inford=160>
4. Гурвич М.А. Учение об иске / М.А. Гурвич. – М., 1981. – 40с.
5. Агафонов С. А. Римське право: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни.— К.: КНЕУ, 2005.— 50 с.
6. Карева Т.Ю. Иски в защиту неопределенного круга лиц // Известия вузов. Правоведение : научно-теоретический журнал / Мин. обр. РФ; Межрегиональная ассоциация высших юридических учебных заведений. – Санкт-Петербург, 2008. – № 4. – С. 163-171. – (Правоведение).

Сенченко М.Ю.,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного
університету

ЕМФІТЕВЗИС ЯК ОБМЕЖЕНЕ РЕЧОВЕ ПРАВО

Емфітевзисом є довгострокове, відчужуване та успадковуване речове право на чуже майно, яке полягає у наданні особі права володіння і користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб з метою отримання плодів та доходів від неї з обов'язком ефективно її використовувати відповідно до цільового призначення.

Суб'єктами емфітевзису є власник земельної ділянки та особа, яка виявила бажання користуватися останньою для сільськогосподарських потреб (землекористувач, емфітевта). Стороною відносин емфітевзису не може бути особа, якій земельна ділянка надана на умовах постійного користування чи на умовах оренди.

Об'єктом емфітевтичного права є користування земельною ділянкою сільськогосподарського призначення, що знаходиться у приватній, комунальній або державній власності. До земель сільськогосподарського призначення належать сільськогосподарські угіддя — рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги, а також несільськогосподарські угіддя (ст.22 ЗК). Таке користування має обмежений характер, оскільки власник передає емфітевті право володіння та право цільового користування земельною ділянкою, зберігаючи за собою право

розпорядження нею. Сторони можуть звузити межі цільового використання земельної ділянки, наприклад, зазначивши, що вона має використовуватися під рілля або багаторічні насадження тощо.

Підставою встановлення емфітевзису є договір про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (договір про емфітевзис). За договором про емфітевзис власник земельної ділянки відплатно чи безвідплатно передає іншій особі право користування земельною ділянкою, зберігаючи щодо неї право власності. Договір про встановлення емфітевзису формально є консенсуальним, оскільки для виникнення емфітевтичного права не вимагається передачі земельної ділянки. Водночас реалізувати це право раніше, ніж будуть встановлені межі ділянки на місцевості, неможливо, оскільки до цього приступати до використання земельної ділянки забороняється законом (ст. 125 ЗК). Отже, виникає ситуація, подібна до тієї, що має місце при переході права власності за договором: момент укладення договору і перехід речового права не збігаються в часі (ст.334 ЦК).

Емфітевзис може бути переданим іншій особі на підставі договору між попереднім та наступним землекористувачами або на підставі спадкування (ч.2 ст.407 ЦК). Зокрема емфітевтичне право може бути предметом договору купівлі-продажу, дарування, міни, в тому числі предметом застави, а також може передаватися будь-яким іншим, не забороненим законом, способом іншій фізичній або юридичній особі. При відчуженні емфітевзису йдеться не про передачу права власності на земельну ділянку, а виключно про відчуження права користування нею.

Строк договору про емфітевзис встановлюється за домовленістю його сторін. При цьому власник ділянки та емфітевта можуть укласти такий договір на визначений або на невизначений строк. Якщо договір про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб укладено на невизначений строк, кожна із сторін може відмовитися від договору, попередивши про це другу сторону не менш як за один рік (ст.408 ЦК). Попередження про відмову від договору є правочинном, тому його зміст та форма визначаються загальними правилами про здійснення правочинів, встановленими гл.16 ЦК.

Власник земельної ділянки має право:

- вимагати від землекористувача використання ділянки за призначенням, встановленим у договорі. При цьому в самому договорі має бути враховане цільове призначення ділянки (ст.409 ЦК);
- на одержання плати за користування ділянкою. ЦК не встановлює розмірів плати за користування, її форми, умови, порядок та строки виплати ці питання вирішуються на розсуд сторін і мають бути закріплені у договорі про емфітевзис;
- на переважне перед іншими особами набуття права користування земельною ділянкою у разі продажу цього права іншій особі (ч.2 ст.411 ЦК);
- на одержання відсотків від ціни продажу емфітевзису іншій особі —лаудемії (ч.5 ст.411 ЦК).

Власник земельної ділянки зобов'язаний:

- надати земельну ділянку в користування;
- не перешкоджати землекористувачеві у здійсненні його прав.

Навіть у разі порушення емфітевтою умов здійснення права користування власник не має права самочинно перешкоджати йому у вчиненні таких дій, а повинен звернутися до суду. Проти порушення власником його прав землекористувач захищений усіма тими засобами захисту, що й власник майна (ст.396 ЦК).

Землекористувач має право:

- користуватися земельною ділянкою у повному обсязі відповідно до договору та утримувати її за собою (ч. 1 ст.410 ЦК);
- набувати право власності на плоди і доходи від експлуатації наданої у користування ділянки. Це право логічно впливає з права користування земельною ділянкою для власних потреб;
- відчужувати право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб, якщо інше не встановлено законом (ч. 1 ст.411 ЦК).

Слід зазначити, що остання правомочність землекористувача у деяких випадках супроводжується істотними обмеженнями, встановленими на користь власника землі. Зокрема у разі продажу права користування земельною ділянкою власник останньої має переважне перед іншими особами право на його придбання за ціною, оголошеною для продажу, та на інших рівних умовах. Для забезпечення цього права землевласника реалізація емфітевзису шляхом продажу супроводжується ускладненою процедурою. Продавець емфітевзису зобов'язаний письмово повідомити власника земельної ділянки, наданої у користування, про намір продати своє право

користування іншої особі з вказівкою ціни, оголошеної для продажу, та інших його умов. Власник, який протягом одного місяця письмово заявить про свій намір викупити емфітевзис, зобов'язаний купити його за ціною та на умовах, оголошених для продажу. Якщо власник землі відмовиться від реалізації свого переважного права на купівлю емфітевзису або не повідомить письмово про згоду на купівлю, або надішле згоду про можливу купівлю за іншою ціною, землекористувач вправі продати своє право будь-якій особі, але на умовах, попередньо оголошених для продажу. Якщо власник ділянки, давши згоду на купівлю емфітевзису, потім відмовиться від свого наміру, землекористувач може вимагати від нього відшкодування шкоди, завданої такою відмовою (ст.ст.22, 23 ЦК).

У разі продажу землекористувачем емфітевзису з порушенням права власника на переважну купівлю останній може протягом одного року звернутися до суду з позовом про переведення на нього прав та обов'язків набувача права з внесенням на депозитний рахунок суду грошової суми, яку за договором має сплатити покупець емфітевзису (ст.362, ч.4 ст.411 ЦК).

Використана література:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року//Відомості Верховної Ради України.-2003.-№40.

2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року//Відомості Верховної Ради України.-2002.-№3.

Бакаліна В.В.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ І ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Судова експертиза покликана своїми спеціальними методами, прийомами та засобами сприяти встановленню обставин, що мають значення для справи. Тому не випадково судова експертиза є одним із правових інститутів, який зазнав істотних змін у зв'язку з оновленням цивільного процесуального законодавства, зокрема, з прийняттям 18 березня 2004 року нового Цивільного процесуального кодексу України, яким врегульовано порядок призначення та проведення судової експертизи, визначено процесуальний статус експерта, висвітлено особливості дослідження висновку експерта та інше.

Багато питань, пов'язаних із застосуванням у цивільному процесі такої форми спеціальних знань як експертиза, потребує більш чіткого або додаткового нормативного регулювання. Це стосується, передусім, уточнень, підстав призначення судової експертизи, строків її проведення та оплати, порядку виклику в суд експерта з метою надання роз'яснень тощо.

Сьогодні законодавство України про судову експертизу складається із Закону України «Про судову експертизу», Цивільного процесуального кодексу України, Постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах», інших нормативно-правових актів. Для з'ясування обставин, що мають значення для справи і потребують спеціальних знань у галузі науки, мистецтва, техніки або ремесла, суддя порядком забезпечення доказів та під час підготовки справи або суд під час розгляду справи може призначити експертизу.

Поняття судової експертизи надається в Законі України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. Згідно ст. 1 Судова експертиза - це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства [1]. Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження (ст. 3) [2].

Виділяють такі основні ознаки судової експертизи:

- застосування спеціальних знань у формі дослідження до певного об'єкта і предмета;
- здійснення експертизи особливим суб'єктом — експертом і за дорученням суду;
- дотримання процесуальної форми;
- одержання нових фактів і оформлення результатів у вигляді висновку експерта.

Обставинами, при яких доцільно призначити експертизу, можуть бути наступні:

- необхідність одержання об'єктивної думки фахівця, не зацікавленого в прийнятті рішення або здійсненні дії;
- конфліктна ситуація у сфері управління, здійснення владних повноважень, наявність спірних позицій по тому самому питанню, коли необхідна думка незацікавленого фахівця;
- потреба вирішити проблеми, що перебувають на стику різних галузей науки, техніки;
- коли межі проблеми ширше меж сумарного знання; д) коли про це вказується в законі або підзаконному акті [3].

Предметом судової експертизи є експертне завдання, що треба буде розв'язати експертові в ході і за результатами дослідження на основі відповідного обсягу спеціальних пізнань із використанням засобів, що перебувають у його розпорядженні, і методів. З точки зору понять науки судової експертизи, об'єкт судової експертизи — це рід (вид) об'єктів, який-небудь клас, категорія предметів, що характеризуються спільними властивостями. У практичній експертній діяльності — це певний предмет (предмети), що надходить на дослідження експертові. Це в основному речові докази. До них належать: відображення людей і тварин, предметів, механізмів, агрегатів, частини цих предметів, речовини, матеріали, вироби, документи і поліграфічна продукція, трупи людей і тварин і їх частини, різноманітні об'єкти рослинного та тваринного походження тощо [4].

Судова експертиза є опосередкованим засобом доказування, проводиться спеціальним суб'єктом з метою одержання фактів, які можуть бути встановлені тільки за допомогою експертного дослідження, результати якого оформляються спеціальним документом — висновком експерта. Експерт, що проводить відповідне дослідження, — це спеціаліст у відповідній галузі науки, який володіє професійними знаннями цієї галузі, фахово застосовує її наукові методи та методики.

Зміст предмета судової експертизи необхідно розглядати з двох позицій — наукової і практичної. З погляду наукової галузі знання предметом науки про судову експертизу є закономірності формування властивостей об'єктів і їх зміни у зв'язку зі здійсненням правопорушення. З погляду практичної діяльності предметом судової експертизи є фактичні дані (обставини справи), установлені на основі спеціальних наукових пізнань у галузі науки, мистецтва, техніки, ремесла тощо і дослідження матеріалів цивільної справи [5].

Крім того, до об'єктів експертизи належать події, факти, явища та інші нематеріальні об'єкти, необхідність вивчення яких у процесі розгляду вимагає спеціальних пізнань і проведення експертного дослідження. Однак вивчення цих подій, фактів, явищ і інших нематеріальних об'єктів здійснюється шляхом дослідження матеріальних носіїв інформації про них.

Таким чином, у спеціальній літературі під судовою експертизою розуміють самостійний вид дослідження експертом, результатом якого є висновок, що обґрунтовується відповідно до встановленого законом порядку. Суть експертизи полягає у проведенні знаючою особою (експертом) спеціального дослідження. Дослідження припускає одержання таких нових фактичних даних, які до цього суду не були відомі і які іншим способом установити не можна. Тобто експертиза спрямована на виявлення саме фактичних даних, які здатні піддати сумніву (або спростувати) факти, що мають юридичне значення. Самі юридичні факти експертизою не встановлюються — право на це в процесі належить тільки суду.

Використана література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25. 02 1994 // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — 28. - Ст.232
2. Про судову експертизу: Закон України від 25. 02 1994 // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — 28. - Ст.232
3. Васильєва Ж. В. Підстави призначення експертизи в цивільному процесі / Ж. В. Васильєва // Держава і право. — 2005. — Вип. 27. — С. 356.
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. В.В. Комарова. — Харків: Одісей, 2007. — С. 81
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. В.В. Комарова. — Харків: Одісей, 2007. — С. 83

ДИТЯЧИЙ БУДИНОК СІМЕЙНОГО ТИПУ ЯК ФОРМА СІМЕЙНОГО ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ, ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Сім'я має особливе значення в житті кожної людини. Саме тому помітне збільшення в Україні кількісних показників числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, обумовило посилення уваги з боку держави та громадськості щодо шляхів влаштування покинутих дітей у сім'ї громадян.

Згідно з чинним законодавством України існують наступні форми сімейного виховання: усиновлення (удочеріння), опіка (піклування), дитячий будинок сімейного типу, прийомна сім'я, патронат, фактичне виховання.

Ефективною формою сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є дитячий будинок сімейного типу. Він забезпечує дитині передбачене ст. 291 Цивільного кодексу України та ст. 4 Сімейного кодексу України право на сім'ю.

Дитячий будинок сімейного типу як форма влаштування на виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, був предметом дослідження деяких вчених (І.М. Доля, В.Ю. Москалюк, І.В. Пеша, та ін.), але його вивчення залишається актуальним, адже в українському законодавстві дана форма утримання та виховання дітей з'явилася відносно недавно.

При цьому особливістю дитячих будинків сімейного типу стало те, що спочатку ця форма влаштування створювалася як інститут державної опіки і лише з часом вона переросла у сімейну форму виховання.

Порядок створення, функціонування та діяльності регулюється Положенням про дитячий будинок сімейного типу, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 564 від 26 квітня 2002 р. [1]. Вперше на законодавчому рівні його було закріплено Законом України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. [2]. І лише Законом України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України» від 23 лютого 2006 р. [3] Розділ IV Сімейного кодексу України було доповнено главою 20-2 «Дитячий будинок сімейного типу».

Відповідно до ст. 256-5 Сімейного кодексу України [4], дитячий будинок сімейного типу – окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, для забезпечення сімейним вихованням та спільного проживання не менш як п'яти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

За своєю суттю дитячий будинок сімейного типу є не дитячим закладом особливого типу, тобто дитячим будинком, а є багатодітною сім'єю, що забезпечує вихованцям сімейне оточення та виховання. Метою створення дитячого будинку сімейного типу є забезпечення належних умов для виховання в сімейному оточенні дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Особи, які беруть зобов'язання щодо дітей, набувають статусу батьків-вихователів. Діти, які влаштовуються до дитячого будинку сімейного типу, є вихованцями і не втрачають статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, тому за ними зберігається право на аліменти, пенсію, інші соціальні виплати, а також право на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вони мали до влаштування до дитячого будинку сімейного типу.

Влаштування дитини до дитячого будинку сімейного типу дозволяє повною мірою забезпечити право дитини, яка втратила сім'ю, зростати в сім'ї та мати все необхідне для повноцінного розвитку особистості. Вихованці перебувають в особливій атмосфері сімейного затишку, уваги та любові, яку створюють батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу.

Від інших форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячий будинок сімейного типу відрізняється наступними ознаками:

1) підставою створення дитячого будинку сімейного типу є складний комплекс юридичних фактів: письмова заява особи або осіб, які виявили бажання створити дитячий будинок сімейного типу; проходження батьками-вихователями курсу підготовки; рішення про створення дитячого будинку сімейного типу; договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу;

2) до дитячого будинку сімейного типу на виховання та спільне проживання приймається не менше 5 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, при цьому загальна кількість дітей у дитячому будинку сімейного типу не повинна перевищувати 10 осіб, враховуючи рідних;

3) дитячий будинок сімейного типу може бути віднесений до категорії багатодітних сімей;

4) батькам-вихователям для потреб дитячого будинку сімейного типу позачергово надається обладнаний індивідуальний житловий будинок або багатокімнатна квартира, також можуть надаватися у користування земельна ділянка для ведення садівництва та городництва, транспортний засіб;

5) за вихованцями зберігаються статус дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, пільги і державні гарантії, передбачені законодавством для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також зберігаються раніше призначені аліменти, пенсія, інші види державної допомоги;

6) на дітей, які проживають у дитячому будинку сімейного типу, щомісячно виплачується державна соціальна допомога;

7) при влаштуванні дітей до дитячого будинку сімейного типу особисті та майнові правовідносини з батьками дитини та іншими родичами за походженням не припиняються;

8) вихованці дитячого будинку сімейного типу мають право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами, якщо це не суперечить їхнім інтересам і не заборонено рішенням суду;

9) батьки-вихователі є законними представниками дітей і діють без спеціальних на те повноважень як опікуни або піклувальники;

10) батькам-вихователям дитячого будинку сімейного типу виплачується грошове забезпечення;

11) період, протягом якого особи вважалися батьками-вихователями у дитячому будинку сімейного типу, зараховується до їх загального трудового стажу;

12) державна соціальна підтримка дитячого будинку сімейного типу, що реалізується у формі соціального супроводження, яке здійснюється центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

13) контроль з боку місцевих органів опіки та піклування та служби у справах дітей за умовами проживання вихованців та належним виконанням батьками-вихователями зобов'язань, взятих на себе відносно вихованців [5, с.65-67].

До того ж, діти в дитячому будинку сімейного типу відвідують різноманітні освітньо-виховні установи та організації: дитячий садок, школу, неформальні дитячі об'єднання, культурно-просвітницькі організації, спортивні секції, гуртки тощо. Виховний вплив на дитячу особистість не обмежується лише умовами замкненого простору, а носить суспільний характер, що відрізняє їх від інтернатних закладів, в яких дитина не тільки проживає, але й навчається.

З огляду на викладене, можна зробити висновок, що однією з порівняно нових для України, але ефективних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є дитячі будинки сімейного типу. Ця форма сімейного влаштування здатна забезпечити потребу у сім'ї дитині, яка з тих чи інших причин не має родини.

Використана література:

1. Положення про дитячий будинок сімейного типу, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 р. №564 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 8. – Ст. 925.

2. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. // ВВР України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.

3. Про внесення змін до Сімейного кодексу України: Закон України від 23.02.2006 р. // ВВР України. – 2006. – № 33. – Ст. 277.

4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // ВВР України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.

5. Черновалюк Ю.Ю. Реалізація права на сім'ю шляхом створення дитячих будинків сімейного типу: Монографія / Ю.Ю. Черновалюк. – Запоріжжя: «Просвіта», 2011. – 172 с.

ЦИВІЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ – ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ СУМІЖНИХ КАТЕГОРІЙ

Зазначається, що Конституція, ЦПК України інші Закони України не містять нормативного визначення поняття юрисдикція. В науковій літературі України одностайного розуміння правової природи юрисдикції немає. Одна група дослідників поняття «юрисдикція» пов'язує лише з діяльністю державних судів, компетенція яких визначена законом. Друга група авторів під юрисдикцією розуміє повноваження не лише судових органів, але й будь яких інших владних органів. На відміну від ЦПК України 1963 р. новий ЦПК України 2004 р. містить категорію цивільна юрисдикція як назва другої глави цього Кодексу. Впадає в око певна тотожність компетенції судів щодо розгляду цивільних справ або підвідомчості цивільних справ, що розглядаються судами в порядку цивільного судочинства. При цьому законодавець в новому ЦПК (ч. 1 ст. 15) справедливо врахував конституційні гарантії захисту судом прав і свобод людини і громадянина (ст. 55 Конституції України), а не лише гарантії щодо розгляду судом справи по спорах, що виникають з перелічених правовідносин. Це передусім пов'язано з розширенням способів захисту прав, свобод та інтересів осіб, які застосовуються судом. Аналіз ст. 15 «Компетенція судів щодо розгляду цивільних справ» ЦПК України 2004 р. дає підстави говорити, що законодавець певною мірою ототожнює цивільну юрисдикцію з підвідомчістю цивільних справ судам та під цивільною юрисдикцією розуміє наявність у суду повноважень щодо здійснення за правилами цивільного судочинства розгляду справ про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства. В ЦПК України 1963 р. вказаний «умовний» перелік справ, що розглядаються за правилами цивільного судочинства іменувався інститутом підвідомчості цивільних справ судам. Виникає питання про підстави введення категорії «цивільна юрисдикція» в новому ЦПК: як альтернативи інституту підвідомчості визначення компетенції судів щодо розгляду цивільних справ чи як тотожної категорії яка позначає все ж інститут підвідомчості ?

Вказана новела («цивільна юрисдикція») в ЦПК України 2004 р. обумовлена різними чинниками. Зокрема, в назві Глави 3 «Підвідомчість цивільних справ судам», в назві ст. 24 «Цивільні справи, що розглядаються судами» ЦПК України 1963 р. порушені формально-логічні та лінгвістичні правила позначення певного явища в нормі права. Вочевидь, якщо йдеться про цивільну справу, вона має бути розглянута в суді за правилами цивільного судочинства. Проте, не всі справи, що підвідомчі судам відповідно до ст. 24 ЦПК України 1963 р. та ст. 15 ЦПК України 2004 р. можна віднести до цивільних. Законодавець у новому ЦПК України правомірно в багатьох випадках уникає застосування категорії «цивільна справа» в контексті нормативного регулювання процесуальних відносин, проте в Загальних положеннях ЦПК України 2004 р., зокрема в ст.1, в ч. 3 ст. 2 Кодексу та в інших випадках цивільне судочинство пов'язується лише з розглядом цивільних справ. Такий стан речей був допустимий в умовах існування двох юрисдикцій (кримінальній, цивільній). В сучасних умовах поділ юрисдикцій має відбуватись за формалізованими в нормі права критеріями. Необхідно зазначити, що в залежності від суб'єктного складу та характеру спору цивільна справа може розглядатись в порядку цивільного, - господарського чи адміністративного судочинства. В ч. 1 ст. 15 ЦПК України реалізована формула визначення підвідомчості цивільних справ за методом виключення з цього кола справ віднесених до юрисдикції господарського або адміністративного суду. В цьому контексті виглядає зайвою ч. 2 ст. 15 ЦПК України про те, що Законом може бути передбачено розгляд інших справ за правилами цивільного.

Видається, що правова проблема розмежування суміжних юрисдикцій має бути вирішена через призму забезпечення вільного доступу до правосуддя, в т.ч. процесуальними засобами. Проблема розмежування суміжних юрисдикцій виникла внаслідок створення відокремлених спеціалізованих судів. Рух в напрямку диференціації правил: підвідомчості справ господарським судам (ст. 12 ГПК України), визначення компетенції адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ за суб'єктною ознакою, за характером правовідносин тощо, визначення

цивільної юрисдикції за методом виключення з цього кола справ віднесених до юрисдикції господарського або адміністративного суду призвело не стільки до вирішення існуючих проблем, а до стрімкого виникнення інших питань. Видається, що такий розвиток подій мав бути прогнозованим, оскільки різна юрисдикція обумовлюється різницею справ та різницею судових установ, що їх розглядають. Виходом з вказаного становища або орієнтиром на шляху до подолання цих правових проблем є, як зазначалося, реальне забезпечення реалізації принципу вільного доступу до правосуддя. Такий підхід означає, що проблеми різних юрисдикцій (підвідомчості справ судам різних юрисдикцій) не повинні торкатися особи, яка звертається за судовим захистом порушених, оспорюваних прав а і т.і. Видається, що засобом забезпечення безумовного права на судовий захист є система судів першої інстанції, яка виключає множини судових установ виокремлених за критерієм розгляду і вирішення справ за правилами різних юрисдикцій. Суд першої інстанції певного регіону має вирішувати на розгляд якої палати передати розгляд тої чи іншої справи. Досягнення єдності судового захисту має розглядатись саме в організаційно-функціональному підході до цієї проблеми. З іншого боку, єдність судового захисту має бути забезпечена процесуальними засобами, що передбачає запровадження єдиного універсального процесуального кодексу для цивільного господарського та адміністративного судочинства. Вочевидь, такий універсальний процесуальний кодекс має містити процесуальні інститути, які притаманні лише певним формам судочинства. Питання дихотомії права, визначення критеріїв співвідношення та розмежування публічних та приватноправових відносин є одним з найскладніших у правовій доктрині, тому окреслення судово-юрисдикційного розподілу через призму публічності і приватності правовідносин, реалізацією одним з суб'єктів спору владних повноважень є досить спірним вибором на цьому шляху.

Використана література:

1. Гаркуша О.О. Реформування судоустрою: окремі історичні аспекти і паралелі / О.О.Гаркуша // Вісник Академії адвокатури України. – 2007. – Вип. 9 (2). – С. 132-137.
2. Гаркуша О.О. Цивільна юрисдикція: окремі проблеми розмежування суміжних юрисдикцій / О.О.Гаркуша // Адвокат. – 2008. – № 11. – С. 36-39.
3. Гаркуша О.О. Поділ юрисдикцій: окремі проблеми понятійного апарату / О.О.Гаркуша // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – Вип. 14 (1). – С. 151-154.
4. Гаркуша О.О. Спеціалізація судової діяльності як фактор оптимального функціонування судової влади. / О.О.Гаркуша // Адвокат. – 2009. – № 2. – С. 36-39.

СЕКЦІЯ СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Ніколенко Л.М.,
к.ю.н., професор кафедри
господарського, цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

СТАТУС ТА ПОВНОВАЖЕННЯ СУДДІ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ

Статус та повноваження судді господарського суду визначаються Конституцією України, Законом України від 07.07.2010 р. «Про судоустрій і статус суддів», Законом України від 23.12.1993 р. «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», іншими законами з урахуванням особливостей, притаманних господарським судам.

Суддею господарського суду є громадянин України, який відповідно до Конституції України та Закону «Про судоустрій і статус суддів» призначений чи обраний суддею, займає штатну суддівську посаду в одному з судів України і здійснює правосуддя на професійній основі. Судді є посадовими особами судової влади, які згідно Конституції України наділені повноваженнями здійснювати правосуддя і виконувати свої обов'язки на професійній основі. Судді мають необхідні для здійснення правосуддя повноваження, які визначені законами України.

Стаття 54 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає обов'язки судді: 1) своєчасно, справедливо та безсторонньо розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства; 2) дотримуватися правил суддівської етики; 3) виявляти повагу до учасників процесу; 4) додержуватися присяги судді; 5) не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, в тому числі й таємницю нарадчої кімнати і закритого судового засідання; 6) дотримуватися вимог щодо несумісності; 7) подавати щорічно не пізніше 1 квітня до Державної судової адміністрації України для оприлюднення на офіційному веб-порталі судової влади, ведення якого забезпечує Державна судова адміністрація України, декларацію про майновий стан.

Декларація про майновий стан повинна містити відомості про доходи, цінні папери, нерухоме, цінне рухоме майно, вклади у банках, фінансові зобов'язання судді, членів його сім'ї та осіб, з якими він спільно проживає або поєднаний спільним побутом, та про видатки судді, якщо разові видатки перевищують розмір його місячного заробітку. Форма декларації та порядок її заповнення затверджуються Міністерством фінансів України.

Суддя, призначений на посаду судді вперше, проходить щорічну двотижневу підготовку в Національній школі суддів України. Суддя, який обіймає посаду судді безстроково, проходить двотижневу підготовку в Національній школі суддів України не менше, ніж раз на три роки.

Стаття 47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає незалежність суддів. Суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання. Суддя здійснює правосуддя на основі Конституції і законів України, керуючись при цьому принципом верховенства права. Втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом. Незалежність суддів забезпечується особливим порядком його призначення, обрання, притягнення до відповідальності та звільнення, недоторканністю та імунітетом судді, порядком здійснення судочинства, визначеним процесуальним законом, таємницею ухвалення судового рішення і т.д.

Всі державні органи, установи й організації, органи місцевого самоврядування, громадяни та їх об'єднання зобов'язані поважати незалежність судових органів і не порушувати її. Гарантії незалежності судді, включаючи заходи з його правового захисту, матеріального і соціального забезпечення, які встановлені Законом України «Про судоустрій і статус суддів», розповсюджуються на всіх суддів України і не можуть бути відмінені іншими нормативними актами України та Автономної Республіки Крим. Статтею 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» встановлені положення щодо недоторканності суддів.

Згідно Закону України «Про судоустрій і статус суддів» на посаду судді може бути рекомендований громадянин України, не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи в галузі права не менше трьох років, проживає в Україні не менше десяти років

та володіє державною мовою. Не можуть бути рекомендовані на посаду судді громадяни: 1) визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними; 2) які мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків судді; 3) які мають не зняту чи не погашену судимість.

Стаття 66 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає порядок призначення на посаду судді вперше. Призначення здійснюється виключно в порядку, визначеному Законом, та включає такі стадії: 1) розміщення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на своєму веб-порталі оголошення про проведення добору кандидатів на посаду судді з урахуванням прогнозованої кількості вакантних посад суддів та опублікування такого оголошення в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр»; 2) подання особами, які виявили бажання стати суддею, до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідної заяви та документів, визначених Законом; 3) здійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, на основі поданих кандидатами на посаду судді документів, перевірки відповідності осіб вимогам, установленим до кандидата на посаду судді, та організація проведення стосовно них спеціальної перевірки в порядку, визначеному законом; 4) складення особами, які відповідають установленим вимогам до кандидата на посаду судді, іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на виявлення рівня загальних теоретичних знань у галузі права; 5) направлення кандидатів, які успішно склали іспит та пройшли необхідні перевірки, для проходження спеціальної підготовки у спеціалізованому юридичному вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації; 6) направлення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України кандидатів на посаду судді після успішного проходження ними підготовки у спеціалізованому юридичному вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації для проходження спеціальної підготовки у Національній школі суддів України; 7) допуск кандидатів, які успішно пройшли спеціальну підготовку, до складення кваліфікаційного іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України; 8) визначення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рейтингу кандидатів на посаду судді за результатами складення кваліфікаційного іспиту, зарахування їх до резерву на заміщення вакантних посад судді; 9) оголошення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України у разі відкриття вакантних посад суддів конкурсу на заміщення таких посад серед кандидатів, які перебувають у резерві; 10) проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, виходячи з рейтингу кандидата відповідно до кількості наявних вакантних посад судді добору серед кандидатів, які взяли участь у конкурсі, та внесення рекомендації Вищій раді юстиції про призначення кандидата на посаду судді; 11) розгляд на засіданні Вищої ради юстиції відповідно до рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України питання про призначення кандидата на посаду судді та внесення в разі прийняття позитивного рішення подання Президенту України про призначення кандидата на посаду судді; 12) прийняття Президентом України рішення про призначення кандидата на посаду судді.

Для участі у доборі кандидатів на посаду судді особа подає документи, визначені статтею 67 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Суддя, строк повноважень якого закінчився, за його заявою має бути рекомендований Вищою кваліфікаційною комісією суддів України для обрання його Верховною Радою України на посаду судді безстроково, якщо відсутні визначені законом обставини, що перешкоджають цьому.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» визначає підстави та порядок застосування до суддів дисциплінарної відповідальності. Дисциплінарне провадження - це процедура розгляду органом, визначеним законом, звернення, в якому містяться відомості про порушення суддею вимог щодо його статусу, посадових обов'язків чи присяги судді.

Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, має кожен, кому відомі такі факти. Вища кваліфікаційна комісія суддів України затверджує та розміщує на своєму офіційному веб-порталі зразок скарги (заяви) щодо неналежної поведінки судді, який може використовуватися для повідомлення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відомостей про порушення суддею вимог щодо його статусу, посадових обов'язків чи присяги судді.

Згідно ст. 100 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддя звільняється з посади органом, який його обрав або призначив, виключно з підстав, передбачених частиною п'ятою статті 126 Конституції України, за поданням Вищої ради юстиції. Суддя звільняється з посади Президентом України. На нашу думку незважаючи на те, що статус та повноваження судді господарського суду

визначені Законом України від «Про судоустрій і статус суддів» деякі положення потребують доповнення.

Агансонова Л.Ю.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ФІКТИВНОГО ТА ПРИХОВАНОГО БАНКРУТСТВА

Формування економічної України, побудованої на принципах ринкових відносин, потребує створення нових, невідомих або маловідомих українському суспільству правових інститутів, що регулюють правовідносини у цій сфері діяльності держави. Одним з таких є інститут банкрутства і як похідні – фіктивне банкрутство та умисне доведення до банкрутства. Як свідчить практика, застосування норм, що встановлюють кримінальну відповідальність за злочини, пов'язані з банкрутством, викликає певні складнощі. Справи про ці злочини до суду майже не доходять, "розпадаючись" уже на стадії досудового слідства, тому зафіксовані лише одиничні випадки притягнення осіб до кримінальної відповідальності за фіктивне банкрутство чи умисне доведення до банкрутства.

Проблемі фіктивного банкрутства і незаконних дій при банкрутстві присвячені праці вітчизняних спеціалістів з питань банкрутства, таких як Б.Поляков, О.Бірюков, В.Джун, В.Малига, В.Радзивилук, М.Тіговта та інших.

Актуальність вивчення та детального аналізу інституту банкрутства зумовлена наявністю серйозних суперечностей у законодавстві України, що регулює господарські відносини, оскільки регулююча роль держави у цій сфері "підмінюється" діяльністю державних органів чи інших осіб, які відстоюють вузькі відомчі інтереси, а не загальносуспільні пріоритети державної політики щодо розвитку підприємництва. Такий стан речей безпосередньо пов'язаний з неефективністю і неякісністю законодавства, що регулює підприємництво загалом, та законодавства у сфері банкрутства підприємств, зокрема. Першим кроком у законодавчому регулюванні банкрутства було прийняття у 1992 р. Закону України "Про банкрутство", який не виправдав себе, а краще сказати не зміг бути реалізований у повному обсязі. 30 червня 1999 р. прийнято Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Та не можна стверджувати, що цей нормативний акт став панацеєю при вирішенні питань банкрутства підприємств. Новий Закон про банкрутство начебто мав врахувати всі недоліки попереднього, проте, незважаючи на достатньо великий обсяг (53 статті у 7 розділах), у ньому міститься значна кількість прогалин і суперечностей, а, отже, й він потребує удосконалення. З огляду на це, неабиякого теоретичного і практичного значення набувають спроби здійснення комплексного аналізу наявних колізій законодавства про банкрутство з метою розроблення заходів їх подолання.

Отже, з процедурою банкрутства традиційно пов'язана велика кількість правопорушень. Із запровадженням в Україні ринкових відносин виникли злочинні схеми захоплення шляхом банкрутства державних і акціонерних підприємств, незаконної передачі їх майна у власність чи розпорядження суб'єктам господарської діяльності, що підконтрольні організаторам протиправної діяльності. Пізніше ця практика поширилася на підприємства інших форм власності. Відомі непоодинокі випадки використання банкрутства для ухилення від належних до сплати сум податків та зборів, фінансових санкцій; для неповернення позичок і кредитів, а також ухилення від виконання своїх фінансових зобов'язань перед іншими суб'єктами підприємницької діяльності.

Організатори схем протиправної діяльності використовують прогалини чинного законодавства, що дозволяє їм перекладати податкові зобов'язання на фірми з ознаками фіктивності. При цьому між діючою та "фіктивною" фірмою умисно використовуються "транзитні" підприємства, які у подальшому ліквідуються шляхом використання процедури банкрутства без проведення перевірки органами податкової служби. Виникає така ситуація, коли органи податкової служби не мають доступу до документів, що свідчать про протиправну діяльність. Відповідно, під час процедури банкрутства податкова інспекція не звертається до суду з грошовими вимогами до боржника у зв'язку з тим, що на даний момент вони не визначені.

Згідно з п. 15 ст. 11 Закону "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" після опублікування оголошення про порушення справи про банкрутство в офіційному друкованому органі всі кредитори незалежно від настання строку виконання зобов'язань мають право подавати заяви з грошовими вимогами до боржника. При цьому не взято до уваги, що вимоги органу державної податкової служби можуть бути визначені в повному обсязі тільки за результатами проведення перевірки платника податків.

Можливість проведення перевірки боржника податковим органом у названому Законі не передбачена, хоча згідно з п. 8.2 наказу Державної податкової адміністрації України від 19 лютого 1998 р. № 80 "Про затвердження Порядку обліку платників податків, зборів (обов'язкових платежів), органи державної податкової служби у зв'язку з проведенням реорганізації чи ліквідації юридичної особи повинні приймати рішення про проведення позапланової виїзної перевірки платника податків, який перебуває на обліку в такому органі, у разі одержання судових рішень або відомостей з Єдиного державного реєстру, іншої інформації щодо прийняття судом рішень про порушення провадження у справі про банкрутство чи визнання банкрутом платника податків. Відповідна перевірка повинна розпочатися протягом місяця після одержання того документа, що надійшов до органу державної податкової служби першим.

У зв'язку із зазначеною вище прогалиною Закону "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" та враховуючи значний вплив її вирішення на рівень податкових надходжень, створення рівних умов для суб'єктів господарювання та добросовісної конкуренції, формування правової культури платників податків, необхідно щоб суддя, прийнявши заяву про порушення справи про банкрутство, не пізніше ніж на п'ятий день з дня її надходження виносив і направляв не тільки сторонам та державному органу з питань банкрутства, а і органу державної податкової служби, за місцем взяття на облік боржника, ухвалу про порушення провадження у справі про банкрутство, у котрій вказується про прийняття заяви до розгляду, про введення процедури розпорядження майном боржника, призначення розпорядника майна, дату проведення підготовчого засідання суду, яке має відбутися не пізніше ніж на тридцятий день з дня прийняття заяви про порушення справи про банкрутство, введення мораторію на задоволення вимог кредиторів.

Іншою суттєвою прогалиною Закону "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" є відсутність обов'язку розпорядника майна боржника, керуючого санацією та ліквідатора надавати на вимогу органів державної податкової служби документи, потрібні для проведення перевірки. У зв'язку з цим пропонується закріпити відповідний обов'язок шляхом внесення доповнень до п. 9 ст. 13, п. 6 ст. 17 та п. 1 ст. 25 вказаного Закону наступного змісту: "надавати органам державної податкової служби України, за їх письмовою вимогою, документи, необхідні для проведення перевірки платника податків".

Ще однією прогалиною Закону "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" є відсутність у ст. 40, яка містить вичерпний перелік підстав припинення провадження у справі про банкрутство, обов'язку господарського суду припинити провадження у справі про банкрутство при виявленні обставин, що свідчать про неправомірність вимог кредитора. Це надасть можливість правоохоронним органам оперативніше реагувати на факти створення штучної кредиторської заборгованості для банкрутства підприємств та своєчасно припинити таке банкрутство.

У даній статті окреслено лише основні проблеми протидії фіктивному банкрутству як способу ліквідації підприємства та приховування доказів протиправних діянь, пов'язаних зі здійсненням фінансово-господарської діяльності. Проте залишається багато інших важливих аспектів даної проблеми, які потребують вирішення на загальнодержавному рівні.

Використана література:

1. Моца Є.В. Інститут неспроможності у правовому, економічному й соціальному вимірах // Право України. – 2002. - № 8. – С. 16-20.
2. Семир'янов Д. Банкрутство як спосіб ліквідації підприємства та приховування доказів протиправних діянь: адміністративно-правовий аспект // Право України. – 2008. - № 2. – С. 57-59.
3. Шевчук О., Герасименко П. Колізійні аспекти законодавства при банкрутстві підприємств // Право України. – 2008. - № 1. – С. 59-61.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день політика української держави спрямована на те, щоб забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України. Прийняття нового Господарського Кодексу дало можливість детально врегулювати питання виконання та забезпечення виконання господарських зобов'язань.

Основною метою правового регулювання зобов'язальних відносин у сфері господарювання є забезпечення всебічного захисту учасників ринку, а також створення сприятливих умов для запобігання невиконання чи неналежного виконання господарських зобов'язань.

У сучасній юридичній науці під «забезпеченням зобов'язання» розуміють заходи, спрямовані на виконання зобов'язання.

Забезпечення виконання зобов'язання з давніх часів і до наших днів було і залишається одним з основних інститутів зобов'язального права. Практично в кожному господарсько-правовому договорі зустрічаємо положення про неустойку, яку навіть називали «царицею» серед способів забезпечення виконання зобов'язань.

Епоха адміністрування негативно вплинула на цей інститут, що не могло обумовити засилля законних неустойок, відсутність у контрагентів можливості визначати вид і розмір неустойки. На сьогодні діюче вітчизняне законодавство в сфері регулювання договірних відносин певною мірою відстає від потреб сучасного господарчого обігу, який поступово переорієнтовується з відносин планово-розподільчого характеру на ринкові.

Незважаючи на досить тривалу історію існування цивільно-правового інституту неустойки, як одного із видів забезпечення виконання зобов'язання, він продовжує викликати велику кількість дискусій і суперечок. Це пояснюється тим, що протягом тривалого часу в умовах соціалістичного планового господарства традиційно більш ефективними вважалися адміністративно-правові методи впливу на контрагента, і господарюючі суб'єкти практично були позбавлені можливості застосовувати неустойку повною мірою в договорі.

З економічними перетвореннями в нашій країні, істотно змінюється і призначення неустойки, що обумовлює необхідність певної переорієнтації подальшого розвитку даної правової категорії.

При застосуванні неустойки виникає ряд проблемних питань, по яких в доктрині цивільного права немає єдиної точки зору. Одним з таких питань є проблема правової природи неустойки. Деякі вчені вважають, що неустойка є лише способом забезпечення виконання зобов'язань, інші зазначають, що вона вже не виконує забезпечувальну функцію, а залишається лише мірою цивільно-правової відповідальності. Але найбільш розповсюдженою є точка зору про подвійну природу неустойки в цивільному праві: вона одночасно визнається і способом забезпечення виконання зобов'язань, і формою (мірою) цивільно-правової відповідальності.

Для вирішення питання щодо правової природи неустойки треба здійснити розмежування таких понять, як «неустойка», яка є способом забезпечення виконання зобов'язань, та «стягнення (сплата) неустойки».

Наступною, поки що теоретичною проблемою, що стосується неустойки, є питання про її предмет. Чинний ЦК УРСР 1963 р. дозволяє встановлювати неустойку виключно у вигляді грошової суми. В свою чергу новий ЦК України дозволив визначати неустойку не лише у грошовій формі, але і у вигляді інших майнових цінностей. Питання про можливість застосовувати в якості неустойки майнові цінності є предметом давнього спору. У цього підходу є як явні противники, так і прихильники.

На наш погляд, допущення новим ЦК України можливості встановлювати неустойку не лише у вигляді грошової суми, але й в виді іншої майнової цінності повністю відповідає реаліям сьогодення, коли господарюючими є такі принципи приватного права, як гарантованість права власності та вільного розпорядження власністю, свобода договору, свобода підприємництва. Проте майновою може бути лише договірною неустойка.

Законна неустойка, підстави стягнення та розмір якої прямо передбачається законом, може бути визначена виключно в грошовій формі.

Говорячи про неустойку, не можна обійти увагою питання про обмеження її застосування. Існуючі обмеження можна умовно розділити на дві основні групи:

1. Обмеження, які стосуються розміру неустойки, що стягується (сплачується);
2. Обмеження, які стосуються строків стягнення (сплати) неустойки - позовної давності.

Одне з проблемних питань, яке при цьому виникає, стосується обчислення строку позовної давності по пені як триваючій неустойці.

Зокрема проблемними питаннями виступають такі питання як:

- відсутність в Господарському Кодексі положення про те, що зобов'язання має бути виконано належній особі;
- відсутність норми щодо виконання;
- розбіжності між нормами Господарського та Цивільного кодексів.

Використана література:

1. Балуйко С. Господарське право, Житомир, ЖЦНТІ, 2003
2. Коломієць Н. Становлення господарського зобов'язання як правової категорії // Право України.- 2006.- № 4.- С.48-52.
3. Майданик Р. Місце зобов'язання в праві України // Підприємництво, господарство і право.- 2006.- № 4.- С.3-7.

Іванова М.І.,

студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ, ЯКЕ РЕГУЛЮЄ ПРИПИНЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Актуальність теми. Економічна система сучасної України перебуває в стані розвитку, що породжує необхідність постійно вдосконалювати правові норми, які регулюють господарську діяльність суб'єктів господарювання. В умовах економічних перетворень, що тривають в Україні, господарсько-правовий інститут припинення діяльності суб'єктів господарювання набуває усе більшого значення. Підстави та порядок реорганізації і ліквідації суб'єктів господарювання знаходять своє закріплення у ряді нормативно-правових актів, однак, чинне законодавство про припинення суб'єктів господарювання не є досконалим і не забезпечує повною мірою регулювання відносин, що виникають між учасниками господарського обігу в ході його здійснення. [1; 3].

Характеристику сучасного українського законодавства щодо припинення суб'єктів господарювання неможливо надати якщо не звернутися до передісторії його становлення з часів проголошення самостійності України та початку побудови ринкових відносин. Основним нормативним актом, що діяв на цей час та регулював питання припинення юридичних осіб, був Цивільний кодекс Української РСР, прийнятий ще 18 липня 1963 року і введений в дію з 1 січня 1964 року, який у якості способів припинення визначав реорганізацію та ліквідацію (ст. 37). Тому протягом 1991 - 1993 років було прийнято низку нормативних актів направлених на упорядкування створення, реєстрації, діяльності та припинення суб'єктів підприємництва. Насамперед, це спеціальні закони з питань підприємницької діяльності: "Про підприємництво" від 7 лютого 1991 року, "Про підприємства в Україні" від 27 березня 1991 року, "Про господарські товариства" від 19 вересня 1991 року, "Про банкрутство" від 14 травня 1992 року, які у якості підстав примусової ліквідації суб'єктів підприємництва, як способу припинення їх існування, передбачили рішення суду або арбітражного суду (п. 1 ст. 34 Закону України "Про підприємства в Україні"; п. "в" ч. 3 ст. 19 Закону України "Про господарські товариства") про скасування державної реєстрації у випадках передбачених в законі (ч. 18 ст. 8 Закону України "Про підприємництво") або про визнання боржника банкрутом (ст. 22 Закону України "Про банкрутство"; п. "в" ч. 3 ст. 19 Закону України "Про господарські товариства"; п. 2 ст. 34 Закону України "Про підприємства в Україні"). Більш детально загальний порядок припинення суб'єктів підприємницької діяльності - юридичних осіб у разі скасування їх державної реєстрації на підставі судових рішень був врегульований в Положенні про державну реєстрацію суб'єктів

підприємницької діяльності, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 1998 року. Разом з тим, для деяких суб'єктів господарювання законодавством встановлювався інший, відмінний від загального, порядок примусового припинення на підставі адміністративного акту. [2; 29].

Актуальним з цього приводу постає аналіз законодавства, що регулювало право на звернення до суду з заявами про порушення справи про банкрутство та позовами про скасування державної реєстрації суб'єктів підприємництва - юридичних осіб. Щодо права відповідних осіб на звернення до арбітражного суду з заявою про порушення справи про банкрутство суб'єкта підприємництва, то воно досить повно було врегульовано Законом України "Про банкрутство" та Арбітражним процесуальним кодексом України. [3; 36].

Таким чином, протягом перших років незалежності України в розвиток відповідних норм Цивільного кодексу, що діяв ще з 1963 року, були закладені правові підстави припинення існування суб'єктів господарювання різних форм власності та організаційно-правових форм. Разом з тим, в умовах формування ринкової економіки відповідне законодавство потребувало постійного вдосконалення відповідно до вимог практики.

Важливим кроком в цьому напрямку стало прийняття 16 січня 2003 року спеціального кодифікованого акту з питань господарської діяльності - Господарського кодексу України (ГК). З набранням 1 січня 2004 року чинності даним документом, втрачали силу Закони України "Про підприємство" та "Про підприємства в Україні".

Поряд з ГК України розроблявся, був прийнятий та одночасно вступив в силу новий Цивільний кодекс України (далі ЦК). Він, як і ГК, містить у собі норми щодо припинення юридичних осіб, в тому числі і примусового в результаті ліквідації на підставі судового рішення (ст. 104, 110)..

Закон України від 15 травня 2003 року "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців", спеціальний нормативний акт з питань державної реєстрації, в тому числі державної реєстрації припинення суб'єктів господарювання - юридичних осіб, як невід'ємної складової цього процесу. Законодавство, яким донині врегульовувалися питання державної реєстрації припинення суб'єктів господарювання, мало значні прогалини. До певної міри усунути проблеми покликаний нещодавно прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» щодо спрощення механізму державної реєстрації припинення суб'єктів господарювання» № 2390-VI.

Цим законом запроваджується спрощена процедура реєстрації державним реєстратором припинення суб'єктів господарювання на підставі відповідного судового рішення (за виключенням банкрутства). Крім цього, новим законом передбачається завершити процес включення до Єдиного державного реєстру відомостей про юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, які були зареєстровані до 1 липня 2004 року та до цього часу не подали державному реєстратору відомості про себе для їх включення до вказаного реєстру [4].

Враховуючи вище викладене можна дійти наступних висновків.

По-перше, протягом 1991-1993 років, були закладені загальні підстави припинення суб'єктів господарювання на підставі судового рішення та надане право відповідним контролюючим державним органам на подання таких позовів.

По-друге, в умовах формування ринкової економіки, законодавство України, яке регулювало припинення господарюючих суб'єктів потребувало постійного вдосконалення відповідно до вимог практики, що й знайшло своє відображення у відповідних статтях кодифікованого нормативного акта з питань правового забезпечення господарської діяльності - ГК України і спеціального закону з питань державної реєстрації "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців". Разом з тим норми ГК з відповідних питань не узгоджувались з нормами спеціального закону і припинили свою дію, що сприяло появі прогалини в ГК, який закладав основи державної реєстрації господарюючих суб'єктів.

Використана література:

1. Загнитко О. Вопросы нормативного обеспечения детенизации экономики / О Загнитко // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 3. - С. 3 - 6.
2. Зубатенко О.М. Законодавче регулювання примусового припинення суб'єктів господарювання – юридичних осіб шляхом ліквідації / О.М. Зубатенко // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. - №11. – С.28-32

3. Дорошенко Л. М. Правовое регулирование прекращения деятельности хозяйствующих субъектов // Субъекты хозяйствования и экономическая преступность: вопросы предупреждения / Л.М. Дорошенко : Сб. матер. "Круглого стола" (Донецк, 1 ноября 2001 г.). - Донецк: ИЗПИ НАН Украины, ООО "Юго-Восток, Лтд", 2002. - 166 с.
4. Максимов В. Спрощення держреєстрації припинення суб'єктів господарювання: нові засоби боротьби з підприємствами-примарами / В. Максимов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rights.unian.net/ukr/detail/4758>

Іванюта Н.В.,
асистент кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ЗУСТРІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗИВАЧЕМ ЗАЯВЛЕНОГО ЗАХОДУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ

В Господарському процесуальному кодексі України відсутня така процесуальна конструкція, як забезпечення відшкодування можливих для відповідача збитків в результаті забезпечення позову. Інститутом, який може реально забезпечити таку вимогу відповідача є інститут зустрічного забезпечення позивачем свого заявленого виду заходу до забезпечення позову. Такий інститут ефективно працює та отримав своє законодавче закріплення в Арбітражному процесуальному кодексі Російської Федерації (далі – АПК РФ) [1].

В главі 8 АПК РФ «Забезпечувальні заходи арбітражного суду» законодавцем використано, по-перше, такий термін для забезпечення відшкодування можливих для відповідача збитків – «зустрічне забезпечення», по-друге, приведено перелік зустрічних забезпечувальних заходів.

На підставі аналізу ст. 94 АПК РФ можна виділити наявність зустрічного забезпечення двох видів:

1) зустрічне забезпечення – це забезпечення заявником відшкодування можливих для відповідача збитків, що надається на вимогу, або за пропозицією арбітражного суду, заснованого на клопотанні відповідача, шляхом внесення на депозитний рахунок суду грошових коштів в розмірі, який запропоновано судом, або надання банківської гарантії, поручительства або іншого фінансового забезпечення на ту ж суму (ч. 1 ст. 94 АПК РФ);

2) зустрічне забезпечення – це внесення відповідачем на депозитний рахунок суду грошових коштів в розмірі, який вимагає позивач, взамін по забезпеченню позову про стягнення грошових сум (ч. 2 ст. 94 АПК РФ).

Поняття самого зустрічного забезпечення в даній статті не розкривається, але Рожкова М.А. дає наступне: «встречное обеспечение - это обеспечение, предоставляемое лицом, обратившимся с заявлением об обеспечении иска, для обеспечения возмещения убытков, могущих возникнуть у ответчика, к которому будут применены обеспечительные меры (так называемое первичное встречное обеспечение), либо обеспечение, предоставляемое ответчиком взамен применения обеспечительных мер (так называемое вторичное встречное обеспечение)» [2].

На відміну від забезпечувальних заходів, направлених, по суті, на захист прав та законних інтересів позивача, вимога про зустрічне забезпечення за загальним правилом направлена на захист прав і законних інтересів відповідача. Відмінності між первинним і вторинним зустрічним забезпеченням полягають в наступному.

Внесення первинного зустрічного забезпечення направлено на створення умов для забезпечення позову арбітражним судом, внесення вторинного зустрічного забезпечення - на створення умов для відмови арбітражним судом в забезпеченні позову. Тому, якщо при подачі клопотання про забезпечення позову заявник надав первинне зустрічне забезпечення, а потім відповідач надав вторинне зустрічне забезпечення, то суд, керуючись правилами ч. 7 ст. 94 АПК РФ, повинен відмовити в забезпеченні позову або скасувати забезпечення позову.

Первинне зустрічне забезпечення здійснюється шляхом внесення на депозитний рахунок арбітражного суду грошових коштів в розмірі, який запропоновано судом (або шляхом надання банківської гарантії, поручительства або іншого фінансового забезпечення на ту ж суму). Розмір суми первинного зустрічного забезпечення має бути в межах суми позовних вимог, але не менше половини

розміру суми позову (ч. 1 ст. 94 АПК РФ). Вторинне зустрічне забезпечення може бути здійснене шляхом внесення на депозитний рахунок арбітражного суду грошових коштів у розмірі вимог позивача або шляхом надання банківській гарантії, поручительства або іншого фінансового забезпечення на ту ж суму. Розмір суми вторинного забезпечення позову дорівнює розміру вимог позивача в повному обсязі (ч. 3 ст. 96 АПК РФ) [2].

Проаналізувавши зміст вищезгаданої норми, можна зробити висновок, що наведений в ній перелік зустрічних забезпечувальних заходів є відкритим. Даний висновок обґрунтовується конструкцією ст. 94 АПК РФ, в якій законодавець використовував формулювання «інше фінансове забезпечення», що дозволяє досить широко тлумачити положення даної статті.

Якщо звернутися до цивільного законодавства, то ст. 329 Цивільного кодексу РФ (далі – ЦК РФ) містить також відкритий перелік засобів забезпечення виконання зобов'язань. Представляється, що під "інше фінансове забезпечення", окрім перерахованих в ст. 94 АПК заходів, підпадає також і передбачена ст. 329 ЦК РФ [3] застава.

Використана література:

1. Арбитражный процессуальный кодекс РФ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kodeks.net>.
2. Рожкова М.А. Средства и способы правовой защиты сторон коммерческого спора. М.: Волтерс Клувер, 2006;
3. Цивільний кодекс РФ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.gzkodeks.ru/>

Кобилянська О. В.,

студентка ОКР «Спеціаліст»

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМАТИКА ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Стабільна робота усіх видів транспорту є невід'ємною умовою нормального функціонування економіки України. Тим часом в останні роки становище в транспортно-дорожньому комплексі країни значно погіршилося. Внаслідок спаду обсягів перевезень різко скоротилися прибутки транспортних підприємств, хронічною стала криза платежів, граничного рівня досягла спрацьованість основних виробничих фондів, що призводить до зростання потреб у реконструкції, ремонті та технологічному обслуговуванні. Незадовільно вирішуються питання технічних інновацій і технологічної модернізації, не забезпечуються мінімальні соціальні умови працівників галузі, не повною мірою використовуються потенціальні можливості транспортно-дорожнього комплексу з розвитку експорту транспортних послуг. Таким чином, міське транспортне господарство виявилось дуже складним, багатогалузевим, і часто в ньому з'являються проблеми, які не мають готових рецептів для вирішення.

Роблячи аналіз проблеми я хотів би розглядати громадський електротранспорт та автомобільний транспорт

Електротранспорт. Міський електротранспорт працює у 53 містах України. На протязі певного часу погіршилися регулярність руху та культура обслуговування пасажирів. Зменшилася насиченість транспортної мережі трамвайними вагонами і тролейбусами, що зумовило значну їх перевантаженість. Це сталося внаслідок скорочення парку рухомого складу, припинення його оновлення.

Нині в Україні експлуатуються морально застарілі типи тролейбусів і трамвайних вагонів, які виготовлені із застосуванням технічних рішень щонайменше 30-річної давнини. Вони характеризуються низькою надійністю і значною трудомісткістю технічного обслуговування та ремонту, а також високою енергозатратністю.

Автотранспорт. Суттєво знизилась рівень комфортності, якості пасажирських перевезень та їх безпека. Наповнення салонів автобусів загального користування досягло 6 чоловік на квадратний метр, що майже вдвічі перевищує світовий рівень.

Підвищення аварійності при зменшенні обсягів перевезень пояснюється різким ростом чисельності перевізників, більшість яких не має досвіду організації перевезень, необхідної професійної підготовки щодо безпеки обслуговування, відповідної технічної бази. За даними

перевірок МВС і Мінтрансу у приватних перевізників більше 75 % автобусів експлуатувались несправними, порушуються режими праці і відпочинку водіїв, тривалість робочої зміни в 1,5...2 рази перевищує нормативну.

Відповідно до даної ситуації можна зазначити, що існуючий статус і система управління в галузі громадського транспорту, її збитковість, невизначеність джерел фінансування оновлення рухомого складу і розвитку транспортної мережі — головні причини кризового становища міського транспорту. Для подолання кризової ситуації потрібне втручання, насамперед, місцевої влади для створення умов для покращення ефективності транспортних перевезень.

До першочергових заходів, що слід здійснити, можна віднести:

- створити повноцінний орган управління міським транспортом;
- скасувати пільги на проїзд усім громадянам, за винятком тих, хто безпосередньо потребує соціального захисту (діти, інваліди, пенсіонери, старші від 70 років);
- створити підприємствам міського електротранспорту рівні умови з іншими перевізниками щодо встановлення тарифів, відносин з пасажирями, які користуються пільгами на проїзд;
- покращення кадрової й соціальної політики;
- підвищення якості обслуговування.

Якщо всі ці питання будуть вирішені то можна буде казати про нормальне функціонування громадського транспорту.

Використана література:

1. Транспортне право України : Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів/ І.В. Булгакова, О. В. Клепікова. – К.: Ін Юре, 2009. – 533с.
2. Транспортне право України : Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів/ ред. М.Л Шелухін; Міністерство освіти і науки України. – К.: Ін Юре, 2008. – 893с. (Академічний курс)
3. Автомобільний транспорт в Україні: Нормативна база / Упор. О.М. Роїна. – К: КНТ; Атіка, 2009. 504с.
4. Пасажирські перевезення навч. посіб. для студ. спец. М.Г Босняк; Міністерство освіти і науки України. – К.: Слово, 2009 – 271с.

Ніконенко Я.О.,

студент ОКР «Магістр»

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ УСТАВНОГО КАПІТАЛУ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Аналіз законодавства та правової сутності дозволяє говорити, що статутний капітал є специфічним об'єктом права, тому що, по-перше, не існує як предмет матеріального світу по-друге, посвідчує сукупність прав, які набуває учасник товариства. З огляду на вище зазначене існують підстави визначити, що статутний капітал є специфічним об'єктом правовідносин і розгляд цієї специфіки є потрібним не лише в наукових дослідженнях, а й для правозастосовної практики. Це пов'язано з тим, що законодавство, на жаль, не регулює детально порядок вчинення правочинів зі статутним капіталом. Цілком природно, що законодавець не може щодо кожного об'єкта права окремо передбачати порядок вчинення правочинів, саме для цього, на нашу думку, він встановлює загальні правила (норми) щодо об'єктів цивільних прав (в тому числі порядку вчинення правочинів з ними). Але в такому випадку необхідно чітко встановлювати, до яких саме об'єктів прав належить той або інший об'єкт, і з огляду на це визначати питання обігу цього об'єкта. При цьому маємо визнати, що чинне законодавство не лише не встановлює чіткого правового режиму статутного капіталу товариства який би надав можливість визначитись із питанням, до яких загальних категорій об'єктів цивільних прав капітал належить, а й чітко не визначає особливого порядку здійснення правочинів щодо статутного капіталу товариства, який має особливий правовий режим.

Майно юридичної особи може формуватися за рахунок різних джерел, але основними на початкових стадіях є внески засновників. Саме вони, як ініціатори створення юридичної особи,

повинні подбати про забезпечення її необхідним і достатнім майном. Сукупність внесків засновників, призначених для забезпечення діяльності створеної юридичної особи, традиційно називають статутним капіталом (статутним фондом)

Проблемами дослідження статутного фонду найбільш поширено займаються Янкова О.С. у своїй роботі “Правове регулювання статутного фонду комерційних організацій” та Кравчук В.М. – робота “Корпоративне право” та “Вклади статутного капіталу господарського товариства”. На думку О. Янкової, **статутний фонд** - це зареєстрований у встановленому законом порядку та закріплений в установчих документах грошовий еквівалент майна, яке повинно бути передане підприємству у власність (повне господарське відання, оперативне управління) у вигляді внесків для забезпечення його господарської діяльності та як сплата його учасниками отримуваних ними майнових прав.

Статутний капітал - це одне із центральних понять сучасного корпоративного права. Участь у створенні статутного капіталу є первісним способом набуття корпоративних прав, і всі операції з корпоративними правами так чи інакше стосуються статутного капіталу. Можна навіть сказати, що корпоративне право розпочинається зі статутного капіталу.

Цивільний кодекс України використовує термін «статутний (складений) капітал». Така подвійна термінологія пояснюється, мабуть, тим, що не всі товариства діють на підставі статуту. Установчими документами можуть бути статут або засновницький договір і навіть меморандум. Якщо статуту немає, наприклад, як у повних і командитних товариствах, застосовується термін «складений капітал». Однак і цей термін невдалий адже «складений» означає, що капітал повинен бути утворений шляхом об'єднання (складання) внесків, тоді як, наприклад, командитне товариство може бути створене одним повним учасником. Йому нічого і ні з ким складати.

При розробці терміна «статутний (складений) капітал» допущено й логічні помилки. Слово «складений» не є синонімом до «статутний», як це можна було б припустити з огляду на вживання його у дужках. Аналіз ЦК дозволяє стверджувати, що терміни «статутний капітал» і «складений капітал» використовуються як нерівнозначні, хоч і означають одно порядкові явища. Чому тоді в їх основу покладено різні поняття? Ключовим у терміні «статутний капітал» є слово «статут», тобто установчий документ товариства, тоді як у терміні «складений капітал» слово «складати» акцентує на способі утворення капіталу.

Щодо кооперативів застосовується термін «неподільний фонд», близький до терміна «статутний капітал». Відповідно до ч. 3 ст. 20 Закону України «Про кооперацію» від 10.07.2003 р. неподільний фонд створюється в обов'язковому порядку і формується за рахунок вступних внесків та відрахувань з доходу кооперативу.

Напевно, є сенс ввести єдиний термін для позначення майна, яке передають засновники (засновник) юридичній особі під час її створення, незалежно від її виду та організаційно-правової форми. Можливо, найбільш точним терміном, що відображає це родове поняття, буде «засновницький капітал». Він акцентує на тому, що суб'єктом, котрий утворює капітал, є засновник. **Засновницький капітал**- це майно, склад та вартість якого зафіксовані в установчому документі і котре засновник зобов'язався передати юридичній особі під час її створення. Цей термін є спільним (єдиним) для всіх юридичних осіб.

Після створення юридичної особи її капітал може змінюватися, зокрема і шляхом залучення внесків осіб, котрі не брали участі у її заснуванні. Для юридичної особи не має значення, від кого саме надійшли внески. Важливо, що її капітал збільшується, а це дозволяє провадити ефективнішу діяльність і досягати своєї мети. Після реалізації свого засновницького волевиявлення засновник у відносинах з товариством виступає вже як акціонер, учасник, член і користується, як правило, тим самим обсягом прав, які мають інші особи - не засновники. З огляду на це і термін «засновницький капітал» після створення юридичної особи втрачає своє первісне значення саме як засновницький. Цей капітал трансформується у корпоративний, стає капіталом юридичної особи. Тому доцільно було б запровадити і такий термін. **Корпоративний капітал** - це зафіксована в установчому документі вартість внесків учасників, переданих юридичній особі в рахунок оплати її корпоративних прав.

Наведені вище міркування мають теоретичний характер і могли б бути використані для вдосконалення законодавства. Але є й багато проблем, так би мовити, «прикладного» характеру.

Використана література:

1. Атаманова Ю.Є. “Права промислової власності як форма участі в господарських товариствах” – Х., 2003- 180с.

2. Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій.-К.:Атіка, 2009-258с.
3. Кравчук В.М. “Корпоративне право”,-К., 2005, 720с.
4. Кравчук В.М. Вклади статутного капіталу господарського товариства //Право України.-2007.-№7.-С 57-61
5. Кравчук В.М. Розмір статутного капіталу юридичної особи // Право України.-2007.-№2.-С.71
6. Кибенко Е.Р. Корпоративне право України.-Х., 2008, 230с.
7. Кибенко Е.Р. Научно-практичний коментарій до ЗУ “О господарських товариствах”.-Х.-2008-240с.
8. Кучеренко І.М. організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права.-К.,2004.-328с.
9. Нагребельний В.П. Установчі документи юридичної особи // Юридична енциклопедія.-К.,2007.-Т.6.-768с.
10. Саниахметова Н.О. Підприємницьке право: Навч. посібник.-2-е вид.-К.,2008.- 287с.
11. Янкова О.С. Правове регулювання статутного фонду комерційних організацій.-К.-2007.-120.

Мальская А.Ю.,
студентка 4 курсу
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СТАТУСА ПРЕДПРИЯТИЯ С ИНОСТРАННЫМИ ИНВЕСТИЦИЯМИ

Актуальность данного исследования обусловлена приоритетными задачами государственной политики по привлечению иностранных инвестиций в экономику Украины, о чем свидетельствует, в частности, Указ Президента Украины «О мерах по улучшению инвестиционного климата в Украине» от 28.10.2005 г. Указанные проблемы уже стали предметом научной дискуссии, доказательством чему служат исследования В. Юсупова, Л. Винокуровой, В. Малыги. Вместе с тем следует отметить, что внимание В. Юсупова было сосредоточено на глобальных вопросах определения внешнеэкономической политики государства как основы ее законодательного обеспечения, а исследования О. Загнитко и В. Малыги осуществлены в период, когда указанные отношения еще не были урегулированы Хозяйственным кодексом Украины.

Целью исследования является анализ основных факторов, формирующих правовой статус субъектов хозяйствования с иностранными инвестициями. Их разрешение приобретает особую актуальность в связи с адаптацией украинского законодательства к требованиям ЕС, а также с перспективами интеграции Украины в ЕС и ВТО.

В соответствии со ст. 396 Хозяйственного кодекса (далее - ХК) Украины на территории Украины могут создаваться и действовать субъекты хозяйствования с иностранными инвестициями, которые осуществляют свою деятельность в формах предприятия с иностранными инвестициями (далее - ПИИ), иностранного предприятия и иных формах, не запрещенных законом.

Прежде всего следует отметить, что в законодательстве до сих пор отсутствует понятие субъектов хозяйствования с иностранными инвестициями, хотя в ХК Украины и закреплены дефиниции иностранного предприятия и предприятия с иностранными инвестициями.

Наиболее детально в украинском законодательстве разработано понятие ПИИ. Общие подходы к этому определению содержатся в ХК Украины и Законе Украины «О режиме иностранного инвестирования» от 19.03.1996 г.

В соответствии с п. 2 ст. 63 и ст. 116 ХК Украины предприятие, созданное в соответствии с требованиями ХК Украины, в уставном фонде которого не менее десяти процентов составляет иностранная инвестиция, признается ПИИ. Вместе с тем согласно ст. 1 Закона Украины «О режиме иностранного инвестирования» ПИИ - это предприятие (организация) какой-либо организационно-правовой формы, созданное в соответствии с законодательством Украины, иностранная инвестиция в уставном фонде которого, при его наличии, составляет не менее 10 %. Следовательно, Закон предполагает возможность полного отсутствия уставного фонда, но в таком случае возникает вопрос

о возможности применения основного критерия, характеризующего ПИИ, - наличие определенного размера иностранной инвестиции, исчисляемого от уставного фонда.

При этом и ХК Украины, и Закон Украины «О режиме иностранного инвестирования» предусматривают, что предприятие приобретает статус ПИИ со дня зачисления иностранной инвестиции в виде ценностей, вкладываемых иностранными инвесторами в объекты инвестиционной деятельности в соответствии с целью получения прибыли или достижения социального эффекта, на его баланс.

Исходя из указанного, любой хозяйствующий субъект, созданный законодательству Украины, в уставном фонде которого не менее 10 % иностранных инвестиций, является предприятием с иностранной инвестицией. Таким образом, *наличие иностранных инвестиций в уставном фонде является основным критерием для определения статуса ПИИ.*

Однако, несмотря на довольно конкретные формулировки названных понятий, указанные нормативные акты не могут со всей определенностью обозначить правовой статус ПИИ. В частности, четко не указано, является ли необходимым наличие иностранного инвестора как учредителя предприятия с иностранными инвестициями либо основной критерий (наличие иностранной инвестиции в уставном фонде) является достаточным и определяющим. Отсутствие установленного критерия приводит в отдельных случаях к неопределенности правового статуса ПИИ.

Более того, действующим законодательством предусмотрено лишь основание приобретения статуса ПИИ, однако отсутствуют основания его утраты.

Логично предположить, что ПИИ лишается своего статуса при уменьшении доли иностранных инвестиций менее законодательно установленного предела, например в случае выделения доли иностранного инвестора из уставного фонда хозяйственной организации. Но при этом в ХК Украины и Законе Украины «О режиме иностранного инвестирования» прямо не предусмотрено, что уменьшение указанной доли в уставном фонде (менее 10 %) влечет утрату статуса ПИИ.

Неопределенность правового статуса субъектов хозяйствования с иностранными инвестициями существенно снижает инвестиционную привлекательность для потенциальных инвесторов. При этом необходимо также учитывать, что ст. 116 ХК Украины предусмотрены ограничения на хозяйственную деятельность ПИИ в отдельных отраслях народного хозяйства, а некоторыми нормативными актами предусмотрен особый порядок реализации хозяйственной правосубъектности ПИИ (например, приобретение земельного участка в соответствии со ст. 82 Земельного кодекса Украины), а также предоставление дополнительной отчетности (например, статистическая форма № 10-зез, утвержденная приказом Госкомстата Украины от 15.10.2003 г. № 343).

Таким образом, в связи с наличием ограничений в деятельности ПИИ, в законодательстве должен быть четко определен статус указанных субъектов, основания для его приобретения и отмены, что позволяет устранить недостатки и противоречия в системе государственной регистрации иностранных инвестиций.

Проведенный анализ позволяет сделать вывод о необходимости внесения изменений и дополнений в действующее законодательство Украины, устанавливающее основы правового статуса субъектов хозяйствования с иностранными инвестициями.

В Законе Украины «О режиме иностранного инвестирования» необходимо:

- в определении понятия субъектов хозяйствования с иностранными инвестициями обозначить, что субъектом хозяйствования с иностранными инвестициями является хозяйственная организация какой-либо организационно-правовой формы, созданная в соответствии с законодательством Украины и соответствующая установленным законодательством критериям, что влечет возникновение определенного правового статуса;
- предусмотреть возможность осуществления отечественными хозяйственными организациями функций обособленных подразделений иностранных субъектов хозяйствования на основании заключенных между ними договоров после регистрации такого статуса хозяйственных организаций в государственных органах Украины;
- предусмотреть, что основанием, при котором предприятие с иностранными инвестициями утрачивает свой статус, является уменьшение доли иностранного инвестора в уставном фонде по сравнению с законодательно установленным минимумом (10 %);
- предусмотреть гарантии признания правомерности отчуждения иностранных инвестиций и сохранения статуса иностранных инвестиций в случае изменения формы инвестирования.

Использованная литература:

1. Хозяйственный Кодекс Украины от 16.01.2003 № 436-IV, Ведомости Верховной Рады (ВВР), 2003, N 18, N 19-20, N 21-22.
2. Закон Украины «О режиме иностранного инвестирования» от 19.03.1996 № 93/96-ВР, Ведомости Верховной Рады (ВВР), 1996, N 19.
3. Малига В. Проблемы систематизации законодательства щодо суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності // Правничий часопис Донецького університету. - 2004. - № 1 (11). - С. 75-80.
4. Проблемы определения статуса субъектов хозяйствования с иностранными инвестициями / В.Малыга, О.Олейников // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - №4. – С.59-62

Олексівець Л.О.,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Національного університету
державної податкової служби України

ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ЯК ЯВИЩЕ І ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

Здійснюванні в Україні заходи переходу до ринкової економіки, створили передумови для підприємницької діяльності громадян у напрямі розвитку якої останніми роками зроблено ряд рішучих кроків. Перехід на нові форми господарювання, поряд із позитивними змінами в економіці, викликали появу факторів, що створюють умови для вчинення різноманітних зловживань. Так на сьогоднішній день спостерігається активне проникнення кримінальних угруповань у сферу господарської діяльності і створення ними фіктивних підприємницьких структур. Ці структури використовуються для легалізації коштів отриманих злочинним шляхом.

Відповідно до частини першої ст. 205 Кримінального кодексу України фіктивне підприємництво визначено так: створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів щодо яких є заборона. Тобто, фіктивне підприємництво полягає в одній із заборонених дій, як: створення суб'єкта підприємницької діяльності або придбання його [1].

Суб'єктами такого злочину можуть бути: осудна особа, яка досягла 16-річного віку і виступає як засновник або набувач суб'єкта підприємництва – юридичної особи або за допомогою чужих чи підроблених документів реєструє (придбає) такий суб'єкт; службова особа підприємства або організації, яка прийняла раніше рішення про створення чи придбання іншої юридичної особи; власник (засновник) юридичної особи який прийняв таке ж рішення.

Фіктивне підприємництво, як явище спричинило виникнення ряд детермінантів, які можна згрупувати у наступні блоки: організаційно-господарський, кадрового характеру, нормативно-правові. Під детермінантами у організаційно-господарській сфері підприємництва є , як упущення у системі матеріально-технічного постачання так і в здійсненні бухгалтерського обліку, в оформленні господарських фінансових операцій [2, с.50] .

Необхідно зазначити, що з 1994 р. по 2003 р. включно органами внутрішніх справ України зареєстровано 1475 випадків фіктивного підприємництва: у 1996 р. – 80, у 1997 р. – 147, у 1998 р. – 168, у 1999 р. – 227, у 2000 р. – 240, у 2001 р. – 186, у 2002 р. – 182 та у 2003 р. – 245. За статистичними даними *МВС України, згідно з якими, за результатами 2009 року на 1,5% збільшилась кількість випадків фіктивного підприємництва, порівняно з іншими роками.*

Недоліки в матеріально-технічному постачанні створюють умови для придбання за хабарів фондів матеріалів сировини, зловживань при закупівлі. Тому, детермінанти кадрового характеру в сфері підприємницької діяльності виявляється, на сьогоднішній день, у бізнес проникли лідери кримінального світу, ділки тіньової економіки, раніше судимі, особи з антисоціальними настроями. Нормативно-правовий характер зумовлюється тим що нормативно-правова база є недосконалою, що регулює підприємницьку діяльність у його суперечливості і частих змінах, можливості різного тлумачення, сприятливою умовою для хабарництва є така недосконала система оподаткування [3, с. 47].

Фіктивному підприємництву притаманні певні ознаки, а саме: місце реєстрації або постійного проживання учасників, засновників не збігається з місцем ведення його господарської діяльності; розбіжності реквізитів, в даних документах, що відображають одну й ту саму операцію; відсутність в органах державної реєстрації даних про підприємство, навіть про його реєстрацію; переказ грошових коштів, що належить підприємству коштів на рахунки фізичних осіб, у тому числі приватних підприємств; призначення на керівні посади некомпетентних кадрів, осіб без певного місця проживання; відсутність бухгалтерського та податкового обліку, а також даних про подання до державних органів обов'язкових форм звітності; різке збільшення за короткий час грошових сум на рахунках підприємства, як і разові перекази та списання з рахунків зазначених сум коштів[4, с. 6].

Слід зазначити, що реєстрація фіктивних підприємств часто здійснюється за вигаданими адресами, що фіксуються у сфальсифікованих договорах оренди або паспорті засновника. Найчастіше фіктивні підприємства створюються в організаційно правовій формі приватного підприємства або товариства з обмеженою відповідальністю. Тому існує ряд проблем щодо виявлення фіктивних підприємств.

Кримінальне законодавство сьогодні не забезпечує можливості ефективно притягувати винних до кримінальної відповідальності за соціально небезпечні для суспільства і держави дії, пов'язані з фіктивною діяльністю суб'єктів підприємництва, ні в сфері підприємницької діяльності, ні господарської діяльності взагалі. З зазначеного питання Держпідприємництво вважає, що поліпшити ситуацію у вирішенні цього питання можливо підвищивши рівень відповідальності (до кримінальної) нотаріусів (Держпідприємництво надавало свої пропозиції) за свої дії по перевірці дієздатності та правоздатності фізичних осіб, зокрема, звіряючи паспортні дані, підвищення рівня взаємодії органів виконавчої влади на основі комп'ютерних інформаційних технологій та широких можливостей загальнодержавної інтеграції відомчих баз даних, в першу чергу, Єдиної державної автоматизованої паспортної системи та спеціалізованих баз даних Міністерства внутрішніх справ. Вирішення цих проблем повинно бути розподілено між органами нотаріату, державної реєстрації та власниками відповідних баз даних. Необхідно розробити механізми взаємодії ДПА, МВС, Мін'юсту, Держпідприємництва, інших центральних органів виконавчої влади – власників спеціальних інформаційних систем чи документальних баз даних. Зазначені пропозиції можуть бути вирішені тільки шляхом інформаційної інтеграції на державному рівні, тобто створення відомчих електронних баз даних, в тому числі і конфіденційних даних, їх взаємодія "on line", широке використання інших високих інформаційних технологій [5, с. 9–11].

Держпідприємництво неодноразово з приводу боротьби з ФП і розробки Реєстру суб'єктів підприємницької діяльності (які вирішуються на одній технологічній основі) подавала свої пропозиції щодо необхідності таких кроків, проте ніхто з центральних виконавчих органів не взяв на себе функції координатора в спільній розробці механізмів інтеграції та взаємодії відомчих баз даних. Можливість органів реєстрації в існуючих умовах значно менші ніж у нотаріусів. Адже єдиним способом виключити можливість використання загублених паспортів чи паспортів померлих осіб (але не фальшивих!) є персональна явка власників паспортів, що дійсно протирічить міжнародним нормам довірительства, якщо це не обумовлено законодавством. Для нотаріуса така вимога є цілком природна, оскільки він зобов'язаний засвідчити дієздатність та правоздатність особи.

Отже, усунення усіх причин та умов, що сприяють незаконній діяльності фіктивних фірм необхідно прийняти ряд заходів нормативного і законодавчого характеру щодо покращення діяльності підрозділів податкової міліції у зазначеному порядку: зобов'язати банківські установи реєструвати заяви клієнта на закриття рахунка з зазначенням часу отримання заяви клієнта, його вхідний та вихідний номер у відповідних книгах обліку; дозволити термінове списання коштів з рахунка при виникненні реальної загрози втрати коштів, які є єдиним засобом відшкодування збитку нанесеного державі; розробити механізм стягнення податків і визначити розмір фінансових санкцій до банківської установи або її керівників за відкриття рахунків фіктивним підприємствам; дозволити НБУ блокувати рахунок комерційного банку стосовно подання податкової міліції, на випадок реальної загрози втратити кошти; для припинення діяльності фіктивних підприємств необхідно, перш за все створити такі умови, при яких співробітництво легальних платників податків з фіктивними фірмами буде не вигідне, для чого необхідно створити процедуру визнання таких угод не дійсними.

Використана література:

1. Кримінальний кодекс України: станом на 15 січня 2009, К. : Велес, 2009. – 160 с.
2. Креховець В.М. Фіктивне підприємство: що воно таке?. Фінансовий контроль. – 2008. № 2 -

С. 49 – 51.

3. Балашов І.В. Детермінанти злочинів у сфері підприємництва. Право України. 2008. – № 4. – С.45– 50.

4. Мороз В.К. Фіктивне підприємництво. Юрист консультує. – 2005. – № 27. – 6–7 С.

5. Бігняк Олександр Валентинович. Підприємництво як предмет правового регулювання в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / НАН України; Інститут економіко-правових досліджень. — Донецьк, 2008. — 17с.

Орлова Н.Г.,
студенка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

У сучасних умовах активного розвитку ринкових відносин в Україні одним із найефективніших способів управління підприємствами є створення і функціонування інтегрованих корпоративних структур, таких як холдингові компанії. Перевагою такої форми господарювання є те, що вона дає можливість акумулювати фінансові ресурси для здійснення інвестицій та максимізувати фінансові результати всіх учасників групи підприємств.

Організаційно-правова форма холдингів широко використовується в сучасній світовій економіці як така, що опосередковує існування відносин контролю та підпорядкування між великими, у тому числі транснаціональними, корпораціями й юридично самостійними, але фінансово залежними від них, дочірніми компаніями. У вітчизняній економіці, що розвивається на ринкових засадах, холдингові компанії набувають усе більшого поширення як форма концентрації приватного капіталу, яка забезпечує оптимальне й ефективне його використання. Розгляд зазначеного суб'єкта як одного з флагманів сучасного господарства має практичне значення в умовах сучасної економіки України, коли запозичення правових інститутів не має під собою достатнього правового підґрунтя. Теоретичною основою даної проблеми є неузгодженість між науковцями щодо проблем правового становища холдингових компаній, визначення поняття холдингової компанії, її правової природи та інших правових механізмів їх діяльності.

Окремі аспекти правового статусу холдингових компаній досліджувалися такими вітчизняними вченими, як І.В. Бейцун, О.М. Вінник, О.А. Воловик, С.М. Грудницька, М.Г. Ісаков, О.Р. Кібенко, В.М. Кравчук, Н.С. Кузнецова, М. Потюк, В.Д. Примак, О.С. Семерак, Ю.В. Хахуліна, С.М. Хєда, Б.В. Шуба. Зазначена проблематика знайшла своє відображення й у представників російської юридичної школи: К.Я. Портного, І.А. Лаптева, А.Р. Горбунова, С.І. Мармазової, О.Е. Молотнікова, І.С. Шиткіної, В.Л. Федчука.

Існування відносин контролю або залежності між юридичними та/або фізичними особами отримало відбиття у різних галузях права. Терміни «холдинг», «холдингова компанія» у законодавстві України з'явилися ще з 1991 року. У той же час, першим нормативно-правовим актом, який регулював порядок створення й функціонування холдингів, стало Положення про холдингові компанії, які створюються в процесі корпоративної й приватизації, затверджене Указом Президента України від 11 травня 1994 року. Особливий порядок регулювання діяльності холдингових груп зустрічається також у ЗУ «Про банки і банківську діяльність». Проте аналіз норм зазначених нормативно-правових актів свідчить про їх застарілість й невідповідність цілям і завданням холдингів. Прийняття нового ЦК ситуації суттєво не виправило. Неоднозначність поняття залежного товариства тільки додало плутанини при розгляді цього питання. На сьогоднішній день діяльність ХК в Україні регламентується ГК та законом України «Про холдингові компанії в Україні». Господарський кодекс України закріплює дефініцію холдингової компанії як відкритого акціонерного товариства, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності) [1, ч. 5 ст. 126]. Крім того, ГК України закріпив головний принцип функціонування холдингової структури, а саме, установлення між холдинговою компанією й дочірніми підприємствами відносин контролю-підпорядкування. ЗУ "Про холдингові компанії в

Україні" [2] розглядає останню як спеціальну організаційно-правову форму – ПАТ, яка володіє та здійснює управління холдинговим корпоративним пакетом акцій. Аналіз цього закону свідчить, що основною його метою було не врегулювання відносин між товариствами у рамках холдингової групи, а встановлення низки обмежень щодо діяльності холдингової компанії, спрямованих на захист інтересів її засновників (держави).

Особливістю створення холдингових компаній, визначених чинним законодавством України, є правило, відповідно до якого останні створюються у формі публічного акціонерного товариства шляхом об'єднання в статутному фонді контрольних пакетів акцій дочірніх підприємств і інших активів. Загальний порядок утворення акціонерних товариств урегульований Цивільним і Господарським кодексами, Законом України "Про господарські товариства" [3, ст. 35], Законом України "Про акціонерні товариства" [4, ст. 9], а також різноманітними нормативно-правовими актами, прийнятими Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку України. Крім того, певний відбиток на процедуру створення холдингової компанії накладає конкурентне законодавство, що пояснюється можливістю монополізації ринку внаслідок утворення холдингу. Засновник холдингової компанії зобов'язаний дістати згоду Антимонопольного комітету України на створення холдингової компанії. Проекти установчих документів і плани розміщення акцій холдингових компаній підлягають узгодженню з Антимонопольним комітетом України. Слід зазначити, що дані вимоги передбачені й нормами ЗУ «Про захист економічної конкуренції» [4, ст. 10], який передбачає одержання дозволу Антимонопольного комітету України на концентрацію суб'єктів господарювання. З вищезазначеного можна зробити висновок, що в Україні на сьогоднішній день процедура створення холдингових компаній є врегульованою на законодавчому рівні. Проте з огляду на акти перспективного законодавства Європейського Союзу, першочерговими завданнями є внесення в українські закони відповідних змін та доповнень щодо закріплення необхідності максимального розкриття фінансової та не фінансової інформації про діяльність холдингу; врегулювання питання корпоративного управління товариствами, що входять до холдингової групи.

Використана література:

1. Господарський кодекс України : за станом на 15 січня 2011р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, від 16.01.2003 р. № 436 -IV — (Бібліотека офіційних видань).
2. Закон України "Про холдингові компанії в Україні" : за станом на 15 січня 2011р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, від 15.03.2006 № 3528-IV — (Бібліотека офіційних видань).
3. Закон України "Про господарські товариства": за станом на 01січня 2011р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, від 19.09.1991 № 1576-XII — (Бібліотека офіційних видань).
4. Закон України "Про акціонерні товариства": за станом на 01січня 2011р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, від 17.09.2008 № 514-VI— (Бібліотека офіційних видань).

Мокрозуб О.С.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПИТАННЯ АНАЛОГІЇ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Сучасні вимоги життя до законодавчого забезпечення державної економічної політики України обумовлюють необхідність вдосконалення правового регулювання господарських відносин, модернізації господарського законодавства. Здійснювана в Україні судово-правова реформа започаткувала принципові зміни у процесуальному законодавстві України, які призвели до кардинальних змін у господарському процесуальному праві.

Реалізація законодавства багато в чому пов'язана з правозастосовною практикою судів загальної юрисдикції та господарського суду. Господарський суд, який розглядає спори підприємств, застосовує закони та інші нормативні акти до конкретних правовідносин, роз'яснює певні норми права.

Проблематика судової практики відноситься до числа тих загальнотеоретичних проблем, що незмінно залишаються актуальними та дискусійними. У правознавстві продовжується полеміка з широкого кола питань: від власне поняття судової практики, її співвідношення із правотворчістю законодавчого органу, до можливості визнання за судовою практикою статусу джерела права.

Аналогічні рішення, які виносяться різними господарськими судами, породжують визначену стабільність судово-господарської практики. Разом з тим, з окремих питань до застосування нормативних актів може бути різний підхід господарських судів. Тому важливу роль у таких випадках відіграють рішення Вищого господарського суду, що дозволяє забезпечувати однаковість правозастосовної судово-господарської практики.

Для з'ясування ролі судової практики у забезпеченні повноти господарського договірної права особливе значення має застосування господарським судом аналогії закону та аналогії права, необхідність якої випливає із того, що у сфері господарських відносин відповідно до Господарського кодексу України господарські зобов'язання можуть виникати із угод як передбачених законодавством, так і не передбачених за умови, що вони йому не суперечать. З огляду на це, та обставина, що ст. 4 Господарсько-процесуальним кодексом України у чинній редакції не передбачено застосування господарським судом при розгляді спору аналогії закону та аналогії права, не означає неможливості такого застосування. На нашу думку, справедливим є твердження про те, що правові норми, які регулюють нормальні, звичайні відносини, можуть застосовуватися за аналогією і без спеціальної вказівки закону, оскільки таке застосування є таким, що розуміється само собою [1; 16].

Відомо, що аналогією є вирішення непередбаченого чинним правом випадку на основі норми, яка визначає схожий випадок. Допустимість такого поширення дії норм права, зазначав Є. Васьковський, ґрунтується на необхідності заповнення прогалин у праві та на припущенні, що законодавець, який є справедливим, нормував би даний випадок так само, як він унормував би схожі випадки [2; 341-342].

У майново-господарських договірних відносинах оцінка за аналогією закону допускається за наявності двох умов: відсутність у системі права норми, яка б безпосередньо регулювала певні відносини; схожість спірних відносин за своїми суттєвими ознаками за несуттєвості відмінностей.

Заслужують на увагу певні проблеми, які можуть виникати при застосуванні аналогії. Так, існує думка, згідно з якою пошук норми, що регулює аналогічний випадок, повинен відбуватися спочатку у межах тієї ж галузі права, а за відсутності такої норми - в іншій галузі та законодавстві в цілому [3; 156]. Але наскільки можливим уявляється такий шлях у випадку існування спеціального правового регулювання господарських відносин? Якщо виходити з того, що спеціальне регулювання зумовлюється об'єктивними причинами, то воно має ґрунтуватися на висхідних ідеях і мати певну мету. Такі принципи повинні закріплюватися у відповідних нормах-принципах, хоча мета спеціального регулювання може впливати із чітко сформульованої преамбули законодавчого акта або навіть його назви.

Таким чином, правомірність і надійність висновків суду при застосуванні аналогії закону залежатиме від того, наскільки коректним виявилася операція порівняння.

Усвідомлення творчої ролі суддів у формуванні права неминує ставити питання про межі їх участі у такому формуванні. Особливо це стосується питання про можливість формування права *contra legem* (всупереч закону). Близько ста років тому В.І. Синайський писав, що надання судді права творити норму всупереч закону легко може призвести до небажаного суб'єктивізму судді при недостатній його освіченості, слабкому матеріальному забезпеченні [4; 71]. Втім, по-перше, таке формування цих специфічних проблем вже само по собі вказує на шляхи їх вирішення, по-друге, ці проблеми стосуються скоріше поточної судової практики, ніж формування усталених результатів судової практики.

Заслужує на увагу те, що акти законодавства, якими регулюються господарські договірні відносини, на сьогодні є найбільш впливовим джерелом права, яке в умовах становлення соціально-ринкової економіки змінюється досить активно, хоч і не завжди виправдано. Але, як свідчить український досвід, при зміні політичних, ідеологічних засад суспільного життя, такі колективні способи мислення виявляються нестійкими та піддаються руйнації, що негативно впливає і на правосвідомість, і на стан правопорядку в економіці. За таких умов судова практика повинна справляти організаційний вплив на договірні відносини, які відхилилися від заданої сторонами моделі, стабілізувати їх. Для цього судова практика, по-перше, повинна бути правомірною, по-друге,

мати сталий характер, чим, зокрема, забезпечується реалізація конституційного принципу рівності громадян перед законом. Судова практика дає можливість підтримувати стан рухливої рівноваги у договірних правовідносинах, оскільки правом не регулюються і в принципі не можуть вичерпно регулюватися абсолютно всі суспільні відносини, у тому числі у сфері економіки, в якій вони постійно перебувають у динамічному стані.

Викладене свідчить, що досягнення належного стану господарського договірного права як нормативної підсистеми забезпечується шляхом застосування інституту аналогії права та аналогії закону. Значення судової практики як джерела регулювання договірних відносин актуалізується і в ряді випадків стає вирішальним за відсутності вичерпного законодавчого регулювання цих відносин, що зумовлює, серед іншого, необхідність подальших теоретичних розробок цієї проблематики у контексті сучасної соціально-економічної дійсності.

Використана література:

1. Піголкін А.С. Обнаружение и преодоление пробелов в праве // А.С. Піголкін / Государство и право.-1996. - №3. - 23 с.
2. Васьковський Є.В. Цивілістична методологія: Вчення про тлумачення і введення в дію господарських законів // Є.В. Васьковський / Інтекс.-М., - 2002.-508 с.
3. Спасибо-Фатєєва І.В. Нікчемні правочини та їх наслідки // І.В. Спасибо-Фатєєва / Вісник господарського судочинства. – 2004. - №2. – С.178.
4. Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 14 січня 2002 року // Постанови Верховного Суду України та Вищого господарського суду України у господарських справах. – 2003. - вип.1. – С.77.

Сушко Я.Р.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДОГОВОРУ В ГОСПОДАРЬКОМУ ПРАВІ

ГК України хоча й не надає загального визначення господарського договору, однак аналіз його положень свідчить про відсутність загального підходу до розуміння договору. Так, в одному випадку договір розглядається як юридичний факт, на підставі якого виникають господарсько-договірні зобов'язання (статті 179, 180 ГК України), в другому - відбувається його ототожнення з господарським зобов'язанням (ст. 189 ГК України має назву "Ціна у господарських зобов'язаннях", незважаючи на те, що фактично йдеться про ціну як істотну умову господарського договору; в ст. 207 ГК України передбачена можливість визнання недійсним господарського зобов'язання, укладеного учасниками господарсько договірних відносин з порушенням хоча б одним із них господарської компетенції, а також окремих умов господарського зобов'язання (проте, по-перше, зобов'язання не укладаються, а виникають на підставі договору чи з інших підстав, по-друге, зміст будь-якого зобов'язання утворюють не умови, а взаємно кореспондуючі права та обов'язки його сторін), в третьому - як форма, яку набувають зобов'язання [1].

На сьогодні в доктрині господарського права не існує єдиної думки щодо того, яка із теорій договору найбільшою мірою відповідає сутності та значенню даного правового засобу в господарському праві. Утім саме від вирішення такого питання безпосередньо залежить вектор розвитку господарського договірного права. Окремі представники сучасного українського правознавства переконані, що саме зобов'язальницька концепція договору має стати домінуючою й наполягають на зміні в її користь цивілістичної доктрини договору. Так, О.Беляневич пропонує тлумачити господарський договір як засноване на згоді сторін і зафіксоване у встановленій законом формі зобов'язання між суб'єктами господарювання, суб'єктами організаційно-господарських повноважень, не господарюючими суб'єктами - юридичними особами, змістом якого є взаємні права та обов'язки в галузі господарської діяльності. Між тим, не викликає жодних сумнівів, що будь-який договір укладається не заради встановлення договірних зобов'язань, а для отримання потрібних сторонам правових та економічних результатів. У низці випадків потрібний управленій стороні результат об'єктивується у набутті нею речових або виключних прав. Сама ж господарсько-договірна діяльність зазвичай здійснюється поетапно: 1) етап укладання договору (в момент укладення його між

сторонами виникають зобов'язальні правовідносини); 2) етап виконання договірних обов'язків (в момент виконання договірних обов'язків у повному обсязі виникають речові правовідносини). При цьому, виникнення і зобов'язальних, і речових правовідносин - це тільки результати етапів укладання чи виконання договору, сутністю якого є взаємна згода сторін як щодо встановлення прав та обов'язків у тій чи іншій сфері суспільних відносин, так й щодо їх виконання для досягнення потрібних правових ефектів [2].

Більшість сучасних науковців сповідують угодницьку теорію договору та пояснюють його сутність за допомогою таких понять, як "консенсус", "угода", "домовленість", що є не випадковим, адже договір становить собою засіб узгодженої організації суспільних відносин, який використовується за взаємною ініціативою сторін. Утім цивілістична концепція договору не дозволяє пояснити проникнення договору в сфери, де значною мірою сконцентровані публічні інтереси, реалізація яких стає можливим, у тому числі завдяки договору. Під час використання поняття "угода" акцент припадає тільки на досягнення консенсусу між сторонами щодо всиновлення їх взаємних прав та обов'язків, якому передуює відповідний процес узгодження їх волі шляхом обговорення, переговорів. Проте не всі договори є результатом переговорів як таких. Угода в даних договорах виражається у згоді однієї зі сторін підпорядковуватися заздалегідь підготовленим іншою стороною договірним умовам. Саме з цих міркувань Ш.Калабеков пропонує визначати договір за допомагаю терміна "акт згоди", а не "угода (домовленість)." Крім того, угодницька теорія виходить із визнання за договором засобу реалізації виключно приватних інтересів його сторін, що не відповідає повною мірою меті господарського права, якою є забезпечення суспільного господарського порядку шляхом найбільш оптимального поєднання публічних і приватних інтересів. Про неможливість її "уживлення" в господарсько-правову "тканину" переконливо свідчать й наступні обставини [3].

По-перше, під час укладання господарських договорів сторони можуть визначати зміст не тільки на підставі вільного волевиявлення (коли сторони мають право погоджувати на свій розсуд будь-які умови договору, що не суперечать законодавству), а й примірною договором, рекомендованого органом управління суб'єктам господарювання для використання при укладенні ними договорів (коли сторони мають право за взаємною згодою змінювати окремі умови, передбачені примірним договором, або доповнювати його зміст), типового договору, затвердженого КМУ, чи у випадках, передбачених законом, іншим органом державної влади (коли сторони не можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови), та договору приєднання, запропонованого однією стороною для інших можливих суб'єктів, коли останні у випадку вступу в договір не мають права наполягати на змінах у його змісті.

По-друге, навіть якщо у сфері підприємницької діяльності договір став результатом переговорів, чітке нормування окремих параметрів здійснення такої діяльності (запровадження технічних регламентів, механізму квотування, державного регулювання цін та ін.) безпосередньо впливає на зміст окремих договірних умов ("якість", "кількість", "ціна" тощо), тобто вважається, що сторони, уклавши відповідний договір, погодилися на дотримання визначених параметрів.

По-третє, істотні умови з'являються у договорі внаслідок державного примусу (імперативної норми) чи узгодженої волі його сторін. Імперативна (примусова) норма діє незалежно від волі сторін (виключає автономію їх волі), відповідно існує презумпція, що під час укладання певного різновиду договору сторони погодилися на дію чинних імперативних настанов (велінь) договірного права. Веління, що містить імперативна норма договірного права, зазвичай стосуються або обов'язковості включення в договір певних умов з наданням сторонам свободи у формулюванні їх змісту (найбільш поширений вид велінь), або обов'язковості включення в договір певних умов з уже чітко сформульованим змістом.

Нарешті, в окремих випадках укладання господарського договору проходить стадію судового рішення (в такому разі він вважається укладеним і моменту винесення судового рішення, яким задоволено позовні вимоги сторони). Так, згідно зі ст. 187 ГК України предметом судового розгляду можуть бути переддоговірні спори, пов'язані зі спонуканням до укладення договору (якщо хоча б одна зі сторін є зобов'язаною його укласти), а також стосовно врегулювання розбіжностей щодо договірних умов, які виникають під час укладання державних контрактів, договорів, де однією зі сторін є суб'єкт, що займає монополіне (домінуюче) становище на відповідному ринку товарів, робіт, послуг, а також під час укладання усіх інших договорів, сторони яких не дійшли згоди щодо врегулювання розбіжностей стосовно окремих договірних умов, та не заперечують проти їх усунення у судовому порядку

Отже, договір – це багатогранний правовий феномен, який одночасно є актом правостановлення (у ньому виявляється автономія волі сторін щодо врегулювання їхніх взаємовідносин на власний розсуд у межах, дозволених законом, - індивідуальне правове регулювання) та актом право реалізації (у таких її формах, як дотримання, виконання й використання). Означене дозволяє стверджувати, що, обов'язковим елементом договірної конструкції у господарському праві є акт згоди (юридичний акт) який поєднує волю його учасників щодо встановлення, зміни або припинення їхніх взаємних прав та обов'язків у межах, окреслених законом, завдяки чому між ними утворюється правовий зв'язок. Інакше кажучи, "акт згоди" своїм змістовим навантаженням охоплює як угоду (домовленість сторін між собою), так і згоду сторін щодо виконання висунутих законодавцем імперативних вимог [4].

Використана література:

1. Бервено С.М. Проблеми договірного права України: Монографія.-К., 2006.-392с.
2. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении.-М., 1974.-350с.
3. Беяневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти): Монографія.-К., 2006.-592с.
4. Калабеков Ш.В. Договор как универсальная правовая конструкция: Дис... канд.. юрид. Наук: 12.00.01/Моск. Гос. Юрид.академия.-М., 2003.-259с.

Курчин О.Г.,

здобувач

Інституту економіко-правових досліджень НАН України

ЗАХОДИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ РОЗМІЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ

Слід відзначити, що активний розвиток сфери рекламного бізнесу вимагає від держави створення відповідних правових умов, які б сприяли дотриманню встановлених вимог здійснення рекламної діяльності, особливо, з розміщення зовнішньої реклами. До числа дієвих правових стимулів, спрямованих на забезпечення належної поведінки суб'єктів господарювання на рекламному ринку, можна віднести передбачені чинним законодавством України заходи господарської відповідальності. Втім через недосконалість рекламного законодавства у частині визначення підстав господарської відповідальності суб'єктів розміщення зовнішньої реклами на даний час унеможливується застосування окремих видів господарських санкцій до правопорушників. Саме вказаною обставиною обумовлюється актуальність виконання заявленого дослідження.

Як, цілком справедливо, зауважує З.Ф. Татькова, останнім часом господарська практика підтверджує активне використання такого механізму захисту прав як господарська відповідальність [1, с. 1].

Серед господарських санкцій ст. 217 ГК України виділяє відшкодування збитків, штрафні санкції, оперативно-господарські та адміністративно-господарські санкції. Вказані санкції справедливо відносяться більшістю дослідників до форм господарської відповідальності [1, с. 10–13].

Звісно, підставою для застосування господарських санкцій виступає господарське правопорушення, на якому акцентовано увагу у ч. 1 ст. 218 ГК України.

Вищенаведені положення у повній мірі можна віднести до відносин, які складаються у сфері розміщення зовнішньої реклами як різновиду господарської діяльності. Визначальною рисою сфери реклами, в цілому, та зовнішньої реклами, зокрема, є розгалужена система органів, які здійснюють контроль за дотриманням законодавства про рекламу та уповноважені накладати штрафні санкції.

Так, у межах своїх повноважень контроль за дотриманням законодавства України про рекламу здійснюють: спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів – щодо захисту прав споживачів реклами; Антимонопольний комітет України – щодо дотримання законодавства про захист економічної конкуренції; Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення – щодо телерадіоорганізацій усіх форм власності; Міністерство фінансів України – щодо реклами державних цінних паперів; Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку – щодо реклами на фондовому ринку; спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань містобудування та архітектури – щодо спорудження житлового будинку (ч. 1 ст. 26 Закону України «Про рекламу»).

В свою чергу підстави відповідальності та санкції за вчинення правопорушень суб'єктами рекламної діяльності передбачені у ч. 2 ст. 27 Закону України «Про рекламу» від 03.07.1996 р. Аналіз даної норми свідчить про те, що єдиною підставою відповідальності виступає порушення законодавства про рекламу. При цьому сфери відповідальності суб'єктів рекламної діяльності чітко розмежовані та представлені у наступному вигляді.

Рекламодавці несуть відповідальність за: замовлення реклами продукції, виробництво та/або обіг якої заборонено законом; надання недостовірної інформації виробнику реклами, необхідної для виробництва реклами; замовлення розповсюдження реклами, забороненої законом; недотримання встановлених законом вимог щодо змісту реклами; порушення порядку розповсюдження реклами, якщо реклама розповсюджується ними самостійно.

Виробники реклами несуть відповідальність у разі порушення прав третіх осіб при виготовленні реклами.

Розповсюджувачі реклами притягаються до відповідальності за порушення встановленого законодавством порядку розповсюдження та розміщення реклами.

На питання, який орган уповноважений накладати господарські санкції за порушення порядку розповсюдження та розміщення реклами, які саме санкції та порядок їх стягнення дають відповідь положення Закону України «Про рекламу», Типових правил розміщення зовнішньої реклами та Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу, затверджених Постановами Кабінету Міністрів України відповідно від 29.12.2003 р. та від 26.05.2004 р. Так, у ч. 4 ст. 27 вказаного Закону до повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальних органів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі віднесено накладення штрафів на розповсюджувачів реклами у розмірі п'ятикратної вартості розповсюдження реклами.

Як свідчить судова практика, органи Держспоживстандарту переважно звертаються до господарського суду з вимогою про стягнення з винних осіб штрафу за порушення порядку виготовлення та розповсюдження реклами. Зокрема, у оглядовому листі Вищого господарського суду України «Про практику застосування господарськими судами законодавства про рекламу та про інформацію» від 16.03.2006 р. № 01-8/638 наводиться приклад порушення порядку розповсюдження реклами у вигляді розміщення реклами різновидів горілки «С.» без попередження про шкоду вживання алкоголю. Отже, зазначеним органом державної влади переважно увага звертається на питання порушення порядку у частині чіткості та повноти змісту рекламної інформації.

Крім того, відсутні конкретні посилання у Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу на можливість стягнення органами Держспоживстандарту штрафів з розповсюджувачів реклами за її розміщення на спеціальних конструкціях без дозволу робочого органу. Зокрема, серед підстав накладення штрафу не згадується про випадки відсутності дозволу робочого органу на розміщення зовнішньої реклами.

Можливо саме безкарністю подібних дій розповсюджувача зовнішньої реклами можна пояснити досить високу питому вагу такого виду правопорушення у складі тих, які вчинюються у сфері зовнішньої реклами. Адже, тільки протягом 2007 року на території м. Кисва було виявлено близько 1478 рекламних конструкцій, встановлених розповсюджувачами реклами самовільно, без отримання відповідних дозволів [2]. Не меншими є масштаби скоєння такого правопорушення і у інших містах України. Зокрема, за інформацією, яка наводиться на шпальтах газет загальнодержавного поширення, вказується, що у м. Хмельницькому десята частина реклами на вулицях розміщується з порушеннями чинного законодавства про рекламу, у тому числі із неотриманням дозволу [3, с. 4].

Вищенаведене детермінує необхідність розробки відповідних пропозицій щодо встановлення на законодавчому рівні відповідальності за вчинення даного виду правопорушення. Серед господарських санкцій найбільш ефективно з досліджуваним правопорушенням могли б справитися штрафні, віднесені до категорії адміністративно-господарських.

Адміністративно-господарський штраф у ст. 241 ГК України визначається як грошова сума, що сплачується суб'єктом господарювання до відповідного бюджету у разі порушення ним встановлених правил здійснення господарської діяльності. Накладення такого штрафу можна було б віднести до компетенції уповноваженого органу місцевого самоврядування (можливо, робочого органу) із зарахуванням суми штрафу до місцевого бюджету. Це сприяло б реалізації карної функції такої санкції у зв'язку із порушенням встановлених правил здійснення господарської діяльності щодо

розміщення зовнішньої реклами. При цьому встановлення розміру штрафу слід віднести до компетенції парламенту України, який має у Законі України «Про рекламу» встановити його, як і визначити надалі порядок накладення такої санкції.

Досягненню матеріальної компенсації завданих органам місцевого самоврядування збитків сприятиме застосування до правопорушників–розповсюджувачів зовнішньої реклами відповідальності у вигляді вилучення прибутку (доходу), одержаного внаслідок порушення встановлених законодавством правил здійснення господарської діяльності з розміщення рекламних засобів. Зокрема, така міра відповідальності передбачена ст. 240 ГК України, яка може застосовуватись одночасно із стягненням штрафу.

Звісно, вказане може бути реалізоване лише на майбутнє, проте на даний час до розповсюджувачів зовнішньої реклами переважно застосовується відповідальність у вигляді відшкодування збитків, про що свідчить судова практика.

Використана література:

1. Татькова З.Ф. Підстави, види та форми господарсько-правової відповідальності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / З.Ф. Татькова; НАН України. Ін-т екон.-правових дослідж. – Донецьк, 2010. – 20 с.
2. Про демонтаж самовільно встановлених засобів зовнішньої реклами: Розпорядження Київського міського голови від 14.11.2007 р. № 607 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmr.ligazakon.ua>
3. Убыточная реклама // Голос Украины. – 2006. – 30 авг. (№ 159). – С. 4.

Комарова О.С.,

здобувач

Інститут економіко-правових досліджень НАН України

ЩОДО ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

Питання комерціалізації земельних ділянок державної та комунальної форм власності та проблеми пов'язані із їх залученням у відносини у сфері господарювання отримали відображення у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків. Зокрема, можна виділити праці Д.Б. Горохова, Р.А. Джабраїлова, О.П. Соловцової, В.А. Устименка тощо. Проте недостатньо дослідженими та такими, що потребують подальшого аналізу, залишаються питання висвітлення новітніх підходів до порядку залучення земельних ділянок комунальної форми власності у господарський обіг.

Найбільш поширеними способами залучення земель комунальної форми власності у сферу господарювання слід визнати їх продаж та оренду. Безперечно, вказані способи характеризуються певною характерною саме для них специфікою, проте деякі процедурні вимоги мають спільний характер. Зокрема, це стосується умови проведення земельних торгів як конкурентної передумови залучення земельних ділянок комунальної форми власності або прав на них у господарський обіг.

Саме через процедуру земельних торгів здійснюється відчуження права оренди земельних ділянок комунальної форми власності. На цьому безпосередньо акцентовано увагу у ст. 134 Земельного кодексу України від 25.10.2001 р. [1]. Звісно, виключаються випадки конкурентного відчуження права оренди земельних ділянок комунальної форми власності, якщо на них вже розміщені об'єкти нерухомого майна, які перебувають у приватній власності фізичних та юридичних осіб, та за інших нормативно встановлених обставин. У цьому випадку, згідно із ч. 1 ст. 124 Земельного кодексу України, уповноважений орган місцевого самоврядування приймає рішення про передачу земельної ділянки в оренду.

Виходячи з аналізу зазначених норм земельного законодавства, все нібито здається зрозумілим, за винятком згадування про те, що укладення договору купівлі-продажу права оренди земельної ділянки комунальної форми власності здійснюється шляхом укладення договору оренди земельної ділянки. Саме на такій складній правовій конструкції акцентує увагу ст. 124 Земельного кодексу України. На перший погляд може здатися, що йдеться про впровадження у правову практику нового виду договору, проте це уявне враження. Насправді, знайомий юридичній науці інститут договору оренди зберігає свою оригінальність та не піддається будь-яким суттєвим змінам. Викликає лише

занепокоєння юридико-технічна помилка, яка, по суті, і приводить до різноголосу під час інтерпретації правової норми.

Законодавцеві слід було б визначитися із тим, що договір купівлі-продажу права оренди не може укладатися через інший договір – безпосередньо сам договір оренди. Адже купівля-продаж посідає окрему самостійну ланку у системі цивільного законодавства та у науці цивільного права цій договірній конструкції приділяється дуже пильна увага. А з іншого боку, необхідно чітко усвідомити, що виступає предметом такого договору. Видається законодавцеві здалося, що можна здійснити відчуження майнового права (права оренди) і це при тому, що відповідного правового регулювання цієї сфери відносин на даний час не створено.

Уявляється, що вкрай некоректно виставляти у якості предмета купівлі-продажу те, що не отримало правової ідентифікації та практичного визнання. Якщо Цивільний кодекс України допускає можливість укладення договору купівлі-продажу майнового права, то правові норми цього кодифікованого акту виходять з усталеного у цивілістичній науці підходу до видової класифікації таких прав. Зокрема, право оренди земельної ділянки комунальної форми власності як предмет можливих майнових операцій цивільним законодавством не передбачено. Крім того, право оренди земельних ділянок цієї форми власності не може бути відчужено її орендарем іншим особам, внесено до статутного капіталу, передано у заставу, про що зазначено у ст. 8-1 Закону України «Про оренду землі» від 06.10.1998 р. [2].

З усього вищенаведеного виходить, що право оренди земельної ділянки комунальної форми власності є майже виключеним з майнового обігу і говорити за таких умов про якусь його вартісну цінність дуже важко. Вочевидь, що з економічної точки зору придбання такого права є не вигідним і реакція на це з боку суб'єктів господарювання мала б узгоджуватися з відомими економічними законами «пропозиції та попиту» та ін. Втім практика свідчить про зворотні наслідки, а саме: спостерігається активний розвиток відносин оренди, але не за рахунок економічної привабливості самого предмета купівлі-продажу «права оренди». Скоріше у цьому випадку слід говорити про синергетичний ефект, на який сподіваються суб'єкти господарювання вступаючи у договірні відносини з приводу оренди земельної ділянки комунальної форми власності.

У зв'язку з цим доводиться говорити не про створення для суб'єктів господарювання передумов належної економічної конкуренції на ринку землі, а про подолання останніми черговою адміністративної процедури у вигляді придбання права оренди. Загалом, уявляється некоректною навіть постановка питання про відчуження органом місцевого самоврядування права оренди, оскільки його на той самий момент не існує. Логічно припустити, що право оренди виникає на підставі укладення договору оренди і за відсутності такого як юридичного факту не існує можливості здійснити відчуження. Взаємопов'язаним з цим питанням є і інше, яке полягає у визначенні правової природи права оренди як речового або зобов'язального права. Втім зазначена проблема заслуговує на окрему наукову увагу.

Слід зауважити, що не менш важливим та дилемним питанням, пов'язаним із орендою земельних ділянок комунальної форми власності, є правове підґрунтя проведення в Україні земельних торгів. Саме через торги у формі аукціону здійснюється відчуження права оренди земельних ділянок вказаної форми власності.

Як зауважено у ч. 5 ст. 137 Земельного кодексу України, порядок проведення земельних торгів має бути встановлений у законі. Втім, не зважаючи на відсутність зазначеного спеціального нормативного акту, в Україні доволі високою залишається активність учасників земельних праввідносин з приводу набуття права оренди на земельні ділянки комунальної форми власності.

Пояснити таку жвавість земельного ринку досить важко, адже мало б все бути, навпаки. Оскільки норми права про ліцензування діяльності з проведення земельних торгів та порядку їх здійснення відсутні, практика правозастосування повинна була б віддзеркалити наслідки відсутності належної правової регламентації цих відносин. Втім це не стало перепорою на шляху фактичних дій органів місцевого самоврядування щодо проведення земельних торгів з метою відчуження прав власності та оренди на земельні ділянки комунальної форми власності. Не зрозумілими залишаються дії органів прокуратури, які мали б забезпечити дотримання вимог чинного законодавства України усіма суб'єктами правозастосування.

Але у будь-якому разі зазначені дії органів місцевого самоврядування навряд чи можна визнати вчиненими у межах, встановлених існуючим законодавством України. Адже, як зазначено у Конституції України від 28.06.1996 р., органи державної влади та органи місцевого самоврядування,

їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19) [3]. Підставою для здійснення органами місцевого самоврядування повноважень щодо проведення земельних торгів мали б виступити положення відповідного закону, на необхідності прийняття якого наголошено у ч. 5 ст. 137 Земельного кодексу України. Отже, будь-яких юридичних можливостей щодо проведення процедур земельних торгів органи місцевого самоврядування позбавлені.

Виправити цю ситуацію, окрім як шляхом прийняття спеціального закону, уявляється вкрай важким та проблематичним навіть із посиланням на окремі норми Європейської Хартії місцевого самоврядування від 15.10.1985 р., ратифікованої Законом України від 15.07.1997 р. Адже, як зазначено у ч. 2 ст. 4 Хартії, органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене із сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу [4]. Як раз встановлення порядку проведення земельних торгів щодо відчуження земельних ділянок державної та комунальної форм власності або прав на них віднесено до сфери відання парламенту, оскільки регламентація цих відносин можлива лише у межах закону.

Використана література:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27. – (Зі змін. та допов.).
2. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 р. № 161–XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 46–47. – Ст. 280. – (Зі змін. та допов.).
3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – (Зі змін. та допов.).
4. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р. // Віче. – 2000. – № 3. – С. 43–50.

Супрович А.В.,

студентка 4 курсу

Національного університету державної податкової служби України

СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДОСУДОВОГО ПОРЯДКУ ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

У процесі господарювання між підприємствами, органами державної влади й іншими суб'єктами виникають, функціонують і припиняються численні господарські відносини. Такі відносини не можуть розвиватися без зіткнень та конфліктів, що призводить до суперечностей між суб'єктами господарської діяльності. Через це у процесі розвитку ринкових відносин в економіці України, становлення правової та демократичної держави все більшого значення набуває проблема вдосконалення правового регулювання питання захисту прав суб'єктів господарювання, в тому числі і ефективності досудового врегулювання господарських спорів.

Основна мета досудового врегулювання господарських спорів – усунути або попередити негативний вплив на виробництво з боку контрагентів суб'єкта господарювання шляхом застосування до них правових норм [3, с. 90].

Пред'являючи претензії, один суб'єкт господарювання вказує іншому на його неправильні дії або помилки, які неправомірно зачіпають його інтереси, і вимагає їх усунення або виправлення добровільно, посилаючись при цьому на нормативний акт і фактичні обставини справи. У цьому полягає суть кожної претензії і якщо суб'єкт господарювання задовольняє претензію, то відпадає потреба передавати справу на розгляд до судових органів.

Відповідно до ст. 5 Господарського процесуального кодексу України (ГПК) сторони застосовують заходи досудового врегулювання господарського спору за домовленістю між собою. Порядок досудового врегулювання спорів визнається ГПК України, якщо інший порядок не встановлений чинним на території України законодавством, яке регулює конкретний вид господарських відносин [1, ст. 5]. Так, спеціальний порядок досудового врегулювання господарських спорів передбачений Статутом автомобільного транспорту України, Статутом залізниць України, Кодексом торговельного мореплавства України, Повітряним кодексом України.

В процесі претензійної роботи, як правило, пред'являються претензії, що виникають у зв'язку з:

- невиконанням або неналежним виконанням договорів перевезення, оренди майна, земельних ділянок;
 - невиконанням або неналежним виконанням договорів підряду;
 - невиконанням або неналежним виконанням договорів поставки продукції, товарів (недопоставка, поставка продукції, товарів неналежної якості або з нестачею чи не укомплектованої);
 - не своєчасною оплатою поставленої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг.
- Перелік причин не є вичерпним [3, с. 91].

На сьогодні в науці та практиці існують дві протилежні думки щодо доцільності існування порядку досудового врегулювання господарських спорів. Одна виражає позицію неефективності такого порядку, оскільки результативно він діяв лише завдяки особливостям радянської господарської системи, а в нових умовах не може ефективно застосовуватись і втратив популярність серед суб'єктів господарювання, інша, в свою чергу, посилається на деякі переваги досудового врегулювання господарських спорів: можливість вирішення конфлікту самими сторонами без втручання інших осіб та господарського суду; швидший порядок вирішення - з майнових спорів, як правило, протягом місяця, з договірних – 20 днів; можливість зберегти ділові відносини між сторонами тощо [2, с. 52].

Зважаючи на це важливим є реформування інституту досудового врегулювання господарських спорів, необхідність визначення його як дієвого засобу підтримання господарської дисциплінованості та відповідальності суб'єктів за свою діяльність, а також створення умов для зацікавленості суб'єктів господарювання в ньому, а тому потрібне вдосконалення чинного господарського процесуального законодавства.

Також слід зазначити, що узагальнення й аналіз результатів розгляду судових справ, вироблення пропозицій щодо усунення виявлених недоліків є одним із функціональних обов'язків юридичних служб. Юридична служба повинна систематично аналізувати претензійну роботу й узагальнювати її результати, а також вивчати окремі категорії справ.

Матеріали узагальнення претензійної роботи слід рекомендувати обговорювати на засіданнях керівництва підприємства. При цьому роботу з підготовки таких матеріалів важливо виконувати разом із працівниками відповідних служб і структурних підрозділів з метою поглибленого вивчення причин спорів.

При організації ведення претензійної роботи суб'єктами господарювання юридична служба повинна керуватися Рекомендаціями про порядок ведення претензійної та позовної роботи на підприємстві, організації, схваленими постановою колегії Міністерства юстиції України від 15.01.1996 р. №2 [2, с.148].

Суб'єкти господарювання мають видати накази або інструкції про порядок організації та ведення претензійно-позовної роботи, в яких необхідно передбачити підготовку матеріалів і організацію роботи з пред'явлення та розгляду претензій, складання розрахунків, добір необхідних документів і правових актів, які обґрунтовують пред'явлення претензії або відповіді на неї; облік претензій, їх реєстрацію та зберігання; організацію роботи з попередження претензій за невиконання або неналежне виконання господарських договорів; вжиття заходів щодо вдосконалення претензійної роботи, відшкодування збитків, заподіяних суб'єкту господарювання винними працівниками.

Використана література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: - К.: Велес, 2010. – 48 с.
2. Господарське процесуальне право України / [В. Д. Чернадук, В. В. Сухонос, В. П. Нагребельний та ін.] – Суми: вид. Університетське, 2006. – 331с.
3. Досудовий (претензійний) порядок врегулювання господарських спорів: ретроспектива та тенденції сьогодення. Я. Прокопенко // Підприємництво. Господарство. Право. – 2009. - №6. – С. 44-47.
4. Організація правової роботи та юридичного обслуговування підприємств/ С. Ф. Домбровський. – Х.: Основа, 2005. – 396 с.

ПОНЯТТЯ І ЕЛЕМЕНТИ ПОЗОВУ. ФОРМА І ЗМІСТ ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ.

Позов у господарському судочинстві є процесуальним засобом захисту порушеного права. Щоб він виконував цю функцію, його необхідно подати до господарського суду для розгляду в передбаченому законодавством порядку, оскільки господарське судочинство ці питання вирішує тільки в порядку позовного провадження, за винятком справ про банкрутство.

Під правом на позов розуміється не саме порушене суб'єктивне право, а можливість отримання захисту у визначеному процесуальному порядку, у визначеній процесуальній формі і разом із тим у примусовій його реалізації. Право на судовий захист у господарському процесі реалізується через право на позов. Перелік осіб, які мають право звертатися за захистом своїх порушених або оспорюваних прав та охоронюваних законом інтересів, надано в ст.ст. 1, 2 ГПК України.

З точки зору матеріального права право на позов виникає з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення свого права (ст. 76 ЦК України).

Позов - це спрямована через суд вимога позивача до відповідача, про захист порушеного або оспорюваного суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу, яка здійснюється у визначеній законом процесуальній формі¹. Інші автори під позовом у господарському процесі розуміють вимогу до господарського суду заінтересованої особи про здійснення правосуддя в господарській справі на захист прав та інтересів, порушених чи оспорюваних іншою особою. Позов втілює в собі право заінтересованої особи на порушення справи в господарському суді і судову діяльність на захист порушеного або оспорюваного права чи охоронюваного законом інтересу суб'єктів права звернення.

Матеріально-правова сторона позову (вимога позивача до відповідача) хоча і виникає ще до порушення провадження у справі, але тільки з порушенням провадження у справі в господарському суді набуває господарсько-процесуального характеру як складова частина позову.

Процесуально-правова сторона позову - це вміщена в ньому вимога до господарського суду про захист права зі спірних правовідносин.

Для того щоб позов мав можливість виконати роль засобу порушення судового провадження, він повинен мати певні складові частини (елементи). Ці елементи позову визначають зміст судової діяльності та індивідуалізують позов. За ними проводиться класифікація позовів на види, встановлюються межі судового розгляду й предмет доказування. Елементи позову мають важливе значення для вирішення суддею питання про прийняття заяви, для організації захисту відповідача проти позову, що є важливим для забезпечення реалізації принципу змагальності сторін у судовому процесі. Вони також визначають суть вимог, на які суд повинен дати відповідь у рішенні.

Позов складається з трьох частин (елементів):

1. *Предмет позову.* Це матеріально-правова вимога позивача до відповідача, відносно якої суд повинен винести рішення. Така вимога повинна мати правовий характер, а також бути підвідомчою суду. Правильне визначення предмету позову має важливе практичне значення, а саме: визначає суть вимоги, на яку суд повинен дати відповідь у своєму рішенні, підвідомчість цієї справи, проводить класифікацію на окремі категорії справ.

2. *Підстава позову.* Це обставини, якими позивач обґрунтовує свої вимоги. Такі обставини складають юридичні факти, які тягнуть за собою певні правові наслідки. Підстава позову складається з таких юридичних фактів, які підтверджують наявність спірних взаємовідносин, належність сторін до цієї справи та привід до позову. Правильне встановлення підстави позову визначає межі доказування, є гарантією прав відповідача на захист проти позову.

3. *Зміст позову.* Це вид судового захисту, якого потребує позивач від суду. Згідно ст. 6 ЦК України позивач може просити суд винести рішення: про визнання права, про відновлення становища, яке існувало до порушення права, і припинення дій, які порушують право; про присудження до виконання обов'язку в натурі; про відшкодування моральної шкоди; про припинення або зміну правовідношення; про стягнення з особи, яка порушила право, заподіяних збитків, а у

випадках, передбачених законом або договором, - неустойки, штрафу, пені чи іншими засобами, передбаченими законодавством.

Усі елементи позову знаходяться між собою в тісному зв'язку. Юридичні факти, які підтверджують суб'єктивне матеріальне право і є підставою позову, визначають у той же час юридичну природу матеріально-правової вимоги, яка складає предмет позову. Водночас матеріально-правова вимога зумовлює процесуальну форму захисту - зміст позову.

Відповідно до ч. 1 ст. 54 ГПК України позовна заява подається до господарського суду в письмовій формі і підписується повноважною посадовою особою позивача або його представником, прокурором чи його заступником, громадянином - суб'єктом підприємницької діяльності або його представником.

Частина 2 статті 54 ГПК України встановлює, що позовна заява має містити:

- найменування господарського суду, до якого подається заява;
- найменування сторін; їх поштові адреси, найменування й номери рахунків сторін у банківських установах. ГПК України передбачає обов'язкову вимогу про повне найменування сторін, оскільки в п. 2 ч. 1 ст. 63 Кодексу передбачено, що суддя повертає позовну заяву, якщо в ній не зазначене повне найменування сторін. Якщо позов подається до кількох відповідачів, слід вказувати повне найменування та поштову адресу кожного з них;
- документи, що підтверджують за громадянином статус суб'єкта підприємницької діяльності;
- зазначення ціни позову, якщо позов підлягає грошовій оцінці; суму договору (у спорах, що виникають при укладенні, зміні та розірванні господарських договорів);
- зміст позовних вимог; якщо позов подано до кількох відповідачів,
 - зміст позовних вимог щодо кожного з них;
 - виклад обставин, на яких ґрунтуються позовні вимоги; зазначення доказів, що підтверджують позов; обґрунтований розрахунок сум, що стягуються чи оспорується; законодавство, на підставі якого подається позов. Обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги,
 - це юридичні факти, що призвели до виникнення спірних правовідносин (наприклад, невиконання умов договору). В позовній заяві перераховуються докази, які підтверджують ці юридичні факти з викладенням їх суті. Розрахунок стягуваної або оспоруваної суми надається із зазначенням застосованих методів, платіжних і товарно-розпорядчих документів із розрахунком за періодами і підписується посадовими особами, які його склали. Законодавство, на підставі якого подається позов, вказується у вигляді посилання на конкретні положення відповідних нормативних актів;
 - відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору у випадках, передбачених ст. 5 ГПК України;
 - перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви.

Чинним Господарським процесуальним кодексом передбачено, що в позовній заяві можуть бути вказані й інші відомості, якщо вони необхідні для правильного вирішення спору. Наприклад, про третіх осіб, чії права можуть бути обмежені результатами розгляду справи. У позовній заяві може бути вказане клопотання про розстрочку, відстрочку, звільнення від сплати державного мита, відновлення строку позовної давності тощо.

Таким чином, позов є одним з найважливіших засобів захисту порушених або оспорюваних прав. Позовна форма захисту прав і законних інтересів громадян і організацій, є одним з найпоширеніших способів судового захисту, що існують в господарському судочинстві.

Позов є засобом і способом захисту суб'єктивних прав в разі їх порушення або загрози порушення, тобто в разі виникнення матеріально-правового спору. Одночасно це і спосіб відкриття судочинства по господарських справах. Позов займає центральне місце серед інститутів господарського процесуального права.

Позов знаходиться в тісному взаємозв'язку зі всіма інститутами процесуального права, визначає регламент розгляду справ, служить орієнтиром правового регулювання судової діяльності.

Таким чином, позов як вимога про захист права або інтересу має свою форму (позовна заява) і свій зміст (сукупність елементів: предмет, підстава і сторони). У свою чергу, позовна заява, виступаючи як спосіб існування і вираження позову, має своє «зовнішню», відмінну від позову сутність. В наш час, основними класифікаціями позову є: по предмету позову – процесуально-

правова класифікація позовів; по об'єкту захисту – матеріально-правова класифікація позовів; по характеру захищаного інтересу.

Макарова А.Г.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольський державний університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ ДОЧІРНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Створення ефективної системи господарювання і розвиток інших сфер суспільного життя в Україні безпосередньо пов'язані з розширенням господарських зв'язків. Це зумовлює зростання кількості господарських товариств та інших юридичних осіб.

Сьогоднішня ситуація в Україні характеризується недостатньою всебічністю і стабільністю нормативної бази, що викликає необхідність детального вивчення правотворчого та правозастосовного досвіду нашої держави щодо поняття та діяльності дочірніх підприємств, а це неможливо без з'ясування їх правової природи. Майже цілковита відсутність наукового опрацювання правової природи дочірніх підприємств, необхідність їх більш чіткого визначення та відмежування від інших організаційно-правових форм юридичних осіб, потреба у вдосконаленні нормативної бази, вивченні вітчизняного та міжнародного досвіду і розробці практичних рекомендацій у цій сфері зумовили обрання теми даної роботи.

Чинне законодавство України, у тому числі Господарський кодекс України, не дає вичерпного поняття «дочірнього підприємства» і не передбачає особливостей створення таких підприємств.

Зокрема, згідно ч. 8 ст. 63 Господарського кодексу України, дочірнім визнається підприємство, яке перебуває в залежності від іншого підприємства. Залежність, як йдеться в ст. 126 Господарського кодексу України виділяється в два види: просту та вирішальну. Проста залежність між господарськими організаціями виникає у разі якщо одне з них має можливість блокувати прийняття рішень іншим (залежним) підприємством, які повинні прийматися відповідно до закону та/або установчих документів цього підприємства кваліфікованою більшістю голосів. Вирішальна залежність між господарськими організаціями виникає у разі якщо між підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному фонді та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства, зокрема володіння контрольним пакетом акцій.

Ні чим не доповнюючи надане Господарським кодексом України визначення «дочірнього підприємства», Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики своїм наказом № 97 від 28.05.2004 р. «Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 р. N 59 та скасування нормативних документів», відповідно до вимог Цивільного та Господарського кодексів України, також передбачив таку організаційно-правову форму юридичної особи, як дочірнє підприємство, тобто, підприємство, єдиним засновником якого є інше підприємство, уточнюючи в дужках «підприємство, залежне від іншого».

Однак, вивчаючи і аналізуючи законодавство стосовно правового статусу дочірнього підприємства, виникає деяка складність, а саме, чим же відрізняється дочірнє підприємство від філії та представництва. Дочірнє підприємство – один з типів юридичних осіб, діяльність якого дещо відрізняється від діяльності філій та представництв, які в свою чергу не являються юридичними особами, а є лише її відокремленими підрозділами. Так відповідно до Класифікації організаційно – правових форм господарювання ДК 002:2004, філія - відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює всі або частину її функцій. В свою чергу, представництво - відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює представництво і захист інтересів юридичної особи. Діяльність та правовий статус філій та представництв, які утворюються підприємствами різних організаційних форм, визначається положенням про них, що затверджується власником підприємства, вони наділяються майном юридичної особи, що їх створила. На відмінність від вищезазначених відокремлених підрозділів, дочірнє підприємство являється юридичною особою, правове становище

якої визначається статутом, затвердженим підприємством-засновником (власником). Юридична природа дочірнього підприємства полягає в тому, що воно у відносинах стосовно підприємства-засновника виступає як щодо власника коштів і майна і як самостійний суб'єкт підприємницької діяльності стосовно інших юридичних осіб.

Отже, створення, реорганізація, ліквідація, а також діяльність дочірнього підприємства, тобто такого, яке засновано іншим ("материнським") підприємством, регламентуються лише вищезазначеними нормами Господарського кодексу України та Закону України «Про господарські товариства». Чинним же законодавством правовий статус останніх не врегульований, що породжує нескінченні питання про законодавчу невизначеність статусу дочірніх підприємств.

Використана література:

1. Дочірні підприємства в Україні проблеми та перспективи // Підприємництво господарство і право — 2009 — № 2 — С 22»;
2. Господарський кодекс України : прийнятий 16 січ. 2003 р. / Верхов. Рада України. — офіц. вид. — К.: Парлам. вид-во, 2003. — 192 с. — (Бібліотека офіційних видань);
3. Господарське право : курс лекцій: у 2 ч. / В.С. Мілаш. — Х.: Право, 2008. — 494 с.
4. Господарське право : Підручник. — [3-є вид., перероб. і допов.] — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 652с.

Райхель А.В.,
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Державне управління характеризує стан суспільства, розвиток економічного життя та політичного устрою. Держава будучи найбільшим власником здійснює управління, об'єктами державної власності та регулювання процесів трансформації відносин власності в Україні. Державна власність забезпечує національну безпеку, досягнення загальнонаціональних цілей, задоволення суспільних інтересів та потреб. Державне управління в сфері відносин власності повинно здійснюватись з метою створення більш сприятливого середовища для функціонування та діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки та формування показників ефективності їх діяльності.

При виборі способу та напрямів удосконалення управління державною власністю слід звертати увагу на його мету та основні завдання. Ними можуть бути обрані наступні: забезпечення збереження об'єктів державної власності; раціональне та ефективне їх використання; нарощування обсягів необхідного державі майна; покращення технічного стану основних засобів.

Проблеми управління державною власністю в Україні досліджено в працях українських науковців В.Голикова, С.Дорогунцова, Г.Ключикова, О.Пасхавера, О.Процьків, М.Чечетова. Та на жаль дотепер залишилось недостатньо вивченим питання розробки показників оцінки ефективності використання об'єктів державної власності, що.

Зважаючи на те, що підприємства державного сектору економіки обмежені економічними та юридичними рамками, несуть значно вищий рівень соціального навантаження ніж підприємства недержавного сектору, мають мінімальну підприємницьку свободу, тому вони в ряді випадків виявляються неконкурентоздатними та менш ефективними порівняно з приватними.

За твердженням Малиновського В.Я. метою управління є організація спільної діяльності людей, їх окремих груп та організацій, забезпечення координації взаємодії між ними, а його суттю - здійснення керуючого впливу на відповідні об'єкти [1,146].

В сучасних умовах питання управління об'єктами державної власності в Україні є досить актуальними, оскільки держава почала ідентифікувати себе не лише в якості власника майна але й як законотворця, регулятора, учасника, тобто суб'єкта, що визначає і нормативно закріплює правила поведінки всіх суб'єктів економічної діяльності та як учасника, що здійснює повноваження регулятора економічних відносин.

Держава виступаючи в якості суб'єкта управління надає державному управлінню власністю специфічних якостей, серед яких варто виділити наступні: системності - завдяки цій якості

управління здійснюється скоординовано, цілеспрямовано, ефективно та постійно; верховенства - держава централізовано бере на себе зобов'язання здійснювати та координувати управління, з метою забезпечення суспільних інтересів; визначеності - межі розповсюдження державного управління можуть бути визначені, не лише як такі, що існують в рамках національної держави, а й ті, що виходять за її кордони та проявляються в зовнішній політиці даної держави.

Отже, процес управління державною власністю має бути спрямований на досягнення стратегічних і тактичних цілей розвитку національного господарства.

В якості стратегічних цілей можуть бути обрані наступні: зростання національного багатства; підвищення добробуту населення; підвищення рівня зайнятості населення; зниження темпів інфляції; залучення інвестиційних ресурсів; фінансове оздоровлення суб'єктів господарювання державної форми власності; покращення технічного стану основних засобів державних підприємств.

Тактика досягнення цих цілей полягає у використанні таких методів та засобів: регулювання співвідношення попиту і пропозиції; гармонізація виробництва й зайнятості; зниження розриву між доходами і видатками державного та місцевих бюджетів; покращення бізнес середовища, активізація ділової активності на території розміщення суб'єктів господарювання державної форми власності; наповнення та оптимізації грошових та фінансових потоків; розширення переліку учасників відносин власності.

Головним завданням управління об'єктами державної власності є сприяння науково-технічному прогресу шляхом використання передових технологій, що дає змогу створювати стратегічно-конкурентні переваги вітчизняних суб'єктів господарювання на світовому ринку. При цьому найбільш важливі завдання економічного розвитку визначаються особливостями поточного стану економіки.

При визначенні ефективності функціонування підприємств приватного сектору економіки використовують показник прибутковості, а для підприємств державного сектору може використовуватись система показників: економічних (зайнятість) та неекономічних (національна безпека)[2]. З метою забезпечення ефективного управління державною власністю держава повинна виконувати ряд умов, а саме: здійснювати управління та керування державними підприємствами з метою задоволення національних та суспільних інтересів; виконувати роль регулятора макроекономічних процесів; здійснювати чіткий перерозподіл фінансових ресурсів та підвищувати рівень зайнятості населення.

Формування новітніх схем управління державною власністю варто здійснювати виходячи з принципів ефективного менеджменту, використовуючи базові положення Цивільного і Господарського Кодексів України. Практична реалізація цих завдань повинна здійснити перевірку створюваних механізмів управління, що застосовується в межах єдиного замкнутого процесу управління

Головними елементами контролю щодо управління об'єктами державної власності в Україні є ідентифікація, облік і реєстр об'єктів державної власності.

Єдиний замкнутий процес управління складається з таких основних складових, як : визначення критеріїв ефективності; оцінка ефективності використання об'єктів; безпосереднє використання об'єктів державної власності; аналіз результатів ефективності використання; розробка та планування заходів з підвищення ефективності; оцінка можливостей державної підтримки запланованих заходів; здійснення заходів державної підтримки; аналіз впливу державної підтримки та результати використання об'єктів; аналіз ефективності процесу управління та розробка напрямів удосконалення.

Сучасний етап розвитку економіки України, функціонування суб'єктів державного сектору, управління об'єктами державної власності з необхідністю вимагають: окреслення стратегії та політики держави, щодо об'єктів державної власності та управління ними; визначення системи оціночних показників, розробка та забезпечення функціонування механізму оцінки ефективності використання об'єктів державної власності; обґрунтування очікуваних результатів та ефектів; визначення загроз та ризиків, запровадження ефективного механізму зменшення їх негативного впливу; здійснення постійного державного моніторингу управління об'єктами державної власності.

Використана література:

1. Малиновський В.Я. Державне управління: Навчальний посібник. - Вид. 2-ге, доп. та перероб. - К.: Атака, 2003. - 576с.
2. Joseph Heath. The Theory of interests. Journal of Business Ethics 53, pp247-265.

СЕКЦІЯ
ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО, ТРУДОВОГО,
ФІНАНСОВОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Деюн Г.П.,
студентка 3 курсу
Міжрегіональної фінансово –
юридичної академії

КАТЕГОРІЯ ПОДАТКОВОГО РИЗИКУ – ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ КЛАСИФІКАЦІЇ ВІДБОРУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Проблема підвищення ефективності системи податкового контролю є актуальною як в Україні, так і за кордоном. В Україні ця проблема взагалі стоїть особливо гостро. З одного боку, масштабного характеру набули ухилення платників податків від виконання податкових зобов'язань. З другого, технології податкового контролю є недостатньо досконаліми, бо більш ніж однієї третьої виїзних податкових перевірок виявляються не результативними. Органи ДПС України застосовують традиційні методи відбору платників податків для перевірок, що мають суттєві недоліки.

З переходом на ринкові відносини сам термін “ризик” став широко застосовуватися в економічній і юридичній літературі, хоча в цивільному законодавстві він не визначений. Великий тлумачний словник сучасної української мови[1] запропонує такі варіанти значення слова «ризикувати»: здійснювати ризикований вчинок, ризиковану дію, справу, відважуватися на що-небудь ризиковане, підлягати можливому ризику, небезпеці, піддавати ризикові, жертвувати кимсь, чимсь. Неоднорідність економічних процесів обумовлює і різноманітність видів економічних ризиків. Застосовуючи критерій угруповання в сферу економічної діяльності, виділяють комерційні, фінансові, банківські, страхові ризики і т. п.

Згідно з чинною нормативно – правовою базою, за якою працюють органи ДПС України, податковий ризик – «це вірогідність порушення податкового законодавства суб'єктом господарювання, у результаті чого можливі витрати надходжень до бюджету»[2].

Податковий ризик платника податків належить до різновиду підприємницьких ризиків.

Податкові ризики як держави, так і платників податків визначаються в основному одними і тими ж факторами, які можна підрозділити на внутрішні і зовнішні.

Внутрішній податковий ризик є специфічним ризиком, що зумовлюється виключно окремими специфічними чинниками та факторами, притаманними діяльності окремого платника податку. Внутрішні чинники для платників податків - це їхня власна діяльність з податкового планування, для держави - проведена ними податкова політика. Цей вид ризику є локальним щодо всієї податкової системи.

Під зовнішнім податковим ризиком слід розуміти зміни умов оподаткування, ризик непередбачуваної зміни нормативного поля, внаслідок чого відбуваються різні коливання податкових надходжень. Під зовнішнім податковим ризиком слід розуміти також ризик адміністративного тиску та як наслідок – неправомірних штрафів і фінансових санкцій до суб'єктів господарювання з боку податкових органів.

В Україні одним із найбільш вагомих ризиків є податковий ризик зміни нормативно – правового поля. Цей факт відзначають багато науковців, що займаються дослідженням проблематики податкової політики, проблемами наповнення державного бюджету[3].

Існують інші характеристики, що дозволяють класифікувати підвиди податкового ризику. Так за критерієм здатності кількісно оцінити ризик (вертифікації ризику) податковий нормативно – правовий ризик є таким, що менше, ніж податковий внутрішній ризик піддається кількісним оцінкам. Якщо у разі податкового внутрішнього ризику податковий аудитор, який виявляє помилку, чітко оцінює фіскальні витрати для бюджету, то за наявності податкового нормативно – правового ризику точність оцінок щодо втрат бюджету істотно зменшується. Це пов'язано з укрупненням, агрегуванням показника втрат під час переходів від мікрорівня до макрорівня. Звідси випливає, що операційний податковий ризик і нормативно – правовий податковий ризик є взаємодоповнюючими складовими однієї економічної категорії податкового ризику, що відображається як на мікро, так і на макрорівні.

Податкові ризики по мірі їх зростання можуть бути представлені наступним чином: ризик податкового контролю; санкції; збільшення податкового тягаря; втрати інвестиційної привабливості (падіння вартості бізнесу; втрати кредиту; адміністративного переслідування (штрафів і дискваліфікації керівників і власників; арешту активів; призупинення діяльності; банкрутства; кримінального переслідування; ліквідації юридичної особи.

Джерелами податкових ризиків виступають: нечіткість і висока динаміка законодавства та судової практики; протиправні дії або бездіяльність представників державних органів; стратегічні помилки при плануванні бізнесу; розбіжність декларованих дій власників з фактичними; людський фактор (помилки компетенції, технічні помилки, навмисні помилки, ігнорування законодавчих обмежень), неправильна розстановка пріоритетів відповідальності.

Виходячи з вищесказаного доцільно говорити про те, що під час відбору платників податків до документальних перевірок податковими службами як аналітичним критерієм відбору необхідно користуватися критерієм наявності внутрішнього ризику.

Внутрішній податковий ризик – це ймовірність суттєвих втрат бюджетних надходжень від сплати податків суб'єктами господарювання внаслідок непередбачуваного впливу зовнішніх та внутрішніх економічних факторів. Застосування цього ризику як критерію відбору платників податків для документальних податкових перевірок у багатовимірних статистичних моделях дозволить суттєвим чином підвищити ефективність контрольно – перевіркової роботи підрозділів податкового аудиту ДПС України через економію матеріальних і трудових витрат, із одного боку, і збільшення обсягів донарахувань за результатами перевірок – з іншого.

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Наказ ДПА України «Про затвердження Методичних рекомендацій з організації кабінетного аудиту(для юридичних осіб)» від 25.11.2005 р. № 567
3. Жеребний А. М., Онишко С. В. Проблема збирання податків в Україні: стан та шляхи розв'язання // Фінанси України. – 2001. - №7. – С. 104 – 108.

Мішина О.Б.,

ст. викладач кафедри господарського, цивільного та трудового права
Мариупольського державного університету

ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОЛОГО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Невід'ємним елементом екологічно-правового статусу людини та громадянина є гарантії дотримання екологічних прав та захист їх від порушення.

Конституційно-правові гарантії екологічних прав і свобод людини й громадянина передбачено Конституцією України, нормами національного законодавства та міжнародного права.

У широкому значенні під гарантіями розуміють різноманітні засоби, які спрямовані на забезпечення реалізації встановлених законодавством екологічних прав і свобод людини та громадянина. У такому розумінні розрізняють політичні, економічні, соціальні, організаційні, правові (юридичні) та інші гарантії.

Політичні гарантії — це екологічна політика держави щодо створення умов, які забезпечують необхідний рівень розвитку людини в державі та суспільстві. До економічних і соціальних гарантій належать відповідні матеріальні умови та соціальне середовище, які забезпечують вільне використання людиною прав і свобод в екологічній сфері.

Однак в екологічному праві здебільшого розглядаються правові (юридичні) гарантії, тобто закріплені у правових актах засоби, які забезпечують здійснення (реалізацію), охорону та захист екологічних прав і свобод людини та громадянина. Кожне право може бути реалізоване за наявності певних обов'язків, закріплених у правових нормах. Переважно такі обов'язки стосовно екологічних прав і свобод покладено на державу та її органи.

Сукупність правових (юридичних) гарантій забезпечення екологічних прав і свобод людини поділяється на однорідні групи (види), які становлять їх систему. Водночас усі гарантії умовно поділяють на дві великі групи: національні (внутрішньодержавні) та міжнародно-правові.

Національна система гарантій забезпечення прав і свобод людини включає такі види гарантій, перелік яких наводиться в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища»[1].

Конкретні організаційно-правові гарантії дотримання екологічно-правового статусу людини та громадянина в різних галузях і сферах екологічної діяльності передбачаються також у відповідних актах природоресурсового, природоохоронного права та законодавства в сфері екологічної безпеки.

Крім того, національна правова система України має такі найважливіші організаційно-правові форми захисту екологічних прав людини, як державний захист, судовий захист та самозахист людиною своїх прав і свобод в екологічній сфері [2].

Державний захист екологічних прав і свобод людини передбачається насамперед у Конституції України (ст. 3), яка встановлює один із найважливіших обов'язків держави утверджувати та забезпечувати права і свободи людини, а також відповідальність перед людиною за свою діяльність. Це право закріплює обов'язок держави здійснювати правове регулювання екологічних прав і свобод, а також забезпечувати правовими засобами дотримання, виконання та захист екологічних прав і свобод. Відповідними повноваженнями в цій сфері наділений парламент України, а також Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Гарантом прав та свобод людини і громадянина є Президент України. Обов'язки із здійснення заходів щодо забезпечення екологічних прав і свобод належать до повноважень Кабінету Міністрів України, а також усіх інших спеціально уповноважених на те органів державної виконавчої влади. Для безпосередньої охорони прав і свобод людини від порушень створено систему правоохоронних органів (міліція, служба безпеки, прокуратура та ін.).

Судовий захист прав людини передбачений ст. 55 Конституції України. Кожній людині гарантується право на оскарження в судовому порядку рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Правосуддя є найбільш демократичним, об'єктивним і справедливим засобом вирішення різноманітних справ, які пов'язані насамперед з правами і свободами людини та громадянина в екологічній сфері.

Тому в законодавстві України передбачено гарантії при здійсненні правосуддя. Однією з таких гарантій є принцип, згідно з яким кожна людина має право на правову допомогу, яка в передбачених законом випадках надається безоплатно (ст. 59). Для надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах, а також для забезпечення права на захист від обвинувачення в Україні діє адвокатура [3].

На захист екологічних прав людини та забезпечення гарантій правосуддя спрямовані також конституційні принципи, згідно з якими ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази (ст. 60), ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (ст. 61), особа вважається невинуватою у вчиненому злочині до того часу, поки це не встановлено обвинувальним вироком суду (ст. 62) тощо.

Поряд із обов'язком держави та її органів забезпечувати реалізацію і охороняти від порушень екологічні права і свободи, а також здійснення судового захисту Конституція України передбачає право кожної людини захищати свої права й свободи від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобами (ст. 55).

Кожна людина також має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державних та інших органів, їхніх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень у екологічній сфері. Права на захист своїх екологічних прав і майнових інтересів кожна людина може здійснити, звернувшись до суду (для судового захисту) або до правоохоронних та інших органів у порядку, передбаченому Законом України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р. Міжнародний захист екологічних прав і свобод людини гарантується як Конституцією України, так і міжнародними актами з прав людини. Зокрема, Конституцією (ч. 3 ст. 55) передбачено, що кожна людина має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасницею яких є Україна [4]. Більш конкретні механізми прав людини, в тому числі екологічних, передбачені в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 р. та Факультативному протоколі до нього, які ратифіковані Україною, а також у Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., яка визнана Україною як членом Ради Європи.

Використана література:

1. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”// Відомості Верховної Ради України. - 1991. - №41. - Ст. 546.
2. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р. // ВВР України. — 2000. — № 42. — Ст. 348.
3. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 р. // ВВР України. — 1998.— № 36 — 37.— Ст. 242.
4. Про захист людини від інфекційних захворювань: Закон України від 6 квітня 2000 р. // Офіційний вісник України. — 2000. — №17. — Ст. 690.

Цветкова О.В.,
студентка 3 курсу
Міжрегіональної фінансово-юридичної академії

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ

У розбудові правової держави в Україні винятково важливе значення має вирішення проблеми земельного законодавства. Адже, відповідно до ст. 13 Конституції України, земля, її надра, як і усі інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності українського народу [1]. Саме від його імені права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією та відповідними Законами України.

Право власності на землю охороняється державою та закріплене у главі 14 Земельного кодексу України. Відповідно до нього, об'єктом права власності є земельна ділянка - частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами. Окрім цього право власності на земельну ділянку поширюється в її межах на поверхневий (грунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній знаходяться (ст. 79 ЗК України)[2].

Порушення права власності чи права користування земельною ділянкою може виражатися у самовільному її зайнятті. Згідно даних Генеральної прокуратури в Україні майже 300 тис. га землі самовільно захопили фізичні або юридичні особи, 10 тис. га земель не відповідає цільовому призначенню. Питома вага земельних правопорушень відбувається там де земельні ділянки мають велику ринкову вартість: у Києві та області, Криму та Одесі, інших містах обласного підпорядкування. Зокрема, в Харківській області шляхом захоплення використовується близько 57,3 тис. га землі [8].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» самовільним зайняттям земельної ділянки є будь-які дії особи, які свідчать про фактичне використання не наданої їй земельної ділянки чи намір використовувати земельну ділянку до встановлення її меж в натурі (на місцевості), до одержання документа, що посвідчує право на неї, та до його державної реєстрації. Таким чином, в основі самовільного зайняття земельних ділянок лежить порушення встановленого порядку щодо передачі (надання) земельних ділянок з установленням меж та оформлення права на них. Це може бути, наприклад, відсутність рішення органу місцевого самоврядування або органу виконавчої влади про передачу (надання) земельної ділянки державної або комунальної власності та (або) правовстановлюючого документа на цю ділянку, користування земельною ділянкою на підставі незареєстрованого відповідно до чинного законодавства України правовстановлюючого документа тощо.

Статтею 53-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачена адміністративна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки. Однак, як свідчить практика притягнення порушників земельного законодавства до адміністративної відповідальності за самовільне зайняття земельних ділянок, кваліфікація цього правопорушення правоохоронними органами здійснюється по-різному. Так, наприклад, досить часто громадяни та юридичні особи, яким земельні ділянки надані у власність чи користування рішеннями органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, приступають до їх використання до виникнення права власності чи права користування ними (до оформлення правовстановлюючих документів). Ці дії згідно з наведеним

вище є самовільним зайняттям земельної ділянки. Однак у цьому випадку має місце використання земельних ділянок без правовстановлюючих документів, а не їх самовільне зайняття. Саме тому при притягненні у зазначених вище випадках порушників земельного законодавства за самовільне зайняття земельних ділянок органи прокуратури вносять протести на постанови про накладення адміністративних стягнень [6]. Зазначені постанови скасовуються також за рішеннями суду у разі їх оскарження в суді.

Законом України від 11 січня 2007 р. “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки ” вітчизняний Кримінальний кодекс було доповнено статтею 197-1 під назвою “Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво”. В ній йдеться про два самостійні, хоч і пов’язані між собою злочини, один з яких – самовільне зайняття земельної ділянки, яким завдано значної школи її законному володільцю або власнику (ч. 1 ст. 197-1). Безпосередній об’єкт цього злочину – земельні відносини – як суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею. Об’єктивна сторона злочину полягає у самовільному зайняття земельної ділянки. Як правопорушення, самовільне зайняття земельної ділянки, - це активні протиправні дії по заволодінню (захопленню), всупереч встановленому порядку, земельної ділянки. Остання належить на праві власності іншій особі, чи вона володіє нею на інших законних підставах. Аналізований злочин є злочином з матеріальним складом: для встановлення об’єктивної сторони цього злочину треба встановити не тільки факт самовільного зайняття земельної ділянки, а й настання суспільно небезпечних наслідків – заподіяння її законному володільцю чи власнику значної шкоди [7, с 182]. Таким чином, самовільне зайняття земельних ділянок є об’єктом підвищеної соціальної уваги, а як наслідок державні інституції реагують на зазначені прояви у межах своєї компетенції. Головне, що законодавець створив додаткові способи для захисту прав добросовісних та повноправних землеволодільців, передбачивши навіть кримінальну відповідальність за зазначені правопорушення.

Слід зазначити, що не дивлячись на те, що факти правопорушень розкриваються, загальний стан незаконного використання земель залишається досить тривожним, через вказані правопорушення не сплачується земельний податок, держава втрачає особливо цінні землі тощо. Крім того, численні порушення вимог земельного законодавства встановлені у процесі надання органами місцевого самоврядування земельних ділянок у власність та користування, незаконного відчужування земель та зміни цільового призначення земельних ділянок. Внаслідок таких обставин, набуває все більшого розвитку тіньовий ринок земель в Україні.

Водночас, використання земельних ділянок без правовстановлюючих документів, на наш погляд, теж несе в собі певну суспільну небезпеку, адже гарантій того, що цю землю отримає саме та особа, яка на неї претендує і в інтересах якої уповноваженим органом прийняте рішення, немає.

Отже, ми пропонуємо статтю 53-1 КУпАП доповнити частиною 2, якою необхідно передбачити адміністративне стягнення за використання земельної ділянки без правовстановлюючих документів.

Використана література:

1. Конституція України (28.06.1996р.) // Відомості Верховної Ради України – 1996р. - №30. – Ст. 141.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 3-4. Ст.27
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради. –2001. – N 25-26 . – Ст.131.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: [Станом на 1 червня 2009 р.]. – К.: Велес, 2009. – 176с.
5. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України/ Кол. авт.: Л. О. Бондар, А.П. Гетьман, В. Г. Гончаренко та ін.; За заг. ред. В. В. Медведчука. – К.:Юрінком Інтер, 2004. – 656 с.
6. Щодо застосування терміна "самовільне зайняття земельної ділянки": Лист Державного комітету України по земельних ресурсах від 16 серпня 2006 року № 14-17-4/6045
7. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник/ Ю.В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; За ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 3-є вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 624с.

8. Проблеми відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво. Сіряченко І. І. . 2008р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecopravo.host-ua.org.ua/nauk/pryrodoresurs/sir-samovil.htm>

Адамов Є.Ю.,
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВЕДЕННЯ НА ІНШУ РОБОТУ ТА ЗМІНИ УМОВ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Основне завдання реформування трудового законодавства України на сучасному етапі розвитку держави – встановлення цивілізованих, таких, що враховують світовий досвід, принципів регулювання соціально-трудова відносин, надання працівникам і роботодавцям реальних прав у встановленні умов праці. Однак цей процес зіштовхується з багатьма перешкодами. Серед об'єктивних й суб'єктивних причин, які заважають проведенню в сучасних умовах реформи трудового законодавства; по-друге, існування в суспільстві соціальних і політичних протиріч, які відбиваються на процесі нормотворення; по-третє, виникнення тіньового ринку праці й тіньових регуляторів трудових відносин, які не забезпечують працівникам захист елементарних прав, не говорячи вже про спеціальні соціальні гарантії; по-четверте, відсутність єдиного координаційного центру вивчення проблем удосконалення правового регулювання трудових відносин, загального плану законопроектної роботи, чіткої уяви про завдання реформи, що приводить до безсистемного поновлення законодавства, нерівномірності розвитку окремих інститутів, дублювання.

Одним з проявів договірної свободи трудового договору є надання сторонам можливості визначати його долю. У процесі трудових правовідносин сторони, враховуючи зміну обставин, з яких вони виходили при укладенні трудового договору, і появу нових умов, можуть змінювати свою первісну волю.

Наукою трудового права вироблено чимало різних підходів до визначення таких обставин (причин), які можуть зумовити зміну умов трудового договору. Найбільш поширеними вважаються: втрата сторонами інтересу щодо певних умов трудового договору або до його реалізації загалом; необхідність проведення змін в організації виробництва та праці або інші обставини, що теж пов'язані з потребами виробництва; обставини, які вплинули на правосуб'єктність працівника; обставини, що стали наслідком визнання недійсними деяких умов трудового договору; обставини надзвичайного характеру, що не залежать від волі сторін, та інші.

Всі ці обставини так чи інакше (одні більше, другі менше) впливають на подальший характер змісту трудового договору, вимагаючи його зміни та, змінюючи, відповідно, зміст трудових правовідносин. У правничій літературі такі випадки називають "зміною договору" або "зміною умов договору". Логічніше, на нашу думку, застосовувати другий термін, оскільки йдеться про зміну змісту договору, а не його загальної моделі (виду).

Зміна умов трудового договору відбувається шляхом відступу від погоджених раніше сторонами умов договору. Такий відступ може виражатися у формі угоди, яка: по перше - може бути спрямована на внесення певних уточнень щодо тієї чи іншої умови; по-друге - на доповнення змісту трудового договору новою умовою; по-третє - на відміну (скасування) будь-якої умови договору.

В результаті такої угоди сторін зміст договору набуває іншого значення. Проте, це не означає, що стають іншими трудові правовідносини - змінюється лише їх зміст. Так, внаслідок зміни однієї чи декількох істотних умов трудового договору, може змінитися лише обсяг прав та обов'язків, які виникли після його укладення. При цьому, трудовий договір як підстава виникнення трудових правовідносин зберігає свою юридичну силу, як зберігається і правовий зв'язок між сторонами трудового договору.

Однак, при цьому виникає проблема, адже чинним трудовим законодавством не передбачено чіткого порядку зміни умов трудового договору, хоча законодавець і виділяє три її форми. Так, зміна трудової функції працівника розглядається як "переведення на іншу роботу" і потребує згоди працівника (ч.1 ст. 32 КЗпП України). Без згоди працівника може відбуватися зміна його робочого

місця в межах обумовленої трудовим договором трудової функції, і легально це звучить як "переміщення на інше робоче місце"(ч. 2 ст. 32 КЗпП України). Ч. 3 ст. 32 КЗпП України передбачено, що у зв'язку із змінами в організації виробництва та праці допускається зміна інших істотних умов трудового договору, крім трудової функції працівника, і це правове явище називають "зміною істотних умов праці".

Разом з тим, необхідно зазначити, що ці правові явища загалом не охоплюють всього змісту поняття "зміна умов трудового договору". Крім того, кожне з них потребує переосмислення та удосконалення їх правової регламентації.

Зокрема, щодо переведення на іншу роботу, то в юридичній літературі вчені-правознавці пропонують вважати зміну однієї чи декількох умов трудового договору, або будь-яку зміну трудової функції працівника, а також зміну інших умов трудового договору, обумовлених угодою сторін, які не викликані загальними змінами в організації виробництва та праці на підприємстві, і вимагають згоди працівника. В такому разі поняття "переведення на іншу роботу" ототожнюється з поняттям "зміна умов трудового договору".

Треба зауважити, що поняття "переведення на іншу роботу" та "зміна умов трудового договору" нерівнозначні, про що вказує, зокрема, різниця їх лексичного змісту. Так слово "переведення" тлумачиться у словниковій літературі, як: змінювати місце розташування кого-, чого-небудь. Слово "зміна" як: 1) перехід, перетворення чого-небудь у щось якісно інше; або 2) як заміна кого-, чого-небудь кимось, чимось іншим. З наведеного видно, що термін "зміна" вказує на змістовне перетворення, а термін "переведення" характеризує просторову зміну. Натомість, не завжди і "переведення на іншу роботу" супроводжується просторовою зміною. Зокрема, це стосується випадків переведення на тому ж підприємстві - коли місце роботи залишається тим же, а змінюється, наприклад, тільки трудова функція працівника.

Більше того, група соціальних явищ, під якими розуміють "переведення на іншу роботу", стає все більш різномірною, а саме поняття - більш умовним, що фактично позбавляє можливості дати йому чітке визначення. Так, наприклад, "переведення на інше підприємство (в установу, організацію)", не повинно розглядатися як один з видів переведення на іншу роботу. При такому переведенні змінюється сторона трудового договору - роботодавець. А це, означає, що при цьому відбувається припинення існуючих трудових правовідносин і виникають нові на підставі іншого трудового договору.

Так, на даний час існує цілий ряд законодавчих гарантій для працівників, які звільняються у зв'язку з "переведенням на інше підприємство". Проте, наявність цих гарантій не можна вважати кваліфікуючою ознакою при визначенні поняття "переведення". Таке, переведення на інше підприємство за угодою між роботодавцями відповідних підприємств (установ, організацій) може розглядатися лише як підстава припинення трудового договору, а не як окремий варіант зміни його умов.

Ще один парадокс, пов'язаний з відомим видом переведення, переведенням в іншу місцевість разом з підприємством (установою, організацією). Вважається, що таке переведення є не що інше, як зміна умов трудового договору, якщо працівник переводиться разом з підприємством, на якому працює. Просто, це відбувається шляхом доповнення змісту трудового договору додатковою умовою – умовою про переїзд працівника на роботу в іншу місцевість (інший населений пункт). За умови, що сторони не досягли згоди щодо цього питання, вони вправі розірвати трудовий договір.

Отже, за деяких обставин, при детальному з'ясуванні можна прийти до висновку, що навіть законодавець вживає термін "переведення" не завжди доречно.

Проте, зважаючи на історичні традиції, які склалися у трудовому праві, вважається за можливе подальше використання терміну "переведення", за умови, що на законодавчому рівні буде чітко визначено зміст цього поняття, який охопить не тільки зміну трудової функції працівника, а також зміну інших істотних умов трудового договору. Це, в свою чергу, дозволить врегулювати сферу трудових правовідносин, які на даний час залишаються практично поза увагою законодавця, хоча і є частиною відносин, які виникають на підставі трудового договору.

Використана література:

1. Кодекс законів про працю.....
2. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2007. - С. 216.

ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сьогодні в Україні однією з головних проблем економічного розвитку є нерозвиненість та недосконалість фінансової системи. Оскільки сьогодні фінансово-економічна ситуація в Україні є складною і неоднозначною, проблема пошуку шляхів її стабілізації залишається досить актуальною.

Перш ніж перейти до проблеми розбалансованості фінансової системи України, необхідно з'ясувати суть фінансової системи. У найбільш загальному вигляді фінансова система являє собою сукупність різноманітних фондів фінансових ресурсів, які створюються і використовуються в місцях їх акумулювання з певними намірами економічного і соціального розвитку. Таким чином, фінансова система, як і будь-яка система, перш за все комплекс взаємопов'язаних елементів, що мають однорідні характеристики.

Фактично вся фінансова система представляє собою сукупність усіх сфер і ланок, де є неминучим потік фінансових ресурсів. Тобто це і фінанси суб'єктів господарювання, і державні фінанси, міжнародні фінансові відносини, страхування, фінансовий ринок тощо. Від ступеня розвитку і збалансованості кожної з цієї галузі зокрема, залежить рівень розвитку і збалансованості фінансової системи України в цілому. Фінансові системи допомагають мобілізувати заощадження, розподіляють інвестиційні ресурси, забезпечують страхування, розподіл та диверсифікацію ризиків, сприяють посиленню корпоративного контролю в країні. Через фінансові системи збирають і обробляють інформацію про інвесторів, інвестиційні проекти. Це дає змогу ефективно розподіляти кошти, здійснювати нагляд і корпоративний контроль за розподіленими коштами [3].

На сучасному етапі розбудови українська фінансова система має ряд проблем, що перешкоджають та гальмують її розвиток.

Сьогодні низький ступінь капіталізації є основною проблемою фінансового ринку України. Недостатній рівень капіталізації банків України свідчить про їхню низьку конкурентноздатність з іноземними банками, число яких на українському фінансовому ринку поступово збільшується.

Набагато більше структурних і інституційних проблем існує в діяльності небанківських фінансових посередників і в функціонуванні фондового ринку.

Найскладніші проблеми України пов'язані із розвитком фінансового ринку. Українська фондова біржа має досить обмежені обороти. Нині більш-менш активно проводяться операції з державними цінними паперами. Дуже важливо створити насичений ринок, адже саме він може відіграти роль пускового механізму для всебічного розвитку фінансової системи України [2].

Для України, як і для інших трансформаційних економік, особливе значення має обґрунтування фінансової політики держави, бо остання визначає ефективність функціонування і впливу на соціально-економічні процеси фінансової системи держави. Суб'єктивізм і невизначеність цілей фінансової політики для таких країн зумовлюється необхідністю вирішення тактичних завдань, а також процесом перерозподілу економічного потенціалу країни в процесі його приватизації. При лобюванні інтересів окремих фінансово-промислових груп фінансова політика і фінансова система держави реалізує інтереси не суспільства, а окремих кланів, що перебувають при владі. Подібна ситуація породжує проблеми корупції і функціонування тіньового сектору економіки. Ці проблеми необхідно розглядати не як суб'єктивні явища, що характерні для окремої країни, а як об'єктивно-історичні, що зумовлюють трансформаційні процеси, в основі яких лежить перерозподіл національного багатства політичним та адміністративно-господарським апаратом.

Розв'язанню цих проблем сприятиме передусім прийняття відповідних законів, створення дієвого механізму їхньої реалізації і закінчення приватизаційних процесів у країні.

В умовах ринкової економіки найвищою прерогативою є право приватної власності, а наявність державної фінансової системи не лише не утискає цього права, а навпаки — сприяє його реалізації. Державна фінансова система здійснює перерозподіл фінансових ресурсів усіх суб'єктів господарювання з метою розв'язання соціально-економічних суперечностей між інтересами їхніх власників. Такий перерозподіл має суб'єктивний характер, а отже, не завжди повною мірою може задовольнити реалізацію інтересів усіх суб'єктів. Проте демократичність прозорість організаційно-

правового забезпечення функціонування державних фінансів дає змогу найповніше реалізувати цей процес.

Новітня практика господарювання визначає необхідність теоретичного обґрунтування сутності ролі й місця державних фінансів у системі ринкових відносин. Саме собою функціонування фінансової системи держави визначає елемент державного (адміністративного) втручання у ринкові механізми господарювання. Тому постає питання про нове функціональне призначення державних фінансів у ринковій системі. Сучасна державна фінансова система має змогу впливати на національний фінансово-кредитний ринок і його суб'єктів. Намагаючись замінити ринковий механізм саморегулювання, держава у ринковій економіці, маючи значні фінансові ресурси, може впливати, а відповідно й коригувати поведінку, потреби й інтереси окремих суб'єктів фінансової системи.

Потрібно зазначити, що не економічні, а саме технологічні процеси визначають розвиток фінансової системи, активізують роль окремих інструментів, продуктів та послуг фінансового ринку. Саме розвиток новітніх інформаційних технологій зумовлює появу на фінансовому ринку нових інститутів посередників, якісно нових видів послуг. Тобто визначальною тенденцією розвитку сучасної фінансової системи є її технологічна, а не економічна зумовленість[1].

У ході останніх подій в Україні спостерігається економічна криза, яка характеризується насамперед хронічною незбалансованістю бюджетних доходів і видатків, активним зростанням державної заборгованості, нераціональною структурою бюджетних витрат, неоптимальним рівнем податкових вилучень для формування бюджетів усіх рівнів. Основними напрямками подолання фінансової кризи може бути зокрема: запровадження жорсткого режиму економії щодо витрачання бюджетних коштів; визначення доцільності фінансування деяких соціальних витрат; зменшення обсягів фінансових запозичень для покриття дефіциту державного бюджету; вдосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих накопичень населення; оптимізація рівня податкових вилучень до бюджету.

Для підвищення дієвості фінансової системи необхідно впроваджувати елементи фінансової і стабілізаційної політики, пріоритетними напрямками якої мають бути: оптимізація ефективності фінансування завдань, які належать до сфери компетенції держави та місцевої влади; розвиток страхових механізмів пенсійного забезпечення, медичного обслуговування, страхових принципів фінансування отримання вищої та спеціальної освіти тощо; заохочення комерційного кредитування суб'єктів господарської діяльності; заохочення розвитку механізмів випуску корпоративних облігацій, розрахованих як на внутрішній, так і на зовнішній ринки; цілеспрямований розвиток інститутів та інструментів фондового ринку.

Функціонування кожної зі складових фінансової системи держави можливе лише за умов чіткого законодавчого урегулювання їхньої взаємодії та якщо вони доповнюють одна одну.

Використана література:

1. Лютий І. Новітні тенденції розвитку фінансової системи //Фінанси України. – 2004. – №5. – с. 24-29.
2. Шклярук С.Г. Основні проблеми і напрями розвитку фінансової системи //Вісник. КІБТ. – 2006. – № 1. – с. 13-18.
3. Крилова А. Фінансовий сектор України: сьогодні й завтра//вісник НБУ. – 2007. – №12. – с.36-39

Бойко З.О.,
студентка 3 курсу
спеціальності «міжнародні відносини»
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасний світ охоплений процесами глобалізації у всіх сферах суспільного життя: політичній, економічній, соціо-культурній і т.д. Важливу роль у цьому процесі відіграє застосування інформаційних технологій, серед яких перше місце належить Інтернету. Нові виклики та загрози ставлять світ перед принципово новою проблемою – проблемою інформаційної безпеки, де головну роль відіграє використання інтернет-технологій. Вступ України, як й іншими державами, до нової інформаційної епохи залучив в сферу інформаційних відносин значну кількість суспільства, організацій, саму державу. Крім того, вже сьогодні існує загроза самому феномену

державності у вигляді віртуальних спільнот: від інтернет-партій до псевдодержав і своєрідних відображень реальних. А тому, стає необхідним формулювання системи правовідносин, у тому числі механізмів їх правового регулювання.

Країни, які раніше за нас почали формувати і розвивати інформаційне суспільство, відповідно раніше почали формувати інформаційне законодавство. Цей фактор сьогодні для нашої країни дозволяє осмислити всі здобутки і недоліки правотворення та правовідносин щодо інформації в інших державах, проаналізувати їх і вибрати найкращий шлях. На міжнародному рівні, світовим співтовариством вже напрацьовані міжнародні стандарти окремих норм суспільних відносин щодо інформації: існує біля 50 міждержавних багатосторонніх угод. Це дозволяє висунути ідею про формування міжнародного інформаційного права, як міжгалузевого комплексного інституту міжнародного права, його провідних складових – міжнародного публічного і міжнародного приватного права.

Хоча у багатьох країнах інформаційне право виступає окремою, самостійною галуззю права. Так, у Німеччині інформаційне право поділяється на так звані підгалузі: інформаційного цивільного права, інформаційного кримінального права та права про адміністративні правопорушення; інформаційного цивільного права щодо електронно-інформаційних та комунікаційних послуг тощо.

Відставання внутрішнього права від вимог часу може призвести до серйозних негативних міжнародних наслідків [10, 119].

Сьогодні є необхідність чіткого визначення на законодавчому рівні таких категорій як “державна інформація”, “доступ до інформації”, “предмет інформаційних правовідносин”, “об’єкт інформаційного права”, тощо. Сутність категорії “інформаційна безпека” подається законодавцем у Концепції Національної програми інформатизації (Затверджена Законом України від 4 лютого 1998 року N 75/98-ВР): “інформаційна безпека” - невід’ємна частина політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки. Об’єктами інформаційної безпеки є інформаційні ресурси, канали інформаційного обміну і телекомунікації, механізми забезпечення функціонування телекомунікаційних систем і мереж та інші елементи інформаційної інфраструктури країни”. Проте, до цього часу все ще не існує досить чіткого уявлення про систему інформаційного законодавства. Не визначені його структура і склад, межі сфери правового регулювання. В результаті роботи щодо підготовки проектів одних нормативно-правових актів у цій сфері дублюються, а в інших – залишаються проблеми.

Сьогодні можна констатувати, що сукупність правових норм у сфері суспільних відносин щодо інформації, визначених в законах і підзаконних актах у нашій країні, досягла за кількістю критичної маси, що зумовлює необхідність і можливість виділення їх у теорії права в окрему міжгалузеву інституцію та інкорпорацію та легалізацію її на рівні законодавства. За даними досліджень кількість тільки Законів України, в яких регулюються суспільні інформаційні відносини, досягла більше 260.

Проте, до цього часу все ще не існує досить чіткого уявлення про систему інформаційного законодавства. Не визначені його структура і склад, межі сфери правового регулювання. В результаті роботи щодо підготовки проектів одних нормативно-правових актів у цій сфері дублюються, а в інших – залишаються проблеми.

Законом України “Про інформацію” встановлюються загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплюється право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України, а також система інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відносин, регулюється доступ до інформації та забезпечується її охорона, захищається особу та суспільство від неправдивої інформації.

Проте відкритим залишається питання формування доктрини, стратегії, концепції розвитку публічного права України у сфері суспільних інформаційних відносин.

Одні дослідники і політики пропонують запозичити західноєвропейські моделі розвитку права, інші – англо-американську, ще інші – пропонують не ламати голову і запозичити досвід Російської Федерації, адаптувавши його до наших політичних, економічних та інших соціальних реалій.

Але ідеєю, яка підтримується сучасними політиками і науковцями є ідея щодо напрацювання наукової концепції систематизації законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин у межах традиційної для України континентальної європейської моделі правотворення – через кодифікацію.

В результаті досліджень було сформовано комплексну систему суспільних відносин, яку умовно можна визначити як відносини щодо реалізації суспільних інформаційних процесів, до числа яких входять: створення (творення), фіксація (матеріального відображення і закріплення), збір, обробка, накопичення, архівування (архівація), пошук, розповсюдження, володіння, користування, розпорядження інформацією. Окрему сферу досліджень складала розвідка щодо процесів створення і застосування різних інформаційних систем, інформаційних технологій та засобів інформаційної безпеки людини, окремих соціальних організацій (спільнот, корпорацій), суспільства, держави, світового співтовариства. В різних галузях науки саме такі суспільні відносини переважно визначаються як суспільні інформаційні відносини.

Таким чином, сьогодні стає край необхідним прийняття Кодексу України про інформацію. Цей нормативно-правовий акт має розроблятися з урахуванням європейських стандартів розвитку інформаційних відносин в Україні. Даний кодекс, зокрема, має чітко визначити як об'єкт, так і предмет інформаційного права, суб'єкти інформаційних правовідносин, правовий режим доступу до інформації, включаючи доступ до публічної інформації (інформації органів державної влади та органів місцевого самоврядування), персональних даних, державної та іншої, передбаченої законом таємниці.

Немає необхідності створювати нові закони у сфері інформації, а систематизувати вже існуючі, визначаючи у них правові гіперзв'язки, з метою подальшого їх кодифікування на рівні Кодексу України про інформацію.

На нашу думку, інформаційній безпеці, як одній з видів «м'яких загроз» приділяється, як на політичному, так і на юридичному, замало уваги. Це, мабуть, пов'язано у українським менталітетом, який не буде вирішувати проблему, яка «не взяла за горло». Але інформаційні загрози тим і небезпечні, що вони не одразу наносять збитків державі та суспільству, це проходить повільно, але несе у собі страшні наслідки. Саме тому правове регулювання інформаційних відносин сьогодні стає дуже актуальною проблемою, одним зі шляхів вирішення якої є прийняття Кодексу інформації, який сприятиме усуненню суперечностей і заповненню прогалин у національному законодавстві, що регулює суспільні відносини щодо інформації.

Використана література:

1. Беляков К. Інформатизація організаційно-правової сфери суспільної діяльності // Право України.-2004.-№6.-С.88-92.
2. Северин В.А. Правовое регулирование информационных отношений // Вестник Моск. ун-та. Сер.11. Право. – 2000. – №5. – С. 21-36.
3. Кохановська О. Теоретичні проблеми цивільно-правового регулювання інформаційних відносин в Україні // Право України.-2004.-№2.-С.105-107.
4. Задорожня Л. До питання огляду законодавства в інформаційній сфері // Правова інформатика.-2004.-№3.-С.18-23.
5. Магновський І. Формування внутрішнього права в умовах інтеграційних правових процесів сучасності // Право України.- 2005.-№3.-С.118-121.

Братченко О.В.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОНЯТИЕ ТРУДОВОГО ДОГОВОРА И ЕГО ХАРАКТЕРИСТИКА В СОВРЕМЕННЫЙ ПЕРИОД

Правовое определение трудового договора содержится в ст. 21 КЗоТ, - это соглашение между работником и владельцем предприятия, учреждения, организации или уполномоченным им органом, или физический лицом, за которым работник обязуется выполнять работу, определенную настоящим соглашением, с подчинением внутреннему трудовому распорядку, а владелец или уполномочен им орган или физический лицо обязуется выплачивать работнику заработную плату и обеспечивать условия работы, необходимые для выполнения работы, предусмотренные законодательством о работе, коллективным договором и соглашением сторон.

В современный период становления рыночных отношений в Украине новые условия обусловили новые тенденции в трудовом договоре. Наметилось два направления.

Первый. Форма и содержание трудового договора во многом отходят от жестких административных конструкций, и он становится "гибким" и нестабильным. Появление рынка работы, рост числа безработных - претендентов на свободные рабочие места, остановка, банкротство многих предприятий существенным образом изменили социальное положение работодателя и работника. Это оказывается в том, что работодатель часто пренебрегает нормами трудового права и диктует нанимаемому работнику свои "правила игры" - свое трудовое право. Это касается: установление круга обязанностей, которые вообще не совпадают с утвержденными в централизованном порядке квалификационными характеристиками относительно конкретной должности; применение дополнительных методов подбора и оценки кадров, требования предоставления данных о работнике, которые носят дискриминационный характер; заключение с работниками срочных трудовых договоров (контрактов) в случаях, не предусмотренных законодательством; установление неполного рабочего времени, предоставление отпусков без сохранения заработной платы, на которые работники натянуто, соглашаются; занижение расценки в оплате работы; нарушение сроков выплаты зарплаты; утаивание реальной зарплаты, в связи с чем снижаются размеры отчислений в страховые фонды социального обеспечения. Такие действия работодателя противоречат установленным юридическим нормам.

Второй. Трудовой договор "выскальзывает" в "теневую экономику". Значительная часть трудовых отношений осуществляется вообще без их юридического оформления, которое характеризуется неконтролируемым расширением прав работодателей и ограничением трудовых прав работников. В условиях экономического кризиса работники вынуждены принимать кабальные условия работодателя, забывая при этом, что они остаются в таких случаях лишенными всех социальных гарантий, предусмотренных законодательством - права на ежегодный отпуск, на социальные и учебные отпуска, на выплату социальной помощи в случае временной нетрудоспособности, на возмещение вреда, причиненного работнику при выполнении трудовых обязанностей, на охрану труда и безопасность в трудовых отношениях, на трудовой стаж. Последнее особенно важное, поскольку в процессе реформы социального обеспечения трудовой стаж трансформируется в страховой стаж, и для начисления трудовой пенсии необходимо будет представлять данные об уплате страховых взносов.

Предметом трудового договора выступает работа. Это означает, что работник обязуется выполнять определенную работу или занимать определенную должность на предприятии, а владелец или уполномоченная им администрация обязуется обеспечить его этой работой, предоставлять средства производства, оборудование, приборы, механизмы, помещение, сырье, материалы, комплектующие детали, давать указания, конкретные задачи. Заключив трудовой договор, работник включается в штат предприятия и обязан подчиняться правилам внутреннего трудового распорядка, утвержденным на конкретном предприятии.

Заключив трудовой договор, владелец не только использует работу работника, но и принимает на себя обязательства по предоставлению определенных гарантий, льгот, а также по участию в социальном обеспечении работника.

Трудовой договор должен заключаться с соблюдением, установленных в законе юридических гарантий. Предусмотренные в законе случаи, когда владелец обязан заключить трудовой договор с определенным работником, например с молодым специалистом; запрещенный необоснованный отказ в приеме на работу. Трудовой договор заключается, как правило, на неопределенное время и прекращается лишь по основаниям, предусмотренным законодательством. Срочный трудовой договор может заключаться лишь в случаях, предусмотренных в законе (ст. 23 КЗОТ).

Сторонами трудового договора выступают работодатель и нанимаемый работник. На стороне работодателя стороной выступает владелец или уполномоченный им орган или физический лицо (ст. 21 КЗОТ).

Совокупность условий, которые определяют взаимные права и обязанности сторон, представляют содержание трудового договора. Условия трудового договора могут быть обязательными, и факультативными. Обязательными условиями считаются такие, без которых трудовой договор не может быть признан заключенным. К ним относится взаимное волеизъявление сторон о принятии - устройства работника на работу, определение трудовой функции работника, установление момента начала выполнения работы. Факультативные условия являются

дополнительными. Их отсутствие не свидетельствует о неполном содержании трудового договора. Но когда стороны пожелали их установить и включить в трудовой договор, они являются обязательными для сторон при условии, что они не противоречат законодательству и нормативными соглашениями.

Преимущественно трудовые договоры заключаются на неопределенный срок. Трудовые договоры, которые были перезаключены один или несколько раз, за исключением случаев, когда трудовые отношения не могут быть установлены на неопределенный срок, считаются такими, что заключенные на определенный срок.

Трудовой договор заключается, как правило, в письменной форме. Письменная форма предусматривает детальное изложение обязанностей, как работника, так и работодателя относительно обеспечения трудового договора.

Выделяются следующие этапы оформления трудового договора: 1) подача работником заявления о приеме на работу с представлением всех необходимых документов; 2) визы определенных должностных лиц и резолюция владельца или должностного лица, которое имеет право приема на работу; 3) издание владельцем или уполномоченным им органом приказа о зачислении работника на работу на основе достигнутого соглашения; 4) предъявление приказа работнику под расписку; 5) внесение в трудовую книжку записи о приеме на работу, которая содержит все необходимые элементы оформления трудовой книжки работникам, которые поступают на работу впервые, выдача рабочим, а также служащим, работа которых оплачивается сдельно, расчетных книжек; 6) ознакомление владельцем или уполномоченным им органом работника с записью в трудовой книжке под расписку в личной карточке.

Независимо от того, в устной или письменной форме заключенный трудовой договор, нужно еще издание приказа (распоряжение) владельца о приеме на работу. Трудовой договор считается заключенным и тогда, когда приказ или распоряжения не были выданы, но работник фактически был допущен к работе.

Нужно отличать от письменной формы трудового договора контракт, который всегда заключается в письменной форме. Контракт - особый вид трудового договора и заключается по специальным правилам. Это отдельный вид трудового договора, который заключается на определенный срок для выполнения работы, которая носит, как правило, постоянный или в любом случае продолжительный характер. Преимущество контракта перед обычным трудовым договором проявляется в том, что контракт допускает максимально индивидуализировать каждое конкретное соглашение о работе, наполнить ее специфическим содержанием.

Расторжение трудового договора затрагивает лишь случаи, когда трудовой договор прекращается по инициативе любой из его сторон. Прекращение трудового договора есть правомерным лишь при наличии следующих условий: 1) по предусмотренным в законе основаниям прекращения трудового договора; 2) с соблюдением определенного порядка освобождения за конкретным основанием; 3) есть юридический факт относительно прекращения трудового правоотношения (распоряжение владельца, заявление работника).

При освобождении работника в трудовую книжку должны вноситься записи о причинах (основания) освобождения согласно формулированию их в законодательстве и со ссылкой на соответствующую статью, пункт закона.

Классификация оснований прекращения трудового договора. Все основания прекращения трудового договора можно классифицировать в зависимости от двух критериев: 1) вида юридического факта, который является причиной прекращения; 2) волеизъявление каких именно субъектов вызвало прекращение трудового договора.

По первому критерию различается прекращение трудового договора в связи с определенными событиями (истечение срока договора, смерть работника), а за вторым - в связи с определенными юридическими действиями: взаимное волеизъявление сторон; инициатива работника; инициатива владельца или уполномоченного им органа; инициатива третьих лиц, которые не являются стороной трудового договора; нарушение правил приема на работу.

ПРОБЛЕМА НАСИЛИЯ В ОТНОШЕНИИ ЖЕНЩИН

Актуальной является проблема насилия в отношении женщин. Многогранность его форм, отсутствие четкого определения, непонимание большинством граждан своих собственных прав приводит к тому, что эта проблема остается латентной.

Предотвращение различным формам и видам насилия в отношении женщин - одна из актуальных проблем современности. Эта тема долгое время была закрытой в Украине, существование гендерного насилия не признавали вообще. И поэтому в этой сфере ощущается нехватка информации. Первые попытки исправить эту ситуацию сделали неправительственные организации, которые начали распространять тексты международных документов по женским правам человека и предупреждению насилия в отношении женщин. В начале это были переводы и копии документов. Но потом появился и анализ этих документов, а также попытки проанализировать соответствие украинского законодательства международным нормам.

Насилие в отношении женщины является не только частной, личной проблемой. Последняя волна современного феминизма, которая пришла на 70-е годы в США и Западной Европе, началась с вопроса о бытовом и сексуальном насилии. Со времен признания насилия в отношении женщин составной частью механизма подчинения их различные виды насилия трактовались по-разному. [2; с.25]

Термин «насилие» имеет широкое толкование в международных документах, в частности в Декларации о ликвидации насилия в отношении женщин 20 декабря 1993 года и в материалах Четвертой Всемирной конференции по положению женщин (Пекин, 1995 г.). Так, в итоговом документе Четвертой Всемирной конференции по положению женщин повторяется определение, которое два года ранее было приведено в Декларации о искоренении насилия в отношении женщин: «... термин «насилие в отношении женщин» означает любой совершенный на основании полового признака акт насилия, который наносит или может нанести вред физическому, половому или психологическому здоровью женщины или страдания, а также угрозы совершения таких актов, принуждение или произвольное лишение свободы, будь-то в общественной или личной жизни.» Соответственно насилие в отношении женщин охватывает такие случаи, но не ограничивается ими:

а) физическое, половое и психологическое насилие, которое имеет место в семье, включая нанесение побоев, половое принуждение в отношении девочек в семье, изнасилование жены мужем, операции на женских половых органах, приводящих к увечью, и другие традиционные виды практики, наносящие ущерб женщинам, внебрачное насилие и насилие, связанное с эксплуатацией;

в) физическое, половое и психологическое насилие, которое имеет место в обществе вообще, включая изнасилование, половое домогательство и запугивание на работе, в учебных заведениях и в других местах, торговлю женщинами и принуждение к проституции;

с) физическое, половое и психологическое насилие со стороны или при невмешательстве государства, где бы оно не происходило. [1; с.1-4]

Одним из видов насилия в отношении женщин, который объединяет в себе половое и психологическое, являются сексуальные образы - принижение роли женщины путем привлечения внимания к её полу. Сексуальные образы является формой дискриминации, потому что они несправедливо лишают человека равноправия. Это «изнасилование в изысканной форме». Сексуальные образы в нашей стране очень распространены, но воспринимаются многими как нормальные. Восприятие этой проблемы двойное: с одной стороны - естественное сочувствие, с другой - среди нынешних проблем, по мнению многих, эта не самая страшная. На это явление никто не обращает внимание.

Насилие в отношении женщин на протяжении всей их жизни обусловлено главным образом устоявшимися традициями, в частности, негативным влиянием некоторых традиционных методов или обычаев и всех аспектов экстремизма, связанного с различиями по признаку расы, пола, языка, религии, что способствует сохранению подчиненного статуса женщины в семье, на работе, в общине и в обществе.

Насилие в отношении женщин усугубляется социальным давлением: главным образом чувством стыда, которое не позволяет женщинам сообщать о некоторых актах, совершаемых в отношении них; отсутствием у женщин доступа к юридической информации, помощи или защиты; неспособностью реформировать существующее законодательство; недостаточными усилиями со стороны государственных органов по содействию распространению информации о существующих законах и обеспечению их соблюдения; отсутствием просветительских и других мероприятий по устранению причин и последствий насилия. [3; с.81]

Сцены насилия в отношении женщин в средствах массовой информации, особенно те, что показывают изнасилование или сексуальное порабощение, а также использование женщин и девочек как объектов сексуальной похоти, включая порнографию, являются факторами, способствующими сохранению такого насилия и негативно сказываются на обществе вообще и на детях и молодежи в частности.

Существует мнение, что насилие в семье является проблемой неблагополучных семей. Рассмотрение всех видов насилия в отношении женщин, в том числе домашнего насилия, как нарушение прав человека, дает женщинам большую свободу действий, возлагает ответственность на государственные и международные организации и избавляет преступника возможности оправдаться и уклониться от ответственности. Правительство обязано реагировать на требования женщин защитить их от насилия, принимать меры для предотвращения насильственных действий и наказания тех, кто нарушает права человека - женщины. Ни государство, ни преступники не могут больше заявлять, что насилие - это «частное дело»: приняв новый подход к проблеме насилия над женщинами, мировое сообщество начисто лишило силы такой аргумент. [4; с.64]

Важной проблемой деятельности на международном уровне является не только признание того факта, что насилие в отношении женщин является нарушением прав человека, но и формирование эффективных стратегий предотвращения насилия, создание программ реабилитации и социальной реинтеграции женщин, пострадавших от насилия. Разработка комплексного и multidisciplinary подхода к решению важной задачи по предотвращению насилия в семье, обществе и государстве является не только необходимостью, но и вполне достижимой целью. Идеей равенства, партнерства между мужчинами и женщинами и уважения человеческого достоинства должны быть пронизаны все этапы процесса социализации. Системы образования должны поощрять самоуважение, взаимоуважение и сотрудничество между мужчинами и женщинами.

Насилие в отношении женщин является одним из препятствий на пути достижения целей равенства, развития и мира. Насилие в отношении женщин является нарушением прав человека и основных свобод женщин, а также оно препятствует или не позволяет женщинам пользоваться этими правами и свободами. Неспособность уже в течение длительного времени обеспечить защиту и поощрение таких прав и свобод в случае использования насилия в отношении женщин - это проблема, вызывающая беспокойство во всех государствах и должна быть решена.

Использованная литература:

1. Балакирева О. Н., Либанова Э. М., Левченко К. Б. и др. Проблемы развития демократии и обеспечения равных прав для женщин и мужчин в Украине трансформационного периода. К., 2008. 176 с.
2. Левченко К. Б. Гендерный анализ украинского общества. Раздел «Сексуальная эксплуатация женщин». ООН, Проект «Гендер в развитии», 2000.
3. Левченко К. Б. Социальная работа по помощи пострадавшим от насилия и взаимодействие правоохранительных органов и негосударственных организаций // Руководство по оказанию помощи пострадавшим от торговли людьми. Х., 2003. С. 6-134.
4. Мезенцева Е. Женщина в меняющемся мире. М., 1999.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІКТИВНОГО СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дослідження проблем протидії діяльності фіктивних підприємств потребує чіткого визначення поняття «фіктивні суб'єкти підприємства» та характеристики діяльності осіб, які використовують таких суб'єктів для вчинення податкових та інших злочинів. Незважаючи на те, що фіктивні підприємства для скоєння злочинів в Україні застосовуються вже понад 15 років, на сьогодні немає єдності щодо розуміння змісту категорій «фіктивний суб'єкт підприємства» та «фіктивне підприємство». Це завдання нелегке за багатьох причин. У такі поняття вкладають різний зміст. Категорії, що розглядаються, мають досить широкий прояв на практиці (від виготовлення підробленої печатки до офіційно зареєстрованих підприємств (суб'єктів підприємства) в органах державної реєстрації).

Визначення змісту даних понять необхідно як для податкових органів, судової практики, так і в цілому платників податків. У правозастосовній практиці органів державної податкової служби треба встановити, що охоплює зміст поняття «фіктивне підприємство» («фіктивний суб'єкт підприємства»). У судовій практиці також необхідне чітке визначення даної категорії, оскільки визнання суб'єкта підприємництва фіктивним викликає певні правові наслідки не лише для нього, але й для інших учасників фінансово-господарської діяльності. Платники податків повинні бути ознайомлені зі змістом поняття «фіктивний суб'єкт підприємництва».

Що являє собою фіктивне підприємство? Законодавчо зміст даної категорії не встановлено. У практиці податкових органів, діяльності судів мають прояв три різні тлумачення даного поняття. Перше поняття – виключно фіскальне, що використовується у роботі податкових органів, - фіктивні підприємства визначаються як механізм переведення податкових зобов'язань на фіктивні неіснуючі комерційні структури з подальшим переведенням безготівкових грошових коштів у готівку.

Труднощі у визначенні змісту поняття «фіктивний суб'єкт підприємницької діяльності» викликані насамперед широким спектром діяльності та різноманітними формами (видами) їх прояву. Фіктивне підприємство може бути створене за наявності підробленої печатки на ім'я реально існуючого суб'єкта підприємницької діяльності. Печатка може бути спеціально виготовлена, викрадена, випадково знайдена. Така «фірма» не проходить процедури державної реєстрації та не внесена до Єдиного державного реєстру підприємств і організацій в органах державної статистики[2].

Іншою формою прояву фіктивних фірм є реєстрація платників податків з дотриманням встановленого порядку державної реєстрації та податкових органах, в органах статистики, у податкових органах як платника (або неплатника) ПДВ, у Пенсійному фонді, фондах соціального страхування тощо. У цьому разі фіктивне підприємство вноситься до реєстру суб'єктів підприємництва і практично нічим не відрізняється від легальних підприємств. Відмінність фіктивної фірми від легального підприємства визначається за змістом інформації про засновників і адміністрацію про суб'єктів підприємництва. Для реєстрації фіктивних підприємств надаються неправдиві дані про засновників, службових осіб підприємства (керівника, головного бухгалтера). Фіктивні підприємства за своїм призначенням є механізмом, який дозволяє зменшити або повністю виключити сплату податків, зборів (інших обов'язкових платежів), є засобом вчинення або приховування інших злочинів.

Третій варіант поняття фіктивної фірми може бути запропонований на підставі положень ст. 205 Кримінального Кодексу України, яка передбачає кримінальну відповідальність за фіктивне підприємництво. Його зміст полягає у створенні або придбанні суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона. Фіктивним підприємством можна визнавати суб'єктів підприємництва, які створені з використанням неправдивої інформації про місцезнаходження, за підробленими, викраденими документами, на тяжкохворих людей, на осіб без визначеного місця проживання, на громадян з метою використання їх як засобу вчинення або приховування (прикриття) протиправних дій[1].

Визначення змісту поняття «фіктивне підприємство» ще повністю не вирішує проблеми протидії фіктивному підприємництву. Для діяльності контролюючих та правоохоронних органів потрібний механізм, який унеможливилював би необґрунтоване застосування несприятливих

наслідків до платників податків, що добровільно помилялися при здійсненні угоди з фіктивним підприємством. У таких випадках необхідно покласти обов'язки на правоохоронні органи щодо встановлення факту навмисного використання платником податків можливостей фіктивних підприємств у фінансово-господарській діяльності.

Передумовою використання платниками податків фіктивних підприємницьких структур є суперечності, що виникли у сфері оподаткування (високі ставки податків, значна кількість об'єктів оподаткування тощо) а також небажання окремих платників податків добровільно їх сплачувати. До причин, які спонукають суб'єктів підприємництва використовувати можливості фіктивних фірм («конвертаційних центрів», «податкових ям»), можна також віднести: 1) особливості національного оподаткування; 2) непередбачуваність ділового клімату; 3) високий рівень корупції (для виплати хабарів чиновникам, які мають стосунок до реєстрації суб'єкта підприємництва та контролю за його фінансово-господарською діяльністю). Отже, фіктивні підприємства почали використовуватися як «хід у відповідь» на заходи існуючої податкової системи і як надійний механізм вчинення та приховування змісту злочинної діяльності.

Матеріали узагальнення діяльності податкової міліції дозволяють обґрунтовано виділити ще одну злочинну ланку у фінансових схемах (злочинних технологіях) суб'єктів підприємництва, яка виконує функції прикриття злочинної діяльності і протидії правоохоронним органам у виявленні фактів ухилення від сплати податків та інших злочинів[4]. Важливим у цих випадках є «пом'якшення» впливу правоохоронних і контролюючих органів на легальних суб'єктів підприємництва, які користуються послугами фіктивних підприємств. Тому обґрунтовано такі суб'єкти підприємництва отримали назву «буферні» підприємства. Іноді їх називають «фірми-прокладки», «транзитні підприємства», «сірі підприємства». На практиці фінансові операції із застосуванням фіктивних підприємств у 50-60% випадків здійснюється з використанням «буферних» суб'єктів підприємництва. «Буферне» підприємство – реальне підприємство, що пройшло всі види реєстрації, у податковій службі, фондах соціального страхування, органах статистики тощо). Керівники цих підприємств регулярно подають податкову звітність, ведуть бухгалтерський облік, сплачують належні податки і збори від обсягу виконаної підприємницької діяльності. Такі суб'єкти не мають значних податкових навантажень. Вони документально оформляють отримання незначного прибутку, є ніби постачальниками товарів (посередником між реальною і фіктивною фірмою). Тіньовий дохід від 2 до 4 % вони отримують від суми угоди. Як правило такі суб'єкти мають відповідні ліцензії (дозвіл) на здійснення певних видів діяльності. На розрахункових рахунках таких підприємств відбувається накопичення грошових коштів, які надійшли від «клієнтів», що користуються послугами фіктивних підприємств. Це унеможливує «блокування» грошових коштів на рахунках фіктивних фірм співробітниками податкових органів. Грошові кошти з рахунків «буферних» підприємств на розрахункові рахунки фіктивних підприємств надходять безпосередньо перед їх переведенням в готівку.

Як різновид фіктивної фірми можна виділити «сплячу» фірму. Така фірма реєструється за фіктивними даними і деякий час не використовується за призначенням. Особи, які контролюють діяльність фіктивної фірми, здають звітність у податкові та інші органи про відсутність господарської діяльності. Це пов'язано з організацією злочинної діяльності, тобто у будь-який час вона може бути використана у фінансових схемах розкрадання, ухилення від сплати податків, легалізації коштів злочинного походження.

Проблема протидії діяльності явних суб'єктів підприємництва багатоаспектна, і позитивне її вирішення можливе лише у відповідному науковому дослідженні та практичному виконанні комплексу заходів. Усунення окремих суперечностей у сфері оподаткування та здійснення підприємницької діяльності дозволить зменшити у фінансово-господарському обороті України використання можливостей фіктивних суб'єктів підприємництва.

Використана література:

1. КК України: науково-практичний коментар/ за ред. Мельника М.І., Хавранюка М.І. – 4-е вид., переробл. та доповн. – К.: Юридична думка, 2007. – с.550.
2. Лисенко В.В., Лисенко О.В. Характеристика злочинної діяльності осіб, які здійснюють реєстрацію фіктивних суб'єктів підприємництва//Фінансове право. – 2010. - №2(12). – с.13.
3. Мулявка Д.Г. До питання боротьби з фіктивними підприємствами в Україні// Фінансове право. – 2010. - №3. – с. 20.

Василенко С.І.,
старший викладач
кафедри господарського, цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

МОДЕЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Гострі соціальні проблеми, які супроводжують життєдіяльність сучасного суспільства породили особливо значущу соціальну відповідальність бізнесу оскільки він володіє основними фінансовими і матеріальними ресурсами, що дозволяють вести роботу для вирішення тих, що стоять перед світом соціальних проблем. В кінці 20-го століття розуміння лідерами бізнесу свого ключового значення привело до народження поняття «корпоративної соціальної відповідальності» (далі – КСО), яке стало найважливішою частиною поняття про стійкий розвиток не тільки бізнесу, але і людства в цілому.

Соціальна відповідальність вітчизняного бізнесу має свою історію – дореволюційну і радянську. Купці і промисловці будували школи і богадільні, лікарні і театри, церкви і гуртожитки для робочих, жертвували гроші на «богоугодні справи». За радянських часів існувало поняття «соціалка», яке означало участь підприємств в забезпеченні умов і охорони праці і відпочинку персоналу, допомогу місцевим організаціям, шефську допомогу і т.д. Тому існує розуміння керівниками вітчизняних підприємств своєї соціальної відповідальності і своїх соціальних зобов'язань.

В світі існує декілька сталих моделей КСО, кожна з яких відображає той суспільно-економічний устрій, який історично склався в тій або іншій країні, той пристрій суспільства, яке сформувалося в умовах розвиненої демократії, зрозумілої і відкритої державної машини, функціонуючих цивільних інститутів, системи дозволу суперечок і свободи слова і вибору і т.д. [1; С. 2]. Аналіз існуючих в світовій практиці моделей КСО (європейської, американської, російської і т.п.) показав, що участь бізнесу в житті суспільства може або жорстко регулюватися чинним комерційним, податковим, трудовим і екологічним законодавством, або здійснюватися самостійно під впливом спеціально створених стимулів і пільг. У першому випадку держава встановлює «коридор взаємодії» бізнесу і суспільства, в якому державні механізми нарівні з цивільними структурами створюють необхідні умови для участі бізнесу в житті суспільства. У другому випадку держава під тиском цивільних ініціатив створює ефективні механізми стимулювання бізнесу для здійснення внеску у суспільний розвиток. Таким чином, досягається працездатна конструкція управління суспільством, в якій чітко закріплені ролі окремих сторін, міри їх участі і взаємодії.

Для моделі США характерне мінімальне вторгнення держави в приватний сектор. Не дивлячись на це, Америка відома традиціями систематичної участі бізнесу чи його представників у фінансуванні найрізноманітніших некомерційних проєктів. США виробили численні механізми участі бізнесу в соціальній підтримці суспільства, про це свідчить велика кількість корпоративних фондів, націлених на рішення різноманітних соціальних проблем за допомогою бізнесу. Наприклад, в Америці професійна освіта спонсорується приватним сектором як ні в одній іншій країні миру. Відповідальна перед суспільством поведінка корпорацій заохочується відповідними податковими пільгами і заліками, закріпленими на законодавчому рівні [2; С. 55]. Таким чином, американська модель КСО ініціюється самими компаніями і передбачає максимальну самостійність корпорацій у визначенні свого суспільного внеску, але законодавчо заохочує соціальні інвестиції у вигідні для суспільства сфери через відповідні податкові пільги і заліки, при цьому державне регулювання КСО мінімально прихованим формам КСО. Так, в багатьох країнах Континенту законодавчо закріплені обов'язкове медичне страхування і охорона здоров'я працівників, пенсійне регулювання і ряд інших соціально значущих питань. Крім того, держрегулювання багатьох аспектів КСО значно перевершує північноамериканську систему [3; С. 134].

Останнім часом навіть з'явився новий термін для позначення європейського варіанту КСО - корпоративна здібність до соціального реагування. Не дивлячись на істотні відмінності країн Континенту в застосуванні концепції КСО, схожого між ними більше. Це виявляється, перш за все, в

тому, що європейські політики надають велике значення підтримці різноманітних ініціатив в області КСО. Європейська Комісія визначила КСО як «концепцію, в рамках якої компанії на добровільних засадах об'єднують свої зусилля із стейкхолдерами для вирішення соціальних питань і реалізації природоохоронних заходів». Таким чином, європейська модель КСО більшою мірою є системою заходів державного регулювання.

КСО у Великобританії поєднує елементи американської і континентальної моделей. В цілому для британської моделі характерні наступні ознаки:

- пильна увага фінансового сектора до проектів у області КСО (тенденція зростання кількості соціально відповідальних інвестиційних фондів);
- підвищений інтерес ЗМІ (так, «Таймс» публікує індекси соціальної відповідальності в щотижневому розділі «Профіль компанії»);
- широкий розвиток сектора незалежного консалтингу у області КСО;
- система бізнес-освіти у Великобританії однозначно перевершує Континентальну Європу по кількості і різноманітності учбових курсів в області КСО;
- участь уряду в розвитку КСО виявляється в створенні партнерств з приватними підприємствами в освітньому секторі, підтримці ініціатив у області КСО через співфінансування проектів, податкові пільги і ін. [4; С. 236].

Однак, загальною тенденцією як для британської, так і для європейської моделей є їх прихована форма з поступовим рухом у бік відкритої моделі. Таким чином, британська модель КСО поєднує елементи моделей США і Європи, але з істотним залученням держави і суспільних інститутів в процес узгодження суспільних інтересів, а також просування і заохочення кращих практик.

Що стосується української моделі, вона ще знаходиться в процесі становлення, однак за існуючими ознаками сьогодення більш відноситься до європейської моделі корпоративної соціальної відповідальності.

Використана література:

1. Бачинская Т. Бизнес готов платить больше, но ждет от государства ясных правил игры / Т. Бачинская // Бизнес и общество. – 2004. - 3. – С. 1-4.
2. Доклад о социальных инвестициях в России за 2004 г. / под общей ред. С.Е. Литовченко. – М.: Ассоциация менеджеров, 2004. – 2000 с.
3. Парсонс, Т. Система современных обществ / Т. Парсонс. - М.: Экономика, 1997. - 230 с.
4. Перегудов, С.П. Тэтчер и тэтчеризм / С.П. Перегудов. - М., 1996. - С. 230-259.

Вертеба Я.Р.,

студентка 3 курсу

спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

МОВНИЙ СЕКСИЗИМ: АНАЛІЗ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ

Мова має багато функцій, вона не обмежується тільки передачею інформації, вона зберігає певні культурні надбання про світ і людей у ньому, накопичує та передає знання від поколінь до поколінь. Ми сприймаємо світ через мову і на наше сприйняття впливають відомості і оцінки, закладені в ній. Ті слова, які ми вживаємо і формують наше ставлення до багатьох явищ та предметів про які ми говоримо, наповнюють їх позитивом чи негативом.

Мова чітко фіксує все те, що уявляється суспільством, як норма, тобто, те для чого немає слова – непомітне, незначуще та невидиме. Так тривалий час жінка була відхиленням від норми, її здібності були применшені, вона не відігравала великої ролі у суспільних процесах, залишаючись непомітною та невидимою, таке упереджене ставлення до жінок відображалось і у мові.

Досліджуючи презентацію статей у мові, представниці феміністської лінгвістики зауважили, що жінка й чоловік представлені у мові неоднаково: чоловік зображений головним і важливим у мові, а жінка – другорядною та менш вагомою за чоловіка. Наприклад, коли ми говоримо, не уточнюючи, «людина» - в нашій уяві ця людина не є жінкою чи дитиною. Про людину, стать якої нам наразі невідома, ми говоримо *він* – і в текстах законів, і в газетних статтях, і в усному мовленні.

Більше того, все що стосується чоловіків - є позитивним і вартим поваги: *чоловіча розмова, чоловіче рукостискання, чоловіча дружба*. А жіноче, навпаки – негативне, дріб'язкове, обмежене: *жіночі примхи, жіноча логіка, жіноче щастя*. Уявлення чоловіка як про норму відбувається й у назвах посад: директор, викладач, поет, режисер, художник, депутат, вчений – всі ці назви вважається вживати правильними лише у формі чоловічого роду, навіть коли особа, що обіймає цю посаду, є жінкою. Можна помітити, що форму тільки чоловічого роду мають назви престижних професій і посад, які протягом тривалого часу були недосяжними до жінок, чи вищий соціальний статус професії, тим частіше вона вживається у чоловічому роді. Це навіть закріплено на законодавчому рівні, наприклад, Закон України «Про вищу освіту» від 17 січня 2002 року № 2984-III, стаття 48 «Основні посади педагогічних і науково-педагогічних працівників», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13 грудня 1991 року № 1977-XII, стаття 22-1 «Посади наукових працівників», стаття 22-2 «Посади науково-педагогічних працівників».

Така невидимість жінок у мові (та її наслідки у вигляді упередженості до жінок як чоловіків, так і самих жінок) перешкоджає жінкам в адекватному вираженні себе і свого досвіду через мову, не дає підкріплення і заважає реалізувати свій творчий потенціал. Таке ставлення до норми, ігнорування жінок, відбивається не лише в тому, як ми говоримо, воно може впливати на рішення, які ми приймаємо. Це явище отримало назву гендерних упереджень, андроцентризму або мовного сексизму.

Сексизм – це дискримінація за ознакою статі, з відси – мовний сексизм – це дискримінація за статтю у мові. Існує гендерна асиметрія мови – це нерівномірність відбиття в самій мові (лексиці, граматиці) особливостей жінок і чоловіків. У сучасному світі всі випадки гендерної асиметрії розглядаються як прояви мовного сексизму.

В українській мові в офіційно-діловому та науковому спілкуванні в повсякденному мовленні перевага й досі надається іменникам і займенникам у формі чоловічого роду.

Приклади гендерної асиметрії мови зустрічається й у багатьох офіційних документах. Наприклад, у статті 37 Закону України «Про пенсійне забезпечення», зазначено, що «право на пенсію у разі втрати *годувальника* мають непрацездатні члени сім'ї *померлого годувальника*, які були на його утриманні». Так можна проаналізувати з допомогою словника, де «годувальник» - той, хто утримує кого-небудь, джерело засобів для існування. А «годувальниця» - жінка, яка годує дитину груддю. Як висновок, для слова «годувальник» з його значенням «той, хто утримує кого-небудь» є основним, а «годувальниця» - другорядним.

У статті 18-1 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» зустрічається термін *одинокa мати*, терміна *одинокий батько* в юридичній практиці не існує, замість нього вживається описовий зворот «батько, який виховує дитину без матері». Також не існує терміну *удочеріння*, дитина, відповідно до Сімейного кодексу України, може бути лише *усиновлена* (статті 207, 208, 213, 220, 243, 252).

Таким чином, причини поширення мовного сексизму полягають не тільки в існуванні гендерних стереотипів, а й в обмежених чи не повністю використаних можливостях самої мови. Кожна мова має свій запас лексичних та граматичних ресурсів для подолання мовного сексизму, для більш повного та нейтрального висвітлення жінок і чоловіків у світі.

Негативні наслідки гендерної асиметрії мови підтверджують багато соціологів, психологів, лінгвістів та наполягають на «включенні» позначень жіночої статі у слова чоловічого роду, та акцентують увагу на те, що це є проблема не тільки «невинно» - граматична. Використання, наприклад, родових іменників чи займенників у формі чоловічого роду, якщо йдеться про жінок, сприяє їх ігноруванню не тільки в мові, а й в суспільстві. А існування назв престижних професій і посад лише у формі чоловічого роду є потужним засобом підсвідомого сприйняття, що жінки, які їх обіймають, беруться «не за свою справу». Проте навіть існуючі професії як чоловічої, так і жіночої форми мають різне значення. У таких парах слів форма чоловічого роду має позитивне або нейтральне значення, а форма жіночого роду з часом зазнає погіршення значення. Наприклад, іменник чоловічого роду «професіонал» має позитивне значення, тоді як відповідний іменник жіночого роду «професіоналка» в багатьох мовах означає повію. Також неоднаково тлумачаться інші пари слів: *майстер* (фахівець високого класу) та *майстриня* (жінка – що займається народним ремеслом).

Шляхом до подолання мовного сексизму може стати розробка «мовного планування» - поступова заміна існуючих мовних норм за допомогою лінгвістів, уникання зображення статей у стереотипних ролях (менеджер – чоловік, учитель – жінка), пошук альтернатив у мовленні задля

подолання статево-рольових стереотипів. Необхідно офіційно закріпити в сучасній українській мові етичні й комунікативні норми, які б враховували гендерний компонент. Потрібно створити довідник української мови, який би пропонував мовні форми, вільні від дискримінації та сексизму.

Таким чином, для того аби певні зміни в мові стали загальнозживаними, необхідно, аби їх просувала достатньо впливова група чи групи, використовували ЗМІ, а також підтримували можновладці - в тому числі і через мову законів. Мова законодавства має нормотворчу силу, завдяки прописаним у законах чітким й однозначним визначенням такі поняття запроваджуються на рівні виконання рішень та контролю за їх виконанням. На них посилаються, ними оперують, ними починають користуватися у повсякденному житті. Хоч якими дрібними і непомітними можуть видатись такі зміни, їхній сукупний ефект на всіх рівнях застосування законів не варто недооцінювати.

Використана література:

1. Законотворчість: Практичні аспекти впровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в діяльність Верховної Ради України/ Програма сприяння Парламенту II: Програма розвитку законотворчої політики. – К. Москаленко О. М. ФОП, 2010. – 180 с.
2. Основи гендерної рівності: навчально-методичний посібник для суддів/ Т. І. Фулей. – К.: Тютюкін, 2010. – 240 с.

Гапонюк О. І.,

к.е.н.,

доцент кафедри міжнародної економіки МДУ

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Для підтримання довіри до фондового ринку, його динамічного розвитку та зміцнення дисциплінованості його учасників, держава здійснює регулювання фондового ринку. Основним принципом регулювання фондового ринку є першочергова реалізація загальнонаціональних інтересів і забезпечення гарантій та безпеки інвестиційної діяльності в економіці країни.

Порядок регулювання передбачає виконання таких функцій: визначення ключових напрямів розвитку фондового ринку та ролі учасників цього ринку; створення для них сприятливого законодавчого та регулюючого середовища, підвищення їх відповідальності, які можуть призвести до дезорганізації ринку, його руйнування, недобросовісної конкуренції і обману інвесторів, маніпулювання цінами та шахрайства з фінансовими ресурсами.

Необхідність державного регулювання фондового ринку обумовлюється рядом причин:

по-перше, на ринку, де знаходяться в обігу різні види цінних паперів та їх похідних, реалізуються загальнонаціональні інтереси держави, а саме:

- підтримання процесу розширеного відтворення суспільного виробництва, як основи формування та подальшого розвитку соціально-орієнтованої економіки країни;
- зміцнення політичного та економічного суверенітету держави;
- піднесення міжнародного авторитету держави;
- забезпечення активної та збалансованої інвестиційної політики країни;
- встановлення соціальної стабільності в суспільстві;
- формування сучасної структури власності та методів управління в галузях, що мають загальнодержавне значення з урахуванням інтересів суспільства;
- відновлення довіри населення до держави.

по-друге, на фондовому ринку постійно присутні та активно взаємодіють інтереси різних його учасників - емітентів, інвесторів, професійних учасників, інститутів-регуляторів. Ці інтереси можуть вступати у суперечності між собою і з метою забезпечення стабільності та правового впорядкування ринку, регламентації взаємовідносин між усіма його учасниками держава запроваджує відповідну систему регулювання.

по-третє, головною діючою особою на фондовому ринку виступає інвестор - як вітчизняний так і іноземний. На будь-якому ринку цінних паперів найбільш масовим інвестором є населення. Але характерною рисою останнього є те, що цей інвестор не має спеціальних знань та кваліфікації з питань ринку цінних паперів. А тому без створення надійної системи захисту прав та майнових

інтересів громадян, а також інших інвесторів неможливо забезпечити подальший розвиток ринку капіталу (фінансового ринку). Це під силу лише державі.

Таким чином, державне регулювання ринку цінних паперів означає здійснення державою та її інститутами системи заходів щодо впорядкування, контролю та нагляду за ринком цінних паперів з метою забезпечення його соціальної справедливості, прозорості, надійності і відкритості та запобігання зловживанням і порушенням на ньому.

Під державно–правовим регулюванням фондового ринку розуміють регулювання ринкових відносин щодо цінних паперів, яке здійснюється уповноваженими державними органами країни шляхом створення нормативно-правових актів, їх використання, встановлення контролю за дотриманням цих актів всіма суб'єктами ринку.

Основними елементами державного регулювання фондового ринку є:

- законодавчі та підзаконні акти;
- органи державного управління, що забезпечують пряме втручання у діяльність суб'єктів ринку цінних паперів;
- непряме втручання держави у функціонування фондового ринку.

Отже, головним завданням державного регулювання фондового ринку є узгодження інтересів усіх суб'єктів ринку встановленням необхідних обмежень і заборони в їх взаємовідносинах, а також непрямым втручанням в їх діяльність.

За допомогою державних нормативних актів регулюються: механізм реєстрації емісії цінних паперів; відкритість інформації про емітентів; порядок реєстрації фондових бірж та їх членів; норми поведінки учасників ринку; процеси корпоратизації, приєднання та поглинання; облік та звітність.

Концепцією функціонування та розвитку фондового ринку України передбачено, що національна система правового регулювання ринку має виконувати функції визначення головних напрямків розвитку фондового ринку та ролі учасників ринку: створення для учасників ринку сприятливого законодавчого та регулюючого оточення; усунення перешкод та встановлення відповідальності за дії, які можуть призвести до дезорганізації ринку, його руйнування, маніпулювання цінами та ресурсами, зокрема щодо довірчих операцій.

Слід відзначити, що сучасна українська модель фондового ринку ґрунтується на детальних правилах і процедурах, що охоплюють майже всі аспекти діяльності суб'єктів ринку. Разом з тим, фондовому ринку притаманні певні негативні фактори, зокрема: інформаційна недостатність, обмеженість прав акціонерів, ігнорування деяких законодавчих вимог.

Тобто, виникає необхідність створення організаційних передумов інтеграції України до світового фондового ринку що дозволять упорядкувати діяльність усіх його учасників, взаємовідносин між ними шляхом встановлення державою певних норм та правил з метою підтримки рівноваги взаємних інтересів з урахуванням вимог міжнародного співробітництва.

Використана література:

1. Кравченко Ю. А. Ринок цінних паперів: [Начальний посібник] / Ю. А. Кравченко – К.: Дакор, КНТ, 2008. – 664 с.
2. Мозковий О. М. Фондовий ринок: [навчальний посібник] / О. М. Мозковий. – К.: КНЕУ, 1999. – 316 с.
3. Розинка О. Фондовий ринок: Генезис економіко-правових засад /О. Розинка // Банківська справа. – 2006. - №2. – С.73-82
4. Цінні папери та фондовий ринок в Україні: [Нормативно-правове регулювання] / Упоряд. Рояна О. М. – Київ: Видавничий дім «Скіф», КНТ, 2008. – 392 с.

Герасимова К.В.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВА ЖІНОК В ШЛЮБІ – ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ

Основна мета сімейного права - це захист слабкого в сім'ї, яким найчастіше виявляється жінка. Якщо б, наприклад, не існувало особливих правил про розподіл майна подружжя, то жінка, яка

займалася вихованням дітей, веденням домашнього господарства, опинилася б у разі розірвання шлюбу без засобів до існування.

Але як держава у разі необхідності такого захисту дізнається, що між чоловіком і жінкою укладений шлюб? Реєстрація шлюбу необхідна в органах загсу для того, щоб при порушенні прав суб'єктів сімейних правовідносин держава мала можливість відновити порушене право без необхідності щоразу встановлювати характер взаємовідносин між подружжям, а також запровадити спрощений порядок визнання батьківства дитини, що народилася від жінки, що знаходиться в зареєстрованому шлюбі.

Для того щоб шлюб породив юридичні наслідки, необхідно дотримати певні умови, зазначені в законодавстві. До таких умов відносяться наступні:

1. Взаємна згода чоловіка і жінки, що вступають у шлюб. Згода проявляється в тому, що наречений і наречена особисто подають до органу загсу спільну заяву про бажання вступити в шлюб.
2. Досягнення шлюбного віку.
3. Особа, що вступає в шлюб, не повинна знаходитись в іншому зареєстрованому шлюбі.
4. Не допускається укладення шлюбу між близькими родичами.
5. Не допускається укладення шлюбу між усиновителями і усиновленими.
6. Обставиною, що перешкоджає укладенню шлюбу, є також недієздатність однієї з осіб, що вступають у шлюб, встановлена рішенням суду.

У світі шлюбний вік *коливається* від 12 років для жінок до 21-26 років для чоловіків. В ісламських країнах шлюбний вік часто взагалі не встановлюється.

Розглянемо особисті права і обов'язки подружжя.

Законодавство, по-перше, підкреслює рівність подружжя у вирішенні питань сімейного життя, свободу подружжя у виборі роду занять, професії, місць перебування і проживання.

По-друге, у Сімейному кодексі закріплені норми декларації про обов'язки подружжя будувати свої відносини на основі взаємоповаги і взаємодопомоги, сприяти добробуту і зміцненню сім'ї, піклуватися про добробут та розвиток своїх дітей. Дані обов'язки майже ніяк не гарантовані правом і тому скоріше відносяться до категорії моральних, ніж юридичних.

По-третє, законодавство більш детально регулює питання, пов'язані з вибором подружжям свого прізвища. При укладенні шлюбу подружжя може зберегти своє дошлюбне прізвище, або приєднати до свого прізвища прізвище другого з подружжя (іменуватися подвійним прізвищем), або чоловік і жінка можуть іменуватися загальним прізвищем. Зміна прізвища одним з подружжя не тягне за собою зміну прізвища другого з подружжя.

У мусульманських країнах державна реєстрація шлюбу, хоча й існує формально, але не є обов'язковою. Наявність же зареєстрованого у встановленому порядку шлюбу, не є перешкодою для одруження в мечеті. Правова база мусульманського шлюбу, на жаль, недостатньо врегульована на законодавчому рівні. Вона базується на Корані і Сунні - основоположних джерелах права. Предметом цієї області є сімейні і спадкові відносини, опіка та піклування, взаємні обов'язки подружжя, батьків і дітей, інших родичів. Що стосується полігамного шлюбу, то це прямо передбачено в положенні 4:3 Корану: «"... одружуйтеся, на тих, що приємні вам, жінках - і двох, і трьох, і чотирьох ».

Мусульманин має право укласти шлюб з будь-якою жінкою, крім атеїстки. Це пояснюється нормами шаріату, згідно з якими чоловік з його необмеженою владою в сім'ї зможе звернути дружину в свою віру. Однак обов'язковою умовою мусульманського шлюбу є можливість чоловіка фінансово забезпечити своїх дружин і дітей. Не допускаються шлюби жінок-мусульманок з представниками іншої віри. За вступ у шлюб мусульманки з представником іншої віри, законодавством деяких мусульманських країн передбачена кримінальна відповідальність у вигляді тюремного ув'язнення. Тому вибір шлюбного партнера здійснюється найчастіше (але не обов'язково) батьками, особливо якщо мова йде про дівчину. Згідно Ісламу пропозиція може виходити як від сім'ї юнака, так і від родини дівчини, але зазвичай пропозицію робить юнак. Це відбувається завдяки контактам його батьків, інших родичів або близьких друзів з батьками дівчини; шлюб не може відбутися без згоди та схвалення її батька чи опікуна, що видає дівчину заміж.

Іслам відводить керівну роль у сім'ї чоловіка, оскільки він у більшості випадків має дещо більшою фізичною та емоційною силою і стійкістю, ніж жінка. З цієї причини на чоловіка покладено відповідальність за підтримку і утримання жінок - не тільки жінок, і дочок, але також усіх родичок, які потребують допомоги та підтримки.

Дружина є другом і помічником свого чоловіка, будучи разом з ним відповідальною за справи сім'ї, фізичне й емоційне добробут її членів і виховання дітей. Вона повинна підкорятися чоловікові, якщо тільки він не вимагає від неї непокори Богу, в цьому випадку вона не повинна йому підкорятися, він же зі свого боку повинен бути уважним і піклуватися про її благополуччя. Вона також відповідає за належний стан справ у господарстві свого чоловіка, за дотримання своєї честі, гідності і порядності, вона зобов'язана зберігати свою красу тільки для того чоловіка, з яким перебуває у шлюбі.

В Ісламі жінка, заміжня чи ні, вважається людиною з своїми власними правами, а не просто додатком до чоловіка. Відповідальність за утримання жінки лягає на чоловіка. Заробіток, майно або спадок жінки повністю належать їй, і вона може використовувати їх на власний розсуд; навіть якщо у неї є гроші, вона не зобов'язана витратити їх на утримання себе, своїх дітей і чоловіка. Звідси випливає, що, оскільки чоловік повністю несе тягар з змістом жінки, він має право отримати більшу частку спадщини, ніж жінка, яка вільна витратити свої кошти як забажає.

З прав та обов'язків подружжя у різних країнах ми бачимо гендерну нерівність між чоловіком та жінкою у шлюбі.

Розглянемо цей аспект також при розірванні шлюбу. Розірвання шлюбу (розлучення) - це юридичний акт, який, за деякими винятками, припиняє на майбутній час права і обов'язки подружжя. З юридичної точки зору причинами до розлучення є взаємна згода подружжя на розірвання шлюбу, а також одностороння заява чоловіка.

Сімейний кодекс передбачає два способи розірвання шлюбу: у суді або через органи рагу. Той чи інший порядок розірвання шлюбу передбачений у законі залежно від певних обставин і не може бути зумовлений бажанням сторін. Але в будь-якому випадку чоловік не має права без згоди дружини порушити справу про розірвання шлюбу під час вагітності дружини і протягом року після народження дитини.

У розлученні по-мусульманськи ініціатива практично завжди відходить від чоловіка, який користується необмеженими правами. Для чоловіків спрощена процедура розлучення: йому, як голові сім'ї, досить усної заяви. Розлучення вважається таким, що відбулося, якщо чоловік прилюдно тричі заявить: "Ти мені не дружина". Однак і при формальній рівності чоловіка в ісламі, розлучення в середовищі незаможних верств населення зустрічаються рідше, у зв'язку з дорожчею юридичною процедурою в майнових питаннях, питаннях, в питаннях аліментів, виховання та утримання дітей, та інших суміжних питаннях.

Можна відзначити, що досить рідко зустрічаються розлучення в родинах, де жінки родом із Середньої Азії та Закавказзя, в той час як розлучення з дружинами-слов'янками - досить поширене явище.

Виховані в дусі рівноправності статей, жінки-слов'янки найчастіше негативно сприймають законодавче закріплення верховенства дружина, підпорядкування йому як главі сім'ї. Наслідки такого розлучення в більшості випадків негативно позначаються на долі жінки, яка залишається в чужій країні абсолютно безправною, не може вивезти на батьківщину своєї дитини, не може забезпечити себе матеріально, і грамотно відстояти свої права в суді.

Якими ж правами і обов'язками особистого характеру володіють батьки після розірвання шлюбу?

Для даної категорії суперечок характерна ретельна досудова підготовка справи. Представник органу опіки та піклування обстежує умови проживання матері і батька, з'ясовує матеріальне та сімейне становище батьків, можливість кожного з них створити гідні умови проживання і виховання дитини, з'ясовує моральні якості батьків, а крім того, виявляє наявність і ступінь прихильності дитини до матері та батька, бажання дитини жити з матір'ю або батьком. На підставі зібраних відомостей складається висновок органу опіки та піклування, яке потім направляється до суду. Однак воно не зумовлює рішення суду і носить лише рекомендаційний характер.

Справа про місце проживання дитини розбирається в судовому засіданні. У суспільстві склалася думка, що суддя при вирішенні питання щодо дітей обов'язково віддасть дитину матері. Однак законодавство не встановлює жодних переваг матері перед батьком при вирішенні даного спору. Суддя насамперед керується інтересами дітей. Тому суд враховує моральний, моральне обличчя батька, його якості як вихователя. Безсумнівно, суд бере до уваги і прихильність дитини до батька чи матері, з'ясовує його думку по суті спору. Судова практика показує, що в разі суперечки про долю дитини, яка не досягла 10 років, суд майже однозначно віддає її матері, так як вважається,

що до 10 років дитина біологічно пов'язана з матір'ю і їй майже в будь-якому випадку буде легше з нею. Однак після досягнення дитиною 10 років практика інша: майже 35% спорів вирішуються на користь батька.

Що стосується долі дітей у шлюбах, де це заздалегідь не обумовлено контрактом, то в законодавстві більшості мусульманських країн діє норма, відповідно до якої суд розглядає справу про визначення місця проживання дитини відповідно до «інтересами дитини». На практиці це означає, що перевага віддається тому з батьків, хто доведе свою здатність взяти всю повноту відповідальності за дитину: її здоров'я, виховання, навчання, розвиток, можливість його утримувати і задовольняти всі її життєві потреби. Не дивно, що в таких процесах зазвичай виграють чоловіки. Виняток становить невеликий відсоток жінок, що отримали громадянство, мають професію, нерухомість або можливість її придбання, бездоганно володіють мовою. Що стосується долі дітей, які залишилися після смерті батька, то законодавство більшості країн віддає перевагу другому батьку.

Майнові питання при розірванні шлюбу іноземки також вирішуються на основі шаріату - то є теж не на користь жінки. Однак у деяких країнах шаріату законодавчо закріплена можливість відшкодування жінці морального і матеріального збитку при розірванні шлюбу. Розміри виплати визначаються з урахуванням звичайного для конкретної сім'ї рівня життя. Це може бути як одноразова виплата капіталу, так і так звана «довічна рента».[2]

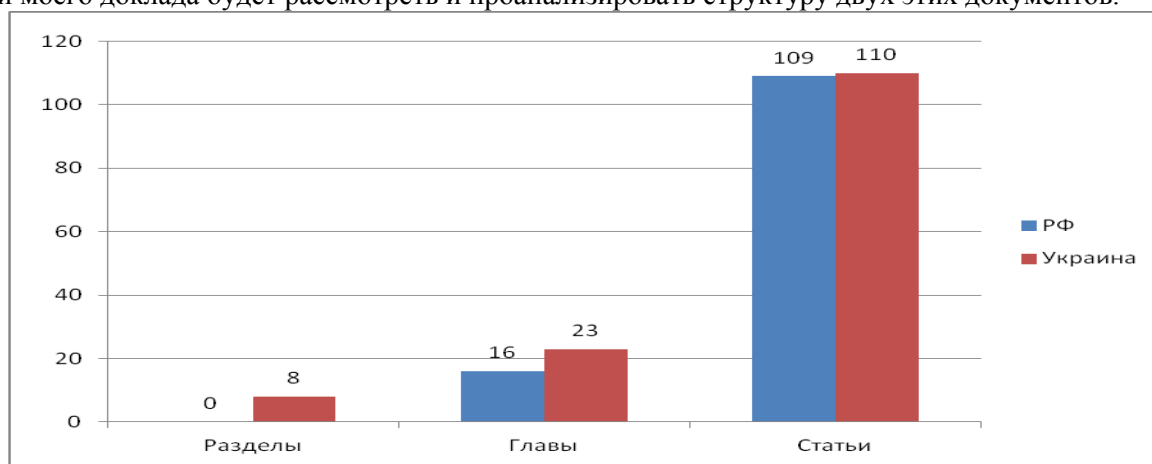
Незважаючи на тенденцію законодавчого врегулювання правового становища жінки в ісламській сім'ї, не можна не звернути увагу на труднощі у вирішенні цих завдань на практиці, яка багато в чому залежить від позиції, особистих якостей, виховання чоловіка. І жоден законодавець розчерком пера не в силах змінити століттями сформовані підвалини патріархального мусульманського суспільства.

Одже порівнявши правове становище чоловіків та жінок у шлюбі, порівнявши українське законодавство з мусульманським – ми можемо бачити перевагу прав чоловіків, владу над жінками та дискримінацію прав жінок.

Гераськин В.Г.,
студент 1 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЛЕСНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ И ЛЕСНОГО КОДЕКСА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Лесной кодекс Российской Федерации и Лесной кодекс Украины были приняты в 2006 году. Задачей моего доклада будет рассмотреть и проанализировать структуру двух этих документов.

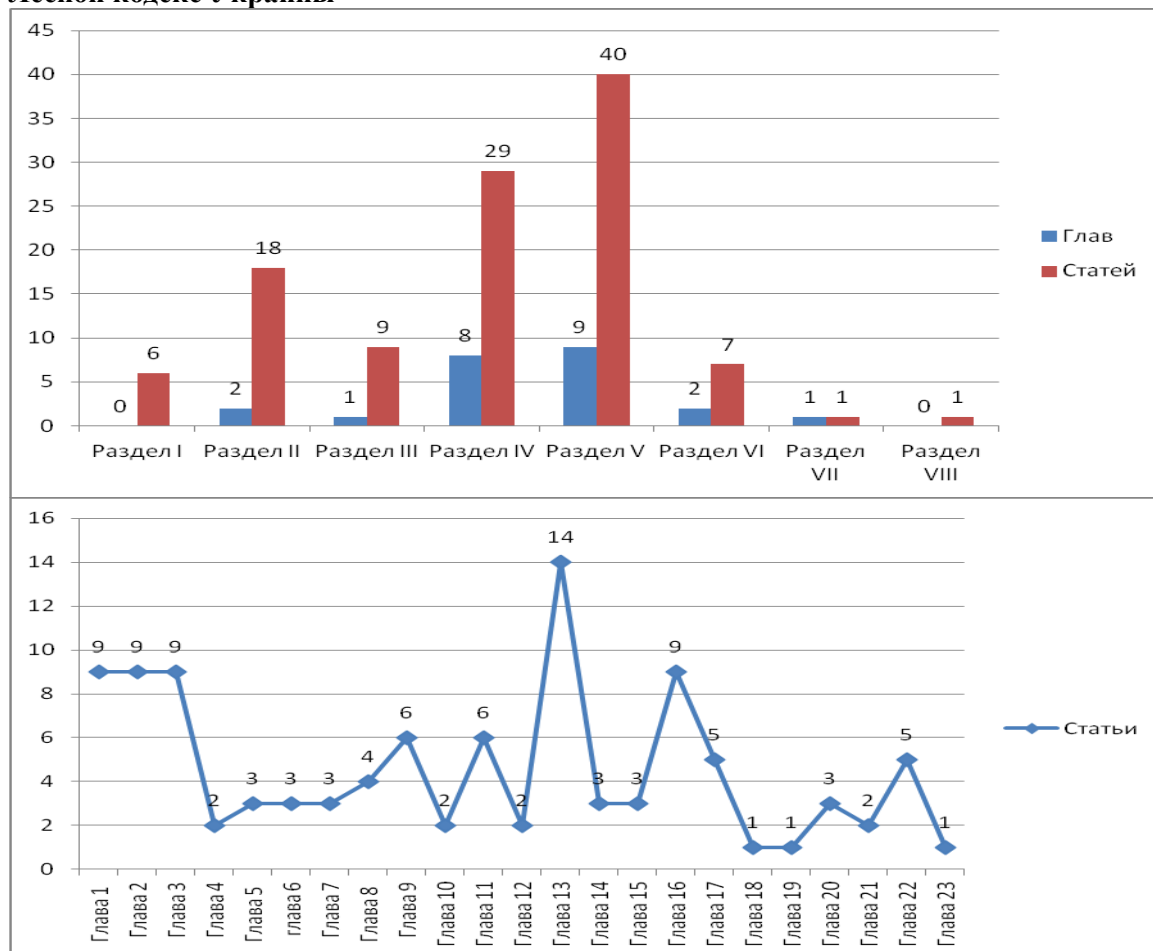

Как мы можем рассмотреть в графике Лесной кодекс РФ, в отличие от Лесного кодекса Украины, абсолютно не делится по разделам. Если в украинском кодексе используется тройное разделение «раздел-глава-статья», что способствует улучшению «стройности» кодекса, более быстрому и качественному поиску нужной информации. В российском кодексе используется же

двойное разделение «глава-статья», что упрощает структуру документа и одновременно усложняет ориентирование в правовом документе.

Также хотелось бы рассмотреть количественное соотношение структурных элементов кодекса.

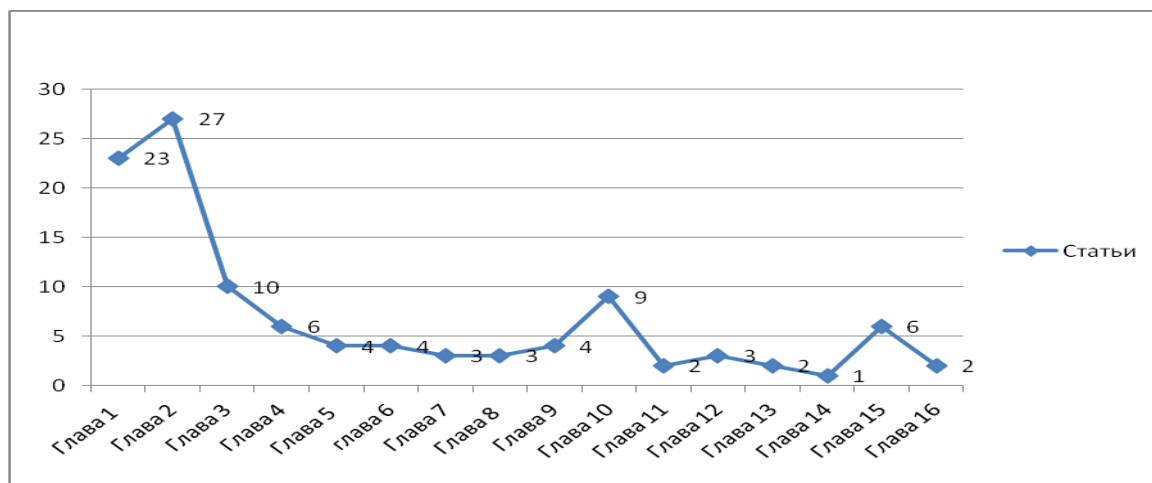
Лесной кодекс Украины

В Лесном кодексе Украины «львиная доля» статей приходится на разделы IV-V, в которых прописаны:

- Организация Лесного хозяйства
- Ведение лесного хозяйства – здесь особое внимание уделено главам 13,16; на них приходится больше всего статей и освещается:
 - Использование лесных ресурсов (глава 13 – 14 статей)
 - Охрана и защита лесов (глава 16 – 9 статей)

Лесной кодекс РФ

В Лесном кодексе РФ особое внимание уделено первым двум главам:

- Общее положение
- Использование Лесов

Буквально они и составляют основу кодекса (из 109 статей 50 приходится на эти две главы – 45.5%)

Также ещё хотелось бы рассмотреть знаковую составляющую документов, так:

- Лесной кодекс Украины состоит из 90 838 (102 840) знаков.
- Лесной кодекс РФ состоит из 110 865 (125 454) знаков.

Лесной кодекс Украины		Лесной кодекс РФ	
Разделы	Количество знаков	Главы	Количество знаков
Раздел I	3 963 (4 502)	Глава 1	18 654 (21 109)
Раздел II	13 775 (15 615)	Глава 2	23 574 (26 579)
III Раздел	11 464 (13 824)	Глава 3	5 968 (6 805)
IV Раздел	20 784 (23 466)	Глава 4	3 237 (3 624)
Раздел V	30 728 (34 725)	Глава 5	2 337 (2 651)
VI Раздел	5 951 (6 743)	Глава 6	5 095 (5 772)
VII Раздел	306 (349)	Глава 7	3 031 (3 414)
VIII Раздел	3 867 (4 417)	Глава 8	11 494 (13 186)
		Глава 9	13 364 (15 077)
		Глава 10	8 546 (9 637)
		Глава 11	358 (411)
		Глава 12	5 345 (6 029)
		Глава 13	762 (850)
		Глава 14	251 (282)
		Глава 15	7 298 (8 252)

		Глава 16	1518 (1 739)
--	--	-------------	--------------

В Лесном кодексе России большая роль уделена использованию лесов. Это освещается во второй главе и уделено 27 статей, в то же время в Лесном кодексе Украины этот вопрос рассматривается лишь в 14 статьях. Также перевес наблюдается в «Охране и защите лесов»: в кодексе РФ – 10 статей, в кодексе Украины – 7 статей.

Серьезное отличие наблюдается в охране лесов от пожаров, что примечательно: в Лесном кодексе Украины статьи регламентирующей охрану лесов от пожаров или дающей ссылку на соответствующий закон – нет. Я не говорю, что этот вопрос не освещается в Лесном кодексе Украины, просто нормы разбросаны по различным статьям, главам и не систематизированы, как пример:

- **Глава 12. Содержание и основные требования к ведению лесного хозяйства**

- **Статья 64 - Основные требования к ведению лесного хозяйства.**

«...осуществлять охрану лесов от пожаров, защиту от вредителей и болезней, незаконных рубок и других повреждений»

- **Глава 13. Использование лесных ресурсов**

- **Статья 66 – Общее использование лесных ресурсов**

«Граждане при осуществлении общего использования лесных ресурсов обязаны выполнять требования пожарной безопасности в лесах...»

- **Глава 14. Воспроизводство лесов**

- **Статья 80 - Восстановление лесов**

«Срубы и пожарища подлежат облесению в течение не более двух лет»

- **Глава 16. Охрана и защита лесов**

- **Статья 86 - Организация охраны и защиты лесов**

«Владельцы лесов и постоянные лесопользователи обязаны разрабатывать и проводить в установленный срок комплекс противопожарных и других мероприятий, направленных на сохранение, охрану и защиту лесов»

- **Статья 90. Основные задачи государственной лесной охраны**

«...обеспечение охраны лесов от пожаров, незаконных рубок, защита от вредителей и болезней, повреждений в результате антропогенного и иного вредного воздействия»

В Лесном Кодексе РФ охрана лесов от пожаров освещается в главе 3, статьях:

- **Статья 51. Общие положения об охране и о защите лесов**

Статья 52. Охрана лесов от пожаров (дана ссылка на федеральный закон от 21 декабря 1994 года № 69-ФЗ "О пожарной безопасности")

- **Статья 53. Пожарная безопасность в лесах**

Использованная литература:

1. Лесной кодекс Российской Федерации от 4 декабря 2006 г. № 200-ФЗ(с изменениями от 13 мая, 22, 23 июля, 25 декабря 2008 г., 14 марта 2009 г.)
2. Лесной кодекс Украины ВР Украины Кодекс лесной от 21.01.1994 № 3852-ХП редакция действует с 01.01.2011

Гладка Н.М.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Мариупольського державного університету

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

В умовах ринкових відносин велике значення для регулювання національної економіки та раціонального перерозподілу інвестиційних ресурсів має розвиток фондового ринку в Україні, який значною мірою залежить від соціально-економічних змін в країні як передумов для розширення його послуг .

Одним із пріоритетних завдань фондового ринку є залучення грошових ресурсів, які спрямовуються в реальний сектор економіки.

Розвиток ринку цінних паперів є індикатором лібералізації економіки та успішного проведення ринкових реформ, створює важливий компонент сучасного механізму економічного регулювання, надає економіці певної гнучкості й мобільності, забезпечуючи можливість швидкого переливу ресурсів із одних галузей в інші та здійснення структурної перебудови виробництва, це і обумовлює актуальність теми.

В умовах фінансової кризи, коли вартість фінансових активів впала до найнижчих значень, відбувається перерозподіл власності у світовому масштабі. У багатьох розвинутих країнах держава здійснює купівлю акцій проблемних фінансових інститутів, що свідчить про переоцінку її ролі в регулюванні фондового ринку.

В Україні в той же час виникає проблема не тільки із нестабільністю фондового ринку, але й відсутністю коштів на його підтримку. Тому вона розраховує на кошти міжнародних фінансових організацій, які планується спрямувати насамперед на банківську систему.

Звичайно проблеми, що виникли на фондовому ринку України під впливом світової фінансової кризи пов'язані не тільки із неспроможністю держави у його підтримці. Справа в тому, що частка іноземного капіталу в українських цінних паперах була досить суттєвою. Під впливом світових дисбалансів іноземні інвестори почали виводити свої кошти, що і призвело до падіння цін на вітчизняних біржах.

Слід зазначити, що будь-яка криза повинна мати і позитивні наслідки. Позитивними на фондовому ринку мають стати такі процеси:

- зміна системи ціноутворення на фінансові активи з метою недопущення маніпулювання ринком;
- зменшення частки недобросовісної торгівлі;
- фінансові активи мають змінити структуру, що буде полягати у збільшенні частки боргових цінних паперів. Ця ситуація викликана великим обсягом зовнішнього боргу.
- також змінять принципи розробки законодавства, що ґрунтуватиметься на міжнародних засадах - це має стосуватися прозорості емітентів, торгівлі цінними паперами, депозитарно-клірингової діяльності;
- поява нових методів оцінки ризиків, розробка ефективних процедур клірингу і взаєморозрахунків;
- податкове навантаження має бути однаковим для всіх суб'єктів фондового ринку, що є прерогативою ефективної податкової політики;
- надання переваг інструментам, що мають інвестиційну природу.

Отже, проблем на фондовому ринку України достатньо і їх потрібно вирішувати. Більшість експертів та дослідників пов'язують подолання проблем із необхідністю удосконалення законодавства. На мою думку, стартовою позицією має стати визначена модель фондового ринку, це в свою чергу приведе до пріоритетних принципів цієї системи.

Таким чином, основні кроки розбудови фондового ринку мають бути такими:

1. створення централізованої депозитарної системи.
2. створення нового професійного учасника ринку цінних паперів.
3. запровадження нових інструментів та поліпшення їх інвестиційних характеристик.
4. розвиток інститутів спільного інвестування та недержавних пенсійних фондів, які в свою чергу мають обумовлювати необхідність диверсифікації вкладень.
5. розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів.

В умовах економічних дисбалансів досить важливим є переоцінення ролі державних цінних паперів. Але для інституційних інвесторів сьогодні є проблематичним питання підвищення частки цього інструменту у своїх активах через нерозвиненість вторинного ринку. А для вирішення цього питання має бути внутрішній ринок державних цінних паперів.

Метою розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів є зниження вартості державних запозичень при мінімізації ризиків, створення умов для активізації вторинного ринку державних цінних паперів і розбудова ліквідного, добре структурованого фінансового ринку України в цілому.

Для забезпечення розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів необхідно:

1) поліпшити пропозицію державних цінних паперів шляхом:

- регулярного розміщення широкого спектра облігацій внутрішньої державної позики за строками обігу в обсягах, що забезпечать виконання плану державних запозичень, встановленого законом про державний бюджет на відповідний рік;
- запровадження механізму ринкового ціноутворення під час розміщення державних цінних паперів для врахування інтересів інвесторів;
- здійснення емісії облігацій внутрішньої державної позики виключно для інвестування пенсійних активів, сформованих у системі накопичувального пенсійного забезпечення, дохідність яких враховує рівень інфляції;

2) виявити ризики державного боргу та здійснювати управління ними шляхом:

- розроблення методологічної та нормативно-правової бази управління ризиками;
- запровадження системи внутрішнього контролю за управлінням ризиками;
- організації проведення в межах запозичених коштів операцій з державним боргом, включаючи обмін (операції своп) та достроковий викуп державних боргових зобов'язань з метою економії бюджетних коштів та мінімізації відсоткового ризику;

3) підвищити ліквідність державних цінних паперів шляхом:

- залучення торговців цінними паперами до здійснення котирування державних цінних паперів на вторинному ринку та підтримання біржового курсу таких цінних паперів;
- розроблення нормативно-правових актів, що сприятимуть використанню державних боргових зобов'язань як інструмента управління ліквідністю;
- розміщення на конкурсних засадах вільних коштів єдиного казначейського рахунка серед фінансових установ на умовах тимчасової купівлі державних цінних паперів з наступним поновленням цих коштів до кінця року;

4) поліпшити імідж держави як емітента державних цінних паперів через підвищення передбачуваності та прозорості державного запозичення шляхом:

- затвердження річного графіка первинного розміщення державних цінних паперів та завчасне оприлюднення проспектів емісій державних цінних паперів;
- розміщення та обігу державних цінних паперів на фондових біржах;
- запровадження сучасної конкурентної процедури проведення аукціонів, яка передбачає розміщення державних цінних паперів в один етап;
- поширення таких стандартизованих даних, необхідних для ефективного функціонування ринку державних цінних паперів, як щоденні котирування цінних паперів на внутрішньому ринку, крива дохідності державних цінних паперів тощо.

Використана література:

1. Калач Г.М. Вплив фінансової глобалізації на фондовий ринок України// Фінанси України.- 2009.-№1.-С.115-121
2. Про схвалення Концепції розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів України на 2009-2013 роки: Розпорядження КМУ від 25 березня 2009. N 316-р
3. Українська фондова біржа “Фондовий ринок України”, Київ, 2009. - № 5. - С. 37-50

Гусєва К.В.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ВПЛИВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН НА ВИНИКНЕННЯ СТРАХІВ У ДІТЕЙ

Страх - психічний стан, що виникає на основі інстинкту самозбереження як реакція на дійсну або уявну небезпеку. Страх має багато причин як суб'єктивного (мотивація, емоційно-вольова стійкість і ін.), так і об'єктивного порядку (особливості ситуації, складність завдань, перешкоди і т. д.), виявляється як у окремих осіб, так і у груп, великих мас. Існують різні форми страху: переляк, боязнь, афектний страх - найсильніший. Страх, що виникає із-за серйозного емоційного неблагополуччя, може мати крайні форми виразу (жах, емоційний шок, потрясіння), зтяжну, важко переборну течію, повну відсутність контролю з боку свідомості, несприятлива дія на формування характеру, на відносини з тими, що оточують і пристосування до зовнішнього світу.

Проблема емоційно-психічного розвитку дитини стає актуальною нині, зокрема, й з огляду на розмаїття психологічних проблем, які виникають у батьків. Особливу увагу необхідно надавати дітям дошкільного віку, адже саме в цей період психологічний простір дитини починає набувати семантичної глибини, з'являються і проявляються перші узагальнення переживань, що викликаються зустріччю з новими поняттями і категоріями життя.

Представники різних теоретичних напрямів в психології і педагогіці, сходяться у визнанні негативного впливу порушених внутрішньо-сімейних відносин на психічний розвиток дитини. Серед причин формування і розвитку різних патологічних рис вдачі і невротичних симптомів, що лежать в області сім'ї, виділяють наступні: внутрішньо-сімейні конфлікти; неадекватні виховні позиції батьків; порушення контакту дитини з батьками внаслідок розпаду сім'ї або довгої відсутності одного з батьків; рання ізоляція дитини від сімейного оточення; особові характеристики батьків і деякі інші. Частіш за все страхи дитини виходять з сім'ї, вони обумовлені нервово-психічним станом батьків та їх ставленням до дітей і життя взагалі. Існують внутрішні причини, що сприяють формуванню невротичної особистості: невдоволення батьків статтю дитини, пізня дитина, сімейні конфлікти, неповні родини. У таких випадках у дитини високий рівень тривожності: їй прищеплюють якості, які їй не мають бути властиві. Крім того, існує залежність між віком матері і страхами в дитини. Якщо мати в момент народження дитини була старша 35 років, то її тривожність неминуче підвищується. У конфліктних родинах дуже часто невдоволення батьків одне одним виливається на дитину. Часом маленька істота відчуває провину за ці конфлікти, боїться стати їх причиною. Дитина може не говорити про це батькам, особливо, якщо вони не звертають на неї уваги – все це може порушувати сон дитини, їй снитимуться жахи, може знизитися апетит тощо. Як не дивно, але в родинах, де батько активніший, ніж мати, у дитини невроз страху практично ніколи не розвивається. І навпаки, у родинах, де активна мати, картина протилежна. Тривожні діти можуть бути в неповних родинах. Дитині (як хлопчику, так і дівчинці) не вистачає зразка поведінки представника чоловічої статі. Брак стереотипу в цьому випадку викликає страх, що поширюється на всіх чоловіків. Тому дитині для нормального розвитку обов'язково необхідний зразок чоловічої поведінки. У цій якості може виступати дідусь, дядько, будь-який близький родич.

Дитячі страхи зазвичай мають своєрідну „підтримку” з боку батьків – дитина відчуває ті ж страхи, що й мати у сьогоденні. Діти дуже чутливі, тому, коли мати, інтуїтивно чи свідомо, намагається відгородити їх від ситуацій, що їй лякали чи лякають, у їх душі оселяється тривога і, як наслідок, страх. Дуже часто мати своєю надміру неспокійною поведінкою заражає дитину страхом.

Надлишкова кількість страхів у дитини також може бути результатом недостатньої емоційності батьків, їх надмірної суворості. Особливо небезпечна ситуація, коли один з батьків тієї ж статі, що й дитина, дуже суворий, а інший, протилежної статі, – м'який. Наприклад, сувора мати і піддатливий батько для дівчинки, і навпаки, м'яка мати і суворий батько для хлопчика. Дитина звичайно ідентифікує себе з одним з батьків, саме його підтримка і схвалення найбільш значимі і дорогі в очах дитини. Якщо ж механізм природної підтримки і схвалення порушується, то в дитини знижується самооцінка, вона почуває себе непотрібною, невдахою, що, звичайно, є сприятливим ґрунтом для появи різних страхів.

Хлопчики і дівчатка бояться частіше, якщо вважають головними в сім'ї матерів, а не батька. Працююча і домінуюча в сім'ї мати часто неспокійна і дратівлива у відносинах з дітьми, викликаючи в них у відповідь реакції неспокою. Домінування матері також вказує на недостатньо активну позицію і авторитет батька в сім'ї, що затрудняє спілкування з ним хлопчиків і збільшує можливість передачі неспокою з боку матері. Якщо хлопчики 5-7 років в уявній грі «Сім'я» вибирають роль не батька, як це роблять більшість їх однолітків, а матері, то страхів у них більше.

Неспокій у емоційно-чутливих дітей перших років життя виникає і внаслідок прагнення деяких матерів якомога раніше вийти на роботу, де зосереджена основна частина їх інтересів. Ці матері переживають постійну внутрішню суперечність із-за боротьби мотивів, бажання одночасно встигнути на двох фронтах. Вони рано віддають дітей до дошкільних дитячих установ, на піклування бабусь, дідусів, інших родичів, нянь і недостатньо враховують їх емоційні запити. Честолюбні, не в міру принципи, з хворобливо загостреним відчуттям обов'язку, безкомпромісні матері надмірно вимогливо і формально поводяться з дітьми, які завжди не влаштовують їх відносно статі, темпераменту або характеру. У гіпер соціалізованих мам турбота виявляється головним чином в тривозі з приводу можливих, а тому і непередбачуваних нещастя з дитиною. Типова ж для них строгість викликана нав'язливим прагненням зумовити його спосіб життя по заздалегідь складеному

плану, виконуючому роль свого роду ритуального розпорядження. А емоційно чутливі і вразливі діти дошкільного віку формально правильне, але недостатньо тепле і ніжне відношення мами сприймають з неспокоєм, оскільки саме в цьому віці вони потребують, як ніколи, любові і підтримки дорослих.

Найбільш чутливі до конфліктних відносин батьків діти-дошкільники. Якщо вони бачать, що батьки часто сваряться, то число їх страхів вище, ніж коли відносини в сім'ї хороші. Дівчатка емоційно вразливіші, ніж хлопчики, сприймають відносини в сім'ї. При конфліктній ситуації дівчинка швидше, ніж хлопчики, відмовиться вибирати роль батьків тієї ж статі в уявній грі «Сім'я», вважаючи за краще залишатися самі собою. Тоді мати може надовго втратити свій авторитет у дочки. Заслуговує увагу виявлення у дітей-дошкільників з конфліктних сімей частіші страхи перед тваринами (у дівчаток), стихією, захворюванням, зараженням і смертю, а також страхів кошмарних снів і батьків (у хлопчиків). Всі ці страхи є своєрідними емоційними відгуками на конфліктну ситуацію в сім'ї. Нагодою для страхів стають і нереалізовані погрози – віддати в дитбудинок, покликати „буку”, „дядька” тощо. І тут особливо вразливий вік – молодший дошкільний, „дорослим” дошкільникам найбільш неприємні і навіть небезпечні образи, що також знижують самооцінку дитини.

Отже, дитячі страхи в тому або іншому ступені обумовлені віковими особливостями і мають тимчасовий характер, але вони можуть зростати й існувати аж до дорослого віку. Зрозуміло, це несприятливо впливає на формування характеру, обумовлює реактивно-захисну поведінку (уникнення об'єкта страхів, а також усього нового, невідомого). На тлі невротичного страху можлива поява інших неврозів, астенії (підвищена стомлюваність, порушення сну, прискорення серцебиття тощо).. Страх грає важливу роль в житті дитини, з одного боку, він може уберегти від необдуманих і ризикованих вчинків. З іншої - позитивні і стійкі страхи перешкоджають розвитку особи дитини, сковують творчу енергію, сприяють формуванню невпевненості і підвищеної тривожності. Страхи неминуче супроводжують розвиток дитини і появу різних емоційних порушень, психологічних проблем пов'язано з поряд несприятливих подій, подій в дитинстві.

Профілактика страхів полягає, перш за все, у вихованні таких якостей, як оптимізм, упевненість в собі, самостійність. Дитина повинна знати те, що йому належить знати за віком, про реальні небезпеки і погрози, і відноситися до цього адекватно. Існуючі способи зниження і контролю страху ґрунтуються, перш за все, на теорії навчання.

Використана література:

1. Дитячі психологічні травми, страхи. Як їх запобігти // Завуч. – 2002. -№17 – 18.
2. Захаров А. И. Дневные и ночные страхи у детей – С.-П.: „Союз”, 2001. – 346 с.
3. Китринская У. „Детские страхи и их возникновение” – М.: Наука, 1989. – 321с.
5. Кузьмина М. Детский невроз страха // Школьный психолог. – 2000. №25.
6. Кочубей Б. Детские тревоги; что, откуда, почему? //Семья и школа. М., 1988.
7. Прихожан А.М. Тревожность у детей и подростков: психологическая природа и возрастная динамика.-М.,2000.

Гусейнова Гунай Магомед кызы,

студентка 3 курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

УКРАИНСКИМ МУЖЧИНАМ ГРОЗИТ ГЕНДЕРНОЕ НЕРАВЕНСТВО

Конец XX и начало XXI столетий характеризуется переосмыслением решения проблемы равенства женщин и мужчин.

В этот период, в Украине, в национальном сознании достаточно распространенная концепция улучшения положения женщин начинает утверждаться как новая концепция гендерного развития, прогресса и справедливости. Она направлена на преодоление гендерного неравенства во всех сферах общественного развития, на ликвидацию всех форм дискриминации относительно любого пола, на внедрение гендерного подхода во всю систему государственной и общественной жизни.

Гендерная концепция общественного развития предусматривает государственный взгляд на жизнь с позиции обоих полов как равных, преодоление всех форм исторической несправедливости и оценки результатов деятельности как мужчин, так и женщин.

Утверждение равенства между женщинами и мужчинами является одной из важных предпосылок достижения стабильности в украинском обществе, базирующемся на принципах демократии.

Это предопределено потребностями международного и национального развития Украины как части европейского сообщества и как независимого самостоятельного государства.

Для Украины особую роль в становлении равенства полов сыграл исторический документ – Конвенция ООН о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин (CEDAW, или Женская конвенция), принятая Генеральной Ассамблеей ООН 18 декабря 1979 года и вступившая в силу 3 сентября 1981 года.

Украина ратифицировала Конвенцию 19 декабря 1980 г.

В преамбуле Конвенции заявлено, что продвижение равенства между женщинами и мужчинами, ликвидация дискриминации относительно женщин является основным принципом ООН и составляет предмет обязательств стран.

Правовое обеспечение равных прав и возможностей женщин и мужчин гарантированы им Конституцией и законами Украины.

Среди них особенной относительно гендерного равенства есть статья 24 Конституции Украины:

«Граждане имеют равные конституционные права и свободы и являются равными перед законом».

Не могут быть привилегий или ограничений за признаками расы, цвета кожи, политических, религиозных и других убеждений, пола, этнического и социального происхождения, имущественного состояния, места жительства, за языковыми или другими признаками.

Равенство прав женщины и мужчины обеспечивается предоставлением женщинам равных с мужчинами возможностей в гражданско-политической и культурной деятельности, в получении образования и профессиональной подготовке, в труде и вознаграждении за него; специальными мерами относительно охраны труда и здоровья женщин, становлением пенсионных льгот; созданием условий, которые дают женщинам возможность совмещать труд с материнством; правовой защитой, материальной и моральной поддержкой материнства и детства, включая предоставление оплачиваемых отпусков и других льгот беременным женщинам и матерям».

Если внимательно присмотреться, то можно вполне реально увидеть к чему могут привести данные концепции, нельзя исключать того, что женщины вскоре могут заполнить все сферы общественной жизни и здесь придется уже защищать права и свободы мужчин.

В течение всех лет независимости Украина находится в процессе создания новой организации общественной жизни и государственного строя.

Эти коренные трансформации, в первую очередь, состоят во вхождении женщин почти во все области общественной жизни и в этих условиях объективно необходим поиск возможностей для осуществления гендерных превращений. Ими будет определяться исторический путь Украины, ее вступление в европейское содружество, обеспечение устойчивого человеческого развития.

В Украине стала актуальной потребность комплексного подхода к проблеме гендерного равенства и сбалансированного решения так называемых «женских» и «мужских» вопросов.

Сегодня средняя продолжительность жизни мужчин на 10-12 лет меньше чем продолжительность жизни женщин. В 80-90 % случаев суицида на себя накладывают руки мужчины, 57 % мужчин в разводе лишены общения с детьми, 50 % бездетных семей не имеют детей из-за бесплодия мужчин, 40 % мужчин не доживают до пенсионного возраста. Кроме того, согласно приведенным данным, в условиях кризиса процент безработных мужчин растет быстрее, чем «женская» безработица.

Как свидетельствуют исследования, украинские мужчины умирают преимущественно от несчастных случаев, отравлений, болезней, которые чаще всего возникают вследствие употребления алкоголя или наркотических веществ, курения табака. В украинском обществе утвердился стереотип гендерного вопроса только в контексте так называемой «женской» составляющей, однако гендерная проблема является двусторонней, и современное положение украинских мужчин – яркое доказательство этому.

«Существует высокая миссия и роль мужчины в обществе – как отца, воспитателя, опекуна семьи, советника и друга всех членов семьи и пропагандировать образ мужественного мужчины, образ физически крепкого и активного мужчины, который занимается спортом и ведет здоровый образ жизни».

Особый акцент хочется делать на кризисе отцовства как одной из основных обязанностей мужчины. Так, 1/3 украинских детей сегодня воспитывается одинокими матерями, 90% детей после развода родителей остаются жить с мамой. Вместе с тем, одинокие мужчины чаще впадают в депрессию, а это часто приводит к пьянству и суициду. Государство должно заботиться, как и о женщинах, так и о мужчинах в частности заняться гендерной экспертизой существующего законодательства, создания новых законов, активизации усилий власти, общественности, СМИ в решении данного вопроса.

Так же хочется обратить свое внимание на то, что существует Международный женский день, зарождается вопрос, а как же мужчины? Нет, нельзя говорить, 23 февраля – это их день в целом, ведь это День Защитника Отечества, а как же те мужчины, которые не служили? Зачем создавать на ровном месте дискриминацию? Так почему же празднование Женского дня более привилегированно, чем празднование Мужского дня?

Международный мужской день — ежегодный международный праздник, отмечаемый 19 ноября. Впервые его отметили в 1999 году в Тринидад и Тобаго. Впоследствии этот праздник нашёл поддержку в Австралии, странах Карибского бассейна, Северной Америки, Азии, Европы и в Организации Объединённых Наций.

Целями создания Международного мужского дня являются привлечение внимание к гендерной дискриминации и к проблеме неравенства полов. Организаторами праздника делается упор на сохранение здоровья мальчиков и мужчин, и подчёркивание позитивного влияния мужчин на семью и воспитание детей. Говоря от имени ЮНЕСКО, Ингеборг Брейнес, директор по связям с общественностью Бюро ЮНЕСКО в Женеве, а также бывший руководитель программы «Женщины и гендерное неравенство», отметила: «Это отличная идея, которая позволит улучшить гендерный баланс».

В настоящий момент праздник празднуется в Австралии, Великобритании, Венгрии, Гане, Индии, Ирландии, Мальте, Тринидад и Тобаго, США, ЮАР, Сингапуре и Ямайке.

Первые упоминания о Международном мужском дне отмечены в 1960-х годах, когда появились сообщения, что «многие люди призывают отмечать Международный мужской день 23 февраля по аналогии с Международным женским днём, отмечаемым 8 марта.» В начале 1990-х годов организациями в США были проведены небольшие мероприятия в феврале по инициативе профессор Томаса Оастера, который руководил Центром мужских исследований при Университете города Миссури-Канзас. Оастер способствовал успешному проведению праздника в 1994 году, но уже в 1995 году его попытки были безуспешными и он отказался от планов празднования в последующие годы. Когда от празднования 23 февраля отказалась и Австралия, единственной страной, где отмечался праздник стала Мальта, в которой, при поддержке Мальтийской ассоциации за права мужчин, он ежегодно отмечался в феврале до 2009 года, когда праздник решено было перенести на 19 ноября, чтобы отмечать его вместе с другими странами.

По мнению создателей, Международный мужской день должен привлечь внимание общества на проблемы дискриминации мужчин в области охраны здоровья, семейного права, образования, СМИ и в др., и показать положительное влияние мужчин и их достижения. За последние годы Международный мужской день стал включать в себя различные общественные семинары, мероприятия в школах, программы на радио и телевидение, мирные демонстрации и шествия, круглые столы, а также показы арт-объектов. Порядок празднования этого дня не является обязательным.

Каждый год предполагает одну или несколько тем. Так, в 2002 году это была тема мира во всём мире, в 2003 — мужского здоровья, в 2007 — излечения и прощения, а в 2009 году тема позитивной роли мужчин. Эти темы не являются обязательными, и участники могут выступать со своими собственными темами для решения местных проблем.

В 2009 году были утверждены цели празднования Международного мужского дня:

- Поощрение позитивной ролевой модели мужчин. Не только кинозвёзд и спортсменов, но и обычных людей, которые живут достойной и честной жизнью.
- Чтобы отметить мужской положительный вклад в общество, государство, семью, брак, воспитание детей и в окружающую среду.
- Для сосредоточения внимания на мужском здоровье и социальном, эмоциональном, физическом, духовном благополучии.

- Для підкреслення дискримінації в отношении мужчин в області соціальних услуг, соціальних отношений, и права.
- Для улучшения отношений между полами и обеспечения гендерного равенства.
- Для создания более безопасного и лучшего мира, где люди могут развиваться, чтобы полностью раскрыть свой потенциал.

Подводя итогу, хочется сказать, что как все-таки хочется, что бы не существовало ни мужского, ни женского неравенства.

Гусейнова Г.М.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОПОДАТКУВАННЯ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Азарт як соціальне явище було і залишається одним із контроверсійних процесів для будь-якого соціуму, адже люди грали на гроші, вже починаючи з часів Стародавньої Греції та Риму. Проте ставлення держави до азартних ігор було не однозначним в історичному ракурсі: від легалізації гри у карти у 1698 році (Англія) до повного закриття гральних домів у XVIII–XIX ст. З розвитком соціальних інститутів і технологічних можливостей стало зрозуміло, що доходи з однієї з найприбутковіших сфер економіки не можуть залишатися поза увагою державної казни.

На сучасному етапі у світовій практиці існують три моделі правового регулювання діяльності суб'єктів грального бізнесу. Перша модель – це часткова легалізація діяльності операторів грального ринку, що передбачає створення спеціальних гральних зон за межами населених пунктів (Росія, Великобританія). Друга, характерна для країн із високим впливом релігії на суспільні відносини, – це повна заборона діяльності таких суб'єктів (Узбекистан, Ізраїль). Третя модель передбачає повну легалізацію грального бізнесу, але виключно в рамках суворого державного контролю та створення особливих ліцензійних умов для цієї індустрії (більшість країн ЄС).

Саме в польському праві на законодавчому рівні була закріплена концепція правового регулювання діяльності грального бізнесу, яка на практиці показала свою ефективність і теоретичну обґрунтованість. Основними принципами державної політики.

Польщі в цій сфері є: заборона реклами грального бізнесу; запровадження територіальних та кількісних обмежень щодо розміщення гральних закладів; посилення ліцензійних і патентних умов; введення кримінальної та підвищення адміністративної (фінансової) відповідальності за порушення законодавства; збільшення рівня податкового тиску на організаторів гральних ігор, а також їх учасників; цільове спрямування отриманих державою коштів для виконання пріоритетних соціальних програм.

У Польщі законотворча діяльність у сфері надання населенню розважально-ігрових послуг та оподаткування цієї галузі економіки особливо активізувалась у післявоєнний період. У результаті було прийнято ряд спеціальних законодавчих актів: Закон „Про кінні перегони” 1950 року, Закон „Про лотереї та тоталізатори” 1976 року та ін. Сьогодні механізм оподаткування суб'єктів грального бізнесу регламентується ст. 40–48 Закону РП „Про азартні ігри та взаємні парі”. Зазначимо, що це один із небагатьох випадків у польському законодавстві, коли правовий механізм податку закріплений не в окремому спеціальному законі, а в комплексному (загальному).

Податкові надходження з податку з азартних ігор зараховуються до державного бюджету РП. У 2009 році вони становили 1,364 млн злотих (0,54 %), що є на 38 % вищим порівняно з 2008 роком. Водночас у 2010 році рівень доходів має перевищити 1,6 млн злотих, а це прогнозоване зростання на 1,9 % . Платниками податку є суб'єкти господарювання (фізичні, юридичні особи, організаційні одиниці без статусу юридичної особи), які ведуть діяльність у сфері грального бізнесу на основі ліцензій або організовують проведення азартних ігор та лотерей, що віднесено до монополії держави. При організації та проведенні циліндричних ігор, гри в карти, кості, бінго, на усіх видах автоматів та парі платниками є повні товариства. Не оподатковується діяльність з проведення акційних та аудіотекстових лотерей, де учасники набувають акційні товари чи послуги, а також через платне телефонне з'єднання з організатором. Об'єктом оподаткування є діяльність з проведення та організації азартних ігор і парі. Повноваження щодо визначення гри як азартної та парі як взаємного

покладається на Міністерство фінансів РП, що легалізується виданням відповідної ліцензії. Видача дозволів на відкриття гральних закладів має обмежений характер і залежить від місця розташування об'єкта. Так, у населеному пункті до 250 тис. населення може функціонувати одне казино, до 100 тис. – один салону гри в бінго та гральних автоматів. Пункти з автоматами для гри з малим вигрешем розміщуються у 100 метровій зоні від шкіл, закладів виховного та освітнього характеру, осередків релігійного культу. Законодавцем також дано перелік азартних ігор, що підлягають оподаткуванню: це ігри з метою виграшу грошової винагороди чи призу, результат яких залежить від випадку, а умови визначені регламентом – лото, лотерея (грошова, майнова, числова), бінго (грошове, майнове, телебінго), відеолотерея, циліндрична гра, жеребкування, гра у казино, цифрові ігри, карти (покер, блекджек, баккара), гра в кості. Окремо закріплено механізм організації гральних автоматів, де сума виграшу не перевищує 15 євро, а максимальна ставка – 0,7 євро, бо саме вони є найбільш суспільно небезпечними. База оподаткування залежить від виду діяльності, але за загальним правилом, визначається як прибуток з діяльності підприємств грального бізнесу, тобто сума, отримана з продажу квитків у лотереї, сума внесених ставок у цифрових іграх і парі, вартість жетонів, придбаних або використаних для гри, різниця між сумами сплат і виплат у гри в карти та казино. Ставки податку з азартних ігор мають процентний характер і в 2010 році становили: для казино, відеолотереї, закладів з ігровими автоматами – 45 %; цифрових ігор – 20 %; для грошових лотерей, телебінго – 15 %; для майнових лотерей, бінго, парі – 10 %, парі за участю тварин – 2 % бази оподаткування. Суб'єкти, що мають дозволи на розміщення гральних автоматів із малим вигрешем у кав'ярнях, дискотеках, пабах сплачують податок у євро за спрощеною схемою – з одного грального автомата за один календарний місяць. Починаючи з 2008 року, ця сума становить 180 євро. Але Торгово-промислова палата виробників та операторів грального бізнесу РП указала на можливі негативні наслідки такого підвищення з попереднього рівня (125 євро), що є відчутним для індустрії. У спеціальному законі чітко й зрозуміло для зобов'язаних осіб прописано механізм сплати податку. Платники застосовують техніку самообчислення та сплачують суми щомісячно до 10 числа наступного місяця після звітного, а організатори числових ігор – у 10-денний термін від дня проведення заходу. Сплата податку можлива і через податкових агентів підприємства, що уповноважені міністром фінансів РП до розповсюдження жетонів для гри в бінго. З 2009 року платники податку подають податкові декларації POG-4 не до податкового органу, як раніше, а на ім'я голови митної служби чи директора митної інспекції за місцем розташування (реєстрації) грального закладу.

Отже, перспектива легалізації діяльності суб'єктів грального бізнесу в Україні потребує невідкладного втручання з боку українського законотворця. Адже заборона грального бізнесу вирішить проблему. Нагальним постає питання прийняття спеціалізованого нормативного акта, що врегулює надання розважально-ігрових послуг населенню, особливо це потрібно зробити до проведення Євро-2012. Найбільш прийнятною моделлю функціонування грального бізнесу для України в сучасних умовах є, на нашу думку, європейська, де жорсткий контроль державних органів за операторами грального бізнесу та високий рівень оподаткування поєднуються зі сприятливими умовами для існування усіх видів підприємницької діяльності. Тоді азарт із „соціального зла” перетвориться на потужне джерело доходів місцевих бюджетів.

Використана література:

1. Study of gambling services in the internal market of the European Union. /Final report / Swiss Institute of Comparative Law. European Commission. – 2006. – 55 p.
2. Про податок на додану вартість : Закон України : від 3 квітня 1997 року// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997. – № 21. – ст. 156.
3. Про місцеві податки та збори : Декрет Кабінету Міністрів України : від 25 травня 1993 року//Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 30. – ст. 336.
4. Про заборону грального бізнесу в Україні : Закон України : від 15 травня 2009 року// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2009. – № 38. – ст. 536.
5. Про державне регулювання діяльності у сфері грального бізнесу : Концепція проекту закону КМУ : від 27 серпня 2009 року. – Режим доступу:http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=226017&cat_id=42320

ПРОБЛЕМИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Актуальність даної роботи полягає в визначенні тих факторів, що є визначальними для підвищення конкурентоспроможності України на ринку фінансових послуг в глобальному та регіональному масштабі. Під конкурентоспроможністю розуміють здатність усіх установ, що працюють на ринку фінансових послуг та є резидентами України, ефективно проводити свою діяльність за умов конкуренції з нерезидентами.

Оскільки фінансовий ринок є ринком, де відбувається обмін фінансовими ресурсами, надання кредиту та мобілізація капіталу, то конкуренція на цьому ринку в глобальному та регіональному масштабі полягає в конкуренції щодо залучення світового фінансового капіталу. Треба зазначити, що функціонування цих ринків є взаємопов'язаним, недостатній рівень розвитку одного з них позначається на розвитку усіх інших. [3] Особливо це стосується фондового ринку. Фондовий ринок, що є стратегічно важливою галуззю економіки України, сьогодні не повною мірою виконує головне призначення - створення фінансового механізму для запуску інвестицій у промисловість, мобілізацію інвестицій і забезпечення трансформації нагромаджень у доступні для виробництва фінансові ресурси. Фондовий ринок України є слабким. Його нерозвиненість ускладнює міжгалузевий перетік капіталу. У той же час, фондові ринки розвинених країн є надзвичайно ефективними структурами з розвинутою інфраструктурою, що дозволяє їм привертати значні потоки капіталу в економіку країни. Східноєвропейські країни та країни СНД прагнуть розвивати свої фондові ринки, оскільки це є запорукою залучення інвестицій в економіку. Таке ж завдання стоїть і перед Україною, ефективність фондового ринку якої досить низька навіть у порівнянні з Росією. [4]

Таким чином, необхідною передумовою подальшого розвитку економіки України є становлення незалежного від втручання держави фондового ринку, здатного до саморегулювання.

Проблема українського ринку фінансових послуг полягає у відсутності в ньому фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційного попиту з боку реального сектору економіки. Відповідно вирішення цієї проблеми передбачає створення умов, які б дозволили додатково залучити внутрішні фінансові ресурси, зокрема, заощадження населення та "тіньовий капітал", до інвестиційної діяльності, а також створити привабливі умови для іноземних інвесторів. Отже, основною проблемою є проблема мобілізації ресурсів. Хто може здійснювати мобілізацію фінансових ресурсів, і що цьому перешкоджає? По-перше, це банки. Однак банків в Україні занадто багато (близько 180), тому фінансові ресурси є досить розпорощеними. Крім того значна частина коштів сьогодні перебуває в безготівковій формі, обслуговуючи "тіньовий" капітал та у формі заощаджень населення поза банками (за різними оцінками \$10-15 млрд.). І це при тому, що загальні активи банківської системи України становлять всього лише \$5 млрд. По-друге, акумулюванням та інвестуванням фінансового капіталу займаються різноманітні учасники фондового ринку: інвестиційні компанії та фонди, трастові компанії (довірчі товариства). [6] Вагомими учасниками фондового ринку можуть бути пенсійні фонди. В розвинутих країнах ці заклади останнім часом відіграють все більшу і більшу роль в інвестиційній діяльності, акумулюючи значні кошти та інвестуючи їх в основному в акції приватних компаній. Банки також є потенційними гравцями на ринку цінних паперів, оскільки цінні папери є привабливим джерелом забезпечення ліквідності. Однак усе це є справедливим за умов розвинутого фондового ринку, якого в Україні, на жаль, поки що не має. Слабкість фондового ринку України виражається в таких основних моментах: 1. Недостатня ліквідність фондового ринку. 2. Переважання державних цінних паперів 3. Недостатня прозорість діяльності емітентів та професійних учасників ринку 4. Нерозвиненість правової бази, неадекватність її сучасним вимогам діяльності на ринку фінансових послуг 5. Низький технологічний рівень функціонування ринкової інфраструктури 6. Низький рівень корпоративної культури 7. Недостатня обізнаність більшої частини населення з питань фондового ринку Недостатня ліквідність українського фондового ринку пояснюється малими обсягами фінансових потоків, які обертаються на ньому. Ліквідність фондового ринку визначається тим, наскільки він може забезпечити достатній попит на певні цінні папери. На сьогоднішній день ліквідність фондового ринку досить низька.

Одним з пояснень того, що український фондовий ринок працює неефективно є переважання на ньому державних цінних паперів. Однак операції з цими цінними паперами не сприяють притоку капіталу в реальний сектор і є за своїм характером спекулятивними. Одною з найбільших проблем залишається прозорість фондового ринку. Адже на сьогоднішній день більшість операцій з купівлі - продажу цінних паперів (більше 90%) відбуваються поза біржами. [7] За таких умов неможливо забезпечити потенційних учасників ринку цінних паперів необхідною інформацією, порушуються умови чесної конкуренції. Фактично, емітенти цінних паперів втрачають можливості підвищення вартості своїх акцій. Адже за умов, коли торгівля буде відбуватися в межах організованого ринку цінних паперів, попит, пред'явлений на ті чи інші цінні папери, може зрости за рахунок більшої кількості учасників, що матиме результатом зростання ціни акцій. Нерозвиненість законодавчої бази, зокрема з питань захисту прав інвесторів та емітентів, ускладнює залучення інвестицій. Перешкодою на цьому шляху є також нерозвиненість страхової справи. Адже страхові установи відіграють вагомий роль в інвестиційному процесі, забезпечуючи інвесторам страховий захист від різного виду ризиків.

В Україні ще не сформувалася корпоративна культура, яка б була внутрішнім поштовхом активного виходу підприємств на фондовий ринок. Менеджери підприємств ще не навчилися працювати заради підвищення доходів акціонерів, а не своїх власних. Аналогічні провали в розумінні сутності фондового ринку існують і серед усього населення, яке довіряє вкладенню коштів в акції інвестиційних компаній ще менше ніж розміщенням своїх заощаджень у банківському секторі.

Тому шляхами розв'язання проблеми є розробка конкретних заходів, особливо це стосується вирішення законодавчих питань. Законодавство з питань функціонування ринку фінансових послуг повинно мати вигляд узгоджених між собою пакетів документів, які регламентують максимально прості правила поведінки на ринку цінних паперів. Фондовий ринок на сьогодні ще не має достатніх механізмів саморегулювання, тому необхідною передумовою його розвитку є зміцнення системи державного регулювання. Для цього необхідно щоб функція контролю за ринком цінних паперів здійснювалася інституцією, незалежною від політичних, урядових, а тим більше – лобістських, тіньових та корумпованих сил.

Основним напрямками розвитку фондового ринку є: 1. Удосконалення базового спеціального законодавства. 2. Забезпечення виконання вимог законодавства усіма учасниками фондового ринку. Інвестор та інші учасники фондового ринку повинні відчувати як захищеність своїх прав, так і реальність своїх обов'язків. Норми законів не повинні бути мертвими, вони повинні постійно підкріплюватися гарантіями їх виконання на практиці. 3. Створення дієвої системи розкриття інформації емітентами цінних паперів. 4. Упорядкування і підвищення ефективності інфраструктури фондового ринку. 5. Вжиття заходів для залучення емітентів та інвесторів до взаємодії на організованих фондових ринках. 6. Розвиток інститутів колективного інвестування. [1]

Таким чином, можна зробити висновок, що за умов глобальної інтеграції ринків фінансових послуг надзвичайно важливим завданням для кожної країни є забезпечення функціонування конкурентоспроможного ринку фінансових послуг, і, зокрема, фондового ринку. Фінансування інвестицій в реальний сектор через канали ринку цінних паперів і залучення на ці цілі не спекулятивних вітчизняних і іноземних капіталів повинно стати найважливішим джерелом нового етапу промислового підйому. Замість ринку з величезною перевагою державних цінних паперів повинен з'явитися фондовий ринок економічного зростання. Подолання антиінвестиційного синдрому, характерного для взаємин потенційних інвесторів і виробничої сфери, передусім залежить від розвитку законодавчої бази фінансового ринку і формування на цій основі ефективних інвестиційних інститутів. Розвиток ринку фінансових послуг передбачає стратегічної постановки завдань та підтримки їх виконання як з боку урядових, так і неурядових організацій. Розвиток інфраструктури фінансових ринків вимагає об'єднання зусиль держави та професійних учасників цих ринків з метою забезпечення необхідного ресурсного потенціалу перетворень. Особливу увагу необхідно приділити просвітницькій діяльності серед населення України, яка б забезпечила підтримку впроваджуваних заходів населенням, підвищення його інвестиційної активності тощо.

Використана література:

1. Барабашук О.М. Ринок фінансових послуг в Україні // Економіка і фінанси, №2, 2004р.
2. Браун С. Іноземна допомога на практиці., К.: КНЕУ, 2002.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. – К.: НІОС. – 2000.
4. Ганжа Н.Н. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений., М.: Финансы и статистика, 2002.

Дворниченко О.В.,
студентка 2 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ДОСУДЕБНАЯ ЗАЩИТА ПРАВ ЛЖВ ПРИ НАРУШЕНИИ В МЕДИЦИНСКИХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

Проблема ВИЧ/СПИДа на современном этапе развития современного общества стала проблемой номер один для Украины. В частности это касается в первую очередь Донецкой области, которая стоит на первом месте по распространению ВИЧ-инфекции. Эта проблема оказалась настолько многоликой, что затронула все сферы деятельности человека. Одним из основных аспектов эпидемии является правозащитная деятельность, которая призвана помочь людям, живущим с ВИЧ (ЛЖВ), осознать свой статус и предотвратить нарушение своих прав или восстановить нарушенные права [2, с. 146]. Люди, живущие с ВИЧ, имеют такое же право на охрану здоровья, в частности на медицинское лечение, как и другие люди. Однако исследования свидетельствуют о том, что в системе здравоохранения нарушения прав ВИЧ-позитивных людей многочисленны. Чаще всего в сфере здравоохранения наблюдались следующие нарушения прав ЛЖВ: разглашение диагноза, отказ в лечении, отсутствие услуг, взимание платы за медицинские услуги и т. д. [1, с. 67], [1, с. 69].

Мы в работе рассмотрим практические рекомендации случая защиты прав ЛЖВ при нарушении в медицинских учреждениях, на основе досудебного обращения, а также процедуры досудебного обращения и определим недостатки досудебного пути.

Права ЛЖВ защищены действующим общим украинским законодательством, а именно: Конституцией Украины, Законом Украины «Основы законодательства Украины про охрану здоровья», гражданским кодексом Украины, уголовным кодексом Украины, уголовно-процессуальным кодексом Украины, уголовно-исполнительным кодексом Украины, также и специальным законодательством: Законами Украины «О предотвращении заболевания синдромом приобретенного иммунодефицита (СПИД) и социальная защита населения», «Об информации», «О донорстве крови и ее компонентов», «Об обеспечении санитарного и эпидемиологического благополучия населения» и другими нормативно-правовыми документами.

Защита прав ЛЖВ осуществляется в досудебном и судебном порядке. Форма в виде претензии досудебного обращения в медицинское учреждение не обязательна, но и не запрещается законом. Претензия – это требование к лечебному учреждению (ЛУ) о добровольном устранении нарушений прав пациента. Чаще всего используется в спорах между юридическими лицами (например, ЛУ и страховой компанией, ЛУ и обществом защиты прав потребителей). Претензия предъявляется в письменной форме и подписывается пациентом или его законным представителем. Претензия рассматривается администрацией ЛУ на протяжении 30 дней с момента ее получения. По результатам рассмотрения претензии ЛУ принимает соответствующее решение. Решение оформляется приказом руководителя ЛУ. Приказ должен быть мотивированным, в нем указываются граждане, которым устанавливается возмещение ущерба, его размер и сроки выплаты. Копия приказа направляется заявителю с ответом на претензию, которая дается в письменной форме с подписью руководителя ЛУ.

Недостатки досудебного пути с точки зрения гражданского законодательства демонстрируют ущербность и малоэффективность. Если рассмотреть на практике, то сознание чиновников еще не готово воспринимать разумный выход из конфликтной ситуации с существенной экономией финансовых затрат. В процесс досудебного пути включается фактор защиты «чести мундира» и влияния органов власти с помощью, так называемых «телефонных звонков», что не способствует эффективной защите прав пациентов, а это, в свою очередь, влияет на успешность преодоления эпидемии ВИЧ/СПИДа в Украине.

Использованная литература:

1. Вызов и преодоление: ВИЧ/СПИД и права человека в Украине. Под ред. А.Скурбаты, Т. Семьгиной, - Киев – 2010г. Стр. 327

2. Люди и ВИЧ: книга для неравнодушных. Под ред. Е. Пурик, издание 4, Киев – 2004. Стр. 634
3. Материали тренінга «Основи захисти прав ЛЖВ при их порушеннях в медичинських установах». Киев – 2011. USAID/Проект розвитку ВИЧ/СПИД-сервіса в Україні.

Дмитрієва К.І.,
старший викладач кафедри господарського,
цивільного та трудового права МДУ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОДАТКОВИХ ВІДПУСТОК В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Подальша демократизація суспільного життя та становлення правової держави в умовах розвитку ринкової економіки потребує наведення належного порядку в сфері нормативно-правового забезпечення соціально-трудова відносин, оскільки праця є єдиним джерелом поліпшення доброту людей, зміцнення могутності та процвітання нашої незалежної держави.

Законодавство про працю не дає визначення часу відпочинку. Наукою трудового права традиційно під часом відпочинку розуміється час, упродовж якого працівник є вільним від виконання трудових обов'язків і вправі використати його на власний розсуд.

Як справедливо робить зауваження П. Д. Пилипенко, правове поняття часу відпочинку не відповідає фізіологічному поняттю відпочинку, коли людина, наприклад, спить. У зв'язку з цим науковий працівники пропонували увесь час поза робочим часом називати "вільним від роботи часом" або "неробочим часом". Проте в законодавстві застосовується саме термін "час відпочинку", і його правовий аспект полягає у зв'язку з трудовими обов'язками працівника, а точніше, коли працівник вільний від такого зв'язку.

Правове регулювання часу відпочинку включає регламентацію різного виду перерв в роботі (внутрішньо змінних, щотижневих, святкових днів, відпустки).

Тривалість щорічної оплачуваної відпустки для відпочинку коливається для різних категорій працівників від 1 до 8 тижнів. Вона залежить від країни, галузі, приналежності до робітників або службовців, трудового стажу, а у ряді випадків - від віку і умов праці.

У одних країнах зовсім відсутні законодавчі акти про відпустки (США, Великобританія) і це питання для більшості працівників регулюється виключно в колективних договорах, в інших (Італія) є закони про відпустки, що стосуються окремих категорій працівників (приватних підприємств, що служать, залізничників, молоді, домашніх працівників), а для основної частини працівників відпустки встановлюються в колективних договорах; нарешті, у ряді країн (Франція, ФРН). У одних країнах зовсім відсутні законодавчі акти про відпустки (США, відпустки для основної частини трудящих регламентуються спеціальними законодавчими актами).

Разом з щорічною оплачуваною відпусткою для відпочинку законодавство і колективні договори західних країн передбачають оплачувані і неоплачувані відпустки, що мають найрізноманітніші цілі : відпустки, пов'язані з подіями сімейного життя (народження дитини, одружується, смерть члена сім'ї і тому подібне), учбові відпустки і навіть додаткові відпустки для некурящих, неогрядних людей. Специфічні завдання виконує законодавчо закріплений в 80-х роках у Франції відпустка для створення власного підприємства. Це неоплачувана відпустка. Він надається особам, що мають безперервний стаж роботи на цьому підприємстві не менше трьох років. Тривалість відпустки - один рік (як виняток - два роки) з правом одноразового продовження. Після закінчення відпустки працівник має право претендувати на свою колишню або рівноцінну роботу (без пониження заробітної плати).

Своєрідний різновид відпустки - "сбетикл", який, як правило, регламентується в колективних договорах. Це тривала до 11 місяців, зазвичай оплачувана, а іноді неоплачувана відпустка, яка надається при досить тривалому стажі роботи на цьому підприємстві один раз в 7-10 років.

У 60-70-х роках таку відпустку отримували майже виключно вищі менеджери (для повного відпочинку і розрядки) і науково-педагогічні працівники (для проведення додаткових досліджень, зокрема, шляхом поїздок за рубіж і обдумування на дозвіллі нових ідей).

У 80 - 90-х роках спостерігається розширення використання цього виду відпустки. У ряді галузей промисловості США. На підприємствах така відпустка нерідко використовувалася для практичної апробації кандидатів на посаду, що знаходилися в резерві і готових замінити в

майбутньому відпускників. Наприклад в сталеплавильній, він став надаватися працівникам-ветеранам - 13-тижнева додаткова оплачувана відпустка кожні п'ять років при 10-16-річному стажі безперервної роботи на підприємстві.

Хоча нині "сэбетикл" в чистому вигляді, тобто як тривалу оплачувану відпустку, у більшості країн має обмежене поширення, в західній літературі висувуються пропозиції про його ширше впровадження як засоби посилення трудової мотивації висококваліфікованих працівників і для забезпечення раціональнішого розподілу робочого часу і часу відпочинку впродовж трудового життя.

Відзначається, що така відпустка потрібна не лише для відпочинку, але і для самоосвіти, підвищення кваліфікації, фізичної і духовної розрядки і оздоровлення. Оскільки ці відпустки надаються зазвичай працівникам, що мають тривалий трудовий стаж, їх можна розглядати як свого роду перехідний ступінь від повного завантаження до виходу на пенсію через старість.

Дмитрієва К.І.,

старший викладач кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ПРАВО ЖІНОК НА ПРАЦЮ І НА ЗАХИСТ ВІД ДИСКРИМІНАЦІЇ

Право на рівні права та рівні можливості у різних сферах суспільних відносин є складовою центрального інституту правової системи - правового статусу особи. Усвідомлення вихідного, базового значення цієї категорії знайшло підтвердження в одному з перших міжнародно-правових актів, спеціально присвячених вирішенню гендерної проблематики – Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., у ст., 15 якої, зокрема зазначено: «Держави-учасниці надають жінкам однакову з чоловіками цивільну право дієздатність та однакові можливості з її реалізації», а також у подальших актах міжнародних організацій (Декларація про рівноправність жінок і чоловіків, прийнята у 1988 р. Комітетом міністрів Ради Європи)¹.

Останнім часом необхідність гендерних досліджень у сфері праці стає усе більш актуальною для сучасної України. Падіння рівня життя, обмеженість доступу до матеріальних ресурсів, проблеми зайнятості, скорочення соціальної підтримки з боку держави, тобто увесь комплекс соціально-економічних проблем торкнувся, передусім, жінок.

Правовому регулюванню праці жінок приділяли увагу такі фахівці в галузі трудового права, як О.А.Абрамова, М.І. Данченко, В.Л. Більшай, Г.В. Мерцалова, Є.О. Монастирський, В.Ф. Медведкіна, Л.А.Ніколаєва, М.А. Покровська, Е.А. Правдіна, О.Г. Павшукова, В.М. Толкунова, Н.Н. Шептуліна Н.Б. Болотіна, М. Буроменский, В. І. Власов, И.Я. Кисельов, Е. Кулаковская, О. Липовская, Е.Б. Мезенцева, В. Е. Можаяв, Р. С. Ржаніцина, И.Ю. Чуткова, И.И. Шамшина, А.М. Ярошенко та ряд зарубіжних авторів, таких як С. Фолтер-Барнс, Домінік Меда, Д. Гомьен, Д. Харрис, Л. Зваак.

Що ж до прав жінок у сфері праці, то вони отримали спеціальне нормативне віддзеркалення в основному міжнародно-правовому акті про недискримінацію жінок - в Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації відносно жінок, прийнятої 18 грудня 1979 р. У статті 11 даній Конвенції вказано, що держави-учасники приймають всі відповідні заходи для ліквідації дискримінації відносно жінок в області зайнятості, з тим, щоб забезпечити на основі рівності чоловіків і жінок рівні права, зокрема: право на працю як невід'ємне право всіх людей; право на однакові можливості при наймі на роботу, у тому числі вживання однакових критеріїв відбору при наймі; право на вільний вибір професії або роду роботи, на просування в посади і гарантію зайнятості, а також на користування всіма пільгами і умовами роботи, на здобуття професійної підготовки і перепідготовки, включаючи учнівство, професійну підготовку підвищеного рівня і регулярну перепідготовку; право на рівну винагороду, включаючи здобуття пільг, на рівні умови відносно праці рівної цінності, а також на рівний підхід до оцінки якості робіт; право на соціальне забезпечення, зокрема в разі відходу на пенсію, безробіття, хвороби, інвалідності, через старість і в інших випадках втрати працездатності, а також право на оплачувану відпустку; право на охорону здоров'я і безпечні умови праці, у тому числі по збереженню функції продовження роду. Даним переліком не вичерпується вся сукупність прав, що гарантуються міжнародним співтовариством жінкам, як і чоловікам, у сфері праці. Але саме цей перелік є найбільш емким віддзеркаленням правових завоювань жінок у відстоюванні рівних правових можливостей і звернення у сфері праці. Недопущення дискримінації визнане в

міжнародному трудовому праві як необхідна умова для затвердження рівності можливостей і звернення в області праці і занять.

Принципові норми про ліквідацію дискримінації у сфері праці містяться в Декларації ООН про ліквідацію дискримінації відносно жінок 1967 р. і конвенції ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1969 р.), про ліквідацію всіх форм дискримінації відносно жінок (1979 р.), про захист прав трудящих-мігрантів і членів їх сімей (1990 р.).

Принцип заборони дискримінації задекларований у статті 14 Європейської Конвенції про захист прав людини та основних свобод: «Здійснення прав і свобод, викладених цій Конвенції, гарантується без будь-якої дискримінації за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного або соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або інших обставин»¹ та у нормах українського законодавства. Стаття 14 даної Конвенції гарантує рівність у здійсненні основних прав та свобод. Грунтуючись на постулаті про рівність усіх людей, це положення, на відміну від попередніх статей частини першої, яка стосується «прав і свобод», не проголошує, власне кажучи, якихось прав людини як таких. Вона скоріше встановлює правило щодо здійснення прав, зазначених у статтях 2-13 Конвенції, що полягає в принципі недискримінації. Таким чином, ця стаття не створює додаткового права, а доповнює вже гарантовані права¹.

Право жінок на працю і на захист від дискримінації задекларовано у законодавстві практично всіх розвинутих держав, але реальне втілювані даних положень у реалії, все ще не відбулося. Л.С. Ржаніцина справедливо відзначає, що неможливо говорити про справжній розвиток людства без врахування гендерного чинника. Тим паче, що жінки практично у всіх країнах складають половину, а то і більше населення. І в той же час сьогодні вони позбавлені багатьох можливостей в економічній і у політичному житті, в порівнянні з чоловіками. Через стереотипні уявлення про чоловіків і жінок в суспільстві зберігається гендерна нерівність. І це, у свою чергу, проектується на трудові стосунки.

ДоброваК.С.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ НАСИЛЛЯ У СІМ'Ї

На шляху забезпечення прав людини, утвердження статевої рівності в суспільстві у різних його організаційних структурах суттєвою перешкодою є насильство. Насильство як спосіб застосування фізичної сили, утиску, гніту, гноблення, примусового впливу на будь-кого, а також уживання обмежень щодо можливостей, діяльності, духовності, мислення спостерігалось на всіх етапах історії людства і притаманне усім минулим та сучасним формам правління і державного устрою.

Актуальність дослідження гендерного насилля в сім'ї та суспільстві в сучасних умовах обумовлена: впливом жінки на формування підростаючого покоління в сім'ї і суспільстві; змінами співвідношення функцій, які жінки виконують в сучасному житті; особливостями вивчення і розкриття гендерної проблематики в наш час; неоднозначністю підходів до ідентифікації насильства в сім'ї; особливостями дослідницьких підходів до даної проблеми та використанням інформації.

Метою даної статті є дослідження такого соціального явища як гендерне насильство в сім'ї і суспільстві, а також його вплив на соціальний статус жінки, її ідентичність. Проблема гендерного насильства була об'єктом дослідження не багатьох науковців, хоча за останні роки було проведено декілька досліджень, але майже всі вони носять популярно-просвітницький характер і не мають значної наукової цінності, тому що у них відсутні і наукове обґрунтування, і практичні рекомендації по викорененню цього ганебного соціального явища. Умовно всі ці дослідження потрібно розділити на дві групи. До першої групи належать праці, в яких проводиться загальний моніторинг інституту сім'ї і проблеми гендерного насильства вивчаються як її окремий момент (Н. Лавриненко, І. Сорокіна). В дослідженнях другої групи вивчаються питання конфліктної поведінки в сім'ї як фактор дестабілізації сімейної структури, вплив сімейних конфліктів на життєдіяльність сім'ї, її соціальний статус(А. Антонов, В. Єлізаров, С. Мезенцев, Г. Сіласте та ін.). В деяких роботах насилля розглядається як особлива сімейна дисфункція, яка відіграє особливу роль при формуванні девіантної поведінки підлітків (А. Беседін), а також як проблема соціально-правового характеру, пов'язана з

вступом молодій людині у вік, при якому він повинен нести юридичну відповідальність за свої вчинки (М. Ануфрієв, Ф. Думко). В цьому напрямку працювали і деякі психологи і педагоги (І. Хозраткулова, О. Кочеміровська). В нашій праці робиться спроба висвітлити соціокультурний і соціально-правовий аспект насильства в сім'ї, зокрема проаналізувати сучасне законодавство та його дію в умовах сучасного українського суспільства.

Термін «насильство» походить від латинського слова *violentia* і означає стихійний і невинний прояв сили в протилежність законного і нормативного використання сили інституціями державної влади. Сила і насильство далеко не завжди синонім, хоча, безумовно, мають загальні риси, але по відношенню до особи вони часто змикаються і виступають єдиним «фронтом». Дослідники розглядають силу, перш за все, як можливість діяти, добиватися поставлених цілей із застосуванням насильства до об'єкта не тільки проти його бажання і волі, але і наперекір закону. В цьому контексті в насильстві розглядається, перш за все, фізичний його прояв, хоча безумовно, що використання насильства має і психологічні наслідки, які зачіпають не тільки фізичні, але і психологічні якості людини. Насильство може бути направлено проти життя і здоров'я людини, свободи її волі і духа – саме ці прояви насильства зачіпають основні права і інтереси, свободу особистості. Універсальна Декларація прав людини – визначальний документ, який був прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН в 1948р. В ньому зазначено, що кожна людська істота має право на «життя, свободу та безпеку особи, рівну оплату за рівну роботу, стандарти життя, прийняті для здоров'я та добробуту, освіти, свободу від рабства та рівний захист перед законом».

Центральною для жінок є Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (відома як Жіноча Конвенція), прийнята Генеральною Асамблеєю ООН в 1949р. Жіноча Конвенція підкреслює, що дискримінація жінок порушує принципи рівності прав та поваги до людської гідності. Перша стаття Конвенції визначає дискримінацію як «будь-яке розрізнення, виняток або обмеження, ознакою статі... у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь якій іншій сфері». В інших статтях Конвенції йдеться про обов'язки влади забезпечувати повний розвиток та прогрес жінок. Більш 100 країн ратифікували Конвенцію, включаючи Україну. Будь-яка образа, визнана порушенням прав людини, спрямована вона проти чоловіка чи жінки, є злочином проти гуманності. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації проти жінок можна назвати світовою жіночою конституцією, проголошеною для жінок і їхнього добробуту. Тільки таке суспільство, в якому є реальна гендерна демократія, може забезпечити людські і громадські права, розвиток демократичної політичної системи, реформування економіки на вільних для особистості жінки засадах, творення гуманної культури. Нормативні правові акти щодо насильства над жінками, які зараз діють в Україні, спрямовані на ліквідацію наслідків того, що трапилось. Вони починають діяти тільки «постфактум», і направлені на притягнення до відповідальності осіб, які здійснили протиправні дії. Про профілактику насильства у чинному законодавстві мова не йде. В Україні прийнятий закон «Про попередження насильства в сім'ї» поки що має дещо декоративний характер. Із тексту закону незрозуміло, які державні органи займаються чи повинні займатися запобіганням сімейного насильства та допомогою його жертвам. Йдеться лише про неіндетифікований, спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань запобігання насильства в сім'ї. 4 червня 2003 експрезидент України Леонід Кучма підписав цей закон, який встановлює штрафи за насильство в сім'ї. Згідно з документом, сімейне насильство тягне за собою штраф у розмірі від 17 до 51 гривні чи виправні роботи на термін від одного місяця з відрахуванням 20% заробітку. Якщо злочин відбувається повторно протягом року, це буде коштувати порушнику від 51 до 119 гривень чи виправними роботами на термін від одного до двох місяців з відрахуванням 20% заробітку. На жаль, питання про механізм фіксування подібних злочинів і право жертви бути захищеною все одно лишається відкритим. Хоча Україна проголосила себе відкритим суспільством, широка громадськість проблему насильства стосовно до жінок, особливо сексуального, поки що оминає увагою. Не створено ніяких органів соціального контролю у сфері соціального насильства. Цим займаються лише правоохоронні органи. Завдання останніх полягає в тому, щоб покарати злочинця, а не допомогти потерпілій вийти із психологічного стресу, викликаного злочином. Очевидно, необхідно вивчати та запозичувати досвід західних країн, де останнім часом активно розбудовуються центри допомоги дітям та жінкам, що зазнають сексуального насильства. Ці центри утримуються на спонсорські кошти та завдяки діяльності ентузіастів – громадських працівників. Реабілітаційні центри реально допомагають дітям та жінкам, а також проводять велику профілактичну роботу щодо запобіганням різним формам насильства, пропагують різноманітні засоби боротьби з ним.

Оскільки людство не може радикально вирішити проблему насильства взагалі, і насильства в сім'ї щодо жінок, частково, то, на думку багатьох сучасних науковців, які всесторонньо вивчали цю проблему, потрібно: максимально мінімізувати прояви найбільш тяжких випадків насильства щодо жінок в сім'ї, а для цього потрібна активна робота, як з боку членів тієї чи іншої родини, так і держави; розробити механізми активного і ефективного функціонування уже існуючих законів, причому як в тяжких випадках насильства, так і в випадках «одноразового» побиття; сформувати сітку пунктів, в яких би жінкам цілодобово і ефективно надавалась консультативна, юридична і психологічна допомога в випадках застосування до них насильства; розгорнути широку роз'яснювальну компанію в засобах масової інформації щодо формування суспільної думки, яка б засуджувала насильство в сім'ї щодо жінок, а також прискіпливо проаналізувала причини, які його породжують, викликають до життя; держава повинна звернути увагу на це явище і направити зусилля на укріплення інституту сім'ї, на формування нових, паритетних відносин поміж членами родини, на формування поваги до дружини з боку чоловіка в суспільстві.

Використана література:

1. *Бойко А.* Распространение насилия в семье как вида деликвентного поведения / А. Бойко // Вестник Международного Славянского университета. Серия "Социологические науки" – X., 2003. – Том 6, №1.- С.15-17.
2. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – Г. 34 К.: Український інститут соціальних досліджень, 2002. – 121 с.
3. Декларация об искоренении насилия в отношении женщин (1993).
4. «Про попередження насильства в сім'ї»: Закон України
5. *Лавриненко Н.* Проблема насильства щодо жінок / Н. Лавриненко // Гендерний аналіз українського суспільства. – К.:ПРООН, 1999.
6. *Лавриненко Н.* Феномен насильство щодо жінок у сучасному українському суспільстві / Н. Лавриненко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 1998. - №4-5.
7. Рівність жінок і чоловіків в Україні: правові аспекти: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2001.
8. *Сорокіна І.* Домашнє насильство над жінками / І. Сорокіна // Рівність: проблеми гендерної дискримінації. Матеріали Всеукраїнського семінару «Механізм забезпечення рівноправності чоловіків і жінок в Україні». – К., 1998.
9. Социальная работа с женщинами, подвергшимися насилию/ Под ред В.И.Жукова и др. //Теория и методика социальной работы – М.,1994. – Т.2.

Доброва К.С.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ США НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Наслідки фінансової кризи США відчули всі країни світу, в тому числі й Україна, і вони, на думку багатьох фахівців, справлятимуть певний вплив на світову економіку ще протягом 2010-2011 рр.

Виникнення фінансової та економічної кризи в Україні стало очевидним восени 2008 р. після погіршення ряду економічних показників і повідомлень про фінансові проблеми деяких провідних комерційних банків країни. Найбільш вразливим виявився промисловий сектор, зорієнтований на експорт, - металургійний комплекс та машинобудування. У вересні 2008 р. спад виробництва тут становив 4%. Істотне скорочення попиту на сталь і металопрокат призвело до зменшення обсягів експорту і, як наслідок, до зменшення надходжень валюти в українську економіку. Крім того, ситуацію в нашій державі погіршила внутрішньополітична криза, що спричинила некеровану інфляцію, стрибки курсу гривні. Постановка завдання: - розглянути вплив фінансової кризи США на економіку України; - дослідити наслідки фінансової кризи в Україні; - запропонувати заходи щодо подолання Україною фінансово-економічної кризи.

Необхідно відмітити, що фінансова криза у США почалася з іпотечної кризи ще у 2006 р. Головною її причиною було зростання обсягів неповернених житлових кредитів ненадійними

позичальниками. Криза стала помітною і почала набирати міжнародних масштабів навесні 2007 р., коли New Century Financial Corporation, найбільша іпотечна компанія США, пішла із Нью-Йоркської фондової біржі у результаті заборони, накладеної на торги її акціями. Компанія перестала видавати кредити, крім того, виявилася неспроможною виплачувати заборгованість кредиторам. І хоча частка кредитів, виданих ненадійним позичальникам, була незначною в загальній масі іпотечних кредитів, це викликало паніку на ринку житла. На хвилі банкрутств американських агенцій з іпотечного перекредитування ненадійних позичальників інші кредитні організації припинили видавати іпотечні позики навіть позичальникам з гарним кредитним рейтингом, тим, хто не мав підтвердженого офіційного доходу або не платив початкового внеску. Протягом наступних кількох місяців зазнали збитків або збанкрутіли десятки компаній. Надзвичайно щільна і переплетена взаємопов'язаність фінансових установ на ринку призвела до того, що криза, яка мала б стосуватися лише кредитних установ, які працюють на ринку високоризикових позик, вплинула спочатку на американську фінансову систему, а потім і на загальносвітову. Іпотечна криза в США спровокувала іпотечні кризи в Європі та країнах Азії, де використовувалися схожі схеми кредитування. Причому кризи відбулися як у високорозвинутих країнах, на зразок Великобританії, Іспанії, Японії, так і в країнах, що розвиваються, на зразок Казахстану. Відповідно, збитків почали зазнавати не лише банки світового масштабу, а й локальні. За оцінками експертів інвестиційного банку Goldman Sachs, фінансові установи всього світу зазнали за 2 роки кризи 1,2 трлн дол. США збитків, при цьому тільки американські установи на суму 460 млрд дол. США [1].

Таким чином такі значні збитки призвели до обвалу фондових ринків світу. За 2007 р. цінні папери на світовому фондовому ринку подешевшали на 5 трлн дол. США [1]. В результаті інвестори переключили свою увагу з фондового ринку на товарний, що призвело до зростання цін на нафту й золото. Це, у свою чергу, спровокувало посилення загальносвітової інфляції та зменшення темпів зростання світової економіки.

Проте наслідки фінансової кризи могли бути ще більш серйозними, якби більшість великих українських банків не були у власності зарубіжних банків. Це дало їм змогу продовжувати залучати грошові ресурси з-за кордону, а також пропонувати кращі умови порівняно з іншими. Це підтверджує статистика виданих кредитів, згідно з якою серед п'яти лідерів ринку іпотечного кредитування в Україні перші чотири є дочірніми компаніями зарубіжних фінансових груп і мають загальну частку ринку в 56,6%.

Крім банківського сектора, світова фінансова криза вплинула й на будівельну галузь України. Насамперед, через значні зміни в умовах іпотечного кредитування (підвищення ставок та посилення вимог) багато потенційних покупців не змогли отримати іпотечний кредит. Також значна їх частина зайняла вичікувальну позицію, розраховуючи на іпотечну кризу в Україні і відповідне зниження цін на житло. У результаті як на первинному, так і на вторинному ринку житла України спостерігається застій. Багато будівельних компаній знизили темпи, а більшість узагалі зупинили будівництво нових об'єктів. Цілком реальним вважається повторення не американського, а казахстанського варіанта розвитку іпотечної кризи, згідно з яким більшість будівельних компаній зупинять будівництво на декілька років. При цьому на ринку залишаться лише кілька потужних компаній, які будуть викуповувати недобудовані об'єкти. В будь-якому разі можна говорити про серйозний вплив світової фінансової кризи на будівельну галузь України.

Отже, від населення України фактично приховувався сам факт кризового стану економіки. Це свідчення безвідповідальності владних структур і політичної еліти. Зрозуміло, що криза 2008 р. має бути всебічно вивчена й глибоко осмислена як державними органами та бізнесовими структурами, так і відповідними науковими установами й незалежними аналітичними центрами. Напевно, мають бути проаналізовані структурні особливості кризи, зроблені прогнози її перебігу та наслідки, у тому числі для окремих секторів економіки та регіонів України. Економічний аналіз має бути доповнений прогнозуванням соціальних наслідків, ужиттям тих чи інших антикризових заходів [4]. До цього процесу мають бути залучені провідні, незалежні, громадські експерти країни

Важлива роль у подоланні економічної кризи належить середньому бізнесу, адже саме він, у першу чергу, має вивести країну з кризи, проте сьогодні йому не приділяється належної уваги з боку уряду та політикуму, які концентрують всю увагу на допомозі великому олігархічному бізнесу. Ефективним може бути застосування інструменту бонусної або прискореної амортизації з метою стимулювання інвестицій в оновлення основних фондів виробництва. З метою стабілізації фінансового ринку, покриття бюджетного дефіциту та допомоги комерційним банкам Україна

залучає кредити Міжнародного валютного фонду. Проте в цьому питанні важливим є те, що саме має на меті влада, використовуючи залучені кошти. Якщо завданням є зупинення банкрутства банків, можливість їх подальшого функціонування, то за таких умов середньостатистичний українець не відчує на собі жодного покращення ситуації. Натомість, якщо вкласти ці гроші у виробництво, то зменшиться безробіття, почнуться виплати зарплат, але банківська сфера продовжуватиме і надалі занепадати і тягти за собою всі інші. Тобто конкретно обирати якусь одну галузь і рятувати лише її не є доцільним, адже все взаємопов'язане, причому дуже тісно. Чинній владі необхідно: розробити стратегічний план дій щодо виходу України з фінансово-економічної кризи, визначити стан кожної галузі, виявити уражені сектори економіки, забезпечити політичну стабільність у країні та єдність влади. На нашу думку, план подолання Україною кризи має включати такі заходи: - збереження робочих місць; - поживлення будівельної галузі; - відновлення конкурентоспроможності підприємств металургійної галузі; - забезпечення стабільної роботи хімічної промисловості; - підтримка сільського господарства; - пошук і залучення інвесторів; стимулювання споживчого ринку; - зниження енергоємності підприємств і застосування енергоощадних технологій; - підтримка банківського сектора; - відновлення довіри до банків; - націоналізація збанкрутілих банків; - оптимізація й адаптація до сучасного стану економіки податкового законодавства. Але вирішальним чинником у подоланні кризи, на нашу думку, будуть все ж таки кардинальні зміни у світовій фінансовій системі. Слід зазначити, що надзвичайно щільний взаємозв'язок фінансових установ на ринку призвів до того, що криза, яка мала б стосуватися лише кредитних установ США, котрі працюють на ринку високоризикових позик, вплинула спочатку на американську фінансову систему, а потім і на загальносвітову. Іпотечна криза в США спровокувала іпотечні кризи в Європі та країнах Азії, де були схожі схеми кредитування. У свою чергу, світова фінансова криза призвела до появи в Україні кризи ліквідності в банківському секторі та до підвищення світових цін на енергоносії. Зростання світових цін на нафту призвело до підвищення загальносвітового рівня інфляції, а отже, і до збільшення цін на всі імпортовані товари. Підвищення цін на газ призведе до подорожчання продукції експортно орієнтованих галузей України. З огляду на це подолання фінансово-економічної кризи в Україні можливе за умови оздоровлення й кардинальних змін у світовій фінансовій системі, негайної розробки та впровадження урядом нашої держави антикризової програми виходу країни з кризи.

Використана література:

1. Всемирный банк: развивающимся странам будет труднее всего [Электронный ресурс]. - Режим доступа : unia.com.ua/ukr/?nid=mnews/2365.
2. Дорошенко І.В. Глобальна світова фінансова криза та її вплив на розвиток економіки України [Електронний ресурс] / І.В. Дорошенко. - Режим доступу : nbuv.gov.ua/e-journals/Doroshenko_308.htm.
3. Мировая экономика [Электронный ресурс]. - Режим доступа : ereport.ru.
4. Шаров І. Шляхи виходу з економічної кризи [Електронний ресурс] / І Шаров. -Режим доступу : 2000.net.ua/a/42564.

Івашенко А.О.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРИНЦИПИ ТРУДОВОГО ПРАВА

Принципи є узагальнюючим відображенням змісту всієї галузі права, вони забезпечують єдність процесу його становлення, реалізації, охорони та вказують на тенденцію розвитку певної галузі в майбутньому. Незважаючи на численні дискусії, у теорії права не вироблено єдиного ставлення до визначення поняття принципу, та до розуміння його ролі в регулюванні суспільних зв'язків. Не є винятком і наука трудового права. Проблема принципів трудового права залишається однією з найбільш дискусійних у теорії трудового права. Про неналежне дослідження цього питання свідчить наявність чималої кількості різноманітних принципів трудового права. У галузевій літературі (радянській, зарубіжній, вітчизняній) не вироблено єдиного підходу до визначення поняття та

системи принципів трудового права. Сучасний стан розвитку наукових досліджень характеризується переходом від позитивістської теорії права до природно-правової теорії. Концептуально протилежна теорія походження права зумовлює кардинально новий підхід науковців до визначення поняття, змісту, правової природи принципів права та дозволяє спрямувати загальнотеоретичне дослідження в якісно нове русло. Все це викликає необхідність дослідження системи принципів з урахуванням нових досягнень теорії права та галузевих наук. Виявлення правових принципів має важливе як теоретичне, так і практичне значення. Для трудового права теоретичне значення правових принципів полягає в тому, що вони дають можливість порівняти право різних держав, а також право однієї країни на різних історичних етапах. Принципи, як керівні ідеї, мають важливе значення для ефективного функціонування всієї системи норм даної галузі права. За допомогою принципів не тільки формулюється сучасний державний підхід до правового регулювання праці, але визначається суть майбутніх правових норм. Правильно сформульовані принципи дозволяють усувати прогалини в законодавстві при застосуванні правових норм. Сучасне законодавство про працю України в багатьох питаннях є незавершеним. Ринкові засади, які впроваджуються в економіку України, породили нові відносини, що не знайшли ще свого адекватного регулювання. І в цій справі значення принципів трудового права важко переоцінити. Принципи повинні створювати певну систему, бути узгодженими між собою, а також і з загальними принципами права, з принципами державної політики, а також із принципами міжнародно-правового регулювання праці. Усі ці обставини визначають актуальність даного питання у наш час та зумовлюють необхідність ґрунтовного тлумачення принципів трудового права.

Окремі проблеми принципів трудового права за сучасних умов порушувались у роботах російських (К.М. Гусова, С.П. Мавріна, В.І. Миронова, В.М. Толкунової) та українських (О.Т. Барабаша, Н.Б. Болотіної, В.Я. Буряка, Д.О. Карпенка, П.Д. Пилипенка, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишевої) учених. Як бачимо, до питання принципів права і, зокрема, принципів трудового права вчені-юристи звертались останнім часом досить часто. Власне принципи трудового права як об'єкт вивчення, приваблюють учених найбільше. У поглядах сучасних науковців на принципи трудового права є багато протиріч. Тому не применшуючи ролі та значення наукових здобутків російських та вітчизняних учених, слід відзначити, що проблема принципів трудового права за умов ринкових перетворень залишається малодослідженою та дискусійною.

В Україні на сьогодні принципи права ще не відіграють роль самостійного джерела права. Це пояснюється тим, що Україні у спадок дісталось законодавство колишнього СРСР, у якому була закладена ідеологія абсолютизації закону як єдиного джерела права, а повільне реформування законодавчої бази не дозволяє позбутися цього недоліку. Говорячи про поняття принципів трудового права, необхідно зауважити, що воно повністю базується на тих засадах та особливостях принципів права, про які йшлося вище. Принципи трудового права є галузевим різновидом принципів права в цілому. Принципи трудового права є об'єктивно обумовленими. Оскільки вони нерозривно пов'язані з об'єктивними законами розвитку суспільства, зрозуміло, що зі зміною характеру суспільно-трудових відносин і змісту організації праці відбуваються й відповідні зміни у змісті основних принципах трудового права.

У юридичній науці існує різноманітність дефініцій принципів трудового права. Зокрема, у визначеннях одних авторів принципи трудового права розглядаються як основоположні керівні начала, закріплені у чинному законодавстві, що виражають сутність норм трудового права і головні напрями держави у сфері правового регулювання суспільних відносин. Інші автори визначають принципи трудового права як виражені у правових актах економічні закономірності організації суспільного виробництва і розподілу у формі основних положень правового регулювання трудових відносин. Різні поняття принципів трудового права, які пропонуються у юридичній літературі, дають змогу виділити дві особливості цих принципів: перша провідна роль щодо норм трудового права; друга - вираження принципів у правових нормах (закріплення у нормах трудового права чи виведення із групи норм). Важливо підкреслити, що принципи покликані не стільки проголошувати права і обов'язки суб'єктів, скільки забезпечувати їх реальне здійснення.

Необхідно зазначити, що для визначення принципів у юридичній літературі використовують різні поняття. Найбільш поширеним є термін "право". Однак такий спосіб викладення неодноразово зазнавав критики. Розробники Трудового кодексу України у статті 3 при визначенні основних засад правового регулювання трудових відносин лише у шостому принципі вживають термін "право"-право працівників і роботодавців на свободу об'єднання для захисту своїх прав та інтересів. У

першому принципі з переліку ст. 3 міститься "право", але йдеться про право на працю як елемент принципу "свободи праці". Найчастіше автори проекту вживають термін "забезпечення", а не забезпечення права, тобто законодавець переніс акцент із самого права на його забезпечення. На мою думку, такий підхід у багатьох випадках цілком прийнятний. Для повнішого розкриття змісту принципів права важливо розглянути їхні найважливіші ознаки. Вчені до визначення ознак принципів права підходять по різному.

Так, О.В. Смирнов, досліджуючи принципи трудового права, виділяв наступні риси:

- 1) економіко-політична обумовленість, оскільки вони визначаються політикою держави, основою на пізнанні і застосуванні об'єктивних економічних законів;
- 2) спільність змісту (принципи завжди виражають сутність не однієї, а багатьох груп норм права);
- 3) цільова предметна визначеність;
- 4) державна нормативність, оскільки принципи права являють собою керівні ідеї, що закріплені в нормах права, встановлених чи санкціонованих державою, і які, володіючи загальністю і обов'язковістю, мають регулятивне значення;
- 5) системність (у зв'язку з тим, що вони виражають сутність норм права у їх взаємозв'язку з іншими нормами в рамках певної системи права);
- 6) цілеспрямованість, тому що вони виражають сутність норм права не в статиці, а в динаміці, у напрямку вирішення завдань, поставлених перед народом самим життям;
- 7) стабільність, оскільки принципи права діють протягом певного тривалого періоду, що відображає якісний стан системи права, і за своєю природою не настільки мінливі, як норми права.

Використана література:

1. Болотіна Н.Б., Чанишева Г.І. Трудове право України: Підруч. / За ред Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. - Київ: Т-во «Знання», КОО, 2000. - 564 с.
2. Алексеев С.С. Теория права. Издание 2-е переработаное и дополненное. С.С.Алексеев.-Москва. Изд-во БЕК, 1995 – 359 с.
3. Бабаскін А.Ю., Баранюк Ю.В., Дріжчана С.В. та ін. Трудове право України: Академ. курс: Підруч. / А.Ю. Бабаскін, Ю.В. Баранюк, С.В. Дріжчана та ін. За заг. ред. Н.М. Хуторян. / Київ: Видання А.С.К., 2004

Катрич А. В.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ, ЯК ОБ'ЄКТИВНА ЕКОНОМІЧНА РЕАЛЬНІСТЬ

Після набуття Україною статусу незалежності почався процес становлення національної фінансової системи. Важливою складовою цього процесу є відродження місцевих фінансів як об'єктивної економічної реальності, властивої фінансовим системам усіх сучасних цивілізованих держав, що пов'язано з радикальною зміною концепції державної влади, відмовою від її радянської моделі та переходом до організації влади на основі поділу її на законодавчу, виконавчу і судову. Це також викликано початком становлення в державі інституту місцевого самоврядування, процесами розмежування функцій та завдань публічної влади по вертикалі між її центральним, регіональним і місцевим рівнями.

Процес відродження місцевих фінансів супроводжується появою цілого комплексу нових для держави теоретичних і практичних проблем. Коло цих проблем зумовлює формування нової, самостійної галузі фінансової науки України. Ця наука є системою знань про місцеві фінанси, або вченням про фінанси місцевих органів влади. Сьогодні розробка теорії місцевих фінансів з урахуванням нових фінансових явищ в Україні та в державах сучасної Європи є важливим завданням фінансової науки.

Формування місцевих фінансів, як і всієї фінансової системи України, відбувається в умовах жорстокої фінансової кризи. Це гальмує процес становлення основ фінансової автономії місцевих органів влади.

Фінансові проблеми місцевої влади набули великої гостроти. Хронічна нестача грошей, фінансових ресурсів у органів місцевого самоврядування та нестабільність їхніх доходних джерел стали проблемою справді загальнодержавної ваги. Як наслідок, на місцях не вирішуються найболючіші життєві проблеми людей, занепадають міське господарство, соціально-культурна сфера, освіта, охорона здоров'я, погіршується стан доріг та інших засобів комунікації. До цього додається ще й надзвичайно неефективна, збанкрутіла система менеджменту як у центрі, так і на місцях, що базується на старих управлінських традиціях, коли все намагалися вирішувати з єдиного центру.

За цих умов саме процес прискореного формування місцевих фінансів має стати серйозним фактором стабілізації ситуації в країні. На жаль, практика України вже виявила численні конфлікти між державою і керівниками органів місцевого самоврядування у фінансовій сфері. Це є наслідком того, що більшість проблем місцевих фінансів, як і місцевого самоврядування загалом, залишаються неврегульованими в праві.

Згідно закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" та закону України "Про бюджетну систему України", місцеві бюджети - це план утворення і використання фінансових ресурсів необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування. Органами місцевого самоврядування самостійно розробляються, затверджуються і виконуються відповідні місцеві бюджети.

Разом з тим наявність об'єктів і установ, фінансованих з місцевих бюджетів, є наслідком колишнього перерозподілу державних доходів в інтересах розвитку "пріоритетних" галузей. Регіони, де було розміщено підприємства таких галузей, могли розраховувати на одержання додаткових коштів для розвитку соціальної інфраструктури і комунального господарства. Тому формування доходів місцевих бюджетів на основі витрат, що склалися, призводить до перекручення оцінок фінансових потреб регіонів. З одного боку, ці витрати не включають витрат, необхідних для фінансування завдань, які не розв'язуються через відсутність коштів, а з іншого - вони можуть бути завищені через неекономічні або просто марнотратні затрати. Крім того, існують об'єктивні відмінності між регіонами (в розмірах території, географічному положенні, кліматі, структурі економіки), які передбачають різні структуру і обсяг надання їх населенню локальних суспільних благ і послуг.

Такий підхід до формування місцевих бюджетів, який ґрунтується на фінансуванні діючих об'єктів і установ, а не на функціях, покладених на місцеві органи влади, закріплює існуючу диференціацію регіонів за рівнем витрат місцевих бюджетів у розрахунку на душу населення і тому є мало придатним для прийняття перспективних рішень. Цей підхід не дозволяє розв'язувати ряд питань, важливих для розвитку регіонів:

- хто повинен фінансувати будівництво нових об'єктів;

- як бути з фінансуванням об'єктів, що повинні створюватися в майбутньому, якщо сфера їх діяльності виходить за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Сьогодні різними експертами як головні проблеми місцевих бюджетів виділяються такі:

1. Значна залежність місцевих бюджетів від загальнодержавних трансфертів та неспроможність визначених Бюджетним кодексом джерел формування місцевих бюджетів забезпечити потреби територіальної громади у власних бюджетних коштах. Наприклад, згідно з розрахунковими показниками Міністерства фінансів України, частка трансфертів 2006 року становитиме майже 50% у структурі місцевих бюджетів.

2. Спрямування значної кількості видатків на фінансування соціально-культурних цілей, і передусім на виплату заробітної плати працівникам бюджетних установ. Тож минулорічне стрімке зростання рівня зарплат спричинило, що 82% у видатках місцевих бюджетів цього року становить заробітна плата. А по багатьох сільських районах цей показник сягає 95%. Тож місцеві органи влади не мають фінансових можливостей щодо виконання функцій місцевого значення на належному рівні. Зокрема, органи місцевої влади за останні роки на розвиток витратили менш як 6% ресурсів. До того ж у бюджетній системі України відсутні механізми, які б враховували реальні потреби територій у соціальних послугах.

3. У результаті застосування чинної схеми міжбюджетних трансфертів складається ситуація, за якої органи місцевого самоврядування позбавлені можливості самостійно вирішувати власні проблеми: одні через залежність від дотацій, інші через те, що зайві кошти вилучаються. Стає вигіднішим залишатися реципієнтом, ніж переходити у розряд донорів.

Тож сьогодні бюджетна реформа ще не завершена, оскільки не відбулося чіткого розподілу повноважень і відповідальності між державною виконавчою владою й органами місцевого самоврядування. Незавершеність реформ зумовлює конфлікт інтересів, оскільки органи місцевого самоуправління та виконавчої влади практично не самостійні в ухваленні рішень щодо використання ресурсів. А без цього неможливо говорити про реальне самоврядування на всіх його рівнях.

Використана література:

1. Гушта О.В. Шляхи зміцнення бюджетів органів місцевого самоврядування.//Фінанси України.-2000.-№2.-с.69-73.
2. Луніна І. Місцеві бюджети України: пошук нових підходів до проведення реформ.// Економіка України.- 1998.-№3.-с.31-41.
3. Мельник С., Криниця С. Про формування місцевих бюджетів.// Економіка України.-2000.-№2.-с.17-23.
4. Мойсенков В. Роль місцевих органів самоврядування у формуванні та використанні місцевих бюджетів.// Економіка України.-1996.-№5.-с.25-28.
5. Про бюджетну систему України: Закон України від 29 червня 1995 року//Голос України.-1995.-18 липня.
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року//Урядовий кур'єр.-1997.-14 червня.

Макарець М.В.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ І НЕДОЛІКИ КЗпП УКРАЇНИ

Кодифікаційні процеси, що так активно відбуваються у системі вітчизняного права і зумовлені необхідністю приведення правових норм у відповідність з вимогами ринкової економіки добігають до свого завершального етапу. Вже ухвалено чимало нових законодавчих актів, якими з урахуванням положень міжнародно - правових документів та сучасних досягнень правового забезпечення якісно посилено гарантії захисту прав і свобод наших громадян, а держава тим самим набуває ознак правової. Більшість галузей права вже отримали сучасні кодифіковані акти, а деякі з них взагалі встигли оновитися й по декілька разів. За цих обставин не зовсім прийнятною можна вважати ситуацію у сфері регулювання суспільно трудових відносин. Тут основним джерелом права все ще залишається радянський Кодекс законів про працю (КЗпП) ухвалений у 1971 році. Навіть із тими значними змінами, що були внесені до нього впродовж останніх десяти – п'ятнадцяти років, цей кодекс вже не в стані забезпечити належний рівень регулювання трудових відносин і це зрештою позначається на гарантуванні прав і свобод найманих працівників. Впродовж двох років було здійснено аналіз чинного трудового законодавства України, співставлення його норм з міжнародними трудовими стандартами, вивчено світовий досвід регулювання трудових відносин. На основі проведеної роботи Міжвідомчою тристоронньою робочою групою, створеною при Міністерстві праці та соціальної політики, було розроблено Концепцію реформування законодавства про працю України, яка отримала схвалення на національній тристоронній конференції у червні 2002 року, і визначила концептуальні засади нового Трудового кодексу України (ТКУ). Позитивним є те, що авторам проекту вдалося все ж упіймати цю ідею, але сам спосіб її юридичного закріплення як видається не можна вважати вдалим. Більше того, ст.2-а проекту, яка з огляду на її назву мала б визначати сферу чинності ТКУ фактично суперечить ст.ст. 6-й та 38-й, цього ж проекту де йдеться про регулювання трудових відносин та підстави виникнення останніх. Проблема полягає у тім, що у ст. 2-й "Відносини, що регулюються Трудовим кодексом України" на першій позиції вказуються відносини щодо реалізації права на працю. А з огляду на те, що право на працю може бути реалізоване за різних обставин та форм, від найму на роботу за трудовим договором, цивільним договором чи іншими підставами, аж до реалізації його шляхом здійснення підприємницької діяльності, можна дійти висновку, що диспозиція ст.6-ої у такій редакції є неприйнятною. І ще одне зауваження стосовно цієї ст. 2-ої, де зазначається перелік відносин, які регулюються Кодексом. Тут, автори вирішили перерахувати усі відносини, які є предметом трудового права як галузі вітчизняного

права. Але ж навряд чи такий варіант визначення сфери нормативного акту можна вважати вдалим. Не варто очевидно змішувати сферу чинності закону та предмет правового регулювання одноіменної галузі права. Та обставина, що трудове право регулює своїми нормами трудові відносини та відносини, що зумовлені ними – відносини нагляду і контролю, працевлаштування, вирішення трудових спорів і деякі інші, ще не означає, що всі вони мають знайти своє відображення у кодифікованому акті, який є основним джерелом цієї галузі права. Більше того, самі по собі трудові відносини є складними за своєю структурою і охоплюють загалом декілька самостійних видів відносин. Це відносини робочого часу, часу відпочинку, оплати праці, інших умов праці та відповідальності працівників і роботодавців. Вони ж чомусь у проекті визначені як окремі відносини, що належать до сфери впливу цього нормативного акту. Зрештою, якщо взяти відносини щодо відповідальності роботодавців за шкоду завдану здоров'ю працівників у трудових правовідносинах, то це взагалі не трудове право. Чимало зауважень концептуального плану викликає також Глава 2 Книги Першої – Нормативно-правові та інші акти, що регулюють трудові відносини. Вона передусім страждає непослідовністю викладу матеріалу, а подекуди чимало її положень не відповідають загальнотеоретичним напрацюванням вітчизняної правничої науки й науки трудового права. Не зрозуміло, наприклад, чому задекларувавши у вже згадуваній ст. 2-й проекту цілу низку відносин, які регулюватимуться цим кодексом, автори у Главі 2-й намагаються відобразити акти, що ними регулюються тільки трудові відносини.

Необхідно наголосити, що у такій редакції, як вона подається до другого читання Глава 2-а проекту взагалі не може бути рекомендована до ухвалення. Адже переважна більшість формулювань цієї глави не узгоджується із загальноприйнятими доктринальними напрацюваннями. Так, у ст. 11, яка називається "Система нормативно-правових актів, що регулюють трудові відносини" про систему взагалі не йдеться. Положення п.2, цієї статті, де вказано, що у випадках передбачених законодавством, трудові відносини регулюються генеральною, галузевими та територіальними угодами, колективними та трудовими договорами суперечить загальновизнаній наукою трудового права ідеї про можливість заповнення прогалін у регулюванні трудових відносин вказаними актами договірної характеру. Автори знехтували також теоретичними напрацюваннями щодо класифікації нормативно – правових актів у сфері трудового права. Зокрема, замість класичного виду актів договірної характеру чи локальних актів ми знаходимо у тексті проекту новий поділ, на нормативні акти роботодавця та акти нормативно – технічного характеру. Не можна погодитись також із виокремленням у системі актів які регулюють трудові відносини - актів трудового законодавства. У тій своїй структурі, як вони подаються у ст. 12 проекту ТКУ ці акти вже були предметом розгляду Конституційного Суду України.¹ Тому, видається, що потрібно було взяти це до уваги при укладенні відповідної Глави у кодексі, який покликаний регулювати трудові відносини наймані праці.

Ще більшого "удару" наука трудового права отримує, коли з формулювання п. 2 цієї ж ст.19 ми дізнаємося, що ні працівник, ні роботодавець виявляється взагалі не є суб'єктами трудових відносин? Натомість, суб'єктами, які можуть брати участь у трудових відносинах кодекс називає: 1) професійні спілки, їх об'єднання, а у колективних трудових відносинах за відсутності профспілкової організації - вільно обрані працівниками представники (представник); 2) організації роботодавців та їх об'єднання; 3) інші суб'єкти, визначені цим Кодексом. На жаль, визначення цього поняття у кодексі віднайти не можливо. Воно, навіть по при те, що у Книзі Другій є і Глава I, і навіть §1 з одноіменною назвою " Трудові відносини і трудовий договір" авторами просто про ігнороване. А це, чи не найголовніший концептуальний прорахунок. Бо, як би ми не визначали мету чи основні засади регулювання суспільних відносин і не визначились при цьому із об'єктом самого регулювання – усі правотворчі потуги залишаються марними. Тому, очевидно, відоме наукове визначення трудових відносин, як таких, що постають в результаті укладення трудового договору між працівником та роботодавцем з метою виконання працівником роботи на умовах узгоджених в договорі, позитивно б позначилося на багатьох нормативних положеннях кодифікованого акту. Безсумнівно, за таких умов сторони трудового договору у проекті ТКУ не називалися б сторонами трудових відносин, а логічно позначалися б їхніми суб'єктами. Що ж до інших суб'єктів, перелічених у ст.19 ТКУ то вони за своєю природою належать до суб'єктів відносин, які покликані допомогти існуванню трудових відносин (відносини працевлаштування, нагляду і контролю, соціально-партнерські, тощо). Вони ж разом із суб'єктами трудових відносин вважаються суб'єктами трудового права, а це не зовсім тотожні правові категорії. Багато зауважень викликають ті положення проекту ТКУ, де йдеться про сторони трудового договору, їхні права та обов'язки. І у цьому випадку, визначення сторін далеке від

досконалості. Більше того, автори фактично проігнорували вже існуючі нормативні акти – цивільний кодекс та деякі інші джерела. Не можемо залишити поза увагою ще один прорахунок авторів проекту кодексу в частині визначення поняття роботодавця. Адже так може скластися, що поза сферою впливу норм ТКУ залишаються особи, що найматимуться на роботу не до юридичних осіб безпосередньо, а до їхніх відокремлених структурних підрозділів – філій, наприклад, тощо. Вже тепер така практика існує. І при визначенні поняття роботодавця ігнорувати цю обставину не є допустимим. Російські законодавці з цього приводу зокрема, вказали у Трудовому Кодексі РФ що у випадках встановлених законодавством, роботодавцем може виступати й інший суб'єкт, наділений правом укладати трудові договори.

Використана література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відом. Верх. Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII // Відом. Верх. Ради УРСР. - 1971. № 50. - Ст. 375.
3. Бабаскін А.Ю., Баранюк Ю.В., Дріжчана С.В. та ін. Трудове право України: Академ. курс: Підруч. / А.Ю. Бабаскін, Ю.В. Баранюк, С.В. Дріжчана та ін. За заг. ред. Н.М. Хуторян. / Київ: Видання А.С.К., 2004 - 608 с.

Макарова А.Г.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ – ПРОБЛЕМА СВІТОВОГО МАСШТАБУ

Ситуація з працевлаштуванням молодих дипломованих фахівців на вітчизняному ринку праці суттєво ускладнюється чисельними проявами гендерної дискримінації щодо них з боку роботодавців. Така дискримінація проявляється насамперед у реальних відмінностях ставлення роботодавців до фахівців різної статі, що згодом переростає у прийняття та реалізацію ними конкретних рішень щодо надання місця праці. Поширеною є практика гендерно-привілейованих оголошень про вакансії, фіксуються чисельні факти дискримінації працівників різної статі за оплатою праці, можливістю кар'єрного росту, підвищенням професійної кваліфікації. Загалом гендерні проблеми на ринку праці визначаються дисбалансом щодо можливостей доступу жінок і чоловіків до бажаного місця праці, оскільки часто жінки з високим освітньо-професійним рівнем змушені реалізовувати свою трудову активність на менш престижних посадах, що потребують нижчої кваліфікації, менше оплачуються та створюють обмежені можливості кар'єрного просування. Жіноча зайнятість традиційно переважає у сферах діяльності з найнижчими рівнями середньої заробітної. Зазначені проблеми гендерної нерівності, що мають місце у процесі працевлаштування випускників ВНЗ, відсутність реальних механізмів та інструментів їх подолання зумовлюють актуальність теми даної роботи.

Важливим викликом у сфері зайнятості є подолання професійної сегрегації традиційно прийнятих «чоловічих» і «жіночих» видів робіт та подолання бар'єрів у відкритті професій для працівників будь-якої статі. Необізнаність щодо своїх юридичних прав та відсутність достатньої кількості рольових моделей призводить до того, що жінки дуже повільно опановують професії, де традиційно домінують чоловіки. Молоді жінки особливо у країнах, що розвиваються, дуже часто не мають можливості скористатися перевагами навчання, тому що існують бар'єри для вступу в навчальні заклади, спостерігається дискримінація у виборі професії та гендерні стереотипи.

Стереотипи часто постерігаються у персоналу шкіл або служб зайнятості під час проведення професійної орієнтації та консультацій, що відряджує молодих жінок пройти навчальні програми, які б дали їм можливість отримати більш високі і довготривалі заробітки та покращили б умови їхньої зайнятості. У багатьох країнах, наприклад, молодих жінок заохочують пройти навчання з відносно низько-кваліфікованих та низькооплачуваних «жіночих» професій з низькою перспективою кар'єрного зростання. Ці професії дуже часто пов'язані з хатньою роботою, такою як приготування їжі, виробництво одягу, в той час коли молодих чоловіків заохочують пройти навчання та влаштуватися на роботу у сфері сучасних високотехнологічних професій. Існує також сегрегація у

сфері вищої освіти, де жінкам часто радять навчатися професіям викладача або медичного персоналу. Ці професії дуже важливі для економічного та соціального добробуту країн, і жінки роблять неоцінний внесок, працюючи у цих ключових секторах, де спостерігається зараз і буде продовжувати спостерігатися далі дефіцит робочої сили. Але чоловіків також необхідно заохочувати оволодіти цими професіями, і таким чином також долаючи гендерні бар'єри. Так само, професії, які отримали ярлик та вважалися «чоловічими», повинні бути відкритими для жінок, які зацікавлені та мають компетентність виконувати цю роботу. Іронічним є той факт, що якщо в одній культурі одні професії вважаються в основному «жіночими» професіями, як наприклад, будівництво в Індії, до в іншій частині світу вони вважаються в основному «чоловічими».

В галузі інформаційно-комунікаційних технологій в Азії працює багато жінок, але у Європі ця галузь вважається переважно чоловічою. Після працевлаштування молоді жінки можуть також бути не занадто наполегливими та впевненими у просуванні свого кар'єрного зростання та у проханні підвищити зарплату. Дослідження гендерних питань та розміру оплати праці засвідчили, що чоловіки просять оплату вісім разів більше, ніж жінки. Необхідно також запропонувати молодим жінкам навчання навичкам ведення переговорів з метою зміцнення їхньої самовпевненості, особливо, що стосується соціального діалогу.

Тому дуже важливо звертати увагу на вирішення питань подолання стереотипів. Покращений доступ до можливостей отримати навчання за відсутності сегрегації допоможе підвищити рівень зайнятості молодих жінок, а також покращити рівень їхнього заробітку та їхні соціально-економічні умови у майбутньому. Ці зусилля повинні супроводжуватися професійною орієнтацією, що краще відповідає їхнім можливостям і потребам, а також гендерно-чутливими консультаціями та послугами з працевлаштування, які б давали можливість реалізувати їхній потенціал. Наприклад, ЮНІФЕМ розробило програму для допомоги подолання в Африці гендерної нерівності у сфері інформаційно-комунікаційних технологій шляхом забезпечення доступу до них жінкам з метою підвищення рівня засобів існування.

Таким чином, необхідно вживати заходів задля запобігання посилення кризи у сфері молодіжної зайнятості. Приток нових молодих людей на ринок праці, що очікується, необхідно розглядати не як проблему, а як створення великих потенційних можливостей для економічного і соціального розвитку. Уряди, організації роботодавців і працівників, міжнародні партнери та організації громадянського суспільства повинні ефективно використати великий продуктивний потенціал як жінок, так і чоловіків.

Використана література:

1. Восьний К. Гендерні аспекти зайнятості: Українські реалії і світовий досвід. / К. Восьний // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2009. - № 1. – С. 69-80.
2. «Молодь: шляхи до гідної праці: сприяння молодіжній зайнятості – подолання викликів» (Youth: pathways to decent work: promoting youth employment - tackling the challenge), Звіт VI, Міжнародна конференція праці, 93 сесія, Женева, 2009 р.
3. «Покращення перспектив для молодих жінок і чоловіків у сфері праці: посібник з питань молодіжної зайнятості», (Improving prospects for young women and men in the world of work, a guide to youth employment), Женева, 2010р.

Матвеев А.Г.,

студент 3 курса

специальности «Правоведение»

Мариупольского государственного университета

РАЗВИТИЕ ФЕМИНИЗМА В ЕВРОПЕ И МИРЕ

О женщинах любят говорить все, а вот об их правах и особенно существовании на фоне мужского населения – немногие. Так, например, словосочетание "женщина и политика" вызывает у многих бурную отрицательную реакцию. Ведь во многих головах крепко укоренилась мысль, что место женщины на кухне. Однако стоит заметить, что роль женщины в современном обществе постепенно возрастает. Во всех странах мира неуклонно увеличивается их удельный вес в экономике, политике, культуре, общественной жизни.

Вторая половина XX вв. мировой культуре прошла под знаком переосмысления в ней роли

женщины. Так в политической жизни появился новый феномен – прорыв женщин в эшелоны власти. Процесс притока женщин в политику основательно поколебал сложившийся стереотип политика для мужчин, а семья, дети – для женщин. Но этот стереотип окончательно не сломлен и по сей день, так, как доля женщин на уровне принятия решений в большинстве стран остается низкой или вообще невозможной (мусульманские страны).

Сама тема гендерного неравенства зародилась еще в античные времена, что говорит об актуальности проблемы и по сей день.

Феминизм и женская эмансипация, как одна из мировых политических концепций представляет собой интерес в понимании и определении места и роли женщины в политическом обществе. Говоря о политической активности женщин обратившись к истории мы можем пронаблюдать динамику и развитие движения женщин, боровшихся за свои политические и социальные права. К основным требованиям относились: право женщин на образование, право избирать и быть избранными, право на труд и равную с мужчинами оплату за труд и т.п.

Но лишь к началу XXI в. Были достигнуты высокие результаты в эмансипации женщины: женщины получили избирательное право, а также равные с мужчинами экономические и социальные права.

Женский вопрос является важнейшей темой в трудах зарубежных и отечественных историков, философов, писателей. Но свое осмысленное развитие идеи феминизма получили в работах французских философов-просветителей: Ш. Фурье, А. Сен-Симона, Ж. Ж. Руссо, Ф. Вальтера и др. поэтому уместно говорить о становлении женского движения в период Великой Французской революции, так как именно Французская революция стала толчком к пробуждению тенденций в обществе. Здесь же, во Франции, стал выходить первый журнал посвященный борьбе женщины за равенство, возникли женские революционные клубы. Однако конституция 1791 г. Отказала женщинам в избирательном праве. В связи с этим, в этом же году национальному собранию была предоставлена Декларация прав женщины и гражданки, подготовленная Олимпией де Гут, по образцу Декларации прав человека и гражданина 1789 г., в которой содержалось требование признания полного политического и социального равноправия женщин. Но по решению Конвента в 1793 г. Олимпия де Гут была отправлена на гильотину. На эшафот она всходила со следующими словами, которые в последствии стали своеобразным лозунгом "Если женщина достойна войти на эшафот, то она достойна войти и в парламент".

Феминизм в процессе развития поделился на множество течений, например, появляются такие наиболее популярные концепции феминизма, как либеральный феминизм, самый древний вариант феминизма, выросший из суфражизма; радикальный феминизм. Его целью является изменение общественного сознания таким образом, якобы мужчины и женщины были равны не только по закону, но и в сознании людей. В это движение входят и мужчины феминисты, которые считают, что живут в патриархальном обществе, где угнетают и дискриминируют женщин, и мужское движение должно выявить и ликвидировать это угнетение; марксистские феминизм, одной из разработчиц была известная русская феминистка Александра Коллантай. Ключ к освобождению женщины она видела в том. Чтобы переложить заботу о детях на государство. При этом мужчина, как и раньше остается добытчиком, ходит на работу и зарабатывает деньги.

Эмансипация женщин носит остроактуальный характер, особенно в современном обществе. Так как для достижения равновесия и баланса в общество необходимо два компонента: мужчина и женщина.

Например, мужской и женский словарь в политике, как установлено исследованиями, сильно отличаются друг от друга. Мужчины чаще говорят о процентных ставках, акцизах, о НАТО, о технологиях...

А женщины в своих выступлениях больше употребляют такие слова как, забота, уход, детский сад, дом. Словом, мужские вопросы – "тяжелые", женские - "мягкие". А для принятия эффективных, необходим баланс.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЇЇ РЕФОРМА В УКРАЇНІ

Оплата праці - чи не найважливіша категорія у системі умов праці. У ній, як ні в якій іншій сфері, відбиваються усі суперечності суспільства, усі досягнення і прорахунки. Тому підходити до правових питань оплати праці необхідно через дослідження об'єктивних реальних суспільних відносин. Саме соціально-економічні аспекти дозволяють розкрити ті проблеми, які мають місце в сучасних умовах в Україні у сфері оплати праці, і "підказати" правові засоби, форми їх вирішення.

Як соціально-економічна категорія заробітна плата являє собою певну частину прибутків громадян, що фіксується в грошовій формі, в структурі національного прибутку країни. Як відомо, з доходів громадяни виплачують прибутковий податок. За цим показником можна проаналізувати, як йде справа з прибутками у населення. У сучасних умовах розвитку економіки, коли більше 50% підприємств є збитковими, мають заборгованість перед державою та із виплати заробітної плати працівникам, частина прибуткового податку з доходів громадян у структурі консолідованого бюджету України складає близько 11%, в той час як у США, наприклад, вона досягає майже 30%. [1]. Крім того, доходи населення складаються не тільки із заробітної плати, але включають також й інші види виплат: соціальні допомоги, пенсії, стипендії, доходи від власності, цінних паперів, участі в паях, доходах підприємства, натуральні доходи тощо. Тому наступним аспектом вказаної проблеми є визначення частини оплати праці в доходах населення. На жаль, і цей показник маловтішний. Офіційні дані свідчать про те, що частка оплати праці у сукупних доходах населення знизилася з 67,5% в 1990 р. до 40,3% у 1996 р. [2]. Ця ж тенденція зберігається і досі.

Ще однією важливою проблемою є порушення принципу соціальної справедливості в сфері оплати праці, явно диспропорційне розшарування суспільства за доходами: у 2006 р. 10% громадян з найвищими доходами отримали третину загальної суми всіх грошових доходів населення.

Потрібно звернути увагу на той факт, що це офіційні дані про легалізовані відносини, хоч загальновідомо, що існує ще й тіньова економіка. Оцінка статистичних даних свідчить про те, що заробітна плата понад 1000 грн., як правило, стає тіньовою. При цьому на неї не нараховуються внески до фондів соціального забезпечення, з неї не виплачують прибутковий податок. Це перш за все характерно для приватних підприємств та організацій, керівники яких, приховуючи власні реальні заробітки, роблять те саме з заробітною платою усього персоналу [3]. Наступними соціально-економічними чинниками є показник співвідношення доходів з витратами і структура грошових витрат працівників. Зарубіжні економісти давно визнали, що саме витрати свідчать про розміри доходів, зокрема, про заробітну плату, і поклали цю тезу в основу податкової політики. Податок платиться не тільки з доходів, а в певних випадках і з витрат (купівель). Однак податки - це сфера іншої галузі законодавства, хоч, як бачимо, оплата праці - це та категорія, яка проведе нас не по одній сфері суспільних відносин. Обмежимося лише таким показником: в країнах з розвинутою ринковою економікою наймані працівники витрачають на придбання продуктів харчування і промислових товарів 25-30% заробітної плати, в той час як в Україні цей показник дорівнює 70-80% [4]. Таким чином, сучасне соціально-економічне становище в сфері оплати праці потрібно визначити як кризове, що вимагає негайних конструктивних перетворень з боку держави. Ці заходи мають охоплювати два напрями. Перше - заходи, спрямовані на стабілізацію рівня життя, вдосконалення оплати праці й грошових доходів населення, друге - заходи, спрямовані на погашення заборгованості з заробітної плати.

Заходи, спрямовані на вдосконалення організації оплати праці, передбачають впровадження як загальних принципово нових положень, так і вдосконалення вже встановлених норм. Передусім, необхідно впровадити у законодавство і правозастосовчу практику таке важливе положення як забезпечення залежності розмірів оплати праці від особистого внеску працівника в кінцеві результати праці. Потрібно відразу ж зазначити, що проблема це не нова і в директивних документах радянського періоду не раз проголошувалися наміри здійснити і реалізувати таку залежність.

Для забезпечення погашення заборгованості з виплати заробітної плати запровадження механізму примусового спрямування доходів державних підприємств і організацій на погашення

заборгованості; введення майнової відповідальності підприємств за несвоєчасну виплату нарахованої працівникам зарплати, передбачивши можливість аукціонного продажу основних фондів підприємств; посилення адміністративної і кримінальної відповідальності посадових осіб, винних у нецільовому використанні коштів, які призначаються на виплату зарплати.

Потрібно зазначити, що частина заходів з захисту прав працівників на оплату праці вже реалізована у законодавстві. Прийняті законодавчі акти про індексацію грошових доходів населення, а також про порядок компенсації заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати.

До організаційно-правових засобів реалізації реформи відноситься посилення ефективності механізму договірної регулювання оплати праці між роботодавцями і найманими працівниками через акти соціального партнерства; підвищення частки тарифу в середній заробітній платі до 50-60%; посилення державного регулювання оплати праці стосовно підприємств і організацій державної форми власності тощо.

Використана література:

1. Колот А. Удосконалення оплати праці потребує комплексних рішень // Праця і зарплата. - 1998. - №15. - С. 11.
2. Урядовий кур'єр. - 1997. - 30 жовтня.
3. Коментар до Указу Президента України "Про обмеження максимальної величини фактичних витрат суб'єктів господарювання на оплату праці працівників, суми оподаткованого доходу, з яких справляються збори (внески) до соціальних фондів" від 25 травня 1998 р. // Праця і зарплата. - №11. - 1998. - Червень. - С. 14.
4. Праця і зарплата. - №15. - 1998. - Серпень. - С. 11.

Пинчуков Я.С.,

студент 2 курсу

спеціальності «Правоведение»

Мариупольського державного університета

ПРОСТИТУЦІЯ В УКРАЇНІ: КРИМІНАЛ АБО БІЗНЕС?

Проституція в Україні вже уголовно наказуєма. Адвокати, милиционери і медики вважають це юридическим анекдотом. Чтобы доказать в суде вину девушки, нужно привести третьего - свидетеля, который подтвердит: секс действительно был оплачен.

Следует сразу отметить, что ни один закон не сможет справиться с самим явлением проституции, но силы государства должны быть направлены на улучшение положения женщин. Здесь необходимо обратить внимание на опыт европейских стран, уже давно решившихся на "нестандартные", на украинский взгляд, подходы к этому вопросу.

Европейские государства на данном этапе пытаются законодательно закрепить статус занятых в секс-индустрии граждан. В Нидерландах и Германии проституция была легализована. В Греции проституция также легализована, но вместе с тем предписана обязательная регистрация и регулярные медицинские обследования. Каковой бы ни была политика государственного подхода к этой проблеме, является очевидным ее прямое влияние на ситуацию со здоровьем каждой из проституток, а главное - со здоровьем каждого из ее (его) многочисленных клиентов.

Так, например, в Германии 1 января 2002 года вступил в силу закон о проституции, первой статьей которого является закрепление за проституцией статуса трудовой деятельности. Новый закон обязывает занимающихся проституцией проходить регулярные обследования в медицинских учреждениях, которые они могут выбрать сами. Этот пункт важен с учетом опыта таких стран как Греция, где для обследования проституирующих созданы контролирующие органы, деятельность которых зачастую приводит к тому, что женщины и мужчины избегают регистрации, чем перекрывают себе доступ к услугам медиков.

Безусловно, Украина на сегодняшний день не может на столь высоком уровне предоставить социальную защиту ни одному из своих граждан, но нам важно обратить внимание на либеральные подходы к этой проблеме, целью которых является защита мужчин и женщин, вынужденных таким образом зарабатывать себе на жизнь. Чиновники и сотрудники правоохранительных органов, говорящие "о борьбе с проституцией", похоже, мыслят в первую очередь категориями борьбы с

преступностью, которая на практике выливается в борьбу с самими проститутками. Но с ними нужно не бороться, им нужно дать альтернативу, шанс выбраться.

Чуть более половины украинцев не считают необходимым законодательно разрешить в стране проституцию. Таковы данные опроса, проведенного социологической службой Центра имени А.Разумкова в ноябре 2003 года во всех регионах Украины. Опрошено более 2 тысяч респондентов старше 18 лет. Погрешность выборки составила 2,3%.

На вопрос "Нужно ли легализовать проституцию в Украине?" отрицательно ответили 50,2% респондентов.

Немногим менее трети опрошенных (30,2%) считают эту меру оправданно, а примерно каждого восьмого респондента (13,5%) проблема легализации проституции не интересует. Затруднились с ответом 6,1%.

В целом в украинском обществе преобладает негативное отношение к проблеме легализации проституции. Однако мужчины оказались более толерантны в этом вопросе, нежели женщины. Среди представителей сильного пола более трети (36,8%) высказались за легализацию проституции, тогда как среди женщин - лишь четверть (24,7%). Против - 42,9% мужчин и 56,4% женщин.

Что может дать легализация проституции в Украине?

Те, кто выступает за такой непуританский шаг, полагают, что в первую очередь это поспособствует приостановлению роста венерических заболеваний в Украине, который наблюдается в последние годы и совпал именно с ростом проституции в стране, а также сможет остановить "девятый вал" СПИДа, который уже поднялся над страной и может обрушиться на нее не сегодня завтра.

В настоящее время в Украине сложилась крайне неблагоприятная ситуация с венерическими заболеваниями, или, как теперь говорят, болезнями, передающимися половым путем, пояснил известный украинский ученый, профессор-дерматовенеролог, доктор медицинских наук, председатель Всеукраинского общества дерматовенерологов Борис Глухенький. Практически она уже достигла уровня 1947-1948 годов - самого высокого в истории нашей страны - тогда на 100 тысяч населения Украины приходилось 280 случаев заболевания сифилисом.

Как полагают не только сторонники легализации проституции, но и некоторые чиновники из правоохранительных органов, выведение этого явления, именованного в советские времена буржуазным, из подполья, поспособствует и улучшению общей криминогенной обстановки в стране. Ибо проститутки, как известно, по-настоящему не могут работать без отбирающих у них львиную долю выручки посредников-сутенеров. Те же, в свою очередь, отнюдь не подрабатывают в свободное от сутенерства время учителями словесности в средних школах, а, как правило, принадлежат к преступным группировкам.

Многие украинские эксперты считают, что легализация проституции в нашей стране не будет столь эффективной, как в странах Западной Европы. Но, как мы видим, подходы существуют различные, нужна только политическая воля, чтобы найти действенный для нашей страны механизм. Его нужно искать, а не прятать голову в песок, тем глубже, чем больше мы ужесточаем меры наказания, забывая о защите людей.

Рыбак Л.В.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ВНУТРИЛИЧНОСТНЫЕ ГЕНДЕРНЫЕ КОНФЛИКТЫ

В современном обществе прослеживается тенденция снижения поляризации и неравенства в отношениях мужчины и женщины в правовых, социальных, культурных и психологических аспектах, на сохранение индивидуальности, самобытности, нетипичности каждой личности и развитие толерантности как на личностном, так и на межличностном уровне. Процесс изменений происходит внутри конкретной личности, которая расширяет или подтверждает свои гендерные приоритеты.

Личность все больше приобретает возможность в реализации того типа гендерной идентичности, который является результатом ее индивидуального опыта, включающего не пассивное усвоение некоторых норм и требований гендерной роли, а творческое преобразование внутри

личности. Однако встает вопрос о собственно личностной готовности человека воспринимать себя через гендерно-поляризующие линзы, внутренне усвоенные личностью из культуры, в результате чего каждая возможность, совпадающая с ракурсом линз, рассматривается как нормальная и естественная для собственного «Я», а каждая возможность, не согласующаяся с этим ракурсом, рассматривается как чуждая и проблематичная для собственного «Я». Иначе говоря, люди ограничены своей готовностью постоянно спрашивать себя: «Совпадает ли этот образ или способ поведения с моим культурным представлением о настоящем мужчине или настоящей женщине?»

Гендерный конфликт вызван противоречием между нормативными представлениями о чертах личности и особенностях поведения мужчин и женщин и невозможностью или нежеланием личности соответствовать этим представлениям-требованиям. Любой гендерный конфликт базируется на явлениях полоролевой дифференциации и иерархичности статусов мужчин и женщин, существующих в современном обществе.

На макроуровне гендерный конфликт представляет собой социальный конфликт. В упрощенном виде гендерный конфликт на макросоциальном уровне можно рассмотреть как конфликт интересов, т.е. борьбу женщин как социальной группы за более высокий статус в обществе.

На уровне межличностных отношений гендерные конфликты наиболее распространены в семейной и профессиональной сферах. В основе семейных конфликтов лежат неоправданные ожидания, связанные с ролевым поведением супругов. Гендерные конфликты в основном вызваны потребностью в перераспределении традиционных женских и мужских ролей. Как правило, мужчины имеют установки на традиционный тип семейных отношений в быту (жена выполняет больший объем домашних работ, а если муж ей и помогает, то только выполнением традиционных видов «мужской работы»).

Можно выделить следующие типы гендерных внутриличностных конфликтов: ролевой конфликт работающей женщины, конфликт боязни успеха, экзистенциально-гендерный конфликт.

Наиболее ярким проявлением столкновения традиционных нормативных требований к ролевому поведению женщин и реальной ситуации их жизнедеятельности служит феномен, который в социально-психологической литературе описан как «ролевой конфликт работающей женщины». Этот внутриличностный конфликт возникает вследствие большого количества социальных ролей, которые выполняет женщина, и нехватки физических ресурсов для полноценного выполнения этих ролей. Конфликт между ролями чаще возникает, если женщина в равной мере ориентирована и на профессиональный рост, и на свою семью. Наиболее выраженный деструктивный показатель ролевого конфликта — это чувство вины, которое рождается из модели восприятия женщиной своих ролей. Часто это связано с синдромом супер-женщины: иметь в жизни все (замужество, дети, карьера) и превосходно выполнять свои обязанности.

Вторым типом гендерного внутриличностного конфликта является конфликт боязни успеха. Успех вызывает у женщины тревогу, т.к. ассоциируется с нежелательными последствиями — утратой женственности, потери значимых отношений и социальным отторжением. Однако женщины испытывают тревогу не по поводу достижений вообще, а лишь в тех областях, где они нарушают общепринятые гендерные нормы. Так как уровень проявления страха зависит не только от степени эгалитарности взглядов женщины, но и от полотиичности выбранной сферы деловой активности и «населенности» этой сферы другими женщинами. Внутренний конфликт порождается ситуацией невозможности выбора между двумя значимыми сферами жизнедеятельности: профессиональной и сферой значимых отношений, которые представляются для женщины взаимоисключающими. И большинство женщин, стремясь разрешить данный внутриличностный конфликт, ориентированы в сторону выбора, направленного на отказ от карьеры, профессиональных успехов и достижений.

Еще одним примером внутриличностного конфликта, порождаемого гендерным стереотипом закрепления социальных ролей за определенным полом, является экзистенциальная кризисная ситуация. Это ситуация, которая затрагивает основы существования человека и обращает его к проблеме своего отношения с миром, поиску и обретению смысла своего бытия. Так, мужчины, воспринимающие профессиональную деятельность и карьеру как единственное и самое главное предназначение своей жизни, оказываются в ситуации экзистенциального конфликта в случае потери работы или выхода на пенсию. «Шок отставки», связанный с потерей значимого места в обществе, разрывом связей с референтной группой, утратой значимой социальной роли в сознании таких мужчин отражен как «потеря главного смысла жизни», а на эмоциональном уровне отмечен всеми признаками острого стрессового расстройства. Женщины, реализуя «истинно женское

предназначение быть матерью и хранительницей домашнего очага», часто переживают экзистенциальный кризис в период психологического отделения повзрослевших детей от семьи. Если раньше вся жизнь женщин была насыщена эмоциональной и бытовой заботой о детях, то теперь, когда такое привычное течение жизни нарушается, возникает ощущение пустоты, ненужности, бессмысленности жизни. Живя жизнью детей, многие женщины совсем забывают о своей собственной жизни.

Таким образом, гендерно-поляризующие социальные традиции так четко очерчивают границы ролей мужчин и женщин, что оставляют мало возможностей индивидуального выбора в вопросе: каким(ой) же надо быть, чтобы чувствовать себя мужчиной (женщиной). Внутренне усвоенные личностью линзы гендерной поляризации позволяют с готовностью подвергать процедуре классификации на основе гендера каждую разнородную совокупность человеческих возможностей.

Кризис гендерной идентичности порождается ситуацией, при которой группы мужчин и женщин, осознавая свое несоответствие по основным характеристикам общепринятой и нормативно заданной модели мужественности/женственности, актуализируют эту проблему в публичном дискурсе как лично и социально значимую. Можно, исходя из этого сказать, что кризис гендерной идентичности представляет собой проблему не отдельной личности, а состояние психологического неблагополучия, характерное для значительной части мужчин и женщин как представителей гендерных групп.

Непротиворечивая гендерная идентичность обуславливает позитивное самоотношение личности как представителя определенного пола и субъекта гендерных отношений. Выраженные противоречия в структуре гендерной идентичности предопределяют негативное отношение личности самой к себе, что провоцирует состояние внутриличностного конфликта и кризисных проявлений.

Преодоление данного кризиса требует от личности развития особой психологической гибкости и умения осознанно подходить к реализации того гендерного ролевого репертуара, который задается средой. Другими словами, личность должна найти те способы и механизмы, которые позволят ей не просто однажды решить для себя вопрос о гендерной идентичности, а реализовать гендерную идентичность в соответствии со своими потребностями, целями, интересами и смыслами в каждодневной и часто непредсказуемой практике взаимодействия с другими и миром.

Сорокіна Ю.О.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЖІНКА – ПРОСТО ГОСПОДИНЯ ЧИ РІВНОПРАВНИЙ ГРОМАДЯНИН?

Згідно з християнською релігією тільки чоловік створений за образом Божим, а жінка створена від чоловіка і є лише його придатком. Жінка була обмежена в своїх громадянських правах, її було усунуто від свідчення в суді, опіки, доручень за забор'язаннями та від інших актів приватного і публічного права. Церква усунула жінку від активної участі в культових діях, її індивідуальні якості витіснялися функцією багатодітної матері, добропорядної дружини та гарної господині.

Прогресивна суспільна свідомість багатьох християнських громад була стимулом для висування таких політичних вимог, як поліпшення умов праці на виробництві, поширення грамотності, встановлення спеціального законодавства про охорону жіночої та дитячої праці тощо[1].

Конституція України визначає ідеологію і політику держави щодо статусу жінки, її можливостей впливати на економічні та політичні процеси, які відбуваються в Україні. Держава – це не лише система функцій, а й система ідей про організацію всього суспільства та родини зокрема, та політична і правова ліберальна теорія, що є основою сучасної демократії, насамперед зосереджена на економіці. Увесь світ можливостей зосереджено на участі у виробництві та процесах обміну, ось чому історично європейська модель орієнтувалася на сильну статтю. Засновник лібералізму Джон Локк стверджував, що тільки чоловіки є учасниками громадського договору, а Руссо – що жінки від природи неспроможні бути громадянами. Законодавство у сфері соціального забезпечення будувалося на тому, що жінки, які забезпечували побут, тобто „і готель, і пральню, і ресторан, і дитячий садок одночасно”, здійснювали свій соціальний внесок безкоштовно, „приватним способом”, залишаючись, таким чином, „неповними” громадянами[2]. При соціалізмі, навпаки, роль жінки

бралася до уваги держави на основі її обов'язкової участі у суспільному виробництві задля отримання привілеїв, в основному пов'язаних з материнством. З одного боку жінка жінка ставала невід'ємною частиною держави, як рівноправний її громадянин, з іншої ж – вона була від неї залежною, як у свій час від чоловіка.

Формально законодавство проголосило рівність, але практично приймається велика кількість актів, які залишають можливості для дискримінації у просуванні по службі, прийомі на роботу тощо. Непряма дискримінація зовсім не присутня як концепції у трудовому праві нашої країни, незважаючи на те, що вона реально існує, як правило, у вигляді протекціоністського по відношенню до жінок законодавства. Це призводить до зменшення одержуваного жінками доходу. Найбільш реально для жінок одержати роботу у державному секторі, де більш-менш дотримується закон про рівноправність, але саме там найбільш низька заробітна платня.

Сучасні цивілізовані держави засуджують дискримінацію по відношенню до жінок в усіх її формах та зобов'язуються проводити політику по ліквідації дискримінації. В основу такої політики має бути покладений конституційний принцип рівноправності чоловіка та жінки та встановлені дійові юридичні гарантії захисту прав жінок на рівній з чоловіками основі. У суспільстві повинна відбутися зміна соціокультурної моделі поведінки чоловіка і жінки з метою викорінення звичаїв та практики, що ґрунтуються на ідеї неповноцінності або меншовартості однієї статі. Держава повинна забезпечити таке сімейне виховання, що включає в себе розуміння материнства як важливої соціальної функції та визначення спільної відповідальності чоловіка та жінки за виховання та розвиток своїх дітей.

Але зробивши все що можливо рівним, ми не повинні забувати, що є біологічні фактори (які пов'язані з вагітністю, годуванням дитини груддю та таке інше), що знову ж таки погіршує шанси жінки на ринку праці. У такому разі, якщо держава зацікавлена у появі нових поколінь, її завдання — створити стимули для роботодавців приймати на роботу вагітних жінок, інвалідів, жінок з малими дітьми.

Сьогодні жінка веде боротьбу за виживання своєї сім'ї в екстремальних умовах ринкових цін і соціалістичних зарплат. Нинішні часи все більше змушують жінок самих боротися за те, щоб забезпечити себе і свою сім'ю. В Україні близько 11 відсотків сімей, де березня домашнього вогнища за сумісництвом є єдиною годувальницею. Більша половина таких сімей живе у бідності. Зубожіння позначається на наступному поколінні і не може бути байдужим державі. Намагання боротися з таким становищем здійснюється через реформування системи соціального забезпечення. Якщо статус громадянина залежить від можливості заробляти гроші, то необхідно визнати, що внесок жінки серйозно недооцінюється. Перерахування у грошовий вираз їх праці (тобто визнання жінок рівнозначними годувальниками) вимагатиме змін законодавства про майно, спадщину, розірвання шлюбу, умови отримання кредитів. Як правило, кредити видаються під заставу власності, але у багатьох жінок її немає. За свідченням ООН, жінки володіють 4% власності у світі.

Якщо чоловіки, емігруючи в пошуках роботи, продають свою кваліфікацію, то жінка змушена погоджуватись на обслуговуючу працю — оскільки іншого їм не пропонують. Ця діяльність ніяк не фіксується, не визнається державою, соціально не захищена і взагалі нібито не існує, але без неї світова економіка була б зовсім іншою. Поза сферою уваги законодавців залишається «міграційна політика, розрахована на громадян чоловіків, в той час як більшість біженців та вимушених переселенців — жінки з дітьми»

Проте кризовий стан у соціально-економічній системі — це не тільки труднощі та регрес, але й шлях до прогресу. Сучасне становище жінок в Україні суперечливе й позначається різними, часом протилежними тенденціями. І все ж одночасно з негативними тенденціями поступово утверджуються демократичні принципи ставлення до жінок. Сучасні жінки отримали більше можливостей включитися в громадську діяльність, будувати свою кар'єру. В Україні потроху починають змінюватися перспективи стосовно використання жіночого потенціалу. З розвитком ринкових відносин жінки все більше включаються у комерційну і державно-політичну діяльність. Аніта Валлен, член соціал-демократичної партії Швеції, називає це синдромом можливостей. Жінка-політик повинна відповідно до власних сподівань та поглядів інших бути вдвічі здібнішою, ніж чоловік, щоб мати шанс відстояти себе. Такий погляд має як позитивну, так і негативну сторону.

У світлі останніх подій треба сказати і про резолюцію, ініційовану депутаткою з Німеччини Віолою Крамон-Таубадель, яка наголошує, що гендерна ситуація в Україні піднімає низку серйозних питань. Зокрема, це й низьке представництво жінок в Верховній Раді, і повна відсутність жінок в

українському уряді. Автори резолюції також визначили як дискримінацію розпорядження про дрес-код, яке викликало багато дискусій.

У них також викликає занепокоєння домашнє насильство і торгівля людьми, від яких, передусім, страждають жінки, дискримінація жінок-мігранток, яка взагалі не визнається в Україні, де й досі не існує цивільного органу управління у цій сфері.

У тексті Резолюції запропоновано Парламентській Асамблеї Ради Європи прийняти рішення про моніторинг гендерної ситуації в Україні для розробки рекомендацій із врахуванням *de jure* та *de facto* стану гендерної рівності для того, щоб запровадити принципи демократії, поваги до прав людини та верховенства права, які є базовими принципами Ради Європи. Але слід зауважити, що документ підписали 25 січня 2011 року члени ПАРЄ від багатьох країн – Німеччини, Польщі, Швеції, Румунії, Греції, Швейцарії, Чехії, Австрії, Італії та інших. Проте підписів від України під текстом резолюції нема[3]. Що не може не викликати в кожного з нас запитання чому „ми” - осторонь, коли повинні бути в перших рядах, а не на „лаві запасних”. Що ще раз доводить, що наша держава поки що „чайник” у питаннях гендерної політики та час, на мою думку, зробіть свою справу.

Використана література:

1. Християнська доктрина і правове становище жінки в умовах громадянського суспільства / О. Дашковська // Вісник Академії правових наук України. – 2005.- № 2.- С. 201-208
2. Права жінок в Україні як об'єкт правового захисту /Л. Чубар // Право України. – 2000. - № 5.- С. 12-14
3. www.vsirivni.com.ua

Турчанинов Є.О.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРИВАТИЗАЦІЯ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ. ПРИДБАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ІНОЗЕМЦЯМИ ТА ОСОБАМИ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

Земля, як об'єкт власності — специфічне, нерухоме майно, стосовно якого формується ціла низка прав, пов'язаних з його володінням, користуванням і розпорядженням. У цьому випадку мова йде про відображення ставлення людей до землі у відповідь на дію соціальних і економічних факторів при укладанні цивільно-правових угод щодо зміни власника, умов власності чи умов використання власності.

Природно, що при використанні певної ділянки землі для житла, ведення господарства, організації відпочинку враховуються її властивості як природного ресурсу і просторового базису. Однак вартість землі виявляється лише тоді, коли земля конвертується в товар, що вважається корисним. Цей товар хочуть мати і за нього платять гроші. Тобто, вартість - це економічне поняття, що відображає сутність землі як багатства і джерела багатьох благ.

У ринкових процесах земля постає у найрізноманітніших проявах: і як частина активів підприємства, і як самостійний об'єкт інвестицій, і як споживчий товар тривалого використання.

«Сьогодні стати власником землі в Україні досить нелегко . В результаті перерозподілу земель в процесі земельної реформи у приватну власність громадян передано 50, 7% земель України».

Потрібно пройти масу зтяжних процедур і оббити пороги жодного кабінету. Та і грошей доведеться витратити немало, щоб отримати жаданий державний акт, підтверджуючий право власності на земельну ділянку. Саме тому у багатьох громадян, які давно володіють і користуються землею, до цих пір не оформлені права власності на земельні ділянки. А не маючи на руках державного акту на землю, її не можна ні продати, ні заповідати, ні здати в оренду.

Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення в межах населених пунктів, а також на земельні ділянки несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві приватної власності. За загальним правилом, встановленим ч. 1 ст. 26 Конституції України, «іноземці та особи без громадянства, що перебувають

в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України». Аналогічне правило встановлене і ст. 2 Закону України «Про правовий статус іноземців». Бачимо, що вказана норма Земельного кодексу якраз і передбачає виняток, коли іноземці та особи без громадянства мають менший обсяг прав, ніж громадяни України.

З ч. 4 ст. 81, ст. 145 Земельного кодексу випливає, що земельні ділянки сільськогосподарського призначення ці особи також мають право набувати, про те лише у спадщину, і протягом року зобов'язані її відчужити. У разі не виконання цієї вимоги настають передбачені п. «д» ст. 143 Земельного кодексу наслідки, а саме, право власності на земельну ділянку може бути примусово припинене, відповідно до ст. 145 Земельного кодексу.

На відміну від наведеного вище практично загальноприйнятого тлумачення ч.4 ст.81 Земельного кодексу, на думку О.В. Єлісеєвої, положення ст. 145 та п «е» ст. 140 Земельного кодексу не встановлюють винятку із загальної і безумовної заборони іноземцям набувати у власність землі сільськогосподарського призначення. Можливо, ця думка науковця помилкова.

Таким чином, в Україні утворився певний розрив між теорією і практикою прав людини: формально визнані, законодавчо закріплені, вони реально не завжди одержують втілення в життя, оскільки ними нерідко просто неможливо скористатися. Тож умови для реалізації прав, які нині є в нашій державі, - є свідченнями недостатньої відлагодженості соціально - правового механізму забезпечення прав і свобод людини.

Ситуація у сфері відносин власності на землю, землекористування, землеустрою та охорони земель потребує невідкладного поліпшення. Найгострішими проблемами на сьогодні є: незавершеність економіко-правових відносин власності; неефективність державного управління земельними ресурсами та землекористуванням; відсутність інтегрованого підходу до вказаного управління, його координованості та ефективності; підвищення рівня корупційних діянь; відсутність заходів щодо перспективного планування сталого розвитку територій та проведення комплексного державного землеустрою, оптимальних моделей сільськогосподарського землекористування; відсутність невідкладних заходів щодо раціонального та ефективного використання й охорони земель; недосконалість земельного законодавства, його неузгодженість з цивільним, природоохоронним та господарським законодавством; відсутність цивілізованого ринку земель, особливо сільськогосподарського призначення; нерозвиненість автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру, державної реєстрації земельних ділянок і нерухомого майна, пов'язаного з ним, та прав на них тощо.

**Овіннікова Р.В.,
учениця Донецького ліцею №48**

УЧАСТЬ ПРОФСПЛОК УКРАЇНИ У ЗАКОНОДАВЧІЙ ТА НОРМОТВОРЧІЙ РОБОТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

З початку 90-х років у діяльності профспілок України відбуваються певні зміни. Саме в цей час народилися масові форми боротьби профспілкових організацій за соціально-економічні права і гарантії спілчан. Водночас, профспілки почали будувати свої відносини з роботодавцями, владними структурами на засадах соціального партнерства.

Сьогодні основною метою діяльності Федерації профспілок України та її членських організацій, найчисленнішого національного профцентру країни, є захист трудових і соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок. Такі акценти в роботі визначаються нормами вітчизняного та міжнародного законодавства, а також Статутом ФПУ.

Діяльність профспілок включає в себе численну кількість напрямків правозахисної роботи, основними з яких є надання усних та письмових консультацій членам профспілок та членським організаціям щодо порушення трудових та соціально-економічних прав, підготовка правових висновків, витягів з нормативної бази та правових обґрунтувань, оформлення процесуальних документів та здійснення представництва при розгляді трудових справ працівників у суді, участь у перевітках, втому числі й спільно з територіальними державними інспекціями праці, на підприємствах, в установах і організаціях та підготовка відповідних звернень щодо порушень вимог

трудового, пенсійного законодавства, права соціального забезпечення та прав профспілок, а також багато інших.

В останні роки профспілки особливу увагу приділяють законодавчій та нормотворчій роботі, яка набуває все більшого значення в справі захисту основних прав та гарантій членів профспілок, що потребує всебічного та глибокого дослідження, тому що має практичне значення.

Слід зауважити, що сьогодні лише окремі питання цієї діяльності знайшли відображення у наукових працях [1], але цілісних досліджень ще бракує. Основними джерелами вивчення зазначених проблем мають бути документи та матеріали, які зберігаються у поточних архівах Федерації профспілок України, її членських організацій, територіальних профоб'єднань [2] та статтях, що публікуються у профспілкових засобах масової інформації. [3]

Реалізуючи права, надані статтею 21 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» [4] щодо участі профспілок у розробленні та здійсненні державної політики в галузі трудових відносин, оплати праці, соціального захисту та відповідно до Програми дій ФПУ [5], Федерація профспілок України здійснювала роботу по чотирьох основним напрямках.

Перший. Опрацювання і надання пропозицій до проектів законів, інших нормативно-правових актів, які надсилаються їх розробниками на погодження профспілкової сторони Національної тристоронньої соціально-економічної ради (НТСЕР), а також спільного представницького органу (СПО) всеукраїнських профспілок та профоб'єднань.

Другий. Винесення зауважень і пропозицій до зареєстрованих у Верховній Раді України законопроектів, які надсилаються Комітетами Верховної Ради України на адресу профспілкової сторони НТСЕР та СПО профспілок.

Третій. Опрацювання проектів законів та інших нормативно-правових актів, що виносяться на розгляд урядових комітетів та Кабінету Міністрів України за участю постійного представника ФПУ з метою висловлення можливих застережень і пропозицій.

Четвертий. Підготовка законопроектів та проектів інших нормативно-правових актів для реалізації їх через суб'єктів права законодавчої ініціативи.

Про інтенсивність цієї роботи можуть свідчити красномовні цифри. Тільки за останні 2 роки на погодження у форматі НТСЕР та СПО надійшло понад 4 тис. проектів законів та інших нормативно-правових актів, які було розглянуто профспілками, погоджено або не погоджено, чи погоджено із зауваженнями [6].

До більшості розглянутих проектів було надано аргументовані пропозиції, значна частина яких розробниками врахована. Зокрема :

— не допущено прийняття дискримінаційного законопроекту про внесення змін до закону про профспілки щодо звільнення роботодавця від відрахувань коштів на культурно-масову, фізкультурну та оздоровчу роботу первинним профспілковим організаціям у разі збиткової діяльності підприємства;

— враховано ініціативну пропозицію профспілок щодо розширення кола осіб, які матимуть право на отримання відпустки без збереження заробітної плати на період оголошення карантину на відповідній території;

— заблоковано підготовлений Мін'юстом проект Закону про лобіювання, який нівелює вплив профспілок на законотворчий процес;

— не допущено порушення конституційних норм щодо прав працівників у період введення воєнного стану;

— забезпечено реалізацію конституційного права громадян на мирні збори;

— не допущено звуження кола осіб, які мають право на одноразову оплачувану відпустку в зв'язку з усиновленням дитини;

До здобутків, безумовно, слід віднести також результати опрацювання проекту Трудового кодексу України [7], до якого з урахуванням зауважень членських організацій, апаратом ФПУ тільки за останні 2 роки підготовлено пропозиції до 142 статей . Переважна більшість з них підтримана членами Комітету з питань соціальної політики та праці Верховної Ради України і реалізована як законодавчі пропозиції через суб'єктів права законодавчої ініціативи при підготовці проекту Трудового кодексу до другого читання. Наразі триває робота над реалізацією пропозицій ФПУ про вилучення глави 3 книги 4 щодо особливостей регулювання трудових відносин за участю юридичної особи — суб'єкта малого підприємництва та фізичної особи-підприємця, про врахування при

визначенні розміру мінімальної заробітної плати такого показника, як вартість життя, про обов'язок роботодавця дати письмове обґрунтування відмови у прийнятті працівника на роботу.

Одним із складних завдань, робота над яким триває вже впродовж 6 років, є спрощення процедури легалізації профспілок, взяття на облік у податкових органах, фондах соціального страхування, подання звітності тощо. У зв'язку з цим постало питання пошуку нових шляхів вирішення проблем набуття організаціями профспілок статусу юридичної особи, перейменування первинних профспілкових організацій у зв'язку із зміною назви юридичної особи, в якій вони діють, подання податкової, статистичної та фінансової звітності профспілок тощо.

На жаль, далеко не всі пропозиції профспілок враховуються органами влади. Зокрема, попри категоричні заперечення ФПУ і СПО в цілому було введено погодинну оплату праці, внесено зміни до статті 115 Кодексу законів про працю [8] і до Закону «Про оплату праці» [9] стосовно строків виплати заробітної плати тощо. Не сприйнято пропозиції профспілок щодо проекту Закону України «Про безоплатну правову допомогу», якими передбачалася можливість надання профспілками безоплатної правової допомоги з частковим фінансуванням цієї роботи за рахунок бюджетних коштів.

Таким чином, наведені факти свідчать про те, що профспілки посідають важливе місце серед суб'єктів цивільного права. На сучасному етапі відбувається трансформація їх прав в сторону поліпшення ролі і захисту соціальних та економічних прав особи, що є необхідною умовою розвитку України як соціальної держави.

Використана література:

1. Соболевський І.В. Правові аспекти статусу професійних спілок як суб'єкта цивільного права.//Вісник академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України, 2002.-№5. – С. 156-159.
2. Федерація професійних спілок України. ФПУ на захисті людини праці.// Звіт про діяльність Федерації профспілок України за 2006-2010 рр., 2010. – С.132
3. Використати всі можливості. Профспілки знову вносять свої зауваження до проекту Трудового кодексу України. Інтерв'ю першого заступника Голови ФПУ Г. Осового. //Журнал «Профспілки України», 2004. - №5.
4. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності. Закон України від 15 вересня 1999 р. N 1045-XIV.//Відомості Верховної Ради України, 1999. - №45. – Ст.21
5. Програма дій Федерації професійних спілок України (2006-2010 рр.) //Поточний архів Донецької облпрофради. Папка №08
6. Федерація професійних спілок України. ФПУ на захисті людини праці.// Звіт про діяльність Федерації профспілок України за 2006-2010 рр., 2010. – С.89
7. Проект Трудового кодексу України від 04.12.2007 р. №1108// http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=30947
8. Кодекс законів о труде Украины.//Харьков «Одиссей», 2010 г. – С.111
9. Про оплату праці. Закон України.// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995. -N17// <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>

Швидунова Х.Ю.,

студентка III курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Розвиток валютних відносин, подальша інтернаціоналізація зовнішньоекономічних зв'язків сприяє суттєвому збільшенню міжнародних потоків товарів, послуг і капіталів. Валютні відносини стали обов'язковим елементом сучасних економічних відносин, а стабільність валютної системи та достатній обсяг валютних резервів є одним із основних елементів ринкової економіки.

Використання електронних грошей зумовлює необхідність не лише їх належного законодавчого закріплення, а й відповідного контролю з боку держави.

Метою цього дослідження є аналіз особливостей обігу електронних грошей в Україні та можливостей їх використання у протиправній діяльності, що несе потенційні загрози безпеці фінансової системи держави з огляду на відсутність належного контролю за їх випуском.

Електронні гроші вперше з'явилися в Японії у другій половині 80-х років. На той час наперед оплачені чіп-карти деяких телефонних, транспортних і торговельних компаній почали приймати інші фірми. В Європі перші наперед оплачені електронні платіжні продукти були запроваджені з початку 90-х років. Нові засоби платежу привернули увагу не лише через їх інноваційні технічні ознаки, а й тому, що випускалися не банківськими установами.

Електронні гроші можуть розглядатися як електронний замінник монет і банкнот, який зберігається на електронному пристрої, наприклад на чіп-картці або у пам'яті комп'ютера, який в основному призначений для здійснення електронних банківських платежів обмеженими сумами.[1]

Електронні гроші повинні зберігатися на електронних носіях, випускатися відповідно до наявних грошових фондів та мати таку ж номінальну вартість як і реальні гроші.

Не менш важливою проблемою у правовому значенні є питання запровадження нормативних засад діяльності емітентів електронних грошей.

Що стосується законодавчого регулювання, то постанова Н національного банку України «Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні» від 25.06.2008 р. №178 електронними грошима вважаються одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами й є грошовим зобов'язанням емітента.

Також слід зазначити, що законодавець залишив поза увагою питання ідентифікацією держателя електронних грошей. Банк, що займається емісією електронних грошей, веде окремий облік коштів, які знаходять від держателя, загальною сумою на своєму рахунку й окрему за кожним видом електронного пристрою. На практиці користувачі платіжних систем можуть реєструватися у них шляхом надання недостовірних даних, а поповнювати власний рахунок без використання банківських послуг – через платіжні термінали тощо.

Питання впливу емісії електронних грошей на грошову систему України є предметом глибокого дослідження сучасної теорії, тому можна вивести основні напрями використання систем електронних грошей у протиправній діяльності:

1) Ухилення від сплати. Використання систем електронних платежів у процесі реалізації товарів і послуг через мережу Інтернет дозволяє приховати реальні обсяги здійснюваних операцій.;

2) Легалізація коштів здобутих злочинним шляхом. Так у 2007 році Службою безпеки України викрито схему реалізації наркотичних засобів, у якій застосовувалися система поповнення рахунків мобільних телефонів. Наркозалежні попередньо купували картки поповнення рахунків для мобільного зв'язку та повідомляли їх номери злочинцям, які переказували кошти на певні рахунки мобільного зв'язку;

3) Фінансування терористичної та інших видів протиправної діяльності. Як вже зазначалося, висока анонімність подібних платежів, здійснення їх поза банківським контролем і можливість зняття коштів майже у будь-якій точці світу значно полегшує переміщення грошових коштів;

4) Комплекс правопорушень пов'язаних із незаконним виведенням капіталів за межі України.

5) Подальше розповсюдження систем електронних грошей може призвести до появи нових схем фіктивного підприємництва. Так, через створені фіктивні інтернет-магазини або консалтингові фірми можлива легалізація «брудних» коштів – готівкові кошти через платіжні термінали трансформуються в електронні гроші, які згодом використовуються для оплати удаваних товарів або послуг, а потім переказуються на поточні банківські рахунки.

Для попередження розвитку протиправної діяльності у цій сфері необхідно на основі досвіду зарубіжних країн нормативно закріпити можливість ідентифікації клієнтів платіжних систем, а також в технічному аспекті фіксувати аномальні тенденції при обігу електронних грошей.

Отже, електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими ніж емітент, особами й є грошовим зобов'язанням емітента.[2]

Основними напрямками використання систем електронних грошей у протиправній діяльності є ухилення від сплати податків, легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом, незаконне виведення капіталів за межі України, фінансування терористичною та інших видів злочинної діяльності.

Використана література:

1. Директива 2000/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними»//zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/cgi?nreg = 994_178.

2. Гроші та кредит /М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкін та ін.; 3 ред. М.І. Савлука.- К., 2002.-598с.

Швыдунова К.,
студентка 3 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ЗАЩИТА ОТ НАСИЛИЯ И СОБЛЮДЕНИЕ ПРАВ ЗАКЛЮЧЕННЫХ ЖЕНЩИН

С какими проблемами могут столкнуться заключенные женщины? Женщины в местах лишения свободы не получают адекватного медицинского обслуживания, предметов гигиены и т.д. Также необходимо отметить отсутствие при женских тюрьмах и колониях детских учреждений; непригодность помещений для женщин-матерей; использование свиданий с родственниками или ребенком для оказания давления, отсутствие гарантии безопасности в камерах предвзятое отношение к проблемам насилия в отношении женщин; отсутствие квалифицированной помощи жертвам насилия. Дети не видят мать годами, потому что задержание она нередко выходит не в том регионе, где проживает. Родственникам часто не сообщают о переезде заключенной в другую тюрьму или колонию, что создает дополнительные материальные затраты и страдания для семьи.

Камеры предварительного заключения переполнены, женщины спят по очереди. Когда происходит «сортировки» женщин, то их объединяют в группы не по признаку проживания или профессии, а по статье Уголовного кодекса. Происходит дисквалификация женщин-профессионалов, то есть женщины, которые могли бы своим трудом принести максимальную пользу, вынуждены делать совсем не то, что они умеют.[3;с.71-72]

Украина как член Совета Европы должна добиться изменения условий содержания заключенных. Активисты борьбы за права человека давно добиваются соблюдения прав заключенных, однако активистки женского движения не часто обращаются к этой проблеме.

Во многих международных документах включены разделы, посвященные заключенным, проблемам распространения вирусов гепатита, СПИДа в тюрьмах, содержание психически больных заключенных, несовершеннолетних, политических заключенных, права на голодание.

В Международных стандартах предварительного задержания (ст. 134) подчеркивается: «Необходимо предусмотреть медицинское обслуживание задержанных, требующих особого надзора. Прежде всего, это касается женщин, которым, когда это возможно, необходимую медицинскую помощь должны оказывать врачи женщины. Беременные женщины, а также женщины, имеющие при себе детей младшего возраста, тоже должны получать особый надзор и внимание, включая надлежащее питание. Женщинам, имеющим грудных детей и детей младшего возраста, стоит позволять оставлять детей с ними, для присмотра за детьми должны быть предусмотрены соответствующие условия».[1;с.23]

В Конвенции о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин нет раздела, посвященного заключенным.

Международные инструменты защиты прав заключенных - Международный пакт о гражданских и политических правах, Конвенция ООН против пыток и других жестоких бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания, Минимальные стандартные принципы обращения с заключенными и Основные принципы обращения с заключенными. Согласно содержанию Минимальных стандартных принципов обращения с заключенными правительства должны гарантировать, чтобы персонал и служащие тюрем и мест лишения свободы выполняли правила обращения с заключенными без дискриминации по признаку пола.

Идею разработки универсальных норм, касающихся обращения с заключенными, впервые было выдвинуто Международной уголовной и пенитенциарной комиссией, подготовила сборник правил, которые были одобрены Лигой Наций в 1934 г. В 1951 г. Комиссия была распущена, после

того как ведущую роль в международной деятельности, проводимой до тех пор Комиссией, стала играть Организация Объединенных Наций. Однако, прежде чем передать свои функции Организации Объединенных Наций, Комиссия пересмотрела текст правил, которые должны быть представлены первом Конгрессе Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и обращению с заключенными, который состоялся в Женеве в 1955 году 30 августа. Конгресс единогласно утвердил новые правила и рекомендовал Экономическому и Социальному Совету одобрить их. [4;с.89-94]

После дополнительного обсуждения Совет одобрил Минимальные стандартные правила обращения с заключенными (Резолюция 663 СІ (XXIV) от 31 июля 1957), утвержденные первым Конгрессом. Правила отражают общий принцип и практику обращения с заключенными. Это минимальные условия, которые рассматриваются Организацией Объединенных Наций как приемлемые и как такие, которые призваны также обеспечивать защиту узников от плохого обращения, особенно в том, что касается поддержания дисциплины и применения мер по наведению порядка в пенитенциарных учреждениях. В первой части этой брошюры приводится текст Минимальных стандартных правил.

Комитет завершил разработку окончательного текста процедур выполнения Минимальных стандартных правил и представил его Экономическому и Социальному Совету в 1984 г. 25 мая этого же года (резолюция 1984/47). Совет одобрил процедуры эффективного выполнения Минимальных стандартных правил обращения с заключенными и предложила государствам-членам учитывать их в процессе выполнения Правил и в своих периодических докладах, представляемых Организации Объединенных Наций. Совет просил Генерального секретаря оказывать помощь правительствам, по их просьбе, в выполнении этих Правил в соответствии с новыми процедурами. [2;с.23]

Согласно Правилам обращения с заключенными не может быть дискриминации по признаку расы, цвета кожи, пола, языка, религиозных, политических и иных убеждений, национального или социального происхождения, имущественного положения, семейного положения или социального положения. Надо уважать религиозные убеждения и моральные заключенных, принадлежащих к тем или иным группам населения.

Женские заведения должны располагать особыми помещениями для ухода за беременными женщинами и роженицами. Там, где это возможно, следует заботиться о том, чтобы роды происходили не в тюремном, а в гражданском госпитале. Если же ребенок родился в тюрьме, об этом обстоятельстве не следует упоминать в метрическом свидетельстве. Там, где матерям-заключенным разрешено оставлять младенцев при себе, нужно предусмотреть создание яслей, располагающих квалифицированным персоналом. Туда следует помещать детей в периоды, когда матери не пользуются заботой о них. Иностранным гражданам, находящимся в заключении, следует обеспечивать разумную возможность поддерживать связь с дипломатическими и консульскими представителями их страны.

Комитет ООН по правам человека должен продолжать вести контроль за отношением к заключенным-женщинам с целью гарантирования уважения их права на частную жизнь, свободу от пыток и жестокого, бесчеловечного или унижительного обращения.

Что необходимо делать правительствам в направлении защиты прав заключенных? По предложениям Всемирной неправительственной организации «Наблюдение за правами человека» правительства должны криминализировать и публично осудить насилие, особенно сексуальное насилие, осуществление персоналом тюрем против женщин, находящихся под охраной. Соответствующие правительственные структуры должны тщательно расследовать случаи такого насилия и полностью наказывать виновных. Согласно содержанию Основных принципов обращения с заключенными следует гарантировать и обеспечивать, чтобы персонал и служащие тюрем и мест лишения свободы обращались со всеми заключенными гуманно и с уважением к присущей им достоинству.

Использованная литература:

1. Власенко Н. С., Виноградова Л. Д., Калачева И. В. Гендерная статистика для мониторинга достижения равенства женщин и мужчин. К., 2008.
2. Воронина О. Пол и гендер как категория феминистской философии // фило – софские исследования. 2001. № 4. С. 80-99.

3. Левченко К. Б. Преступление «торговля людьми» и проблемы обеспечения соблюдения женских прав человека сотрудниками правоохранительных органов // Вестник Университета внутренних дел. Выпуск 8. X., 1999. 306-310 с.

4. Потемкина А. Характеристика осужденных женщин, отбывавших наказание в НТК (По материалам специальной переписи осужденных 1989 г.): Пособие. М., 1993.

Челпан Р.В.,

ст. преп. каф. хозяйственного,
гражданского и трудового права

Мариупольского государственного университета

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗАЩИТЫ ЛЕСОВ ОТ ПОЖАРОВ ВО ВРЕМЕНА ПРАВЛЕНИЯ ИМПЕРАТРИЦЫ АННЫ ИОАНОВНЫ (1730-1740 г.)

Актуальность темы исследования связана с необходимостью усовершенствования украинского лесного законодательства по охране лесов от пожаров. В решении данного вопроса неоценимую помощь может оказать использование правового опыта, накопленного украинским народом в различные исторические периоды.

Анализ публикаций показывает слабую изученность периода развития лесного права, когда украинские земли находились в составе Российской империи. Фрагментарно данный вопрос затрагивался в работах В.В. Черных, О.И. Логвиненко, Б.В. Киндюка, П.Г. Вакулюка, О.И. Фурдичко, В.П. Шлапака, Г.И. Редько. В целом имеющиеся материалы имеют разрозненный характер и нуждаются в систематизации.

Целью работы является исследование процесса развития правовых норм по защите лесов от пожаров, изданных в царствование Анны Иоановны с 1730–1740 г.

Изложение материалов исследования необходимо начать с того, что к моменту прихода к власти Анны Иоановны целый ряд украинских земель уже входил в состав Российской империи. Это Стародубщина, Северщина, Слободская Украина, на территории которых действовало российское законодательство и Гетьманщина, где частично использовались имперские правовые нормы.

В своей политике в сфере лесного права Анна Иоановна полностью восстановила петровское лесное законодательство, действие которого приостановили её предшественники. Кроме этого, императрица приняла ряд новых правовых документов, регламентирующих защиту лесов от незаконных рубок и пожаров. Одним из первых нормативно-правовых актов явился указ императрицы № 6027 от 20 апреля 1732 г. «Инструкция о разведении и сохранении корабельных лесов». В п.3 документа содержались требования к должностным лицам по защите корабельных лесов от пожаров в летнее время года. К их числу относились следующие мероприятия: выкоска травы вокруг корабельных лесов, ограждение наиболее ценных участков земляными валами с целью локализации возникающих пожаров. П.17 Инструкции запрещала пользование такими лесами, раскладку костров как внутри таких массивов, так и в прилегающей к ним местности. За нарушение противопожарных правил, согласно п.18, устанавливалось суровое наказание – предание виновных смертной казни. При этом в законодательном акте такая санкция предусматривалась как в случае возникновения пожара по случайности, так и умышленного поджога корабельных лесов. Исполнение указа возлагалось на должностных лиц Адмиралтейской Коллегии, губернаторов провинций, а в отдаленных территориальных единицах империи – на воевод.

Принятие следующего нормативно-правового документа связано со сложными метеорологическими условиями летнего периода 1734 и 1735 годов. Сильная жара, установившаяся в это время, привела к массовым лесным пожарам, как по стране, так и в окрестностях С. Петербурга. По свидетельствам современников, леса горели на сотни верст, люди задыхались от дыма, сильно пострадали ценные корабельные рощи, сельское хозяйство и имущество. Летом 1734 г. Анна Иоановна послала письмо генералу А.И. Ушакову, в котором писала о том, что густой дым из горящих лесов накрыл С. Петербург и невозможно даже дышать. Императрица требовала от генерала немедленно принять меры по борьбе с лесными пожарами и послать военные части с целью их тушения. Исходя из этого, 6 мая 1735 г. опубликован сенатский указ № 6732 «О подтверждении жителям, чтобы они для опасности от пожара в лесах огней не раскладывали». В документе категорически запрещалось жителям С. Петербурга и больших городов, разводить в лесах костры в теплый период года с весны по осень.

В дополнение к этому, 15 июня 1736 г. был принят новый указ № 6988 «О посылке в летнее время солдат для надзора вместе со служащими Вальдмейстерской Конторы за охранением лесов от случающихся в знойное время пожаров». Документ предусматривал проведение целого ряда конкретных мероприятий по борьбе с лесными пожарами. Во-первых, в летнее время от Вальдмейстерской службы требовалось организовать усиленное патрулирование в лесах. Во-вторых, Военная Коллегия должна была выделить войска в помощь вальдмейстерам, а в исключительных случаях разрешалось посылать драгун. В-третьих, при использовании крестьянами огня для сжигания стерни, от них требовалось соблюдать меры повышенной предосторожности. Четвертое, в указе отдельно упоминались ценные корабельные леса, находящиеся в Ингерманландии, т.е. в окрестностях С. Петербурга. В них устанавливались особо жесткие меры предосторожности. Для виновников пожаров, даже в случае неумышленного поджога предусматривались штрафные санкции, размер которых в документе не указывался. Контроль за исполнением указа возлагался на Вальдмейстерскую службу, Военную Коллегию, Полицию, а также С. Петербургского Обер-Коменданта.

С целью ведения статистического учета участившихся случаев пожаров 24 июня 1737 г. был издан указ № 7295, требующий от местных властей немедленно присылать в Сенат подробные сведения о них. Кроме, этот закон требовал присылки в столицу подробного отчета от губернаторов о размерах ущерба и причинах возгорания.

Исполнение указа от 15 июня 1736 г. о посылке солдат на пожары в отдельных случаях приводило к нарушению ряда воинских нормативно-правовых документов. Любой пожар требовал проведение немедленных мероприятий, а тогдашние законы предписывали военным служащим действовать только после получения согласия от вышестоящего начальства. Вполне понятно, что это ограничивало возможности властей по использованию войск при тушении пожаров, часто возникала неразбериха, что резко увеличивало убытки и время их тушения. С целью правового регулирования этого вопроса 11 октября 1739 г. императрица издала указ № 7919 «О участии унтер-офицеров и рядовых в тушении пожаров». Документ требовал от военнопослужащих в случаях любых пожаров, произошедших в местах их расквартирования, немедленно принять участие в их тушении. Их воинским начальникам предписывалось «производить контроль за действиями своих подчиненных лишь после окончания пожара. Отдельный пункт документа разрешал унтер-офицерам и солдатам использовать для тушения пожаров имеющиеся в воинских частях топоры, ведра, крючья и любой другой инструмент.

Подводя итог законотворческой деятельности по борьбе с лесными пожарами в период царствования Анны Иоановны необходимо отметить следующее.

1. Российское правительство приняло ряд нормативно-правовых документов, специально направленных на защиту лесов от пожаров. Это установление запрета на использования костров в лесах в летнее время года, ограничение доступа в корабельные леса, усилен контроль со стороны Вальдмейстерской службы.

В качестве мер наказания использовалась смертная казнь без разделения вины, по неосторожности или умышленный поджог.

2. С целью борьбы с этим опасным явлением действующее законодательство разрешало использование войск, и принимались отдельные нормативно-правовые документы, регламентирующие действия военнопослужащих. Таким образом, была подготовлена нормативная база для следующей ступени развития лесного права – создание специальной государственной службы по борьбе с лесными пожарами.

Іванський А.Й.,

доктор юридичних наук,
Заслужений юрист України,
начальник УДК у м. Одеса

ПОДАТКОВЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ПОДАТКОВОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Поняття «податкове правопорушення» має визначатися виходячи з загальних положень теорії права. Згідно з теорією права «будь-яке правопорушення – це діяння (дія або бездіяльність), яке характеризується такими ознаками, як: суспільна небезпечність, протиправність, винність, юридична караність, шкода та причинний зв'язок між протиправним діянням і шкодою» [1, с. 580-583]. Також,

визначаючи податкове правопорушення слід враховувати специфіку податкових відносин, включаючи їх зміст та суб'єктний склад.

В.П. Завгородній визначає правопорушенням у сфері оподаткування як «протиправну дію, яка призвела до невиконання суб'єктами податкових правовідносин, встановлених законодавчими нормами і положеннями» [2, с. 492]. Проте, автор не може погодитися з таким визначенням, оскільки воно не узгоджується з основними положеннями теорії права, а також не розкриває суті цієї категорії правопорушень, зокрема не вказує на її специфічні ознаки. Л.К. Воронова визначає податкове правопорушення «як протиправний, винний вчинок (дія чи бездіяльність) особи, пов'язаний з невиконанням чи неналежним виконанням обов'язків по сплаті податку, за що встановлена юридична відповідальність» [3, с.279].

Слід вказати, що є досить поширеним визначення податкового правопорушення як порушення обов'язків по сплаті податку, однак, на думку автора, це поняття має включати більше коло протиправних посягань, вчинюване як платниками обов'язкових платежів, так і іншими суб'єктами податкових правовідносин. Враховуючи це, значно кращим здається визначення податкового правопорушення, запропоноване О.І. Бондаренком та П.П. Баранцевим. Згідно з цим визначенням, «податкове правопорушення – це протиправна дія або бездіяльність винної особи, якою не виконуються обов'язки, порушуються права та законні інтереси учасників податкових правовідносин, за що встановлена юридична відповідальність» [4, с.100].

При цьому, відповідно до статті 109 Податкового кодексу України, прийнятого Верховною Радою України 18 листопада 2010 року, податковими правопорушеннями є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи.

В свою чергу, враховуючи вітчизняні теоретичні та законодавчі розробки, а також досвід законодавчого врегулювання поняття та ознак податкових правопорушень, вважаємо за необхідне у статті 109 Податкового кодексу України дати визначення податкового правопорушення із обов'язковою вказівкою на таку ознаку, як винність діяння у сфері оподаткування.

Не закріплення такої ознаки як винність податкового правопорушення надає фінансово-правовій відповідальності характер об'єктивної (безвинної), що неприпустимо.

На думку окремих вчених, специфіка вини в податковому праві полягає в специфіці однієї з її форм, а саме необережності, яка виражається лише в недбалості (і не включає такий її вид як самовпевненість) [5, с. 116].

Проблема вини, її форми, методика визначення не знайшла достатнього відображення у чинному фінансовому законодавстві. Закріплюючи окремі склади податкових правопорушень у Податковому кодексі України, законодавець у диспозиціях відповідних норм не вказує на конкретну форму вини платників податків. Так, у Податковому кодексі України, встановлено, що «штрафна санкція (фінансова санкція, штраф) – це плата у вигляді фіксованої суми та/або відсотків, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, а також штрафні санкції за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності». Доцільно дане визначення доповнити вказівкою на те, що вчинене протиправне діяння має бути винним, а також взяти до уваги той факт, що вина не може розглядатися лише у психологічному аспекті, оскільки використання у визначенні поняття «вини» тільки даного аспекту робить її дефініцію не повною. Н. Карпачова, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, підтверджує факт існування рішень про застосування штрафних санкцій до підприємців – платників обов'язкових внесків державі, які «приймаються посадовою особою або контролюючим органом навіть тоді, коли підприємець довів, що порушення відбулося незалежно від нього, і він не винен» [6, с. 350].

Нормативне закріплення презумпції винності чи невинності є проблемним моментом, пов'язаним з визначенням підстав для притягнення особи до відповідальності за порушення фінансового законодавства. У сфері податкової відповідальності дане питання є особливо дискусійним. Одним із головних завдань в аспекті зміцнення фінансової дисципліни в ринкових умовах господарювання, збільшення грошових надходжень до дохідної частини бюджетної системи України, є дослідження питання й формулювання теоретичних основ існування юридичної

презумпції винності або невинності різних груп суб'єктів у фінансових (податкових) правовідносинах.

Як слушно зазначає М. Кучерявенко, «...ряд частковостей визначає єдиний підхід, при якому законодавець виходить з презумпції винності платника податків... Вказана вище презумпція винності відображається й у самому характері податкової системи, яка є практично виключно фіскальною...» [7, с. 133-134].

Випадків притягнення платника податків до фінансово-правової відповідальності за порушення фінансового законодавства за наявності його провини у скоєному протиправному діянні система чинного національного фінансового законодавства не передбачає. Національна доктрина законодавства у сфері регулювання фінансової діяльності повинна базуватися на принципі римського права «без вини – немає відповідальності».

Тобто, податкове правопорушення слід визначити як суспільно шкідливе (небезпечне) діяння (дія або бездіяльність), протиправне (таке, що порушує норми податкового законодавства), винне діяння деліктоздатного суб'єкта (фізичної чи юридичної особи), яке зазіхає на фінансові інтереси держави і суспільства, що охороняються законом, і за яке встановлена фінансово-правова відповідальність.

Що стосується класифікації податкових правопорушень, то М.П. Кучерявенко пропонує їх класифікувати «залежно від об'єкта (приховування прибутку; заниження прибутку; відсутність обліку об'єкта оподатковування або ведення його обліку з порушенням встановленого порядку; несвоєчасна сплата податку; ненадання документів та іншої інформації тощо), залежно від спрямованості діянь (правопорушення проти системи податків; правопорушення проти прав і свобод платників податків; правопорушення проти порядку ведення бухгалтерського обліку і звітності; правопорушення проти контрольних функцій податкових органів тощо; з урахуванням характеру санкцій і галузей, що їх регулюють, і, нарешті, зважаючи на ступінь суспільної небезпеки); залежно від характеру санкцій і галузей, які їх регулюють (кримінальна; адміністративна; фінансова); залежно від ступеня суспільної небезпеки (податкові злочини; податкові проступки)» [8, с. 320-321].

Російський науковець С. Пепеляєв залежно від спрямованості протиправних діянь пропонує таку класифікацію податкових правопорушень: системи податків; прав і свобод платників податків; виконання дохідної частини бюджетів; системи гарантій виконання обов'язків платника податків; контрольних функцій податкових органів; порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та надання бухгалтерської і податкової звітності; обов'язків щодо сплати податків [9, с. 173-174].

Запропоновані класифікації податкових правопорушень не є досконалими з огляду на таке. По-перше, такі класифікації податкових правопорушень не структуризовані, що ускладнює об'єктивність відображення цих правопорушень, по-друге, сам суб'єкт правопорушення не однорідний. До суб'єктів правопорушення відносяться і фізичні особи, і юридичні особи, і фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності та інші.

Зважаючи на єдність родового та видового об'єктів податкових правопорушень за Податковим кодексом України, можна запропонувати наступну класифікацію податкових правопорушень, а саме розділити їх на такі шість груп.

Першу групу складають податкові правопорушення, що стосуються обліку та звітності податкової діяльності.

Другу групу складають відносини, пов'язані із порушенням встановленого порядку реєстрації платників податків.

До третьої групи можна віднести правопорушення, що пов'язані з відкриттям/закриттям рахунків платників податків у банках.

Четверту групу складають правопорушення за несплату належних податків платниками податків та податковими агентами.

П'яту групу складають відносини, пов'язані із порушенням порядку використання торгового патенту.

Можна виділити ще одну групу правопорушень – шосту, до якої доцільно віднести правопорушення, спрямовані проти фінансового контролю, зокрема, невиконання чи неналежного виконання рішень та вимог податкових органів.

Використана література:

1. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах / Борисов В.В., Гранат Н.Л., Гревцов Ю.И. и др. / Под ред. проф. М.Н. Марченко. – Том 2. Теория права. – М.: Издательство «Зерцало», 2000. – 656 с.
2. Завгородний В.П. Налоги и налоговый контроль. – К.: А.С.К., 2000. – 639 с.
3. Фінансове право: Підручник / Алісов Є.О., Воронова Л.К., Кадькаленко С. Т. та ін. / Керівник авт. колективу і відп. ред. Л.К. Воронова. – Х.: Фірма “Консум”, 1999. – 496 с.
4. Бондаренко О.І., Баранцев П.П. Ринок нерухомості. Оподаткування. Обов’язкові збори та платежі. Адміністративна та кримінальна відповідальність. – Луганськ: “Промдрук ДСД “Лугань”, 2000. – 256 с.
5. Бudyко З.М. Фінансово-правова відповідальність за вчинення податкових правопорушень: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / З.М. Бudyко. – Запоріжжя, 2005. – 218 с.
6. Карпачова Н.І. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні: перша щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини / Н.І. Карпачова. – 2-е вид. – Х.: Консум, 2001. – Ст. 350.
7. Кучерявенко М.П. Банківське право: навч. посіб. / М.П. Кучерявенко. – Х.: Торсінг, 1999. – 512 с.
8. Кучерявенко Н.П. Налоговое право : учебник / Н.П. Кучерявенко. – Х.: Легас, 2001. – 584 с.
9. Налоговое право: учеб. пособие / под ред. С.Г. Пепеляева. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2000. – 608 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА БАЙМУРАТОВ М.О., СЛІДЕНКО І.Д. КАТЕГОРІЯ «КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД» У СУЧАСНОМУ КОНСТИТУЦІЙНОМУ (ДЕРЖАВНОМУ) ПРАВІ: ДО ПРОБЛЕМИ ГНОСЕОЛОГІЇ.....	3
БУРОВА Л.І. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ІНТЕРНЕТ-ПРОВАЙДЕРА ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	9
ЛИТВИН О.В., МАРТИНЮК А.В. ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО СТАТУСУ СПІВРОБІТНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ.....	10
ВОЗНИЙ М.В. ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ:ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ.....	12
ДОБРОВА К.С. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	14
АНТОНЕНКО Е.Ю. АДМИНИСТРАТИВНАЯ РЕФОРМА В УКРАИНЕ.....	17
БАРЕГАМЯН С.Х. ЄВРОПЕЙСЬКА СОЦІАЛЬНА ХАРТІЯ (ПЕРЕГЛЯНУТА) ЯК ПРАВОВА ОСНОВА МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ПРАЦЮ В УКРАЇНІ.....	19
БАТУРІН І.Л. ОРГАНИ ВЛАДИ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ.....	21
БОЙКО Ю.В. СУЧАСНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СУБСИДІАРНОСТІ.....	23
БУГАСВА О. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ СТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВНИЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	24
БАШКО М.В. ЗАРУБЕЖНИЙ ОПИТ СВИДЕТЕЛЬСКИХ ПОКАЗАНИЙ.....	27
ВЕРТЕБА Я.Р. ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА НУО, ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	29
ГАНІЧ Д.О. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМА ТЕРИТОРІАЛЬНОСТІ І ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ.....	30
ГУЦ М.А. ПРОБЛЕМА ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	32
КВАЧ С.С. ДЖЕРЕЛА НАУКИ МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ.....	34
КЕРМАН В.В. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	36
КИМ М.Д. ЗАКОНОДАТЕЛЬНАЯ ВЛАСТЬ УКРАИНЫ.....	37
ТИРІНА М.П. ВІД ЄВГЕНІКИ ДО НЕОЄВГЕНІКИ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ РЕГУЛЮВАННІ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ У СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВИ.....	38
КОРЕЦЬ О.Г. СИСТЕМА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....	40
КУЗНЕЦОВА Ю.В. МІСЦЕ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ.....	42
КУЦЕВАЛОВА Н.Л. СОВРЕМЕННОЕ КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....	44
ЛЕЩЕНКО О.Д., ВИБОРЧІ СПОРИ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОНТОЛОГІЇ ВИДОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ.....	45
МАЦЕГОРА Д.С.ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	46
МУДРИК О.Г. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КЕРІВНИК ОРГАНУ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ».....	49
ОЛЕФІРЕНКО О.Г. ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗВЕРНЕННЯ.....	52
ОНИЩЕНКО К.П. ЭКСТАДИЦИЯ В УКРАИНЕ. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ.....	54
ОРЛОВ В.А. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МУНИЦИПАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ В ГЕРМАНИИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАВОВЕ АСПЕКТЫ.....	57
ПОЛКУНОВА О.О. РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ.....	59
РЫБАК Л.В. ЗАЩИТА СУБЪЕКТОВ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА.....	61
САМСОНОВ В.С. ПРОБЛЕМИ БІКАМЕРАЛІЗМУ В УКРАЇНСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ.....	63

САУЛ Т.В. ОБЕКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА.....	64
СВІРСЬКИЙ Б.М. МІЖНАРОДНЕ ТА УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО З ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ.....	65
СОБЕЦЬКА О.В. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....	66
ВАСИЛЬКОВА Є.А. ДО ПИТАННЯ ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	68
ЗАБАВІН Д.В. РЕФОРМА СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	69
ТАРАНОВА Є.С. ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ДИСКУСІЙНА ПРОБЛЕМАТИКА.....	71
БАБИЧ В.Л., ШАПКА А.В. ПРОФЕСІЙНО-ПОСАДОВИЙ РОЗВИТОК ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЇХ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	73
БАЙМУРАТОВ М.М. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІМАНЕНТНИЙ СУБ'ЄКТ КОМПЕТЕНЦІЇ.....	75
ЗАСИПКО Д.С., БУРУНОВ Є.В. ТЕОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНО - ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ: КЛАСИФІКАЦІЯ, ВИДИ І СТРУКТУРА.....	77
ЗГУРА С.О. РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СТАНОВЛЕННІ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	79
ПАРАНИЦЯ С.П., КОРОЛЬОВА І.В. ЗМІСТ ТА ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	81
КРАВЕЦЬ О.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	83
КУРІННИЙ В.К. ФУНКЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	86
КОВАЛЬ М.В., МАХНЬОВ В.В. РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – ПРИОРИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	88
МУРАДЯН Р.М. МУНІЦИПАЛЬНІ ПОСЛУГИ ЯК ОСНОВНИЙ ОБ'ЄКТ ЛОКАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ТОРГІВЛІ ПОБУТОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	90
ГЕРАСИМОВА К.В. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ВИДВОРЕННЯ ІНОЗЕМЦІВ З УКРАЇНИ.....	93
ТАНАДЖИ Г.Г. СПІВВІДНОШЕННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПРАВ ОСОБИСТОСТІ З ПРАВАМИ ЛЮДИНИ.....	95
ТУРУ О.О. ФЕНОМЕН ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ.....	98
УКРАЇНСЬКИЙ С.С. ФУНКЦІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ТА ЇХ РОЛЬ У СТАНОВЛЕННІ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	100
ФЕДОРОВ І.В. СОЦІАЛЬНА РОБОТА В СИСТЕМІ ІНТЕРЕСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	103
ФИСУН Ю.І. РІВНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПЕРЕД ЗАКОНОМ: ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ПРИНЦИП СВОБОДИ ВІРОСПОВІДАННЯ.....	105
ПАРАНИЦЯ С.П., ХЛОПОНІНА А.О. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ.....	107
ПРОВІЗІОН Т.О. ЗАГАЛЬНОВИЗНАНІ ПРИНЦИПИ Й НОРМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ: КОНСТИТУЦІЙНИЙ, ЗАКОНОДАВЧИЙ ТА КОНСТИТУЦІЙНО - СУДОВИЙ ПІДХІД.....	109
БАРВІЦЬКИЙ В.Ю. СУЧАСНІ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКІ ПРИОРИТЕТИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ.....	111
БАЛАБАНОВА І.В. ПОНЯТТЯ ПОЛНОМОЧИЙ В СФЕРЕ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕННЯ І ЇХ РАЗМЕЖЕВАННЯ МЕЖДУ ЕГО УРОВНЯМИ.....	113

ЕГОРОВ А.Е. ПРОКУРАТУРА И МЕСТНОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ: ОНТОЛОГИЯ ВЗАИМОСВЯЗЕЙ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ.....	115
КОФМАН Б.Я. РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ В ФОРМИРОВАНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО КОНСТИТУЦИОНАЛИЗМА.....	117
МАЛИКОВ С.В. РОЛЬ ПРИНЦИПОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В АНТИКРИЗИСНОМ УПРАВЛЕНИИ ТЕРРИТОРИЯМИ В УКРАИНЕ.....	119
ТЕМИРОВА В.І. РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В СТАНОВЛЕННІ ТА ФУНКЦІОНУВАННІ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	122
ТИХОМИРОВА Г.Є. ПРОЦЕС ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ГРЕЦІЯ.....	124
ФОМИЧОВ С.С. КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА, СВОБОДИ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	126
ХАЛІНА А.Г. СУЧАСНЕ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	128
ХАРАДЖА О.О. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОБЛЕМИ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ.....	129
ХАРЧЕНКО В.І. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ГАЗОВОМУ СЕКТОРІ.....	132
ЦИКЛАУРІ О.Б. ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ.....	134
ШЕВЕРДІНА Г.В. ДЕЯКІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН.....	136
БЕЗГІНА О.В. АДМІНІСТРАТИВНА ДЕЛІКТОЗДАТНІСТЬ ІНОЗЕМЦІВ: ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	138
ГЕВОРКЯН Н.В. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ.....	141

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

БЕНДИЧ Д.А. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНТЕГРАЦИИ.....	143
ГОДОВАНИК Є.В. ДЕЯКІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН.....	145
ГОРОДОВЕНКО А.В. ТОРГОВЛЯ ЛЮДЬМИ: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ.....	146
ГОША І.О. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З РАДОЮ ЄВРОПИ ТА ЄВРОСОЮЗОМ.....	149
ГРИЦЕНКО О.А. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ У СФЕРІ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	150
ГУЗІК А.В. ПРАВОВА ОСНОВА РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КАНАДОЮ У 1991-2009 РР.....	152
ДОБРОДИЙ А.Е. ПРАВОВОЙ СТАТУС ТНК В СОВРЕМЕННОМ МИРОВОМ СООБЩЕСТВЕ.....	154
ДОЦЕНКО С.О. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НЕОБХІДНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	156
ІВАНОВА А.Є. РОЛЬ ПРИНЦИПІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВІ.....	157
КАЙДАЛОВСЬКИЙ М.С. ПРАВОВОЙ СТАТУС БЕЖЕНЦЕВ.....	159
КОВАЛЕНКО О.Р., КРУТІЙ Г.В. «ПІВНІЧНИЙ ВИМІР» ЯК ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ПІВНІЧНІЙ ЄВРОПІ: ФОРМУВАННЯ ОСНОВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ.....	161
КОНСТАНТИНОВА В.А. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ ІРАНСЬКОЇ ЯДЕРНОЇ ПРОГРАМИ.....	163
ПЕТРОВ О.О. ДОГОВІР ПЕРЕВЕЗЕННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ УКРАЇНІ.....	167

КУХАЛЕЙШВІЛІ Г.Р. ПРЕВЕНТИВНА ДИПЛОМАТІЯ В КОНТЕКСТІ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН.....	168
МІТЮШКІНА Х.С. ПРАВОВІ ОСНОВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ.....	170
МАЛЬОВАНА А.С. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ.....	172
МАСТЕПАНОВ О.В. СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄС.....	174
МЕЗЕНЦЕВ А.С. ВОССТАНОВЛЕНИЕ В ГРАЖДАНСТВЕ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ.....	176
МЕЛЬНИЧЕНКО О.О. ПРОЦЕС ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС.....	178
ОБОЛЕНКОВА Н.О. ПОНЯТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА В МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫХ АКТАХ.....	179
ПАРШИКОВА В.В. МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ В БОРЬБЕ С ПРЕСТУПНОСТЬЮ.....	181
ПОТЕРЯХИНА И.С. МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ БОРЬБЫ С КИБЕРПРЕСТУПНОСТЬЮ.....	183
АНДРУЩЕНКО Е. ВСЕОБЩИЕ ПРАВА ЧЕЛОВЕКА И МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО.....	184
ПРИЛИПНА Д.О. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГОРОДЯНИНА В УКРАЇНІ.....	185
РОМАНЕНКО Л.В. МІЖНАРОДНИЙ ПРАВОПОРЯДОК ТА МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРАВОПОРЯДОК, СУТНІСТЬ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ.....	187
САВКА О.В. АМЕРИКАНО - ФРАНЦУЗЬКІ ТРАНСАТЛАНТИЧНІ ВІДНОСИНИ: ВИПРОБУВАННЯ ЧАСОМ.....	189
ІВАНОВА А.Б. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ США.....	191
ДЕГЕРМЕНДЖИ Ю.Д. РОЛЬ ООН В ОБЕСПЕЧЕНИИ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ.....	192
ГНИДИНА А.Л. ПРИНЦИПЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ГОСУДАРСТВ В РАМКАХ ВСЕМИРНОЙ ТОРГОВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ.....	194
МАРТИНОВСЬКИЙ Д.П. ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТИВ.....	196
МОРОЗ Д.О. ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ.....	198
ПАШКОВА А.С. ПРАВОВОЙ СТАТУС АРКТИКИ.....	200
ТЕЛЕСОВА Ю.В. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	202
ТЕСЛЕНКО С., СОБОЛЕВ А. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРИСУТСТВИЯ РЕЛИГИОЗНОГО ФАКТОРА В СОВРЕМЕННЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ (НА ПРИМЕРЕ ПРАВОСЛАВИЯ).....	203
ТОКІНА О.Ю. НОРМАТИВНО – ПРАВОВА ОСНОВА «ОСОБЛИВИХ ВІДНОСИН» США І ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....	205
ТОПУЗОВ В.І. УКРАЇНА ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	207
ХОББИ Ю.С. ЛІСАБОНСЬКИЙ ДОГОВІР – ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ЩОДО СУВЕРЕНІТЕТУ ДЕРЖАВ – ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	209

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

БЕЗВЕРБНАЯ И.Ю. ПРАВОВОЙ ОБЫЧАЙ КАК ФОРМА ПРАВА.....	212
БЕССОНОВ А.А. ФОРМА И СТРУКТУРА ПРАВА.....	213
БУТЧЕНКО Е.Ю. ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН.....	215
ДОБРОВА К.С. ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ.....	217
ДРУЖИНСКАЯ Н.И. ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО И	

ПРАВОВОЕ ГОСУДАРСТВО.....	220
ЗОЛОТАРЬОВА А.О. ІСТОРИЧНА І ПСИХОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА.....	222
ІВАХНЕНКО М.І. ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРАКТИКА, ЮРИДИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС И ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРОЦЕДУРА.....	226
КАРЦЕВ К. НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОГО ГОСУДАРСТВА В УКРАИНЕ.....	226
КОХНЕНКО Л.Е. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРАВОНАРУШЕНИЯ В ТЕОРИИ ПРАВА.....	227
КРАВЧЕНКО О.О. ПРЕДМЕТ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА.....	228
КРЕСТЬЯНКИНА Е.А. ПРОБЛЕМЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ В УКРАИНЕ.....	230
КРИВЧУН Х.О. ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПУ РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ В ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.	
ЛАДЧЕНКО Е.И. НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОСНОВНЫХ КОНЦЕПЦИЙ ПРАВ.....	233
ЛОГАЧЕВА Я. ТОЛКОВАНИЕ НОРМ ПРАВА.....	234
МАМОНОВА Ю.В. ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА В УКРАИНЕ.....	234
МАНЬКО Ю.В. ЮРИДИЧЕСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ: ПРОБЛЕМА ОПРЕДЕЛЕНИЯ.....	235
МОРОЗ Є.О. ФАШИСТСЬКИЙ «НОВИЙ ПОРЯДОК» ТА ЙОГО ЗАКОНОДАВЧЕ ОФОРМЛЕННЯ.....	237
МОСТОВА М.Ю. ХАРАКТЕР ТА ОЗНАКИ ПРАВА.....	239
НАГОРНАЯ К. ПРЕДМЕТ И МЕТОДОЛОГИЯ ТЕОРИИ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА.....	241
ПИГАРЕВА Г.И. ПРОБНЫЕ ВОПРОСЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ НОРМЫ ПРАВА.....	243
ПОДЛЕПИЧ Д.А. СООТНОШЕНИЕ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА.....	244
СЕНОГОНОВА К.Є. СУЧАСНІ МОНАРХІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....	246
ЖУРАВЛЕВ В.А. ПРАВОНАРУШЕНИЕ: ПОНЯТИЕ, ВИДЫ, ОТВЕТСТВЕННОСТЬ.....	247
РЫЖИХ А.В. СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВЫХ СИСТЕМ МИРА.....	249
САВВИНА А.Е. ПРАВОВА Я КУЛЬТУРА КАК ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ КАТЕГОРИЯ.....	251
СИВЯКОВА Е.А. ТЕОРИЯ РАЗДЕЛЕНИЯ ВЛАСТЕЙ.....	252
СПЕСИВЦЕВ В.Б. КРИТИКА ПРАВА НА ЖИЗНЬ.....	254
СТАРКОВСКАЯ А.А. ПРАВОВОЕ ПОВЕДЕНИЕ И ЕГО АНОМАЛИИ: ВОПРОСЫ ТЕОРИИ.....	256
ОВЧИННИКОВА О. НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЮРИДИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ В УКРАИНЕ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	257
ТАТАЙ Е.О. ПРАВООХОРОНА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ XVII – XVIII СТ.....	259
ТУЛЕЙКО Е.А. ПРОИСХОЖДЕНИЕ ГОСУДАРСТВА: НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ТЕОРИИ.....	261
ЛОЗА И.В. ПОЛИТИЧЕСКОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ США С СОЦИАЛИСТИЧЕСКИМИ СТРАНАМИ В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ.....	262
ТОПАЛОВА В.С. ПОВЕДІНКА СУБ'ЄКТІВ У ПРАВОВІЙ СТРУКТУРІ.....	263
ЧАЙКА Ж.И., ЛОГАЧЁВА С.Ю. ОСОБЕННОСТИ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ ФОРМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО ПРАВЛЕНИЯ.....	264
ЧЕРНЫХ С.М. РАЗМЫШЛЕНИЯ НАД ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ КОНСТРУКЦИЕЙ ОРГАНА ГОСУДАРСТВА.....	266
ШАШЕНКОВА В.Є. СУБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН.....	268
ШИПОТІННИК К.О. ПРОБЛЕМА ПІДВИЩЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНА.....	269
ШКРЕД Н.В. ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ И ФУНКЦИИ ГОСУДАРСТВА.....	270
ШУМЕЙКО Б.С. УКРИНСКАЯ ПОРНОИНДУСТРИЯ. ВЛИЯНИЕ И МЕТОДЫ БОРЬБЫ.....	272

СЕКЦІЯ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

АВТУШЕНКО А.В. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ.....	274
АЛЕКСЕЙЧЕНКО А.І. ПРОБЛЕМИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В СФЕРІ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....	275
АРКУШОВ Д.М. МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	277
АСТРАШЕНОК Є.О. ЗАКОНОДАВЧЕ ОБУМОВЛЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ АСОРТИМЕНТУ ТА ЦІН ПРИ СТВОРЕННІ МАРКЕТИНГОВОГО ПЛАНУ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ.....	278
БАСТЄЄВ Д.О. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.....	280
БУЖИНА Ю.І. СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ.....	282
ГАРЬКАВА Г.Г. АНТИМОНОПОЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ЙОГО РОЛЬ У РЕГУЛЮВАННІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН.....	284
ГЕРАСИМОВ В.В. ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ УКРАЇНИ.....	286
ГЕРАЩЕНКО О.О. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	289
ГОЛУБ Т.І. ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИЗМУ.....	291
ДУБЕНЮК Я.А. ОСОБЛИВОСТІ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЧЛЕНТЦВА У СОТ.....	293
ЄМЦОВ О.В. СОЦІАЛЬНА СФЕРА І СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ В АСПЕКТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ.....	295
ЖДАНОВА Ю.А. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ.....	299
ЖУК А.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УКРАИНЕ.....	300
ЗАЧЕНКО Я.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	302
ЗАХАРОВА О.В. ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	304
КАПУСТИНА Ю.В. ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЯК ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	306
КАЧАЛАБА Є.О. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ІНВЕСТУВАННЯ УКРАЇНИ.....	308
БУРИКІН К. ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ БИЛЬЯРДА В УКРАИНЕ.....	310
КОВАЛЕВСЬКИЙ О.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ.....	311
КОВАЛЕНКО А.В. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	313
КОВРИГА К.І. ДЕРЖАВНЕ ТА МУНІЦИПАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ.....	315
КОЗАЧЕНКО Д. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЗБУТУ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ.....	317
КОЗОРІЗ І.М. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	318
КОРНИЦЬКА М. ОСОБЕННОСТИ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В УКРАИНЕ.....	320
ЛЕБЕДИНСЬКА І.А. ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ.....	321
ЛИСЕНКО С.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	323

ЛІТВІНЕНКО С.В. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ.....	325
МАВРОДІ О.О. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ.....	326
МАКАРЕНКО М.А. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	328
МАЛИНОВСЬКА І.С. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ.....	330
МАЛІГОН А.Л. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ОСВІТИ.....	331
НАДЕЖДЕНКО А.О. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЇ.....	333
НІКОЛЕНКО Т.І. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	335
ПОГОРЕЛОВ О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ».....	337
РАДОХЛІБОВ В.І. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ.....	339
РОМАНЧЕНКО Г.С. ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АПК В УКРАЇНІ. МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМНОГО СТАНОВИЩА.....	341
РУБАН В.М. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ.....	342
СТРУКОВА О.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ.....	344
ТЕГЛЕНКОВА О.В. – ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ФРАНЧАЙЗИНГА В УКРАИНЕ.....	347
БЕЗЗУБЧЕНКО О.А. ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ТНК ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК.....	348
ЧЕРНЕНКО Г.С. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ.....	350
ЧЕРНЯКОВА О.Ю. ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	352
ЧУФАРОВ Д. ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННЫМ КОМПЛЕКСОМ.....	354
ШАПРАН В.В. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ.....	356

СЕКЦІЯ

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

ЧУРАЄВ А.С. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ РЕЧЕЙ ПО ЗАКОНОДАВСТВУ УКРАЇНИ.....	359
ГУСЄВА К.Л. ІНСТИТУТ ПРИТРИМАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	361
АЛІСОВА Л.О. СЕРВІТУТ –ПРАВО ОБМЕЖЕНОГО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖИМИ РЕЧАМИ.....	362
БУГАЄВА О. МІСЦЕ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	364
ЗАБОЛОТНАЯ М.И. СТАДИЯ ИСПОЛНЕНИЯ СУДЕБНЫХ РЕШЕНИЙ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ.....	366
КАБАНЦОВА Я.Д. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ.....	368
КАЗАРІН В.Ю. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	370
КОЛОСОВ Р. В. ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ: ЖИТТЯ ПО НОВОМУ.....	372
КОРЗІНІНА О.І. ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ПРАЦІВНИКОМ ВНУТРІШНІХ СПРАВ.....	374
КРАНТОВА К.О. ДОГОВІР НАЙМУ ЖИТЛА ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ.....	376
КРИЛОВ С.І. НОВЕ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	377
МУДРИК Г.С. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОЗОВІВ.....	380
СЕНЧЕНКО М.Ю. ЕМФІТЕВЗИС ЯК ОБМЕЖЕНЕ РЕЧОВЕ ПРАВО.....	382

БАКАЛІНА В.В. ПОНЯТТЯ І ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	384
ЧЕРНОВАЛЮК Ю. Ю. ДИТЯЧИЙ БУДИНОК СІМЕЙНОГО ТИПУ ЯК ФОРМА СІМЕЙНОГО ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ, ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	386
ШМОЙЛОВА Д. С. ЦИВІЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ – ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ СУМІЖНИХ КАТЕГОРІЙ.....	388

СЕКЦІЯ

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

НІКОЛЕНКО Л.М. СТАТУС ТА ПОВНОВАЖЕННЯ СУДДІ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ.....	390
--	-----

АГАНСОНОВА Л.Ю. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ФІКТИВНОГО ТА ПРИХОВАНОГО БАНКРУТСТВА.....	392
ГРИНЬ Д.О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....	394
ІВАНОВА М.І. РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ, ЯКЕ РЕГУЛЮЄ ПРИПИНЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	395
ІВАНЮТА Н.В. ЗУСТРІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗИВАЧЕМ ЗАЯВЛЕНОГО ЗАХОДУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ.....	397
КОБИЛЯНСЬКА О.В. ПРОБЛЕМАТИКА ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ.....	398
НІКОНЕНКО Я.О. ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ УСТАВНОГО КАПІТАЛУ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ.....	399
МАЛЬСКАЯ А.Ю. ПРОБЛЕМИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СТАТУСА ПРЕДПРИЯТИЯ С ИНОСТРАННЫМИ ИНВЕСТИЦИЯМИ.....	401
ОЛЕКСІЄВЕЦЬ Л.О. ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ЯК ЯВИЩЕ І ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ.....	403
ОРЛОВА Н.Г. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	405
МОКРОЗУБ О.С. ПИТАННЯ АНАЛОГІЇ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ.....	406
СУШКО Я.Р. НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДОГОВОРУ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ.....	408
КУРЧИН О.Г. ЗАХОДИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ РОЗМІЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ.....	410
КОМАРОВА О.С. ЩОДО ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ АРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ.....	412
СУПРОВИЧ А.В. СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДОСУДОВОГО ПОРЯДКУ ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ.....	414
ТИМОШЕНКО О.І. ПОНЯТТЯ І ЕЛЕМЕНТИ ПОЗОВУ. ФОРМА І ЗВІТ ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ.....	416
МАКАРОВА А.Г. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ ДОЧІРНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ.....	418
РАЙХЕЛЬ А.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	419

СЕКЦІЯ

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО, ТРУДОВОГО, ФІНАНСОВОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

ДЕЮН Г.П. КАТЕГОРІЯ ПОДАТКОВОГО РИЗИКУ – ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ КЛАСИФІКАЦІЇ ВІДБОРУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ.....	421
МІШИНА О.Б. ПРАВСУБ'ЄКТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОЛОГО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ.....	422

ЦВЕТКОВА О.В. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ.....	424
АДАМОВ Є.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВЕДЕННЯ НА ІНШУ РОБОТУ ТА ЗМІНИ УМОВ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ.....	426
БЕЗГІНА О.В. ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	428
БОЙКО З.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕПЕКИ УКРАЇНИ.....	429
БРАТЧЕНКО О. В. ПОНЯТИЕ ТРУДОВОГО ДОГОВОРА И ЕГО ХАРАКТЕРИСТИКА В СОВРЕМЕННЫЙ ПЕРИОД.....	431
БУГАЕВА Е. ПРОБЛЕМА НАСИЛИЯ В ОТНОШЕНИИ ЖЕНЩИН.....	434
БУГАЄВА О.В. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІКТИВНОГО СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	436
ВАСИЛЕНКО С. І. МОДЕЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	438
ВЕРТЕБА Я.Р. МОВНИЙ СЕКСИЗИМ: АНАЛІЗ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ.....	439
ГАПОНЮК О. І. ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	441
ГЕРАСИМОВА К.В. ПРАВА ЖІНОК В ШЛЮБИ – ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ.....	442
ГЕРАСЬКИН В.Г. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЛЕСНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ И ЛЕСНОГО КОДЕКСА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ.....	445
ГЛАДКА Н.М. ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ.....	448
ГУСЄВА К.В. ВПЛИВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН НА ВИНИКНЕННЯ СТРАХІВ У ДІТЕЙ.....	450
ГУСЕЙНОВА Г.М. УКРАИНСКИМ МУЖЧИНАМ ГРОЗИТ ГЕНДЕРНОЕ НЕРАВЕНСТВО.....	452
ГУСЕЙНОВА Г. М. ОПОДАТКУВАННЯ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА.....	455
ГУЦ М.А. ПРОБЛЕМИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	457
ДВОРНІЧЕНКО О.В. ДОСУДЕБНАЯ ЗАЩИТА ПРАВ ЛЖВ ПРИ НАРУШЕНИИ В МЕДИЦИНСКИХ УЧРЕЖДЕНИЯХ.....	459
ДМИТРИЄВА К.І. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОДАТКОВИХ ВІДПУСТОК В КРАЇНАХ ЄВРОПИ.....	460
ДМИТРИЄВА К.І. ПРАВО ЖІНОК НА ПРАЦЮ І НА ЗАХИСТ ВІД ДИСКРИМІНАЦІЇ.....	461
ДОБРОВА К.С. ПРОБЛЕМИ НАСИЛЛЯ У СІМ'І.....	462
ДОБРОВА К.С. ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ США НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	464
ІВАЩЕНКО А.О. ПРИНЦИПИ ТРУДОВОГО ПРАВА.....	466
КАТРИЧ А.В. МІСЦЕВІ ФІНАНСИ, ЯК ОБ'ЄКТИВНА ЕКОНОМІЧНА РЕАЛЬНІСТЬ.....	468
МАКАРЕЦЬ М.В. ПРОБЛЕМИ І НЕДОЛІКИ КЗПП УКРАЇНИ.....	470
МАКАРОВА А.Г. ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ – ПРОБЛЕМА СВІТОВОГО МАСШТАБУ.....	472
МАТВЕЕВ А.Г. РАЗВИТИЕ ФЕМИНИЗМА В ЕВРОПЕ И МИРЕ.....	473
МИТРОФАНОВА О.Г. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЇЇ РЕФОРМА В УКРАЇНІ.....	475
ПІНЧУКОВ Я.С. ПРОСТИТУЦІЯ В УКРАЇНІ: КРИМИНАЛ ИЛИ БИЗНЕС?.....	476
РИБАК Л.В. ВНУТРИЛИЧНОСТНЫЕ ГЕНДЕРНЫЕ КОНФЛИКТЫ.....	477
СОРОКІНА Ю.О. ЖІНКА – ПРОСТО ГОСПОДИНЯ ЧИ РІВНОПРАВНИЙ ГРОМАДЯНИН?.....	479
ТУРЧАНИНОВ Є.О. ПРИВАТИЗАЦІЯ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ. ПРИДБАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ІНОЗЕМЦЯМИ ТА ОСОБАМИ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА.....	481

ОВІННІКОВА Р.В. УЧАСТЬ ПРОФСПЛОК УКРАЇНИ У ЗАКОНОДАВЧІЙ ТА НОРМОТВОРЧІЙ РОБОТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	482
ШВИДУНОВА Х.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОНИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ.....	484
ШВИДУНОВА Х.Ю. ЗАЩИТА ОТ НАСИЛИЯ И СОБЛЮДЕНИЕ ПРАВ ЗАКЛЮЧЕННЫХ ЖЕНЩИН.....	486
ЧЕЛПАН Р.В. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗАЩИТЫ ЛЕСОВ ОТ ПОЖАРОВ ВО ВРЕМЕНА ПРАВЛЕНИЯ ИМПЕРАТРИЦЫ АННЫ ИОАННОВНЫ (1730-1740 г.).....	488
ІВАНСЬКИЙ А.Й. ПОДАТКОВЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ПОДАТКОВОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ.....	489

**Збірник матеріалів
III Всеукраїнської конференції студентів,
аспірантів і молодих учених**

**Сучасний розвиток державотворення та
правотворення в Україні:
проблеми теорії та практики**

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 20-РІЧЧЮ МДУ

У збірнику публікуються праці українською та російською мовами

Комп'ютерна верстка: Черних Є.М., Годованик Є.В., Шевченко Н.В.

